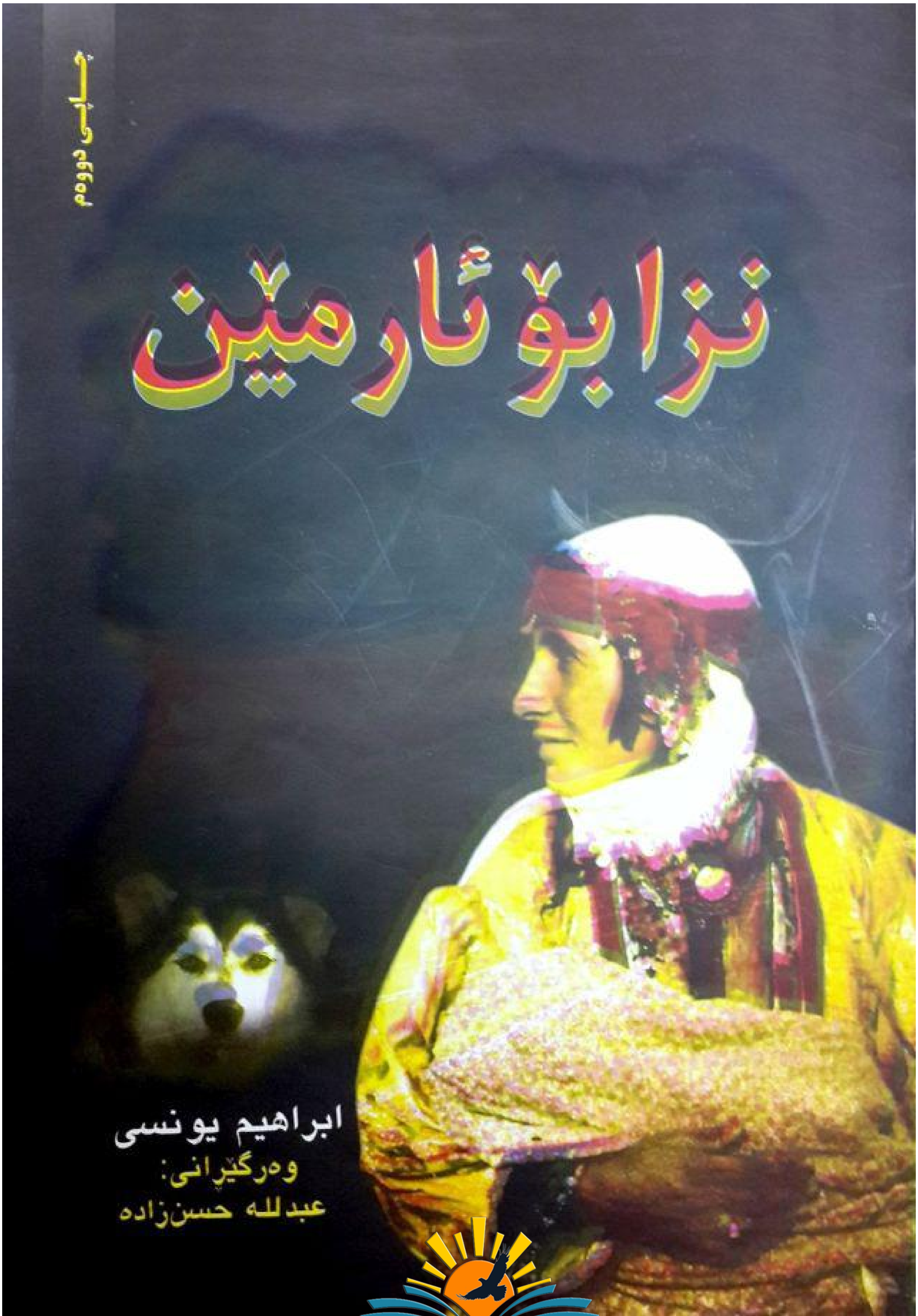

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەبارەی نووسەری ئەم رۆمانەوە

خوێنەرە بەرێزەکان!

ابراهیم یونسی، نووسەری ئەم رۆمانە (زۆر بەداخەوە) بەو جۆرەی پێویستە لەنێو خوێنەرانی کورد لە دەرەوەی ئێران دا نەناسراوە. هۆیەکەشی ئەوەیە کە ئەویش وەك زۆری دیکە لە نووسەرانی کوردزمانی ئێرانی بەهۆی سیاسەتی دەوڵەتانی حاکم بەسەر ئێران دا نەی توانیوە بەرهەمەکانی خۆی بەزمانی کوردی بنووسێ و بڵاو بکاتەوە. ئەویش هەروەك علی محمد افغانی، محمد قاضی، علی اشرف درویشیان و... لە لای ئەدیبان و خوێنەرانی فارسی زمان زیاتر ناسراوە تا هاوزمانەکانی خۆی. بەجۆرێکی دیکە بڵێین ئەویش و زۆر لە نووسەرە کوردە ئێرانیی‌یەکانی دیکەش زیاتر لەوە کە وەك ئەدیبێکی کورد ناسرابن، وەك نووسەرێکی فارسی‌زمان یان هەر نەبێ فارسی نووس ناسراون. بۆیە ئەگەر زۆر بەکورتیش بووە ناساندنی ئەو نووسەر و وەرگێڕە بە تواناو پایەبەرزە بەپێویست دەزانم.

بەداخێکی گرانەوە ئەمنیش وەك زۆربەی خوێنەرە کوردەکان لەنیزیکەوە ابراهیم یونسی، یان وەك کوردەکانی ئێران دەڵێن برایم خانی یوونسی (ناوبراو لە بنەماڵەی یوونسی‌یەکانی بانەیە) ناناسم و شارەزای ژیان و بەسەرهاتی نیم. هەر ئەوەندە دەزانم کە پێشتر یەکێك بووە لە تێکۆشەرانی سیاسی و ئەندامی رێکخراوی ئەفسەرانی حیزبی توودەی ئێران بووە. ساڵی ١٩٥٤ کە رێکخراوی ئەفسەرانی حیزبی توودە ئاشکرا دەبێ، ناوبراو دەگیرێ و لەگەڵ یازدەکەسی دیکە لە هاوپەروەندەکانی حوکمی ئیعدامیان بۆ دەردەچێ. پاشان لەبەر ئەوەکە کاتی خۆی لە وەختی ئەنجامدانی ئەرکی رەسمی‌دا لاقێکی لەدەست داوە حوکمەکەی لە ئیعدامەوە دەکرێتە حەبسی ئەبەدو ئەوانی دیکە ئیعدام دەکرێن. هەشت ساڵ دوای گیرانی واتە ساڵی ١٩٦٢ لەسەردەمی حکوومەتی دوکتور عەلی ئەمینی دا لە زیندان ئازاد دەکرێ.

وەك لە وتووێژێکی چاپکراوی خۆی لەگەڵ گۆڤاری "چیستا" دەردەکەوێ کاك ابراهیم یونسی ساڵی ١٩٢٦ی زایینی لە دایك بووە و بەو پێیە ئێستا لە تەمەنی ٧٣ ساڵی‌دایە. بەڵام وەك لەکارەکانی رادیارە بە خۆشی‌یەوە هێشتا ژیانێکی زۆر پڕکارو پڕباری هەیەو وەك لاوێکی بەگوڕ بەڵام بە ئەزموونی پیاوێکی وەنێوساڵ کەوتووەوە درێژە بە کارو تێکۆشانی فکری و ئەدەبی دەدا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕەنگە بە ئاسانی بتوانین بڵێین کەم نووسەرو وەرگێڕی کورد بە ئەندازەی ابراهیم یونسی پڕکار بووەو ئەوەندە بەرهەمی نووسراو و تەرجەمەکراوی خستۆتە بەردەستی خوێنەدەواران. هەر ئەوەندەی ئەمن بزانم برایم خان لانیکەم دوازدە بەرهەمی نووسین و نیزیك بە شەست کاری وەرگێڕانی هەیە کە بە هەموویان سەرلە دەیان هەزار لاپەڕ دەدەنو زۆربەی هەرە زۆریشیان چاپ کراون. تەنانەت زۆر لەکارەکانی چەند جاریش چاپ کراونەوە, چونکە هەم نووسینەکانی و هەم تەرجەمەکانی لە پلەیەکی یەکجار بەرزی ئەدەبیدانو خوێنەرانی فارسی زمان و فارسیزان بەئۆگرییەوە دەیان خوێننەوە.

برایم خانی یوونسی کە فارسییەکی یەکجار جوان دەنووسێ لەدوو زمانی ئینگلیسی و فەڕانسەییەوە تەرجەمە دەکا. بەڵام وەك بۆخۆی باس دەکا بەشی هەرە زۆری بەرهەمەکانی لە زمانی ئینگلیسییەوە کردوونە فارسی. جێگای سەرنج ئەوەیە کە ئەگەرچی ناوبراو (ئەوەندەی ئەمن بزانم) تا ئێستا هیچ کتێبێکی بە زمانی کوردی نەنووسیوە بەڵام شارەزاییەکی بەرینی لەداب ونەریتی کوردەواری و لە پەندو مەتەڵ و زاراوەی باو لەکۆمەڵی کوردەواری دا هەیە. خوێندنەوەی ئەم کتێبەی بەر دەستتان راستیو دروستیی ئەو باوەڕەی من بۆ هەموان دەردەخا.

کتێبی "نزا بۆ ئارمێن" کە ئێستا لەنێو دەستی خوێنەری بەڕێز دایە یەکێك لە تازەترین نووسینەکانی برایم خانی یوونسییە. ئەم کتێبە کە بە زمانێکی یەکجار سادەو ڕەوان و هەر لەوکاتەدا دڵگر وشیرین نووسراوە بەباوەڕی من هەوڵدانێکە بۆ ڕاست کردنەوەی هێندێ هەڵە وکاری نادروست کە لە پێوەندییەکانی نێوان دوو گەلی هاوزنجیر و زۆرلێکراوی کورد و هەرمەنیدا روویان داوە. نووسەر مەبەستی خۆی لە چوارچێوەی داستانێکی ئەوەندە شیرن و دڵچەسپ دا گەیاندوە کەخوێنەری بەهەست وبەسۆز بەدوای دیمەنەکانی خۆیدا بەکێش دەکاو لەکاتێك دا لەزۆر جێگا بزەی دەخاتە سەر لێو, لە زۆر جێگای دیکە فرمێسکی لەچاوان دا قەتیس دەکا. بەپێویست نازانم زۆری لەسەربڕۆم, چونکە پێم وایە هەرکەس بەوردی ئەم ڕۆمانە بخوێنێتەوە, هەر دەگاتە ئەوئاکامە کەئەمن پێیگەیشتووم. داوەری لەسەر ئەوەش کەئەمن چەندە توانیومە ئەو لوتف وشیرینییە کە لە ڕۆمانەکە دا هەیە بێنمە نێو وەرگێڕاوە کوردییەکە, بەخوێنەرە بەڕێزەکانە.

پاییزی ١٩٩٩

وەرگێڕ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١

مێگەل هاتبۆوە نێو دێ, قاڕوقووڕی مەڕان کە دەت گوت پۆلێك عـارەقخۆرن گـۆرانی دەڵێن, و تۆزو خۆڵی هاتنەوەی ران بۆ نێو دێ , دامرکابوو. وەك هەمیشە لاوەکان لە سـەر بانی مزگەوتێ سەریان بە گاڵتەو گەپ و پێکەنینـەوە گـەرم بـوو. ژنـان و کچـانیش لـە حەوشەی ماڵەکان خەریکی دۆشینی بزن و مەڕان بوون. هێشتا گاڕان نەهاتبوو.

روخساری کابرا شەکەت و داگیراو بوو... چەند رۆژێك بوو بـێ دەمـاخ بـوو. خەبـەری ناخۆش ناخۆش دەهاتن. ئاگری داغ رووخابوو.

کابرا زۆرتر لە دەرێ بوو, لە دەوروبەری ئاوایی ئاوارە بوو" بەشی زۆری دوانیوەڕۆیـان و ئێواران لەسەر حەوز و کانیی گەورە بوو... جارجار لە بن دارێك دەخەوت... بەڵام ئێسـتا ئیدی سارد بوو. پاییز داهاتبوو, گژو گیا وردە وردە تاریك و زبرو ژاکاو ببوون. دەت گـوت پێخوست کراون.

کابرا دەگەڕاو بیری دەکردەوە... لەچی؟ ... بۆخۆی دەیزانـی و خـوای خـۆی... ئـەم رۆژانە فکری زۆر ئاڵۆز بوو. بەڵام کێو... لە جێی خۆیبوو ـ راست وەك ژیان: بەرز و نزم, رێك و نارێك, تاریك و رووناك... راست وەك ژیان خۆی. هەوراز تاسەرێ, دوایـە لووتکـە. کە گەیشتیە لووتکە, بـە پتەیـەك سـەرەوژێر دەبیـەوە, ئـەودەم تلاوتـل... تـا دەگەیـە گەلی... لەتکە بەردێکیش نیە پێیەوە بگیرسێیەوە.

ژنە دوور لە حەوز و کانیەکە دانیشتبوو, پشت لە جنوب و روو لە دەشـت... بـۆ وا دوور؟ کابرا لەبەر خۆیەوە بیری دەکردەوە. دیار بوو غەریبەیە: رەنگە پێی وا بووبێ لەوانەیە کەسێك بێ, نوێژێ بکا یان دەزنوێژێ هەڵ گرێ. رەنگە نەیویستبێ لەگەڵ کەس بەرەوڕوو بێ... ماندوو بوو.هەر لەدوورەوە دیار بـوو. کـابرا راسـتەوخۆ تەمـاشـای نـەدەکرد, ئـەم شتانەی بە سیلەی چاو دەدی.

دەنگی گریانی منداڵ کابرای وشیار کردەوە. سەری هـەڵ بـڕی" ژنـە داهـاتبۆوە سـەر منداڵەکەی.... مەمکی دەدایە؟ کابرا رووی وەرگێڕا. وادیار بوو دەنگی قرووسکەی سەگی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەر گوێ کەوت!... ئاوڕی دایەوە. بە هەڵە نەچووبوو: سەگێکی زەلام لە تەنیشت ژنەکە بوو. سەگ بە هەردوو گوێ و هەردوو چاو سێرەی لەو گرتبوو, خۆی مات کردبوو دەیمراند... لەتەنیشت ژنەکە راکشابوو, سەری وەسەر چەمۆڵەی کردبوو.

منداڵەکە دەگریا ـ وادیار بوو دایکیشی... سەگەکە لە بنی گەروویەوە دەی مراند... دنیا تاریك ببوو" لێرەوار وەك زەروویەك کە خوێنی هەڵ مژیبێ و خوێت پێدا کردبێ پەیتا پەیتا تاریکایی دەرشایەوە... ژنە دەگریا... کابرا لە دوورەوە چاوی لێ‌بوو کە بە قولینچکی لەچکەکەی فرمێسکی سڕی...

قەڵافەتی کابراش داگیرابوو- شەکەت و بێحەوسەلە بوو: پیریش هێندێ خووی تایبەتی لەگەڵ خۆی دێنێ: حەوسەلە کەم دەبێ وهێندێ جار شاقەلی کەوا درێژ دەبێ و گوزەشتی زۆر ـ زۆرتریش تەنیا و لەگەڵ فکر و خەیاڵی خۆی نێوچاوان تێك نان, و مۆڕ بوونەوە لە شتی نەدیتراو... و جارجاریش وەك ئەم سەگە مڕەیەك یان قرووسکەیەك.

ئەگەر ناسیاوی هەبێ, لە دوورەوە هاتوە... بە پێی قاعیدە نابێ لێرە وەمێنێ... خورجێنی بە کۆڵەوە بوو" کلاشەکانی داکەندبوون. دەستی برد, لە پێش دا بە قولینچکی لەچکەکەی چاوی سڕینەوە... و ئاوی لووتیشی... وەرسووڕا, کلاشەکانی هێنانە پێش... دەستێکی بە کلاشەکانەوەو دەستێك بەمنداڵەکەوە... منداڵەکە هەر دەگریا. سەگەکە سەری هەڵێنابوو, لەسەر دەستان هەڵ تووتەکابوو, خۆی خاوکێش دەکرد.

کابرا لێی نزیك بۆوە, ژنە بەسەری قامکی سەرپۆشەکەی هێنایە پێش, خەریك بوو هەستێ. کابرا دەستی بردە پێش, گوتی: "هەڵ مەستە کچم... منداڵەکە خەبەر مەکەوە!" منداڵەکە بێدەنگ ببوو.

ژنە لە بن لێوانەوە گوتی:"نەخەوتوە ـ بەخەبەرە" راوێژی دەنگەکەی زۆر مەزلۆومانەو غەریبانە بوو. شتێکی بە سەگەکە گوت... راوێژی قسەکەی کوردی نەبوو... سڵاوی کرد... ویستی هەستێ, کابرا گوتی:"هەڵ مەستە... هەڵ مەستە... منداڵەکە خەبەر مەکەوە!" منداڵەکە چاوی لێك نابوون.

ژنە بە سەری قامکی لەچکەکەی هێنایە پێش وبە دەنگێك کە دەیەویست ئارام بێ‌و ئارام نەبوو, گوتی:"بەخەبەرە, نەخەوتوە..." بەڵام چاوی منداڵەکە خەوتبوون.

کابرا باشی گوێ لێ ببوو, راوێژی دەنگەکە زۆر مەزلۆومانەو بە ئازار بوو. گوتی:" دیارە نوستوە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"نا مامه... نەخۆشه..." و له پرمەی گریانی دا. کابرا تێ مابوو. ژنه تاوێك لەبن لێوانەوه گریا" منداڵەکه دیسان لێوی کردن, و گریا. دایکەکه نەختێك رایژاند و گریا. سەگەکه گوێی بۆ ئەم وتووێژه راداشتبوو, ماندوو بوو, خۆی لەبەر یەك کێشایەوه.

کابرا گوتی:"کچم, لەکوێوه هاتووی؟"

ژنه گوتی:"لەو لایەوه..." به سیلەی چاو لێی دەڕوانی... کابرا زیاتریش پرسیارو به دواداگەڕانی له رووخساری دا بەدی کردبوو. ژنه دیسان به سیلەی چاو تەماشای کرد.

"خزم و کەست له نێوئاوایی هەن؟"

"!"

کابرا سەری داخست, ژنه به خێسەخێس چاوی لێ کرد.

"ئەدی چی"

"هیچ مامه... دەمەویست بچمه "شیروانه" گوندی شێر ئاغا..." و دیسان گریان.

نیشانەکان راست بوون, ئەوه بوو که هۆسپ پێی گوتبوو. کەڵەگەت, وێچوو, دەم و چاو پڕو تا رادەیەك بەخۆوه... قەڵافەتێکی گەش و ریشێکی کۆڕپه.

"باشه, ئەمه گریانی ناوێ. ئێره شیروانەیه... راست هاتووی... هەسته کچم... ئەمن شێر ئاغام... هەسته! درەنگه... غەمی منداڵەکەت نەبێ... منداڵه ئیدی, نەخۆش دەبێ... چاك دەبێتەوه... باشه ئیدی, منداڵه... ماندووی. مەگری!"

بۆخۆشی نەیزانی گوتی چی, لەو شتانه که لەخۆوه بۆ دڵخۆشی دانەوەی خەڵکی دیکه دەگوترێن و سوودیشیان نیه... بەڵام ئیدی دابه, ئەم قسانه دەکەن تا کەلێنێك پڕ بکەنەوه, وەك ئەو سیغاره که ئەگەر قسەیەك نەبوو بیکەن, دای دەگیرسێنن تا بەتاڵاییەك پڕ بکەنەوه.

بیروزەینی هەردووکان مەشغووڵ بوو: ژنه به گومان بوو: ئەدی ئەگەر شێر ئاغا نەبوو... ئەگەر ئێره شیروانه نەبوو... ئەگەر... ئەگەر. ئەم"ئەگەر"انه بەزەینی ژنەکه دا دەهاتن... بەڵام سەیر ئەوه بوو وەڵامیان نەدەویست. شێر ئاغا هەستی کردبوو ژنەکه به راوێژی هەرمەنی قسه دەکا... هەستێکی ناڕوونی بۆ پێك هاتبوو که نەیدەتوانی ناوێکی روونی لێ بنێ... هیچی لێ نەپرسی... دروستیش نەبوو بپرسێ ـ میوان بووـ له هەر بارێکەوه تەماشات کردبا, جوان نەبوو. به تایبەتیکه ژنیش بوو.

وەڕێ کەوتن بۆ لای ئاوەدانی, شێرئاغا له پێشەوه, ژنه به دوای داو سەگەکەش له تەنیشتی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەگەلی ئاوایی هەر لە دوورەوە ویستیان بزانن ئەم سەگە غەریبە چ کارەیە, و سەگەکە لەسەر داوای ژنەکە خۆی نەناساند. منداڵەکە دەگریاو ژنە هەر بەدەم ڕێگاوە لە باوەشی دا رایدەژاندو لەبن لێوانەوە هێندێ شتی دەگوت. لەچۆمی پەڕینەوە. سەگەلی ئاوەدانی بە پیریانەوە هاتن. سەگەکە خۆی بە بەلەکی ژنەکەوە نووساندبوو و تەماشای ژنەکەی دەکردو بەچاو لێی دەپرسی چ بکا. ژنە هەر تاونا تاوێک قامکێکی بە لێویەوە دەناو دەیەویست بێدەنگ بێ" منداڵەکەش جارجار دەگریاو بێدەنگ دەبوو.

شێر ئاغا لە سەگەکانی راخوڕی, سەگەل کلکیان دەگەلۆزیان گرت و کەمێک دوور کەوتنەوە, بەلام لەبنەوە هەرچاویان لەو سەگە غەریبە مۆڕ دەکردەوە.

ئاغا بانگیکرد:"رەحیم... حوسێن!..."

لەجێیەک هەر لەو نزیکانەوە یەکێک گوتی:"بەڵێ ئاغا!"

"بلێ با چرا فتیلەکە لەسەر پلیکانان دانێن... وریابە کچم, پێش خۆت جۆگەلەیە..."

"بەچاوان مامە..."

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢

تازە لەسەربانی مزگەوتێ هاتبوومەوە. دنیا تاریك ببوو. بابم هێشتا دیـار نـەبوو. ئـەم رۆژانە هەمیشە بێ کەیف بوو. کاتێکیش کەیفی ساز نەبایە, ماڵەکە کپ و کڕ بوو, کەس نەیدەوێرا پێ بکەنێ" بۆخۆشی دەیزانی, بۆیە زۆرتری رۆژەکان ئاوارە بـوو. لەدەوروبـەری ئاوایی دەگەڕا, زیاتر لە دەوروبەری حەوز وکانییەکەی ئەوبەر چۆمی. دایکم, خوشکەکانم, ئەمن ـ هەموو دەمان زانی... هەوڵمان دەدا بەپەلەپڕووزە شـتێك بخـۆین و بخـەوین... و لێی گەڕێین بەتەنیا بێ. ئەو دەمانەی لەماڵێ بووین, بە سەری پەنجان بەرێدا دەرۆیشتین و لەبن لێوانەوە قسەمان دەکرد. ماڵەکە ببوو بە ماڵی مردووان... دایکم هەمیشە قامکی بە لێویەوە بوو کە کەس قسە نەکا...

بانگی دابوو, تازە چرایان هەڵ کردبوو, لوولە لامپاکە هێشتا گەرم نەببوو, پلێتەکەی هێشتا هەڵ نەدرابوو. رەحیم بە غاردان هاتە سەر ـ چرا فتیلەکەی لـە تەویلـە هێنابووـ هاتبوو بۆ شەمچە, لە پێش دا پلێتەی لامپایەکەی هەڵ دا, پاشان فتیلەکەی هەڵ کرد و رۆیشت.

"ئەمن شارەزای رێگاکەم" دەنگی بابم بوو "بۆ ئەمانەی رادێرە... پەلە مەکـە...!"و پاشان هەر لەبەر پلیکانانەوە بانگیکرد "فاتم!" فاتم دایکم بوو. میوان هـاتبوو, قـەتیش وانەبوو دایکم بە پیر میوانەوە بچێ: خاڵەکانم لەمێژ بوو مردبوون. قەراریش نـەبوو کـەس بـەژن و ماڵـەوە بـێ. "فـاتم!" چـوومە سـەر پلیکانـەکان... دایکـم و خوشکەکانیشـم گەیشتنێ.

بابم گوتی:"میوانمان هەیە..."

دایکم وەك هەمیشە گوتی:"میوان بەخێر بێ, پێی میوانی لەسەر چاوان...!"

بـابم هاتـە سـەرێ و لـە درێـژەی قسـەکانی دا گوتی:"مانـدوون... خـەریکی ئـەو مندالەبن."

بە دوای ویش دا ژنێکی منداڵ لەباوەش و لە دوای ویش سـەگێکی زەلامەکـە هـەولی دەدا تەنیشـت بەتەنیشـتی ژنەکـە بـەرێ دا بـڕوا. رەحـیم خـۆی بـەدیوارەوە نووسـاند, و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوتی:"چغه... ئاغا... ئەم سەگەش...!" بابم گەیشتبۆ سەر پلیکانان, ئـاوڕی دایـەوەو چاوی بە سەگەکە کەوت کە پێبە پێی ژنەکە دەهاتە سەرێ. گوتی:"کارت پێی نەبێ!"

ژنەکە لەبن لێوانەوە گوتی:"کاری بەکەس نیە!"

دایکم و خوشـکەکانم لەسـەر پلیکانـەکان بـوون" دایکـم بەچـاوێکی پـڕ پرسـیارەوە تەماشای بابمی کرد" بابم گوتی:"میوانمـان هەیـە." دایکـم گوتی:"فـەرموون... بـەخێر هاتن!"و دەستی لەسـتۆی ژنەکـە کـردو ماچـی کـرد. خوشکەکانیشـم ماچـیان کـرد, و منداڵەکەیان لـێ وەرگرت" خوشکەکان ژێریان کردەوە... سەگەکە لەروخسـاری ژنەکـەوە رامابوو... ژنە هێندێ شتی بە سەگەکە گوت و لەسەر پلیکانان لە سووچێك رووبـەڕووی ژووری دایکم دای نیشاند.

بابم گوتی:"ئێوە بچن بەمنداڵەکە رابگەن... ئەم بەستەزمانە ماندوویە, با نـەختێك بحەسێتەوە, هەتا ئەمن نوێژەکەم دەکەم."

چوونە ژووری دایکم.

نیو سەعاتێك پێ چوو" منداڵەکە هەروا دەگریـا و بێـدەنگ دەبـوو, خوشـکەکان بـە پەلەپەل دەهاتن و دەچوون, لەخۆوەش, دیار نەبوو لەچی دەگەڕان.

بابم نوێژەکەی کرد, زۆریش بە شێنەیی, پێم وایە یەك دوو هەڵەشی تێدا کردن. دایکمو خوشـکەکانم لـە ژوورەکـەی دیکـە خـەریك بـوون... دادە مـەنیجی خوشـکم هاتەسـەر پلیکانەکان و بانگی کرد:"رەحیم سەتڵەکە پڕ کـە لـە ئـاو و لەگـەڵ تەشـتەکە بیهێنـە سەرێ!"

بابم سلاوی نوێژێی دایەوەو گوتی:"برۆ بانگی دایکت کە!"

رۆیشتم, بە ترس و لەرزەوە بە پێش سەگەکەدا تێپەڕیم ـ سەگەکە جۆرێـك راکشـابوو کە دیوەخانیش و ژووری دایکیشمی لێوە دیار بوون... دایکم هات.

بابم گوتی:"ها ـ منداڵەکە چۆنە؟"

دایکم گوتی:"نەختێك بێحاڵە... وادیارە سەرمای بـووە ـ چـاك دەبـێ ئیشـەڵلا... رەحیمم نارد بە دوای پوور حەنیف دا... با ئەویش بێ بزانم ئەو چ دەڵـێ... بەسـتەزمانە وادیارە رێیەکی دووررودرێژی بڕیوە..."

"نەیگوت لە کوێوە هاتوە؟"

"نەخەیر... بەڵام کە سەریکردەوە پێم وایە خاچ بوو لـە ملـی دابووـ ئەگـەر باشـم دیبێ... خوا کوێریان کا خەڵکی دنیایان ئاوارە کردوە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"له راوێژی را دیاره دەبێ هەرمەنی بێ... گەلێکی بەدبەختن ـ له خۆمـان بەدبەخت تر ئەوانن... ئاوێکیشی بۆ گەرم کەن که ئەگەر پێـی خـۆش بـوو منداڵەکـەی بشوا, یان خۆی..."

دایکم گوتی:"منداڵی نەخۆش!"

"ئەمن چووزانم... ئەمە کاری ژنانه... بـۆ خۆتـان باشـتر دەزانـن... لـه لای پـوور حەنیفیش باسی هەرمەنی و ئەو جۆره شتانه مەکه..."

دایکم گوتی:"ئەی لەو پیاوەی! دەڵێی ئەم سەرەم لەبەر تاوێ سپی کردوه!"

بابم گوتی:"زۆر باشه, زۆر باشه! ئەتۆ بچۆ, رەنگه کۆمەگیان بوێ."

پوور حەنیف بەگۆچانکوتان هات له منداڵلەکەی روانـی و هێنـدێ دەسـتووری دان و دانیشت دەستی کرد به چەنه لێدان و نەقڵ و نەزیرەگێڕانەوە. له تریقه تریقی خوشـکەکان را دیار بوو که هەوڵیان دەدا دەنگیشیان نەڕوا.

شێومان خوارد. شێوی سەگەکه ژنەکه خۆی هێنای له سواڵەتێکیکردو هەر لـه سـەر پلیکانان له پێشی دانا. به پێچەوانەی شەوەکانی پێشوو نه بابم گوتی جێم لەبەر هەیوانێ بۆ راخەن و نه ئەمنیش خەوم هات. دەنگی خوشکەکانیش هەر باش دەهات.

بابم بانگی کرد:"فاتم!" ئەمن خێرا راست بوومەوه گوتم:"دایه بابم بانگت دەکا!"

دایکم هات, بابم گوتی:"منداڵەکه چۆنه؟... ئەو ژنه هیچی بۆ کرد؟"

دایکم گوتی:" ئێستا وەنەوشەو سنبل الطیبمان بۆ کوڵانـدوەو داومانـەتێ... دایکـی حەمامی پێ کردوه... چووزانم... جارێ خەوتوه."

بابم گوتی:"زۆر باشه... کەوایه سەماوەرەکەی بێننه ئێره... میوانەکەشت بێنه!"

هەموویان هاتن: پێشان دایکم, دوایه خوشکەکان, هەموو له ریزێك دانیشـتن روو بـه قیبلەو بابیشم له پەنا پەنجەرەی بەر هەیوانێ روو بەوان. کچەکه سەرو چـاوی شـوتبوون و لەچکی لەسەر نابوو.

چاوێکی جوانی هەبوون ـ خوشکەکانیشم وایان دەگوت ـ ئارام و هـەر لەوکاتـەدا بـێ قەرار, وەك پەپوولەیەك که پەلەقاژەی بێ و جموجۆڵی دەست و لاقی دیـار بـێ, جموجـۆڵی نێوەوەشیان هەست پێدەکرا. وەختێك زۆریان لـێ نزیك دەبوویەوه دوو چاوەکه دەبوونه یەك‌و دەبوونه ئەستێرێکی پڕنهێنی. دیاره ئەمه لێکدانەوەیەکه که ئێستا لێی دەکـەم. حاڵـەتی چاوەکانی خەمناك بوو, دەقووڵ کەوتبوون, پێم وایه لەبەر ماندوویی خەریك بوون به بنـی کالانەکەیانەوە بنووسێن. پێستی دەم و چاوی سپی و دەم و چاوی هێلکەیی بوون.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

که دانیشتن سەگەکە نەختێك سووڕاو شانی بە شیپانەی دەرکی دیوەخانێوە دا. هەر لەو کاتەدا لە دایکیشمی دەڕوانی. ڕەحیم سەماوەرەکەشی هێناو لەپێش دەمی دادە شیلان, خوشکی گەورەمی دانا.

بابم گوتی:"میوەمان نەبوو؟"

دایکم گوتی:"شووتیمان هەیە... بە چاوان, ئێستا دەیهێنم."

چامان خواردەوە... بابم گوتی:"باشە, ئەوەش ئەوا!..."و بۆ ئەوەی قسەیەکی کردبێ و دانیشتنەکەی کردبێتە خۆمانە گوتی:"سەگەکەت سەگی چاکە, دادە خاتوون... سەد کوردی خراپ دێنێ... دیارە ئەرکی خۆی بەباشی بەجێ دێنێ و نان و نمەکی لەچاودایە... بۆخۆت فێرت کردوە؟"

ژنە بە خۆی نەبوو, گوتی:"نەخەیر ئاغا, هۆسپ..."و سوور هەڵ گەڕا, و تاوێك شڵەژا...و قسەکەی تەواو نەکرد. بابم بۆ ئەوەی لەو شڵەژانە بیهێنێتەدەر, گوتی:"تفەنگچییەکی باش دێنێ, پیاو دەتوانێ بە خاترجەمی ژن و منداڵی خۆی پێ بسپێرێ... سەگی چاکە قەزاو بەڵای لە هێندێك لە هاونیشتمانانمان دا...!"

ژنە شڵەژانەکەی تەواو ببوو. گوتی:"بەڵێ ئاغا سەگێکی زۆر باشە... سەیر خووی بە منداڵەکەوە گرتوە..." گریانی لە ئەوکێ مابوو. دایکم هاتە نێوقسەکانی گوتی:"کچم, نارەحەت مەبە... ئەمن شەش منداڵم گەورە کردوون... منداڵە, نەخۆش دەبی, چاك دەبێتەوە, دەکەوێ, دەست و لاقی دەشکێ... منداڵ ئەوەیە. خوا ڕەحم بە منداڵی هەموو دایکان بکا! هەر تۆزێك ناساز بن, ئاسوودەیی بە دایکیان ناهێڵن, وەختێکیش کەیفیان سازە, دەست دەکەن بە گەمەو ناهێڵن بخەوی... دەیانەوێ یاری بکەن ـ ئەگەر گەورەش بوون ئاوا! بە خوا لە دایکان بەدبەختتر خوا خەڵقی نەکردوە!... ئای... ی, هەتا گوێلکێك دەبێ بە گا کلکی وشترێ دەگاتە عەرزی!... هەر... وەختێکیش گەورە دەبن, کوڕی بابی خۆیانن, بۆ خۆیان گەورە بوون! باشە ئیدی, ئەمە ڕەسمی زەمانەیە!"و بە تانووتەوە چاوێکی لەمن کرد.

بابم گوتی:"بەڵێ... ڕۆژگارێکی خەراپە... بەڕاست دادە خانم گوێم لە ناوی هۆسپ بوو... خۆ بە سەهوو نەچووم؟... ئەتۆ کەسێکی وا دەناسی ـ لە کوێیە؟ دیار نیە بەدفەڕە! ئەتۆ خەبەرت لێی هەیە؟ خزمایەتیت لەگەڵی هەیە؟ ئەو گوتوویە بێیە ئێرە؟ ... حەتمەن ئەوگوتوویە...! ئەی ناپیاو!... خواعومری درێژ کا لاوێکە سەنگی خۆی ئەڵماس دێنێ... باوەڕکە, دادە خانم, ئەمن ئەگەر شتێکم بەدەست بایە لەم وڵاتە سەد

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرۆك عەشیرەتی نارەسەنم دەداو ئەم هەرمەنیيەم دەكرێ... بەڵام مخابن, چ بكەم, هیچم بە دەست نیە!"

رەنگ و رووی ژنەكە كرابۆوە, ئەو رەنگ پەرینەی نەمابوو, و سووراوی دڵخۆشی سەرگۆناكانیی رەنگاندبوو... بەو حاڵەش چاوەكانی پڕ لە فرمێسك بوون. چاوەكان وەك ئەستێرەی شەوی زستانێ دەترووسكانەوەو دەلەرزین. پێكەنین كەوتبۆ سەر لێوو زاری بابم... بابم لە فكری خۆی دا بوو, هەروا وەدوای فكرەكەی كەوتبوو:"دەڵێن خوا تەختە تاش نیە, تەختەرێكخەرە... ئەگینا حاجۆ لە كوێ و هۆسپ لە كوێ ! ئۆی... بڕوانە لە كوێ ڕا هێناونی و لە كوێ رێكی خستوون! جووتی چاكن ماشەڵڵا, خوا عومردرێژیان كا, خوا سلامەتیان كا... باوەڕ كە دادە خانم, ئەم دوانەم بە قەد هەردوو كوڕەكەم خۆش دەوێن... سەد كوڕیشم بوایەن, بەقەد هەر سەدیانم خۆش دەویستن... بە هەزاران كەس دەبن ـ سوپاسالارن ـ خوا بێمزەرەتیان كا! "

بابم سەری هەڵ بڕی" هەر كە فرمێسكی لە چاوی دا دی, راچەنی, گوتی:"ها چیە؟ هۆسپ شتێكی بووە !؟ حاجۆ...!؟ مەترسە, بڵێ!"

ژنە تێك رابوو, هەموومان تێك رابووین, هەموومان چاوەڕێی كاردانەوەی ژنەكە بووین. ژنە بەشەرمێكی كچانەوە, بە لكی لەچكەكەی سووچی چاوەكانیی سڕیەوە... بابم وەك مار هاتبۆ سەر كلكێ, چاوی دە چاویەوە بڕیبوو- چاوەڕوانی وەڵام بوو.

"نا ئاغا, هیچ نەبووە... بە گیانی رووبیكی... بەگیانی ئەو كوڕەم هیچ نەبووە..." لێرەدا ئێمە دڵنیا بووین كە هەرمەنیيە. "هەتا چوار شەو لەمەوبەر ساغ بوو... دواتر ئیدی ئاگام لێ نیە ـ خوا دەزانێ..."

نارەحەتیی ماسوولكەكانی بابم بە ئاشكرا كەم بۆوە. گوتی:"كەوایە ئەتۆ سێ رۆژ و چوار شەوان لەرێگا دا بووی!... لە كوێ بووی, لە كوێ دەخەوتی ـ چیت دەخوارد..."

ژنە هەناسەیەكی هەڵ كێشا... گوتی:"وەڵا ئاغا, بڵێم چی... ئەم رۆژانەی دوایی... ئەودەم كە توركەكان هاتنە نێوخاكی ئێران, و لەپشتەوەمان سەریان وەدەر نا... ئیدی هومێدێك نەما... بۆ خۆت ئاپۆ (مام) حاجۆی دەناسی... لەگەڵ هۆسپ و چەند كەسی دیكە رۆیشت تا لە پشتەوە را بیان خافڵێنن, بەڵكوو ناچار بن بگەڕێنەوە... بەڵام ئیدی هیوایەك نەمابوو...لەگەڵ هۆسپی رۆیشتن. ئیدی خەبەرم لێیان نیە. ژمارەیەك چوونە ئەوبەر ـ ئێرەوان ـ ژمارەیەكیش هاتنە ئێران... ئەمن و منداڵەكەو ئەم سەگەش لەگەڵ

ژمارەیەك ـ هەركەس بۆخۆی ـ هاتینە ئەم بەر. بڵێم چی، ئاغا، زۆرمان كوێرەوەری چاشت... پێشتر ئاپۆ حاجۆ و هۆسپ گوتبوویان ئەگەر شتێك بوو خۆم بگەیەنمە ئێرە..."

"شەوانە لە كوێ دەخەوتی؟ چیت دەخوارد...!؟"

"وەڵڵا، ئاغا! ... ترسێكی وام نەبوو، بە قەولی جەنابت ئەم سەگە لە تفەنگچییەكی باش پتری متمانە پێ دەكرێ" چەند نانێك و دووسێ هێلكەكوڵێوم لە خورجێنەكەدا پێ بوون... شەوانە لەنێو لۆدە گیاو خۆیانە گەنمان دا دەخەوتین... ئەم پەتووەشمان پێ بوو كە دیتت... سەگەكەش لە تەنیشتمان بوو..."

بابم گوتی:"سبحان الله!... لەرێگا تووشی كەس نەبووی، كەس ئازاری نەدای... رێگات لەكێ پرسی؟..."

"لە رێبواران ـ زۆرتر لە ژنان ـ پیرەژنان... شوانان... شەوی یەكەم لەگەڵ شوانێكی خۆمان هاتین و چەند سەرێكیش بزن و مەڕ ـ دوایەش بە تەنیا..."

ئەمانەی دەگوت و لە رووبەڕووی خۆیەوە رادەما، دەت گوت دیمەنەكان دەبینێ و هەست بە ترس دەكا. بابم دوایە باسی كرد" گوتی ئەو رۆژە لە دوورەوە چاوی لێ بووە كە خۆی لە جێگای بڵند و سەر تیرە شانان بواردوە، ترساوە نەوەك با بۆنی هەرمەنی بۆ توركان بەرێ! فەقیرە وەك جۆگەلە ئاوێكی باریكی نێو قامیشەڵان بە خشەخشی هەر گەڵایەك خۆی لە نێو لاسكەكان دا شاردۆتەوە...

بابم ناڕاستەوخۆ ناوونیشانی هۆسپی لێدەپرسی. لە نێوقسان دا گوتی:"شیلان، رۆڵە، هەستە سەرێكی ئەو منداڵە بدە نەوەك وەخەبەر هاتبێ." ژنە ویستی هەستێ بۆ خۆی بچێ، بابم گوتی:"نا، ئەتۆ دانیشە!" دادە شیلان هەستا، بەپارێزەوە بە لای سەگەكەدا تێپەڕی" چوو، و هاتەوە:

"منداڵەكە نوستوە!"

"زۆر باشە... ئەوەدەم هۆسپ ژنی نەبوو... پارچە ئاگرێك بوو بۆ خۆی... باشە پێت نەگوتین دەبیە چیی هۆسپ!"

ژنە بە شەرمێكی كچانەوە لەچكەكەی هێنایە سەر نێوچاوانی، وگوتی:"كابانێ ویم."

بابم بەپێكەنینەوە گوتی:"ها... باشە، توانیوتە بیكەیە بنیادەم!؟ ئەوەدەم كێوی بوو!"

هەموومان پێكەنیین. ژنە زەردەیەكی كرد و هەناسەیەكی هەڵ كێشا.

بابم گوتی:"كچێ خۆم خاترجەم بە" ئەوهۆسپەی ئەمن دەیناسم، ئەو حاجۆیەی ئەمن دیومە بچنە نێو ئاگریش بە ساغی دێنەوە دەر، تۆفیق لەكن خوای بێ... ماشەڵڵا، بێ چاوێنی بن، جانانەیەكن بۆ خۆیان. ئەمن قەولت پێ دەدەم هەر ئەمڕۆ و سبەی سەرو

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەللەی دەردەکەوێ... هەرچەند ئەوەشت پێ بڵێم وەختێك پێی گوتووی بچۆ فلانـە جـێ, لەوانەیـە بـەم زووانـە نەیەتـەوە.... چـونکە دەزانێ کـە لێـرە لـەخۆت و منداڵەکـەت خاترجەمە... ئێرە ماڵێ خۆتە کچم... منداڵەکەش ئیشەڵڵا چاك دەبێ... بزانین دوایـە خوا چ دەکا... ئەتۆ بۆخۆشت وەزعت باش نیە, وریای خۆشت بە ـ خەفەت مـەخۆ, خـوا کەریمە, بە دەردی دەڵێن سێویك هەڵاوێ, تا دێتەوە خوار سەد جارِ دەسوورِێ... دەبـێ بـە هومێد بی, هەتا گیان لەلەش دا بێ هیواش هەیە...دنیا خراپ نـەبووە ـ بریـا خـراپ بایە!" پاشان رووی‌کردە دایکم و گوتی:"شووتی‌یەکە بەرنە ژووریَ خۆتان, قاشـێکیش بـۆ من بنێرنە بەر هەیوانێ ـ ئەم خوشکە ماندوویە... هەر نەبێ ئەم شەو مەیەڵێن بەخەبەر بێ, با بۆ خۆی بخەوێ..." رووی لە خوشکەکانم بوو...

هەستان... و رۆیشتن. لە زارکی دەرکێ را دایکم گەڕایەوە, گوتی:"ئاغا, ئـەم سـەگە هەر لێرە دەبێ؟"

بابم گوتی:"قەیدی‌چیە, با لەوێ بێ ـ سەگێکی نەجیب و عاملێندراوە."

ژنە گوتی:"ئێستا وەختی خۆیەتی, بۆ خـۆم دەی‌بەمـە حەوشـەی... کارەکـەی بکـا. ئازاری بۆ کەس نیە و دەنگیش ناکا."

رۆیشتن.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٣

شەوی دواتر میوانمان هەبوون - وەك هەمیشە لە نەخافڵ, وەك هەموو شتێكی عەشیرەتی - بێ خەبەردان, بێ بەرنامە: سەرتیپ, یەكێك لەئاغاكانی دەوروبەر لە شارەوە هاتبۆوەو كەوتبۆ درەنگ وەخت و هاتبوو - یان لەرێگا دا, ئیشتیای‌كردبوو سەردانی شێرئاغا بكا!

سەرتیپ لەو سەرتیپە خۆولاتیانە بوو, لەوانەكە لەقەبی سەرتیپی‌یان بە چەند تمەنێك لەقاجارەكان كڕیبوو, و "هەنگ"یان دابۆوەو "تیپ"یان وەرگرتبوو. كچو خوشكەكانی بەمو بەو بە شوو دابوون, چەند"جۆ" (شعیر) لەم دێ و نیو "دانگ" لەو دێی وەك شیربایی و هەشتێك و مارەبڕانە وەرگرتبوو, و ببوو بە ئاغا. سەیر ئەوە بوو كچ وخوشكەكانی هەموو نەزۆك بوون و بەجحێڵی مردبوون و سەرتیپ ببوو بە گەورە ملْكداری ئەو نێوە!

هەشتا ساڵێك تەمەنی بوو, و ئێستا كاری ببوو بە ژن هێنان. حەوت ژنی هەبوون: چواری دایمی, و سێی تەعلیقی... هەرجارەی یەكێكیانی دەهێنایەوە تا نۆرەیان تێ وەردەسووڕا. ئەوەدەم ژنێكی دیكەی دێنا. پڕی تەویلەیەكیش قەرەواشی‌هەبوون. ئەقڵی پێ نەدەشكا كە پیر بووە و ئەگەر ئەركێكی دەرهەق بەو ژنانە هەبێ كەوتۆتە ئەستۆی خەڵكی دیكە... بەهەر حاڵ, هەموو لا رازی بوون" هەم بۆ خۆی هەم نۆكەرەكانی. نۆكەرەكانی هانیان دەدا: ماشەڵڵا لاوی, چ وەختی پیریتە... ئەی بێ قەزابی!

سەر و سمێڵ و برۆی رەش دەكردنەوە. چووبۆ تەورێز دەستێك ددانی سەدەفی‌كڕیبوون, سپی وەك بەفرێ لەگەڵ چەند كیفی زێڕ, پیاو حەزی دەكرد تەماشایان كا. لەو دەوروبەرانە باس باسی ئەو ددانانە بوو: چ سپی, چ خاوێن... بۆشكەیەك سەهۆڵاو بخۆیەوە"سڕ" نابن!

پیاوێك بوو بەخۆوە, سمێڵ داچۆڕاوو سەروكەللە و زگ هەڵمساو, ئەوەندەی دەخوارد دەت گوت ئەسپی دابەستەیە.

بە كورتی هاتبوو, بە پێنج شەش سوار و قوتووە سیغاری سەدەف و دارسیغاری كارەباو خەنجەری دەسك ماسی و دەمانچەی دە تیری‌لوولە كورت و لەهەموان گرنگتر سەعاتی "مانگ و رۆژ"ەوە. سەعاتی "مانگ و رۆژ" حەوتووی جارێكی قورمیش دەویست,

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەوتوویێکی تەواو کاری دەکردو لەحزەیەکیش نەدەنووست! جگە لەوە, وەك سـەعاتی بـابم کلیلیشی نەبوو, دەسکە قورمیشی هەبوو! دارسیغاری کارەبای هەبوو بیست سانتی مـیتر درێژ, جێی دەم پیۆەنانیخر بەقەد هێلکە کۆترێـك, زەرد وەك عەنبـەر, وەختێـك بـۆ زاری دەبرد و زاری دەکردەوەو "هێلکە"کەی بەهەردوو لێوان دەگـرت, زاری, پـەرژین بـێ دەت گوت قوونی مریشکێکە کە هێلکە دەکا. ئەو وەختانەش کە مژی لـێدەدا فشەفش نـەبێ لەدەمی نەدەهات. سمێڵەکانیشی وەك باڵندەیەکی گرانگەست کە لە هەوا باڵە فـڕەی بـێ, هەڵلاو پێدایان دەکرد.

دەیان گوت سەعاتی "مانگ ورۆژ"یان لە ئەستەمبووڵەوە بـۆ هێنـاوە" دەیـان گـوت سەری مانگان, مانگێکی دەمەداسی لە پەنا دەستەکەی وەدەر دەکـەوێ, راسـت وەك ئـەو مانگە کە لە ئاسمان وەدەر دەکەوێ... ئەو شەوانەش کە تاریکەشەون, مانگ دەرناکـەوێ! ماشەڵلا!

لەبیرمە شەوێکیان میوانی سەرتیپ بووین ـ سەری مانگ بوو, ئەمن نـەم دەزانـی. مامۆستاو چەند کەس لەریش سپیانی ئاواییش لەوێ بوون ـ هاتبوون بزانن مانگ چۆن دەردەکەوێ, و داخوا مانگ نوێیە یان نا. لە دیوەخانـێ دانیشـتبووین" لای ئێـواری بـوو. مامۆستا لەبن لێوانەوە, وەك لەبەر خۆیەوە قسان بکا,گوتی:"پێم وایە ئێستا وەختیەتی!"

سەرتیپ چاوێکیلە سەعاتەکەیکرد و گوتی:"نـا, مامۆسـتا... ئێسـتا هێنـدێکی ماوە... نەختێك سەبر فـەرموو... هێشـتا وەختـی نـەهاتوە" هـەموویان وەك چـاوەڕێی رووداوێکی گرنگ بن, لەسـەر چـۆك دانیشـتبوون و چـاویان بڕیبـۆ دەسـتی سـەرتیپ و سەعاتەکە.

سەرەنجام مانگ دەرکەوت... سەرتیپ گوتی:"ئـای, خەریکـە دەردەکـەوێ!" هـەموو چـاومان تێـوە بـڕی ـ ئـەمن لەهـەمووان زیـاتر "ئـای... ئـای... ئێسـتا کـەمێك دەرکەوت...!" و لە سەری رۆیشـت:"عەزۆ... وەرە بیبـە خزمـەت شـێرئاغا بیبینـێ!" عەزۆ نۆکەری بە پێوە وەستاوی دیوەخان بوو. پاڵی بە لاشیپانەی دەرگاوە دابوو, دەسـتی دە سمێڵانی وەردەدا.

سەرتیپ زنجیر سەعاتەکەی لەسەرگیرفانی کەواکەی کردەوەو سەعاتەکەی دایـە دەسـت عەزۆ:"وریابە!"

عەزۆ زۆر بەئەدەبەوە سەعاتەکەی وەرگرت و هێنای بۆ بابم ـ ئـەمن لـە پـاڵ دەسـتی بابمەوە دانیشتبووم... وای! راستیان دەکرد, مانگ دەرکەوتبوو. چەندیش جوان ـ مـانگی راستی! سەرتیپ رووی کردە من گوتی:"بەڵێ کاك یـادۆ, ئـەم مانگـە هەمووشـەوێ وەك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مانگی ئاسمان ـ گەورە دەبێ تا دەبێتە مانگی پڕ... مانگی چاردە شەوە! پاشان وردە وردە چووك دەبێتەوە وەك مانگی ئاسمان... دوایەش ئیدی ون دەبێ... ئەو دەم دەبێتە "تاریکەشەو"... بەڵێ!"

ئەمن بە جارێك سەرم سوڕ مابوو، دەمەویست دەست بەسەر مانگەکە دا بێنم. بابم دەستمی دایە دواوەو سەعاتەکەی وە مامۆستا دا. مامۆستا نەختێك تەماشای کرد و، بە دەست سەعاتەکەی هەڵ سەنگاند ـ داخوا قورسە یان سووکە ـ بە سەرسوڕمانەوە پرسی:" بێ ئەدەبی نەبێ ئەمەتان بە چەند کڕیوە؟"

سەرتیپ زەردەیەکی پان و پۆڕی هێنایە سەر لێوانی، ددانە سەدەف و زێڕەکانی بریسکەیان داو پرسیارەکەی بە پرسیار جواب دایەوە:"بە فکری جەنابت بەچەندم کڕیبێ باشە؟"

مامۆستا گوتی:"وەڵڵا قوربان چیت عەرزکەم ـ ئەم جۆرە شتانە لە توانای مەمانان دا نین تا ئاگامان لەنرخەکەیان هەبێ، هەر ئەوەندەی لێ دەزانم کە مەلاخۆرە نیە!"و پێ‌کەنی... هەموو پێ‌کەنین.

سەرتیپ بەخۆڕانانەوە چاوێکی لە حازرییان کرد وگوتی:"ئەمەم بە دوازدە تمەن پووڵی سپی کڕی، لە ئەستەمبوول ـ قۆڕدوونەکەشی پشتەماسیە ـ زێڕی رووسیە، بێگومان سەرنجتان داوە؟" رووی قسەکەی لەبابم بوو.

بابم گوتی:"بەڵێ، پیرۆز بێ، زنجیرسەعاتێکی جوانە."

سەرتیپ گوتی:"پێشکەشە"و سەعاتەکەی ـ کە دەورێك گەڕابوو، و هاتبۆوە لای خۆی ـ بە قۆڕدوونەوە بۆ بابم راداشت.

بابم دەستی هێناپێش:"نا، بەگیانی ئێوە... پیرۆزی خۆتان بێ... سەرتیپ، هەموو کەس وەك جەنابت گەنج و دڵتەڕ نیە... نا، مەبارەکی خاوەنی بێ!" ئەمن ئارەزووم دەکرد کە خۆزگە بابم دەستی سەرتیپی نەگێڕابایەوە... هاتم هاوار کەم "وەریگرە!..." بەڵام لە وەزعی روخساری بابم ترسام...

ΠΠΠ

سەرتیپ هاتبوو بە سەعاتی "مانگ و رۆژ"و هەموو قایش و قرووشێکەوەو ماڵەکە شلووق بوو، سەگی دادەئامینێش بە ناچاری دوور خرابۆوە بۆ قولینچکی حەوشەی. (بابم گوتبووی بەناوی ئامین بانگی بکەین، با خەڵك نەزانن هەرمەنیە، نەوەك راپۆرت بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تورکان بدەن. ئەگینا ناوی خۆی ئارمێن بوو.) ئەو شەوە سەگی بەستەزمان لەحەوشەی هەر لەبەر خۆیەوە نووزاندی. هەرچەند بەدایم چاوی لە ژوورەکەی دادە ئامین و منداڵەکەی بوو, بەلاّم لەو جێیەکە لێی دانیشاند بوو, نەبزووت.

دادەئامین خەریکی منداڵەکە بوو, و منداڵەکە هەروا ناساز بوو... هەموو بۆی بە پەرۆش بوون. بەو حاڵەش ئەو وەختانەکە منداڵەکە دەنووست, ئەویش یارمەتیی دایکم و خوشکەکانمی دەدا... ئەو شەوە هەموو چووبوونە نهۆمی خوارێ و ژوورەکانی سەرێیان بۆ سەرتیپ و هاوڕێیەکانی چۆل کردبوو. ئەو شەوە تێ گەیشتین چ ژنێکە! بە دەردی دایکم دەی گوت هەر قامکێکی سەد هونەری لێ دەباری. ئەوە چێشت لێنانی, ئەوە فرنی دروست کردن و نەخشاندنیو ئەوەش مەجومعە رازاندنەوەی... ماشەڵلاّ "مێگەل"ێکی باشیدێنا!

ئەو شەوە هەر دانیشتن و سەرتیپ وەك هەمیشە دەستیکرد بە ترو تۆپان کە بەڵێ, ساڵی دادێ بە نیازە لەسەر خێران ژنێکی دیکە بێنێ ـ تازە بێوەژنەکەی حاجی مەلا شێخ عەلیی مارە کردبۆوە. گوتی پار کە چوومە تەورێزێ بۆلای حەکیم, حەکیم پێی گوتم ژنی تازە وەك بەفر و شیلەیە... میجاز"میزاج"ی ساف دەکا! ئەگەر بتوانێ هەر ساڵە ژنێك بێنێ, باشترە. حەکیم شتێکی دیکەشی بۆ دانابوو: قۆنیاغ "کۆنیاك". گوتبووی لەگەڵ نانی نیوەڕۆ و شەوان پیاڵەیەك قۆنیاغ بخواتەوە بۆ میجازی باشە. ("دەنگی میجاز" و هێندێ وشەی دیکە وەك جزەجزی شتێك کە لەتاوەدا سووری دەکەنەوە بەنێو ددانە سەدەفەکانی دا دەهاتە بەر گوێ. بابم دەیگوت:"ددانەکان پووکی دەگرن, وەسەر خۆی نایەنێ." هێندێك جار ددانی سەرەوەی "شلّپ" بەردەبوونەوە سەر ددانی بەرەوەی. لەو وەختانەدا سەرتیپ دەستی دەبرد لەجێی خۆی دادەنانەوەو بە پێکەنینێکی بەدرۆ سەرو کلکی مەسەلەکەی وێك دێنا.)

نانیان دانابوو, بە عەزۆیگوت قۆنیاغەکەی بۆ بێنێ, لەگەڵ ئیستیکانێکی بەتاڵ. عەزۆ شووشەیەکی بۆهێنا ئاوێکی زەردی وەك زراوی مەڕیی تێدا بوو, رەحیمیش چوو لە خوارێ ئیستیکانێکی بەتاڵی هێنا. سەرتیپ بەدەم ناخواردنەوە دەستی کرد بەتاریفی خاسیەتەکانی ئەم دەرمانە... کە: نازانی لەو وەختەوە ئەم دەرمانەی دەخۆم, میجازم چەند باشتر بووە" دەی گوت حەکیم گوتوویە پیاڵەیەك بخۆمەوە, بەلاّم ئەمن زیاتر دەخۆمەوە ـ خەوم باش لێدەکەوێ, هەتا بەیانی وەخەبەر نایەم ـ شێرئاغا نازانی چ لە پیاوی دەکا. سوێندەکە بە سەری تۆ پیاو بابیشی مردبێ لەبیری دەچێتەوە!... ئیستیکانێکتان بدەمە خزمەت؟ خەراپ نیە تاقیی بکەیەوە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"نا, سوپاست دەکەم... حەکیم بۆ جەنابتی داناوە, لەوانەیە بۆ میجازی من باش نەبێ ـ جگە لەوەش باش دەخەوم و بابیشم وەك بۆ خۆتان دەزانن لەمێژە بە رەحمەت چووە... سوپاس, نۆشی گیانتان بێ!"

مامۆستا گوتی:"جەنابی سەرتیپ, ئەم دەرمانە شووشەی بە چەند دەکڕن؟"

سەرتیپ گوتی:"شووشەی نازانم ـ نازانم چەند دەکەوێ. سندووقێکی دوازدە دانەییم لە عێراقەوە بۆ دێنن بە سەد روپیە... حیسابم نەکردوە شووشەی چەند دەکەوێ. ئینگریزییە. (ئینگریزییەکەی وەك منداڵان بە پسکی دەگوت) پێی دەڵێن حەسنی (مەبەستی هەنسی بوو) ـ

مامۆستا وەك مێشان دەرکا, دەستێکی راوەشاند وگوتی:"ئۆۆی!" یانی سەر لە ئاسمان دەدا. فەرمووتان حەسەنی؟"

"بەڵێ حەسەنی!"

مامۆستا گوتی:"سبحان الله" دە فکرەوە چوو کە کێ دەزانێ. لەوانەشە ئەوەی دای هێناوە یەکی وەك خۆی, مەلا حەسەن ناوێك بێ... کەوابێ سەیر نیە ئەگەر کەرامەتی وای هەبێ!

ئەو شەوە ئەوەندەی بۆخۆم دیتم و هەتا مەجومعەکە لەوێ بوو, سێچوار پیاڵەی خواردنەوە. پاشانیش شووشەو ئیستیکانەکەی لە لای دەستیەوە لەسەر پەنجەرەی دانان. بۆ سبەینێ بەیانی چی وای تێدا نەهێشتبوو. وادیارە وەك بۆ خۆی دەیگوت: بۆ"میجاز" زۆر باش بوو. هەر کە پیاڵەیەکی خواردەوە, روخساری پشکووت و دوایەش وەك چەوەندەری سوور داگیرساو لەوە بەولا ئیدی نۆرە قسەی کەسی نەدا.

مەجومعەکانیان بردەوەو میوەیان هێنا ـ کاڵەك و ترێ. لە وەختی میوە خواردن دا سەرتیپ دەستی برد دەمانچەیەکی زۆر چووکەڵەی لەبەر پشتێنی دەرێنا:"ئەمەتان دیبوو؟"

بابم گوتی:"نا, پیرۆز بێ ـ تازەتان کڕیوە؟"

"راستیەکەی چت لێوەشێرم ـ نەم کڕیوە... نوێیە, کارخانەیە... تەماشای بکەن!" دوگمەیەکی داگرت, خەشابە فیشەکەکەی لە قۆنداغێ بەر بۆوە, یەك دوو جار گەلەنگێدەنی راکێشاو رووی لە میچی کرد و چرکاندی:"عەزۆ... ببە خزمەت ئاغا!"

بابم, تاوێك دەمانچەکەی ئەم دیو ئەو دیو کرد ـ نوێ نوێ بوو, دەت گوت رەشمارەو تازە توێژی هاویشتوە... ئەمن دەستێکم بە سەری دا هێنا...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەرتیپ گوتی:"کاکە یادۆ, ئەتۆ ماشەڵڵا بێچووە عەشیرەتی ـ دەست لـە دەمانچـەی نادەن ـ ژەنگ هەڵ دێنێ. دیوتە هەر لەبەر ئەوە لە نێوکیفەکەشی دا لـە دەسـرۆکەیەوە دەپێچن...!" بابم مۆڕەیەکی ناخۆشی لـێ‌کردم.

"زۆر جوانە, پیرۆز بێ... فەرمووتان نەتان کڕیوە!"

"نەخەیر, بیلژیکیەیە. بۆ شەڕی مەجلیسێ دەناڵێنێ (بابم دەیگوت لەخۆی ترسەنۆکتر نیە, وشتەی لـێ بکەی زراوی دەچێ!) بەڵێ... ئەمە "غازی" مەرحەمەتی فەرمووە, بە سەد فیشەکی کارخانەوە... بەڵێ..."

بابم گوتی:"بەڵێ, بەڵێ ! پیرۆز بێ!"

غازی مستەفا کەماڵ بوو, غەزای کردبـوو, یۆنانیـیـەکانی لـە تورکیـە دەرکردبـوو, کوردو هەرمەنیـیەکانی کوشتبوو, دێهاتی سووتاندبوو, منداڵی ساوای لەبەر چاوی دایكو بابان لە ئاگر هاویشتبوو, و ببوو بە "غازی" بـابم دووپـاتی دەکردوە:"مـەبارەك بـێ زۆر جوانە...!"

ئەمن شارەزای ئەخلاقی بووم, هەستم بە ناڕەحەتیـیەکەی دەکرد... سەرتیپیش رەنگـە هەر ویستبێتی ناڕەحەتی بکا کە "بەڵێ, دیوتە "گـەورە پیـاوان" هـەموو کـەس بـەپیاو دانانێن!" ئەمن بۆ خۆم وام لێك دایەوەو ناڕەحەت بووم.

بەیانی درەنگێك رۆیشتن, بابم بە پێی عادەت زۆری هەوڵ لەگـەڵ دان کـە بـۆ نیـوەڕۆ بمێننەوە... بەڵام نەمانەوەو رۆیشتن.

هەموومان پێکەوە لە دیوەخانێ نانی نیوەڕۆمـان دەخـوارد. دادە ئـامین ئێـستا ئیـدی غەریبە نەبوو. ئەو وەختانەی میوانمان نەبوون, زۆر جار هەموو پێکەوە ـ بـابم و دایکـم و خوشکەکانم و ئەمن ـ لەدیوەخانێ شێو یان نیوەڕۆمان دەخوارد. بابم بەدەم پاروو‌کردنەوە, روو بـەو کەسـە کـە لـە زەینـی دابـوو, گوتی:"ناپیـاوە شـانازییش دەکـا... "غـازی" مەرحەمەتی فەرمووە!" ئەڵقەی نۆکەرییەی لە گوێ کردوە, دڵی بەوە خۆشە کە ئەڵقەکە مس نیە, زێڕە... لەسەر سفرەین, پیاو نازانێ بڵێ چی. هێندێك دەوڵەت پەرژین بـێ وەك تەپەگوو مێش و مەگەز لەدەوری خۆیان کۆدەکەنـەوە. مـێش و مـەگـەز لـە دەوری غـازی کۆبوونەوەو کوردو هەرمەنیی بۆ دەکوژن. شانازییش دەکەن... بڵێم چی, دنیا گـۆڕاوە... رابردوو رۆیشتوە, بۆتە وێنەیـەکی کـۆن, بـێ گیـان و بـێ ژیـان...! ..... ئـەخلاق نەماوە... ناپیاو وەك نێرەکەری ماین بـەز کـاری بۆتـە ژن هێنـان... و نۆکەرایـەتی... ئێستاش کە لە سایەی سەری "غازی"یەوە بۆتە عارەقخۆر..." (لەوە را تێ گەیشتم کـە قۆنیاغ عارەقە!) ژن بۆ "میجاز" هەروەها قۆنیاغ بۆ "میجاز"... ئەگـەر قسـە پشـکەڵ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بوایەن دەی توانی حەمامی شارێکیان پێ گەرم کا. جۆرێك قسان دەکا, بە دەردی ژن دەڵێن, دەڵێی لەگەڵ "غازی" بوونە دەستە خوشك!"

لە پڕ دەستی لە نێو دەوری دا رەق بوو, و لە دادە ئامینەوە راما ـ دادە ئامین دەستی لە نانخواردن کێشابۆوە... "چیە ـ دیسان منداڵەکە تێك چۆتەوە!؟"

دایکم گوتی:"کێ گوتوویە؟... ناوەڵڵا شوکور باشە, نەت دیوە نوستوە, چما چ بووە؟"

"رۆڵە ئەدی بۆ نانی ناخۆی؟"

دایکم تازە تێدەگەیشت ـ وادیار بوو دادە ئامین دیسان رۆیشتبوو, خوا دەی زانی بۆکوێ ـ زۆر جار چاوی لە دوورەوە دەبڕی. گوتی:"بخۆ کچێ! نانەکەت بخۆ... خوا کەریمە... منداڵەکە شوکور باشە. مێردەکەشت ئیشەڵڵا پەیدا دەبێتەوە ـ هیچ نەبووە, هەموو شتێك چاك دەبێ ئیشەڵڵا ـ هەرچی خوا نەیکا نابێ... بخۆ!"

دادە ئامین لەبەر دڵی بابم دووبارە دەستی پێ کردەوە.

بابم گوتی:"کچم, ئەتۆ بەم کارانەت ئێمەش لەخواردن دەکەی... نانەکەت بخۆ, کچم" ئەمن بەڵێنت پێ دەدەم هیچ نابێ"

دایکم فکری بۆ شتێکی دیکە چوو. پاش رۆیشتنی سەرتیپ و پیاوەکانی کوێخا هات و تاوێك لەگەڵ بابم سرت و خورتیان بوو... گوتی:" رۆڵە, ئەتۆ ئیدی غەریبە نیی ـ ئەتۆش ئێستا یەکێك لە منداڵەکانی... ئەتۆ ئیدی ماشەڵڵا ژنی, گەورەی, ماڵێك بەخێو دەکەی. بێچاوێنی بێ. لێرە رۆژی هەزار کەس دێ و دەچێ, کاری بە ئاغایە ـ دەبینی یەکێك لەگەڵ ژنەکەی بەشەڕ هاتوە, یەك لەگەڵ دراوسێی کێشەیەتی... رەعیەتە, لەسەر ئاو و ملکی رێك نەکەوتوون. کوێخا دەبێ بێتە لای و فەرمانی لێوەرگرێ. دەبێ خەبەر بێنێ و خەبەر بەرێ... ئاغاش وەك هەموو سەرۆك عەشیرەتێك خەبەری بۆ دێنن, خەبەری بۆ دەبەن. ئەگەر رۆژێك کەسێك هات و سرتەی لەگەڵ کرد, ئەتۆ نابێ وەخۆتی بگری و پێت وابێ خوانەکردە لەگەڵ تۆیانە ـ بڵێی ئاها, هاتوە من بەرێ, یان دوور لە رووی ئاغا ـ ئاغا تەحویلم دەداتەوە, یان چی... (بابم پێکەنینێکی تاڵی هاتێ وگوتی:"بەڵێ, ئاغا هەر ئەمەی کەم بوو!") "ئاغا ئەگەر لەو جۆرە پیاوانە بایە, کاکە حاجۆ هەر ناویشی نەدێنا. لە چ دەترسی رۆڵە؟ ئێرە خاکی عوسمانی نیە, ئێرە خاکی ئێرانە ـ پەرژین بێ, دوور لە رووی حازرییان هەرکەس بە تۆ بڵێ پشتی چاوت برۆیە, یان فلان و فیسار, سەهوو دەکا! خۆت نارەحەت مەکە ـ نانەکەت بخۆ, خۆت مەخۆوە. بە خۆخواردنەوە هیچ ناکرێ... دەبێ دانیشین بزانین خوا چ دەکا..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم زۆر بە جیددی گوتی:"ناحەقی ناگرم. ئەم فەقیرەش وەك ئاسك هەمیشە پارووی بە ترس و لەرزەوە قووت داوە, هەقیەتی..." تاوێك راوەستاو لەسەری رۆیشت:"بەڵام نەك لێرە!"

نیورۆژمان خواردبوو, چامان دەخواردەوە کە منداڵەکە کورکەی لێ هەستا ـ خوشکم خێرا راست بۆوە, دادە ئامین راست بۆوە ـ خوشکم رۆیشت" دایکم بە دادە ئامینێی گوت:"پەڕۆت لە منداڵەکە گۆڕین, نەت شوشتن, بیان دە بە نەجیبێ بیان شوا. بۆی هەڵ خا ـ جارێ ئەم شەویش بەمانە رابوێرە هەتا سبەینێ فکرێك دەکەینەوە..."

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٤

وەك رۆژان پۆپەشمینەكەی بابمیان هێنا تا سەرخەوی دوانیوەڕۆیەی بشكێنێ و ماڵەكە بێدەنگ بوو" ئەوەندە نەبێ جاروبار دەنگی شوتنی قاپ و قاچاغ و دەنگدانی خوشكەكانم و كارەكەرەكان كە بە سپایی یەكتریان وشیار دەكردەوە, یان دەنگی ئەو پێكەنین و حیلكە حیلكەیان كە لە سنگی خۆیان دا دەیان خنكاند, دەهاتە بەر گوێ. ئەمن ئێستاش نەم زانی بۆچی هەمیشە لەوەختی قاپ شوتن دا ئەو هەموو حیلكە حیلكەیە دەبێ.

ئەمن وەك جاران لە حەوشەی بووم و یان دارم لە بڕكەكان رادەكێشا, یان چۆلەكەم دەردەكردن. سەگی دادە ئامین لە قولینچكی پەنا دەركەی راكشابوو, هانكە هانكی دەكرد... هاتم, پێم گوت. گوتی:"فەقیرە تینوویەتی, ئێستا ئاوێی بۆ دەبەم!" خەریك بوو جلی لەبەر منداڵەكە دەگۆڕین. پاش تاوێك هات, قاپە ئاوەكەی بۆ گۆڕی... و منی بردە پێش و بە سەگەكەی ناساندم... دەستی بە سەری دا هێنا... حەیوانەكە تاوێك بۆنی پێوە كردم و لەوە دوا بووینە هاویاری.

بابم خەوەكەی كرد, و چایەكەی خواردەوە. دادە ئامین منداڵەكەی هێنا. ئەی ماشەڵڵا, ماشەڵڵا چەند منداڵێكی جوانە! دایكم چەند داوە مووی سەریی بادابوون و بۆ چاوەزار مووروویێكی شینی بە مێوێ پێ هەڵ واسیبوون, و "نووشتە"یەكی بە سنجاخ لە شانی راستی قایم كردبوو كە ناردبووی لە لای باوە سەیی محمد بۆیان هێنابوو.

بابم گوتی:"وای, ماشەڵڵا, ماشەڵڵا, وەرە لای بابە, وەرە!" و باوەشی بۆ كردەوە. منداڵەكە تاوێك لێی روانی و دەم و چاوی بە شانی دایكیەوە نووساند. منداڵێكی جوان بوو. سپی, چاوگەورە ـ هەرچەند هێشتا ناساز بوو جارجار زەردەیەكی دەهاتێ. دادە ئامین بردیە لای بابم و گوتی:"گنا بابایی... گنا بابایی!" (بچۆ لای بابە). بابم تۆزێك قدیلكەی داو منداڵەكە تۆزێك خۆی شیرن كرد ـ ئەمە یەكەمین دانیشتنی یەكتر ناسین بوو" و ناومان نا "رێوی" ـ رووبیك.

بابم دیسان وەك هەمیشە بەتاقی تەنیا كەوتە رێ بۆ ئەوبەری رووبار. یەكەم جار بوو دەم دی كە بە سپایی دەمانچە دەتیرەكەی لەژێر"سەڵتە"كەیەوە بەست. پێش ئەوەی بڕوا بە

دایکمی سپارد که وریا بن, پیاوەکان هەمیشە یەکیان لەبەر دەست بێ" بۆخۆی لەو بەری چۆمیەیە, ئەگەر کەسێك هات, ئەگەرکارێك بوو یەکێکی بە دوا دا بنێرێ, سەگەکەش بێتەوە جێی خۆی... لەسەر پلیکانان.

هەتاو هێواش هێواش لەبناری وەسەر کەوت و لە لووتکەی شۆڕ بۆوە... لە پشت کێوەکانەوە بەدەم تەپۆلکەی پشت ئاوایییەوە پێدەکەنی, و تەپۆلکە وەك نەخۆشێکی کە تازە هەستابێتەوە بە بێحاڵی وەڵامی پێکەنینەکەی دەدایەوە... با, هەناسەی هەڵ دەکێشا, سێبەر وەك دەمی گەسکی کارەبایی وەدوای هەتاو کەوتبوو, و رووناکایی هەڵ دەلووشی, و رەنگ و رووی زەوی لە جیاتی بکرێتەوە, تاریك دەبوو. رانە مەڕ کەم کەم نیزیك دەبۆوە. ژنان لەماڵان دا بەرە بەرە کەوتبوونە جموجۆڵ" کیژان تاق تاقە لە سەر رێی کانی دەبینران ـ هەوا فێنك ببوو. هەرچەند پاییز داهاتبوو, پاش نیوەڕۆیان ئەگەر شنەبایەکی نەهاتبایە گەرماکەی لە توانادا نەبوو. دەنگی ماڵینەوەو شوشتنی مەنجەڵ و قابڵەمە و کیتەڵەو سوێنان لە حەوشەی ماڵەکان بەر گوێ دەکەوت. کوێرەرێگاکەی ئەوبەر چۆمی چۆڵ بوو ـ هێشتا مێگەل دیار نەبوو. مێگەل زۆرتر لەوبەرەوە دەهات و جاروباریش لە پشت ئاوایییەوە. بەرزایی و نزمایی کێوان هێشتا دیار بوو. چاوم لە بابم بووکە لە تەنیشت گۆڕستانە کۆنەکە, لە بن کێویلە پاییزەیەك دانیشتبوو, رووی کردبۆ دەرودەشت و هەردووك دەستی خستبوونە سەر وەکازەکەی. بە فکری خۆم چاوم لێ بوو کە نێوچاوانی تێك ناوەو قسەی سووك بە هێندێ کەس دەڵێ کە لێی دیار نین و هەر تاوە نا تاوێك تف فڕێ دەدا.

دادە ئامین لە حەوشەی جلی دەشوتن. "کارۆ"شی لە پەنا بوو ـ کارۆ ناوی سەگەکەی بوو, بۆخۆمان بانگمان دەکرد "کاوڕ". چوومە لای دادە ئامین.

گوتی:"هێندێك یاری لەگەڵ کارۆ بکە, وەڕەزە... ئەمن هێندێك کارم هەیە... ئەمە چەند رۆژە کەس یاریی لەگەڵ نەکردوە... سەگ دەبێ یاری لەگەڵ بکرێ."

گوتم:"زۆرمان یاری کردوە ـ ماندوویە."

گوتی:"یاریی چیتان کردوە... هەروا دانیشتوە؟ کارۆ لەو عەجاییبانەیە, یاریی وا دەزانێ هیچ سەگێك نای زانێ."

گوتم:"مەسەلەن چی؟" تیرو کەوانم بە دەستەوە بوون.

گوتی:"مەسەلەن ئەو تیروکەوانە بێنە, بیدە بە مـن." تیروکەوانەکەم وێ دان. تاوێك لەبەر لمبۆزی سەگەکەی راگرتن" کارۆ نەختێك بۆنی پێوە کردن. پاشان گوتی:"باشە ئێستا ئەمانە بەرە لەنێو بڕەکان دا بیانشارەوە. بە جۆرێك کە ئەو چاوی لێی نەبێ..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چووم تیروکەوانەکەم شاردنەوەو هاتمەوە...
"شاردتنەوە؟"
"بەڵێ."
"زۆر باشە... گنا... بیان دۆزەوە!" ئەو رستەیەی دوایی بە هەرمەنی گوت.

کارۆ دەرپەڕی، بڕکەکانی یەك یەك بە لمبۆزی هەڵ دانەوە، هەموو جێیەکی باش پشکنی... نەختێك بە دەوری خۆی دا سووڕا ـ بۆنی کرد و قرووسکاندی... پاشان لەنەکاو دەرپەڕی و هات بۆ لای من... و دەستی کرد بە سووڕان و وەڕین لەدەوری من. بۆنی بە گیرفانی منەوە دەکرد و چاوی لە دادە ئامین دەکرد. حەیوانێکی سەیر بە هۆش بوو ـ ئەمن بە تایبەتی بۆ ئەوەی گاڵتەم لەگەڵ دادە ئامین کردبێ تیروکەوانەکەم لە نێو بڕکەکان دا نەشاردبوونەوە.

دادەئامین گوتی:"هەی فێڵەزان! کەوایە نەت شاردوونەوە... دەتەویست ئەم حەیوانە فەقیرە ئەزیەت بکەی! ئەمە لە بنیادەمێکی ئاسایی بەهۆش ترە... وامەزانە ـ مێردەکەم زۆریکوێرەوەری بۆ عاملاندنی کێشاوە..."

ئەو رۆژە کارم یاری لەگەڵ کارۆ بوو... بابم هاتەوە ـ ئێستا ئیدی ئێوارە بوو" دەنگی قاڕوهۆڕی بزن و مەڕ و هۆقەهۆقی مانگاو گامێشان دێیان پڕ کردبوو، و تۆزێکی بۆنخۆش ـ پڕ لە بۆنی لەشی بزن و مەڕ دێیەکەی داگرتبوو" جێی حەیوانەکانی خۆمان بەحەوشەی ماڵێوە نووسابوو. دایکم و خوشکەکانم و نەجیب و رەحمە، لەوێ خەریك بوون و دەنگی گۆرانی گوتنی ژنان و کچان و لاواندنەوەی ئاژەڵەکان، و جاروباریش تێوە خوڕینیان و لە نێویانیش دا خوشە خوشی ئەو شیرەی دەڕژایە سەتڵەکان باش دەبیسترا...

بابم هاتەوە، بە رەحیمی گوت بەڕەیەك شتێك لەبەر هەیوانەکە راخا ـ لەوێ دادەنیشێ.

بابم حەزی دەکرد ئەو وەختانە لەبەر هەیوانێ دانیشێ و بۆخۆی فکران بکاتەوە... ئەمنیش ئێستا وام ـ ئەمنیش بوولێڵی ئێوارانم پێخۆشە ـ وەختێکە سروشت چۆتەوە پاڵ خۆی. رۆژ رۆیشتوەو شەویش وەك پێویست نەهاتوە... بەڵام هاتنەکەی کاری سانیەو دەقیقەیە، و لەو وەختانەدا، گیانی بنیادەم غەمێکی خۆش ـ غەمێکی لەبەر دڵان ـ هەست پێ دەکا، و پیاو لەگەڵ سروشت دەچێتەوە پاڵ خۆی. هێڵ و نەخشی کێوان سڕاونەوەو لێرەوار بۆتە پەردەیەکی رەشی یەکپارچەی بێ پینەو پەڕۆ. گیانیش هەروەك ئەم چیایانە لەپەژارەیەکی ئارام دا خۆی دەشوا هەتا جارێکی دیکە لە نێو ئەو شلەمەنیە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تاریکه سەر دەردێنێتەوە, بە قەڵافەتێکی دیارەوە, بە روخسارێکی شەوی و بەنیو روخسارێك کە پاڵی بە ئاسمانەوە داوە.

چەکچەکیلەکان تیژ تێدەپەڕن, پێت وایە ئێستا لە سەر و گوێلاکت دەدرێن, بەڵام بستێکیان دەمێنێ بۆ سەرت دەگەڕێنەوەو وە هیچ کوێ ناکەون" ئاوایی لەبێدەنگی دا نوقم دەبێ, تەنیا جاروبار دەنگی قاپ و قاچاغ یان دەنگی کەبانوویەك دێ کە فەرمان بە کچەکەی یان بەبووکەکەی دەدا... پیاوەکان لە مزگەوتێن.

مەلا بانگی دەدا. هەوا کزەیەکی هەیە... تاوێك رادەبرێ... خەڵکی چوونەوە ماڵەکانیان" ئیدی بە دەگمەن کەسێك لەسەر هەرزاڵێ نانی بخوا یان بخەوێ... چرای ماڵەکان ـ ئەوانەی چرایان هەیە ـ هەڵ کراوە" ئەو ماڵانەی چرایان نیە ئاگریان کردۆتەوە" ئاژەڵ وردە وردە وەختی حەسانەوەیان دێ... هێشتا لەحەوشەن... شەو داهاتوە.

بابم لەبەر هەیوانێ دانیشتوە" بە سپایی چووم لە پەنای دانیشتووم ـ وەسەر خۆی نەهێناوە, بەڵام هەست دەکەم پێی زانیوم... تاوێك تێدەپەڕێ... دەنگی وەڕینی سەگەل بێدەنگیی شەوێ دەشڵەقێنێ. سەوەڕەکە توندە, دیارە دەوری کەسێك یان حەیوانێکیان داوە... و جاروباریش دەنگی زیڕەی منداڵ! دەنگەکە لەلای ماڵی مامۆستایە, کە کەوتۆتە جنووبی رووبارەکەو یەکەم ماڵی ئاوەدانێیە, لە نیزیك "کانێیە ژنان"... تاوێك دواتر دەنگی سەوەڕەکە دەپچڕێ و قاڵمەقاڵم...!

بابم زۆر بە ئاسایی دەڵێ:"ڕەحیمی بنێرە بزانێ چ بووە ـ بڵێ چرایەش هەڵ کەن... بڵێ با بۆخۆی بڕوا, شیلان بێ چرایەکە هەڵ کا.

بانگی دادە شیلانێ دەکەم و ڕەحیمی دەنێرم.

چرایەکە هەڵ کراوە, بابم هاتۆتە دیوەخانێ و دووبارە چۆتەوە بەر هەیوانێ وگوێی داوەتە قاڵمەقاڵمەکە. دەمەقاڵێیەکە لەدەرکی ماڵی خۆمان نیزیك بۆتەوە ـ کۆمەڵێکن بەرواڵەت دەپازدە کەس... قسەکانیش تێکەڵ پێکەڵن... "خوایە بۆیان نەمێنم...! ... منداڵی دە بێ گوناح! خەبەر بەئاغا بدەن...! بیان بەنە ماڵی ئاغا... لە پێش دا لێیان بکەنەوە!..."

بابم بانگی کرد:"فاتم... فاتم!... کەسێك بنێرە بزانە چ بووە...! بۆچی هەروا خەوتان لێ کەوتوە...!"

دایکم لە ژووری دیوەخانێ را گوتی:"نەنووستووین ئاغا... چوون...! ئەو کچەش چووە..."

"کچەکە... کچەکە بۆچی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"باشە ئیدی..."

رەحیم هاتەوە... بابم بـەتوورەیی‌گوتی:"ها ئێـوە لـەکوێن؟... سـەعاتێکە بانگتـان دەکەم ـ حوسێن لە کوێیە؟... لەم ماڵە زەلامەدا کەسـێك نیـە!؟" لـەکاتێك دا بـانگی نەکردبوو! دیار بوو وەڕەزە.

"ئاغا چووم ـ ئێستا هاتمەوە."

بابم گوتی:"باشە, چیە, ئەو قاڵمە قاڵمە چ بوو؟"

"ئاغا دوو منداڵی وردیلەن ـ پێنج شەش ساڵە... هەردووکیان ـ دوور لـەرووتان ـ بەگوێدرێژێکەوە بەستوون... خەویان لـێ کەوتبوو... نازانین ئی کوێن ـ رێیان لـێ ون بووە..."

بابم گوتی:"چۆن... نەتان پرسی؟ ئێستا لە کوێن؟"

"لێرەن, ئاغا."

"لە کوێ؟... چۆن نازانن ئی‌کوێن ـ منداڵی پێنج شەش ساڵە دەبـێ بزانـی خـەڵکی کوێیە!"

"وەڵڵا قوربان جوابێکی تەواو نادەنەوە ـ عەرزت دەکەن لە چیای ڕا هاتوون..."

بابم گوتی:"ئای...!" و چۆ دەفکرەوە... "ئێستا لەکوێن؟..."

دەمەقاڵەکە گەیشتبۆ دەرکی ماڵێ.

لەو بێنەو بەرەیەدا بوو کە دادە ئامین بە چاوی بەگریانەوە هاتە سەرێ, بە خـۆی و دوو منداڵی وردیلەی رەنگ پەڕیوەوە کە دیار بوو بران.

بابم نەختێك تەماشای‌کرد... فکری پەرێشان بوو. وەرگـەڕا بـەرەحیمی گوت:"باشـە, ئەتۆ برۆ خەریکی کاری خۆت بە... بڵێ خەڵکەکەش بـڕۆن وەدوای کـاری خۆیـان کـەون. "پاشانیش" هەر نەبی یەکێکتان هەمیشە لەبەر دەستان بێ!..."

"بە چاوان ئاغا."

منداڵەکان لە نێو دەرگا لە تەنیشت کەوشکەنەکە راوەستابوون ـ زەرد, لاواز ـ و دەلەرزین.

بابم گوتی:"باشە!" و هەناسەیەکی هـەڵ کێشـا... دادە ئـامین هـەروا دەگریـا. بـابم دووپاتی کردەوە "باشە..." و دوایە:"دەیان ناسی؟"

"بەڵێ بابە!" ئەمە یەکەمین جار بوو کە بە "بابە" بانگی بابی دەکرد. "بەڵێ بابـە, لەوێ لەگەڵ ئێمە بوون... کوڕی گاگیکن..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"لێیان بپرسه بزانه چۆن هاتوونه ئێره... کێ هێناونیه ئێره... ئەم چەند رۆژه له کوێ بوون!"

داده ئامین به کوردی به برا گەورەکەی ـ که ناوی شاهین بوو ـ گوت:"ئاغا دەپرسێ چۆن هاتوون بۆ ئێره ـ بۆخۆت بڵێ چۆن هاتوون ـ مەترسه."

شاهین گوتی شەوێ به پشتی وڵاغەکەوه خەویان لێ کەوتوه, بەیانی که وەخەبەر هاتوون تەماشایان کردوه تەنیان...

داده ئامین گوتی:"چما شەوێ بەڕێوه بوون؟ ئەدی به رۆژ چیتان دەکرد؟..."

"به رۆژ خۆمان له کێوەکان دەشاردەوه ـ له نێو بەردان , له نێو داران دا... شەوانەش وەڕێ دەکەوتین..."

بابم گوتی:"وەره توخوا... خۆمان دەشاردەوه! بسته منداڵێك خۆی شاردۆتەوه!" جۆرێك بوو دەت گوت قسه لەگەڵ خۆی دەکا. پاشان گوتی:"چۆن!؟ خۆیان ـ هەر ئاوا؟! چۆن بووه له سەرمان رەق نەبوونەوه!"

داده ئامین گوتی:"پەتووه کۆنێکیان تێوه پێچا بوون." پاشان رووی کرده منداڵەکان:"دایك و بابیشتان لەگەڵ بوون؟"

"ئەوان له مه دوور بوون ـ گوتیان جۆرێك برۆن که تورکەکان نەزانن پێکەوەین... دوایه ئیدی خەومان لێ کەوت..."

بابم گوتی:"بەستەزمانانه... ویستوویانه هەر نەبێ منداڵەکان بێنن! فەقیرانه!..."

رواڵەتیان ئەوەنده بێگوناح و ترساوو برسیەتیچاشتوو بوو که هەمووان گریانیان بۆیان دەهات. ـ دایکم و خوشکەکانیشم هاتبوون ـ قەڵافەتی بابم داتەپیبوو, لێوەکانی وشك ببوون و قولینچکی لێوەکانیکەفێکی سپیيان هەڵ دابوو.

داده ئامین پرسی:"دوایه؟... ئازیزم مەترسه, هەموو شتێك بڵێ ـ ئێره تورکی لێ نین..." و ئاخرەکەی بۆخۆشی له پرمەی گریانی دا.

"پاشان هیچ... ئەمڕۆ دوانیوەڕۆیه پیرەژنێك نانی داینێ... دەچۆ جێگایەك... ئێمەی کردەوه, ـ دوایه دووباره سواری کردینەوه, و گوریسەکەی دووباره بەستەوه... و گوتی بەم رێگایەدا بێین... گوتی مەچنه ئەو دێیانه, ئەوێ تورکی لێن, دەتان گرن, دەتان کوژن ـ گوتی بێینه ئێره..." لێوی لەرزی, دەنگیشیی دەلەرزی. جووته برا تاوێك سەیری یەکتریان کرد. دوایه برا چووکه هاته نیزیك برا گەوره, سەری وه شانی کاکیکرد و له بانگی گریانێی دا. برا گەورەکه شانیی له باوەش کرد و بەزمانی خۆیان دڵخۆشیی دایەوه. بەڵام سەرەنجام بۆخۆشی گریا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم لەو چەند دەقیقەیەدا چەند ساڵ پیر ببوو, زمانی هەڵ دەنگووت. دڵی تێك چووبوو. هەمووان دڵیان تێك چوو بوو. ژنەکان بە بانگ دەگریان... چاوەکانی بابم ئاڵۆز بەڵام وشك هەڵاتوو بوون... چاوی لە سەرەوەی دەرگای ژوورەکەوە بڕیبوو... دایکم و خوشکەکانم و دادە ئامین چڵمیان هەڵ دەلووشی, بە قولینچکی لەچك و داوێنی کراسەکانیان فرمێسکیان دەسڕین. دادە ئامین لێیان چۆ پێشێ, شانیانی لە باوەش گرت و گوتی:"مەگرین ئازیزانم... ماندوون ـ مەگرین!" بابم وەرسووڕا, بە پەرێشانی وەك قسە لەگەڵ خۆی بکا گوتی:"ئایی! سبحان الله!... دوو منداڵی ڕیوەڵە... تورکن ئیدی... لێیان دەدەن, دەیان کوژن! دەك وێران بی دنیا! کەماڵ پاشا منداڵان ڕاو دەکا! بەڵێ تورك بوون شانازییە!... بەڵێ بەڕاستییش شانازییە ژن و منداڵ کوشتن... فەتحی کردوە!... خەڵکی خۆی فریو دەدا... ئیمپەراتۆریی عوسمانی لەت و کوت بووە, هەر کوتەی کەوتۆتە دەست دەوڵەتێك و ئێستا جەنابی گۆپاڵی داوەتە دەستی هێندێ کەسی بەزیو, دەڵێ لێدەن, بکوژن, ئێوە نابەزن, ئێوە نەشکاون... دەتوانن ژن و منداڵی کورد و هەرمەنی بکوژن... عەسکەر وخەڵکەکەی لە ئەسپێ و چڵك و چەپەڵ دا دەتلێنەوە. بەڵام شانازی دەکەن کە تورکن, کە گۆپاڵی وەدەست داون ژن و منداڵی کورد و هەرمەنی بکوژن...!"

دایکم هەودای فکرەکانیی پساند, گوتی:"ئاغا, ئەم بەستەزمانانە برسین... لە پێش دا با شتێك بخۆن... هیزێکیان بێتەوە بەر, دوایە دەرەتان زۆرە..."

بابم ئاوڕی دایەوە, بە بێحاڵی چاوێکی لێ کرد, دەت گوت هیچ کەس و هیچ کوێ نابینێ, گوتی:"ها؟ گوتت چی؟ قسەیەکت کرد؟"

دایکم دووپاتی کردەوە:"گوتم برسیانە, ماندوون ـ جارێ با شتێك بخۆن..."

بابم گوتی:"باشە, با بخۆن ـ ئەمن نەم گوتوە نەخۆن!... ئەمەیان ئیدی کاری خۆتانە... ئامین هەیە بۆ خۆی دەزانێ چ دەکا... ئەیی! لەو ڕۆژگارە. خوا دەزانێ ئێستا دایك و بابی بەستەزمان لە چ حاڵ دان...!" پاشان ڕوویکردە دادە ئامین و گوتی:"کچم ئێستا نا, دوایە کە نانەکەیان خوارد لێیان بپرسە لە کوێ لە دایك و بابیان هەڵ بڕاون ـ بەڵکوو بە جۆرێك بزانی لە چ گوزەرێکن... بەڵکوو بیان دۆزینەوە... وەکی منداڵەکە دەڵێ, نابێ زۆر دوور بن..." دوایە "منداڵەکە چۆنە؟..."

"باشە بابە ـ لە سایەی سەری تۆوە ـ بە چاوان, لێیان دەپرسم."

بابم گوتی:"زۆر باشە, ئێوە بچن بەو منداڵانە ڕابگەن... ئەمانەش وەك منداڵەكەی خۆت ـ ئەتۆ ئیدی دایكی ئەمانەشی ـ ئەتۆ لێیان بەرپرسی ـ شیلان ومەنیجیش هەن..."

دایكم و خوشكەكان و دادە ئامین دەست بە كار بوون, و ماڵەكە بە چاكی شلووق بوو.

ΠΠΠ

ئەو شەوە بابم بە قەدەر دە ساڵان پیر ببوو. گوپی تێك قوپا بوون ـ كاتێك شێویشیان هێنا دەستی نەچووە نان خواردن. دایكم بۆ هەمووان كوكیی شویتی دروست كردبوو. وەك جاران شیر و ماست و ڕۆنەكەرەو هەنگوینیش هەبوو. بابم عادەتی بوو شەوانە هەر كەمێك نان و ماستی دەخوارد. ئەو شەوە هەر دەستی بۆ مەجومعە نەبرد. هەرچی دەدی هەر دەی گوت بیدەن بەمنداڵەكان. بە بێ ئیشتیایی یەك دوو پارووی خواردن و مەجومعەكەی وەلا نا...

دایكم گوتی:"چیە ئاغا پێت خۆش نیە؟"

بابم گوتی:"دڵم نابا, بیدەن بە منداڵەكان."

"...كام منداڵ؟..."

"ئەو جووتە براكە..."

"داومنێ ـ بە تایبەتی نەم هێنانە ئێرە, چونكە یەكەم شەو بوو, نەوەك شەرم بكەن ـ گوتم با بە ئاسوودەیی نانەكەیان بخۆن... زووتر نانم دا بەوان ـ هەنگوین, ڕۆنەكەرە, كووكی... هەموو شتێكم دانێ ـ ئامینیشیان لە كن بوو."

"دیسان بیان دەیە"

دادە ئامین گوتی:"هەموو شتێكیان خوارد بابە, تێریان خوارد, خەویان دەهات, جێم بۆ ڕاخستن خەوتن..."

بابم گوتی:"لە كوێ؟ جێیەكەیان لە خۆتان نیزیك بێ ـ منداڵن ـ با هەست بە تەنیایی نەكەن."

دادە ئامین گوتی:"لە نیزیك خۆمان بابە..." بابە بابەیەكی بوو, بە قەولی دایكم پیاو هەر حەزی دەكرد گوێی لێ بێ.

بابم گوتی:" زۆر باشە!" نێوچاوانی تێك نا, تاوێك لە فكرەوە چوو, دوایە گوتی:"دەمەویست شتێكت پێ بڵێم, ڕۆڵە... دەزانی ئەم منداڵانە بێكەس و بێدەرن,

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هاتوون... هەرچۆنێك بێ هاتوون... ئەم خەڵکە ئەگەر نەشت دیبێ، بیستووتەکە چین... بە داخەوە زۆر خەراپ بوون" ئەو تۆزە ئەخلاقەش کە جاران هەبوو ئێستا نەماوە ـ ئێستا هەموویان لە پاڵەوانی زیندوو دەگەڕێن. باسی سەرۆك عەشیرەتەکان هەر مەکە. بوونە فۆتە حەمام، هەر جارە بەبەر کەسێکەوەن. ئێستا بە داخەوە بە بەر کەماڵ پاشاو عیسمەت پاشاوەن... هەموو شتێك دەکەن بۆ دەمانچەیەك، خەڵاتێك. خەڵکی ئاساییش ئەقڵیان پێ ناشکێ. هێندێ کەسی دیکە بە فریویان بردوون... پێوە بوون بەستەزمانانە. بۆ پارە هەموو کارێك دەکەن... هەر چۆنێك بێ، دەمەوێ چۆن دەتوانی حاڵیان بکەی کە لە ماڵێ دوور نەکەونەوە، لەگەڵ هەموو کەس بە ڕێ دا نەڕۆن. ئەمانە دین و ئیمانیان نیە. دەیان دزن، بە تورکانیان دەفرۆشن... وریایان بە... ئێستا ئیدی کەس و کاری ئەمانە ئەتۆی ـ ئەمانەش وەك منداڵی خۆتن."

دادە ئامین گوتی:"بە چاوان بابە."

دادە ئامین ڕۆیشت. بابم داوای ڕەحیمی کرد کە بچێ کوێخای بۆ بانگ بکا. کوێخا هات. بابم، ڕۆژانی جەژن نەبایە، قەت نوێژی لە مزگەوتێ نەدەکرد. بە کوێخای گوت هەر ئەمشەو بچێتە مزگەوتێ بە ڕەعیەتەکان بڵێ هەوڵ بدەن لە هاتوچۆیان بۆ گوندەکانی دیکە دا، یان لەگەڵ ئەو کەسانە کە لە دەرەوە دێن باسی ئەم ژنەو ئەم دوو منداڵە نەکەن، بە ژن و ماڵیشیان بڵێن ـ ئێستا کە خەریکی کاری خەلەوخەرمان و دەغڵ ودان هێنانەوەن، پێویست نیە لەلای ئەو دەرویش و هەژارانە کە دێن بۆ خەرمان لۆغە، باسی ئەمانە بکەن... با بزانین خوا چیمان لەگەڵ دەکا.

ئەو شەوە تێپەڕی و سبەی و دوو سبەش تێپەڕین" منداڵەکەی دادە ئامین ئیدی چاك چاك ببۆوەو دوو برایەکەش ڕەنگ و ڕوویان هاتبۆوە بەر" ئێستا ئیدی زۆربەی وەخت لە حەوشەی پشتەوە لەگەڵ "کارۆ" خەریکی یاری بوون. دادە ئامین لە خۆشییان لاقی عەرزی نەدەگرت.

بەو حاڵەش جاروبار لە سەر سفرە خەیاڵی دەڕۆیی. چاوەکانی وەك دوو مەتەی ڕەش دیواریان کون دەکردو بەرەو "نادیار" دەڕۆیشتن و بۆ خۆشی بەدوایان دا. ئەم وەزعە پاش لێخوڕینی مەڕو ماڵات و خەواندنی منداڵەکەو چۆل بوونی ماڵ زیاتر دیار بوو. لە حەوشەی گۆرانیی دەگوت. ئەمن لەگۆرانیيەکە حاڵی نەدەبووم. بەڵام لە وان و لە دەنگی دا غەمێك هەبوو کە بە خۆم نەبوو غەمباری دەکردم. زۆربەی ئاهەنگەکانی لەبەر گوێم غەمگین بوون. دەنگەکە لە غەم هەڵ دەستا، ڕاوێژ و ئاهەنگی وشەکانیش غەماوی بوون ـ غەم لە دەنگ و ڕاوێژ و ئاهەنگی وشەکان دا هەبوو: داستانی ئێش و ئازار بوون،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەسەرهاتی غەریبی بوون, سروودی بێماڵ وحاڵی بوون... "ئاوارە" بوون. دەنگێکی شیرنی هەبوو. بە نارە نار گۆرانیی دەگوت, وای نەدەگوت بابم و ئەوانی دیکە گوێیان لێ بێ. بە دەنگێکی نەرم دەیگوت. ئەمن ئەودەم هەستێکی روونم نەبوو... تەنیا هەستم بە غەم دەکرد ـ غەمێکی ناسك, وەك غەمی هەوای سەر لە ئێواران.

ئێستا هەست دەکەم کە رەنگدانەوەی هەست و پەژارەی کچێکی جحێڵ بوون کە دەزگیرانەکەی چووبێتە شەڕ, هەموو هاتبنەوەو ئەو نەهاتبێتەوە, و کچەکە وەختێك لە کانی ڕا دەگەڕێتەوە لەسەر تەختە بەردێك دانیشتبێ, گۆزەکانی لە تەنیشت خۆیدانابن و چاوی دەڕێگاوە بڕیبێ و بانگی دەزگیرانەکەی بکا. بە خەیاڵ بانگی بکا بێتەوەو ئاشقانە گلەیی لێ بکا کە بۆچی وەدرەنگ کەوتوە... ناکا لە وڵاتێکی دیکە یارێکی دیکەی گرتبێ ـ و بەڵێن و پەیمانەکانی وەبیر بێنێتەوە.

گوێم لە دەنگی دەزگیرانەکەیەتی کە دەڵێ چووە لە شار و بەران دیاریی بۆ بێنێ, دیارییەك کەهیچ لاوێك بۆ دەزگیرانەکەی خۆی نەهێنابێ. ئاخر, قەرار بوو لەم سەفەرە لەچکی زێرکفت بێنێ... گوڵی ئەڵماس نیشان بۆ سەر سنگی بێنێ...

تاوێك دواتر گوێم لە خۆی بوو کە دەی گوت, ئێستا دەست نەکەوتوە, بۆخۆی ساغ بێ, بۆخۆی بێتەوە هەموو شتێکە" ئەگەر بۆخۆی هاتەوە دڵی خۆی لە سەر سنگی دەدا, ئەڵماسەکانی چاوی لەسەر دادەنێ... با بێتەوە, ئاوارەیی بەسە. هەموو کیژۆڵان لەگەڵ دەزگیرانەکانیان قەول و قەرار دادەنێن, هەر ئەو ماوە... ئێستا دڵی خۆش نیە هیچ, تانووتی کچە دراوسێیان چ لێ بکا! بەڵێن دەدا کە ئیدی بێ بەڵێن نەبێ, ئیدی هەرگیز لە چاوەڕوانی دا ڕای نەگرێ, هەر کە مانگ لەکەل هاتە دەر, بچێتە جێ ژوانێ... دەی گوت لە دووریی وی دا فرمێسك دەڕێژێ و خوێن دەگری..."وەرەوە"!

ئەمن لە فکری خۆم دا ئەو دەستەیم دەدی کە دابوویە ژێر چەنەگەی و ئەو چاوانەی کە بڕیبوونیە رێگای دەزگیرانەکەی... وێش دەچێ بۆیە وا بزانم, چونکە دواتر بە چاوی خۆم دیتم!

لەو جۆرە وەختانەدا لەدوورەوە, بێ ئەوەی پێ بزانێ سەرنجم دەدایە. دادە ئامین لێرەش دا هەردوو چاوی وەك دوو تەتەر لێك دەبەستن وەدەی ناردن... بۆ دوور, بۆ جێگایەك کە هەر بۆ خۆی دەیدی... گۆرانییەکە بە راوێژێکی غەماوی تەواو دەبوو... دەزگیران دیسان نەهاتبۆوە, و ئەو تەمابڕاو بوو ـ فرمێسکیش هەبوو... بۆ کوێ چوو بوو؟"

کەگۆرانییەکە تەواو دەبوو, تەماشایەکی دەوروبەری دەکرد, بەڵام لە ژێرەوە, بێ ئەوەی سەرنج بداتە جێگایەك. بەسەری قامکی لەچکەکەی دادەکێشاو زۆر خێرا قولینچکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چاوەکانیی وشك دەکردەوە, و ئەگەر چاوی بە چاوم بکەوتایە زەردەیەکی دەهاتێ. دەم دی کە دەم وچاوی سوور داگیرساوە, پشتە لێو و قوولکەی بەر گەردنیی ئارەقیان کـردوە. منـدارە مووی دەم و چاوی شەدار بوون.

ئێستا وەختی ئەوە بوو کە سەرێکی سەرەوە بدا. لەوانەیە منداڵەکە وەخەبـەر هاتبـێ. منداڵەکەی زۆر خاوێن و رێك وپێك فێر کردبوو" منداڵێکی بە زەحمـەت نـەبوو" شـەوانە وەختی خۆی شیرەکەی دەخوارد, وەك دایکم و خوشکەکانم باسـیان دەکـرد, شـەوێ جارێـك نەبێ هەڵ نەدەستایەوە" دادە ئامین پەڕۆی لـێ دەگۆڕین و شیری دەدایەو دەنووستەوە. سەیر ئەوە بوو لە لانکەش دا نەدەخەوت.

جارجار دەی هێنایە حەوشەو بە"کارۆ"ی دەسـپارد. کـارۆ لـە تەنیشـتی دادەنیشـت و منداڵەکە یاریی بە چاوو گوێ و سەرو چاوی دەکرد.

دادە ئامین هـەموو رۆژێ منداڵەکـەی دەشـوت, و ئـەوە بـۆ ئێمـە یـەکێك لـە شـتە سەیرەکانی دنیا بوو. دایکـم و خوشـکەکانم سـەریان سـوڕمابوو. ئـەوەش هـەر لـە شـتە سەیرەکانی رۆژگار بوو کە منداڵەکە هەمیشە سەرڕووت بـوو: وەك منـداڵی لای خۆمـان کۆچکەی لەسەر نەدەکرد... منداڵەکانی لای خۆمان هەر کۆچکەیان لەسەر هەڵ گیرابـا, تووشی گوێ ئێشە دەبوون و ئەودەم دایکەکانیان دەبوو دووکەڵی سیغاریان دەگوێ بکەن.

منداڵەکە لەخەو هەستابوو" دادە ئامین وەك هەموو دایکێك, بـە لاواندنـەوەو قسـەی خۆشی دایکانە قۆنداغەکەی دەکردەوە, پەڕۆی لـێ دەگۆڕین. پاشان هێندێك ئاوی شـیلەو گەرمی دێنا, بەری دەستی لە ئاوەکە دەداو بـە دەم و چـاوی منداڵەکـەی دا دێنـا... بـە زمانی خۆیان دوعاشی دەخوێند ـ کە دواتر تێگەیشتم هەر ئەو بسم اللـه یـە بـوو کـە دایکانی لای خۆمان لەگەڵ منداڵەکانیان دەیان هێنا: بە ناوی باب و کـوڕو روح القـدس. لەم جۆرە وەختانەدا ئەگەر ئاوەکە نەختێك سارد بایە, منداڵەکە مچوڕکی پێدا دەهـات و جۆرێك سەری دەلەقاند کە وەك راچەنینی بزن مژە دەچوو, ئەم حاڵەتەی یەکجار خۆش بوو. خواردنەکەی دەخـوارد: هێنـدێك نـان کـە دادە ئـامین بـۆی دە شـیری گوشـیبوو. پاشـان منداڵەکەی دەبرد لە پێش دا سلاو لەدایکم بکا:"گنا مامایی!" منداڵەکە لەگەڵ دایکـم ڕاهاتبوو, بەرە بەرە خووی بە بابیشمەوە گرتبوو. منداڵێکی خوێن شیرن بوو. هەر چاوی بە دایکم دەکەوت چرای زەردەخەنەی بۆ لـێدەدا, و باوەشی دەکردەوە. تاوێـك لـەلای دایکـمو خوشکەکانم دەبوو, دوایە دادەئامین دەی بردە لای بابم:"بابایی... بابایی!" ئەمەی لە رێگا دا چەند جار دووپات دەکردەوە, "بابایی...!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم ئێستا لە دیوەخـان بـوو. دادەئـامین منداڵەکـەی لەبـەردەرگا دادەنـا, و بۆخـۆی دەڕۆیشت بۆ لای بابم و لە دوورەوە دەی گوت:"ئاری [وەرە] ئاری, ئاری, ئاری!" و بە دەست بانگی دەکردە لای خۆی ـ منداڵەکـەش بـە گاگۆڵکـە خێـرا خێـرا وەڕێ دەکـەوت. بـابم دەیگوت:"ئاماشەڵڵا! ئاماشەڵڵا!"

کە دەگەیشتە لای دادە ئـامین سـەری هـەڵ دەبـری. دادەئـامین قـامکی بـۆ لای بـابم ڕادەداشت و دەی گوت:"بابایی ـ بابایی!" و بابم باوەشی بۆ دەکردەوە.

دایکم گوتی:"خوا بۆی گەیاندووی!"

ئەمن هەرچەند منداڵ بووم, هەر ئەودەمیش لـە راوێـژی قسـەی دایکـم دا پێـوەدانی چزووی تانووتێکم هەست پێ کرد" بابم مۆڕەیەکی لـێکرد, دادە ئـامین رەنگێکـی هێنـاو برد" بابم نێوچاوانی تێك نا. دایکم گوتی:"رۆڵە, وەخت بوو دڵی بتۆقـێ بـۆ منـداڵێك... ماڵەکە چۆڵ بووە, ناشکوری نەبێ... کوڕەکان دوورن... ماڵی چـۆلیش بۆخـۆت دەزانـی وەك ئاشی ئاو لـێ براوە..." و هەرچۆنێك بوو مەسەلەکەی پینە کرد.

بەڵێ, منداڵی دادە ئامین, وەك بابم ناوی نابوو "رێـوی" هـەوای ماڵەکـەی گۆڕیبـوو. قاقای پێکەنینی هێنابۆوە سەر روخسـاری دۆش دامـاوی بـابم. ئێسـتا وای لـێ هـاتبوو دیوارەکانیش وەڵامی پێکەنینەکەییان دەدایەوە, و گنج ولۆنجی دەم و چـاوی دایکیشـم وردە وردە تەخت دەبوون.

گیرفانەکانی سەڵتەی بابیشم وەك رابردوویان لـێهاتبۆوە ـ ئێستا ئیدی هەمیشە دوو کلۆ قەند لە گیرفانی سەڵتەکەی دا هەبوون و "رێوی"یش ئیدی فێر ببوو کە بیپشـکنێ. کاری ببوو بە پشکنینی گیرفانەکان و یاری کردن بە ریش و زنجـیر سـەعاتی بـابم. لەسـەر کۆشی بابم پاڵی دەدایەوەو هاتنە خواری نەبوو. ئێستا ئەوە بابم بووکە هاواری لـێ بڵێنـد دەبوو "هەك رووت رەش بێ, لایبەن ئەو ناپیاوەی ـ پێی دامیزتم!" و دادە ئامین بـوو کـە دەیگوت:"ئەی بێ چاوڕوو! ببوورە بابە..." تێی رۆ دەهات دەی ڕفاند, و منداڵەکە بـوو کە پەلەقاژەی دەکرد و بابم بوو کە بەشی تەڕ بووی کەوایەکەی بە دوو قامکان هەڵێنابوو, و خوشکەکانم غاریان دەدا تەشت و مەسینەیان دێنان هەتا بابم کەوایەکەی بشـواتەوە... یانی ئاوێك بەو بەشەی دا بکا کە منداڵەکە پیسـی کردبـوو" و تـەواو. لـە هـەموو ئـەو ماوەیەدا "کارۆ"ش لە پەنا دەرگـاوە دووراودوور لـەم یارییـەدا بەشـدار بـوو, و جارجـار مڕەمڕێکی سووکی دەکرد...

لە جەرگەی یەکێك لەو دیمەنانە دا بوو کە رەحیم هاتە سـەرێ و گوتی:"ئاغـا پیـاوی کەریم ئاغای هاتوە, عەرزت دەکا کاغەزی هێناوە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم هەروا کە بەشی تەڕی کەواکەی بە دوو قامکـان هـەڵێنابوو, گوتی:"سـوارە یـان پیادە ـ بەتەنیایە؟"

رەحیم گوتی:"پیادەیە ئاغا... بە تەنیایە."

بابم گوتی:"بی نێرە سەرێ." پاشان رووی‌کـردە من:"بـڕۆ بـە ئـامین و جووتـە براکـە بلێ..."

هات. پیاوێك بوو سی, سی و پێنج ساڵە, بە قەڵافەتێکی شەکەت و ماندووەوە... لـە رێیەکی دوورەوە هاتبوو. گوندی کەریم ئاغا دوور بوو. لە تورکان نیزیکتر بوو.

کابرا کاغەزەکەی هێنا, دای بە بابم. بابم گوتی:"ماڵیاوا, لەو لای چ باسە؟"

کابرا گوتی:"دوعای سەرت, ئاغا...!؟"

ئاغا گوتی:"لە لای ئێوە هیچ خەبەر نەبوون ـ لای ئێوە عەسکەری لێیە؟"

"بەڵێ, ئاغا, لێیەتی... ئەم دوو سێ رۆژە لەچاو پێشوو زیاتر بـوون... لـە دێهـاتی ئێمە ئێستا زۆربەی شەوان لەسەر هەست دەخەون..."

"بۆ خۆت نەت زانی بۆ چی‌هاتوون... خەڵك باسیان نەدەکرد؟ لەچی‌دەگەڕان؟..."

"لە مامە حاجۆی دەگەڕێن, ئاغا."

"کەس حاجۆی لەو دەوروبەرانە دیوە؟"

"وەڵڵا قوربان, هێندێك دەڵێن دیویانە... دەڵێن لە هەموو جێیەکە - هێنـدێکیش دەڵێن لە "ئاگری" ماوەتەوە..."

"زۆر باشە, ماڵیاوا! رەحیم!... ناوت چ بوو کاکـە... ئەگـەر پێشـت گـوتبم لـەبیرم چۆتەوە..."

"شەریفی نۆکەرت, قوربان"

رەحیم هات.

"نان و چای بدە بەکاك شەریف, با نەختێك بحەسێتەوە, هەتا ئـەمن وەڵامـی نامەکـە دەنووسمەوە..." پاشان رووی کردە شەریف:"کاك شەریف کەنگێ وەڕێ کەوتی... لەوێ را دێی یان لەجێیەکی دیکەوە؟"

"راست لەوێ را دێم ئاغا ـ سەر لە ئێوارێ وەڕێ کەوتم..."

"لە رێگا تووشی عەسکەر و شت نەبووی؟"

"نەخەیر قوربان."

"زۆر باشە, کەوایە نان وچایەکەت بخۆ, ئیسـراحەتەکەت بکـە... ئەگـەر کـاری بـە پەلەت نیە, ئێستا ئەوە نیوەڕۆیە, شەوێ لێرە بە, بەیانی بڕۆوە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ماڵت ئاوەدان بێ ئاغا ـ ئاغا گوتی زوو بچمەوە, کاری دیکەی هەیە..."

بابم گوتی:"زۆر باشە, دە ئەتۆ برۆ خواریّ نان و چایەکەت بخۆ, هەتا ئەتۆ نان و چای دەخۆی ئەمنیش وەڵامی کاغەزی ئاغا دەنووسمەوە."

بابم نامەکەی خوێندەوەو بەئاشکرا تێك چوو. جارێکی دیکەشی خوێندەوە, وگوتی بچم دادەئامین ودایکم بانگ بکەم:"بڵێ منداڵەکەی لە لای کچەکان دانێ بۆخۆی بێ."

دایکم و دادە ئامین هاتن.

بابم پرسی:"جووتە براکە لە کوێن؟"

دادە ئامین گوتی:"لە حەوشەکەی دیکە, لە قولینچکێك دانیشتوون ـ بۆ ئەوەی لە بەر چاو نەبن." بابم گوتی دانیشن. دانیشتن. بابم نێوەرۆکی نامەکەی کەریم ئاغای بۆ باس کردن" گوتی پێویست ناکا ئەمانە لە لای کەس بڵێین ـ رووی لەدایکم بوو. گوتی نووسیویەتی تورکەکان لە ژنی پیاوێك دەگەڕێن بە ناوی هۆسپ, وەك دەڵێن راپۆرتیان داوە کە خۆی و منداڵەکەی هاتوونە وێندەرێ, و گوتوویانە هەرکەس تەحویلی بداتەوە, دەوڵەت خەڵاتی دەکا...

کە ئەمەی گوت دادە ئامین رەنگی وەك زەعفەرانێی لێ‌هات, دایکم دەستی بە چەنەگەیەوە گرت و گنج و لۆنچی دەم و چاوی قووڵتر بوون. دادە ئامینی بەستەزمان پێی وابوو بابم ئێستا تەحویلی دەداتەوە.

بابم تێ‌گەیشت, دڵخۆشیی دایەوە, گوتی:"کچم, پێش هەموو شتێك با پێت بڵێم, هێندم درۆ و ناڕاست بیستوە, پێشان کە گوتت خێزانی هۆسپم باوەڕم نەکرد... گوتم رەنگە هاودین و هاو نەتەوەی یەکتر بن, یەکترتان ناسیوەو بیستووتە کە هۆسپ لوتفی لەگەڵ من هەیە, و بۆیە ئەو قسەیە دەکەی هەتا ئەمن پەنات بدەم. رەنگە پێت زانیبێ کە ئەمنناراستەوخۆ, لە نێوقسان دا زۆر جار لێم دەکۆڵیەوە تا بزانم بەراستی ژنی وی و یان هەر ناسیاون... بە هەر حاڵ, ئێستا بە تەواوی دڵنیام کە خێزانی وی. کە خێزانی ویش بی, دڵنیا بە لەگەڵ کچەکانم تۆسقاڵێك فەرقت نیە, بەڵکوو عەزیزتریشی..."

دادە ئامین هەر بەو راوێژی مەزڵوومانەی یەکەم رۆژ گوتی:"خوا کوڕانت پێ بێڵێ ـ خوا سێبەری ئێوە لەسەر هەمووان کەم نەکا!"

بابم گوتی:"هەرچۆنێك بێ, ئەمن لەگەڵ هۆسپ نان و نمەکم خواردوە, رۆڵە" ئەمن خۆم یەکێك لە پێشمەرگەکانی حاجۆم... ئاخ, ئەگەر دووکەسی وەك ویمان دەبوون, ئاوا نەدەبووین! پاشان حاجۆو هۆسپ ئەمەگیان بەسەر بنەماڵەکەمانەوە هەیە ـ ئەگەر ئەوان نەبوایەن ئێستا ئەمن و ئەم پیرەژنە رەشپۆش بووین... بەهەرحاڵ, ئەوانە بەجێی خۆیان,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەرکەسی دیکەش لە جیاتی تۆ بایە, بۆچوونی من هەر ئەمە بوو. دیارە نە بەو ئەندازەیە... پەرژین بێ, بە گۆڕی بابی کەماڵ پاشاو خەڵکی دیکە - چما ئەم دنیایە چیە, هەتا پیاو بۆ خاتری کەماڵ پاشا, یان هەر پاشایەکی دیکە توورەکەی سواڵ و جاسوسیيە لە مل بکا!... بە قەولی دایکی خوالێخۆشبووم (دایکم و دادەئامین گوتیان "خوا عافووی‌کا!"), جاسووسی گەوادیيە, جا بۆ هەرکەس بێ. ئێمە لێرە لە کوردستان مەسەلێکمان هەیە, دەڵێن دەستێك دەستەکەی دیکە دەشواو هەردوو دەست دەم و چاوان. بە داخەوە سەرۆکانی ئەم "دوو دەستە" درەنگ کەوتنە بیری ئەم مەسەلەوەو سوڵتانی عوسمانی و کەمال پاشا بە دەستی خۆمان - بەدەستی هەرمەنی وکورد - خۆمانیان لە نێو برد... گوتمان ئەمجارە خوا وای‌کردوەو دوو دەستەکەی دیکە بە هومێدی خوا دەمو چاوان دەشۆن. ئەمەشیان بەناپیاویی رەزاخان و کەسانی دیکە وای لێ هات. بەهەرحاڵ ئەوەی نەدەبوو ببێ, بوو... ئێستا چەندی ماوە تا ئەم دوودەستە یەکتر دەگرنەوەو پێکەوە دەبن. کۆمەڵ و تاکەکەس فەرقیان هەیە" نەفەرێك نەفەرێکە. رەنگە سەعاتێکی دیکە یان رۆژێکی دیکە بیروڕای بگۆڕێ و بگەڕێتەوەو دووبارە دەست بەکار بێ, بەڵام کۆمەڵ... کۆمەڵ فەرق دەکا. وەختێك بڵاو بوون - ئۆی - دەبێ عومرێك خەڵکێکی زۆر هەوڵ بدەن تا کۆیان بکەنەوە - ئەویش خوا بزانێ کۆ دەبنەوە یان نا... ئێ هێ!"

تاوێك راوەستا, دوایە لەسەر قسەکانی رۆیشت:"ئەم شتانەم بەتایبەتی بۆیە گوت کە بزانی لە کوێی و دەبێ چ بکەی... دوێنێ دیتم چووبوویە ئەوبەر چۆمی..."

راستی دەکرد, ئەمنیشی لەگەڵ بووم. فەقێرە ئەو نیو سەعاتەی لە دەرێ بووین, لە دەنگی هەر پێیەك و هەر خشپەیەك دەسڵەمیەوە - دەت گوت بێچووە ئاسکە - وەختێك دەسڵەمیەوە بەراستی ترسی پێوە دیار بوو...!

بابم لەسەر قسەکانی رۆیشت:"ئەمانە - ئەم خەڵکە - فەقیرن. بۆ پارووە نانێك, دەرپێ‌یەکی نوێ, چۆلەکەکوژێك, هەزار کاری بێ جێ دەکەن. گوتم مەیەڵە منداڵەکان لە ماڵێ دوور کەونەوە, چونکە دەیان دزن, دەیان بەن دەیان فرۆشن - زگی برسی, لە خوا ناترسی - و جگە لەوە, ئەمانە برسیی بەختەتاشن: کار هەیە, کار ناکەن - نۆکەری و جاسوسی‌یان پێ ئاسانترە - باب نۆکەرن" نانی نۆکەری‌یەیان خواردوە, کەسێك فێری نانی نۆکەری‌یە بوو, ئیدی دەستی ناچێتە کارێ... بێکارن و بەدەردی دەڵێ دەستی بێکار کارگەی شەیتانە - شەیتان بۆ دەستی بێکار کاری زۆرە. فاتمیش دەبێ زۆر وشیار بێ - دایکی ماڵێیە, دەبێ بزانێ - چونکە ئەگەر ئەمن لە ماڵ نەبووم, ئەوە کە دەبێ ئەم ماڵە بەرێوە بەرێ, و بەڕێوەشی دەبا. ئەم شتانەم گوت تا چاوو گوێت باش بکەیەوە و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

منداڵەكانیش حاڵی كەی... دیارە واش نیە كە پێت وابێ بەند كراوی. نا, بەڵام نابێ متمانە بە هیچ بێگانەیەك بكەی. ئەم پیاوەی هاتوە نۆكەری ئاغایەكە كە دۆستی منە, زۆریش دۆستە, هەروەك دەبینی خەبەری بۆ ناردووم. بەڵام ئەم پیاوە نۆكەرە" هەر ئەمڕۆ لەوانەیە ئاغایەكی دیكە قەولێكی چەورتری پێ بداو بچێتە لای وی. بۆیە ئەتۆ دەبێ وریا بی. هیوادارم هیچ ڕوو نەدا, بەڵام تێبینی باشە, پیاو بۆچی سەرێكی نایەشێ لە پرێسكەی بەستێ؟ قەیدی نیە ئەگەر پێت كرا بۆ دۆشینی بزن و مەڕان یارمەتیان بدە. بەڵام ئیدی حەقت نیە بچی لە كانیە ئاوێ بێنی. چونكە لە لایەك كلفەت و كارەكەر هەن و لە لای دیكەش كانیە ژنان شوێنی دەنگۆسازكردن و خەبەر هەڵبەستنە. ئەوەندە بەسە جارێك بچی, تا سەد دێ ئەولاتر ناوبانگی خۆت و باسی قەڵافەت و بەسەرهاتی خۆت بە درۆ یان بە ڕاست ببیسیەوە. پێویستیش نیە بچی, ئەوە خوشكەكانت هەن, لەگەڵیان دادەنیشی. منداڵەكەش شوكور چاك بۆتەوە. وەختی خۆت لەگەڵ وان بەسەر دەبەی. بەهەرحاڵ دەبێ وریا بی. ئەتۆ ئاگات لە وەزعی عەشیرەتگەری نیە, كچم... هەر ئەم سەگە كە لەبەر دەركی ئەم ژوورە كەوتوە, ئێستا بۆتە باسی دیوەخانان: بۆچی لەبەر دەركێیە, ئەم كارە چ نهێنیەكی تێدایە؟ ئەم سەگە جاران لەوێ نەبوو. لە كوێ ڕا هاتوە؟ لەگەڵ كێ هاتوە؟... نامەوێ بڵێم با سەگەكە لەوێ نەبێ. ئێستا كە لەوێیە, با هەر لەوێ بێ. دەمەوێ ئەوەت پێبڵێم كە خەڵك بێكارن, قسان دێنن و دەبەن ـ ئەمەیان بۆ بۆتە جۆرە سەرگەرمیەك. كچم, ئێستا كە هاتویە ماڵی خۆت, ئەمن وەك بابی تۆ ـ و ئەو منداڵانە ـ هەست بە بەرپرسایەتی دەكەم , هەروەك دەرهەقی منداڵەكانی دیكەم هەستی پێ دەكەم ـ دەبێ وریا بی!"

دادە ئامین هەر بەو راوێژی غەریبانەو مەزڵوومانە گوتی:"خوا سێبەری تۆ لەسەر منداڵەكان لا نەبا! خوا ماڵێت ئاوەدان كا!"

بابم گوتی:"ئەمن ئیدی قسەیەكم نیە... جووتە براكەشت لەبیر نەچێ... ئێوە بڕۆن خەریكی كاری خۆتان بن, با ئەمن وەڵامی نامەكە بنووسمەوە."

KKK

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٥

دوو سێ رۆژێك بەسەر ئـەم رووداوە دا تێپـەڕیوە, بـابم دەمانچـە دەتیرەكـەی لـە بـن سەڵتەوە لە خۆ بەستوەو لە دەوروبەری حەوزوكانێیە گەورەكەی ئەوبـەر چـۆمی دەگـەڕێ, هێشتا مێگـەل زۆر لـە ئـاوایی دوور نەكەوتۆتـەوە. شـنەبایەكی دێ. پشـیلە پاییزەكـان دەسووڕێنەوە... دایكـم هەناسـەیەك هـەڵ دەكێشـێ:"ئایی! هـاوینیش رۆیشـت, پـاییز داهات!" پشیلە پاییزەكە دەگرێ:"خـۆش خەبـەر بـی ـ خەبـەری سـاغی و سـلامەتیت هێنابێ...! لە كوێوە هاتوی ـ بۆ كوێ دەچی! رێت لـێ ون بـووە!" پشـیلە پاییزەكـە زۆر لەسەرەخۆ, زۆر دایكانە, هەڵ دەگرێ, لەسەر تەختەبەندی دادەنێ و بەسەری قامكی پاڵی پێوەدەنێ:"برۆ بەخێر چی, وەدوا كاری خۆت كەوە... ئەی! زسـتانیش دێ... بـەهاریش دێ ـ خوا دەزانێ تا ئەودەم كێ دەمـرێ و كـێ دەمێنـێ! هـەتا بـەهارێ عومرێكـە!... كێوەكانیش فەقیرانە پیر بوون ـ ئەگەر جحێڵ بووم ئەمانەش جحێڵ بوون... بـە جحێڵـی هیچ شتێك لەبەر چاوم پیر نەبوو ـ كێوو دەشت و دارو دەوەن لەبەر چاوم جحێـڵ بـوون ـ چاوم جحێڵ بوون" سەرم لە ئاهوناڵەی دایك و بابم خوا عـافویان كـا, دەرنـەدەكرد: پشـت ئێشە! بنیادەم چۆن پشت ئێشە دەگرێ, چۆن بنیادەم خەوی لـێناكەوێ! بە پیێوە خەوم لـێ دەكەوت... بەڵام فایدەی چی گەنج بووم و نەم دەزانی ـ هەتا چاوم هەڵێنان جحێڵی بوو بە دووكەڵ و بەحەوا دا چوو ـ خێرم لە جحێڵیی خۆم نەدی... بستە منـداڵێك بـووم هاتمـە ماڵەمێردان... پاشانیش خوا سـلامەتیان كـا منداڵـەكان, عومریـان درێـژ بـێ, چـما هێشتیان دەمێك ئاسوودە بم! ئاوێكی رەحـەتمان لـە گـەرووی نەچـۆ خـوارێ... ئەمـەیان سوورێژەی گرت, ئەویان ئەسپەك, ئەوی دی خروێلكەی تووش بـوو... ئـەویان ژانـە زگ, ئەمیان گوێ ئێشە... دوایەش كە بەسلامـەتی گەورە بوون, خەفەتیشـیان گـەورەتر بـوو. باوەڕ كە ئامین, هەتا ئەم دوایییانـە كـە ئەمانـە لـە لەشـكری هاتنـەوە, ئەگـەر بلێـی لەحزەیەك خەوی ئارامم بووبێ, پارووێكی ئاسوودە لە گـەرووم چـووبێتە خـوار... حاشـا! ئەگەر دوور لە رووتان سەگێك دەوەڕی, دڵم دادەخورپا, ئەگەر دوو رەعیەت شەڕیان دەبوو,

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەندی هەناوم دەپسا, ئەگەر تەتەرێك دەهات ئەژنۆم دەشكان... ئەتۆ ئێستا دەزانی ئەمن چیم كێشاوە. شیلان و مەنیج تێنەدەگەیشتن دەڵێم چی ـ جگە لەوەش مێرد فەرقی هەیە لەگەڵ منداڵ ـ خۆشەویستی‌یەكان هەموو وەك یەك نین. خوا هەر یەكەی جۆرێك دروست كردوە... منداڵ ـ سلامەت بێ ـ خەراپترین كوڵە بە شانی بنیادەمەوە... دایك بوونەوەرێكی بەدبەختە... شەوێك سەری بێ خەفەت وەسەرینێ ناكا...!"

لە پەنا پەنجەرەی راوەستاوم, چاوم لە چۆمەكەیە كە هەروا بە تیغەكەی گەڵی دادەبڕێ و دەڕوا... بۆكوێ؟ ـ نازانم. چاوم لەمێگەلە كە رێچكەی بەستوەو بە خوارەپێچە وەك شاخەوان بەقەدی كێوی هەڵ دەگەڕێ. چەند سەرێك لەوانی دیكە بەجێ ماون. دێ بێدەنگە, كڕوماتە ـ غەمبارە... جووتە براكە لە حەوشەی تەنیشتێ یاری دەكەن" منداڵی دادەئامینێ نووستوە" دادە ئامین و خوشكەكانم لە دیوەخانێ قژقژ پێدەكەنن. نازانم بە چی پێدەكەنن... هەوا فێنك و خۆشە... هێشتا گەرمی نەكردوە. ژنان ئەم وەختانە زیاتر لەكانی‌یە ژنانن: دیزە دۆو كۆدەڵە رۆنەكەیان بردوون دەئاوێیان ناون, هەتا پیاوەكان ئەگەر لە مەزرا گەڕانەوە ئاوو دۆیەكی فێنك بخۆنەوە... لە دەوری یەك دانیشتوون و چەنەگەیان گەرم داهاتوە.

دایكم بە خوشكەكان دەڵێ:"ئەو حیلكەحیلك و تریقە تریقە تەواو نەبوو! هەستن, هەستن ـ بڕۆن كارەكانتان بكەن, ژوورەكان خاوێن بكەنەوە, دەستێكیش بە دیوەخانێ دا بێنن ـ خۆ نابێ هەر بە تەمای ئامینێ بن ـ ئەم بەستەزمانەش گرفتارە... لامپاكە بستێكی تۆزوخۆڵ لەسەر نیشتوە, هەركەس بی‌بینێ لە دڵی خۆیدا دەڵێ بڕوانە ئەو ژنە شل و شەوێقانە ـ تف و لەعنەتتان دەكەن!" دوایە:"ئامین, حەمە فەرەج چەند گەز خامی هێنابوو. بزانە ئەگەر بە كەڵكی پەڕۆی منداڵەكە دێ, یەك دوو پەڕۆی بۆ لێ بكەوە, تا هیچ نەبێ بەشی لێ‌گۆڕینێت هەبن, و هەموو جارێ ناچار نەبی پەڕۆكەی لەبەر تاوێ یان لەبەر ئاگری بۆ وشك كەیەوە. گوتوومە چەند گەزی دیكەش بێنێ كە بۆ شاهۆ و وەسمان (شاهین و وەسكان) ی بكەیە كراس و دەرپێ. ئەم منداڵە بەستەزمانانە گوناحن ـ دەزانی بۆیان بدووری؟"

"بەڵێ دایە, دەزانم, دوورینیان شتێك نیە... خوا دەوامی بابم و براكانم بدا!"

"زۆر باشە...!"

هەموو هەڵ دەستنە سەر پێ و دەڕۆن. هێشتا نەگەیشتوونە ژوورەكانیان كە دەنگی وەكاز و "یاهوو!" لە پلیكانان دەگەڕێ!

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم گوتەنی بسم الله ـ ئەم بەیانیەیە زووەو کەڵەباب خوێندنان و دەروێش!

دەروێش کە دەگاتە رووبەڕووی سەگەکە, تێك رادەبێ, داردەستەکەی لێ راست دەکاتەوەو رەق رادەوەستێ. "کارۆ" دژ کردەوە نیشان دەدا. زۆرم پێ خۆش بوو لێی دەنگ بدەم لە بەرێکی هەڵ درێ... بەڵام هیچ ناکرێ, میوانە. کارۆ لە بنەوە پرس دەکا. دەڵێم:"وەرە ژووری, کاری پێت نیە!"

دەروێشێکە بە هۆقەیەك ریش و پەشم, و خەرگەیەکی شڕ, و کوولەکە ئاویەکەوە کە لەماڵان کەوچك کەوچك رۆنی پێ خڕ کاتەوە.

دەڵێ:"یاهوو!" دەڵێم:"فەرموو! ماندوو نەبی!" دەڵێ:"عەمرت درێژ بێ!" و دادەنیشێ. دەچم بە دایکم دەڵێم کە دۆیەك, شتێکی بۆ بنێرێ.

بە بزمار جاجمێکمان بە دەرگای ژووری دایکمەوە داوە کە بەسەر پلیکانان دا دەکرێتەوەو عادەتەن دادە ئامین لەوێیە. جاجمەکە لا دەدەم و دەچمە ژووری. تاوێك دواتر گوێم لە مڕەیەکی سووکی کارۆ دەبێ ـ دەگەڕێمەوە دەبینم دەروێش بە قوونەخشکە خۆی گەیاندۆتە پەنا دەرگاو لە قەڵشتی نێوان جاجمەکەو چوارچێوەی دەرگاوە چاو لە ژووری دەکا. کە چاوی بە من دەکەوێ دەکشێتەوە ـ دەڵێ:"کاکە چووکەڵە لەگۆزەی ئاوێ دەگەڕام...!"

لەو "کاکە چووکەڵە"یەو لەوە کە هیچ کام لە پیاوەکان لەو دەوروبەرە نین قەڵسم. بانگ دەکەم:"رەحیم, حوسێن!" جواب نیە. لەکاتێك دا هەر دوێنێ بوو بابم پێیگوتن کە هەمیشە هەر نەبێ یەکێکیان لەو دەوروبەرە بێ وکەس لە نەکاو نەیە.

بە نارەحەتیەوە دەڵێم:"ئێستا دەچم دەڵێم بۆت بێنن."

دەڵێ:"پیر بی ئیشەڵڵا!"

لایەکی جاجمەکەی لادەدەم, بێ ئەوەی بچمە ژووری دەڵێم :"دادە شیلان بانگ کە یەکێك لە کارەکەرەکان ئاوێ بۆ ئەو میوانە بێنێ." و دێمەوە پێش دەرکی دیوەخانێشی لێدەگرم.

دەروێش ئاوو دۆیەکەی دەخواتەوە. لەوانەیە کە پێیان دەڵێن "دێوانە" واتە هەقی هەموو کارێکیان هەیە. تەنانەت بە پێی ئەو ناوبانگەیان قسەی ناشیرنیش بە پیاوان و بە ژنان دەڵێن ـ بەرووسەوە پێدەکەنێ. ئەمن رووبەڕووی دانیشتووم و ئەو سەبیلەکەی تێدەکا... گیرفانی دەپشکنێ ئەستێ و بەردەکان دێنێتەدەر. لەوەدا ئەسکیناسێکی دە لیرەیی لە گیرفانی بەردەبێتەوە, بە ئاشکرا دیارە شێواوە. وا نیشان دەدەم کە نەم دیوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەیەوێ شتەکان تێکەڵ بکا, قسان دەکا, ئاسمان و ڕێسمان تێك دەکاتەوە. نیازی هەیە ئەگەر خوا ڕێکی بخا بچێتە زیارەتی حەزرەتی غەوسی گەیلانی, قدس اللە سرّەالعزیز" هاتۆتە خزمەت ئاغا, بەڵکوو بە هیمەت و بەرەکەتی مشایخان ئاغا خەرجی سەفەرەکەی بداتێ. دەڵێ لە "کانێیە ڕەش"ەوە هاتوە (کانێیە ڕەش وەك ئەمن بیستوومە دوو ڕۆژە ڕێیە) دەڵێ سێ شەو و ڕۆژە نەنووستوە" لە ڕێگا تووشی ڕەشمارێك بووە بە قەدەر گوریسێك" دەڵێ ڕێوییەکی دیوە بەقەدەر گوێلکێك ـ کلکی ئەها... ئەوەندە درێژ! دوو قامکی دەستی چەپی لەسەر ئێسکی چەنەگەی دادەنێ و دەستی ڕاستی بە سەبیلەکەوە درێژ دەکا:"ئەمەندە درێژ!" دەڵێ مار فەڕی باشە, ڕێوییش هەر وایە" ئیشەڵڵا خوا وەخێری دەگێڕێ, بە هیمەتی پیرو مشایخان. ویستوویە مارەکە بگرێ و بەدیاری بۆ ئاغای بێنێ, بەڵام دوایە لە دڵی خۆی دا گوتوویە کارت بە حەیوانی خوا چیە, مەخلووقی خوایە, ئازارێکی بە تۆ نەگەیاندوە, خوا ئەوی بۆ کێو و بەندەنان دروست کردوە, کارت پێی چیە, ئەویش مەخلووقی خوایە... ئیدی بۆ ئەزیەتی بکەی, حەیوانی خوای چی لەتۆ کردوە, لێی گەڕێ وەدوای کاری خۆی کەوێ... ئیدی ئازاری خەڵکی بۆچی!

بابم تووڕەیە, لە پێش دا لەوەکە کەس لەو دەوروبەرە نەبووە, و پاشانیش بە گشتی لەو شێخ و دەروێش بازاڕییە کە ئیسراحەتی لە خەڵك بڕیوە. بەڵام وەسەر خۆی نایەنێ. دوایەش قسەکانی دەروێشی گوێ لێ بووە, لێی دەپرسێ:"ها دێوانە! چ بووە, کێ خەڵکی ئازار داوە ـ باسی ئازاردانی خەڵکت کرد!"

دێوانە چاوێك دەمرێنێ ـ لەو دەروێشە چوختێیانەیە, سنگی وەك پاژنەی دەرگا کە ژەنگی هێنابێ, نیخەنیخی دێ. لەم کوردستانە هەرچی دەی بینی, یان سۆفیێە یان دەروێش, یان حاجی سۆفی یان حاجی دەروێش. ئەم دوو "چین"ە کۆمەڵایەتێیە لە خوارەوەی هەرەمەکەن و دوو "چین"ی دیکەی کۆمەڵایەتییش لە سەری "هەرەم"ەکە: ئاغاو شێخ... کە هەر جارەی یەکێکیان لە سەرەوەیە. مەلاش لەو دەوروبەرانە جێیەکی هەیە.

دێوانە ئەو شتانەی بە منی گوتبوون بەدرێژتر بۆ بابم باس دەکا. دەڵێ:"بەڵێ ئاغا, لەمێژە گوتوویانە دیاریی شوانی ئاڵەکۆکە" لەدڵی خۆم دا گوتم با جارێکیش دیارییەکە ڕەشمار بێ, بە قیسمەت نەبوو. دیتم حەیوانی خوا زیانێکی بە من نەگەیاندوە, خوا بەخۆڕایی دروستی نەکردوە... دڵم نەهات بیگرم, بە دەستی بەتاڵ هاتم!"

بابم گوتی:"دەستی بەتاڵ یان گیرفانی بەتاڵ!" دێوانە قوت بوو, چاوی مراند و پێکەنینێکی تاڵی هاتێ, کە لە نێو مووی ڕیشیدا نقوم بوو, و تەنانەت نەگەیشتە سەر لێوانیشی. "بەم بەیانییە لە کوێ ڕا دێی؟ شەوێ لەکوێ بووی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"قوربان, لەمێژە گوتوویانە دەروێش لە هەر کوێ شەوی بەسەر دابێ مـاڵی خۆیـەتی, بۆخۆتان ماشەڵڵا بەقەدەر دە مەلایان دەزانن... لەم کێوانـەی خـوا, بـن بـەردێك, سـەر کانی‌یەك, نێو ئەشکەوتێك..."

بابم گوتی:"چۆن ـ چما ئەم دواییانە غەفوور ئاغا لە دیوەخانەکـەی دا ئەشکەوتیشـی دروست کردوە!؟" راوێژی قسەی بابم بە ئاشکرا تانووتی پێوە بوو.

"غەفوور ئاغا؟ کام غەفوور ئاغا؟ گاڵتە دەفەرموون..."

بابم گوتی:"گاڵتە! ئەمن پیاوی گاڵتەو گەپ نیم ـ هەموو کەس ئەمە دەزانێ. ئەگـەر بۆخۆشـت نـەت دیبـێ, بـێ شـك لـە خـەڵکت بیسـتوە. چـۆنە غـەفوور ئاغـا, باشـە؟ ئەشکەوتەکە تورکی هەر لـێ بوون؟"

دێوانە بە ئاشکرا سەری سوڕمابوو, بەو حاڵەش هەوڵی دەدا بەو پێکەنینە بێگاری‌یانە کە لەنێو ریشی‌دا ون دەبوون, سەر و کلکی مەسەلەکە پێك بگرێ. بـەڵام بـابم وازی لـێ نەدێنا.

"باشە پێت نەگوتین!"

"قوربان درۆت عەرز ناکەم, بەسەری مەبارەکت راستی‌یەکەم گوتوە."

بابم گوتی:"بە خۆڕایی باسی سەری مەبارەك مەکە. درۆ دەکـەی و بـە داخـم کـە درۆ دەنکی نیە لەگەرووت بگیرێ!"

لەو بێنەو بەرەیەدا بوو کە دەنگی کۆخەکۆخێك لەسەر پلیکانانـەوە هاتـە بـەر گـوێ. دیسان جگە لە مرەیەکی سووکی کارۆ کەس خەبەری نەدابوو ـ نۆکەرەکان دیسان لـەوێ نەبوون. بابم هێندە قەڵس ببوو, دەت گوت ئێستا دەتەقێ.

مامۆستا بوو, مەلای ئاوەدانی کە بۆخۆی سۆفیی نەقشبەندی و مریدی شێخ سەعیدی پیران بوو. پیاوێکی باش بوو, و بە پێچەوانەی مەلای دیکە نێوانی لەگەڵ تەمبەڵی نەبوو. بۆخۆی پارچە زەوی‌یەکی هەبوو دای دەچاند و رۆژانەش پاش کاروباری شەرعی خەڵکەکـە خەریکی دروست کردنی کەچك و تەشپی وکۆجەڵەو ئەو جۆرە شتانە بوو. لـەو بارەیەشـەوە بەڕاستی هونەری هەبوو. بابم هەر لەبـەر ئـەو خۆماندووکردنـەی زۆری خـۆش دەویسـت و جاری وابوو تەنانەت دەچوو لەلای دادەنیشت و دەستی دەدایە تەشوێ و مشارو شاگردیی بۆ دەکرد... زۆر جاریش کاری فەقێرەی تێك دەدا.

مامۆستا گوتی:"ئەم نێرەشێرە چیە, ئاغا لەوێ بەستووتانەتەوە ـ پیـاو سـامی لـێ دەکا!"

بابم گوتی:"بڵباسە, بەرازکوژە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بەڵێ دیارە ـ ئەمن یاڵ وبژی وا قورس و قایم کەم دیوە ـ سەگێکی بەسامە!"

بابم گوتی:"وایە, ئیدی, بەراز کوژ هەر دەبێ بەسام بێ... مامۆستا ئەم رۆژانە بنیادەمیش بەسام بوون!... بەڕاست, سەیرە ـ دەڵێی کارگەکەت داخستوە...! بەرێکەوت بە نیاز بووم بێمەوێ ـ بێتاقەت بووم, دەمەویست بێم نەختێك یارمەتیت بدەم..."

مامۆستا پێکەنی:" ئەو وەختانەی تاقەتت هەیە, هەرچی دەیڕێسم لێم دەکەیەوە خوری, هاوار بۆ وەختێك کە بێتاقەتیش بی! بە هەرحاڵ گاڵتەم عەرز کردی, ئەگینا, هەروەخت دێی پێت لەسەر چاوم..."

بابم گوتی:"رێکەوتێکی سەیرە! بە رێکەوت پێش پێی جەنابت لەگەڵ جەنابی دێوانە باسی ئەمە بوو. ئەویش باسی "گاڵتە"ی دەکرد, و ئەمنیش عەرزم کرد کە نێوانم لەگەڵ گاڵتەو گەپ نیە... باش بوو تەشریفت هات... جەنابت دەتوانی حەکەم بی, لە نێوان من و جەنابی دێوانەدا. ئەو دەفەرموێ دوێ شەو لە چیای نوستوە, ئەمنیش عەرزی دەکەم لە ماڵی غەفوور ئاغا بووە" دەفەرموێ "دەروێش"ە , ئەمنیش عەرزی دەکەم "دەوڵەمەند"ە. راوێژی قسەی بابم زۆر تانووتاوی بوو.

دەروێش گوتی:"ئاغا تۆ سەری خۆتان ـ تۆ گیانی ئەم کوڕەتان, کارت بەکاری هەژاران نەدابێ! گوناحمان نەکردوە دەروێشین... مامۆستا, جەنابت شتێك بفەرموو!..." راوێژی قسەی پڕ لە پاڕانەوە بوو.

بابم دەستی برد و "کلیّات"ێکی بەرگ رەشی کە هەمیشە لەسەر تاقەی تۆزوخۆڵی لێنیشتبوو, هێنایە خوار. مامۆستا دەستی لەسەر سەری دانا, وەك رێزدانان لەبەر ئەوەی هەڵ نەستابوو. لای مەمانان داب وابوو, کاتێك قورئانیان دێنایە ژوورێ, یان دەبوو هەستی, یان ئەگەر لەبەر هۆیەك نەت توانی هەستی دەستت بەنیشانەی رێز دانان بخەیە سەر سەرت. مامۆستا قەندی لەدەم دابوو, چای دەخواردەوە.

بابم بە پشتە دەستی تۆز و خۆڵی "کلیات"ەکەی تەکاند و ماچیکرد. "دێوانە" وڕوکاس تەماشای دەکرد.

مامۆستا چایەکەی خواردەوە, و گوتی:"بەڵێ, دەت فەرموو!"

"بەڵێ... ئەمن عەرزت دەکەم دەوڵەمەندە... و عەرزت دەکەم پارووێکیان بۆ فڕێ داوەو ناردوویانەتە ئێرە بۆ جاسووسی... مامۆستا, بۆخۆتان دەزانن ئەمن تا ئێستا هەمیشە رێزی میوانم راگرتوەو هەمیشەش رایدەگرم. بەڵام ئەوەشت عەرز کەم, کەسێك بە نیازی جاسووسی لەسەر ماڵ و بنەماڵەم بێتە ماڵم بەمیوانی نازانم... نەك هەر بە میوانی نازانم, بە دوژمنیشی دەزانم. ئێستا ئەمن ئەوەت عەرز دەکەم ـ جوان سەرنج بدەن:

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جەنابی دەروێش دەست بەم کتێبەدا بدا و بڵێ بە حەقی ئەم کتێبەی و سەحەبی ئەم کتێبەی ئەمن بۆ ئەوکارە نەهاتووم, لە ماڵی غەفوور ئاغا ڕا نەهاتووم, ئەمن پارەم لەتورکان وەرنەگرتوە... ئەمن لەسەر دەستی جەنابت بەڵێن دەدەم خەرجی زیارەتەکەی بدەمێ ـ بەڵام بە مەرجێك: کەسوێندەکەی خوارد, ئەمن لەبەر چاوی جەنابت گیرفانەکانی دەپشکنم" ئەگەر زیاد لە ڕادەی پارەی دەروێشی پارەوپووڵێکی پێ بوو, بە حەقی سەحەبی ئەم کتێبە دەسبەجێ دەیکوژم!" و توند دەستی بەکتێبەکەدا دا "ئێستا چ دەفەرمووی؟"

ئەی بابە کارێکی چۆنم کرد! بریا پێم نەگوتایە ـ دەم زانی کتێبەکە "کلّیات"ە, بەڵام بابم زۆر تووڕە بوو!

مامۆستا تێك چوو,گوتی:"وەڵلا, چیت عەرز کەم ئاغا مەسەلەکە ئاڵۆزە... لایەکی مەسەلەکە جەنابتی کە ئەوەندەی بۆخۆم بزانم لەخۆوە قسە ناکەی, هەتا ئێستا بەین و بەینەڵلا پێمەوە نەدیوی. دیارە ئەو فەرمایشتەی دەی فەرمووی, بەڵگەو سەرچاوەیەکی هەیە... ماشەڵلا بۆخۆت مەلای دوازدەعیلمی, دەزانی کە سوێند خواردن و سوێنددان بە کەلامی خوا کارێکی کەم نیە... کەفارەتی هەیە, سزای هەیە, و ئاکامی هەیە... لای دیکەش دەروێشی حازرییە. ئەویش دەزانێ چی کردوەو لەنێوان خۆی وخەڵکی دیکە دا چ گوزەراوە ـ ئێستا هەرکەس بێ ـ یان هەرچی وەرگرتبێ, یان وەرنەگرتبێ, یان چ بەڵێنێکی دابێ. لەو نێوەدا هەر ئەمنم کە لە تاریکایەم: نە جەنابت سەرچاوەکەی خۆتم پێدەڵێی و نە ئەمنیش دەمەوێ یان دەتوانم پێبچەقێنم کەحەتمەن پێم بفەرمووی ـ ڕەنگە سەڵاح نەبێ" ئەمە کارێکی تایبەتییە, کارێکی ئاسایی نیە" دەروێشیش هەتا ئێستا هیچی نەگوتوە نەبە بوون ونە بە نەبوون. باشە, دەروێش دەڵێی چی؟ وەك ئاغا دەفەرموێ, وایە؟ ئەگەر وایە, ڕێگای شەرعی پێڵێنان لە گوناحەکەو داوای لێبوردن و تۆبەیە... ئەمن وەك دوعاگۆیەك پێشنیارت پێدەکەم سوێند نەخۆی, مەرجی دوای سوێندخواردنەکەشت لەبەر چاو بێ... ئاغا سوێندی خۆی خواردوە... پاشان... دێتە پێش, بنیادەمە, بنیادەم بە سەهوو دەچێ, تووشی وەسوەسە دەبێ,کاری بێڕێ وجێ دەکا. ئەو هەموو حەدیس و شەرع و کەلامی خوایە هەر لەبەر ئەوەیە کە بنیادەم تەواو نیە, هەڵە دەکا, شەیتان بە فریوی دەبا... ئەگەر تووشی وەسوەسەی شەیتان بوویو بەڵێنێکت داوە, ویژدانی خۆت نەجات دە: پێڵێنانی گوناح وەك داوای لێبووردنی گوناحە... داوای لێبووردن بکە... باشە, ئێستا گوتت چی؟"

دەروێش دەرپەڕی و هەتا بابم بە خۆی زانی سواری لاقی بوو, و جا ماچ کە:"ئەمان ئاغا, شەیتان فریوی دام ـ ئەمن کردم, ئەتۆ نەیکەی, بە گەورەیی خۆت لە گوناحم

خۆش بە..." بە کورتی... دانیشت, لە سیرێ تا پیوازێ هەموو شتێکی گوت. گوتی بەڵێ, بەڕاستی ویستوویەتی بچێتە زیارەتی بارەگای حەزرەتی غەوس, قدس اللە سرّە العزیز" بۆ خەرجی ڕێگاکە فریوی شەیتانی خواردوە... (بابم گوتی:"شەیتانی فەقیرت بۆ هێنایە ئەو نێوە ـ بڵێ غەفوور ئاغا!") بۆخۆی پێی وابووە, زۆر گوناح بکا ژن ومنداڵێکی کافر دەداو دەخا ـ و بەکورتی ئەوە داری تۆو ئەمەش پشتی من!

مامۆستا رامابوو. بابم وەرسووڕاو بە قەڵافەتێکی زۆر نارەحەتەوە گوتی:"خۆ سەرنجتان داوە!... کەمال پاشا, پیاوێکی وەك شێخ سەعیدی پیران لەدار دەدا, ئەو هەموو شێخ و مشایخ و خەلکە دەکوژێ و ئەو جەنابانەش بۆ دەپازدە بیست لیرە یان چۆلەکەکوژێك جاسووسیی بۆ دەکەن... جاسووس دەنێرن کە فلان ژنە هەرمەنی یان فلانە کورد کەلە ئاگری بە سلامەتی هاتۆتە نێو هۆزەکەی, بۆ لەداو بخەن ـ حیلە شەرعیشیان بۆی هەیە... کافرن! مامۆستا, کێ دەڵێ ئەمانە کافرن؟"

مامۆستا گوتی:"ئەمانەکافر نین, "ئەهلیکیتابن"... عیسا بە دینی خۆی, مووسا بە دینی خۆی "لکم دینکم و لي دين."ئەمن نەئیمامی شافیعیم, نە استغفراللە پێغەمبەری خوا... ئەمانە کاری حکوومەتن ـ زیانێکیان لەمە نەداوە..."

بابم رووی‌کردە دەروێش و گوتی:"دیتان جەنابی دێوانە! ئەم جارەیان خاتری جەنابت... جارێکی دیکە کاری وا "ئاقلانە"ت لێ‌ببینم, لێت خۆش نابم ـ مامۆستاش شاهید بێ... ئێستا بڕۆ خۆت و ویژدانت, بڵێ ماڵەکەی پڕ بوو لە ژنەهەرمەنی!"

دەروێش گوتی:"استغفراللە!" نەختێك منجە منجی‌کرد, بابم دەستی راوەشاند کە پێویست نیە. دەروێش هەستا, ویستی بڕوا. بابم بەدەست ئاماژەی بۆ کرد دانیشێ:"دانیشە وەختی نیوڕۆژێیە. نیوڕۆژەکەت بخۆ جا بڕۆ!"

دەروێش پێی‌داگرت کەبڕوا. بابم گوتی ئێستا کە سوورە لەسەر ئەوەی بڕوا قەیدی نیە. بە منی گوت بڵێم هێندێك نان و هەرچی لەبەر دەست دایە بۆی دە شتێکەوە پێچن کە برسیی نەبێ. دەستی برد دوو تمەنیشی لە گیرفانی سەڵتەکەی دەرهێناو وەمنی دا:"ئەمەشی بدەیە... بزانە ئەم پیاوانە لە چ جەهەننەمێك بوون, هەردووکیان بنێرە سەرێ...!"

دەروێش زۆر بەمەمنوونی چەند جار داهاتەوەو رۆیشت" لەبەر دەرگا داهاتەوەو دەستێکی بە رێسمەی دەرگاکەدا هێناو بۆ زاریی برد.

"پیاو"ەکان بوونی مامۆستا لە لای بابمیان بە دەرفەت زانی و هاتن ـ هاتن بەلام بە شەرمەزاری. بابم نەختێك چاوی لێ مۆڕ کردنەوە, گوتی:"ئاخر جارتان بێ... مامۆستا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەشریفی لێرەیە!" ددانی دە چیڕەوە بردن و ئیدی هیچی نەگوت. گوتی بچم ئەگەر منداڵەکە بەخەبەرە. بیهێنم. مامۆستا لە مەسەلەکە ئاگادار بوو, جگە لەوەش, هەروەك گوتم نەقشبەندی بوو, و بەخوێنی سەری کەماڵ پاشا تینوو بوو...

دادە ئامین و منداڵەکە هاتن" دادە ئامین بەحورمەتی مامۆستا لەچکەکەی نەختێك زیاتر لە جاران داکێشابوو. وەك هەمیشە منداڵەکەی لەبەر دەرگا داناو بەسپایی گوتی:"گنا بابایی!" و بابم قامکی بۆ راوەشاند:"وەرە لای بابە... غاردە!... ئا ماشەڵڵا کوڕی باش!" و منداڵ بەگاگۆلکە خێرا خێرا رای کردە لای بابم. بابم هەروا دەستی رادەوەشاند و هانی دەدا کە غار بدا... هەتا گەیشتە سەرکۆشی.

"هەی بارك اللە رێوی! رێویی خۆم, رێویی بابە!" منداڵەکە دەسبەجێ دەستی بۆ گیرفانی سەڵتەکەی بابم برد. بابم جاران کلۆ قەندەکەی بۆ لە گیرفانی چەپی سەڵتەکە داویشت, ئەمجارەیان خستبوویە گیرفانی راستی. رێوی گیرفانەکەی باش پشکنی. وەختێك هیچی نەدۆزیەوە, تەماشای بابمی کرد, تەماشایەکی بە پرسیار, و پێکەنی. بابم بە سەرسوڕمانەوە گوتی:"تێی دا نەبوو! پشیلەکە بردوویە!... ئەی پشیلەی سەگباب!" منداڵەکە هەروا چاوی تێوە بڕیبوو" بابم ئاتەکی راستی سەڵتەکەی هەڵ دایەوەو گوتی:"ئێرە نەگەڕای... ئێرەش هەیە...!" رێوی گیرفانەکەی دیتەوەو دەستە چکۆڵەکەی تێڕا کرد, کلۆ قەندەکەی دەرهێنا, و بە بابمی نیشان دا, و پێکەنیو رووومەتی بە زگیەوە نووساند.

بابم گوتی:"هەی فێڵەزان ـ ئاخرەکەی دۆزیتەوە!" و منداڵەکە لەسەر کۆشی بابم پاڵی دایەوەو سەری بە زگیەوە پاڵ داو دەستی کرد بە خواردنی قەندەکە, و دوایە یاریکردن بە ریش و گوێچکەو زنجیر سەعاتەکە. بابم گوتی:"کچم, میزی کردوە یان دیسان خۆی خۆش کردوە لێرە بیکا ـ نا پیاوە ئەگەر جێیگەرم کرد میزەکەی بەرەڵلا دەکا!"

دادە ئامین گوتی:"نا بابە, هەر ئێستا پێش ئەوەی بیهێنم رام داشت."

بابم گوتی:"زۆر باشە!" و هەروا تەماشای دەست وپلی گۆشتنی منداڵەکەی دەکرد, گوتی:"مامۆستا, ئەتۆ چ دەفەرمووی پێت چۆنە بە دیاریی بۆ کەماڵ پاشای بنێرین, ئەم خەپەتۆڵەی؟ دەناڵێنێ بۆ بەربەسێڵێ... ئەویش ئاشقی ئەم جۆرە گۆشتەیە!"

مامۆستا کە دانیشتبوو بەئۆگرییەوە چاوی لە ئاکاری منداڵەکە دەکرد, گوتی:"چیت عەرز کەم, وەڵڵا زەمانەکە خەراپ بووە, ئاغا. ئەمە دەروێشەکەی, ئەمەش سەرۆك عەشیرەتەکەی... پیاو تێدەمێنێ. باوەڕ فەرموو جاری وایە بەسەرم دادێ ئەم وڵاتە بە قوڕێ گیراوە بەجێ بیلم و بڕۆم ـ بچمە عەجەمستان و بچمە رۆمێ ـ هەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەقوڕێگیراوێکی دیکە... خۆ ئەمن وەك جەنابت ملّك و زەوی و زارێکم نیە. دەزانم بچمە هەر کوێ هەر ئەوەیەکە دیومە. بەلاّم ئەوەش دەزانم کە هەتا ماوەیەك تازەیە. هەر نەبێ پیاو خەڵکەکەی ناناسێ" رق و خۆشەویستییەکی تایبەتیی بەرامبەریان نیە...تێ‌ماوم. خوای تەعالا بەشەری جۆرێك دروست کردوەکە پیاو سەری لێی‌سوڕ دەمێنێ...!"

بابم گوتی:"بەڵێ, وەك دەفەرمووی وایە... باشە, ئەمەش ڕێوی... بیبەوە کچم, ریشی نەهێشتم... ئەو نینۆکە سەگانەشی بۆ بکە ـ ناپیاوە هەموو دەم و چاومی برینداركرد! بەلاّم وریابە بەجوانی بۆی بکەی, قامکی ئازار نەدرێ ـ منداڵە, ناسکە!"

ڕێوی هەروا چنگوڕکی لەدەم و چاوی دەدا. مامۆستا گوتی:"ماشەڵڵا لەو هەموو حەوسەلەیە!" دادە ئامین منداڵەکەی کە نەی دەویست کۆشی بابم بەجێ بهێڵێ و پەلەقاژەی دەکرد, لەبابم جیا کردەوەو ڕۆیشت. مامۆستا هەرچەند نەقشبەندی بوو, و دڵفرەوان بوو, کاتێك دادە ئامین ڕۆیشت, گوتی:"ئاغا خەراپ نیە جەنابیشت کەمێك پارێز بکەی!"

بابم بە چاوێکی پڕ پرسیارەوە چاوی لێ‌کردو گوتی:"لە چی؟"

"لە تێکەڵی لەگەڵ ئەمانە..."

بابم رەنگی گۆڕا:"یانی چی... پارێز لەچی!؟"

"منداڵەکەم عەرز نەکردی ـ منداڵ تەکلیفی لەسەر نیە..."

بابم گوتی:"ئەمن هیچ شتێکی نائاسایی لەهەڵس وکەوتی دا نابینم. بەیانی‌یان وەك مەمانان لەخەو هەڵ دەستێ, دەست وچاوی دەشوا, نانەکەی وەك مە دەخوا, وەك مە دەخەوێ ـ حەتمەن وەك مەش خەون دەبینێ... زۆریش خاوێنە... هەم خۆی و هەم منداڵەکەی ـ بۆخۆتان دیوتانە..." هەناسەیەکی هەڵ کێشا:"ئای, خوا سلاّمەتت کا... پارێزا! بەشەر مەخلووقی خوایە, مامۆستا!..."

"بەڵێ, بەلاّم لەگەڵ ئەوەش..."

بابم سەری راوەشاند:"چ دەفەرمووی! بەستەزمانە تەنانەت وەختی دەزنوێژ گرتنیش ئاوێم لەدەستی دەکا!..."

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٦

وەختێك مامۆستا ڕۆیشت, بابم داوای ڕەحیم و حوسێنی کرد, و زۆر توند بەسەریان داهات. بڕوبیانوو زۆر بوون: چووبوونە سەرخەرمان, وەدوای کاروباری خانم کەوتبوون, چووبوونە کێوی ڕەوەی خوێ بدەن ـ ڕەوە هێشتا لەکێوی بوو ـ چووبوونە... بەکورتی بیانوو زۆر بوون.

بابم زۆر بەتوندی پێی ڕاگەیاندن و گوتی لەمەو دوا وەشوێن هەر کارو فەرمانێك بکەون دەبێ لە پێش دا بە خۆی بڵێن. ئەگەر ئەو ئیزنی دان بچن ـ ئەمە جاری ئەوەڵ و ئاخریان بێ, جارێکی دیکە دووپاتی نەکەنەوە ـ و گوتی جارێ یەکێکیان بچێ کوێخای بانگ کا.

کوێخا هات. بابم دیسان هێندێ دەستووری پێدان: وشیار بن, شەوانە لەسەر هەست بنوون... خەبەری ناخۆش هەن ـ لەگەڵ مێگەلیش تفەنگچییان بنێرن ـ هەم لەگەڵ ڕانەمەڕ و هەم لەگەڵ گاران" بە حەسەنی پوور ڕابیو سەلیمە درێژو حەمە شێتیش بڵێ هەمیشە لەماڵ بن. نەختێك ڕاوەستاو پاشان گوتی:"بڕۆ بیان هێنە ئێرە, کارم پێیانە..."

کوێخا ڕۆیی و پاش تاوێك هاتەوە. بابم گوتی بچم بەدایکم بڵێم نانی نیوەڕۆ دوا بخا هەتا کارەکەی تەواو دەبێ ـ چووم.

دێیەکەمان وەك زۆربەی دێهاتی ئەو خڕودۆڵانە ڕووی لە ڕۆژئاوا بوو ـ جگەلە ماڵی ئێمە کە ڕووی لەجنوب بوو. پەنجەرەی تەنیشت بەرهەیوانی دیوەخانێ بەلای جنوب دا دەکرایەوە کەبەشی زۆری پێشەکەی کێووگەڵێیەکی تەنگ بوو کەدەگەیشتە شوێنی ڕەوە ئەسپەکەمان. دوو پەنجەرەی ڕوو بەجنوبی دیوەخانێ بەسەر دەشتێیان دا دەڕوانی... لەئاخری لای ڕۆژئاوای خانووبەرەکەدا پلیکانێکی باریك هەبوو لەگەڵ دەرگایەکی چووکەڵە کە دەهاتەوە دیوەخانێ... و هەمیشەداخرابوو ـ و لەسەرێ جێیەك وەك پاشخان هەبوو کە ئەمن تا ئەو ڕۆژە سەرنجم نەدابوویەو جێگای نوێنی بابم و میوانان بوو, و پەردەیەکی چیتی پێ هەڵکێشرابوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوێخا هاتبۆوەو حەمە شێت و حەسەن و سەلیمەدرێژی لەگەڵ خۆی هێنابوون, فـەقێرە هێندەش درێژ نەبوو کەئەم ناوەیان بەسەردا بڕیبوو, هەوایەك لەخەڵکی دیکە درێژتر بوو.

لــە پــێش کەوشــکەنان ڕاوەســتان... بــابم گوتی:"کەوشــان دانــێن و وەرنــە ژوور." دوایە:"تفەنگەکانتان لەکوێن؟"

کوێخا گوتی:"نەتان فەرموو!"

بابم سەری ڕاوەشاند:"داستانێکی سەیرە! چما قەرار وا نەبوو ئەمان هەمیشە چـەکیان پێ بێ؟ هەموو شتێك دەبێ سەدجار بفەرموم! لاحول ولا... دەبێ قسەی سەد جار بجووی و لەدەمیان هاوێی! کار جارێك دێتە پێش" وەختێك هات رابرد, تازە چەك بەکەڵکی چـیم دێ! هەتا ئێوە دەچن فیشەکدانان دەبەستن و تفەنگەکانتان دێنن, هەیهوو, دێیەکە تـاڵان کراوە!"

کوێخا گوتی:"نا, ئیشەڵڵا!"

بابم سەری ڕاوەشاند, و گوتی:"هم!... بەڵێ... باشە, ئێستا ئـەم نوێنانـە لابـەن تـا دوایە پێتان بڵێم چ بکەن." هەموویان خێرا دەست بەکار بوون. دایکم رەق ڕامابوو" لەپێش دا هات سەرێکی پێدا گرت, دوایە کەدیتی بابم بێوازە گوتی نوێنەکان بەرنە کـوێ... و ڕۆیشت.

بابم گوتی:"زۆر باشە..." پاشان ڕۆیشتە لای پاشخانەکە, لای ئـەو دەرگایـە کـە لـە پشت نوێنەکان بوو. ئەڵقەڕێزەکەی هەڵ گرت و دەرگاکەی کردەوە... بەکوێخای گوت:"بە دەرگای خوارەوە دەزانی؟... ئێستا لەگەڵ حەمە بچۆ دەرگای خوارەوە بکەوە, بزانـە ئاسـان دەتوانێ بێتە سەرێ... یان نا, چۆنە بە یەکجاری ئەم دەرگایـە لــێ بکەینـەوە؟... نـا, جارێ ئەتۆ بچۆ خوارێ لەگەڵ کەسێك. ئەگـەر دەرگـای خـوارێ قفڵـی پێوەیـە کلیلەکـە لەخێزانم یان لە ڕەحیم وەرگرە ـ ڕەنگە لای ڕەحیم بێ. قفڵەکە هەڵ گرە, پاشان حەمە لەوێ ڕا بێتەسەرێ..."

کوێخا ڕۆیشت. پاش چوارپێنج دەقیقە دەنگی پێیان لە پلیکانی پشتەوە هاتەبەر گوێ, حەمە لەکاتێك دا هەموو سەرو گوێلاکی داوی جاڵجاڵۆوکە بوو سەری وەدەر نا.

بابم گوتی:"زۆر تاریك نیە؟ ـ چاو دەبینێ؟"

"نا, ئاغا, ڕووناکە, کولاوکەی تێدایە."

بابم بۆخۆشی چوو, و سەرێکی بە پلیکانەکە دا گرت:"نا, باشـە, چـاو دەبینــێ." بــە حەمەی گوت:"کەوشەکانت دانێ وەرە ژووریّ..."

"لە خوارێ دام نان ئاغا..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئا کارێکی زۆر ژیرانەت کردوە... بەڵێ, باشترە کەوشەکان لەخوارێ داکەنی." حەمە رۆیشت و لە پەنا کەوشکەنان راوەستا. بابم بە حەسەن و سەلیمەدرێژی گوت:"ئێستا ئەم دوانەشتان بچن, لە خوارێ کەوشەکانتان داکەنن و هەر بەوێ دا وەرنە سەرێ, با شارەزای پلیکانەکان بن."

رۆیشتن و هاتنەوە. بابم لەسەر پلیکانەکان بەکوێخای‌گوت:"بۆخۆشت دەرکەی پێوەدە ـ دای مەخە ـ لەولاوە وەرە."

کوێخا هاتەوە... هەمووان سەریان سوڕمابوو... ئەمن بۆخۆم ئەگەرچی سەرم بە هەموو کون و کەلێنی ماڵێ دا کردبوو, قەت بیرم لەم پلیکانە نەکردبۆوە... چۆن بوو ئەمەم نەدیبوو...! ئێستاش بەم کارەی بابم هەستم بەنیگەرانی دەکرد... بۆ؟ ـ نەم دەزانی. زۆر جار پیاو بەڵگەو پاساوێکی بۆ هەستی خۆی نیە ـ بەڵام دڵنیایە کە ئەوەی هەستی پێ دەکا شتێکی راستە ـ وەك ئەو وەختانە کە هەورە, بەڵام بەو حاڵەش دەزانێ هەتاو لە ئاسمانەو تەنانەت تا رادەیەك دەزانێ لە چ حاندێکیشە. هەستم دەکرد کە پێشهاتێك خەریکە روو دەداو بابیشم وەك من دڵنیایە کە شتێك دێتەپێش, جا درەنگ یان زوو, و ئێستا بە پێشوازی ئەو شتەوە دەچێ ـ لە راستی‌دا دەیەوێ وا بکا کە "ڕووداو"ەکە روونەدا.

بابم گوتی:"ئێستا گوێتان لێ بێ ـ گوێتان باش بکەنەوە!"

"بەڵێ ئاغا, گوێمان لێتە."

بابم گوتی:"پێشهاتە... ئێستا وادیارە پشکەکە بەر ئێمەو دێیەکەمان کەوتوە ـ وێ دەچێ رۆژێك تورکەکان بێن و گێچەڵمان پێ بفرۆشن... ئێمە دەبێ ئامادە بین. ئەوەندەی بکرێ دەبێ هەوڵ بدەین خوێنێك بە ناهەق نەڕژێ ـ بەڵام باشە, ئێمە لایەکی مەسەلەکەین ـ لایەکەی دیکەی ئەوانن... کە بە داخەوە ئێستا ئیدی بەتەواوی تورکن. کەگوتیان ئیلدرەم (دەکوژم) ئیلدرەم. ئێستا کە سەرە پەتێکیان دەست کەوتوە, نعوذباللە جوابی خواش نادەنەوە" تەنانەت لەگەڵ ئەوەی ئێرە وڵاتێکی دیکەیە, بە یارمەتیی ئەو ئاغایانە کە وەك فۆتە حەمام هەر رۆژەی بە بەر کەسێکەوەن, شەڕمان پێ‌دەفرۆشن... ئێمەش لە سایەی خواوە دەوڵەتێکمان نیە ـ خۆ ئەگەر بشمان بێ, ئەویش چەپی لەبەر ئەمانەدا نیە... ئێمە دەبێ خۆمان خۆمان بپارێزین. ئەمن هەست دەکەم ـ و بەو خەبەرانەش کە بۆم دێن دڵنیام کە شەڕێکمان بە تووشەوە دەبێ ـ کەوایە, چ لەوە باشتر کە ئامادە بین. لەوانەشە هیچ نەقەومێ. خوا بکا نەقەومێ... بەڵام ئەمن لە دڵم چەقیوەکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەقەومێ. دیارە ئەگەر خەبەرێك هەبێ, رەسووڵ ئاگادارتان دەکا. بەڵام بۆخۆشتان چاوتان هەیەو دەبینن, خوا چاوی بۆ دینێ داناوە... ئەگەر دیتان عەسکەرێکی تورك هات, یەکێکتان ـ حەمە نەبێ باشترە, چونکە حەمە برای کوژراوە, لەوانەیە لەبەر دەمارگرژیو بۆ تۆڵە سەندنەوە لەخۆوە شەڕێك ساز بکا... بەهەرحاڵ, ئەگەر خەبەرێك بوو, یەکێکتان بەم پلیکانەدا دێتە سەرێ, لە پاش دەرگای ئەم پاشخانە رادەوەستێ... دیارە وەك حەمە گوتی باشترە هەر لە خوارێ را کەوشەکانی دانێ کە هەستی لاقی نەبیسرێ. ئامادە, فیشەك لەبەر لوولەی تفەنگ دا. ئەگەر بوو بەشەڕ دەست بەکار دەبێ ـ گوێ قوڵاغ دەبێ بزانێ ئەمن دەڵێم چی. هەر کە گوتم:"دادەی" دەسبەجێ دەرگا دەکاتەوەو کاری خۆی دەکا!

کەوایە لە ئێستارا قەرار دادەنێین ئەم پلیکانە بۆ حەسەنی. دەمێنێتەوە حەمەو سەلیم: ئەوانیش هەر لەسەر ئەم پلیکانە بە ئامادەیی دادەنیشن ـ بێ هەست وخوست... تێگەیشتن؟"

"بەڵێ ئاغا!"

"زۆرباشە... لەمڕۆوە ئیدی ئەو دەرکەی پشتەوە داناخەن ـ هەرئاوا بێ. ئەگەر عەسکەرێك هات"یادۆ" کاری ئەوەیە هەر کە سەرو گوێلاکیان دەرکەوت ئەڵقەرێزی ئەم دەرگایە هەڵ گرێ ـ یان بۆ خۆم ـ کەحەتمەن لەماڵێم ـ ئەگەر لەبیرم بێ..."

گوتم:"بابە, ئەمن لەبیرم دەمێنێ..."

بابم گوتی:"زۆر باشە... بەدایکت بڵێ ـ بۆخۆشم پێی دەڵێم ـ کە لەمەو دوا نوێنان لەم پاشخانە دانەنێ...هەر لەمڕۆوە... زۆر باشە, کەوایە, قەرارەکەمان بوو بەوە کە پێش هەموو شتێك بە هیچ جۆر نەچنە هیچ کوێ, هەمیشە لە ماڵ بن, هەمیشە فیشەکدانتان بەستبێ... تفەنگچییەکانی کوڕەکان ئەمشەو یان سبەی شەو دەگەنێ. کوێخا هەوڵ بدا لەبەر چاونەبن ـ لە ماڵێك دانیشن ـ ماڵی خۆی. ئەگەر خەبەرێك بوو ئەوانیش دەوری ماڵەکە دەگرن ـ و ئەگەرکۆمەگێك پێویست بوو دەی کەن. دیارە پێم وانیە ئەوانەی دەیان نێرن, زۆر بن. ئەوانیش دەزانن کە کارێکی بێ قانوونی دەکەن, و دەوڵەتەکەیان نایەوێ لەم هەل ومەرجەدا شەڕی لەگەڵ دەوڵەتێك بۆ ساز بێ. دوو دەوڵەت تازە رێك کەوتوون, نایانەوێ نێوانەکەیان تێك بدەن... بەهەرحاڵ ئەمن ئیدی کارێکم نیە... جگە لەوە کە دیسان دووپاتی بکەمەوە کە هەمیشە ئامادە بن..."پاشان ئاوڕی دایەوە سەر حەسەن و پرسی:"خوازبێنییەکەت بووبەچی... کێشە لەسەر شیربایییە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەسەن گوتی:"قوربان زۆری تێ‌گرتوە... پازدە تمەنی شیربایی دەوێ, ئەمنی فەقیر لەکوێی بێنم.

بابم گوتی:"ئەتۆ چەندت گوتوە؟"

"وەڵڵا قوربان ئەمن گوتم ئەوپەڕەکەی, ئەگەر دەست لەبنی گیرفانم وەردەم, هەشت تمەنم پێ‌دەدرێ..."

بابم گوتی:"رەسووڵ! قسە لەگەڵ بابی کچەکە بکە... ئەم لاوە پازدە تمەن لە کوێ بێنێ؟ قسەی لەگەڵ بکە, بەڵکوو بە دوازدە تمەن رازی بێ. لەزمان منەوەی پێ‌مەڵێ, با وانەزانێ خوانەخواستە بە زۆر پێی دەکەم..."

حەسەن گوتی:"ئاغا, ئەمن دوازدەتمەن لەکوێ بێنم!... هەمووداری و نەدارەکەم ئەو جووتە گایەو ئەو چەند سەر حەیوانەیە. کەس نەزانێ کوێخا رەسووڵ دەزانێ. ئەمن دەبێ سێ چوار سەر حەیوان بفرۆشم هەتا ئەو چوار تمەنە جوورکەم ـ دەبێ‌حەوتوویەکیش لە کاروکاسبی بم..."

بابم گوتی:"خوا کەریمە... هێندێکی ئەوان دای دەشکێنن و هێندێکی ئەمن کۆمەگت دەکەم... ئەتۆش ئەوە خەریکە پیر دەبی ـ پیر ئارەزووی ژنیشی هەیە ـ ئێستا با بزانین رەسووڵ چ دەکا..."

حەسەن گوتی:"خوا دەست بەعەمر و ماڵی ئاغاوە بگرێ..."

حەمەشێت زۆر بە رووهەڵمالاوی و بەراوێژێك هەروا بزانە هاوشانی بابمە, گوتی:"ئەمە چ کارێکە دەی‌کەی, ئاخر بۆ لێرە دانیشن قەڵنە بکێشن و چای شیرن بخۆنەوە؟ ـ ئێوەش بێکارن وەڵڵا ـ ماشەڵڵا حەوسەلەتان هەیە! نۆکەری خۆت دەچێتەسەر ئەو پێچەی لای حەوزو کانی‌یەکە ـ هەر بایان دایەوە بەخزمەتیان دەگا ـ ئەو هەموو قەند و چایە بۆچی لە عەسکەری تورك خەسار دەکەی, وەڵڵا بێکاری!" هەموومان پێ‌کەنیین.

بابیشم پێ‌کەنی,گوتی:"پێم وابوو ئاقڵ بووی, رۆڵە, بەڵام دەبینم نا, ماشەڵڵا سەد ماشەڵڵا تۆزقاڵێك لەگەڵ پێشوو فەرقت نەکردوە بەقودرەتی خوای هەر کەرەکەی جارانی!... هەرچەند بەشێتیی خۆشت فەرمایشتێکی خەراپت نەفەرموو... دانیشن, دانیشن ـ پیاڵەیەك چا بخۆنەوە, دوایە برۆن. رەسووڵ بڵێ چای بێنن!"

هەموان دووبارە چاویان لێك کردو پێ‌کەنین. بابم دیسان گوتی:"دانیشن!" و بۆ خۆشی دانیشت ـ لەفکرەوە چوو. تاوێك راوەستا, پاشان گوتی:"رۆڵە, وەك ئەمن دیومەو دەبینم و هەست پێ‌دەکەم ئەتۆ شێت نی, ئەتۆ زۆریش ئاقڵی ـ بەڵام دەردت هەیە"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەردەکەت وات لێ دەکا خۆت شێت بکەی... دەردت هەیە، بەدەردی دەڵێن برا کوشتەی... ئەمنیش بۆخۆت دەزانی، بیستووتە، باب کوشتەم. ئەمن دەبێ زۆر لەتۆ بەقین تر بم ـ بەڵام وانیم، بۆچی؟ ـ چونکە دەزانم بە کوشت و کوشتار کار چاك نابێ. ئێمە ئەگەر بمانەوێ خاکەکەمان و خۆمان لەدەست تورکان رزگار بکەین، دەبێ لە پێش دا دڵی خۆمان ئازاد بکەین ـ نەك بڵێین ئای هۆوە تورکە، هۆوە هەرمەنییە، هۆوە، نازانم، عەرەبە ـ هەموومان خوا دروستی کردووین و هەمووشمان هەقی ژیانمان هەیە ـ بەڵام هەرکەس لەسەر بەرەی خۆی. ئەگەر دڵەکانمان ئازاد بن کێشەیەکمان لەگەڵ یەکتر نیە: ئەوە بەرەی تۆیەو ئەمەش بەرەی من... ئەگەر هەر کەسە بەهەقی خۆی رازی بێ چ شەڕێکمان لەگەڵ یەکتر هەیە؟ بەڵام دڵەکانمان ئازاد نین، هەرکەس خۆی بە تۆپەتاقە دەزانێ. بۆچی؟ چونکە وەك تۆ شێتە. ئاغاوماغاش ـ خوا عەمریان نەدا ـ لەجیاتی خەڵکی لێك نیزیك بکەنەوە کاریان بۆتە دووبەرەکی نانەوە ـ ئەوە هەرمەنییە گلاوە، ئەوە تورکە، فلانە، و ئەوە عەلەوییە فیسارە... لەحاڵێك دا هەموو خوا دروستی کردوون. ئاغاکان لەجیاتیگرتنی ئەو زنجیرانە بکەنەوە کە لەدەست وپێی دڵمان هالاون، هەر رۆژەو هەر سەعاتە گرێکوێرەیەکی تازەیان وێ دەدەن. لایەکی دیکە حکوومەتە... حکوومەتی تورکیش وەك هەر حکوومەتێك لەدزین وخواردن وکوشتن و بەندکردن بەولاوە کارێك بۆ خەڵکی خۆی ناکا، و تەنیا هونەری ئەوەیە کەوەك هەر حکوومەتێك ـ ئێستا لەوە گەڕێ کەدەستی ناڕوا ـ بەڵێ تەنیا هونەری ئەوەیە کە خەڵکی پێك وەربکاو بۆخۆی لەو نێوەدا مفت بلەوەڕێ. ئەگینا خەڵکی ئاسایی ئەوەن ـ وەك من وتۆ. هەموو ئاواتیان ئەوەیە منداڵێکیان ببێ، گەورەی بکەن، ژنێی بۆ بێنن، بەمێردی بدەن ـ و منداڵەکانی ببینن. ئەمن ئەمانە بەتۆ دەڵێم کە چووبوویە ئاگری... دیارە ئامانجێکت هەبووە کە چووی ـ چووی هەقی خۆت وەرگریەوە، نا؟"

حەمە گوتی:"بەڵێ، ئاغا."

"زۆر باشە، ئەتۆ بەو مەبەستە نەچووبووی کەهەر تورکان بکوژی، تورك بوو کە ماڵەکەتی زەوت کردبوو، براکەتی کوشتبوو، بابتی شاربەدەر کردبوو، ماڵەکەتی سووتاندبوو، نێوماڵەکەتی هەراج کردبوو... چووبووی هەقی خۆت بستێنیەوە...

بەهەرحاڵ! چووی و هاتیەوە. براکەت... براکانت لەدەست دان. ئەم عەسکەرەش براکانیی لەدەست داون، بۆخۆشی بەدبەختە، چونکە ئەتۆ بەکەیفی خۆت چووبووی،

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەویان بەزۆر ناردبوو... یان فریویان دابـوو. پاشـان چـیی هەیـە؟ چـنگێك ئەسـپێ... فریویـان داوە. دەڵـێن ئـەتۆ نـەوەی سـوڵتان مـرادی, نـەوەی پـووری پـوورزای سـوڵتان سولەیمانی... سوڵتان سولەیمان لانکەی منداڵەکەی زێڕ بووە, دەوڵەتی لە کوێوە تا کـوێ بوو, ـ حوکمی ئەوەندەو ئەوەندە ڕۆیشتوە. ئەو بەدبەختەیان وەڕێ خستوە ناردوویانەتە سەر من و تۆ ـ بردوویانەتە مێشکیەوە کە بەڵێ, هۆی ئەو ئەسپێ و چڵك و چەپەڵە ئـەمن و تۆین. ئەمن و تۆین کە نەمان هێشتوە جێی سوڵتان سـەلیم بگرێتـەوە یـان منداڵەکـەی لەلانکەی زێڕی منداڵی سوڵتان سولەیمان دا بخەوێ... بەم "چەك"ەوە وەڕێیان خسـتوە... و هەمیشە قەرارە دوای ئەوەی لە کاری من و تۆ و خـەڵکی دیکـەی وەك مـەمانان بـۆوە, پاڵی لـێبداتەوەو شەربەتو چای شیرن بخواتەوە... بەڵام دەبینی, دیسان هەر ئـەو چـڵك و چەپەڵی پێشوو هەیە, زیادی کردوە, کەمی نەکردوە. بۆخۆت دیوتە. میللەت لەمیللـەتی تـورك زەحمـەتکێش تـر نیـە ـ مێشـکیـان دزیـوە, بـەوەی دەژیـەنن کـە شـانازی بـە "سەرکەوتن"ەوە بکا. بەڵام داخوا بەراست ئەوان سەرکەوتوون؟ ـ ئەگەر لەمن دەپرسی, نا. پێم وایە شکانی وان لە شکانی مەمانان زۆر سـەخت تـرە. ئـەوان بـەو کوشـتارانە, بـەو سووتاندن و بەند کردن و شـاربەدەرکردنانە دەرگـای دڵـەکانیان پێـوەداوە ـ لەراسـتیدا دڵەکانیان دوور خستۆتەوە. ئاخ, عومری نووحی دەوێ وئەقڵی لوقمان تا ئەو دڵە ببێتـەوە دڵ و ڕێیەك بۆ لای دڵی من و تۆ بکاتەوە! عومری نووح ولێبـووردنی مەسـیحی دەوێ تـا دڵی من ببێتەوە دڵ و لەدڵی دراوسێیەکەم نیزیـك بێتـەوە! بـەرەڵلابازیی کـەماڵ پاشـاو نەزانی و خۆبەزلزانی و خۆفرۆشـیی خۆمـان خۆشەویسـتیی لـە هـەموو دڵان دا کوشـت. وەختێك خۆشەویستی ڕۆیشت, چەند عومری دەوێن تا بێتەوە ـ ئـەویش ئەگـەر بێتـەوە" ئایی, کوا ئەو ڕۆژە کە تورك من بەبنیادەم بزانێو ئەمن تـورك بەدڕنـدە نـەزانم! ئـەمڕۆ دەبینی ـ بەقسەی کەماڵ پاشا تورك بۆتە بنیادەم, بۆتە "ئەشرەفی مەخلووقات" و تـورك بوون شانازییە و ئەمن وتۆ بووینە کرمی گڵی! بەڵام کرمی گڵیش هەستی هەیـە. هـەر ئەو کرمی گڵییە ـ زۆر بەبێدەنگی ـ ریشەی دەخوا. نە ئەتۆ مردنی براکەتت لەبیر دەچێ و نەئەمن مەرگی بابم. لەهەردوو بەریش برا کوژراو و باب کوژراو و ماڵ سـووتاو زۆرن... ئەم قسانەت بۆیە پێدەڵێم تا بزانی کار بەکوشـتار چـاك نابـێ. نـەك هـەر چـاك نابـێ, خەراپتریش دەبێ... نا, کەماڵ پاشاش سەرکەوتوو نیە... بۆخۆشی دەزانێ...!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەگەر ئێمە دڵمان لێك نیزیك بایە, كەمال پاشا ـ نەك ئەم كەماڵ پاشایە هەر كەماڵ پاشایەك ـ چۆن دەیتوانی ئەسیرمان بكا؟ ئێمە خۆمان لە پێش دا ڕێمان بۆ تەخت كردوە: دڵەكانمان لێك جیا بوونەوە, ئەوە ڕەفتارمان لەگەڵ هەرمەنیيەكان, ئەوە ئاكارمان لەگەڵ عەلەوییەكان, ئەوە هەڵوێستمان بەرامبەر شێخ سەعید... لەگەڵ خۆمان بۆ؟ بۆ چۆلەكەكوژێكی خەڵات! كوڕم, مەشهوورە دەڵێن قەرەچی گەری تۆو نیە دایچێنی. هەركەس قەرەچیگەری بكا, قەرەچییە. ئەتۆ پیاوێكی تێگەیشتووی ـ پێم خۆش نیە قسەی وا بكەی, با بەگاڵتەش بێ. دەنا دەزانم هەقتە... ئەویش هەقیەتی: هەر كەس بەجۆرێك هەقیەتی: هەر كەس بەجۆرێك شانازی بەدایك وبابی خۆیەوە دەكا, بەڵام ئەگەر ڕاستییەكەت دەوێ ئەمانە هەموو دڵخۆشكەرن. ئەگەر باب وباپیرانمان ئەوەندە باشو گەورە بوون, كەوایە ئێمە بێكیفایەتین كە ئەو "مەزنایەتی"یەمان نەپاراستوە... نا, ئاواش نیە. بەڵام, باشە, ئەمە بۆ كۆمەڵی عەشیرەتگەری پێویستە. هەر عەشیرەتێك ئەگەر خۆی پێ بەرزتر وئازاترو نازانم كار لێهاتووتر لەعەشیرەتەكانی دیكە نەبێ, نامێنێ. بنەماڵەش هەروایە. كەوایە, هەڵەكە لە هەردوولایە: ئەو جۆرێك بەفریو چووەو ئەمن جۆرێك لام داوە. ئەگینا دەردی ئەو عەسكەرە هەژارە توركە لەدەردی تۆو خەڵكی دیكەی وەك تۆ كەمتر نیە... هەرچییەك بێ, ویستم وەبیرت بێنمەوە: ئەتۆ كە بەئامانجێكەوە چووی, هەوڵ بدە قسەی باش بكەی ـ حەیفە... ڕەسوڵ بڵێ چای بێنن ـ بڵێ منداڵەكەش بێنن!"

KKK

٧

حەوتوویەك ـ دە رۆژ بەسەر ئەم خۆ سازکردنەدا تێپەڕیبوو, هیچ باس نەبوون" دایکم لەلای بابم دانیشتبوو. لە من بەو لاوە کەس لە دیوەخانێ نەبوو. دایکم لە خۆوە دەستی پێکرد, گوتی:"خوا هەموو خەسڵەتە باشەکان نادا بە بەندەی خۆی, بەڵام داویەتە ئەم کچە..."

بابم هیچی نەگوت, شتێکیشی نەبوو بیڵێ ـ بۆخۆی دەیدی: بە پاك وخاوێنیی منداڵەکەی, خۆی, ماڵەکە, ئاکار و ڕەفتاری, هەڵس و کەوتی... بە کورتی بە هەموو کارو کردەوەی دادە ئامین کەیفی دەکرد, هەموومان کەیفمان دەکرد. ئەی کە بە چ ئۆگرییەکەوە دەفر و ئامانی شیر و ماستی دەشوتن" ئیستیکان و ژێرپیاڵە, قۆری, کەشەفی چای, سەماوەر هەموو لەبەر خاوێنییان بریسکەیان دەدا. خۆ بە شوتنیش رازی نەدەبوو, پاش ئەوەی ئاوی بە ئیستیکان و ژێرپیاڵەکان دا دەکرد, بە دەسەسڕێکی خاوێن وشکیشی دەکردنەوە... بابم گوتەنی پیاو لێی خاترجەم بوو, کە چایەکەی دەخواردەوە دەی زانی بەرۆکی کەوایەکەی بە دڵۆپەی بنی ئیستیکانەکە تەڕ نابێ. بابم کەیفی بەو چایە دەهات کە دادەئامین لێی دەناو تێیدەکرد. پێش هەموو شتێك دەیگوت:"بڵێن با ئامین چایەکەی تێکا!" دادە ئامین چای لەئیستیکانی نێوقەدباریکی قەیتان دار دەکردو لەسەر کەشەفێك کەلە خاوێنییان دەبریسکایەوە, دەی هێنا. ئیدی بابم کەیفی دەکرد. خوشکەکانیشم فێر ببوون. هەر بەو شتە ئاسایی و خۆماڵییانە کە بوومان چەندە خواردنی باشی لێدەنا: دۆڵمەی کوولەکە, دۆڵمەی خەیار, بۆرانی, گەڵا چەوەندەر ـ پێمان سەیر بوو... خۆرشتی کوولەکە! لای ئێمە دووسێ جۆر زیاتر خواردنی لێ نەبوو. ئاش و ئەشکەنەو پلاو مریشك و پلاوگۆشت و خۆرشتی کوولەکەمان بە حەیاتمان نەدیبوو!

هەمیشەو دایم خەریك بوو. دایکم دەی گوت گیانی بێ ئارامە, خۆی بەکارەوە خەریك دەکا. هەموو جۆرە کارێکی دەکرد: شوتنی جلەکانی شاهۆو وەسمان و تەنانەت شوتنی خۆیان, شوتنی پەڕۆی منداڵەکە, منداڵەکە خۆی ـ تەنانەت کراسەکانی من و بابم...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەحزەیەك بێکار نەبوو. باسی "ئوتوو"ی دەکرد کە ئێمە نەمان دەزانی چیە" بابم بەڵێنیدا ئەگەر چۆ ورمێ و لەوێ هەبوو, حەتمەن بیکڕێ, بزانین چۆن شتێکە...

دایکم کە دیتی بابم هیچی نەگوت, پرسی:"ئاغا گوێتان لێ نەبوو؟"

بابم گوتی:"گوێم لەچی نەبوو... چاوم هەن, دەبینم... کچێکی زەحمەتکێشە..."

دایکم گوتی:"مەبەستم ئەوە نەبوو... دەمەویست ئەوە بڵێم... چۆن بڵێم... ئەو کچە زگپڕە..."

بابم گوتی:"نا! هێشتا منداڵەکەی لە مەمکێ نەکردۆتەوە!..."

"با, لێی کردۆتەوە... ئەو نەخۆشییەش زیاتر هی بێ شیریی دایکی بوو... بەڵێ حامیلەیە... وایە ئیدی. خوا هەموو کەسی وەك یەك دروست نەکردوە ـ هێندێ ژن وان ـ شیراوشیر حامیلە دەبن..."

"باشە... ئەم شتانە بۆخۆت باشتر دەزانی... وریای بە... گوناحە, لەوانەیە ئیشتیای لە شتێك بێ ولە رووی نەیە دەنگ بکا..."

"لەو شتانەی وریام, دوێنێ هەناری نۆبەرەیان هێنابوو, زۆر بە ئیشتیاوە خواردی... لەو شتانەی وریام, بەڵام کار زۆر دەکا, ئەگەر هەروا بڕوا, بەو گیانە بێئارامە کە هەیەتی, خۆی لە نێو دەبا. بە تایبەتی کە بەندییشە..."

بابم گوتی:"بۆچی بەندییە!... کێ گوتوویە بەندییە؟ ئازادە ـ ئەمن نەم گوت هەمیشەو دایم لەم چواردیوارە دا وەمێنێ ـ لەگەڵ کچەکان فەرقی چیە؟ گوتم ئەو وەختانەی میوان دێن, لەبەر چاو نەبێ... ئێستاش ـ گوێی شەیتانیکەڕ بێ ـ شوکور وادیارە چ باس نین."

دایکم گوتی:"کچەکان فەرق دەکەن ـ کچەکان دەزانن هەر کوێیان واز لێ بێ دەتوانن بچن" بەڵام ئەو, هەر ئەوەندەکە گوتمان نەچێتە سەر کانی, نەچێتە ئەوبەر چۆمی, نەختێك لەبەری گران هات."

بابم گوتی:"ئەمن لەبەر خۆیمە ـ بیر لەبەرپرسایەتیی خۆم دەکەمەوە... خۆ تا ئێستا شوکور چ باس نەبوون ـ ئێستێ ئەگەر جاروبارێك چۆ ئەوبەر چۆمییش چیە, دنیا خەرا نابێ ـ مەسەلە هەر ئەوەندەیەکە وریای خۆی بێ, پارێز بکا... ئەگینا کەس نەیگوتوە بەندییە!"

هەور بە ئاسمانەوەن, بارانەی پاییزێ دەستیان پێکردوە" لێڕەوار وەك پیرەژنی کوڕمردوو قژی خۆی دەڕنێتەوە, و چیا وەك پیرەپیاوی بێددان کەیەك دوو کۆلکی مابن و ئەوانیش ژان بکەن, نێوچاوانی تێك ناوە. ئازار دەچێژێ و وەسەر خۆی نایەنێ... با, بەقەوەت بووە, وەك

شوانان مێگەلی هەورانی وەپێش خۆی داوەو بەرەو لووتکە دەنگیان دەدا... دەقرووسکێنێ, ئەوەندە کە هەناسەی دەگیرێ... ماوەیەك هەناسە دەدا, پشوویەکی دێتەوە بەر, لەپاشان هەتا هێزی لەگەرووی دایە, دەزیرێنێ ـ لەچیاو بەندەنان دەگەرێ.

هەتاو لەبن دەست ولاقی هەوران دا ماوەتەوە. هەور پێلەقە لەهەتاو دەدەن, هەتاو وەك کەسێك کە لە ئالۆزیی خۆپێشاندانێك دا کەوتبێتە بەر پەلاماری چلکاوخۆران و وەبن دەست و پێیان کەوتبێ هەر هەڵ دەستێتەوەو دووبارە دەکەوێتەوە بن دەست وپێیان... تا وای لـێدێ ئیدی هەڵ ناستێتەوە. وەك لەجێگایەك شەڕ بووبێ, یان جێیەك ئاگری گرتبێ هەورەکان بەپەلە بەرەوشوێنێك دەڕۆن ـ لەگەرەکەکانی پشت چیاشەوە هاتوون ـ و چەند زۆریش“ تاریك, تووڕە, بەسام.

هەتاو وەبن دەست و پێیان کەوتوە“ هەور وەك تفەنگچیی عەشیرەتان و وەك گای شەڕانی, هەر دەگەنە یەك یەك بەگژ یەك دا دێن و تێك هەڵ دەقۆچن و دەسرێژ دەکەن“ بریسکەی دەسرێژەکان بەبێدەنگی دەگاتە زەوی, پاش تاوێك دەنگی دەسرێژ لە کێو و دۆڵان دەگەرێ... دەگەرێتەوەو لە تەپۆلکەی پشت ئاوایی دەدرێ و دەکەوێ و بە پرتەو بۆڵە لەگەڵ ئاوی رووبار دەڕواتە خوار. نێوچاوانی رووباریش تاریك و رق هەستاوە.

"وشش!" باران توندی کردوە“ شۆرابەی باران وەك دیرەکی پەرژینی دەوری حەوشەی بەرچاوی تاریك کردوە“ شووشە پەنجەرەکان بە پانایی روومەتیان فرمێسك دەڕێژن. لەم قولینچکی چاو, لەو قولینچکی چاو, لەنێو مژۆڵان را... هیچ جێیەك نابینم. لەبەر چۆڕەچۆڕو ترپە ترپی باران لەسەر بانی گوێم لە هیچ نیە. دەڵێی فەوجێك منداڵی سێچوار ساڵە لە سەربانی گرێوە غاریان کردوە.

دەنگی وشکی هەورەتریشقە دیسان لەئاوەدانی و گەلێیەکە دەگەرێ, بریسکەی سپی و زەرد و بنەوشی لە پشتی پەنجەرە دەدرێن, هەم بەسامە, هەم دلڕفێن. گوێم لەدەنگی دایکم دەبێ:"ماشەڵڵا لەقودرەتیخوای!"... هەوەڵ تۆفی پاییزە. توولە ماری زەرد و سپی و بنەوشی لەبەر لافاوی ئاسمان هەڵ دێن, پەنا بۆ چیا دەبەن و چیا دەکەوێتە گەلێیەوە... پەنجەرەکان دەلەرزنەوە... "ماشەڵڵا لەقودرەتی خوای!" دارەکان وشەوشیانە, سەرمایە.

ئاورێکی خۆش لەکورەخانەدا دایسێ. دەچمە ژوورەکەی دایکم... "رێوی" لە خەو هەستاوە... هێشتا قۆنداغەیە, خوشکم لەپەنای دانیشتوە, قدیلکەی دەدا, بن چەنەگەو سنگی قدیلکە دەدا و منداڵەکە بەدەم پێکەنینەوە خۆی بادەدا. دایکم دەڵێ:"دەگریانی مەکە ـ کارت پێی چیە ـ بەستەزمانە بۆخۆی یاری دەکا!" پاشان:"ئەم کچە, بەم بارانە لە کوێیە... بەڵایەکی بەسەر نەهاتبێ..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له دەنگی ناسکە ناسکی کارۆ و هەستی پێیەك کەهەر چوار پلیکانان دەکاتە یەك, هەموو ئاوڕ دەدەنەوە لای دەرگا... دادە ئامینە, سەر تا بەخوار تەڕ, وەك گوێلکت لە مانگایە راکێشابێ, ئاو لە سەر هەتا خواری دەچۆڕێ. هەر دەگاتە جێ و زەنگوڵەی پێکەنینەکەی لێدەداو دەسبەجێش منداڵەکە پێدەکەنێ خۆی بۆ دەکوتێو بەراکشاوی باوەشی بۆ دەکاتەوە. دایکم دەڵێ:"ماشەڵلا لە قودرەتی خوای!" دادە ئامین دەڵێ:"ئەی دایە لەو بارانە... گۆپاڵ بارانە!... سەگ خێوی خۆی ناناسێتەوە... بابە هاتۆتەوە؟..."

دەڵێم:"نا."

دادە ئامین لەچکەکەی لادەباو بە بەری دەستی دڵۆپە بارانەکان لەسەرو چاوی دەسڕێتەوە, تاوێك دادێتەوە سەر منداڵەکە... هەستاوەتەوە, تێماوە" تەماشای دەوروبەری دەکا. چاوی بەسەوەتە هەنارەکە دەکەوێ ـ ئەمن نەم دیبوو. دەڵێ:"هەناریان بۆ هێناوین دایە؟ لەکوێیان هێناون؟"

دایکم دەڵێ:"لە کوێ؟ لە کێوی... لەو پشتەی زۆرن... بابت زۆری پێخۆشن... رەعیەتەکان دەزانن, هەموو ساڵێ ئەم وەختانە بۆی دێنن. ئەگەر کارت خەلاس بوو, هێندێکان دەنك بکە بۆ بابەش و بۆ خۆشمان ـ هەناری پێخۆشن..." تێدەگەم مەبەستی چیە.

"گوتت لەچیا ـ لەکوێی چیا؟"

دایکم دەڵێ:"ئەتۆ جارێ جلەکانت بگۆڕە... ئاگات لە منداڵەکەت بێ... هەر ئەوە ماوە بچیە چیا!... دوورە کچم... دوو فرسەق رێگایە..."

دادە ئامین هیچ ناڵێ, بەلام هەروا تێماوە. دادە مەنیج دەڵێ:"یادۆ, ئەتۆ بچۆ دیوەخانێ, یان بچۆ لای براکان ـ هەتا دادە ئامین جلەکانی بگۆڕێ... هەر لە جێ دا ئەتۆ بۆ هاتوویە ئێرە... ئەتۆ پیاوی, چ کارت بە ژووری ژنانە!" ئەو کچە هەمیشە لەگەڵ خۆی شەڕیەتی!

دایکم دەڵێ:"زوو کارەکانت بکە... با هەر نەبێ لەم هاتوچۆیەدا سەرماشت نەبێ ـ بەو حاڵەوە کە هەتە!"

دەڕۆم, لووت و لێوم بەرداونەوە, بەڵام بەدەمارەوە: پیاوم, پیاو کاری بەژووری ژنان نیە. دەچمەوە دیوەخانێ. ئاگرەکە خۆش دەکەم, دوو سێ بڕەداری باش دەخەمە سەر ئاگرەکەو دادەنیشم گوێ دەدەمە دەنگی باران و قرچە قرچی ئاگر. زۆر پێ ناچێ کە بەدەنگی نووزەی کارۆ دەزانین بابم هاتەوە... بابمە, لە ئاوێ دا خووساوە... کەوای درێژ وئەم بارانە! هەر لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەوشکەنانەوە کەواکەی دادەکەنێ, دەڵێ:"بیدە بە دایکت, بڵێ کەوایەکی وشکم بۆ بنێرێ... کڵاو و جامانەش..." هەڵم لە سەری هەڵدەستێ.

ئەو ڕۆژە بێ هیچ پێشهاتێك تێدەپەڕی. لە بەیانی هەتا شەوێ باران دەبارێ. بەقەولی دادەئامین گۆپاڵ باران... ئاگرەکە زۆر جێ دەگرێ. بابم لەتەنیشت پەنجەرە دانیشتوە, بەڵام هیچ کوێی لێوە دیار نیە. دەنکە بارانەی گەورە گەورە بێ پسانەوە, وەك لافاو لەئاسمانەوە دێنە خوار. بابم بە راوێژێکی خۆشحاڵانە دەڵێ:"بەچاکی پەڵەی داوە! زۆر بەوەخت بوو, نیگەران بووم, خەریك بوو وەدرەنگ بکەوی...!"

جلەکانی گۆڕیون... بێکارە. "بڕۆ بڵێ ئەگەر منداڵەکە هەستاوە بیهێنن."

پاش تاوێك دادەئامین, بە هەناری دەنك کراوو منداڵەکەوە دەگاتەجێ, وەك هەمیشە منداڵەکە لە کەوشکەنان دادەنێ و قاپە هەنارەکە کە لەگەڵ کەوچك و ژێرپیاڵە لە سەر سینییەکی داناون دێنێ, و لە پێش بابمی دادەنێ. ئەمەش دابێکی تازەیە. جاران قاپێك بوو لەگەڵ کەوچکێکیدار. ڕێوی ئێستا ئیدی بانگهێشتنی ناوێ. بۆخۆی بەغاردان دێ تادەگاتە راستی بابم, سەر هەڵ دێنێ و دەست دەکا بە ئە ئە تا بابم هەڵی گرێ و لەسەر کۆشی خۆی دانێ.

ڕێوی هاتۆتە بەردەمی بابم, سەری هەڵ بڕیوە, بە رووی بابمەوە پێکەنیوە, بەڵام بابم نەیدیوە! دووبارە دەست دەکا بە ئە ئە... بابم پێدەزانێ, دەڵێ:"ئێ, ڕێوی! ئەتۆی! کەنگێ هاتووی کە پێم نەزانیوە!" ڕێوی پێدەکەنێ. بابم دەڵێ:"ئەی فێڵەزان! وەرە, وەرە!" منداڵەکە هەڵ دەگرێولەسەر کۆشیی دادەنێ. ڕێوی وەك جاران دەست بەگیرفانی سەڵتەدا دەکا و جیرەکەی دەردێنێ و پێدەکەنێ... قەندەکە لەزاری دەنێ وقۆناغی دووەمی عەمەلیات دەست پێدەکا" بابم دەستی دەگرێ ـ دەستەکانی زۆر جوانن, تاوێك تەماشای بابۆڵەی باسکانی دەکا.. و دەڵێ:"نا, نابێ! لە پێش دا دەبێ ئەم نینۆکە سەگانەت ببینم لە پاشان... ماچێ نەدەی بەبابەی, نایەڵم ـ ئەمن ریشی خۆم بەخۆڕایی نادەم بە کەس!" دادە ئامین دەڵێ:"بابایی ماچی!" ڕێوی روومەتی دەباتە پێش...

بابم دەڵێ:"ئەی ڕۆژگار...! باشە, ئەمڕۆ چوویە کوێ, تەڕ نەبووی؟"

"بەدی بابەگیان... بارانەکە زۆر توند بوو... ئێوەش باش تەڕ بوون... ئەمن هەر کە باران دایدایە, خێرا رام کردو هاتمەوە ماڵێ..."

بابم دەڵێ:"باشە ئیدی, ئەتۆ جحێڵی, دەتوانی غار دەی... ئەتۆ فەرقت هەیە لەگەڵ منی پیرەپیاو... ئەمن نەحاڵی غاردانم هەیە و نە لاقی غاردان ـ ئەتۆ ماشەڵڵا جحێڵی, لەگەڵ منی پیرەپیاو فەرقت هەیە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

داده ئامین دەڵێ:"نا بابە... پیرەپیاوی چـی...! هێشـتا ماشـەڵڵا, بێچـاوێنی بـی, جحێڵی ـ ئیشەڵڵا سەد ساڵ عومرت دەبێ."

رۆڵە بۆچیمە!... ئەمە عومرە ئێمە هەمانە! دەمەوێ قەت سەد ساڵ نـەبێ... ئەمـە عومر نیە, ئەمە ئازارە, بەدبەختییە!..."

"بابە... بۆچی کەڵك لەم هەنارانە وەرناگرن؟"

"کەڵکی چییان لـێ وەرگرم رۆڵە!... کەڵکیان هەر ئەم خواردنەیـەو ئـەوە دەش خـۆم ئەها, ئاخ!" کەوچکێکی هەڵ گرت:"ئەمە بۆ رێوی!" دەنکێکی خستە دەمی رێوییـەوە" رێوی رووی تێك ناو هەنارە جواوەکەی تف کردەوە" داده ئامین, بـە دەسـرەیەك زاریـی پـاك کردەوە, گوتی:"بابە, پیّی خۆش نیە... و پاشـان هـەنار سـاردە لەوانەیـە ژانـەزگی پـێ بگرێ."

بابم گوتی:"ئای...!"

دادەئامین گوتی:"بەڵێ... مەبەستم کەڵکی ئاوا نەبوو... ئاخر دایـە دەیگـوت ئـەم چیایانە پڕ لە هەنارن..."

دەمەوێ قسەیەك بکـەم, بـابم چـاوم لـێ مـۆڕ دەکاتـەوە کـە قسـە نەکـەم. پاشـان دەڵێ:"رۆڵە, لێرە وەزع جۆرێکی دیکەیە... کێوی خوای هی هەمووانە" ئێستا ئەمن بـێم دەست بەسەر میوەیەك دا بگرم کە سروشت داویە بـە خـەڵك و بـەرم لـەبازار بیفرۆشـم! بۆخۆت دەزانی هەرمێ کێویلە و بەلاڵووك و گێوژ و ئەو جۆرە شـتانە رەعیەتـەکان لێیـان دەکەنەوەو دەیان خۆن, لەتکە کێویلەی وشك دەکەن بۆ خۆشاوی زستانان کەپاروە نانێکی پێ بخۆن... خەڵك دەست تەنگن هیچیان نیە ئەم گـەنم و جۆیـە نـەبێ, لەگـەڵ نـەختێك تووتن ـ ئەویش ئەگـەر لەشکرکێشـیی ئاغاکـان و کـەمال پاشـا لـێگەڕێ ـ خـەڵك فەقیرن... ئێستا ئەمن بێم دەست بەسەر دوو دەنك سێوە ترشە, یان هەرمێ, یان هەنار دا بگرم... نا رۆڵە!"

بابم ناردبووی ئەم هەنارانەیان بە تایبەتی لەشارۆچکە ڕا هێنابوو.

دادەئامین تا ئێستا دوو سێ جار چووبۆ گەڕان" ورەی بـەرز بـوو, رەنـگ و رووی بـاش کرابـۆوە" نێوچـاوانی وەك نێوچـاوانی "رێـوی" پـاك بـوو. دەنگـی تریقـەی پێکـەنینی خوشکەکانم دەهاتە بەر گوێ ـ وەك لوولێنـە سـەرەو بـن بکەیـەوە, هـەر قوڵتـە قـوڵتی پێکەنین بوو کەهەڵ دەڕژا. دیارە ئەم گڕگڕ پێکەنینە, بە خۆشیی پێکـەنینی منداڵەکـەی بـوو. ئـەگینا نـەك هـەر ژنێکـی جلـف نـەبوو, بـەڵکوو زۆریـش سـەنگین بـوو. دایکـم گوتەنی"خانم" بوو. لەسەری هەموو سەرۆك عەشیرەتان زیاد بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوو سێ ڕۆژان باری ـ چاکیش باری. ڕەنگ و ڕووی بابم بە تەواوی کرابۆوە, شەکەتی بە ڕوانیەوە نەمابوو“ هەوا وەك هەناسەی "ڕێوی" پاك و ئاسمان وەك سپییێنەی چاوەکانی ساف بوو. دارەکان سەروگوێلاکیان شوتبوو, هەر دەبریسکانەوە, هەر لەو کاتەش دا گەڵایان دەوەراند... وەك جحێڵێك کە تووشی نەخۆشییەکی کوشندە بووبێ, ئیدی ئەو تەڕ و تازەیی‌و شۆقەیان نەبوو. ئەگەر بای نەهاتایە, کز دادەمان و لە فکرەوە دەچوون“ ئەو وەختەش کە هەوا تۆزێك ئاڵۆز دەبوو, سەر و پرچی خۆیان دەڕنییەوە. لێرەوار تووشی بەڵەکی ببووو, هەموو گیانی پەڵە پەڵە بوو ـ زەرد, عەننابی و خۆڵەمێشی. کێو چووبۆ پاڵ خۆیەوە ـ سەرو سیمای وەك پیرەپیاوێکی دڵپاك دەچوو کە پاکیی هەناوی لە نێوچاوانی‌دا دیار بێ... پیرەپیاو دەردەدار بوو, بەڵام وەك بابە گەورەیەك کە بەدەم نەوەو نەتیجەکانیەوە پێ‌بکەنێ, جارجار بەیانی‌یان کە تەماشای هەتاوی دەکرد, زەردەیەکی پڕ لە خێرخوازیی دەهاتە سەر لێوان... ئیدی هیچ... ڕاست وەك بابم, ئەو وەختانە کە خەفەتێکی دەبوو بەڵام بەدیتنی"ڕێوی" بزەی دەهاتە سەر لێو. چۆم بە نەڕەو گوڕەو تەشەرلێدانەوە سیخورمەی لەقەراخەکان دەکوتاو دەڕۆیشتە خوار ـ گەڵی پڕ لە هەراوهوریا بوو, بەڵام لە تەواوی ئەو هەراو هوریایەدا ڕەگێك لە شادی‌و خۆشی هەبوو... پاییز بوو.

بابم ماوەیەك لەبەر هەیوانێ مایەوە. ئەو ڕۆژانەی هەوا خۆش بوو, قاوڵتیی لەوێ دەخوارد. قاوڵتیی خواردبوو, دووربینە دووچاوەکەی لە چاوی دابوو, و بەکەیفە سەیری دەوروبەری دەکرد.

گوتی:"بچوو بزانە ئامین چۆتە دەرێ یان نا."

چووم. دادە ئامین ڕۆیشتبوو. بابم هەستایە سەرپێ, دەمانچە دەتیرەکەی لەبن سەڵتەکەیەوە بەست, داردەستەکەی تاو دایەو ڕۆیشت... لەسەر پلیکانان ئاوڕی دایەوە گوتی:"یادۆ, ئەتۆ هەر لێرە بە... ئەمانە جێی متمانە نین, هیچ نەبێ ئەتۆ لەبەر دەستان بە" (مەبەستی نۆکەرەکان بوو) "ئەمانە وەك بەن دۆخینی کورت هەتا لەم لاوە ڕایان کێشی لەولاوە دێنە دەرێ..."

بابم ڕۆیشت“ ئەمنیش تاوێك چوومە ژووری جووتەبراکە, و تاوێك چوومە حەوشەی... بریا بە دادە ئامینێم گوتبا "کارۆ"ی بەرێتە حەوشەی هەتا یاریی لەگەڵ بکەم... براکان چووکە بوون, یاری لەگەڵ منداڵی چووك هیچ نییە... سەیر ئەوە بوو ئەو وەختانەی دادەئامین لەماڵ نەبوو نەدەکرا "کارۆ"ی لە جێگای خۆی ببزێوی: ڕووبەڕووی ژووری دایکم

دادەنیشت و ئاگای لە منداڵەکە بوو. ئەگەر زۆرت سەر هاویشتبا سەری, قەڵس دەبوو, دەبوو دادەئامین بۆخۆی بێ و بەسرتە شتێکی پێ بڵێ. ئەگینا لەگەڵ خەڵکی دیکە نەدەچوو.

هەتاو بەتەواوی هەڵ کشیبوو. لەبەر هەیوانێوە چاوم لەبابم بوو, لە پێش گۆڕستانە کۆنەکە لە نیزیك هەرمێ کێویلەکان لەسەر تەختە بەردەکەی هەمیشە دانیشتوە, دەستێکی داوەتە سەر وەکازەکەی و لەدەشتێوە راماوە. جارجار لەگەڵی دەچووم ـ ئەمرۆش ئەگەر بابم ئەو راسپاردەیەی پێنەسپاردبام دەچووم دەم دیتەوە, دەم زانی حەز لەکوێ دەکا. زۆرتر دەچۆ ئەو بیشەڵانەی خوار حەوزوکانێیەکە. بابم راستی دەکرد, بەستەزمانە وەك ئاسك هەمیشە پارووی بەترس و لەرزەوە دەخوارد. لە هەر خشپەیەك دەسڵەمیەوە. لە نێوەڕاستی ئەو گۆرانێیەدا کە دەی گوت, رادەچەنی...

بانگم کرد:"دادەشیلان, ئەگەر چا هەیە بە یەکێك لەکارەکەرەکان دا چایەکم بۆ بنێرە!" بۆخۆشم بە دوای فەرمانەکەدا رۆیشتم.

دادەشیلان نەختێك مۆڕە مۆڕەی لێکردم وەك ئەوەی بەئەقڵم پێبکەنێ و هەروا بزانە لێم حاڵی نەبووە. دەم زانی لە دڵی خۆیدا دەڵێ چی:"بڕوانە گزگل خان, لاسای بابم دەکاتەوە! ماشەڵڵا لە قودرەتی خوای, ئەمەش بۆتە بنیادەم!"

گوتی:"لەکوێ بووی ـ خۆشت ڕابوارد! سەعاتێکە کتری و چادان هەڵ گیراونەوە... چ وەختی چایە... ئەوە نیزیك نیوەڕۆیە!"

باشە, الحکم للە. دووربینەکەی بابم لە کیفی دەرهێناو چووم لە بەرهەیوانێ دانیشتم و چاوم لە رێچکەی ئەو بزن و مەڕانە کرد کە بەچیای هەڵ دەگەڕان و وەك توولە مار لە تۆزوخۆڵێ وەردەدران و دەچوونە سەر, نێری لە پێشەوەی رانەکە بوو. پێم سەیر بوو, بۆچی مەڕان نێرییان نیە ـ ئەمن هەرچی نێریم دیبوو بزن بوو... بۆچی ئاخر؟ خۆ ئەوانیش نێریان هەیە, زۆریش قەڵەوو گەورە, بەو دووگە زەلامەو ئەو شاخە پێچ پێچانەوە! بڕیارم دا لە بابم بپرسم... دووربینەکەم گێڕا. ئەو گابەرد و دارانەم دی کەزۆر جار لە نیزیك و دوورەوە دیتبوومن... ئەم سروشتە سەیرە, چاکییەکەی ئەوەیە پیاو لە دیتن و دیتنەوەی وەڕەز نابێ. هەمیشە جوانە" ئێستا ئەگەر ئەم چیاو لێرەوارە بنیادەم بوایە, و هەمیشە لەبەرچاوی بنیادەم هەڵ ترووشکابایەو تێیەوە رامابایە, بنیادەم شێت دەبوو! کەچی دەبینی ئەمە وانیە, هەروەخت تەماشای کەی دڵت پێی دەکرێتەوە...

له چیای دێمەوە خوار و دێمەوە لای بابم... ماوەیەك تەماشای دەکەم, هەروا دانیشتوەو دەفکرەوە چووە. دێمە سەیری نشێو و بێشەڵانەکەی خـوارێ. جگـە لـەتلۆفکی داران هـیچ نابینم... دیسان دێمەوە لای بابم.

... ئای... چ بوو! بابم لەنەکاو شێت بوو, ئاتەکی کەواکەی بەجارێك بوونە باڵ!!!... بابم بەبەر راکردنەوە دەمانچەکەی دەرهێناو دوو فیشەکی هەڵ تۆقاندن. لەدووربینەکـە دا چاوم لـێ بوو سێرەی لەهیچ کوێ نەگرت... دەنگی تەقەکان نزم بوو.

رانەوەستام, دووربینەکەم دانا, هەر چوار پلیکانم کردنەیەکێك و بـانگم کـرد:"رەحیم, حوسێن... رەحیم!" رەحیم پێشتر چووبوو... کەوایە گوێیان لـێ ببـوو! لـە حەوشـەی دا دەنگی غاردانی خەڵکی ئاوایی دەبیسرا. تفەنگچییەکان بەغاردان رۆیشتن ـ حەمە شـێت لەپێش هەموانەوە بوو... غارم دایەوە سەرێ و بەرهەیوانێ... دایکم بانگی کرد:"چ بوو یادۆ!" جوابم نەدایەوە... دووربینەکەم بەچاومەوە نا. تفەنگچییەکان گەیشتنێ... بـەڵام بابم دیار نەبوو, بابم لەنێو بیشەڵانەکە بوو... دیسان دەنگی تەقەیەك هات و ئیدی هـیچ ... بێدەنگی! تاقە فیشەك وایە, وەك تەتەرێك وایـە کەلـە رێیـەکی دوورەوە بـە غـاردان هاتبێ, پەیامەکەی راگەیاندبێ وکەوتبێ!

تفەنگچییەکان شۆڕ بوونەوە نێو بیشەڵانەکە... و دووبارە بێدەنگی!

چ بوو... چۆن بوو... ئەدی بابم چی لـێ‌هات" دادە ئـامین چـی لـێ‌هات! دووربیـنم لەسەر نشێو و بێشەڵانەکە میزان کرد ـ ماوەیەك بەنیگەرانی هەموو جێیەکم پشـکنی ـ خەبەرێك نەبوو. هاتە سەرم بۆخۆم بچم... لەپڕ دیتم ئـای... لەرۆژهـەڵاتی بیشـەڵانەکە دەرکەوتن!

تفەنگچییەکان دووکەسیان وەپێش خۆ دابوون و بە قۆنداغە تفـەنگ لێیـان دەدان... بابم و دادە ئامینیش بەدوایان دا دەهاتن, بابم بـن پیلـی دادە ئـامینێی گرتبـوو. برینـدار ببوو!؟

لە دەنگی دایکم راچەنیم:"یاخوا بمرم, برینـدار بـووە!" و بـەخۆی دادا. ئـاورم دایـەوە. دایکم و دادە شیلان و دادە مەنیج بوون کە لە پشتمەوە راوەسـتابوون, هەرسـێکیان مـات بوون, رەنگیان بە رووانەوە نەمابوو.

چ بوو یادۆ, ئەتۆ لە هەوەڵەوە چاوت لـێ بوو!؟ ... "مـەگری کـوڕم, ئیشـەڵڵا هـیچ نەبووە. ئەوە دێنەوە..." دەنگی دایکم بوو, دڵخۆشیی برایـەکانی دەدایـەوە کـە دەگریـان "پێم بڵێ چ بووە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەمن دەم ڕوانی, دیتم بابم لە نەکاو جندار بوو, پاشان دوو فیشەکی هەڵ تۆقاندن... پاشانیش تفەنگچییەکان چوون ئێستاش ئەوە دێنەوە... ئەمانە کێن کە ئاوا لێیان دەدەن...!" هەر دوو هەنگاو جارێك حەمە شێت یەك دوو قۆنداغە تفەنگی لە پشت و نێو شانیان رادەکێشان.

هاتنەوە. هەموومان بە پیریانەوە چووین. بابم بە تفەنگچییەکانی گوت:"لەسەر ئاخوڕی تەویلەی بیان بەستنەوە... جاسووسی دەچلکاو خۆرا... شەرت بێ دەردێکتان بەسەر بێنم بەداستان بیگێڕنەوە. توخماخی سەرتان بکەنمەوە!... غەفوورئاغاتان وا بۆ تەمبێ بکەم بەکەرێ بلێ پووری!..."

دادە ئامین هەر کە چاوی بەدایکم و خوشکەکانم کەوت خۆی لە باوەشیان هاویشت, سەری بەشانی دایکمەوە ناو جا بگری!

دایکم بەگریانەوە گوتی:"کچم چیت کرد, چ بەلایەکت بەسەر خۆت هێنا! ئاغا, خۆ شکور هیچت نەبووە!..."

بابم گوتی:"نا, ئێوە کارتان بەمن نەبێ ـ لەگەڵ ئامینێ بچنە سەرێ... خەریکی وی بن!"

دایکم و دادەئامین و خوشکەکانم رۆیشتن. ئەمنیش خێرا چوومە سەرێ. جووتە براکە, فەقیرانە وەك هەمیشە لە ژوورەکەیان دا خۆیان شاردبۆوەو دەگریان" چووم, گوتم"هیچ نەبووە, مەگرین, ئێستا دادە ئامینیش دێ... و گەڕامەوە.

دە دەقیقەیەکی پێچوو هەتا دوو پیاوەکەیان لەسەر ئاخوڕێ بەستنەوە.

بابم گوتی:"دەڵێم لە بن داران دا بتان کوژن... دەبێ پێم بلێن کارتان چ بوو, کێ ناردبوونی و چەندتان وەرگرتبوو...!"

دوو کەس بوون, سی سیوپێنج ساڵە, جوان چاك, تونەوتۆڵ... دەستەپیاو. قسەیان یەك بوو:"وەڵڵا ئاغا... ئەم خانمە لە خۆڕا زیڕاندی!... بە خودا, بە پێغەمبەر لە خۆڕا زیڕاندی... ئێمە چووزانین کچی ئاغایە!"

بابم گوتی:"یەعنی ئەگەرکچە رەعیەت بایە, قەیدی نەبوو ـ بەڵێ? لێیان دەن سەگبابی جاسووس! جاسووسی بێناموس!"

بابم هەمیشە دەیگوت: لەکوردستان هەمووکارێك بە زۆر دەچێتە پێش: بەزەبری چەك یان بە زەبری پووڵ" ئەمە خەسڵەتی کوردە: یان دەبێ لێت بترسێ یان دەبێ موحتاجت بێ, ئەگینا کار ناڕوا.

لێیان دەن لەو جاسووسە سەگبابانە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێیان دان, چ لێدانێك! ئەوانیش لەگەڵ هەر قۆنداغە تفەنگێکی لێیان دەدرا دەیان گوت:"ئەمان ئاغا... ئەمان ئاغا!"

بابم گوتی:"حەمە, ئەتۆ و ڕەحیم بەسەریانەوە دەمێننەوە... ئەوانی دی با بڕۆن وەدوای کاروباری خۆیان بکەون. هەروەخت دانیان بە تاوانی خۆیان دا نا, ڕەحیمی بنێرە ئاگادارم بکا!"

"بە چاوان ئاغا!"

"لە بیرت نەچێ, ئەمانەش شەریکی قەتڵی براکەتن ـ بەزەییت پێیان دا نەیە! هەتا ئیقرار دەکەن کاری خۆت دەکەی." تەماشایەکی دەوروبەری کرد وگوتی:"ئەدی ڕەسووڵ لەکوێیە؟"

لە پشت دیوارەوە دەنگی سمی ئەسپان هات. بابم سەری ڕاوەشاند:"سەد جارم گوت وشیار بن ـ وشیاری ئەوەیە کە سوار بێتە بەر دەرگای ماڵێ و ئاگادار نەبی!" و بەتووڕەیییەوە گوتی:"ئەم ڕەسووڵە لە کوێیە... یەکێك بچێ بزانە کێیە!"

کوێخا هەر لەدوورەوە گوتی:"ئاغا, کەس نیە ـ خۆمانین..."

"خۆمانین... بەسواری!"

بابم تاوێك چاوی لەدەرگاوە بڕی. ڕەسووڵ جڵەوی ئەسپەکەی دایە دەستی هاوڕێکەی و بۆخۆی خێرا هاتە ژوورێ:

"بەڵێ ئاغا!"

"لەکوێ بووی؟"

"ئاغا, لەگەڵ ڕەحمانی چووین ئەسپەکان بێنینەوە."

"ئەسپەکان بێنیەوە!... کێ گوتی بیان هێنەوە؟"

"ئاغا, لەحزەیەك سەبر فەرموو, عەرزت دەکەم..." لەتەویلەوە دەنگی "الامان" دەهات و حەمە شێت لێی دەدان و بەچ بێ ڕەحمییەکیش!

بابم گوتی:"بڵێ بزانم!"

"قوربان, وەسمانە کەچەڵ لە ئاشی ڕا هاتۆتەوە, باراشی هێناوەتەوە ماڵێ, کە بەپەنا بیشەڵانەکە داتێپەڕیوە گوێی لە پرمەی وڵاخ بووە... وەختێك باش ورد دەبێتەوە, دەبینێ دوو ئەسپیان لەدارێ خستوون و کەسیشیان لەکن نیە. نازانم چۆن بوو عەرزی ئاغام نەکرد... بەڵام دەسبەجێ فکرم کردەوە, زانیم هی ئەمانەن..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"هەی نەبێ...!" و زاری پێداپچڕا, بەپێکەنینێکی تاڵەوە گوتی:"باشە, کەوابێ هاتبوون بەخێر وبە سلامەت کارەکە بڕنەوە...! کچێ خەڵکی باوێنە پاشکۆی خۆیان و برۆ بەخێراتی!... زۆر باشە!..."

رۆیی بۆ لای پلیکانەکان, چووینە دیوەخانێ. بابم گوتی:"برۆ لە پشت پەردەوە بانگی دایکت کە ـ بۆخۆت مەچۆ ژووری, نەوەك کاری ژنانەیان هەبێ..." لەسەر ئەوە رانەوەستا ئەمن برۆم, بۆخۆی بانگی کرد:"فاتم!... فاتم!"

دایکم هەر لەدوورەوە جوابی دایەوە:"بەڵێ, ئاغا, ئەوە هاتم..." و هێواش هێواش هات:"بەڵێ, ئاغا!"

بابم گوتی:"ئەوکچە چۆنە؟"

"باشە, ئاغا... قەنداومان داوەتێ... ناردوومە لە لای بابە سەیدیش دوعای ترس و لەرزی بۆ بێنن, هێشتا نەهاتۆتەوە... باشە, بەڵام..." قسەکەی تەواو نەکرد.

بابم گوتی:"بەڵام چی؟"

دایکم گوتی:"... یەك دوو تنۆکە خوێنی دیون ـ ترساوە..."

بابم نێوچاوانی تێك نا..."باشە ئیدی... بۆخۆتان ژنن, دەزانن چ بکەن. ئاگاتان لێی بێ."

دایکم گوتی:"بێهێزە... منداڵەکان خەریکن "میوانی"ی بۆ دروست دەکەن, بەڵکوو هێزێکی بێتەوەبەر...ئاغا چ بوو ـ ئەم هەراوهوریایە چ بوو؟"

بابم گوتی:"چ بێ؟ دیسان لۆتیگەرییەکەی جارانی ئاغاکان. قەوم وقیلەکانی خۆمان بۆ دڵخۆشکردنی تورکان ناردوویانە ئەم کچە فەقیرە بدزن... ئاغا! بێزم لەناوی هەرچی ئاغایە دەبێتەوە. بە پیاوی وەك حاجۆش دەڵێن ئاغاو بەمانەش دەڵێن ئاغا. هەر ئەوەیان ماوە مەسینە هەڵ گرن و ئاوێ لەدەستی باش چاوەشە تورکەکان بکەن!... قوڕ بەسەرتان! شەرم ناکەن, عەیبەی نازانن!... فکری ڕووداوێکی وام دەکرد, هەر بۆیەش دیتت وەختێك ئەو دەڕۆیشت, ئەمنیش بەدوای دا دەچووم... خۆمان دەناسم ئیدی. ئەمن لەم بەر حەوزو کانییەکە بووم, ئەو هەموو جارێ دەچۆ لای رەشەکانی... چاوەڕوانی شتێکی وا بووم کە زیرەی لێ‌هەستا:"بابە, فریام کەوە!"

دایکم گوتی:"منداڵی بێگوناح!"

"هەر لە جێی خۆم ڕا دوو دەمانچەم هەڵ تۆقاندن... و غارم دا. دیتم بەڵێ یەکێك لەم بەرەڵلایانە گرتوویەتی, کچەکە پەلەقاژەی خۆ ڕزگار کردنیەتی و ئەوی دیکەش بە کۆمەگی کابراوە دێ. لەدوورەوە تەقەیەکم لەو یەکەیان کردو... بانگم کرد:"مەترسە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆڵە, هاتم!" گەیشتمە لایان. گوتم:"نەبزوون!" و سێرەم لێ گرتن... هەر ئاوڕیشم دەدایەوەو دەم گوت"بەملادا! بەولادا!" بۆ ئەوەی وا نیشان بدەم کە پیاوەکانیش ئەوە دێن.

بەهەرحاڵ... کچە پەلەقاژەی دەکرد و دەی زیراند... وەختێك نیزیك بوومەوە ئیدی ئەمانە پەلیان نەبزاوت. چاك بوو چەکیان پێ نەبوو... خۆیان ناشارەزا کرد. گوتم,"پێشم کەون!" بە ئامینێشم گوت,"ڕۆڵە ئەتۆ بڕۆ!" خوا هەقە زوو هاتەوە سەر خۆ, و وەڕێ کەوت... زۆری پێ نەچوو, پیاوەکانی خۆمان گەیشتنێ... دەزانم, ئەمانە غەفوورئاغا ناردوونی... ئێستا ئەمانە کەمێك گێژن. بەتایبەتی کە ئامین هەم ئەو وەختەی زیڕاندی وهەم دواتر چەند جار منی بە"بابە" بانگ کرد... دیتم وە شك کەوتوون. لە بنەوە تەماشای یەکتر دەکەن, کەسەیرە, وا دیارە لێیان گۆڕاوە! بەهەرحاڵ, وەپێش خۆم دان ـ کەلە نشێوەکە بامان دایەوە کوڕەکانی خۆمان گەیشتنێ... بەلێ, دوایەش دەرکەوت کە ئەو جەنابانە ئەسپیشیان هێناوە کە ئەو کچە فەقیرەی سواری پاشکۆی خۆیان کەن وبە لینگدان بچن مزگێنییەکەیان وەرگرن!"

دایکم گوتی:"خوا زەلیلیان کا یا خوا! ئەم کچە هەژارە چ خەراپەیەکی لەگەڵ وان کردوە!"

بابم گوتی:"کچەکە هیچی نەکردوە. بەلام تورکان رقی مێردەکەییان لە دڵ دایە... بە خوێنی سەری تینوون. ئەم و حاجۆ هیچ نەبێ دوو ملیۆن لیرەی زێڕیان زیان لە کەماڵ پاشا داوە, کوژراو و برینداریش خاتری وان..."

دایکم گوتی:"ئۆ! کەوابێ کچە سەرۆك عەشیرەتە...!"

بابم گوتی:"مێردەکەی شێرە پیاوێکە! ناوت لەبەیتان دا بیستوە, خۆ...!"

کوێخا هات, گوتی:"قوربان, ئیقراریان کردوە... ئێستا دەفەرمووی چ بکەین!"

بابم گوتی:"لەگەڵ حەمەی بیان نێرە سەرێ... فاتم ـ ماندووم, بڵێ چایەك ساز کەن... هەتا نیوەڕۆیە زۆری ماوە..." سەعاتەکەی لە گیرفانی سەڵتەکەی دەرهێنا:"هێشتا سێ چارەکی بۆ بانگی نیوەڕۆیە ماوە...!"

کوێخا ڕۆیشت ـ دایکیشم ڕۆیشت ـ "دۆستەکان" هاتن. هەر گەیشتنەجێ و کەوشەکانی بابم و منیان تاو دایەو لە سەر سەریان دانان.

بابم بە پێکەنینێکی تاڵەوە سەری راوەشاند و گوتی:"بۆچی کاری قوڕ دەکەن, کە تووشی ئەم ڕۆژە بێن ـ ئاخر ئەوەی دێنێ!؟ بەلای خۆوە پێتان دەڵێن پیاو" خۆ بزن نین, ریش و سمێڵتان هەیە. بۆ کەوایەك و دەرپێیەکی نوێ یان بارەقەڵلایەك...! دانیشن!... ڕەسووڵ, یەکێك بنێرە لە دوای مامۆستا... دانیشن!"

دانیشتن, هەر لەکەوشکەنان ـ حەمەش بە تفەنگەوە لەسەرسەریان راوەستابوو, وەك بورجی قوززەڵقۆرتێ. بابم دەستی برد "کلیات سعدی"ی لەسەر تاقە هێنایە خوار, چەند جار دەستی لەپشتی بەرگەکەی داو تۆزو خۆڵی لێ‌تەکاند ـ تاوێك لێی ورد بۆوەو لەسەر تاقەکەی دانایەوە... نەختێك چاوی لەدەوروبەر کرد وگوتی:"یادۆ, دووربینەکەت هێنایە ژوور؟"

غارم دایە بەرهەیوانێ... دووربینەکە لەوێ بوو. بابم گوتی:"لەمەو دوا لەبیرت بێ رۆڵە, هەتاو چەرمی خەراپ دەکا ـ حەیفە... لەکیفەکەی هاوێوە..." دیار بوو دەیەوێ وەختەکە بڕوا, هەتا مامۆستا دەگاتێ! "بزانە ئەو چایە بوو بە چی, هەر ساز نەبوو؟"

هەستام رۆیشتم و هاتمەوە:"ئێستا دەیهێنن."

هەستی پێیان لە پلیکانانەوە هات, لەگەڵ نووزەیەکی نەرمی حەیوانەکەو "یاالله"یەك کە مامۆستا لە وەسەر کەوتنی پلیکانان دا قەت لە بیری نەدەچوو. پاشان "یاالله"ی دووەم کەهەمیشە وەختی هاتنە ژوورێ دەیگوت. هەموومان لەبەری هەستاین‌و مامۆستا دانیشت. مامۆستا زۆر بە دەماغ دیار بوو, و بە پێکەنینەوە چاوی لە چاوی بابمەوە بڕیبوو. لەو دەمەدا چایان هێنا.

مامۆستا گوتی:"چ باسە ئاغا؟ ئەمن بەنیاز بووم بە خزمەت بگەم... نەمەویست موزاحیم بم, گوتم درەنگە, پاش نیوەڕۆیە دەچم, کەچی کوێخا رەسووڵ هات..."

بابم گوتی:"وەڵڵا چت عەرز کەم, ئەمنیش هەر زۆرم ئاگا لێ نیە! جەنابتان چایەکەتان بخۆنەوە, بەڵکوو دوایە شتێکمان دەست کەوێ..." دیسان دەستی برد "کلیات"ەکەی لەسەر تاقەی هەڵ گرت و دووبارە مامۆستا دەستی راستیی لەسەر سەری داناو نێوچاوانی تێك نا.

بابم گوتی:"رەسوڵ چای بۆ خۆتان و ئەو جەنابانەش بێنن ـ دانیشە, حەمە ـ دانیشە!"

رەسووڵ رۆیشت و هاتەوەو رەحیم چای بۆ هەمووان هێنا. ماوەیەك جگە لەو فووە کە لە ژێرپیاڵەکان دەکرا و لە دەنگی هەڵقووڕاندنی چا, دەنگێکی دیکە نەبوو. بە تایبەتی دەنگی گەرووی "جەنابەکان" زۆر رەوان بوو: قورت, قورت!

چایەکەمان خواردەوە. دیار بوو کە بابم ماندوویە. گوتی:"دەورێکی دیکەش چای بێنن... پێم وایە چایەکەی خەراپ نەبوو!"

مامۆستا گوتی:"نا, خوا هەقە, زۆر بۆنخۆش بوو... ئەبووجەماله ئاغا؟"

بابم گوتی:"بەو ناوەی هێناوە... هەموو ساڵێ سیپێکم بۆ دێنێ... تام و بۆنی ناخۆش نیە ـ وادیارە درۆی نەکردوە..."

مامۆستا گوتی:"نا, خوا هەقە ـ چایەکی زۆر باشە ـ هەم لێنانەکەی هەم تامەکەی, هەم خاوێنییەکەی, پیاو حەزی لێدەکا..." و بەپێکەنینەوە زیادی کرد:"باشە ئیدی, دیارە چای ماڵی ئاغایە, لەگەڵ چای ماڵی مەمانان هەر دەبێ فەرقی هەبێ."

چایان خواردەوە" بابم نەختێك فکری کردەوە, پاشان رووی کردە دوو "بەندی"یەکەو گوتی:"دەڵێن حازر بوون راستییەکە بڵێن! ئێستا کە مامۆستا تەشریفی لێرەیە, بە حوزووری وی بیلێن, ئەو بێگانە نیە ـ بۆ هەمووان مەحرەمە... لە پێش دا بزانم ئەتۆ ناوت چیە؟... ئەدی, ئەتۆ...!" ئاماژەی بۆ ئەوی بە تەمەنتریان کرد.

کابرا گوتی:"وەسمانی نۆکەرت..."

بابم پێکەنینێکی تاڵی کرد, پاشان دەرهەڵ بوو:"ئەتۆ ئەگەر نۆکەری من بای ئەو کارە قۆڕانەت نەدەکرد ـ کەنگێ بیستووتە شێرئاغای شیروانەی بووبێتە چەتە, پیاوان بدزێو بە تورکانیان بفرۆشێ؟ بۆ ناڵێی نۆکەری غەفوور ئاغام؟ بۆ ناڵێی نۆکەری تورکان؟ ـ نۆکەری من!... پیاح! ئەتۆ ئەگەر نۆکەری من بای دەستت بۆ کچی من درێژ نەدەکرد... یا بۆ ژنێکی کورد! ئەتۆ گەمژەی, ئەتۆ کەری, ئەگینا هەموو ژن و کچێکی کورد خوشك و کچی مەیە ـ چ فەرق دەکا!... بەڵام ئەتۆ کەری!"

مامۆستا گوتی:"اشهدبالله!"

وەسمان گوتی:"قوربان, بە کەریەتیی خۆمانمان ببەخشە ـ جەنابت گەورەی...!"

بابم گوتی:"جەناب, کەریش ئەگەر کەریەتیی لە ئەنداز تێپەڕاند, دارکاریی دەکەن. کەریەتیی کەرێش سنوورێکی هەیە... بەڵام ئەتۆ مەبارەك نەبێ بە سەرو سیما بنیادەمی... باشە ئێستا بۆ مامۆستای باس بکە, وای دابنێ ئەمن لێرە نیم و گوناحێکت کردوە, دەتەوێ باری خۆت سووك بکەی, کە مامۆستا دوعات بۆ بکا خوا لە گوناحت خۆش بێ...ئەوەش بزانە, جارێکی دیکەش هەر ئەم مامۆستای حازرییە شاهید بوو. ئەگەر راست و دروست هەموو شتێك بڵێی هەروەك جارەکەی دیکە مامۆستا ئاگای لێ بووە لێت خۆش دەبم. راستییەکەی نەڵێی, فێڵ و فووت لە قسەت دا هەبێ, بە هەقی سەحەبی ئەم کتێبە نایەڵم لە سەر دنیایە زیندوو بی" و دەستی بە کتێبەکە دا دا. مامۆستا رووی‌گرژ کرد:"ئەوەش بزانە, ئەتۆ بەلای ناخێرت پیاوی عەشیرەتی ـ دەزانی ئەمنیش لە نێو دام و دەزگای خەڵکی دیکە دا پیاوی خۆم هەن ـ بێ‌خەبەر نیم ـ دەمەوێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لە زمانی خۆتی ببیسم... بچیە ئاسمانێ, بە زەوی دا بچیە خـوار, دەت بینمـەوەو سـزات دەدەم ـ بە هەقی سەحەبی ئەم کتێبە!" دیسان توند دەستی بە "کلیات"ەکە دا دایەوە.

مـامۆستا نێوچاوانی تێك نابوو, و لەگوڵی مـافوورەکەوە ڕامابوو. دوو پیاوەکـە زەرد و سپی هەڵ گەڕابوون, پێستی دەم و چاویان بە ئێسکی ڕوومەتیانەوە نووسابوو. تازە ریشیان تاشیبوو, پێستی دەم و چاویان وەك پێستی مریشکی ئاوەکوڵکراو زیپکـاوی بـوو. زەقـایی سەرگۆنایان دەبریسکایەوەو گوویبان تێك قوپیبوون.

وەسمان بەسەرهاتەکەی گێڕایەوە کە بەڵێ, تورکان قەولیان پێداوە بچێتە ئەوبەر ببێتە ژاندارم...

بابم گوتی:"کێ؟ کێ قەولیداوە؟ هەر ئەو باش چاوەشەکە غەفوور ئاغا لە خزمەتی دا دەچەمێتەوەو ئیکلام دەکێشێ! ئەو بەڵێنی بەتۆ داوە... ئەمن سەرم لەکاری ئـەم خەڵکـە سوورِ دەمێنێ... ئەتۆ پێت وایە ئەم باش چاوەشە کێیە کە بتوانێ تۆ دامەزرێنێ؟ ئەویش یەکێکە وەك تۆ, تەنانەت لە تۆش کلۆڵتر ـ ئەگەر کلۆڵتر نەبایە, نەدەبوو بەباش چـاوەش. بەدراوی خۆمـان لێکی بدەیەوە حوقووق "مەعاش"ی مانگانەی لەسـێ تمـەن تێناپـەڕێ, یانی رۆژی قڕانێك... ئاخر بۆ فکر ناکەنەوە, کەمێك هۆشتان بێتـەوە بـەر خۆتـان! ئـەم بەدبەختییـە تـا کـەنگێ!؟ مامۆسـتا, جـەنابت کـە لەکـەین و بـەینی عەشـیرەت و عەشیرەتگەری دووری, بفەرموو خیلافت عەرز دەکەم؟"مامۆستا گوتی:"نا, خوا هەقـە!". "بۆچی بۆخۆتان مل نادەنە کار. خوا لەشێکی ساغی داونێ. ئەو نیعمەتـە هـەروا بـەفیڕۆ دەدەن کەچی, کە ببی بە ژاندارمی تورکان, بچی ببیە بەڵای گیانی مریشك و جووجیلـەی دێهاتییانی کوردو تورك و رانە فڕووجان بکڕووسیەوە...! بەژەهری مارت بێ! ئاخر تۆزێك ئەقڵتان ورد کەنەوە!... بەهەرحاڵ, مامۆستا داوای لێبووردن دەکەم. نەدەبوو بـێ ئیزنـی جەنابت قسان بکەم..."

مامۆستا گوتی:"تکا دەکەم, ئاغا! ئیزنی منیش بەدەستی جەنابتە!"

ئێستا جەنابت بپرسە بۆچی هاتبوون؟"

وەسمان گوتی:"وەڵڵا قوربان, ئێستا کە بڕیارە بڵێم, هەموو شتێك دەڵێم. ئەمـە جـاری سێیەمە, کە دێین ئاغا. دووجاری دیکەش هاتووین و گوێمان پێدا گرتـوە... بەخوایـەکی تاك و تەنیایە نەمان دەزانی کچی ئاغایە, هەتا ئەمرۆکە بە گوێی خۆمان گوێمـان لـێ بوو بە جەنابتی گوت بابە: لەوێ دا بوو کەدەست وپێمان رەق بوون و زانیمان خەراپ حاڵی بووین. بەمەیان گوتبوو ژنێکـە دەم و چـاو سـپی, کـەمێك ریوەڵـە... زیـت و وریـا... گوتبوویان منداڵی شیرەخۆرەشی هەیە. ئەگەر منداڵەکەش بێنن باشتر... بەمەیان گـوت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەرمەنیيە. هەموو ئاگرەکان لەگۆڕی غەفوورئاغا هەڵ دەستن ئاغا... خوا ماڵێی خەراپ کا. گوتی هەرمەنییە, خێرە..."

بابم گوتی:"سەیرە, غەفوور ئاغاش ئەم دواییانە بۆتە مفتیو شێخ الاسلام؟ مەبارەکە! خێرە, غەیرە دینە, هەرمەنییە! تورکەکان شێخ سەعیدی دەکوژن, کەماڵ پاشا دەفەرموێ خێرە" ئاگریی لەخوێن وەردەدا, هەزاران لاوو ژن و منداڵی کورد دەکوژێ, دەڵێ خێرە, سەدان هەزار پیاوو ژن ومنداڵی هەرمەنی و کوردی کوشتوە, دەڵێ خێرە. غەفوور ئاغاش دەفەرموێ خێرە! باشە, ئەتۆ لە خۆتت نەپرسی ئەو ژنە هەرمەنییە کە غەفوورئاغا دەت نێرێ بیدزی ـ ئێستا هەرکەس هەیە ـ خوا خەڵقی نەکردوە؟ خۆ خوا تۆ وکەماڵ پاشاو غەفوور پاشای نەکردۆتە وەکیل گیانی لێبستێنن یان هەتکی بکەن, یان بیدەن بە تورکان کە بینێرنە جادەلێدان و بەرد شکاندن و زگی منداڵە شیرەخۆرەکەشی بە سەرە نێزە هەڵ دڕن؟..."

"وەڵڵا قوربان, گوتی ژنی هۆسپ هەرمەنییە, دەوڵەت بەدوایدا دەگەڕێ ـ هەرکەس تەحویلی بدا پێنج هەزار لیرە ئەنعام وەردەگرێ... خۆ ئێمە ئەقڵی راست و تەواومان نیە, کەسێکی وەك مامۆستاش نەبوو رێنوێنیمان بکا ـ ئێمە چووزانین, گوتی ژنی هۆسپ هەرمەنییە..."

بابم گوتی:"ئەتۆ هۆسپ هەرمەنی دەناسی, دەزانی گوناحی چیە؟... دەبێ لەبەیتان دا ناویت بیستبێ! دەزانی چیی کردوە کە کەماڵ پاشا لێی ئاوس بووە؟ گوناحی ئەوەیە کە لە ئاگری شان بە شانی گەلی تۆ, بۆ تۆو کەسانی وەك تۆی ئەحمەق شەڕی کردوە... کە دوایەش بە ناخێری گیانت ببیە ژاندارم و ئەنعام وەرگری!"

پاشان رووی کردە مامۆستا و گوتی:"نەم بیستبوو ئەم هۆسپە ژن ومنداڵی هەبێ ـ ژنی هەبوو مامۆستا, جەنابت لەو بارەیەوە شتێکت بیستوە؟"

مامۆستا گوتی:"نەخەیر ئاغا... پێم وانیە شتی وام بیستبێ ـ نەخەیر نەم بیستوە... ئەو وەختەی ئەمن دیومە زۆر جحێڵ بوو. لەبیرمە سەرەتای کار بوو ـ لەگەڵ حاجۆ ئاغا بوو."

بابم گوتی:"بەڵێ... بەڵێ... ئەمنیش ئەوەندەی زانیومە ژنی نەبوو. لەوێش کێشەی تورك و هەرمەنی نەبوو. تاك و تەرا هەرمەنی هەبوون, بەڵام ژن ومنداڵی هەرمەنی لەوێ نەبوون, کە بڵێین لەوێ ژنی هێناوە. ئاخر ئەوانیش وەك مەمانان ژنان لە بێگانان ناهێنن و کچانیشیان نادەن بە بێگانە... بەڵێ!" دیسان رووی کردە وەسمان و گوتی:"بەڵێ, فەرمووتان خێرە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئاغا, به خوای تاق و تەنیا, تۆزقاڵێك خیلاف له قسەکانم دا نیه. حازرم له پێش ئەم مامۆستایه دەست بەم قورئانەدا بدەم."

بابم پرسی:"بابت چکاره بوو؟ باب نۆکەری یان...؟"

"نەخەیر ئاغا, بابم وەرزێر بوو."

"چۆن بوو چووی, بوویه نۆکەرو لەگەڵ وەرزێران بوویه دوژمن, که ئێستا دەتەوێ ببیه ژاندارم, ئەویش ژاندارمی ئەو حکوومەته؟"

"وەڵڵا چیت عەرز کەم ئاغا, رووی نەدارییه رەش بێ..."

بابم گوتی:"رووی خۆت رەش بێ... تاوانی بێکارەیی خۆت مەخه ئەستۆی نەداری... زۆر کەس لەتۆ نەدارترن, بەڵام بەحورمەت و پیاوەتی و شەرەفەوه دەژین. نەداری! خۆ زەوی زۆر و زەوەندە!..."

قوربان زەوی گای دەوێ, تۆوی دەوێ, زەوی لانی کەمێکی گوزەران دەوێ..."

بابم گوتی:"بۆ کەسێك که بەدبەخت بوو, وەك تۆ خۆی دایه دەستی بەدبەختی و بێ ئەنوایی برِو بیانوو زۆرن... ئێستا بزانم مامۆستا چ دەفەرموێ... مامۆستا جەنابت چ دەفەرمووی؟"

مامۆستا گوتی:"وەڵڵا ئەمن شتێکم نیه بیخەمه سەر قسەکانی ئاغا. ئاغا راست دەفەرموێ. کارێکی زۆر بێجێتان کردوه... هیچ مەزەبێك پەسندی ناکا. ئەویش بۆ کێ, بۆ کەماڵ پاشایەك کەهەزاران موسوڵمانی کوشتوه, هەزاران ژن و منداڵی له ئەشکەوتاندا زیندەبەگۆڕ کردوه و له لێرەواران دا سووتاندوه! ئەتۆ دەبوو لەخۆت پرسیبایه ئەو ژنه هەرمەنییەی بۆ چیه, بۆچی خەڵاتی بۆ سەری مێردەکەی یان بۆ دزینی خۆیو منداڵەکەی داناوه؟ دیاره دەبێ خەراپەی لەگەڵ کردبێ. ئێستا دەڵێین خەراپه. چما کەماڵ پاشا بۆخۆی چاکه دەکا, چاکەی کردوه؟ ئەو که تەنانەت رێگا نادا بە زمانی زگماکیت قسان بکەی, چۆن دەتەوێ ببیه ژاندارمەی؟ تورکی دەزانی؟"

"نەخەیر"

بابم گوتی:"ئەدی چی؟ خۆ ئەو رێگه به کوردەکانی نادا بەکوردی قسه بکەن, به کوردی گۆرانی بڵێن, ئێستا خوێندنەوەو نووسینەکەی خاتری تۆ... ئێوه چۆن وەك کەرو گا سەرتان بەرداوەتەوەو به قسەی باش چاوەشێکی پێ پەتی وەرِێ دەکەون!؟... بڵێم چی, خوا رەحم بەو خەڵکه بەستەزمانه بکا, نەزانین! باشە, لەوێ جگه لەو باش چاوەشه عەسکەری تورکیش هەبوو؟"

وەسمان گوتی:"باش چاوەشەکان هەر دوون ـ زۆر لەمێژە لەوێن... لە جێی دیکەش هەن, بەڵام ئەمن باش نازانم."

ئەوی دیکەکە ناوی شەریف بوو, و بە شەرۆ بانگیان دەکرد, گوتی:"لە مەرگەش پێنج شەشێکی لێن. لەوێش باش چاوەشێکی لێیە... جارجار مولازمێکیش دێ, چەند رۆژێك لەماڵی سەلیم ئاغا دەمێنێتەوەو دەڕوا..."

مامۆستا گوتی:"مەبەستی ئاغا دیوەخان نەبوو... مەبەستی ئەو دەوروبەرە بوو. ئەتۆ جگە لەو دوو دەستەیە کەست نەدی؟"

شەرۆ گوتی:"درۆ نەبێ مامۆستا, بە چاوی خۆم نەم دی. بەڵام لە نۆکەرەکانی سەلیم ئاغام بیست کە دەیان گوت لەکانیبەردیش هەن. ئێستا چەند کەسن, ئەگەر درۆت عەرز نەکەم نازانم."بابم گوتی:"ئەوانی پێشێ رۆیشتبوون. ئەوانەی باسیان دەکەی تازە هاتوون. ئەم قسەیەت هی چەند وەخت پێش ئێستایە؟"

"وەڵڵا قوربان, قسەی دوێنێ و پێرێیە. باش چاوەش لەماڵی غەفوور ئاغا کاغەزی دابوومێ, بردم بۆ باش چاوەشی وێ... لەوێ بیستم گوتیان ئێرەمان کردۆتە بەشێك لە خاکی خۆمان و تازە ناڕۆین."

بابم پێکەنینێکی تاڵی کرد و گوتی:"پیرۆزە, نەمرین و بیبینین!... هەرچەند تورکی نازانین, و دیارە بەو پێشینەیەوە زۆر خۆشمان لێدەگوزەرێ... تاوانیشمان کردوە, چونکە دەڵێین "ئێرانی"ین, مەغوول نیین و دەمانەوێ بەزمانی خۆمان لەگەڵ ژن و منداڵمان قسە بکەین! خیلافت عەرز دەکەم, مامۆستا...؟"

"نەخەیر, راست دەفەرمووی!"

بابم لەدرێژەی قسەکانیدا گوتی:"دەی؟ چی دیکەتان نەبیست لەدیوەخانێ... لەنێو خەڵکی؟ خەڵك چییان دەگوت؟"

"چ بڵێین ئاغا... ئەم رۆژانە باس هەر باسی ئەم کوشت وکوشتارەیە. عەرزیان دەکردی رووسان سنووری خۆیان داخستوە... دەیان گوت حەیوانێکی زۆریان بردۆتە بایەزیدو ئەرزەرۆم, هی ئەوانە بوو کەلە ئاگری ڕا هێنابوویان" دەیان گوت ژمارەیەکی زۆریشیان ژن و منداڵ بردۆتە ئەنکەرە. دەیان گوت کافر دیتبانی بۆیان موسوڵمان دەبوو..."

مامۆستا گوتی:"چاکە ئەمانەش دەزانی! بە فەرمایشتی ئاغا پیاو سەری سوڕ دەمێنێ, چۆن ئاغاکانتان دەدیو ئەمانەتان دەبیستو دیسانیش دەتانەویست بچن خزمەتی کەمال پاشا بکەن! چۆن ئەم شتانەتان دەبیستو بە رواڵەت پێشتان ناخۆش بوو, کەچی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دیسان ملی ڕێگاتان دەگرت کە بچن ژنی فلاّنە هەرمەنیی بۆ بدزن؟ ئەویش هی کەسێك کە لە سەر من و تۆ شەڕی لەگەڵ کەماڵ پاشا کردوە, چونکە بۆخۆمان ئەقڵی ئەوەمان نیە شەڕ بۆخۆمان بکەین...؟ دەبێ حەتمەن شەڕ بۆ خەڵکی دیکە بکەین و دەگەڵ هی خۆمان ـ دەگەڵ خۆمان بەشەڕ بێین."

پاشان ڕووی کردە بابم وگوتی:"کەوتووینە دەورو زەمانێکی سەیر ئاغا! دەڵێن ئاخر زەمان... بەراست ئاخر زەمانە, ئاخر زەمان خۆ شاخ وکلکی نین... لەهەر بارێکەوە سەیری بکەی. جارێ خوا لەقورئان دا دەفەرموێ:"و لا تجسسوا ولا یغتب بعضکم بعضاً. ایحب احدکم ان یأکل لحم اخیە میتاً*..." ئەمە هەر مەلایەك کۆلکە خوێندەوارییەکی هەبێ, دەیزانێ, و بە جەماعەتی دەڵێ. خوا دەفەرموێ جاسووسی بەسەر کاری خەڵکەوە مەکەن ـ جاسووسی مەکەن ـ نەی فەرمووە بەسەر کاری کوردەوە مەکەن, لە کاری هەرمەنی یان گاور یان مەسیحی یان یەهوودی دا بیکەن... دەفەرموێ خەڵك... واتە هەمووان. یانی هەموو ئەو مەخلووقاتەی دروستم کردوە... باشە, کەوایە ئەتۆ بەپێچەوانەی دەقی کەلامی خوا دەچی جاسووسی دەکەی. خوا ـ نەك هەر خوا ـ هیچ مەزەبێك, هیچ دین وئیمانێك نەی گوتوە ئەتۆ کە "موسوڵمانی" بچۆ ژنی یەهوودی یان گاور یان مەسیحی بدزە, یان منداڵی شیرەخۆرەی لەدایکی جیا بکەوە. یان دایکەکە بەرە بیدە بەدەستی جەللاد ـ ئەمە لەگەڵ کاری دڵداری فەرق دەکا کە کوڕە موسوڵمانێك دەچێ کچیگاورێك یان مەسیحییەك هەڵ دەگرێ. ئەمە دزی نیە بۆ وەی خەلاّتی لەسەر وەرگرێ. ئەمە دڵدارییە. کچەکەش پێی خۆشەو هەردووکیان تەکلیفیان لەسەرەو گەیشتوونە تەمەنی بلوغ" بەلاّم لەبەر هێندێ هۆ ناتوانن بەپێیداب وشوێنی ناوچە زەماوەند بکەن" بۆیە پێکەوە دەڕۆن. دوایەش لەیەکەم ئاوەدانی کەهەست بکەن مەترسییان لەسەر نیە, دەچنە لای مەلاو مارەیی دەبڕن. ئەمە فەرقی هەیە لەگەڵ ئەوەی بێی بە تەماعی وەرگرتنی پارە یان پلەو پایەیەکی دیکە, ژنی شەرعیی عەبدێکی خوا بدزی بیبەی بۆ دوژمنێك کەهەر ڕۆژە هەزار بەلاّی بەسەر بێنێ... وەڵڵا ئەمن تێ ماوم,

---

* جاسووسی لەسەرخەڵك مەکەن و غەیبەتی یەکتر مەکەن. داخوا پێتان خۆشە گۆشتی برای مردووی خۆتان بخۆن؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاغا, تەكلیفێكی قورست لەمن كردوە. بڵێم لێیان خۆش بە, قورئان لێیان خـۆش نابـێ“ بڵێم لێیان خۆش مەبە, دوو ژیانم بە فیڕۆ داوە كەخوا داونی... بەراستی تێماوم."

وەسمان گوتی:"مامۆستا, لەسەر دەستی جەنابت تۆبە! بەهەقی سـەحەبی ئـەم كتێبـە ئەمن ئەگەر ئیشەڵڵا لەم بەڵایە رزگارم بێ, شەرت بێ بەشەرتی خوای بـۆ هـەتا هەتایـە پشتە دەستی خۆم داغ كەم...!"

ماوەیەك كەس قسەی نەكرد... ژوورەكە كپومات بوو, ئاخرەكەی بابم وەدەنگ هـات و گوتی:"حەزت لەچای نیە مامۆستا؟ ئـەوی راسـت بـێ ئـەمن ئـەمڕۆ گـەرووم كـەمێك وشكە."

مامۆستا گوتی:"هەر جۆر كەئاغا پێی خۆشە."

بابم گوتی:"رەسووڵ بڵێ چای بێنن بۆ هەمووان!"

رەسووڵ رۆیشـت و هاتـەوە:"ئاغا, خـانم فـەرمووی تـازە دەمیـان كـردوە, چـاكی دەم نەكێشاوە, تاوێك سەبر بفەرموون."

"زۆر باشە... دەی مامۆستا, بەهەرحاڵ چ دەفەرمووی؟"

مامۆستا گوتی:"راستییەكەی ئاغا, لەپێش دا با عەرزی جەنابت بكەم ئەمن لەمێژە جەنابت دەناسم, دەزانم قسەی بێجێو بێ بەڵگە ناكەی. دەزانم وەختێك فەرمووت ئـا یـانی ئا و ئەگەر فەرمووت نا یانی نا... كەوایە بەباوەڕی من باش نیە هەموو وەختێك لەسـەر هەر شتێكی چووكەڵە ـ هەرچەند ئەمە چووكەڵەش نیە ـ سوێند بەقورئان بخۆی..."

بـابم بـە پێكەنینـەوە گوتی:"بـە چـاوان كەفارەتەكـەی دەدەم!... جـەنابت راسـت دەفەرمووی... ئەمن خۆم دەناسم, جەنابت و دۆستانی دەوروبەریش دەم ناسن, بەڵام هەموو كەس نام ناسێ“ رەنگە پێیان وابێ ئەمن گاڵتە دەكـەم و پاشـان خـوا نەخواسـتە دەسـتم بەخوێنی بێتاوانێك سوور بێ. ئەگینا بەپێچەوانەی هێندێك لەئاغاكان نـە پیـاوی تـەڵاق خواردنم و نەئەهلی سوێندو قورئـان. جـەنابت تـا ئێسـتا لـەفزی تـەڵاقت لـەزمانی مـن بیستوە؟"

"استغفرالله!"

"كەوایە خەڵكی دیكەن, مامۆستا ئەمن ناچار دەكـەن كـەفارەت بـدەم... ئێسـتا چ دەفەرمووی؟"

"ئـەمن عـەرزت دەكـەم ئێسـتا كـەدەڵێن پـەژیوانین, ئـەم جـارە لێیـان خـۆش بـە. راستییەكەت عەرزكەم پیاو لەوجۆرە جێیانەدا تێدەمێنێ: بكـوژێ كـوردێكی كوشـتوەو دایكێكی كوردی زگ سووتاو كردوە“ نەكوژێ, دوژمنێكی نەكوشتوە. بەڵام بـەباوەڕی مـن

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوژمنــی ئەســڵی ئەوانــەن کەئەمانــەیان خەڵەتانــدوە. بەفەرمایشــتی خۆتــان ئــەم بەستەزمانانەش لە نەزانی بەولاوە خەتایەکیان نیە... ئیشەڵڵا, بەهومێدێ خوای, ئەمە بۆ ژیانی لەمەودوایان دەبێتــە دەرســێك. بەفەرمایشــتی خۆتــان ئەمــەش لەئاکامــەکانی خواردنی نانی نۆکەرییە. ئەمن خۆتان دەزانن و دەبینن مەلای ئاوەدانیم" بــە پێــی داب و شوێن ئەرکی مەلای ئــاوەدانی ئەوەیــە پــێش نوێــژی بــۆ خــەڵك بکــا, جــوابی پرســیاری شەرعیی‌یان بداتەوەو ئەگەر جاروبار ناکۆکی‌یەك لە نێویان دا پەیدا بوو, رێنوێنیی‌یان بکاو رێکیان بخاتەوە. بەڵام ئەمن پێم وایە کاری مەلا هەر ئەوە نیە. مەلاش دەبــێ وەك خــەڵکی دیکە کار بکا, عەرزی بکێڵێ, پاتاڵی راگرێ و بەناوی مەلایەتی نەبێتە سەرباری خــەڵك. گەورە پیاوانی ئیسلام هەموویان بە رەنجی شانی خۆیان ژیاون. خۆتان دەبینن ئــەمن هــەوڵ دەدەم بەو کەوچك وتەشپی و خرت وپرتە کە دروستیان دەکەم, ژیــانی مــاڵ و منداڵەکــەم دابین بکەم... بە بڕوای من بێکارەیی شوورەیی‌یە, پێچەوانەی سوننەت و رەفتــاری گــەورە پیاوانی ئایینە... بە هەرحاڵ ئیشەڵڵا خوا رەحم دەکاو دەیان خاتە سەر رێــی راســت. پــێم وایە جەنابیشت ئەم جارە لێیان خۆش بی, خوا بەخشندەیەو بەخشینی پێ خۆشە... ئەسپ و تفەنگەکانیشیان هەر بدەوە ـ هی خۆیان نین. بەستەزمانانە پێوە دەبن..."

بابم گوتی:"چما تفەنگیشتان پێبوون؟"

"نەخەیر قوربان..."

بابم تاوێك ڕاما...

مامۆستا گوتی:"ئیدی دوودڵ مەبە بە قەولی شێخی سەعدی کاری چاك پێویستی بــە "استخارە" نیە"

بابم گوتی:"ئێستا دەچنەوە دەڵێن چی؟ ئاخر خۆ دەبێ شتێك بڵێن..."

وەسمان گوتی:"قوربان, دەڵێین تووشی رێبوارێکی خەڵکی ئێــرە بــووین, ئــەو ژنــەمان پێ‌نیشان دا کە ناوونیشانەکەمان پێ بوو, گوتی ئەوە کچی ئاغایــەو ئێمــەش کــەزانیمان کچی ئاغایە هاتینەوە."

"ئەم بەسەرهاتە بەگوێی غەفوور ئاغا هەر دەگاتەوە... ئەمەیان چ لــێ دەکەن؟"

وەسمان گوتی:"ئاغا, ئەمن یەکەبارێ خۆم پشتی دەستی خۆم داغ کرد بەحوزووری تۆ و مامۆستا... ها, ئەها!" و قامکی شادەی دەستی راستی توند لە پشــتی دەســتی چــەپی داگرت "ها... ئەها!"

"ئەی ئەتۆ شەریف؟"

"قوربان ئەمنیش هەروا ـ نامێنمەوە."

بابم گوتی:"زۆر باشە... کەوایە بەحوکمی مامۆستا ئازادن... دانیشــن, چــایەکەتان بخۆنەوە ـ نیوەڕۆیە نانەکەشتان بخۆن و بەخێرچن..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"خوا لەعەمرومالّت کەم نەکا ئاغا!" هەستان, دەستی مامۆستاو ئەژنۆی بابمیان ماچ کرد, بابیشم لاچاوی ماچ کردن. گوتی:"رۆڵە, لەگەڵ حەمەش یەکتر ماچ کەن. لەبیر خۆتانی بەرنەوە, حەمە برا کوژراوە, ئەگینا رقێکی لە ئێوە نیە... جارێکی دیکەش کاری وا بێئەقڵانە مەکەن."

هەردووکیان لەگەڵ حەمە یەکتریان ماچ کرد. بابم گوتی:"یادۆ, کتێبەکە بەرە ماچی کەن." کتێبەکەم برد, ماچیان کردو رۆیشتن.

بابم گوتی:"باشە مامۆستا, ئەمەش ئەم ـ بەچاوان, کەفارەتەکەش دەدەین." و کتێبەکەی وێدا.

مامۆستا بەحورمەتەوە کتێبەکەی وەرگرت! کردیەوە پێکەنی:"سبحان الله!..."

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٨

بابم هەر ئەو رۆژە بە کوێخای سپارد کە ئێشك بۆ ماڵێ دانێ. دووحەوتوویەك رابرد, هیچ باس نەبوون. دنیا بەچاکی سارد ببوو, ئێستا بەدەگمەن دەرگایەك یان پەنجەرەیەك دەکرایەوە, مەگەر ئەو رۆژانە کەهەوا خۆش بوو, بابم ئیشتیای دەکرد چەند دەقیقەیەك لە بەرهەیوانێ دانیشێ یان راوەستێ و بە دووربین چاو لە ولاتی کا.

چەند شەو رابردن و کەس باسی داستانی ئەودوو کەسەی نەکرد و بابیشم هیچی نەگوت و هیچی نەپرسی. ئەگەر فکرێکیشی بووبێ, لەگەڵ کەس باسی نەدەکردو کاری ببووە یاری لەگەڵ منداڵەکە ـ ئەو وەختانە کە منداڵەکە بەخەبەر بوو. وەك هەمیشە شێومان پێکەوە دەخوارد. لەبیرمە لەو ماوەیەدا تەنیا یەك دووجار لەدایکمی پرسیبوو ئامین چۆنە, و دایکم گوتبووی باشەو خاترجەم ببوو. تفەنگچییەکانی براکانم رۆژی پێشتر رۆیشتبوونەوە.

خەریك بووین شێومان دەخوارد, "رێوی" لەسەرکۆشی بابم بوو, و دادەئامین وەك هەمیشە لەسەر سفرەی لەپەنا دایکم دانیشتبوو. سفرەش ئەو دای هێنابوو. پێشتر هەر دووسێ کەس پێکەوە جیاجیا لەسەر مەجومعەیەك دادەنیشتن... جاری وابوو پشتیشیان تێك دەکرد, بابم دەی گوت خوا هەڵ ناگرێ بۆ خۆبەخۆ سفرە باشترە... مەجومعەی بۆ میوانان هەڵ دەگرین. دایکم گوتی:"وەڵلا, ئەمە هەم ئاسانترەو هەم زۆر خاوێنترە... هەرچەند رۆژ جارێك دەیشۆین, ئیدی ئەو زرنگە زرنگ و تەقە تەقەی مەجومعەی مسیشی نیە... بۆ میوانیش ئەمە باشترە. بەلام, باشە, هێندێك "تۆپەتاقە"ن. هەموو کەس لەگەڵ هەموو کەس نانی ناخوا..."

بابم گوتی:"وایە ئیدی, داب ودەستوورە... پێیان وایە... ئەم وا دەزانێ ئەگەر لەگەڵ فلانەی لەسەر سفرەی دانیشێ دنیا خەرا دەبێ, ئەو ئاغایە, ئەوەندە پارچە ملکی هەیە, ئەوی دیکە وردەمالیکە نیەتی... ئەو کوردە, ئەو هەرمەنیيە, ئەوی دیکە تورکە... ئەگەر چل پەنجا ساڵ لەمەوبەر لەگەڵ هەرمەنیيان بووباینە هاوسفرەو یەکی وەك ئامینێ پەیدا بایە سفرەیەکی جوانی بۆ گوڵدۆزی کردبایین و هەموومانی لەسەر سفرەیەك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دانابایە, ئێستا حاڵمان ئەم حاڵە نەدەبوو..." تاوێك یاریی بە سنگی "ڕێوی" كرد, پاشان هەروەك قسەكەی نەپچڕیبێ, لەسەری ڕۆیشت:"ئێستا ئیدی نەیان دەناردینە بەردشكاندن..." ڕێوی خۆی بادەداو قژقژ پێدەكەنی. بابم گوتی:"پێمەكەنە ناپیاو... كەماڵ پاشا گوێی لێ بێ دەت نێرێتە بەرد شكاندنێ!..."

دایكم گوتی:"خوا تەخت و بەختی تەفر وتونا بكا بۆ خاتری پێغەمبەری... دایك و منداڵی فەقیر چیان كردوە!"

بابم گوتی:"هم... تەخت و بەخت! ئەو گەوادە قەوم و خزمانی خۆمان لەسەر كورسیی حكوومەتیان داناو شمشێریان دایەدەست ـ تەخت و بەخت! ئەم خوایەش نعوذباللە كاری سەیروسەمەرە دەكا... مەعلووم نەبوو ئەم جانەوەرە لە كوێوە هات, ئەسڵ ونەسەبی چیە... یەكێك دەڵێ یۆنانییە, یەك دەڵێ یەهوودیيە... ئەم دڕندەیە لەكوێوە هات, مامۆستای, كێبوو... وەڵڵا سەد ڕەحمەت لەجانەوەر... هیچ دڕندەیەك منداڵی وا بێگوناح ئازار نادا. بەڵام دیتت ئەم جانەوەرە سەدان منداڵی بێگوناحی وای لەبەرێك هەڵ دڕیو خواردی..." هەروا دەستی دە منداڵەكە وەردەداو منداڵەكەش هەروا خۆی شێرن دەكردو دادەئامین لە فكرەوە چووبوو. پارووەكەی دەجوی, بەڵام پێم وانیە هەستی بەتامی خواردنەكە كردبێ. بابم بەسیلەی چاو وشیار بوو. "ئەمن قەولت پێدەدەم ئەم "ڕێوی"یەی خۆمان باوێ بەردەم گورگی, ئازاری پێ ناگەیەنێ." لەپاشان:"ها ڕێوی دەڵێی چی ـ درۆ دەكەم!" ڕێوی سەری بەكەلەكەی بابمەوە گوشی. دادەئامین دەستی برد هەڵی گرێ. بابم گوتی:"چ كارت پێیەتی, بۆخۆی دانیشتوە! لێی گەڕێ با دانیشێ."

"ئاخر نایەڵێ ئێوە نانەكەتان بخۆن..."

"دەخۆین ڕۆڵە! پاشان باشترە... شەوە, ڕەحەت تر دەخەوین... لێی گەڕێ با لێرە بێ!"

"بابە, دەترسم میزی بەخۆی دا بكا..."

"بابم گوتی:"باشە, ئەمە قسەیەكە... ئەدی ڕێوی! هەستە... هەستە بچۆ ئامین!" ڕێوی خۆی لەبن كەواكەی بابم دا شاردەوە, دادە ئامین دەستی برد هەڵیگرت" ڕێویكەمێك لینگەفرتەی كردو پەنای بۆ بابم برد, بەڵام سوودی نەبوو. بە گریانەوە ڕۆیشت وهاتەوە دیسان لەسەر كۆشی بابم جێی خۆش كردەوە.

ئەو چێشتەی دادە ئامین لێینابوو, چاكی جێگرت. سەرما بوو. بوورشی لێنابوو, بە چەوەندەرو پەتاتەو گۆشت وگێزەر... ئێمە تا ئەوەدەم ناوەكەیشمان نەبیستبوو. بابم دەیخواردو تاریفی دەكرد, و دادە ئامین بەتاریفەكە كەیفی دەكرد.

دایكم گوتی:"وادیارە شوكور باسێك نیە...!"

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"پەلەت چیە, رۆژگار بە بەریەوە هەیە. ئێستاش زۆر درەنگ نەبووە, هێشتا زۆرمان ماوە بۆ زستانێ."

دایکم گوتی:"یانی ئێوە پێتان وایە دیسان خەبەرێك دەبێ؟"

بابم گوتی:"خوا دەزانی... ئەمن چووزانم, ئەمنیش هەر وەك تۆم ـ خۆ ئەمن عیلمی غەیبم نیە..."

دایکم گوتی:"نا ئەتۆ وەك من نی, ئەتۆ قاقەزو تەتەرت بۆ دێن... ئەتۆ خەبەرت هەیە..."

"هەتا ئێستا نەهاتوە, هەرچی بووە, ئەوەندە بووە كە دیوتانە."

بەڵام دایكم بەهیچ جۆر نەیدەسەلماند, قەت نەی دەسەلماند. هەمیشە پێی وابوو بابم هێندێ شتی لێ دەشارێتەوە... ژن هەمیشە وابیر دەكەنەوەو بابم لەو بەدگومانییە نارەحەت بوو.

بابم گوتی:"ئەتۆ بۆخۆت ژنەعەشیرەتی... گیروگرفتی مە ئەو دوو توركە پێ پەتی و ئەسپێونە نین“ دەردی مە دەردی غەفوور ئاغاو سەرتیپ وئەو جۆرە كەسانەیە... ئەمانەن كە ئاگرەكە خۆش دەكەن وئەوان تیژ دەكەن... ئێستا خۆیان مات كردوە, تا لەنەكاو پێوە بدەن. لەوانەیە ئێستاش بیانەوێ بمان خافلێنن. ئێمە دەبێ وا دابنێین كەلەو دەوروبەرانە مڵومۆ دەكەن, وەك داڵاش. ئاخر داڵاشیش وایە, دەبینی چەند سەعات بەسەر سەری كەروێشكەوە لە ئاسمان دا چەرخان دەدا, هەتا وای لێدێ حەیوانی بەستەزمان مەترسیی لەبیر دەچێتەوە. وەختێك باش خەڵەتا, ئەمجار وەك بەڵای ناگەهان لێی دەدا. هەرچۆنێك بێ, ئێمە دەبی وریا بین... ئەو داستانەی بەسەریشمان هات, ئەمن پێش بینیم كردبوو... نەمەویست زۆر پێی لەسەر داگرم“ گوتم لەوانەیە ئامین لەدڵی خۆی دا وای لێك داتەوە كە خوا نەخواستە زیندانیێیە, یان مەسەلەن بارمتەیە, یان شتێكی دیكە... ئێستا ئیدی بۆخۆی تێگەیشتوە ـ دەزانێ‌كە دەبێ وریا بێ..."

دایكم گوتی:"ئەو فەقیرە خۆ وریایە... بەستەزمانە چ بكا! خۆ ئێستا دنیا سارد بووە جێیەكیش نیە بلێ دەچم... لەسایە خوایەوە لەماڵێش دا هیچمان كەم نیەو هەموو شتێكمان هەیە... دوایەش دەبێ هێندێ سروسیپاڵ بۆخۆی و منداڵەكان بدوورێ, بۆ زستانێ هیچیان نیە... وردە وردە زستان دادێ... بە حەمە فەرەجم گوت چەند گەزی پارچە بۆ هێناین, بۆ خۆم و كچەكانیش پێویستمان بوو. دەبێ دانیشێ جەوری مەش بكێشێ. پاشان هەروەك گوتم فەقیرە بەم سەرمایە دەچێتە كوێ!"

بابم گوتی:"کاری چاکت کردوە ـ ئەمن هیچ لەبیرم نەبوو..." دوایە رووی کردە دادەئامین و گوتی:"رۆڵە, ئەتۆش لەمەولا هەرکەس هات لەژووری دایکت مەیەدەرێ. بەم سەرمایە پێویست نیە منداڵەکەش بەریە ئەو حەوشەی دیکە یان هەر جێیەك... بەگۆڕی بابیانەوە, هەر ناماقووڵیەك دەکەن با بیکەن. لە جێی خۆت مەبزوو. لەمەولا دەست بە زاری کوڕەکەشەوە مەگرە... فایدەی نیە, پیاو ناتوانێ هەمیشە مەڕ بێ, وەختی واش هەیە دەبێ گورگ بێ و ددانی خۆی نیشان بدا. راستە مەملەکەت بێسەحەبە, بەڵام ماڵی من سەحەبی هەیە... ئەمن نامەوێ خوێن بڕژێ و لەونێوەدا هێندێ خەڵکی بێگوناحیش وەبەر پێیان بکەون. ئەگینا ئەوەندەش بێدەسەڵات نیم. راست ورەوان رێیان پێنادەم! خۆ ناکرێ هەمیشە پیاو سەر دانوێنێ. چونکە ئەگەر کابرا ناتێگەیشتوو بێ, نەجابەت بە بێ دەسەڵاتی تێدەگا... لەجێی خۆت دانیشە, مەبزوو... ئەم منداڵانەش هەروا. ئەوانیش لەجێی خۆیان دادەنیشن. ئەو بەستەزمانانەش بەو سەرمایە چەند دەتوانن لەو حەوشەیە دانیشن یان یاری بکەن! هەرچەند ماشەڵڵا جحێڵیشن..." پاشان رووی کردە دایکم:"بزانە ئەو منداڵانەش چیان پێویستە, بلێ بۆیان بێنێ. لیباسێکی بنەوە, شتێك..."

دایکم گوتی:"لە بیرم بوو, ئاغا... ئێستا با حەمە فەرەج بێ بزانم... ئاغا, چیدی ناخۆی؟"

"نا, ئیدی ـ بەزیادی کەن. چێشتێکی زۆر خۆش بوو. گوتت ناوی چ بوو؟"

دادە ئامین گوتی:"بوورش!"

"چێشتی خۆتانە؟"

"نا, بابە, هی رووسەکانە*"

"ئەی نەحلەت لەبابیان...! بۆخۆیان ئەوەندە کەرو خواردنەکەیان ئەوەندە خۆش! هەموو شتێکی تێدایە, هیچی کەم نیە, خواردنێکی تەواوە ـ گۆشت, سەوزی, چەوەندەر" بیدە بەمنداڵەکەش, بۆ ویش باشە."

دادەئامین گوتی:"داومەتێ بابە... بۆ سبەینێش بۆم هەڵ گرتوە..."

"ئەگەر ماوە بۆ منیش هەڵ گرە... خواردنی منداڵ و پیرەپیاوان یەکە... ئەمن وئەو تووتکە ئێستا وەك یەکمان ددان هەیە..." لەپڕ خۆی خڕکردەوە:"هەی رووت رەش بێ

---

* خواردنی ئەڵمانیەکانە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناپیاو! ئاخرەکەی کاری خۆت کرد! تف لە رووانت, بێحەیا!"و شـاقەلی کەوایەکـەی هـەڵ کێشا.

دادە ئامین منداڵەکەی رفاند و بەسپایی شەپلاغەیەکی لەسمتی راکێشـا... "ئێسـتا رام داشتی نەت کرد! جارێکی دیکە مان بگری خوا هاوار!" منداڵەکە گریا.

بابم گوتی:"لێی مەدە... لێی گەڕێ!..."

دادە ئامین گوتی:"بابە, لەوەتا جەنابت پشتی دەگری, جواب ناداتەوە..."

دایکم گوتی:"راست دەکا, ئاغا... منداڵ زوو تێدەگا... ماشەڵلا ئەمەش هەرچەند هەر بستێکە زۆر تێدەگا. لەژوورەکەی دیکەش هەر کە دایکـی لێـی تـووڕە دەبـێ خـۆی لەباوەشی مەنیجی یان شیلانێ داوێ. ماشەڵلا منداڵێکی شیرنە. خوا بەدایك وبابی خـۆی بێلێ!..."

خوشکەکان تەشت ومەسینەیان هێنان و بابم ئاتەکی کەواکەی شوتەوە.

سەماوەرەکە وەکوڵ هاتبوو, دادە ئامین هاتەوە, بەرەڵبێنە چکۆڵەکەی لـەخۆی داو لـە بن سەماوەرێ دانیشت, و "تووتکە"ش دیسان لەسەرکۆشی بابم جێیگەرم کـرد. لـە دەرێ بایەکە توندی کردبوو, داری پەنا بەرهـەیوانێ هـەر تـاو ناتاوێـك دەسـتی درێـژ دەکـردو سووچی پەنجەرەکەی دەخوراند. ئەمن هۆشم لە لای سمۆرەکان بوو: ئێستا چ دەکەن؟ هاوینێ زۆر جار لەم لکانەوە دەهاتنە بەرهەیوانێ, ئەگـەر کەسـی لـێ نەبایـە راوێچـکەیەکیان دەکردو دەرۆیشتن. ئێمە لە دوورەوە دەمان دیتن و وامان نیشان دەدا کەنەمان دیون...

دادەئامین دەورێك چای تێکردبوو, خواردبوومانەوە. تا ئێستا هـیچ کاتێـك بـابم لێـی نەپرسیبوو لە ئاگری چ قەوماوەو چ بەسەر خـەڵکی هـاتوە. ئـەمن زۆرم پرسـیار هـەبوو, بۆخۆشم نەم زانی چۆن بوو کە لەنەکاو پرسیم:"دادە ئامین, چـۆن بـوو تورکـەکان هـاتن؟ ئەگەر هاتن چ رووی دا؟"

دادە ئامین سپی بوو, زەرد بوو, تۆزێك تەماشای حـەوای کـرد. وەك ئـەوەی لـە نـەکاو زەبرێکت لەسەری دابێ. چەند چـرکەیەك وەك گێـژان تەماشـای دەوروبـەری کـرد, لـەپڕ هەستاو رۆیشتە لای بابم, دەستی برد منداڵەکەی لەسەر کۆشی هەڵ گرت و رۆیشت.

بابم گرژ بوو, دایکم وخوشکەکانم بە نیشانەی نارەزایی لە پرسیارەکەی من قولینچکی لەچکەکانیان بە لووتیانەوە گرت ولە بنەوە تەماشای بابمیان کرد. جووتە براکە لە گـوڵی مافوورەکە رامان.

دە دەقیقەیەك پێ چوو تا هاتەوە. چاوەکانی سوور هـەڵ گـەڕابوون, پشـتە لێـوی وەك پشتەلێوی منداڵی چووکەڵە کە گریابێ, هەڵامسابوون... لێو ولووتی بریسـکەیان دەدا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئیدی نە ئەو هیچی گوت و نەکەس هیچی لێ پرسی. بەسەرهاتەکەیم زۆر دواتر پچڕپچڕ لە خۆی و براکەی بیست. بەسەرهاتێکی بەژان بوو... باب ودایکی چووبوونە ئەوبەر و هەتا چەندین ساڵ بێسەرو شوێن بوون.

وەسبەینێڕا هەوا زۆر خۆش بوو. بابم نیو سەعاتێك لە بەرهەیوانێ دانیشت و بە دووربینێ چاوی لە دەشت و دەر کرد... ئەمن وبراکان و کارۆش لە حەوشەی تێر یاریمان کرد... دادە ئامین جلەکانی "رێوی"ی شوتبوو, و هەڵی خستبوون... بابم چووبووە گەڕان. نیوەڕۆش وەك جاران رابرد... رۆژ زۆر کورت ببوون, هەتا بە خۆت دەزانی شەو داهاتبوو. بۆیە بابم ئیدی دوانیوەڕۆیان نەدەنوست.

نانی نیوەڕۆیەمان خواردبوو. بابم هەستا لە پەنجەرەی لای شیمالەوەی چاوێکی لە دەشتێ کرد... چاك ورد بۆوە, گنجی نێوچاوانی وێك هاتن... گوتی:"تێنەگەیشتم... ئەو دووربینەم بۆ بێنە بزانم... بە سەهوو نەچووم!" دووربینەکەم بۆ هێنا" گوتی پەنجەرەکە بکەوە بزانم...!" پەنجەرەکەم کردەوە. بابم دووربینی بەچاویەوە نا, و گوتی:"ئۆۆۆ!... قەت وا نەبووە... دەبوو لەم لایەوە تەشریفیان هاتبا.... لەکوێ بوون!... رەحیمی بانگ کە!"

رەحیم هات.

بابم گوتی:"نیوەڕۆیە تەشریفیان هاتوە!... لە پێش دا بەخانمێ بڵێ میوانمان هەن, نانێك دروست کەن, وریا بن, ئەگەر چێشتی شەوی رابردوو ماوە, نەی هێننە سەر سفرە" پاشانیش بە رەسووڵی بڵێ ئامادە بن. سێچوار عەسکەر دیارن دێن - بڵێ یەك دوو کەسانیش بنێرێتە ئەوبەر, لای بەردەرەشان, بزانێ ئەوێش کەسی لێیە!"

کوێخا رۆیشت, بابم گوتی:"هەستە بەئامین ومنداڵەکان بڵێ لە جێی خۆیان بن, پێویست نیە بچنە هیچ کوێ - بە حوسێنیش بڵێ بچێ لەدوای مامۆستا..." دوایە هەستا, ئەڵقەرێزی دەرگای وچخانەکەی هەڵ گرت:"قەول وابوو ئەتۆ لەبیرت بێ, لەکنەخۆ!" سەرم بەردایەوەو رۆیشتم.

چارەکێك - بیست دەقیقەی پێچوو تا گەیشتنێ. لەپەنجەرە را دیتم: یەکیان سواری ئەسپ یان هێستر بوو, و دووشیان پیادە بوون... هەرسێکیان عەسکەر بوون: باش چاوەشێك و دوو عەسکەر... بەکورتی, هاتن. تفەنگەکانیان لەقولینچکی خوارەوەی ژوورەکە لەتەنیشت کەوشکەنان بەدیوار هەڵ پەساردو دانیشتن... زۆر قەڵس وقۆڵ. لە بن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێوانەوە هێندێك باسی سەگەكەیان كردو كۆپەك كۆپەكێكیان* گرتەوە... بابم وەك هەمیشە لەجێی خۆی دانیشت: لەكۆتایی لای جنووب, لەتەنیشت سۆبەكە" باش چاوەش لەپەنای پەنجەرەو دووكەسەكەی دیكەش لە لای خوارەوەی. بابم لای شیمالی پێ‌نیشان دابوو, رووبەڕووی خۆی, بەڵام باش چاوەش قبووڵی نەكردبوو.

باش چاوەش پیاوێك بوو چل وپێنج ساڵە, دەم وچاوپان وچوارگۆشە, زگ زل, چۆڵەمە داچۆڕاو, چاوسوور وهەڵمساو. بەرچۆڵەمەی بەردەوام ئارەقەی دەكردو بە دەسەسرەیەكی چڵكن و پیس هەر خەریكی وشك كردنەوەی بوو. دووعەسكەرەكەی دیكە بنیادەمی ئاسایی بوون. دێهاتیی تورك. باش چاوەش دەمانچەی بەستبوو. قەمچییشی بەدەستەوە بوو. قەمچییەكەی لە پەنای خۆی دانابوو... تفەنگیشی پێ بوو, بەڵام تفەنگەكە عەسكەرەكان بۆیان هەڵ دەگرت.

مامۆستاش پەیدا بوو. "یاالّله"ی دووەمی لەسەر پلیكانان گوت وهاتە ژوور. بابم یەك پێ لەبەری راست بۆوە. بەڵام باش چاوەش وعەسكەرەكان لە جێی خۆیان نەبزووتن. مامۆستا لەبەری لای شیمال رووبەرووی باش چاوەش دانیشت.

بابم گوتی:"مامۆستا, زۆر داوای لێبووردن دەكەم كەئەزیەتم دای. ئەمن بۆخۆم توركی نازانم, گوتم جەنابت زەحمەت بدەم ـ ئەم زمان نەزانینە زۆر جار دەبێتە هۆی خراپ لێك حاڵی بوون... بەهەرحاڵ دەبووری."

مامۆستا گوتی:"خوا ببووری... بەهەرحاڵ كارێكە كەدەبێ بكرێ..." هێندێ شتی بە باش‌چاوەش گوت و باش‌چاوەشیش لە وەڵام دا هێندێ شتی گوت. مامۆستا گوتی:"وادیارە نانی نیوەڕۆیان نەخواردوە..."

بابم گوتی:"ئێستا حازر دەبێ... ئێمە بۆخۆمان خواردوومانە. نەمان دەزانی, خەبەرمان نەبوو." و بەگاڵتە گوتی:"بفەرموو میوانی درەنگ وەخت گلەیی لەسەر خۆیەتی" و پێ‌كەنی. چاوەڕوان بوو جەنابی باش‌چاوەشیش لوتفی هەبێ و قسەی خۆش بەقسەی خۆش وەڵام بداتەوە. بەڵام جەنابی باش چاوەش لوتفی نەكردو وەك یەكانە خێسەیەكی لێ‌كرد. دیار بوو بە نیازی شەڕە.

دیسان مامۆستا هێندێ شتی گوتن" دانیشتین, ئیدی كەس قسەی نەكرد. لەو بەینەدا یەكێك لەكچەكان (پێم وایە دادە ئامین بوو) بەتیژی بە بەر دەركەیدا تێ‌پەڕی, دەرگاكەی

* كۆپەك: سەگ. (توركییە)

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەختێك هێنایە پێش و پاش تاوێك دەرگاكـەی بـردەوە دواوەو هـەر بەوتیژییـە گەڕایـەوە ژووری دایكم. كەئەو ڕۆیشت, كارۆ هاتە پەنا دەرگا و ڕاست ڕووبەڕووی باش چاوەش سەری وە چەمۆڵەی كرد و چاوی لەو و عەسكەرەكانەوە بڕی.

مەجومعەیەكیان هێنا... كەتەو مریشكی سوورەوە كراو و ماسـت وشـتی دیكـە لـە سەرو جەنابان دەستیان بە خواردن كرد. لەو بەینە دا وا دیار بوو خۆ ئامـادە كـردن تـەواو بووە. خشپەیەكی زۆر سووكم لەسەر پلیكانی لای ڕۆژئاوا بەر گوێ كەوت, ئەگەر بەهەڵـە نەچووبم ـ چونكە بای دەهات و دەنگی شەقەو ڕەقـەی دەرگـاو پەنجـەرەی تێكـەڵ كردبـوو. وادیار بوو جموجۆڵێكی ناشیانەم لەخۆم نیشان دابوو, بۆیە بابم گوتی:"هەسـتە بچـوو بـە ڕەسووڵی بڵێ بزانێ لەنێو ئاوەدانی میوەیەك شتێك پەیدا دەبێ, شووتی بێ, كاڵەك بێ... هەرچی بێ, مەحتەل نەبێ."

ئەمن شارەزای ئەم نهێنییە بووم, دەم زانیكە دەبـێ ئامـادە بـن, دەم زانـی كـە بـابم لەروخسارو ڕەفتاری باش چاوەش ڕا تێگەیشتوە كە پڕیان كردوەو هاتوە بۆ شەڕ" دەم زانـی لەوە دەترسێ نەوەك كارێكی ناشیانە بكەم وكارەكە تێك بدەم... هەرچەند نەشی دەویست لە ژووری نەبم! چونكە حەزی دەكرد لەئێستاوە شارەزای سیاسەتی عەشیرەتگەری بم و بـزانم چ دەكەن و دەبێ چ بكەن, بۆ ئەوەی لەدوارۆژدا بتوانم بەرەی خۆم لەئاو دەربێنم.

چووم وهاتمەوە... میوانەكان تازە لە نانخواردن ببوونەوە, و بـاش چـاوەش ئیسـتیكانی ددان ئاژنەكانی بەدەستەوە گرتبوو, لەگەڵ عەسكەرەكان هەر ئەستەمبول ئەستەمبووڵی بوو. مامۆستا گوتی دەڵێ بیری ئەستەمبوڵی كردۆتەوە" دەڵێ لەماڵی ئاغاكانی دیكە بـۆ ددان ئاژنینەوە كەڵك لە پووشكەی ئەو گەسكە وەردەگـرن كـە لـە پـەنا دەركـەی دایـان ناوە...

بابم گوتی:"وایە ئیدی, هەر ماڵە داب و شوێنی خۆی هەیـە... ڕاسـتیش دەكـا, بـە پووشكەی ئەو گەسكە كـە دوور لـە ڕووتـان هـەموو پیسـاییەكی پێدەمـاڵن ددانیـان داژننەوە... بەڵێ هەر جێیە داب ودەستوورێكی هەیە."

ئەمەش یەكێك لە داهێنانەكانی دادە ئامین بوو. فەقیرە چـەندین ڕۆژ دادەنیشـت ددان ئاژنی دروست دەكرد. دنیایەكی دروست كردبوون و هەر مەجومعەیەك ئیستیكانێكی پڕی لەسەر دادەنا.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەورێك چایان خواردەوە... کوێخا رەسوولّ هات بە زمانی خۆی راپۆرتی دا: سەعیدی ناردۆتە ئاشی. بارەکانیش ئامادەن, هەرکامەی بە یەکێك سپاردوە. بۆ ئەوەی شك نەکەن, شووتییەکیشی لەگەلّ خۆی هێنابوو.

بابم گوتی:"زۆر باشە... ئاگاتان لەئێستری ئەم پیاوانەش بێ... مامۆستا بێزەحمەت بپرسە داخوا ئاویان داوە یان نا." مامۆستا پرسی, گوتیان نا. بابم گوتی:"کەوایە ئاویشی بدەن... جارێ کارم پێتان نیە ـ بەلاّم هەر لەخوارێ بن, نەوەك کارێك بێتە پێش. کوێخا رۆیشت.

چایەکەیان خواردەوە. هەوا زۆر تووش بوو" ئاسمان هەوراوی بوو" هەرچەند بایەکی توندی دەهات, مژ بەپەلە لەچیاکانەوە شۆڕ ببۆوە بۆ گەلّییەکە. هەر تاوەناتاوێك با خۆی بە دەرك وپەنجەرەکانەوە هەلّ دەواسیو فیتووی لێدەداو فووی بە دووکەلّکێشەکەدا دەکردو دەڕۆیشت. بەلاّم هێشتا دوور نەکەوتبۆوە کە شەپۆلێکی دیکە دەگەیشتە جێ. لکەدار هاواری بۆ پەنجەرە دێناو پەنجەرە سەری دەلەقاند... و لەشی رادەوەشاند.

باش چاوەش رووی کردە مامۆستاو گوتی:"ئەفەندی, مەپرسن بۆچی هاتووین, با بۆخۆمان بلّێین!؟"

مامۆستا تەرجەمەی کرد. بابم گوتی:"بۆخۆتان دەزانن, هەر داب نیە. لەمیوانی ناپرسن بۆچی هاتووی میوان ناوی خۆی بەخۆیەوەیە. میوانە, بەخێر بێ, پێی لەسەر چاوان..."

باش چاوەش گوتی:"نا میوانێکی واش نیین مەئموریەتمان هەیە..."و دەستی برد کوتەکاغەزێکی لەگیرفانی دەرهێناو دایە دەست بابم... پیتەکانی وەك پیتی کلیات و قورئان و کتێبەکانی دیکە نەبوون" وەك ئەو پیتانە دەچوون کەلە سندووقە چایەکانی کەلکەتە نووسرابوون. بابم چاوێکی لێکرد و دای بە مامۆستا" مامۆستاش پێکەنینێکی تالّی هاتێ و گوتی:"ئەمنیش ئەم پیتانە نازانم!"

بابم گوتی:"ئێستا لێی بپرسە چی دەوێ, چییان تێدا نووسیوە, نێوەرۆکەکەی چیە, خۆ ئێمە ناتوانین بیخوێنینەوە."

مامۆستا پرسی و باش چاوەش روونی کردەوە: بەدوای ژنێك دا دەگەڕێن نەختێك کزەلّە, لەقەدەر جوان, دەم وچاوسپی و کەمێك رەنگ پەڕیو, بە پرچێکی درێژی خورماییەوەو... مندالّێکی شەش حەوت مانگەشی هەیە. ژنی هۆسپ هەرمەنیە.

کتێبخانەی دیجیتالّی
www.rabari.org

ئەو دەی گوت و وشەکان و پاشگر وپێشگرەکان جێی خۆیان دەگرت و وێنەکەیان دەکێشایەوە. وێنەکە تەواو بوو. روخساری دادە ئامینێم لەبەر چاو بوو.

بابم سەری راوەشاند...

باش چاوەش گوتی:"هوکم دور... هوکمەت*...!"

بابم گوتی:"باشە, حوکمی حکوومەتی وان بەمە چی. خۆ ئێمە تورك نیین. بفەرموو, ئەفەندی ئێرە تورکیە نیە, ئێرە ئێرانە, لە جێدا ئەتۆ لە خۆڕایی هاتوویە ئێرە! ئەمن نە مەئمووری دەوڵەتم نە نوێنەری حکوومەت. ئەتۆ ئەگەر دەتەوێ لەگەڵ نوێنەری حکوومەتی من قسە بکەی, دەبێ بچی لەگەڵ سنووردار, قسە بکەی. ئیدارەی هەیە" بەرپرسی هەیە. پاشان, ژنەهەرمەنی بۆ دێتە ئێرە, لە کوێڕا؟ نازانم... بەوان چی وبە من چی! ئەمن لێرە دانەنیشتووم کاروگوزەرانی خۆم بەجێ بێڵم بزانم ژنی "مصیّب" هەرمەنی یان چووزانم, "شلموی"یەهوودی دێ یان نایە, بەمن چی!" بابم دەی زانی مامۆستا لە مەسەلەکە ئاگادارە" ئەم قسانەی بۆیە دەکرد نەوەك یەکێك لەعەسکەرەکان کوردی بزانێ‌و بەئەنقەست وا بنوێنێ کە حاڵی نابێ.

مامۆستا ئەمەشی تەرجەمە کرد. باش چاوەش گوتی:"راپۆرتیان داوەتێ و..." بابم بە گاڵتە پێکردنەوە گوتی:"بفەرموو درۆیان عەرز کردوە. رەنگە راپۆرتی زۆر شت بدەن بە تۆ, بەڵام هەروەك گوتم ئێمە تۆ وەك مەئمووری حکوومەت ناناسین. ئێوە میوانن. ئەوەندەش کە بۆتان باس دەکەم, لەبەر ئەوەیە میوانن. ئەگینا هیچ ناچار نیم!"

باش چاوەش گوتی:"باسی میوان نیە, ئەمن مەئموورم... هەرمەنی, گاور هاتۆتە ئێرە. ئەمن دەیگرم و دەیبەم "هوکم... هوکم!" و بەتووڕەیی دەستی بەو کاغەزەدا دا کە لەپێشی بوو... کاغەزەکە مۆر و نیشانەی دەوڵەتی پێوە بوو...

دژ کردەوەی"کارۆ" بەرامبەر بەم رەفتارە شتێکی نائاسایی بوو. تا ئێستا شتی وام لێ نەدیبوو: هەرکە باش چاوەش دەستی بە کاغەزەکەدا دا, خۆی بۆ هێرش ئامادەکرد, بەڵام وەك ئەوەکە وەختی نەهاتبێ یان چاوەڕوانی دەستوور بێ, لەجێی خۆی دانیشتەوە. چەند جار لەبن گەروویەوە زۆر بەهێواشی مڕاندی, پاشان سەروملی راوەشاند و زۆر بەئارامی لمبۆزی لەسەر زەوی درێژ کرد.

---

* ـ حوکمی حکوومەتە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"مامۆستا, دووباره بۆی روون بکەوه, بفەرموو جەناب, ئەتۆ ئەگەر وەدوای کەسێکی راکردووش کەوتبی, یان کارێکی دیکەت هەبێ, دەبێ دەوڵەتەکەت بۆ دەوڵەتی من بنووسێ و دەوڵەتی من جواب بداتەوه, نەك ئەوەکە سەرت داخەیو وەرێ کەوی لە ولاتێکی دیکەدا هەرمەنییان فلان وفیسار بگری... ئێستا کەحوکمت پێیه, ئێستا کە حکوومەتەکەت حوکمی پێداوی, بەیەکجاری ماڵیاتی دواکەوتووشم لێ بستێنه"

مامۆستا گوتی:"ئاغا, وەك دەبینم ئەم کابرایه بابایەکی زۆر خێڵەکی و نەزانه. با هەوڵ بدەین مەسەلەکە بەخۆشی بڕێتەوه..."

بابم گوتی:"ئەمن قسەیەکم نیه" ئەمن هەر لەپێشەوەش عەرزم کردی میوانه, واته حورمەتی لەسەر من پێویسته, بەڵام... بەڵام ئەمەش زۆری پێ لەبەرەی خۆی زیاتر راکێشاوه ـ فەرمانمان پێدەدا!... ئەمەش بەداخەوه خەتای ئاغاکان وخزم وخوێشەکانی خۆمانه. دار هۆرەی لەخۆی نەبێ ناقەڵشێ. وەك هەمیشه ئاغاکان له پێشی دادێنەوەو ئەم پیاوەش بابایەکی بێمایەو نەخۆشه, خۆی لێ گۆڕاوه. ئەگینا بنیادەمێکی ئاسایی چۆن رێگا بەخۆی دەدا له ولاتێکی دیکه, لەماڵێکی دیکه بەم زمانه لەگەڵ خاوەن ماڵ قسه بکا. بەهەرحاڵ, پێی بفەرموو ئێمه خەبەرێکمان لەژنی "مصیّب" و فلان وفیسار نیه."

هێشتا مامۆستا هیچی نەگوتبوو, باش چاوەش بەچاوی سوورهەڵگەڕاوو بەرچۆڵەمەی لەئارەق دا شەلاڵەوه گوتی:"حاجۆ!..."

بابم زەردەیەکی پڕ له سووکایەتی پێکردنی هاتە سەر لێوان و گوتی:"حاجۆ؟ بڕۆ وەی بینه!... هەتا ئێستا ژنی "مصیّب" هەرمەنیی دەویست و ئێستا حاجۆی دەوێ! ئەدی ئیحسان پاشا؟" و پێکەنی.

باش چاوەش گوتی:"ئەمانە هەموو جاسووسی ئینگلیس... خائین...!"

بابم گوتی:"برۆ بیان گره... خائینن برۆ بیان گره!"

مامۆستا هەوڵی دەدا وەزعەکە ئارام بکاتەوه. بابم گوتی:"مامۆستا بێزەحمەت بپرسه داخوا پێیان گوتوه ئەمانە لێرەن؟"

مامۆستا پرسی. باش چاوەش گوتی:"بەڵێ لێرەیه" ژن و منداڵی هۆسپ هەرمەنی لێرەن!" و پشتەدەستی چەند جار بەمافوورەکەدا دا "ئێره!"

کارۆ دیسان هاتە سەر دەستان و لەروخساری باش چاوەشەوه ڕاما. چەند جار لەبنی گەروویەوه پچرپچڕ مڕاندی. ترس لەچاوەکانی دەباری.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مامۆستا گوتی:"تکا دەکەم ئاغا، جەنابت نەختێك دایشکێنە... ئەوانە لەماڵی جەنابتن" خوا نەخواستە شتێك روو بدا خەڵك چووزانن چ بووە... هەزار قسە دروست دەکەن!..."

بابم گوتی:"وەڵڵا مامۆستا، ئەمن قسەیەکم نیە. بەڵام ئەم پیاوە زۆر ناتێگەیشتوویە. دەفەرمووی بەچ زمانێك قسەی لەگەڵ بکەم کە جەنابی پێی ناخۆش نەبێ. ئەم کابرایە بڕیاری داوە کە تێنەگا. ئەگینا ئەمن قسەم نیە..."

مامۆستا گوتی:"ئێستا ئەگەر ئیزن بدەی ئەمن دەڵێم یەك دوومانگ لەمەوبەر دوو منداڵمان دیتن کە لە پشتی گوێدرێژێکیان قایم کردبوون و رێیان لێ ون ببوو. بەڵام لەوە بە دوا هەرمەنیمان نەدیون..."

بابم گوتی:"فەرموو."

مامۆستا ئەمەی بە باشچاوەش گوت" گوتی منداڵەکان هەرمەنی بوون، بەسەر پشتی وڵاغەکەوە خەویان لێکەوتوە" وڵاغەکەش رێی لێ ون ببوو، هاتبۆ ئێرە.

باش چاوەش بەگاڵتەپێکردنەوە پێکەنی. بەرچۆڵەمەی لەرزاند و بە گاڵتەپێکردنەوە لە مامۆستای پرسی:"وەڵاغەکە سەلامیشیکرد!؟" عەسکەرەکان لەبەر خۆیانەوە پێکەنین" باش چاوەش لەسەر بێئەدەبیەکەی رۆیشت:"نەی گوت بۆ سەردان هاتوە!... خۆ زمانی ویتان دەزانی!" دیسان عەسکەرەکان لەبەر خۆیانەوە پێکەنین و سەریان داخست. مامۆستا رەنگی تێك چوو...

"سبحان اللە، پیاو تێدەمێنێ، نازانێ بڵێ چی! ئەم کابرایە زۆر نەفامە ـ هەرچی بەسەر زمانیدا بێ، نایگێرێتەوە!..."

ئیدی هیچی نەگوت. باش چاوەش گوتی:"بۆ جواب نادەیەوە؟"

مامۆستا بێ ئەوەی بابم هیچی گوتبێ، گوتی:"ئێوە بەم قسە خۆشانەتان شتێکتان بۆ نەهێشتینەوە!"

بابم گوتی:"دەڵێ چی، چیت فەرموو؟"

"وەڵڵا ئاغا بڵێم چی... پیاو لەگەڵ ئەم جۆرە کەسانە تێدەمێنێ. نازانێ دەڵێ چی. بەقەولی پێشینان گووی دەخواو پێی وایە شەکری شکاندوە."

بابم گوتی:"بیفەرموو. ئەمن بەقسەی ئەم جۆرە کەسانە نارەحەت نابم... هەر دەبێ بزانم دەڵێن چی. با بزانم لەگەڵ کێ بەرەورووم، ئەگەر تا ئێستاش نەم زانیبێ"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەفەرموێ وڵاغەکە سڵاویشی کرد, نەی گوت فڵانەکەس ناردوویە, یان نا, بۆ خۆی بەرێگاکەی زانیوەو بەسەردان هاتوە. دەڵێ لێیتان نەپرسی؟ خۆ ئێوە زمانتان دەزانی... لەگەڵ بنیادەمی وا پیاو قسەی پێنامێنێ."

بابم گوتی:"راست دەفەرمووی... راستییەکەی وا دیارە وەك فەرمووت ئاخر زەمانە... بەقەولی پێشینیان هەتا سەر بمێنێ,... عەمەلان هەڵ دێنێ, قەت بووە, لەوڵاتی خۆت و لەماڵی خۆت, میوان بەو لەبزە شیرنە قسەت لەگەڵ بکا!... جەنابت ئیدی هیچ مەفەرموو ـ پیاوی کەر بۆ دواندن نابێ."

ماوەیەك کەس قسەی نەکرد... باش چاوەش تاوێك یاریی بەقەمچییەکەی کرد, پاشان رووی کردە مامۆستاو گوتی:"ئەو دوو منداڵەی باست کردن, ئێستا لەکوێن؟"

مامۆستا بە نارەحەتییەکی ئاشکراوە گوتی:"دەپرسێ ئەو دوومنداڵە لەکوێن؟"

بابم هەروا بەبێ موبالاتی گوتی:"چووزانم, هەڵبەت چوونە جێگایەك... هەرکەس دێ, ئاو ودۆیەك دەخواتەوەو دەڕوا ـ خۆ ئێمە مەئموور لەسەر خەڵکی دانانێین بزانین دەچنە کوێ, چۆن رۆیشتوون. حەتمەن شەوێك لەمزگەوتێ بوون و بەیانی رۆیشتوون..."

کابرا وەك تێگەیشتبێ کە قسەیەکی خەراپیکردوە, ئێستا لەسەرەخۆتر دەدوا. گوتی:"ئێوە بەڵێن دەدەن ئەگەر کەسێکی وا هاتە ئێرە, یان بەجێگاکەیتان زانی, راپۆرتم بدەنێ؟"

بابم چاوێکی لێکرد, دەت گوت تەماشای پیسایی دەکا... دوایە گوتی:"نەخەیر! چونکە هەروەك گوتم ئەتۆ لەبەر چاوی من میوانێکی بێگانەی. ئەتۆ باش چاوەشی, مولازمی یان میرئالای یان هەرچی هەی بۆ دەوڵەتی خۆتان هەی" ئێرە هەروەك پێم گوتی خاکی ئێرانە... سبەینێ لەمن دەپرسنەوە کەبۆچی رێگام داوە یەکی وەك تۆ کە بە پێچەوانەی قانوون هاتوویە خاکی ئێران, بێتە ماڵەکەم. ئەمن سبەینێ دەبێ خەبەر بە دەوڵەتی خۆم بدەم, دەبێ درۆیەك سازکەم کە بۆ وێنە رێت لێگۆڕاوە, لە سنوور تێپەریوی... پاشان داب وشوێنی عەشیرەتییە... پەنابەر وەك مەئموورێکی دەوڵەت نیە کە بێ ئیزن چووبێتە خاکی وڵاتێکی دیکە... پەنابەر, هەرکەس بێ, ئێرە ماڵی خۆیەتی و ئەمن لەجیاتی دەوڵەتی خۆم بەخێری دێنم... ئێستا رەنگە دەوڵەتەکەم سەرەنجام وەری نەگرێ و بیداتەوە بە دەوڵەتی ئێوە. بەڵام ئەمن ناتوانم. جگە لەوانەش, کام دین و مەزەب رێگا دەدا کەخانەخوێ لەسەر میوانی خۆی ببێتە جاسووس... ئێرە ماڵە, هەرکەس هات

پێی لەسەر چاوان. ئێوەش ئێستا لەدەوڵەتی خۆتان یاغی بن وپەنا بۆ دەوڵەتیئێران بێنن, ئەمن بەنوێنەرایەتیی دەوڵەتەکەم, بەحورمەتی دەوڵەتەکەم و بەحوکمی دین ومەزهەبەکەم بەخێرتان دێنم و میواندارێتان لێدەکەم... خیلاف عەرز دەکەم مامۆستا! پاشان ئیدی ئەوە بە دەست دەوڵەتە کە راتان دەگرێ, یان دەتان داتەوە. ئەو بەشەی پێوەندیی بە منەوە نیە. ئەمن حەکەمی نێوان ئێوەو دەوڵەت نیم. ئەمن کوردێکی ئێرانیم. ئەمن خانەخوێم و ئێوە میوان..."

لەو بێنەو بەرەیەدا دەنگی گریانی منداڵەکەی دادەئامین بەرز بۆوە" کارۆ لە بن گەروویەوە مڕاندیو دووبارە بە چوار چاوان چاوی لە باش چاوەش و عەسکەرەکانەوە بڕی. بابم رووی کردە من, گوتی:"بزانە ئەو منداڵە بۆچی دەگری؟"

منداڵەکە بۆ لای بابم دەگریا... دەیەویست بێتە دیوەخانێ و دادە ئامین نەیدەهێشت و لە ژوورەکەدا دەی گێڕا. بەڵام هەرکە دای دەنایە زەوی بەگاگۆڵکە وەڕێ دەکەوت بۆ لای دیوەخانێ.

بابم گوتی:" قەیدی نیە, بلێ کراسە سپیەیە درێژەکەی بکەنە بەر و بی نێرن. بۆخۆت بیهێنە, لەبەر دەرگا داینێ."

پێم وایە مەبەستی بابم ئەوە بوو کە بەهێنانی منداڵەکە لەو جەنابانە حاڵی بکا کە مەسەلەکە زۆر سروشتیەیەو لە لایەکی دیکەش بەهیوا بوو بە هاتنی منداڵەکەو ڕەفتاری دڵپاکانەی, ئەم ئاڵۆزییە لەنێو بچێ.

چووم. دادەئامین کراسە سپیەکەی کردە بەر منداڵەکە, دەستێکی بەسەر وچاوان دا هێنا" دوعایەك کە بابەسەیی بۆی نووسیبوو, بەدەرزیەیە فەرەنگی لەسەر شانی قایم کردو منداڵەکەی دایە باوەشم. منداڵەکەم هێنا, لەپەنا کەوشکەنان دام ناو بۆخۆم چوومەوە جێی خۆم. بابم گوتی:"غاردە وەرە... غاردە وەرە! ئا بارك اللە!" منداڵەکە بەگاگۆڵکە وەڕێ کەوت, چەند هەنگاوێك هات... سەری هەڵ بڕی و بە ترس وسەر سوڕمانەوە چاوێکی لە دەوروبەرکرد. بابم گوتی:"وەرە, وەرە لای بابە ـ غاردە!" بەڵام منداڵ نێوچاوانی تێك نا, وەرسووڕاو خێرا خێرا بەرێگای خۆی دا گەڕایەوە. بابم و مامۆستا پێکەنین. بابم گوتی:"رۆڵە, هەڵی گرە, با جلەکانی تۆزاوی نەبن... بیبە بۆ دایکی!" غارم دا, لە باوەشم کرد و بردمەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـاش چـاوەش لـە پـڕ هاتـە سەرپاشـووان. قەمچـیـیەکەی هـەروا بەدەسـتەوە بـوو. گوتی:"ئەمن دەبێ دایکی ئەم منداڵە ببینم و چەند پرسیارێکی لـێ بکەم!"

بابم سوور هەڵ گەڕا, گوتی:"ئەمن هیچ کات ڕێگا نادەم. میوان هەقی ئـەم جـۆرە دەم درێژییانـەی نیـە... نـا پیـاوە زۆریـان روو داوەتـێ... لاقـی زۆر لەبـەرەی خـۆی پـتر راکێشاوە!... مامۆستا پێی بلێ لەوە زیاتری نەکێشێ, چونکە زۆر خـەراپ دەپسـێ...بم بابم ئەمەی بە تووڕەیی تەواوەوە گوت.

هەرکە ئەمەی گوت, باش چاوەش بەهەموو قەوەتی خۆی قەمچییەکەی لە نێوچاوانی بابم راکێشا و دەستی بۆ چەکەکەی برد... نەبابم, نە هیچ کەس چاوەڕێی دژکردەوەیەکی وا نەبوون. چەند لەحزە هەموومان وەك بریسکە لێی دابین لەجێی خۆمان رەق بووین و تاوێك دواتر ژوورەکە بەسەریەك دا ڕژا. یەکـەم دژ کـردەوە هیکـارۆ بـوو. بەقەڵـەمبازێك خـۆی گەیاندە باش چاوەش و قەپی بەملیداکرد, بەجۆرێك کە باش چاوەش دەرفـەتی چـرکاندنی پەلەپیتکەی نەبوو... بەڵام هەر چۆنێك بوو فیشەك دەرچوو و کارۆ و باش چاوەش پێکەوە گەوزین ودووعەسکەرەکەش پەلاماری تفەنگەکانیان دا... بابم گوتی:"دادەی!"... دەنگی دوو تەقەی لەسەر یەك لەژوورەکە گەڕا... بابم لەسەر زگ خۆی بە زەویدا دابوو" یـەکێك لەعەسکەرەکان کەوتبوو, ئەوی دیکە دەستی هەڵێنابوو, یەعنی تەسلیم...

حەسەن پەردەکەی لادابوو, حەمەشێت وسەلیم لەکەوشـکەنان ڕا رووی تفەنگـەکانیان تێکردبوو. بابم هەستا, گوتی:"تەقە مەکەن!" ماڵەکە پڕ لەقاوو قیژ بوو... هەموو ئـەو رووداوانە لەدەقیقەیەك دا قەومابوون.. کەس رەنگی بە ڕوانـەوە نـەمابوو... مامۆسـتاش لەوبەر کەوتبوو!

مامۆستا بۆچی!؟

بابم گوتی:"سبحان الله! ئەم ناپیـاوە نەفامـە چ کـارێکی داینـە دەسـت!... ناپیـاوە کـەرێك بـوو پـڕی تەویلـە, دەك خـوا لەبابەکەرەکـەت خـۆش نـەبێ!... سـەد رەحمـەت لەکەرێ...!"

بی ئەوەی گوێ بداتە باش چاوەش وعەسکەرەکە چـۆ لای مامۆسـتا... "چ بـووە... کوێتە!" مامۆستا خوێنی بەشانی دا دەهاتە خوار" کـارۆ هـەروا قـورگی بـاش چاوەشـی گرتبـوو بەریـنـەدەدا و بـە تونـدی سـەری رادەوەشـاند, و دەیقڕووسـکاند. بـابم بـانگی کرد:"ئامین... وەرە!" دادەئامین هات, چاو بـە گریـان و رەنـگ هـەڵبزرکاو و سـەرگۆنا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

رووشاو و سەر سوورماو... هەموو هاتبوون, بەلام بەروالەت کاتێك گوێیان لەدەنگی بابم ببوو, و زانیبوویان کە شتێکی نەبووە, نەهاتبوونە ژووری دیوەخانێ.

بابم گوتی:"رۆڵە, چارێکی ئەم سەگە بکە ـ ئێمە دەرەقەتی نایەین!"

دادەئامین کارۆی لەئەستۆی باش چاوەش هەڵ پچڕی... بابم گوتی:"رەحیم غاردە سۆفی رەحمان بانگ کە ـ بڵێ دەرمان و کەل و پەلیش لەگەڵ خۆی بێنێ, زوو!" و بۆخۆشی چاوی دە مامۆستاوە بڕی. مامۆستا زیندوو بوو ـ شانی قەڵشیبوو... سبحان الله, باش چاوەش دەت گوت سەد ساڵە مردوە: شارەگی ملی پسابوو" قوڕقوڕۆچکەو گەرووی هەڵ دڕابوون. بابم گوتی:"ئەوە بۆیە دەنگی دەرنەدەهات!" بەو راوەشاندنەی کارۆ و بەو شەویلاکە بەهێزەی هیچی بۆ نەهێشتبوو. گوللە بن پیلی کارۆی سمیبوو, لەبن پیلەکەی دیکەی هاتبۆدەر و لەمامۆستا درابوو! سبحان الله!

دێیەکە شڵەژابوو, هەموو لەماڵی خۆمان خڕ ببوونەوە. بابم گوتی:"رەسووڵ, بڕۆ پێیان بڵێ هیچ نیە. بڵێ زۆر سوپاس... لە سایە خوایەوە بە خێر گوزەرا... با بچنەوە ماڵەکانیان... شوکور بەخێر گوزەرا!"

تاوێك تەماشای دەوروبەری کردو گوتی:"ئەمەش بەرنە ژووری نۆکەرەکان!" فەقیرە دەپاڕایەوە: "خەتای باش چاوەش بوو... ئەمن خەتام نیە!... رەحم پێبکەن!..."

بابم گوتی:"بڕوانە, بڕوانە... عەسکەرە بەلایخۆوە. تورکی نە لەسەرکەوتن دا ببینی نە لەشکان دا. ئێستا ئەگەر وەزعەکە جۆرێکی دیکە بووایە, رەحمی بە ژن و منداڵ و ورد و درشت نەدەکرد!... بیبەنە خوارێ, هەر لەوێ بێ تا بزانین دوایە چیی لێدەکەین."

مامۆستا هۆشی هەبوو. کارۆ بێحاڵ بوو, و دادە ئامین دەی لاواندەوەو حەیوانەکە دەیقرووسکاندو برینەکەی دەلستەوە.

بابم بەدادە ئامینێی گوت:"رۆڵە بەجۆرێك هێوری بکەوە تا ئەو جەراحە دێ, بەلکوو خوا رەحم بەویش بکا... جارێ با هەر لێرە بێ, دوایە دەیبەینە جێی خۆی... ئەگەر پێت باشە بیبەینە ئەو وچخانەی تەنیشت ژووری جووتە براکە...؟ مەگری کوڕم... ماشەڵلا بۆخۆتان پیاون... مەگرین!" رووی قسەی لەشاهۆ و وەسمان بوو.

KKK

٩

بابم گوتی:"ڕەسووڵ بڵێ بچنە مزگەوتێ ئەو دار تەرمە بێنن, کەلاکی ئەم نەفامەو ئەو عەسکەرە هەژارە بەرن. لەسەر تاتە بەردی حەوزە چووکەکەیان دانێن و دەرکی حەوزخانەکەش باش داخەن نەوەك جانەوەرێك بچێتە سەریان... هەرچەند ئەم حەیوانە ئەوەندە گەوج بوو پێم وانیە هیچ جانەوەرێك لێی نیزیك بێتەوە... ئەم عەسکەرە هەژارەش بە ئاوری ویەوە سووتا."

مزگەوت دوو حەوزی هەبوون, یەکی گەورە و یەکی چووکەڵە: حەوزی گەورە بە تاتە بەردەکانیەوە تایبەتی نوێژکردنی بەهارو هاوینان بوو, و حەوزە چووکەکەش تایبەتی خۆشوتنی پیاوان و مردووشوتن بوو.

دارتەرمەکانیان هێنان و جەنازەی باش چاوەش و عەسکەرەکەیان بردن و ژوورەکە تۆزێك چۆڵ و ئارامتر بوو: کەلاکەکەشی هەر ڕەزا گران بوو, بەو چاوە هەڵمساوەیو بەو بەرچۆڵەمە داچۆڕاوەیەوە...

مامۆستا هەروا کەوتبوو" بابم گوتی هەتا جەڕاحەکە دێ چەند بڕ دار لە کوورەخانەکە باوێن, نەوەك پیرەپیاو سەرمای بێ" پاشان لەژووری ژنان ڕا رایەخان بەرنە ئەو ژوورەی دیکە رایان خەن و لەوێ جێگای بۆ سازکەن.

مامۆستا بەهەڵتەکاندنی چاووبرۆ تێیگەیاند کە حەز ناکا لێرە بێ و پێیخۆشە بچێتەوە ماڵی خۆی. لەو بەینە دا بابم و وان قۆڵی کەوایەکەییان هەڵ دڕیبوو, و مامۆستایان لەسەر تەنیشتی چەپەی درێژ کردبوو, و جێگای لێدران وەدەرچوونی گوللەکەیان بە دەسەسڕە گرتبوو" بۆنی کۆنە پەڕۆی سووتاو ژوورەکەی پڕ کردبوو, هەنگوینیان هێنابوو, دەیانەویست برینەکەی پێ ببرژێننەوە... کەجەڕاحەکە هات تەماشای برینەکەی کرد, سەر وخوار و ڕاست وچەپی بەدەستی کرد... مامۆستای فەقیر گرژ دەبوو, و لێو و لووتی تێك دەنان بەڵام هیچی نەدەگوت.

بابم گوتی:"ڕەحمان, چۆنە؟ شوکور کاریگەر نیە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"نا ئاغا, لەسایە خوایەوە شتێك نیە... بەڵام خوا رەحمێكی گەورەی پێكردوە ـ قامكێك ئەملاتر بووایە ئێسكی شەپیلكێی هەڵ تەكاندبوو... خوا روحمێكی گەورەی كردوە..."

دەستی بەكار كرد. داوای ئاوی گەرمی كرد. سەماوەر دەكوڵی, كچەكان ڕایان كرد ئاوی كوڵیویان هێنا. داوای تەنزیلی كرد" لەسندووقی دایكم دا هەبوو كوتێكیان بۆ هێنا. جەڕاح برینەكەی شوتەوە, میلی دە برینەكە گێڕاو وەك خوی دەیگوت كوتە گۆشتە سووتاوو رزیوەكانی دەرهێنان. هەموو گیانی مامۆستا لە ئارەق دا شەڵاڵ ببوو. دڵۆپە ئارەقی درشت بە نێوچاوانیەوە بوون. بابم گوتی:"رەسوڵ, دەسەسڕەیەك لەو كچانە وەرگرە, نێوچاوان و دەم وچاوی مامۆستای پێ بسڕەوە!"

لەو بەینەدا ژن ومنداڵی مامۆستاش بە گریانەوە گەیشتنێ, و ژوورەكە پڕ بوو لە زیڕو هۆڕ.

بابم گوتی:"مامۆستاژن, هیچ نیە شوكور... وەرە پێش بۆخۆت بیبینە... رەحمان خەریكە دەرمانی دەكا... باشە ئیدی... قەزاو قەدەرە..."

مامۆستا زەردەیەكی كرد و گوتی كە وەزعی باشە.

بابم بە دایكمی گوت:"جارێ مامۆستاژنێ بەرنە دیوی خۆتان با هەتا كاری رەحمان تەواو دەبێ ئیستیكانە چایەك بخواتەوە..."

دادە ئامین ڕای كرد دەسرەیەكی سپیی خاوێنی هێناو دایە دەستی كوێخا ڕەسووڵ... سەگەكە توند قرووسكاندی... جەڕاح تازە پێیدەزانی كە سەگەكە لە دیوەخانێیە. بە سەرسووڕمانەوە چاوی لەبابم كرد. بابم گوتی:"پێت سەیر نەبێ ـ ئەگەرئەم حەیوانە نەدەبوو, ئەو حەیوانە مشووری خواردبووم ـ و ئێستا لەو دنیا بووم... حەیوانی بەستەزمانیش برینداره... كە كاری مامۆستا تەواو بوو, دەبێ ئەمیش دەرمان بكەی... دوایە بۆت دەگێڕمەوە... ئامین, ڕۆڵە, هەتا كاری مامۆستا تەواو دەبێ, ئەتۆ كەڵە ئەخلاقی شارەزای, مووی دەوروبەری برینەكەی هەڵ پاچە, با جەڕاح بتوانێ دەرمانی بكا..."

"بە چاوان بابە..."

كاری مامۆستا تەواو بوو, و جەڕاح تۆزی "سەوزەگیا"ی كە لەدنیا دا بەناوبانگ بوو, بە برینەكەدا كرد و مەڵحەم وپلیتەی بۆ دانا... باشە, ئێستا چ بكەن؟ مامۆستا پێی چەقاندبوو كەبچێتەوە ماڵی خۆیان. بابم لە جەڕاحەكەی پرسی:"مەترسیەكی نیە... ئەتۆ زامنی؟"

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جەڕاح گوتی:"ئاغا, زامنی هەمووان خوایە, ئەمن چ کارەم کە زەمانەتی بکەم!..."

بابم گوتی:"مەبەستم ئەوەیە داخوا بزاوتنی خەتەری هەیە!... ئەگەر نیەتی هیچ ـ ئەگەر هەیەتی, با لێرە بێ, ماڵی خۆیەتی."

جەڕاح گوتی:"بەفکری من ئاغا, خەتەری نیە, ئێستا ئیدی ئیرادەی خوا بەچیە و چ دێنێتە پێش, ئەمەیان ئەمن نازانم."

بابم گوتی:"زۆر باشە, ئێستا بەجۆرێك بیبەینەوە کە برینەکەی نەکولێتەوە!"

"بە دارتەرم ئاغا!"

بابم هات, لەتەنیشت مامۆستا دانیشت, بە پێکەنینەوە گوتی:"مامۆستا, نارەحەت نابی بەو دارتەرمەی کە ئەو نەفامەیان پێ برد, جەنابیشت بەرنەوە ماڵێ؟ نارەحەتیش بی چار نیە... ناپیاوە وەك ژنان دەڵێن دووسێ تەختەی کەم بوون... دەی خوا عافووت نەکا کابرا, بۆ کاری داتە دەستمان! ئەگەر ئەم حەیوانە نەبا, ئەمن ئێستا لەخزمەت جەنابت نەبووم...!" ئەمەی گوت و پێکەنی.

مامۆستا زەردەیەکی کزی هاتێ و گوتی:"ئەشهەدوو, وایە... نەخەیر, قەیدی نیە..."

کوێخا گوتی:"ئاغا, دارتەرمەکان دوو بوون. ئەو دووەیان هەریەکەی بەدارتەرمێك برد."

بابم گوتی:"راست دەکەی, هیچ لەبیرم نەبوو کە کوژراوەکان دوو بوون, ئەمن تا ئێستا پێم وابوو هەر ئەو باش چاوەشە گەوجە بوو. ئەو عەسکەرە بەستەزمانەش تێدا چوو!... ئەو دارتەرمە بێننەوە کەعەسکەرەکەتان پێبرد. ئەم عەسکەرەش بە تەنیا بەجێ مەهێڵن."

"نا قوربان, حەمەشێت وەك شمر بەسەریەوە وەستاوە, چاوەڕوانە ئاغا پێی بڵێ هەتا گوللەیەك لەتەپڵی سەری بدا..."

بابم گوتی:"پێی بڵێ کاری پێی نەبێ, فەقیرە... مامۆستا, چات پێدەخورێتەوە, شووتی ناخۆی؟"

مامۆستا بەهەڵتەکاندنی چاووبرۆی تێیگەیاند کە نا. بابم گوتی:"رەحمان, ئێستا مامۆستا پارێزی چیە, دەبێ چ بخوا ـ پارێزی هەیە؟"

جەڕاح گوتی:"شۆرباوی مریشکێ لەگەڵ کەمێك گۆشتی سنگ یان رانی مریشك... بەلام "تێگوشین" نا, نامەوێ تین بەبرینەکەی بگا."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"کەوایە پارێزێکی وای نیە؟..."
"نەخەیر..."

دادە ئامین بە ڕەنگ بزرکاوی بە هەر زەحمەتێك بوو ـ بە ناز و لاواندنــەوە ـ کــوڵکی دەوروبەری برینەکەی کارۆی هەڵ پاچیبوو, و کارۆ ئامادە بوو... چاوەکانی پڕ لە پاڕانــەوە بوون... برینەکەی دەلستەوەو دەیقرووسکاند.

دار تەرمەکە هات. بەهێواشی مامۆســتایان هــەڵ گـرت ولەســەر دارتــەرمیان دانــا, لێفەیــەکیان پــێ هــەڵ کێشــاو زۆر بــە پــارێزەوە لــە پلیکانــەکان بردیانــە خــوار. ژن و منداڵەکەشی هاتن. هەموو جگە لە جەڕاح و دادەئامین هەتا بەر دەرگــا لەگــەڵی چــوون. لەبەردەرگا بابم گوتی:"ئێوە تەشریف بەرن... ئەمنیش هەر کە کاری ئەم حەیوانە تــەواو بوو, بەخزمەت دەگەم... باوەڕ بفەرموو هەقی ژیانی بەسەرمەوە هەیە."

هاتینەوە دیوەخانێ. بابم گوتی:"چای بۆ ڕەحمانی بێنن... بۆ هەمووان بێنن... ڕەحمان ماندووی, نەختێك بحەسێوە, پاشان. ئەمنیش ماندووم. نەحلەت لە بابی. شەڕێکی خەراپی ساز کرد, ئەو کابرا نەزانە! دیار بوو پڕیان کردوە." دەستێکی بە نێوچاوانێی داهێنا. جێی قەمچیەکە بەقەدەر قامکێك هەستابوو.

"ڕێوی" بەباوەشی دادەمەنیجەوە بوو, هەر لەدوورەوە لەسەر پلیکانان باوەشی بــۆ بــابم کردەوە" دادە مەنیج ویستی بچێتە ژووری خۆیان, منداڵەکە دەستی کرد بەپەلــەقاژە. بــابم گوتی:"بیهێنە... وەرە, وەرە!" منداڵ خۆی لە باوەشی بابم هاویشت, گیرفانی سەڵتەکەی پشکنی, کلۆ قەندەکەی دەرهێناو بەبابمی نیشان داو بەدەمیەوە پێکەنی. بابم گوتی:"هەی فێڵــەزان ! ئــەتۆ لەمــە ئــاقڵتر بــووی. هــەر کەچــاوت بەقەلافــەتی ئــەو گەوجــە کــەوت گەڕایــەوە... ئــەتۆ زۆر زرنگــی... دەبــوو بــەمنیش بڵێــی ـ ڕەفیقێکــی زۆر خــەراپی "ڕێوی"!... بەڵام چاکت کرد گەڕایەوە, زراوت دەچوو, تێگەیشتی؟ ئەم زراوە چووکەڵەت دەچوو!..." پێستی سنگی لەسەر مەمکی بــەدوو قامکــان گــرت و بەخۆشەویســتیەوە کێشای و ڕایوەشاند. رووی کردە دادەئامین وگوتی:"خوا ڕەحمیکرد, ئــەگینا ئــەم منداڵــە هەم دەتۆقی و هەم دەبەر پێیان دەچوو... سەگبابە کەرێك بوو پــڕی ســەد تەویلــە! هــەی نەحلەت لەبابت کەبوویە باعیسی مەرگی ئەو لاوە بەستەزمانەش!... رۆڵە, قــەدری ئــەم حەیوانە بزانە. دەبێ سەربەسەر بەجەواهێری هەڵ کێشی... هیچت لێی وەچاو نەبێ. هــەر خواردنێکت پێ بــاش بــوو بــۆی دروســت کــە... دەتــەوێ لــەکوێی دانێــی؟"دادە ئــامین بەگریانەوە گوتی:"بابە, خەجاڵەتم." بابم نێوچاوانی تێك نا. "ئەگــەر ئیــزن بــدەی باهــەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەجێی خۆی بێ, نایەوێ لەمنداڵەکە دوور بێ. چاوی لەمنداڵەکە نەبێ لە بەین دەچێ... سەر پلیکانەکە گەورەیە. ئەمن بۆخۆم ئاگام لێی دەبێ."

بابم گوتی:"زۆر باشە, رۆڵە, هەر کوێ بەباش دەزانی... ئاگات لەو جووتە برایەش هەبێ, ئەم بەستەزمانانەش نارەحەتن." براکان دەگریان.

"بە چاوان بابە, خەجاڵەتم... کەنێوچاوانی جەنابت دەبینم..." لەبەرگریانێ قسەکەی پێ تەواو نەکرا... دەلەرزی.

"قەیدی نیە رۆڵە, دێتە پێش ـ قەزاو قەدەرە...!" ئاوڕی دایەوە سەر منداڵەکە, دەستی بە نێوچاوانی دا هێنا:"دیوتە ڕێوی؟ بڤە بووە!" منداڵ دەستە چکۆڵەکەی بە نێوچاوانی بابم دا هێناو لاواندیەوە:"ئەها, چابۆوە!" هێشتا زمانی نەپشکووتبوو, بەڵام مەبەستی خۆی دەگەیاند.

بابم گوتی:"ئەی, دەردوبەڵای تۆی بستەمنداڵێك لە سەری هەرچی کورد و تورکی نەزانە بکەوێ. ئەتۆ بەو منداڵیەت تێدەگەی...!"

سۆفی رەحمان گوتی:"دەمی نابەستی, دادە, قەیم پێدا ناکا؟"

"نا مامە سۆفی, پێویست نیە, بۆخۆم لەلای بم هیچ ناکا."

جەراح دەست بەکار بوو, و حەیوانەکە گوێی بۆ لاواندنەوەی دادەئامین هەڵ خست و زۆر بەئارامی خۆی لەبەر ئازارەکە راگرت.

"باشە, ئێستا بۆ ئەوەی برینەکە نەلێسێتەوە, دەبێ بیبەستین. کوتە پەڕۆیەکم دەوێ کە راست وچەپ شانانی ببەستم... پەڕۆیەك, بەنێك, شتێکتان هەیە؟"

دایکم گوتی:"جاومان هەیە, سۆفی رەحمان. جاو دەبێ؟ زۆریشمان هەیە."

سۆفی رەحمان گوتی:"بەڵێ دەبێ و زۆریش باشە...!"

دایکم بە دادەئامینێی گوت:"رۆڵە, بۆخۆت بچۆ بیهێنە." کلیلی یەغدانەکان هەموو بە دادەئامین بوون. پێشتر, دایکم کلیلەکانی لە بەرۆکی خۆی قایم دەکردن وئەگەر میوانێك, کەسێك دەهات و شیرنیاتێك, شتێك پێویست دەبوو, بۆخۆی دەچۆ سەر یەغدانەکەو دووبارە کلیلەکانی لە بەرۆکی دەدانەوە. متمانەی بەکچەکان نەبوو. لەوەتا دادەئامین هاتبوو, کلیلەکان بەو بوون و کچەکان هەرچەند وەسەر خۆیان نەدێنا, بەڵام بەو کارەی دایکم نارەحەت بوون.

سۆفی رەحمان برینەکەی بەست و دادەئامین و رەحیم و بابم و رەسووڵ چوار بەچوار حەیوانەکەیان لە جێی خۆی هەڵ گرت و بردیانە سەر پلیکانان. بابم گوتی:"شیلان, رۆڵە, دنیا بەرەبەرە سارد بووە. غاردە ئەو لمەدە بێنە بۆی راخە... لەپاشخانەی ژووری براکانە..." غارم دا, هەتا ئەوان گەیشتنێ لمەدەکەم هێناو رام خست.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حەیوانەکەیان داناو هاتنەوە دیوەخان... دادەئامین تاوێك لە لای مایەوە. هێلکەورۆنی بۆ دروست کردبوو, هێنای و لە پێشی دانا...

بابم بەدایکمیگوت:"ئێرە چ لـێ بکەین, فاتم, ئەو هەموو خوێن و چەپەڵیيە!؟"

دایکم گوتی:"دەبێ بڵێین بیشۆن."

بابم گوتی:"کەنگێ؟"

"هەر ئەمشەو. نابێ بێڵین وشك ببنـەوە..." بـە رەحیمـی گوت:"کارەکـەرەکان لـێ بوونەوە؟"

"بەڵێ خانم, لەمێژە" مەڕ هاتبوو, کەچی ئێمە هەر پێمان نەزانیبوو کە تاریك بـووەو شەو داهاتوە!

دایکم گوتی:"زۆر باشە. کەوایە ئەم دوو فەڕشە زۆر بەهێواشی کۆ بکەنەوەو بیان بەنە حەوشەی. هەر ئێستا بیان شۆن و بەسەر دیواریان دا بدەن" ئەگەر هەوا خۆش بـێ, هـەتا سبەینێ وشك دەبنەوە... دوایە حەسیرەکانیش بـەرن... شـیلان, مـەنیج, رۆڵـە, ئەگـەر خڕیان کردنەوە, ئێوەش کۆنە پەڕۆیەك بێنن بە پەڕۆ بیسڕنەوە!"

فەڕشەکانیان لوول داو بردیانن... بابم راوەستابوو, دوودڵ بـوو. دایکـم بـە کچـەکانی گوت:"بزانن ئاوی گەرمان هەیە... سەماوەر داییسا. ئاوێ گەرم بێنن بابتان دەست وچاوان بشوا... دەبێ بچێ سەرێکی ئەو موسوڵمانەی بدا..." مەبەستی مامۆستا بوو.

بابم لەپەنا پەنجەرەی راوەستابوو, و لەفکرەوە چووبوو. ئاوڕی دایەوە, گوتی:"یـەکجاری جلەکانیشم بۆ بێنن با خۆم بگۆڕم" نا, مەیان هێنن, دەچم لەژوورەکەی ئێوە خۆم دەگـۆڕم. ئەمانەش بدەن بیان شۆن... پیس بوون. هەرچۆنێك بـێ دەسـتمان لـەم حەیوانـە داوە ـ هەرچەند سەد جار لـەم خەڵکـە بەرواڵـەت موسـوڵمانە خـاوێنترە... ئـەی دەردو بـەڵات لەسەری هەرچی ئینسانی بێمایەو ناتێگەیشتووە بکەوێ!..." پاشان ئـاوڕی دایـەوە لای دایکم:"شتێکم وەبیر هاتەوە... ئەمشەو تازە چوو ـ ئەمشـەو هـیچ , بـەڵام بـەیانی زوو چوارپێنج مریشکان بۆ ماڵی مامۆستا بنێـرە. ئەگـەر بۆخۆمـان نیمـانن, بنێـرە لـەنێو ئاوەدانی بکڕن. بەڵام زوو بیان نێرە, هەوەڵی بەیانی لەگەڵ هێندێك برینج ورۆن ـ فـەقیرە بۆخۆی دەست کورتە. لـەبیرت نەچـێ. ئەمشـەویش بۆخۆتـان گۆشـتاوێك لـێنێن و بـە مەجومعەوە بۆی بنێرن..."

بابم دەست وچاوی شوتن, و جلەکانی گۆڕین و چوونە ماڵی مامۆستا...

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٠

ئەو شەوە درەنگ وەختێك لەماڵی مامۆستا ڕا هاتینەوە. لەوێ بووین هەتا شێویان لەماڵی خۆمانەوە بۆ هێنا. وەزعی باش بوو, هەرچەند تای هەبوو, و بەردەوام ئارەقەی لە لەشی دەچۆڕا.

شێومان لە ژوورەکەی دایکم خوارد" ڕێوی خەوتبوو, بابم وەڕەز بوو, هەرچەند لەبەر دڵی منداڵەکان وەسەر خۆی نەدێنا. بەدایکمی گوت:"توتن وپەڕمان لە ماڵێدا هەیە؟..."

دایکم گوتی:"بەڵێ, ئاغا, دەبێ هەمان بێ..." و بە دادەئامینێی گوت:"ئامین, ڕۆڵە, لەیەغدانە گەورەکەدا لەبن جلەکان دایە... لەکیسەیەك دایە لەگەڵ پەڕە سیگار. بڕۆ بێنیە بۆ بابت!"

دادە ئامین کیسەکەی هێنا:"ئەمەیە دایە؟"

"ئەدی, ڕۆڵە!"

بابم گوتی:"بۆخۆت بۆم وەپێچە. ئەمن باش نازانم."

دایکم یەکەم سیگاری پێچایەوەو دایە دەست بابم, و دادە ئامین شەمچەی هێناو دایکم دووبارە خەریك بوو.

بابم گوتی:"هەر ئەو چوارپێنجەی پێچاوتووتنەوە بەسن... ئیشتیام بۆ چووبوو... زۆران مەپێچەوە."

دایکم گوتی:"باشە ئیدی, جاری وایە پێویست دەبێ... دێتە پێش... بەڕاست ئاغا, چ بوو... بۆ وای لێهات؟..."

بابم پێکەنینێکی تاڵیکرد وگوتی:"وەڵڵا بلێم چی... یادۆ لەوێ بوو, هەموو شتێکی دیت وبیست... سەگبابە زۆر نەفام بوو, زۆریشیان پڕ کردبوو... غەفوورئاغای خزم و خوێشمان خەراپی دەرس دادابوو. (غەفوورئاغا کوڕە پووری بابم بوو) وەختێك سەرۆك عەشیرەتێك ـ ئەویش چ سەرۆك عەشیرەتێك (دایکم گوتی:"لەماڵێی دا نیە دانەی بڕوێشی, دەعیەو دەماری کەرێك نایکێشی") لە بەردەم پێپەتیەکی ناتێگەیشتوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دادێتەوەو هەر دەقیقەوسانیە جارێك ئەفەندی ئەفەندی ئەفەندیی لێ دەگرێتەوە, لەمە باشتر چاوەڕوانی ناکرێ! ئەو کەرانە ئیدی ئەوەندە تێناگەن کەبزانن گورگ ئەگەر لەمەڕی دا ناپرسێ ئەمە هی ماڵی کێیە. بەم ئەفەندی ئەفەندی گوتنە سەگبابەیان شێت کردبوو. بە قەولی مامۆستا گووی دەخوارد و پێی وابوو شەکری شکاندوە! سەگبابە بەهیچ باران باشاری نەدەکرا. دەیگوت ئەمن دەبێ ژن وکچ و بووکەکانت ببینم! هێندێ پرسیاریان لێبکەم...! باشە ئیدی وای لێهات. (پێم وایە لەبەر خاتری دڵی دادە ئامینێ باسی قەمچیەکەی نەکرد) هەرچەند دەڕوانم و دەبینم ماوم بەو وەزعەوە زیاتر وەك مۆجیزە دەچێ. لەو نێوەدا مامۆستای فەقیر و ئەم حەیوانە بوونە قوربانی!..."

دایکم گوتی:"نا, ئیشەڵلاّ خوا رەحمیان پێدەکا. پیاوێکی باش و بەدینە. حەیوانەکەش بەفەرمایشتی خۆت هەزار کروور دێنێ... سۆفی رەحمان دەیگوت لە سایە خوایەوە خەتەری نیە."

"نا, بەرواڵەت خەتەری نیە, ئێستا بزانین خوا چ دەکا... بەستەزمانە لەونێوەدا هیچ گوناحی نەبوو... ئێستا ئەمن هەرشتێك... بەڵام ئەو فەقیرە نەسەری سیرێ بوو, نە بنی پیوازێ... بەڵام نەم زانی ئەم سەگە چۆن لەوێ ڕا هاتبۆ ئەم بەریدەرگا! پیاو سەری لەکاری خوا سوڕ دەمێنێ...خوا ئەگەر نەیەوێ مقدّرێك بقەومێ, لە بن عەرزێش بێ وەسیلەی بۆ ڕێك دەخا...!"

گوتم:"بابە, دادە ئامینێ کارۆی هێنایە وێ."

"نا!"

"با ئەو هێنای... لە خۆشی بپرسە... وانیە, دادەئامین؟"

دادە ئامین گوتی:"بەڵێ بابە, ئەمن هێنام."

بابم گوتی:"بەڵام چۆنی دۆست ودوژمن لێك کردەوە, ئەمن لەوە سەرم سوڕماوە!"

دادە ئامین گوتی:"ئەمن پێم گوت, بابە, بەئاماژە نیشانم دا... بۆ کاکە یادۆم باس کردوە, هۆسپ زۆری زەحمەت لەگەڵ ئەم سەگە کێشاوە. لە فرسەقە رێیەك ڕا بۆنی دوژمن لێك دەکاتەوە. دۆست ودوژمن بەچاولێکردنێك دەناسێ. هەر هەوەڵی کەهاتن ئەمن وریای بووم. چاوێکی لە من کرد, تێگەیشتم کەهەر ئەوەدەم دەیەویست خۆی پێدا دا, ئەمن نەم هێشت. قامکم لەسەر لێوم دانا, گوتم بێدەنگ بێ. دوایە گوتم بچێ لەوێ دانیشێ و وریابێ... بابە, جەنابت هێشتا باش شارەزای ئەخلاقی نەبووی: کەچاو لە دۆستی دەکا, چاوەکانی پڕ دەبن لەخۆشەویستی..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"سبحان الله... رۆڵە, هەوەڵی کە هاتی و گوتت لە چیاوبەندەنان خەوتووی بەڕاستی پێم سەیر بوو. باوەڕم نەدەکرد کە ژنێکی جحێڵی بێدیفاع توانیبیەتی سێ چوارشەو لەدەرێ وەمێنێ, بێ پشت وپەنا... بەڵام بەو سەگەوە دەکرێ بە خەیاڵی ئاسوودەوە بە نێو لەشکرێك دوژمن دا هات وچۆ بکەی... خوا بیپارێزێ, دەردوبەڵای لە سەری پیاوی وەك غەفوور ئاغا بدا... ئەمشەو چیت داوەتێ؟ هەرچی پێت باش بوو بۆی دروست کە رۆڵە, چت لێ وەچاو نەبێ, حەیفە!"

دایکم گوتی:"هێلکەو رۆنمان داوەتێ... ئامین بۆخۆی بۆی دروست کرد..."

دادەئامین گوتی:"لەوێ هەروەخت کارێکی باشی دەکرد, مێردەکەم هێلکەو ڕۆنی بۆ دروست دەکرد..."

بابم گوتی:"کەوایە ئێمەش لە بیرمان بێ. دووسبەی وەختێك جەراح برینەکەی کردەوەو بۆی بەستەوە, دووبەدوو پێکەوە هێلکەورۆنی بۆ دەبەین." دوایە گوتی:"رەحمان بۆ برینەکەی چیی گوت, نەی گوت کەنگێ دەی کاتەوە؟ برینەکەی مامۆستا دووسبەی دەکاتەوە..."

"بۆچی بابە, گوتی دووسبەی پاش نیوەڕۆیە..."

"کەوایە, لەگەڵ برینەکەی مامۆستا پێکەوەیان دەکاتەوە..." سیگارەکەی لە ژێرپیاڵەکەدا کووژاندەوە" ئەو سێ سیگارەی پێی مابوون دانیە دەست من... گوتی:"رێوییش خەوتوە!... ئەمنیش چیتان لێوەشێرم ماندووم, دەڵێی پاچ کاریم کردوە, هەموو لەشم کوتراوە. جێی منت لەکوێ راخستوە؟"

دایکم گوتی:"هەر لە دیوەخانێ... خاوێنمان کردەوە, بەرەکانی ژووری رەشیدمان تێدا راخست..." (کاك رەشید برام بوو).

بابم گوتی:"زۆر باشە..." هەستا, لەبەر دەرگا ئاوڕی دایەوە:"ئامین بەکەست سپاردوە سەری ئەم حەیوانە بدا؟ تفەنگچیەکان لە خوارێن, دەبێ بەخەبەر بن..." و بانگی کرد "رەحیم!"

دادەئامین گوتی:"نا, بابە, نێوانی لەگەڵ تفەنگ نیە. ئەمن بۆخۆم سەری دەدەم" شەوێ کە منداڵەکە هەڵ دەستێ شیری بخوا, سەری دەدەم. شاهۆش هەیە, نایەڵێ تەنیا بێ, کوڕێکی رێك و پێکە... ئێوە خاترجەم بن."

"زۆر باشە!"

رەحیم هاتبوو. "بەڵێ ئاغا..."

"نانتان دا بەو عەسکەرە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بەڵێ ئاغا."

"کێی بەسەر سەرەوەیە؟"

"حەمە, ئاغا."

"ئێشکی بۆ دانێن. نەوەك هەڵێ. با بزانین دوایە چیی لـێ دەکەین..."

"بە چاوان ئاغا."

کارۆ لەسەر کەلەکەی راست درێژ ببوو, و بە چاوێکی پڕ ئێش وئـازار و مـەزڵوومیو میهرەبانیيەوە تەماشای دەکردین. بابم چۆکی لەپێش دادا, و نەختێك لاواندیەوە" حـەیوان وەك گەورە کچێك کە میوان تاریفی کردبێ, بە شەرمەوە پێڵووی لە سەر یـەك دادەنـان و جاروبار نووزەیەکی سوکی دەکرد, بەڵام زۆر خۆی بێواز نیشان نەدەدا.

رەنگی دیوەخانێ گۆڕابوو" تفەنگەکان هەر لەو قولینچکە بوون کـە لێـی دانرابـوون. دەمانچەی باش چاوەشیش هەر لە جێی خۆی بوو. بابم لە پێش دا چۆ سەر تفەنگەکان. یەك بە یەك تاقیی کردنەوە. هەموویان پڕ لە فیشـەك بـوون. فیشـەکەکانی لـێ دەرهێنـان" پەڕەبێڵەکەشـی بـە بێزارییـەوە هـەڵ گـرت" لـەپێش دا دەسـتی بەدوگمـەی سـەرەوەی دەسکەکەی دا هێنـا, دەراغەکـەی دەرهێنـا. پاشـان گەلانگێـدانی لـێدا, روو بەحـەوا, فیشەکەکە دەرپەڕی. فیشەکی لەبەر دابوو. خوا رەحمی کرد کەلەو ماوەیەدا کەس دەسـتی لـێنەدابوو. بابم دووبارە گەلانگێدانی لێداو پەلانپیتکەی روو بەمیچی خانووەکە چرکاندو دەمانچەکەی بە بێزارییەوە فڕێ دایە سەرزەوی... و بانگی کرد:"فاتم... شیلان !" داوای تەشت و مەسینەی کردو بەقێز و بێزەوە دەستی بەسابوون شوتنەوە.

KKK

١١

لووتکەی باسکەڕەش تازەگوڵی هەتاوی لە سنگی خۆی دابوو کە دایکم لەخەوێی هەستاندم. هەوا خۆش بوو. بابم هەستابوو, لەبەرهەیوانێ بوو.

دایکم گوتی:"هەستە کوڕم... درەنگە, لەوانەیە کەسێك بێ... بابت لەمێژە ماتڵە... هەستە بڕۆ دەست وچاوان بشۆ." ئیدی ماتڵ نەبوو, و لێفەکەی کۆکردەوە. ناچار بووم, چوومە حەوشەی دەست وچاوان بشۆم.

کێوەکەی پشت ئاوایی بە دڵشکاوی نێوچاوانی تێك نابوو, زەردەخەنەی باسکەڕەش سات بەسات پان و پۆرتر دەبۆوە" بایەکی فێنکی دەهات و دەستی بە پەنجەرەو دیوارەکان دا دێنا, جارێك توندوجارێك لەسەرەخۆ: هێندێ جار وەك ئەو کوێرانەی دەست لە شتێك دەکوتن هەتا بزانن چیە" و هێندێ جاریش توند وەك ئەومندالانەی بە پەنا ماڵی دەوڵەمەندان دا تێدەپەڕن و خێرا قامکێك بە دیوارەکەی دا دێنن و دەڕۆن.

بابم عادەتەن بەهاران و هاوینان, ئەو دەمانەی هەوا خۆش بوو, دەچۆ حەوزو کانێیەکەی ئەوبەر چۆمی دەست وچاوی لەوێ دەشوتن. ئەو وەختانەش کە هەوا خۆش نەبوو, تەشت و مەسینەیان بۆ دێنانە دیوەخانێ. ئەمڕۆ نەچووبوو, یان لەوانە بوو چووبێ و هاتبێتەوە. بە ئاوی ئەو جۆگەلەیە کە لەکانیی ژنانەوە دەهات و بەحەوشەی دا دەڕۆیشت دەست وچاوی نەدەشوتن" بەڵام ئێمەی مندالێ گوێمان نەدەدایە, هەر بەو ئاوە دەست و چاومان دەشوتن, وجاری وابوو کە لە یاری ماندوو دەبووین لێشمان دەخواردەوە.

دەست وچاوم شوتن. سەرێکی ژووری نۆکەرەکانم دا: حەمەی لێبوو, لەگەڵ عەسکەرە تورکەکە. عەسکەرەکە دانیشتبوو, ئەژنۆی لەباوەشی گرتبوو, و حەمەش لەبەر دەرگا ڕاوەستا بوو سیگاری دەکێشا.

هاتمەوە لەسەر پلیکانان تووشی دادە ئامینێ بووم, جێیەکەی کارۆی خاوێن کردبۆوەو دەچوو بێڵەکە بەتالێ کا. بۆنی عەتری چا دەگەیشتە پلیکانان.کارۆ لەسەر لمەدەکە لەسەر تەنیشت کەوتبوو, قاپە ئاوەکەی لەپەنا بوو. نەختێك لاواندمەوە. بابم هێشتا لەبەر هەیوانێ بوو, و بە دووربینەکەی دەیڕوانیە دەوروبەر.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم بانگی کرد:"ئاغا, بەرچایی حازره!"

بابم دووربینەکەی لە کیفی هاویشتەوەو هاتە ژووری... گنجی نێوچاوانیی وێك هاتبوون. دایکم, وەك لەگەڵ خۆی قسە بکا, گوتی:"بێ قەزاو بەڵابی خوویەکی خەراپت گرتوە... سەد جارم پێگوتی لەو جۆرە وەختانەدا لەبەر هەیوانێ پیاسە مەکە... بۆخۆت ماشەڵڵا رەخنە لە هەموو کەس دەگری... ئەگەر لەو دوورەوە چڵکاوخۆرێکی خوا نەناس گوللەیەکی لێدای, چ دەکەی!"

بابم زۆر بەنارەحەتی گوتی:"هیچ, هیچ ناکەم, دەکەوم... ئەتۆش زۆری ورد تێدەگری! گیانی بنیادەم بە دەست خوایە... هاویشتی, هاویشتی... دنیا خەرا نابێ. وادیارە هێشتا عومرم لەو دنیایە تەواو نەبووە - ئەگەر تەواو بایە دوێنێ رۆیشتبووم..."

دایکم گوتی:"ئەتۆش هەر لە فکری خۆت دای... ئەمن بەدەرەك, ئەم زەعیفەیە, ئەم بستە مندالە چ بکەن!"

بابم گوتی:"ئەوە بکەن کە خەڵکی دیکە کردوویانە... ئەتۆش زۆر پەرتی. کێ لە دوای کێ مردوە!... بەوحیسابە بایە دەبوو ئەمن نەبام. چونکە بابی خۆم بەحاڵ وەبیر دێ... هەرکەس جۆرێك گەورە دەبێ. نابێ زۆریشی قوولّ تێبگری... حەمە فەرەج هاتۆتەوە؟"

حەمە فەرەج قاچاخچی بوو, تورکی و فارسیی دەزانی.

دایکم گوتی:"پێرێ شەوێ هاتۆتەوە, هێشتا نەڕۆیوەتەوە... تا دوێنێ نەڕۆیبوو."

"کەوایە حوسێن یان کەسێکی دیکە بنێرە, بڵێ نەچێتە هیچ کوێ, کارم پێیەتی."

"بڵێ بێ؟" ئەمجار گوتی:"ئێستا نا, با قاوڵتی بخۆین, دوایە... دوێ شەو گوتم شت بۆ ماڵی مامۆستا بنێری ناردت؟"

دایکم گوتی:"نا, لەکوێ ناردوومە؟ دوێ شەوێ گوتت, ئەمڕۆ بەیانی بۆی دەنێرم. دەڵێم نەختێك هەتاو گەرم بێ."

بابم گوتی:"کەوایە لەبیرت بێ, جگە لەوانەی پێم گوتی لەو چایەی خۆمان گروانکەیەکی بۆ بنێرەو مریشك و برنج و رۆنیش دەنێری؟"

"بۆخۆیان رۆنیان هەیە..."

بابم نێوچاوانی تێك نا... دایکم وەك هەموو کابانان بەنابەدڵی گوتی:"زۆر باشە!" واته الحكم لله لەزاری منداڵەکانی خۆم دەگێڕمەوە و بۆ منداڵی "خەڵکی دیکە"ی دەنێرم.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناشتامان خوارد. داده ئامین و خوشکەکان و جووتە براکە لەوێ نەبوون. دادەئامین هاتەوە.

"ها, ئامین, چیە؟"

دادەئامین گوتی:"هیچ نیە, هاتم سلاوێك بکەم."

بابم گوتی:"و علیك السلام ـ سوپاس کچم... شەوێ پێت کرا سەری ئەم حەیوانە بدەی؟"

"بەڵێ, بابە, سەرم دا, بە هەموو شتێکی راگەیشتم... شاهینیش هەستابوو, پێش من سەری دابوو. قاپە ئاوەکەی بۆ پڕ کردبوو."

نێوچاوانی بابم تاریك بوو. گوتی:"ئامین, رۆڵە... ئەمن تا ئێستا بەتەمای تۆ, بەو هیوایە کە ئێستا ئەتۆ کەس و کاریانی, و لەهەموو کەست لێ نیزیکترن, بەوجۆرەی پێویستە لەو منداڵە بێگوناحانەم نەپرسیوە... کێ جلەکانیان بۆ دەشوا... هیچیان هەیە, وەزعی کەوش و جل وبەرگیان چۆنە؟... ئەتۆ تا ئێستا هیچت بەمن نەگوتوە..."

"شتێکیش نەبووە عەرزت بکەم, بابە. بۆخۆم جلکانیان بۆ دەشۆم... وەزعی کەوشەکانیان کەمێك ناتەواوە... دەنا کەمایەسیان نیە..."

بابم گوتی:"ئەدی بۆ تا ئێستا بەمنت نەگوتوە؟ باشتر بوو پێم بڵێی... ئەم منداڵە بێگوناحانەش خەڵکی ئەمماڵەن, ئەوانیش هەقیان لەم ماڵەدا هەیە..."

دادە ئامین گوتی:"خوا سەحەب ماڵ راگیرو راوەستاو کا."

بابم گوتی:"زۆر باشە... ئێستا بانگیان کە بێن دانیشن, ئیستیکانە چایەکمان لەگەڵ بخۆنەوە..."

وەسمان وشاهۆ هاتن" بابم پاش ئەحواڵپرسین هێندێکی دڵخۆشی دانەوە... گوتی:"دوێنێ دیتم کەمێك نارەحەتن... باشە ئیدی, ماشەڵلا ئێستا ئێوە جحێڵن, ژیانتان لەبەردەم دایە. ئێوە پیاون, ئەم جۆرە شتانە لە ژیان دا بۆ پیاوان دێنە پێش... دەبێ خۆتان ئامادەکەن... ماشەڵلا ئیدی گەورەن. بەداخەوە ئەم ماوەیە خزم وخوێشە کورد وتورکەکانمان (هەمووومان پێ‌کەنیین) دەرفەتیان نەداوین هەر نەبێ پێکەوە دانیشین دەردی دڵمان بۆ یەکتر باس بکەین. ئەمن وەك یادۆ زۆر وازم لە یاری نیە, بەلام زۆر قسە دەکەم, چەندی بتانەوێ ـ شەڕە شێعر دەزانن؟"

منداڵەکان سەریان داخستبوو, و بە قەلافەتێکی دڵپاکانەوە لەبنەوە تەماشایان دەکردو زەردەیان دەهاتێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئامین, چای بۆ شاهۆ و وەسمانی تێکە!... بەڵێ, کورم, لەژیان دا دێتەپێش کەپیاو وەك ئێوە ناوی خۆی بگۆڕێ. پێتان سەیر نەبێ. ئەمنیش بەمندالّی ناویان لێ گۆڕیم... ئەو وەختەی تورکان بابمیان کوشت (مندالّەکان چاویان بوونە چوار) ماوەیەك بەدوای مندا گەڕان, هەروەك ئێستا بەدوای ڕێوی دا دەگەڕێن. بەڕاست وەبیرم هاتەوە, ئامین, دوێنێ ئەو نەفامە لە شاهۆ و وەسمانیشی پرسی!"

دادەئامین گوتی:"چۆنیان زانیبوو, بابە!؟"

"بۆخۆمان گوتمان... بەڵێ, هەروەك بەدوای ڕێوی دا دەگەڕێن... سوپاس بۆ خوا بابی سلامەتە. ئەو بابەی ئەمن دەی‌ناسم, بەو ئاسانی‌یە کلکی بەتەڵەوە نابێ... لەهەر کوێ هەیە خوا بی‌پارێزێ!... ئامین, ئەمەم بۆ باس نەکردبووی: وەختێك بابمیان کوشت خالّەکانم منیان لە مالّەکانی خۆیان شاردەوە. ئەمن نۆکەرو کلّفەتی خالّەکانم نەدیبوون... یان ئەگەر دیبووشمن لەبیرم نەمابوو. لێرە لەنێو عەشیرەت, کچ ئەگەر مێردی کرد تازە ڕۆیشتوە" لێرە مەسەلێکمان هەیە, دەڵێ کچ وەك بەردارێك وایەکە لەسەر پردێ ڕا لە چۆمیت هاویشتبێ... ئەگەر ڕۆیی, ڕۆیی! ئەمن بۆخۆم باوەڕم جۆرێکی دیکەیە" ئەمن تا ئێستا هیچ کاتێك بەرەزامەندی کچم بەمێرد نەداوە. مالّێك کچی لەسەر مالّێ بێ شتێکی دیکەیە, بەتایبەتی بۆ دایك وبابان. بەهەر حالّ کچێك کەمێردی کرد, بەدەگمەن ئەگەر سێ سالّ یان پێنج سالّ جارێك باب یان براکانی سەرێکی بدەن... دەبینی کچ چەند سالّە ڕۆیشتوە, مندالّی بوون, مندالّەکانی گەورە بوون هێشتا مالّی بابەگەورەیان نەدیوە, بەتایبەتی ئەگەر بنەمالّەی کچەکە نێوانی لەگەلّ بنەمالّەی مێردەکەی ناخۆش بێ, کەلێرە زۆر جار وایە. هەر ئەو باش چاوەشە گەوجە کەدوێنێ ئەو بەزمەی سازکرد, لەمالّە کوڕە پووری خۆم ڕا هاتبوو!"

دادە ئامین ومندالّەکان سەریان سوڕ مابوو.

"بەڵی, خەریك بووم باسی ئەوەم دەکرد کە ئەمنیش ناوم گۆڕی. وەك دەزانن ناوم شێرۆیە. ئەودەم ببوومە سلێمان وتورکان دەرکا ودەرك بەدوام دا دەگەڕان. ئەودەم ئەمن لەتەمەنی ئەم وەسمانی حازرییەدا بووم و هەروەك ئەتۆ ڕێویت لەبن کۆشت ناوەو لەحزەیەك لێی غافلّ نی, دایکی خوالێخۆشبووم..."

دادەئامین گوتی:"خوا عافووی کا!"

"بەڵێ, دایکی خوالێخۆشبووم بە قەولی خۆی ببووە لینگە کەوشەکۆنی لاقی مریشکێ... بۆخۆت دیوتەو دەزانی, وەختێك مریشکێکی غەریبە دێننە مالّێ, بۆ ئەوەی فێری مالّەکە بێ, بەدەزوو لینگەکەوشێکی کۆنی دەلاقی دەخەن. دایکم فەقیرە ئاوا ببووە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پابەندی من. ئەم ژنە هەژارە زۆری ئازار دەچێشت, وەك بۆخـۆی دەیگـوت سـەرێكی پـڕ ژانەسەری هەبوو... قومێك ئاوی رەحەتی لەگەروو نەچۆ خوار. نەخۆشی وئەو جۆرە شتانە لەولا بن, فەقیرە هەمیشە هۆشی لەلای من بوو. لەبیرمە هاوینان شەوێ لەگەڵ خاڵـەكانم لە سەربانی دەنووستم... منداڵ بووم, لەبیرمە ـ لەوەگەڕێ چەند پاڕامـەوە هـەتا دایكـم رێگای دام دوور لە خۆی لەگەڵ پیاوان لە سەربانی بنووم... لەبیرمە شەوێكیان ـ ئێسـتا ئەتۆ كچمی و ئەوانەش لەجێی نەوەكانمن, بەڵێ, شەوێكیان لەگەڵ خاڵەكان لـە سـەربانی خەوتبووم... لای نیوەشەوێ بوو, لەبیرمە كەڵەباب دەیان خوێند. كاری سـەراوێم هـەبوو. هەستام كارەكەم بكەم ـ هەر لەو بڵندە لەسەربانی, وەك هەموو منداڵان. مانگە شەو بوو. دیتم لەسەر ئەو پلیكانەی دەهاتە سەربانی وەك ئەوەی شتێك بجووڵێ وایە...ترسام. دایكم هێندی لەبن گوێیان خوێندبووم. هـاتم خـاڵم هەسـتێنم, دایكـم لـە دوورەوە پێیزانـی ـ تێگەیشت ترساوم. بەسپایی گوتی:"مەترسە كوڕم, هەڵی مەستێنە, ئەمنم!"

ئەمن ئەو وەخت وەك هەموو منداڵێك پێم نەزانی... نووستم" زۆر دواتـر تێگەیشـتم ئەمە كاری هەموو شەوێكی بووە... تەنانەت متمانەی بەبراكانی خۆشـی نـەدەكرد, لـە كاتێك دا خوشكی گەورە بوو, لەهەمووان گەورەتر بوو, و براكـان زۆریـان ڕێـز لـێدەناو تەنانـەت بـە بـێ ئیزنـی وی لەلاشـی دانەدەنیشـتن. خـوا عافوویكـا, هەمیشـە دەیگوت:"نووری چاومن, لە جێی بابمن... بەڵام باوەڕم بەمانیش نیە" كوڕم, میللەتی مە میللەتێكی خۆخۆرە, بۆخۆمـان خۆمـان دەخـۆین!" ئـەتۆ ئـەم كارۆیـەت هەیـە, فـەقیرە ئەمەشی نەبوو. ئەم حەیوانە گەنجینەیە, قەدری بزانە, خوا رەحمی پێبكا!"

بابم ئەم شتانەی دەگوت, بەڵام بەو جۆرەكە بۆخۆم دەم ناسی, دەم زانی كە فكر وهۆشی لەجێیەكی دیكەیە. نەختێك ریشی خۆی خوراند, و لەدرێژەی قسـەكەی دا گوتی:"بـەڵێ, فەقیرە سەرێكی پڕ ژانەسەری هەبوو. هەتا سەر و سامانیكمان پەیدا كـردو هـات بتوانـێ خۆی گوتەنی لاقی درێژ بكاو پیاڵە ئاوێك بەئاسوودەیی بخواتەوە, عومری درێژی بـۆ ئێـوە بەجێ هێشت..."

دادەئامین گوتی:"خوا لێی خۆش بێ, یاخوا... بابـە, كەسـێك پیـاوی وەك جـەنابتی پێگەیاندبێ, لەراستیدا نەمردووەو هەمیشە زیندوویە..."

"لەدڵی من دا كەهیچ, هەمیشە زیندوویە..."

دایكم گوتی:"دایە خانم شێرەژنێك بوو بۆخۆی. ئەی دوور لەئێستای, خـاك لەبـەین دا بێ, گیانی بۆ نەوەكانی دەردەچوو. تازە ئەم رەشیدەم ببوو, باوەڕكە, ئامین, ئەگـەر سـەری

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێشا, دایەخانم دوور لەگیانی, دەچۆ شەرایە مەرگی... زۆر خانم بوو!... قەبرەکەی پڕ بێ لە نوورا!..."

بابم گوتی:" دنیایەك خۆشەویستی, دنیایەك سۆز بوو ـ زۆرم پێ خۆش بوو بت دیبیایە, ئەخلاقی زۆر وەك خۆت دەچوو..."

دایکم هەستا رۆیشت:"ئەمن بچم ئەم کەل وپەلە بۆ ماڵی مامۆستا بنێرم..."

سەیرە, ئێستا تێدەگەم ـ ئەگەر پیاو یەکێکی خۆش ویست, ئاکار و رەفتاری و شێوەی روخساری لە هەموو بارێکەوە بە تەواو دەزانێ و دوایەش لەئاکارو رەفتار و شێوەی روخساری خۆشەویستێکی دیکەی دا دەبینێتەوە. نازانم بابم چەندە لەسەر هەق بوو, و دادەئامین تا چ رادەیەك وەك نەنکم دەچوو. چونکە دایە گەورەمم نەدیبوو. بەڵام لەبیرمە دایکم لە پێش دا هیچ پێی خۆش نەبوو بابم خوشکە گەورەکەم بدا بە"حەسەن ئاغا", کەچی پاش بەینێك کە حەسەن ئاغای وەبەر دڵ کەوت, زۆر قورس و قایم دەیگوت حەسەن ئاغا وەك خاڵە قاسم دەچێ. لەحاڵێك دا ئەمن خاڵەقاسمم دیبوو: هیچیان وەك یەك نەدەچوو: ئەو کەڵەگەت بوو, ئەم دەستە پیاووخەپەتۆڵە, ئەو سپی وسۆڵ بوو, ئەم رەش ئەسمەر. بەڵام لەبەر چاوی دایکم وەك یەك دەچوون!

بابم لە درێژەی قسەکانی دا گوتی:"منداڵ هەتا دایك وبابی مابن گوێ ناداتە ئەم شتانە... منداڵ زۆر زاڵمە... یەکیان بۆخۆم, بە هیچ جۆر دەربەست نەبووم. منداڵ وەختێك وەخۆی دێ, کەدەبینێ هەیاران, دەوروبەری چۆڵ بووە! و ئەوانەکە هیچ حیسابی لەسەر نەدەکردن رۆیشتوون, و قووڵکەیەکی گەورەیان لە ژیانیدا بەجێ هێشتوە, کە بە هیچ شتێك پڕ نابێتەوە... باشە ئیدی دابی زەمانەیە, کچم..." وەك لەفکر وخەیاڵێکی دوور وەخۆی هاتبێتەوە, گوتی:"دەورێکی دیکەمان چا بۆ تێکە... یادۆ, بچوو رەحیمی بنێرە لە دوای حەمە فەرەج. ئامین, ئەتۆش لە بیرت نەچێ... بزانە کەوش و کڵاشی هەن, لەبیرت بێ... هەرچی پێویستتانە لێی وەرگرە... بەدایەش بڵێ, ئەو شتانەی پێم گوتوون هەر ئێستا بۆ ماڵی مامۆستا بنێرێ ـ لەبیری نەچێ... نیو سەعاتی دیکە بۆخۆم دەچم..."

دادەئامین گوتی:"دایە هەر ئێستا چوو کە بیان نێرێ..."

بابم گوتی:"ئەتۆش وەبیری بێنەوە ـ دەمەوێ کەل و پەلەکە پێش خۆم بگەنە وێ."

دادە ئامین رۆیی, براکانیش رۆیشتن ـ حەمە فەرەج هات.

"فەرمایشتێکتان هەبوو, ئاغا؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"فەرموو دانیشە... بڵێ چای بۆ کاکەحەمەی بێنن... بەڵێ, حەتمەن ئـەو پێشهاتەی دوێنێت بیستوە؟"

"بەڵێ, ئاغا."

بابم گوتی:"دوێنێ دیلمانجمان مامۆستا بوو, کە بەداخەوە وای لـێهات فەقیرە... لێرە عەسکەرێکمان هەیە دەمەویست هێندێ شتی لـێبپرسم. بۆیە زەحمـەتم وەبـەر تـۆ نـا... دوایەش خێزانم ومنداڵەکان هێندێکیان کار پێتـە. لـەبیرت بـێ, بـێ ئاگـاداریی خـانم و منداڵەکان نەڕۆی."

"بە چاوان, ئاغا."

"ئەتۆ عادەتەن جگەرە دەکێشی, جگەرەیەکم دەیە, بزانم توتنەکەی چۆنە..."

"توتنەکەی کوردییە, ئاغا... خەراپ نیە." هەستا, قوتووە جگەرەکەی بەشەمچـەوە برد لەپێش بابمی داناو گەڕایەوە جێی خۆی.

بابم سیگارەکەی داگیرساند, یەك دوومژی لـێدان و گوتی:"نا, خەراپ نیـە... یـادۆ, بەئامینێ بڵێ بێتە سەر پلیکانان, با ئەو حەیوانە خۆی ئازار نـەدا. بڵـێ عەسـکەرەکەش بێنن."

ڕۆیشتم. دادەئامین هات, دەستێکی بە سەروگوێی کـارۆ دا هێنـاو هێنـدێ شـتی بـە گوێدا چپاند, و هەر لەوێڕا چۆ ژووری براکان. عەسکەرە تورکەکە هات. ڕەنـگ پـەڕیو, هەڵلـەرزیو و بەدبـەخت و حەمـە شـێتیش وەك شمـر بـە دوای دا. سـەلامی کـرد. بـابم گوتی:"وعلیك السلام. دانیشە." و بەدەستیش ئاماژەی بۆ کرد. عەسکەر دانیشـت, هـەر لەبەر دەرگاو لەنیزیك تفەنگ وفیشەکدانەکان.

بابم گوتی:"بڵێ چای بێنن..." چایان هێنا. بابم بە حەمەفـەرەجی گوت:"کاکەحەمـە لێی بپرسە نانی بەیانیی خواردوە؟" حەمە فـەرەج وەڵامـی دایـەوە کـە خواردوویـە. بـابم گوتی:"زۆر باشە..." عەسکەر چایەکەی بەقورتەقورتی گەرووی خواردەوە. بابم مژێکی لە جگەرەکە داو گوتی:"ئێستا بپرسە وەزعی دوێنێت چۆن دی. ئەگەر یـەکێك لێـت بپرسـێ دەڵێی چی؟..."

عەسکەر گوتی کە بەڵێ, خەتای باش چاوەش بووە, باش چاوەش کەریـەتیی کـردوە ـ لەجێدا پیاوێکی ناتێگەیشـتوو بـووە... لـەوێش لـەنێو عەسـکەرەکان بـە جەبارەشـێت ناسراوە...

بابم گوتی:"بپرسە لەوێ چەند کەسن..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عەسکەر گوتی:"دە کەس زیاتر نین - چوار کەس لەگەڵ مولازیم ئەسەدن. لە "بزنەسوور", چوارکەس لەگەڵ باش چاوەش "ئوویووز"ن, لەدارە سپیو ئەو و باش چاوەش جەبارو غولامیش - ئەو عەسکەرە کەکوژرا - لە مێرگە لەلای غەفوور ئاغا بوون.

بابم گوتی:"بپرسە بۆ لەوێن - ئاخر ئێرە خاکی ئێرانە. کێ بەوانی گوتوە سنوور ببەزێنن؟"

عەسکەر جوابێکی بەجێی بۆ ئەم پرسیارە نەبوو.

بابم پرسی مەرکەزیان لەکوێیە؟

عەسکەرەکە گوتی:"مەرکەزیان لە"وان"ە. مولازیم ئەسەد بەین بەین دەچێتە وێ و دێتەوە.

"لە ناوچە هەر ئەوەندەن یان ئی دیکەشیان بەجل وبەرگی خۆولاتی‌یەوە لەگەڵن؟"

عەسکەر گوتی نا, هەر ئەوەندەن, نەی بیستوە کە عەسکەری تورك بەجل وبەرگی خۆولاتی‌یەوە لەناوچەدا هەبن.

کێ دەستووری داوە بێنە ئێرە؟

کەس دەستووری بەو نەداوە, لەوانەیە دەستووریان بەباش چاوەش جەبار دابێ, ئەو عەسکەرە, دەستوور بەو نادەن.

"باش چاوەش جەبار و ئەو عەسکەرەی دیکەو خۆی لەدیوەخانی غەفوورئاغا بوون؟"

"بەڵێ, هەرسێك لەوێ بوون."

"غەفوورئاغا دەی زانی کە دێنە ئێرە؟"

"بەڵێ, شەوی پێش هاتنەکە ئەو بوو کەئەو هەوایەی خستە کەللەی باش چاوەشەوە."

"چیی بەباش چاوەش گوت, لەبیرتە؟"

"گوتی هەر ئەوەندەی دەوێ بۆخۆت لەگەڵ دوونەفەر عەسکەر بچی هەڕەشەی لێ بکەی. تەنانەت دەتوانی بەرتیلێکی باشیش وەرگری..."عەسکەر مردەخەنەیەکی کرد.

بابم گوتی:"هەی نەحلەت لەجنست کابرا! ئەو بەدبەختە فەقیرەی بەکوشتن داو عالەمێکیشی تووشی ژانە سەرکرد!" و لەسەری رۆیشت:"ئێستا تەحویلی دەوڵەتت بدەم دەڵێی چی؟ دەڵێی بۆچی و بۆ چ مەبەستێك هاتوویە خاکی ئیرانەوە...وەختێك دەوڵەتی ئێران دەت داتەوە بە دەوڵەتی خۆت دەڵێی چی؟ حەتمەن لێت دەپرسن بۆچی چووی, بۆچی تەشقەڵەت بەخەڵك کرد - جوابت چ دەبێ؟"

عەسکەر شانی هەڵ تەکاندن:"ئەمن عەسکەرم... باش چاوەش گوتی وەرە, ئەمنیش هاتم... فەرماندەی من ئەوە, گوتی وەرەو هاتم..."

"نالێی بە هاندانی غەفوورئاغا چووین بەرتیل وەرگرین؟"

عەسکەر سەری داخست.

"ئەو ئێسترەی هێنابووتان هی کێیە؟"

"هی غەفوور ئاغایە."

"زۆر باشە... کاکە حەمە جگەرەیەکم بۆ تێکە بزانم ـ حەمە بیبەوە!"

حەمەگوتی:"ئاغا, ئەتۆش ماشەڵڵا حەوسەڵەت هەیە... ئەو هەموو پرسینەی بۆ چیە“ ئیزن بدە گوللەیەکی لەمێشکی بدەم و تەواو!... بۆچی چووی, بۆچی هاتی! باشە, دیارە“ تورك بۆچیدێ؟ دێ نوێژی جەماعەتت لەگەڵ بکا!؟ هاتوە بۆ تاڵان, هاتوە بۆ ژنی جوان... بێقەزابی چ دەفەرمووی!؟

پێکەنیین. بابم گوتی:"بەراستی شێتی... رۆڵە, ئەمە فەقیرە“ بەدبەختە. ئەم بەدبەختە کوڕی خەلکە, دایك وبابی هەن وەك تۆ. ئەمن قەولت پێ دەدەم گوزەرانی لەگوزەرانی تۆ و خەڵکی وەك تۆ باشتر نیەو تەنانەت خراپتریشە." بەحەمە فەرەجی گوت:"کاکە حەمە لێی بپرسە چ کارە بووە, کاری چیە؟"

عەسکەر گوتی:"وەرزێرە, لە دەوروبەری ئیزمیر... بابی نەماوە. دایك و دوو خوشك و برایەکی چووکەڵەی هەن.

بابم بەحەمەی گوت:"عەرزم نەکردی! ئەمانە بەدبەختن, رۆڵە, ئەسپێ وەسەر و لەشیان هەڵ دەگەڕێ, بەدبەختن... باشە ئیدی, نێزەی دەسەڵاتەکان ـ هەر دەسەڵاتێك ـ گەورە یان چووك ـ هەر ئەم فەقیرانەن. کەمال پاشا یان سوڵتان فلان, یان فلان پادشا بناخەی دەسەڵاتەکەی هەر ئەمانەن... گوناحی ئەمانەش هەروەك خۆمان نەزانیە. ئێمەش ئەگەر تێگەیشتنمان هەبایە, ئێستا ئاوا نەبووین. قسە زۆرە, بیبەوە!" تاوێك فکری کردەوە, دوایە گوتی:"بە راست کاکەحەمە, شتێکی دیکەش هەبوو. ئەتۆ دەزانی خەتی تورکی بخوێنیەوە؟"

"باش نا, بەڵام دەزانم..."

"یادۆ, هەستە ئەو کاغەزەی لەسەرئەو تاقەیە بێنە... لەسەر کتێبەکەیە..."

کاغەزەکەم هێنا. "حوکم"ەکەی باش چاوەش بوو, بەمارك و مۆری دەوڵەتییەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بیدە بەکاکەحەمە..." هەستم دەکرد بابم پێی ناخۆشە دەست لەکاغەزەکە بدا.

حەمەفەرەج کەمێك لەکاغەزەکە ورد بۆوە, نەختێك لەپیتەکان مۆر بووەو هێندێك لێوی بزاوتن... گوتی:"ئاغا, نووسراوە دەنگۆیە کە ژنی هۆسپ هەرمەنی لەو دەوروبەرە بینراوە, لێیبکۆڵنەوە... یووزباشی تووران"

بابم گوتی:" هەی نەحلەت لەبابت پیاو"

ΠΠΠ

بابم تێمابوو, نەیدەزانی چ بکا ـ مامۆستا وەزعی خەراپ نەبوو, مەسەلەکەی لەگەڵ ویش باس کرد. چ بکا؟ داخوا عەسکەرەکە هەروا ئازاد بکا, جەنازەکانی بداتێ بیان باتەوەو کورد گوتەنی مەسەلەکە دیزەبەدەرخۆنە بکا؟ بەلاَم ئیدی شتێك نەمابوو دیزە بەدەرخۆنە بکرێ. باسەکە ئێستا بنێشتەخۆشەی سەر زاران بوو.. چ بکا, لەگەڵ دەوڵەتی خۆمان چ بکا؟ خەبەر بدا یان نا؟ هەتا ورمێ دوو رۆژەرێیە. ئەمجار خۆ دەوڵەتێك نیە. ئەو چەند سەربازو پاسگایەش کە لە ماکۆن, شەو و رۆژ خزاونەتە هێلانەکەیان و لەترسان ناوێرن سەر لەکونێ بێننەدەر. لەوێش تورکەکان هەمە کارەن. نا, بەتەنافی رزیوی دەوڵەت ناکرێ پیاو بچێتە چالاَوێوە... پاشان تورکەکان چ لێ بکا؟... ئەوانیش حەتمەن دەست هەڵ ناگرن" بۆخۆشیان دەست هەڵ گرن, غەفوورئاغاو خەڵکی وەك غەفوورئاغا لێیان ناگەرێن... جەنازەکان لێرە بنێژێ... عەسکەرەکە چ لێ بکا؟ جەنازەکان وعەسکەرەکە بنێرێتە ورمێ... بەبێ چاوەدێری چەکدار چۆن دەکرێ؟ لەلایەك بەرەسمی چەك کۆکراوەتەوەو کەس هەقی نیە چەك هەڵ گرێ, لەلای دیکەش, کەس بەبێ چەك ناژی... بەچەکەوە بنێری گیروگرفتێکی هەیە, بەبێ چەك بنێری هەزارجۆر گیروگرفت! چ بکا... تێمابوو!

مامۆستا حاڵ وحەوسەلەی باس وکێشەی نەبوو. دیسان تای هەبوو, و نەختێك پەرێشان بوو. هاتینەوە ماڵێ. بابم هەروا نیگەران بوو. کوێخا هات.

"ها, چ باسە؟"

"دوعای سەرت قوربان... ناردم ئێشکچییەکانی شەوێیان گۆرین ـ ماندوون ـ ئەگەر لوتف بفەرمووی رابسپێرییە لای رەشید ئاغا یان مارف ئاغا سێچوار

تفەنگچیمان بۆ بنێرن. دوێ شەو هەر ئـەم سێکەسـە بـوون و ئەمشـەویش دیسـان هـەر ئەوانن..."

بابم نەختێك بیری کردەوە... و گـوتی:"هیچ لـەبیرم نـەبوو... بۆچـی دوێنـێ وەبـیرت نەهێنامەوە؟ بۆخۆت دەت زانی ئەمن لەو ئاڵۆزی و بلۆزییەدا هۆشـم لــێنیە. تەنانـەت هەر نەشم دەزانی کە ئێشکچیت ناردوون ـ دیارە کارێکی زۆر باشت کـردوە, بـەڵام بـاش وابوو بیرم بخەیەوە, کە لائیکـەم ئـەمڕۆ گەیشـتبانە ئێـرە... درەنـگ نـەبووە, کاغـەزی دەنووسم و هەر ئێستا کەسێك دەنێرم... باشە, خەبەرێك نەبووە...؟"

"نەخەیر,ئاغا, خەبەرێك نەبووە."

"ئێشکچیەکانت لەکوێ داناون؟"

"لەو جێیانەکە بەسەر ڕێبازەکان دا دەڕوانن, هەم لەم بـەر وهـەم لـەو بـەر... پیـاوم لەگەڵ ڕانە مەڕیش ناردوون."

"زۆر باشە. ئێستا هەتا تفەنگچیەکانی کوڕەکان دەگـەنێ, جـارێ چـەند کـەس لـە لاوەکانی ئاوایی بانگ کە, تفەنگ و فیشەکی ئەم باش چاوەشە و عەسکەرەکانیان وێ دە, بـا ئێشکچـیەکان بگـۆڕن... هەرچـۆنێك بـێ, تفـەنگ و فیشـەك هەیـە, هـەتا تفەنگچیەکانی کوڕەکان دەگەنێ... خۆ هیچیان نەدیوە؟ زۆر باشە. پاشان بە سـەلیقەی خۆت یەکێك بنێرە دەوروبەری دێیەکەی غەفوورئاغا گوێ پێدا بگرێ, بزانین لەوێ چ باسە. یەکێك بنێرە کەهۆش و بیری لەلای خۆی بێ" یەکێکیش ئامادە بکـە شـەوێ وەڕێ کـەوێ کاغەزێك هەیە بۆ کەریم ئاغای بەرێ... عەسکەرەکەش با هەر لـە جێـی خـۆی بـێ... ئەوانەی پێم گوتی لە بیرت نەچن..."

نەخەیر ئاغا... عەرزێکی دیکەشم هەبوو, ئەگەر ڕێگام پێ بدەی... ئەم کەلاکانە چ لـێ بکەین؟ ڕاستە هەوا فێنکە, بەڵام دوو ڕۆژی دیکە وەمێنن بۆن دەکـەن, بـا دەکـەن و لەوانەیە بتەقن ـ ئەودەم تووش دەبین, ئاغا."

بابم گوتی:"باشە ئەتۆ دەڵێی چ بکەین؟ خۆ نـاتوانین بیـان نێـژین... بشـیان نێـژین ئەگەر قەرار بێ تەحویلی جێیـەکیان بـدەین ناچـار دەبـین قـەبرەکان بدەینـەوە. دەڵێـی چ بکەین؟"

کوێخا گوتی:"بە ئەقڵی من, ئەگەر بەسەلاحی بزانی بـە کـەریم دارتـاش بفـەرمووی سندووقێك دروست کا کە جێـی دوو تـەرمی تێـدا بێتـەوە... هـەر بـەو دار و تەختـەی ئاسایی. کە سندووقەکە تەواو بوو جەنازەکانی تێداوێین, دەرگاکەی بزمار کوت دەکەین و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەلێنەکانیشی بەهەویر دەگرین و لەم گۆشەیەی حەوزەکە دای دەنێین... جێیەکی فێنکە... ئەگەر سەحەبیان بە دوایان دا هات, بۆ ئەوەی دڵنیابێ کە خۆیانن, تەختەیەك لا دەبەین" وەختیك دلنیا بوو دووبارە تەختەکە لەجێی خۆی دادەنێینەوەو بەهەویر درزەکان دەگرینەوە..."

بابم گوتی:"فکرێکی زۆر بەڕێوجێیە! هەروا بکە ـ لەزمان منەوە بەکەریمی بڵێ زووتر, بەڵکوو هەر ئەمڕۆ سندووقەکە تەواو بکا... بڵێ لەسەر ڕەندەکردن و ڕێك ولووس کردن ڕانەوەستێ. ئەسڵی کارەکە ئەوەیە لەجێیەکی وابن کە هیچیان لێ نەیە کەوایە ئەتۆ بڕۆ وەدوای ئەم کارانە بکەوە... فکرێکی زۆر باشت کردوە!"

کوێخا تفەنگ و فیشەکدانەکانی هەڵ گرت و ڕۆیشت...

نانی نیوەڕۆیەمان خواردبوو. عەسکەرە تورکەکە هەر لە دیوی نۆکەرەکان بوو, و حەمەو دوو کەسی دیکەی بەسەر سەرەوە بوون. حەمە هەمیشە لەوێ بوو, و بەوە خۆشحاڵ بوو کە دیلێکی تورکی لەبەر دەستان دایە.

دایکم و دادەئامین وخوشکەکان هاتن... جووتەبراکە گوێزیان بەکلکێ دەشکاند, دادە ئامین خۆشحاڵ بوو ـ دووجووت کلاشی زۆر باشی بۆ لە حەمە فەرەج کڕیبوون, و براکان کەیفیان دەکرد.. هەنگاوێك دەڕۆیشتن ـ چەند بە سەنگینییش ـ و چەند جار تەماشای کلاشەکانیان دەکرد.کاتێك هاتنە دیوەخانێ, کلاشەکانیان لەکەوشکەنان داکەند, جووتیان کردن ولەقوژبنێك دایان نان نەوەکا کەسێك پێیان لێ نێ.

بابم پرسی:"ئەمانی بەچەند حیساب کرد؟"

دایکم گوتی:"هەر جووتەی بە چوار قڕان..."

بابم گوتی:"باشی حیساب کردوون, زیادی وەرنەگرتوە ـ کەوشی نەبوون؟ ئێستا وەختی کلاش نیە."

"نا, بابە, نەی بوون."

"ئەدی پارچە؟"

"چەند گەزمان خام کڕی بۆ کراس. بڕیومن, ئەمڕۆ و سبەی تەواویان دەکەم."

"زۆر باشە, سەری ئەم حەیوانەشت داوە؟"

دادەئامین گوتی:"جەنابت لەماڵ نەبووی, جەڕاحەکە هات ـ برینەکەی کردەوە, گوتی باشە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـابم گوتی:"سـەری مامۆستاشـی دابـوو, بـەڵام برینەکـەی نـەکردبۆوە, چـۆن بـوو ئەمیانیکردەوە, قەرار وابوو سبەینێ بیکاتەوە!"

"هی ئەمیشی نەکردەوە, هەر لەسەر پەڕۆیەکەوە تەماشای کرد. تـەنیا ئـەو پەڕۆیـەی کردەوە کە پێی بەستبوو. دووبارەش بەستیەوە."

بابم گوتی:"زۆر باشە... لینگێك لەم کلاشانەم بۆ بێنە بزانم, شاهۆ! " شاهۆ هەستاو هێندی چاو لەسەر چاوی دانیی کلاشەکانی خۆی هێنان و لە پـێش بـابم رای گـرتن" بـابم لینگێکی وەرگرت, کەمێك ئەم دیو ئـەو دیـوی کـردو گوتی:"خـەراپ نـین, بەرەکـەیان لاستیکە. زوو نادڕێن... بەلام سەرەکەیان زۆر بێکەڵکـە, بـە دوو رۆژ لەبـەر یـەك بـلاو دەبێ... دەبێ بیان بەن دەورەیان تێبگرن, کە هەم ئاوێ هەڵ نەچنن, هەم لانـی کـەم تـا بەهارێ خۆ بگرن. هەرچەند لە زستان دا کلاش دەپـێ نـاکرێ... هەرچـۆنێك بـێ زیـاتر بەرگە دەگرن." کلاشەکانی وە شاهۆ دانەوە گوتی:"یادۆ... حوسێنی بانگ کە."

حوسێن هات, بابم گوتی:"ئەم کلاشانە دەبەی... ئەو دوو جووتەی بەر دەرگا ـ ئـەرێ, خۆیان... دەیان بەی دەیان دەی بە وەستا سالحی پینەچی, لە زمان منەوە پێی دەڵێی بـە قایشێکی باش و جوان دەورەیان تێبگرێ, و هـەر ئـەمرۆ تـا ئێـوارێ بیـان نێرێتـەوە ـ تێگەیشتی؟"

"بەڵێ, ئاغا."

منداڵەکان دووبارە بێ پێڵاو مانەوە. بابم گوتی:"نارەحـەت مـەبن, تـا ئێـوارێ دەیـان هێنێتەوە... کلاشی دەورە تێگیراو شتێکی دیکەیە, تەنی تەنێکی لەگەڵ کلاشـی دەورە تێنەگیراو فەرق هەیە!..."

فەرشەکان هێشتا وشك نەببوونەوە, بەڵام هەوا خۆش بوو. دایکم گـوتی بۆخـۆی چـووە سەری داون" ئەگەر هەوا هەروا خۆش بێ. تا ئێوارێ وشك دەبنەوە.

بابم گوتی:" ئەوە دانیشتووین... فەرقی چیە. ئـەمرۆ نـەبوو سـبەینێ. خـۆ لەسـەر عەرزی دانەنیشتووین," دیار بوو لە فکر دایە... هەموو دەمان زانی. دادە ئامین رێـویی هێنا. گیرفانی بابم قەندی تێدا نەبوو ـ لەبیری چووبوو ـ بابم بەسپایی دەستی درێژ کـردە پشتەوە, دادەئامین کلۆ قەندێکی لە دەستی نا. بابم بە سپایەکی قەندەکـەی لـە گیرفـانی سەڵتەکەی هاویشت. رێوی بێکەیف دانیشتبوو, لاقی درێژ کردبوون و پـاڵی دابـۆوەو بـە پێچەوانەی جاران تەماشای رووبەرووی خۆی دەکرد.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بـابم نـەختێك قدیلكـەی داو گوتی:"نـەت دیتـەوە..." بـاش نەگـەڕای!" و دەسـتە چـكۆلەكەی گـرت, نـەختێك تێیـەوە ڕامـا, و بـردی بـۆ لای گیرفـانی سـەڵتەكە... گوتی:"دووبارە بگەڕێ ـ ئێرە باش نەگەڕای... سەیرە, ئەم گزگلەش تێگەیشـتوە ئـەمڕۆ ئەمن وەزعم بـاش نیـە!... ئێسـتا تۆزێـك بگـەڕێ, بـەڵكوو بیبینیـەوە! ڕێـوی گـەڕا, قەندەكەی دۆزیەوەو لەخۆشییان هاواری كرد... و پێكەنیین.

ڕێوی وەختێك دیتی بابم حەوسەلەی نیە لەسەر كۆشیی هاتـە خـوارێو بـە گاگۆڵكـە ڕۆیشتە لای دایكی. بابیشم هەستاو چۆ بەر هـەیوانێ. دایكـم وخوشكەكانیشـم چـوونەوە ژووری خۆیان. بابم ماوەیەك بەدووربین ڕوانیە دەوروبەر, هات لەپـەنا پەنجەرەكـەی دیكـەوە دیسان تەماشای دەوروبەری كرد, و چۆ خوارێ. ئەمنیش بەدوای دا.

سەرێكی ژووری نۆكەرەكانیدا, و هاتەوە سەرێ... لەسـەر پلیكانـان تاوێـك لـەپێش كـارۆ هـەڵ تروشـكا, و لاواندیـەوە" كـارۆ بەمـەزلۆومی چـاوی گێـڕا" بـابم گوتی:"بەستەزمانە... ژانی هەیە! هیچیش ناكرێ..." هەناسەیەكی هەڵ كێشاو هـەر لەوێ ڕا بانگی كرد:"فاتم!"

"بەڵێ, ئاغا!"

"ئەو سیگارانەی دوێ شەوێ پێچاتنەوە, خۆ فڕێت نەداون؟"

"نا, ئاغا..." پاشان:"ئامین, لەسەر تاقەكەن, ڕۆڵە" بیان هێنە بیان دە بە بابە!"

دادە ئامین سیگارەكان و شەمچەیەكی لەسەر دەورییەك دانان و هێنانی لە پێش بابمی دانان. گوتی:"بابە, چاش حازرە ئەگەر ئیشتیات لێبیە, تازە دەم كراوە."

بابم گوتی:"بێنیە, ڕۆڵە, كاری چاكت كرد." ئەمە قسەی بابم بوو لەسەر هەر كارێـك كە ئەو دەیكرد:"كاری چاكت كرد..." سـەری هـەڵ بـڕی, نـەختێك لـە روخسـاری ورد بۆوە:"ئامین, ڕۆڵە, چاوم خەراپ دەبینێ یان كەمێك تاریكـە... بـەڵام وا دیـارە ڕەنـگ و ڕووت تێك چووە... چیتە, وەزعت باش نیە؟"

"نا, بابە ـ وەزعم باشە..."

"دڵنیای؟"

"بەڵێ, بابە."

"زۆر باشە... بەڵام پێم وایە ڕەنگ و ڕووت جۆرێكە..."

هەر كە ئەو ڕۆیشت, بابم گوتی:"یادۆ هەستە ئەو هۆقەو قەڵەمەم بۆ بێنە... وریا بە هۆقەكە نەڕێژی... قەڵەمەكە نەخەی...!" هۆقەو قەڵەمەكەم بۆ بردن.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوتی:"برۆ تەبەقێك قاقەز لەدایکت وەرگرە... خۆ دەستت چەور نین؟ ئەگەر چەورن با ئامین یان کچەکان بیهێنن...پاکەتیش بێنە!"

چووم, کاغەزو پاکەتم هێنان, دادەئامینیش چای هێنا. بابم نەختێك لە هۆقە مەرەکەبەکە ورد بۆوە. قەڵەمەکەی لەهۆقەکە وەردا "لیقە"کەی تاقی کردەوە. لیقەکە وشك ببۆوە. بابم بە کەوچکەچا, یەك دووکەچك چای لەهۆقەکەکرد, و دووبارە قەڵەمی دەلیقەکە وەردا, و بۆ تاقیکردنەوەی شلی و خەستیی مەرەکەبەکە نووکی قەڵەمەکەی بە پشتی قامکی گەورەی دەستی چەپی دا هێنا... ئەندازە بوو.

چوارمێزیلکە دانیشتبوو, ئەژنۆیەکی هەڵ دا. قەڵەمی لە هۆقەکە وەردا, کاغەزەکەی نوشتاندەوە, باسکی راستی لەسەر ئەژنۆی راستی دانا. ئەودەم دانانی کاغەز لەسەرمێزو شتی وا "عەیب" بوو. "میرزا"ی چاك قەت وای نەدەکرد. میرزای چاك بنی کاغەزەکەی زۆر بەنەرمی لە بن دەستی چەپی دەناو لەسەر دەست, بێ ئەوەی لەسەر هیچی دانێ کاغەزەکەی دەنووسی. دیارە بابم میرزا نەبوو, بەڵام دانانی دەست لەسەر ئەژنۆ بۆ ویش عەیب بوو... بەڵام چ بکا. عومری چووبۆ سەرو دەستی دەلەرزی.

عینوانی نامەکەی ئاوا نووسیبوو:"بۆ بارەگای پاك و خاوێنی گەورەی بەرێز جەنابی کاك کەریم ئاغا مەزنی و گەورەیی بەزیاد بێ... بە سەدەقەی زاتی مەبارەکت بم..." و هەر لەوێ گیری کردبوو, دەفکرەوە چووبوو...

"رۆڵە, بڵێ لامپایەکە هەڵ کەن بیهێنن, چاوم باش نابینێ...!"

هەوا وردەوردە تاریك ببوو... چووم و هاتمەوە. بابم هێشتا هەر لەعینوانەکەدا مابۆوە. دادەئامین لامپایەکەی هێنا. پلێتەکەی هەڵ نەکێشابوو. لامپاکەی لەنێوەڕاستی هۆدەکە دانا... "بابە, هێشتا لوولەکەی گەرم نەبووە. دوایە خۆتان هەڵی دەن..."

"زۆر باشە..." قەڵەم وکاغەزەکەی دانان و دووبارە دەفکرەوە چوو. ماوەیەك پێچوو, سیگارێکی داگیرساندو چەند مژێکی لێدان. پلێتەکەی هەڵ کێشاو دیسان دە فکرەوە چوو.

رەحیم هات... لەکەوشکەنان راوەستا. بابم پێی نەزانی... دیسان چەند مژی لە سیگارەکەی دان. گوتم:"بابە, چایەکەت سارد بۆتەوە, بچم بیگۆڕم؟..."

بابم سەری هەڵێنا, رەحیمی دی, گوتی:"ها؟".

"قوربان پیاوی کەریم ئاغای هاتوە... قاقەزی هێناوە..." روخساری بابم گۆڕا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"کوا قاقەزەکەی؟"

"قوربان, عەرزت دەکا دەبێ بێدەمە دەستی ئاغا, خۆی..."

"بێنێرە سەرێ..." هۆقەو قەڵەم و کاغەزەکەی لەخۆی دوور خستنەوە.

پیاوەکەی کەریم ئاغا هات. هەر ئەوپیاوەی ماوەیەك لەمەوبەر بوو. کڵاشـەکانی هـەر لـە دوورەوە دانـان, داردەسـتەکەی بەلاشـیپانەی دەرگـاوە هـەڵ پەسـارد و چـۆ لای بـابم کاغەزەکەی وێ داو هاتەوە لە پێش دەرکەی راوەستا.

بابم گوتی:"ماندوو نەبی, دانیشە... ماندووی... بڵێ ئـاو و دۆ و چـای بێـنن هـەتا ئەمن نامەکە دەخوێنمەوە... خۆ ئەمشەو ناچییەوە؟ ئەمشـەو لێـرە ئیسـراحەت بکـە... سبەینێ بەیانی زوو, وەرێکەوە..."

"بەڵێ, ئاغا... ئاغاش هەر وای فەرموو."

"زۆر باشە..."بابم پاکەتەکەی کردەوە, چاوێکی خێرای لەکاغەزەکە کـردو بەئاشـکرا روخساری کرایەوە... جـارێکی دیکـە بـەوردی نامەکـەی خوێنـدەوەو بـە کـابرای گـوت "ماڵیاوا!" دوایە زۆر بەدەماخەوە پرسی:"باشە, لەوێ چییان دەگوت... چیت بیسـت... لەبارەی ئەو مەسەلەیەوە کەلێرە رووی دا...؟"

"وەڵڵا, قوربان, چیت عەرزکەم ـ هەمووان هەر باسیان دەکرد. لێکرا دوعای خێریـان بۆ گیانی ئاغا دەکرد" ئاغا دەی گوت بیسـتوویە مـاڵی غـەفوور ئاغـاش پێیـان خـۆش بووە..."

"ئەو پێی خۆش نەبێ, کێ پێی خۆش بێ ـ ئەو دەبێ گوێزان بە کلکـێ بشـکێنێ... هەرچەند بەهەرحاڵ دەبێ هەقی ئاغاو نۆکەری بەجێ بێنێ, و تازیەیەکی رێـك و پێکیـان بۆ دابنێ..."

کـابرای کاغەزەکـەی هێنـابوو هـەر لەبـەر دەرگـاوە چـاوێکی لـە کـارۆ کـرد, و گوتی:"قوربان, راستیان عەرز کردووی ـ ئەم سەگە بوو؟"

بابم گوتی:"بەڵێ, خۆی بوو... چۆن وا زوو خەبەرەکەی گەیشتە وێش؟"

"بەڵێ, ئاغا, گەیشتوەو هەمووش پێیان خۆشە و دوعا بۆ گیانی ئاغا دەکەن ! دەڵێن سەگبابە پەرژین بێ, شێت بووە... عەرزیان دەکـردی هـەموو رۆژێ وەنێـو دێیـکـەوتوەو تووشی هەرکەس بووبێ, داویەتە بەر قەمچییان..."

بابم گوتی:"لە سایەی سەری غەفوورئاغاوە... چیی دیکەیان دەگوت؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"وەڵڵا, ئاغا, هەر ئەمە ئیدی... دەیان گوت سەگی شێرئاغا ماشەڵڵا وەك رۆستەمی داستان هۆمەنی بردوە, باش چاوەش و عەسکەرەکەی لەت وپەت کردوە!"

بابم پێ‌کەنی:"چیی دیکەیان دەگوت؟"

"دوعای سەری ئاغا..."

"رۆستەمی داستانیان لەکوێوە هێنا؟"

"وەڵڵا چت عەرز کەم ئاغا.... دەیان گوت ـ دوور لەرووتان حەیوانی خوا وەك دەروێشی تۆبەکار یاهوویەکی کێشاوەو سەری باش چاوەشی هەڵ کەندوەو هاویشتوویەتە بەر پێی ئاغا...!"

بابم بەپێکەنینەوە گوتی:"نەیان گوت شێعریشی خوێندوونەوە!؟"

"نەخەیر, قوربان, درۆم عەرز نەکردبی نەم بیستوە شتێکی خوێندبێتەوە ـ بەلام هەموو کەس دوعای خێری بۆ دەکا."

بابم بەگاڵتەوە گوتی:"سەلامەت بن!... مولازیم ئەسەد میوانی کەریم ئاغایە... کە تۆ هاتی هێشتا لەوێ بوو؟"

"بەڵێ, ئاغا, لەوێ بوو. بۆخۆی بوو لەگەل! دوو عەسکەر."

"وەك بیستبێتت چیی دەگوت؟..."

"درۆم عەرز نەکردبی شتێکم لەخۆی نەبیستوە... ئەوانەی عەرزم کردی لە نۆکەرەکانی دیوەخانی ئاغام بیستوون."

"ئەتۆ چاوت بەخۆی کەوت, قەتت دیوە؟"

تەتەری کەریم ئاغا بەناڕەحەتی‌یەکی ئاشکراوە گوتی:"ئەی بێ قەزاو بەلا بی, چۆن نەم دیوە! دوێ شەو کە دەمەویست وەڕێ کەوم تەواوێك پێکەوە گاڵتەو دەم بەدەمەمان کرد... بێ‌ئەدەبی نەبێ, گاڵتەمان پێکەوە هەیە... بۆخۆی بە گاڵتە دەڵێ ئەگەر رۆژێك گوێی لە شەرە جنێو نەبێ خەوی لێ‌ناکەوێ... بەڵێ گاڵتەمان پێکەوە هەیە!"

بابم گوتی:"سەیرە! نەم دەزانی!... کەوایە گاڵتەی لەگەڵت هەیە!... چۆن پیاوێکە؟"

"وەڵڵا ئاغا زۆر پیاوێکی خۆش مەشرەفە. بێ‌ئەدەبی نەبێ جنێو و قسەی قۆڕی لەزاری ناکەوێ. یەکێکی پێ بڵێ, دە دانەت وەلام دەداتەوە."

بابم گوتی:"راستە! کەوایە, بۆیە نێوانی ئەوەندە لەگەڵ غەفوور ئاغا خۆشە!"

"نەخەیر, ئاغا, دەم بەدەمە لەگەڵ هەموو کەس ناکا. پیرە پیاوێکی شێتۆکەو خۆش ئەخلاقە. حەدی نەبێ لەجەنابت باشتر بێ!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم قاقا پیٚکەنی:"باشە, دیسان بۆم باس بکە!"

"وەڵڵا قوربان چت عەرزکەم... هەمیشە وا نیە, هیٚندیٚ جار, پەرژین بیٚ, دوور لە رووتان, لەگەڵ دەنگی دواوەی خۆی بەشەڕ دیٚ..."

بابم گوتی:"حەدی نەبیٚ لەمن باشتر بیٚ!" و قاقا پیٚکەنی.

تەتەرەکە گوتی:"استغفر الله, سەگی کوێیە, ئاغا, کە لە جەنابت باشتر بیٚ!"

"گوتت پیرە پیاوە ـ عومری چەندە؟"

"عومری پیرەپیاوان, قوربان... چل, چل ودووساڵ ئەگەر ببیٚ, ئەویش وەك ئاغا بۆز بووە." بەدەست ئاماژەی بۆ لاجانگی بابم کرد.

بابم بەپیٚکەنینەوە گوتی:"بەو جۆرەی باس دەکەی زۆر شتی وەك من دەچیٚ ـ ئەگەر لەخۆم باشتر نەبیٚ!"

"استغفرالله, قوربان... دوور لەرووتان سەگی کوێیە کە لە ئاغا باشتر بیٚ! نەخەیر ئاغا... ئاوا لە دەوروبەری عومری ئاغا دایە."

"زۆر باشە... ئیٚستا ئیشەڵڵا بەنیازی کەنگیٚ وەڕیٚ کەوی؟"

"هەروەخت ئاغا بفەرمویٚ."

"زۆر باشە... یادۆ, بانگی ڕەحیمی کە!"

ڕەحیم هات, بابم گوتی:"ئەم برایە بەرە خواریٚ... ئەمشەو زۆری خزمەت بکە, مەیەڵە وەڕەز بیٚ. ئەمن ئیٚستا دەچمە ماڵی مامۆستا سەریٚکی دەدەم و دیٚمەوە. ئەگەر ڕەسووڵ هات, بیٚنیٚرە ویٚ... کاکە... ناوی خۆت نەگوت!"

"حەسەنی نۆکەرت, قوربان."*

"کاك حەسەن, دەچیە خواریٚ, نان وچا و هەموو شتیٚك دەخۆی, و شەویٚ باش دەحەسێیەوە, ئەمنیش جوابی نامەکەت دەنووسمەوە... سبەینیٚ بەیانی ئیشەڵڵا بەوەخت وەڕیٚ دەکەوی. جاریٚ ئەمن کاریٚکم بە تۆ نیە."

کاك حەسەن ڕۆیشت. بابیشم هەستا, هۆقەوقەڵەمەکەی لەسەر تاقە دانان. نامەی کەریم ئاغای لەگیرفانی هاویشت و ڕۆیشتین بۆماڵی مامۆستا.

---

* ئەم پیاوە پیٚشتر ناوی شەریف بوو ـ و ـ

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٢

مامۆستا وەزعی خەراپ نەبوو“ مەلاژن دووسەرینی بۆ دانابوون و ئەو پالّی دابوّوە, چای دەخواردەوە. بەلاّم هەروا تای هەبوو, دەی گوت تینوویەتی.

بابم گوتی:"خۆ پارێزت نیە ـ لەگەلّ هەناران نێوانت چۆنە؟ پێم وایە لەمالێ هەمانن... ئەگەر هەبن بۆت دەنێرم. بۆ تینوایەتی خەراپ نین."

مەلاژن زۆری سوپاس کرد, بۆئەو شتانە کە ناردبوومانن“ بابم گوتی شایانی نیە“ خەجالّەتە... و لێی زیاد کرد:"مامۆستا بۆخۆی شاهید بوو, حەتمەن لە وەختی خۆیدا بۆی باس کردووی. ئێمە زۆرمان لەبەر دانواند, مەلاژن, بەلاّم کابرا زۆر بێمێشك بوو... بە ئەندازەی کیسەلێك مێشکی لەسەر دا نەبوو... مامۆستا دەزانێ ئەگەر ئەم حەیوانە نەبایە, ئێستا ئەمن لە خزمەتتان دا نەدەبووم... چ بکەین "مقدّر"ە."

مەلاژنیش هەر پێی وابوو "مقدّر" بووەو خوا بەگەورەیی و کەرەمی خۆی وەخێری گێڕاوە, "ئەگینا هیچ کەس باوەڕ ناکا... ئەمن ئەگەر مەلا نەبایە, کەسێکی دیکە گوتبای حەیوانێك بەو ناوونیشانەو بەو شکلّ و قەلاّفەتەوە واو وای کردوە, باوەڕ بفەرموو باوەڕم نەدەکرد... بەلاّم وەختێك مەلا دەفەرموێ بنیادەم ئیدی ناتوانێ قبوولّی نەکا... بەقەولی مەلا کاری خوا ماشەللاّ هەمووی ڕەمزو ڕازە... حەتمەن حیکمەتێك لەو موقەددەرەدا هەبووە... ڕازیین بەڕەزای خوا!..."

چای بۆ من وبابم تێکرد. مامۆستا گوتی:"لەچایەکەی خۆتانە...بەلاّم تامی وەك چای مالّی خۆتان خۆش نیە... دیارە... بەقەولی ئێمە مەلاکان "مالّ وەمالّ خێو نەچێ حەرامە." کە لەوێ را هات دەبێتە چای مالّی ملامحمد*... چای مالّی مەلا حەسەنیش, وەك چای مالّی شێرئاغا نابێ!"

بابم گوتی:"نا, چایەکی خۆشە... پاشان جەنابت شتێکی دیکەش لەبەرچاو ناگری, مامۆستا! سەگبابە ئەوەندەی قسەی تالّ و بێتام کردبوو کە لەو وەختەدا ـ داوای لێبوردن

* نووسەری بەڕێز لێرە ناوەکەی گۆڕیوە. ئەگینا پێشتر بە مەلا حەسەنی ناو بردوە.

کتێبخانەی دیجیتالّی
www.rabari.org

دەکەم ـ ئەگەر بە چڵکاوی پینەچیەتیی وەستا ساڵحیش چایان بۆ پیاوی لێنابایەو بۆیان هێنابایە, دیسان تام وبۆنی گوڵاوی لێدەهات ـ ئەوەندە قسەکانی بۆگەن بوون! ماشەڵڵا بەقودرەتی ئەو خوایە, خوا لە بەخشینی کەریەتی بەو سەگبابەدا تۆسقاڵێك دەستی پێوە نەگرتبوو ـ هەرچی لەبەردەست دا ببوو, پێی دابوو. ئەی دەبەرکەرەمت مرم خوایە. کەریەتییش ئەوەندە دەبێ؟ کەماڵی بی, باش چاوەش بی, کەریش بی! اللهاکبر!"

مامۆستا گوتی:"اشهدبالله!"

بابم چایەکەی خواردەوەو کاغەزەکەی لەگیرفانی دەرهێنا, و گوتی:"وادیارە لەسایەی خواوە ئەم مەسەلەیەش حەل بوو..." کاغەزەکەی لەپاکەتی دەرهێنا, و گوتی:"حەوسەلەت هەیە بیخوێنیەوە یان بۆخۆم بۆت وەخوێنم؟"

مامۆستا گوتی:"ئاغا,... ئێوە بیخوێننەوە... ئێمە گوێتان بۆدەگرین."

کەریم ئاغا نووسیبووی کە مولازیم ئەسعد لەم رووداوە زۆر نارەحەتە, پێشتریش لەو کارانەکە ئەو کابرایە کردوونی, نارازی بووە" کابرا سەربەخۆو بێئیزن وفەرمانی وی هاتوە" سوێندو قورئان دەخوا کە روحی لە هاتنی ئاگادار نەبووە... دیارە لەو وردەکارە بێجێیانەی پێشتریش زۆرجار کردوە, و ئەو چەندین جار سەرکۆنەی کردوە, بەڵام کابرا زۆر نەفام بووە. ئێستا پێشهاتێکەو قەوماوە, باشترە بە شێوەیەکی "مرضي الطرفين" چارەسەری بکەین...

مامۆستا پرسی:"مرضي الطرفين... یەعنی چۆن؟!"

بابم گوتی:"ئێستا عەرزت دەکەم."

کەریم ئاغا لەدرێژەی نامەکەی دا نووسیبووی بەڵێ, بەو جۆرەی ئەوان بیستوویانە گۆیا باش چاوەشی کوژراو بەچەك لەجەنابت راساوەو کە لێت راساوە سەگەکەتان کە لەو دەوروبەرە بووە خۆی پێدا داوەو شادەماریی بریوەو لەوەدا فیشەکێك دەرچوەو مەلای ئاوەدانی بریندار بووە...

مامۆستا بەپێکەنینەوە گوتی:"سەگ ومەلا ـ لەپێش دا سەگەکە بریندار بوو!"

بابم گوتی:"باوەڕ بفەرموو مامۆستا, ئەمن بەش بەحاڵیخۆم حازرم دەساڵان لەگەڵ حەیوانێکی ئاوا لەزیندان دا بم و رۆژێك لەگەڵ دڕندەیەکی وەك ئەو نەفامە لەکۆشکی پاشا دا نەبم!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مامۆستا گوتی:"اشهدبالله!... سەگ... لەو بنیادەمە... چاکترە کە دڵی... خەڵکی... ئازار دەدا...اشهدبالله!"

بەهەرحاڵ, کەریم ئاغا گوتبووی وەك ئەو تێگەیشتوە مولازیم ئەسەد تەنیاوتەنیا نیگەرانی تفەنگەکانە, و ئەو لە ئێستاوە پاساوی بۆ مەسەلەکە کردوە: چۆتە راوە ورچ, لەگەڵ ئەو عەسکەرە کە کوژراوە, ورچ هێرشی هێناوە فیشەك دەرچووە عەسکەرەکەی کوشتوەو ورچەکەش قورقوراچکەی باش چاوەشی جویەوو کوشتوویەتی.بەڵام مەسەلەی تفەنگەکان دەبێ جۆرێك چارەسەر بکرێ. ئەو ئیدی هیچ شتێکی دیکە داوا ناکا...

مامۆستا گوتی:"سەیرە! هەر باشە... داوای خوێنیشی نەکردوە!... زۆری لوتف کردوە!"

بابم گوتی:"دەم زانی... ئەمانە بێ ئیجازە لە وڵاتەکەمان دا ماونەوە, و دەوڵەتەکەیان نایەوێ لەو هەل ومەرجەدا ئەو پێوەندییەی پێك هاتوەو رەزا شا رێگای بەتورکان داوە لە خاکی ئێرانەوە پەلاماری ئاگری بدەن, تێك بچێ. لەبەرئەوەیە کێچیان کەوتۆتەکەوڵی... ئەوەشی نووسیوە کە ئەگەر ئێمە رازی بین دەیەوێ لەگەڵ کەریم ئاغا بێ, تا لێرە رووبەڕوو مەسەلەکە چارەسەر بکەین... ئێستا جەنابت چ دەفەرمووی؟ لەپێش دا با بپرسم, حەوسەلەت هەیە, زۆر قسە کردن نارەحەتت ناکا؟"

"نا, نا!"

"باشە ئێستا چ دەفەرمووی؟"

مامۆستا هێندێك چەنەگەو بنانگوێی خوراندن, و"ئێ ئێ"ی کرد, بە لکی سۆرانی ئارەقی نێوچاوانی سڕیەوەوگوتی:"ئەوی راست بێ, ئاغا, ئەمن لەسیاسەتی عەشیرەت و عەشیرەتگەری شارەزا نیم. بەڵام پێم وایە... مەسەلەکە قووڵ نەکەینەوەو لەبەرێکی نەکێشینەوە باشترە, بۆئەوەی لەو نێوەدا خەڵکی فەقیروهەژار... بەخۆڕایی وەبەر دەست و پێیان نەکەون... ئەمانە... خەڵکێکی بێچاو و ڕوون... هەموویان دەزانن, ئێستا لەکەسانی وەك غەفوورئاغا گەڕێن... کەبۆ خاتری قازانجێکی بچووکی خۆیان... چاو لەوجۆرە شتانە دەقوچێنن. ئێستا کەلە سایەی خواوە...مەسەلەکە تا ئێرە بەخێر گوزەراوە... ئەمن پێم وایە کە... بنووسی لەگەڵ کەریم ئاغا... بەخزمەت بگا... بەڵام لەیەك دووسوار زیاتر... لەگەڵ خۆی نەیەنێ. ئەمەی حەتمەن لێ دووپات بکەوە. احتیاط کارێکی ئاقڵانەیە. (بابم گوتی یەك دووسوار زیاتریش نین), پاشان, جەنابت تفەنگ یان جەنازەت... بۆ چیە؟ ئەگەر رۆژێك دەرفەتێك ڕێبکەوێ... تفەنگیش پەیدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەبێ. بە دووتفەنگان هیچ کارێك راست ناکرێتەوە... ئەگەر بە ئەقڵی ناقیسی من دەکەی... هەوڵ بدە کارەکە بەخۆشی بگوزەرێ... و تەواو بێ..."

بابم گوتی:"بۆخۆشم هەر پێم وایە. بەڵام گوتم وەك دەڵێن هەر سەرە ئەقڵێکی تێدایە, تەگبیروڕا سوننەتە. هەروەك فەرمووت ئەوانە خەڵکێکی بێئەخلاقن... دەبینن, دەبیسن ڕێبەری خەڵك بانگهێشتن دەکا وتووێژی لەگەڵ بکا. کەچی هەرلەوێ دەیگرێ, دەی کوژێ. ئەمانە ئەمن لەجەنابت باشتریان دەناسم. چما بابیان چۆن گرت؟ بانگهێشتنیان کردبوو بۆ وتووێژ... کەوایە جەنابت موافیقی؟ زۆرباشە, کەوایە ئەمشەو دەنووسم دووسبەی لەگەڵ کەریم ئاغاو ئەوپەڕەکەی دووسوار بێن... وەك جەنابت فەرمووت ئەمن جەنازەم بۆچیە, ئەویش جەنازەی ئەو پیاوە مەزنە!؟ خۆ نامەوێ گومبەزی لەسەر سازکەم!... با بێن جەنازەو تفەنگەکان بەرنەوە, مەبارەکی خۆیان بێ!"

هاتینەوە ماڵێ. ماڵەکە نەختێك ئاڵۆز بوو... خوشکەکان دەهاتن ودەچوون, دایکم شڵەژابوو, دادەئامین دیار نەبوو. بابم لە پێش دا هەستی پێنەکرد. لەسەر پلیکانان تووشی شاهۆ بووین, چاوی پڕ بوون لە فرمێسك . بابم تۆزێك تەماشای کرد" گوتی:"رۆڵە چیە؟ بۆگریاوی؟ کڵاشەکانیان خەرا کردووی؟"

"نەخەیر."

"ئەی بۆگریاوی؟"

"نەگریاوم... دووکەڵ چۆ دەچاوانم!"

بابم بەسەرسوڕماوی تەماشای کرد:"یانی چی؟ بانگی کرد:"فاتم! ... فاتم!"

دایکم هات:"بەڵێ, ئاغا..."

"چ باسە؟ ئەم کوڕە بۆدەگری؟ کەس هیچی پێ گوتوون...؟"

"نا, ئاغا, کەس هیچی پێنەگوتوە..."

"تێناگەم... ئەمن چاوم بە هەڵە چوون, یان سەلاح نیە بزانم لەم ماڵەدا چ دەگوزەرێ!"

"هەی بێبەڵا بی - چ دەگوزەرێ! ئەو کچە فەقیرە منداڵی لەبەر چوو...!"

بابم واقی وڕما... "کەنگێ!؟"

"هەر سەعاتێك لەمەوبەر."

"اللەاکبر! دیتم, تێگەیشتم, گوتم رەنگ ورووی پەڕیوە...ماشەڵڵا کە ئەم مانگە مانگێکی شوومە, هەتا تۆزێك وەخۆ دێینەوەو دەمانەوێ هەناسەیەکی رەحەت هەڵ کێشین, موسیبەتێکی تازەمان بەسەر دێ! هەمووەدەم و سەعات نارەحەتی وگرفتاری!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم گوتی:"بەخۆڕایی خۆت ناڕەحەت مەکە... هیچ نیە, الحمدلله بەخێر گوزەرا... دایەئایشێ لەوێیە ـ فەقیرە منداڵەکەی دوومانگە بوو...!"

"ئێستا کەوتوە؟"

"بەڵێ, ئیدی, یەك دوو ڕۆژان دەبێ بکەوێ..."

بۆنی "میوانی" دەماڵەکە گەڕابوو.

بابم هات, وەك قەڵای ژەقنەمووتێ لەدیوەخانێ دانیشت, و چاوی لەگوڵی مافوورەکەوە بڕی. فەزای ماڵەکە وەك ئەودەمانە دەچوو کە "ڕێوی" نەخۆش دەکەوت. کەس دەنگی لەبەر نەدەهاتە دەر. ژووری دایکیشم هەر کڕو بێدەنگ بوو.

بابم پاش ماوەیەك سەری هەڵ بڕی وگوتی:"ڕۆڵە, بچوو لە زمان منەوە لەئامینێ بپرسەو بەدایکیشت بڵێ کارم پێیەتی..."

دایکم هات. بابم گوتی:"دووسبەی شەوێ ڕەنگە میوانمان بێن..."

دایکم گوتی:"لەم ئالۆز و بلۆزییەدا!"

بابم گوتی:"باشە ئیدی, خۆناکرێ بەمیوانی بلێی مەیە. ئەویش بە پیاوی وەك کەریم ئاغا... ڕەنگە سێچوارکەس زیاتر نەبن. ئەوەی بەمیوان حیساب بن لەڕاستیدا دووکەسن ـ کەریم ئاغاو ئەو زابتە تورکە."

دایکم بە ئاشکرا ترسا:"زابتی تورك!... بۆچی دێ؟"

"نا, ناڕەحەت مەبە ـ لەگەڵ کەریم ئاغا دێ... دێ جەنازەی عەسکەرو باش چاوەشەکە بەرێتەوە. کەوتۆتە پاڕانەوە, پەنای بۆ کەریم ئاغا بردوە... ویستم ئەتۆ لەئێستاوە ئامادە بی. ئەوی دیکەش کاری ژنانەیە, بۆخۆتان دەزانن. دایە ئایشێ دەڵێ چی؟"

"هیچ ناڵێ, دەڵێ وەزعی باشە ـ مەترسییەکی نیە, سبەو دووسبەی ئیسراحەت بکا, بەسە..."

"زۆر باشە... ئەو هۆقەو قەڵەمانەم بۆ بێنە, کوڕم... بە وەسمان و شاهۆش بڵێ بێنە دیوەخانێ ـ نانی شەوێ لێرە بخۆن. ئەمشەو ژنانەو پیاوانە نانی دەخۆین."

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٣

بابم ئەو شەوە بە شاهۆی گوت:"کوڕم, ئەگەر شەوێ بۆ کاری ئـاوێ هەسـتایەوە, یـان خەوت لـێ‌نەکەوت سەرێکی ئەم حەیوانە بـدە, دەفـری ئاوەکـەی بـۆ بگـۆڕە. سـبەینێش بۆخۆت قاپی ئاوەکەی بۆ بشۆو بەئاوێی‌دا دەوە" دەفری خواردنەکەشی. (دەی زانی کلَفەت و نۆکەرەکان ئەم کارە ناکەن) هەتا ئەم یەك دوورۆژە کە ئـەم کچـە نـەختێك چـاکتر دەبـێ. بۆخۆشم ئەگەر وەخەبەر هاتم سەری دەدەم."

ئەو شەوە ژنانەو پیاوانە بوو, و دیوەخان کڕوبێدەنگ بوو, دەپازدە دەقیقەیەك نەبێ کـە بابم بە "رێوی"یەوە خافلاو دوایەش نووسینەوەی جوابی نامەی کەریم ئاغا کـە نیزیکـەی سەعاتێکی خایاند. دوای ئەوە, براکان رۆیشـتن و جێگـای مـن و بابمیـان راخسـت. ژووری دایکیشم هـەر بێـدەنگ بـوو. خـەوتین. بـابم وەك عـادەتی ئـەو چـەند شـەوەی ماوەیـەك تەنیشتاوتەنیشتی کردو دوعای خوێندن... ئەمن نەم زانی کەنگێ خەوم لـێ‌کەوت, هەتا بەیانی یەك تەختە نووستم" بەیانییش وەك هەمیشە هەموو هەستابوون کە دایکـم هـات هەڵی‌ستاندم.

بابم لەبەر هەیوانێ خەریکی چاوگێڕان بە دەوروبەوردا بـوو, و بـە دووربـین تەماشـای ئەملاوئەولای دەکرد. لێدانی نەبزی ژیان لـە دەمارەکـانی ئـاوایی دا کـز ببـوو, رانەمـەڕ لەوبەر رووبارەکە بوو, دەنگی فیکەو "هێ‌هێ"ی شـوانی لـە دوورەوە بـەرگوێ دەکـەوت" دیوارەکانی چیا کە شەوێ دوورکەوتبوونەوە, دووبارە هاتبوونەوە پێشەوە, دەرودەشت دەستو چاویان شوتبوون, و داران پێکەوە سرتەیان دەکرد. بەو حاڵەش شـنەبا هـەروا بـەنێویان دا دەهات ودەچوو, رووبار هەروا گۆرانیی خۆی دەچڕی و بێ‌پەروا لە هەموو کـەس و هـەموو شت دەچووە خوار.

کەوای لێڕەوار پینەی تازەی لەسەر وەدەر کەوتبوون" لە ماڵەکانەوە جگـە لـە جاروبـار دەنگی مـەنجەڵێك, تاوەیەك, قابڵەمەیـەك, دەنگێـك بـەر گـوێ نەدەکـەوت... و دەنگـی چەکوچی کەریم دارتاش لەو نێوەدا لە هـەموان دلێرتـر بـوو. دیـار بـوو هێشـتا کـاری سندووقەکەی تەواو نەکردوە. شاهۆ دەفری ئاوی کارۆی لە جۆگەلـەی حەوشـەی شـوتبوو,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاوی تێکردبوو, و بۆی دەبرد. دیواری کەلاوەکەی رووبەڕوومان هەروا باوێشکی دەدان . ئەمنیش هەروا .

قاوڵتیمان خوارد. بابم دیسان چۆ بەرهەیوانێ ـ پیاوەکەی کەریم ئاغا رۆیشتبوو, وەك دایکم دەی گوت بابم تمەنێك پووڵی سپی (زیو)ی ئەنعام پێدابوو... کچەکان برنجیان پاك دەکرد... بابم بانگی رەحیمی کرد, گوتی بانگی کوێخای بکا, بینێرێتە لای خانم, رەنگە کاری پێی بێ. دایکم هاتە ژوور, بابم گوتی:"ئەمن نیو سەعاتی دیکە بەسەر پێوە دەچمە ماڵی مامۆستا, گوتوومە رەسوولّ بێ... ئەگەر کارێکت هەیە, شتێکت دەوێ بەو بڵێ..." دایکم ویستی شتێك بڵێ, بابم گوتی:"دەزانم دەتەوێ چ بڵێی, مریشك و فرووجت نین... هەر بۆیە گوتم رەسوولّ بێ, بڵێ لەنێو دێ بۆت بکڕێ...نووسیومە لەچوار کەس زیاتر نەیەن..."

دایکم گوتی:"ئەیەڕۆ!" و دەستی بە چەنەگەی گرت. "چۆن بەمیوانی دەڵێن مەیە, یان چەندکەس بێن ـ ئەویش بەکەسێکی وەك کەریم ئاغا!"

بابم گوتی:"کەریم ئاغا بۆخۆی دەزانێ ـ وەختەکە وەختێکی تایبەتییە... خۆ لەشکرو لەشکرکێشی نیە ـ پاشان میوانێکی واش نیە... بەهەرحاڵ, ئەتۆ کارت پێی نەبێ... ئامین چۆنە؟"

"باشە."

"باشێکی چۆن؟ کێ ئاگای لە منداڵەکەیەتی؟"

"بۆخۆی ـ وەزعی هێندە خەراپ نیە....خەواندمان نەوەکا خوێنرێژی بکا...فەقیرە بەوحاڵەش شەوێ هەستابوو سەری ئەم حەیوانەی دابوو, هەرچەند فەقیرە شاهۆش هەستابوو. گوێم لە دەنگی سرتەسرتیان بوو کەلەسەر پلیکانەکان قسەیان دەکرد... بۆ میوانەکانیش بۆخۆت ئامۆژگاریی بکە, هەر لەو ژوورە لەبن سەماوەرێ دانیشێ, چای تێکاو چاوێکی لەمەجومعەکان و دانانی خواردنەکە بێ, بەسە. کچێکی بەسەلیقەیە, خوا بیپارێزێ... ئیدی با کاری دیکە نەکا هەتا ئەم یەك دوورۆژەش دەڕۆن. ئەمڕۆ نەم هێشت بچێتە نێو حەیوانان..."

"کارێکی زۆر باشت کردوە... دە ئەتۆ ئەو شتانەی دەتەوێن بەرەسوولّ بڵێ... پێی بڵێ فکری میوەش بکاتەوە. ئەگەر لە نێو دێ دەست ناکەوێ, بنێرێتە جێیەکی دیکە بۆی بێنن, هەتا ئەمن لە ماڵی مامۆستا دێمەوە."

دایکم گوتی:"ئێستا زوویە, بەم بەیانییە زووە ئەو ژنە فەقیرەش گرفتارە: دەبێ شیری بکوڵێنێ, مەشکەی بژێنێ و قاپ و قاچاغان بشوا. فەقیرە خۆ وەك مەمانان کلفەتو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نۆکەری نین... زوویە, راوەستە با نەختێك خۆیان خڕکەنەوە ـ ئەتۆ بچیەوێ ئەو ژنە فەقیرەی لە کاروگوزەران دەکەی..."

بابم گوتی:"دەزانم... جۆرێك قسە دەکەی دەڵێی لەئەستەمبووڵ یان ئیسفەهانەوە هاتووم... دەزانم, ئەقڵم هەیە."

دایکم رۆیشت, کوێخا هات و راپۆرتی کاری خۆی دا: ئێشکچییەکان هاتوونەوە, نۆبەداری دیکە چوون. هیچیان نەدیوە" کەریم دارتاش ئەمڕۆ سندووقەکەی تەواو دەکا... کەلاکەکان بەرەبەرە بۆنیان کردوە... هەنارمان داوا کردبوون, ئەوانیشیان هێناوە.

بابم گوتی:"لە کوێن؟"

"بردمنە خزمەت خانم."

بابم گوتی:"بڕۆ بڵێ بەشیان کا. نیوەیان بۆ ماڵی مامۆستا بنێرێ ـ هەر ئێستا بیان دە بەحوسێن بۆیان بەرێ."

کوێخا رۆیشت و هاتەوە.

بابم گوتی:"هەتا لەبیرم نەچووە با ئەوەش بڵێم ـ ئەمڕۆ بەیانی یان سبەینێ بەیانی یەکێك لەرەعیەتەکان بانگ کە ڕیشی ئەم عەسکەرە بتاشێ ـ لەبیرت نەچێ! سبەینێ پاش نوێژێش چەند کەس لەلاوەکانی ئاوایی بنێرە لەسەر ئەوباسکانە کە بەسەر هەردوو رێبازەکە دا دەڕوانن... دوور لە تفەنگچییەکان لەپشت بەردانەوە وەختی هاتنی میوانەکان خۆیان نیشان بدەن ـ جۆرێك نەبێ کەمیوانەکان بزانن تفەنگیان پێنیە, هەریەکەی بڕەدارێکیان پێبێ, بۆ خەڵەتاندن. تفەنگچییەکانیش کەهەن... تێگەیشتی؟ وەختی رۆیشتنەوەشیان هەروا. شەوێك زیاتر لێرە نابن... بەراست, فیشەکەکانت ژماردنو داتنە دەستی کوڕەکان؟"

کوێخا گوتی:"بەڵێ, ئاغا, سەدوچل دانە بوون. دەمانچەکەش بەفیشەکەوە لەخزمەت خۆتانە..."

بابم گوتی:"زۆرباشە. کەوایە ئەتۆ بڕۆ بەکارەکانت رابگە ـ سبەینێ ئێواری, پێش گەیشتنی میوانەکان تفەنگەکان بە فیشەکەوە لە ماڵێ بن... خێزانم ئەوشتانەی دەیەویستن پێی گوتی؟... لەبیرت نەچێ بە رەحمانی بڵێ قەول وابوو ئەمڕۆ برینی ئەم حەیوانە بکاتەوە ـ لە بیرت نەچێ..."

کوێخا رۆیشت. بابم گوتی:"بچۆ ژووری دایکت, بڵێ ئەگەر قەیدی نیە, دەقیقەیەك دێم ئەحواڵی ئامینێ دەپرسم. دەست لەهیچ شتێك نەدەن ـ لەسەرجێی خۆی بێ, بەسەر پێوە لێی دەپرسم و دەڕۆم..."

چوو... دادەئامین لەچکێکی لەسەرکرد, لێفەکەی ڕێك وپێك کردو هاتمەوە. بابم بەپێچەوانەی ئەو وادەی دابووی, دانیشت. وەزعی باش بوو. ڕێوی لە پەنای خەوتبوو. خەونی حەوت پاشای دەدی. جارجار لەخەودا زەردەیەکیشی دەهاتێ. بابم گوتی:"هەی ناپیاو, حەتمەن بەئەقڵی مە پێدەکەنێ!... باشە, خۆ وەزعت باشە. سوپاس بۆ خوا! ڕۆڵە, گوێ لە قسەی دایکت بگرە. ئەم قۆناغانەی دیون, بەقەولی خۆی ئەم پرچەی لە بەرتاوێ سپی نەکردوون. ئەم یەك دووڕۆژە ئیسراحەت بکە... هەتا لەسەر خێران تووشی ناڕەحەتیی دوایە نەبی..."

"خەفەتیش مەخۆ, ڕۆڵە, خەفەتی ناوێ. شوکور جحێڵی, مێردەکەت سلامەت بێ ئیشەڵڵا منداڵیشتان دەبێ. نارەحەت مەبە..."

دایکم گوتی:"باش بوو گوتت , ئاغا... لەدوێنێوە تازیەی داگرتوە بۆ کوتەگۆشتێك... نسحەتی دەکەم, دەڵێم کچم, ئەگەر ئەتۆ هێندە خۆت ناڕەحەت بکەی, دەبێ پوورەحەنیفەی فەقیر چ بکا کە سێ کوڕی جحێڵی بە یەك ڕۆژ لەم ئاگرییە کوژران و تەرمەکەشیانی نەدی فەقیرە!... شوکری خوا بکە ئەلحەملای بۆخۆت ماوی, ئەو کوڕە جوانەت سلامەتە, لە سایە خوایەوە مێردەکەت زیندوویە, بۆخۆت جوان وجوری... وەڵڵا منداڵ یاخوا سلامەت بن بۆ دایك و بابان لەخەفەت بەولاوە نین..."

بابم کە فرمێسکی بەچاوی دادەئامینەوە دیتن هەستاو ڕۆیشتین. لەحەوشەی تووشی شاهۆو وەسمانی بووین" بابم چاوی لە کلاشەکانیان کرد. گوتی:"جوانی دەورە تێگرتوون... قایشەکانیشیان جوانە. پیرۆز بن... بەڵێ, ئێستا بوونە شتێك!" منداڵەکان بە پێکەنینەوە لەبنەوە چاویان لێدەکرد."یارییەکەتان بکەن!"

دەنگی چەکوچی کەریم دارتاش دەهات. بابم گوتی:"بچین بزانین کەریم چیی کردوە!"

چووین. هەتاو گەرم ببوو" دایە خەرامان ـ دایکی کەریم ـ لە بن دیواری هەڵ تروشکابوو, پشتی وەدیوارەکە دابوو, بووکەکەی داهاتبۆوە سەری, پشتی لەمە بوو, و زۆر بەحەوسەلەوە سەریی دەدۆزی. ڕاست وەکوو وەستا ساڵحی پینەچی, وەختێك بە دوو دەرزییان دەی دووری ـ نینۆکی هەردوو قامکەگەورەی بەردەوام لە کاردا بوون. هەردەکرانەوەو وێك دەهاتنەوە. بابم پێکەنینێکی تاڵی کرد وگوتی:"چ باسە, بڕوانە چ دەکا! ئێستا دەبێ نێفەکە دەرپێیەکەی چەندی تێدا بن!"

لە نێودێ دا ئەم جۆرە دیمەنانە شتێکی ئاسایی بوون" هاوینان کاری مەزراو دروێنەو خەلەوخەرمان و ئەوجۆرە شتانە دەرفەتیان نەدەدا, بەهار فەسڵی کارو تێکۆشان بوو, زستانیش هەتاو بەدەرەوە نەبوو. کەوایە باشترین فەسڵی "ڕاو" پاییز بوو: ئەو ڕۆژانەی هەوا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆش بوو, پیرەژنان لەبن دیواران دادەنیشتن و سەریان دەدایە دەستی بـووك وكچـەكانیان و بەپێچەوانەی سەرتاشخانەكانی ئەمڕۆ كەسەرتاشەكان چیرۆك بێژن, وەك مشتەری دەستیان دەكرد بە حیكایەت و دەردی دڵ (قـرچ قـرچ!) ئـەدی, ئـەوەم دەگـوت, كچـەكە چـووبوو هێندێك هەرمێ لـێ بكاتەوە, هەتیوی"رەحمان سەرگاجووت"ی بەبێحـەیایی چـووبۆ بـن داری و لەوێ وەك یەكانە مانی گرتبوو... ئاخر توخوا وا دەبێ"گوڵەباغ"! كەس نیە لـەو لاوە بپرسێ ئەتۆ لەوێ كارت چیە... چۆتە سەر داری هەرمێیان لـێبكاتەوە. خۆكـارێكی بێشەرعیی نەكردوە!... بڕوانە كەوتووینە چ دەوروزەمـانێك!" ئەمە پوورە زێنەبە, زێنەبـە سووتاو.

پوورە ڕابی دەڵێ:"زێنەب, برینم مەكولێنەوە... حیسان ناتوانێ هەموو شتێك بڵێ... لەدوورەوە چاویان لێتە پێدەكەنی, دەڵێن خۆشـی لـەخۆی, غـەمی نیـە, دەردی لــێنیە. بووكی لەسەر ماڵێیە, دانیشتوە لاقی لـێ ڕاكێشاوە, ئـەمیان ئـەم لاقـی بـۆ دەشێلــێ, ئەویان لاقەكەی دیكە... حیسان پێنەكەنێ چ بكا؟ بێ بوخچەی دڵی خۆی لەلای هەموو چاك وخەراپێك بكاتەوە!... ئەتۆ بۆخۆت بووكت هەیە, چاكتر دەزانی... حیسان ناتوانـێ هەموو شتێك بڵێ... بەرماوێ چات لەپێش دادەنێ... دەی خۆیەوە چڵپاوت خواردۆتـەوە, نایخۆیەوە دەبێتە شەڕ... خوایە زۆرشوكور"

دەڵێن ئاخر زەمانە, باوەڕ ناكەین... (قرچ قرچ!) ئەو ڕۆژە ئەگـەر مامۆسـتا تۆزێـك درەنگ گەیشتبایە, باوەڕكە لەم دێیەدا دەكەس زیاتر دەكوژران, (قـرچ قـرچ!) ئێـستا چ بووە؟ هـیچ... چـووبوونە هەرەوەزەدروێنـە. كـوڕی ڕەحیم"تـرزل"ی ویسـتوویەتی باقـەی ببەستێ باقەبێنی پێنەبووە" كچێ "ئایشـەگرۆڵ"ێ كـە باقـەبێنی وێ داوە پێكـەنیوە - برایەكەی چاوی لـێبووە - "ڕەحمان گوێخەپلە"... غیرەتی جـوولاوە... جـا وەرە لــێدە! كوڕی ڕەحیم ترزلی نێوبژیی كردوە, هەتیو بەربۆتە گیانی ویـش... بـەكورتی هـەموویان تێك بەر بوون, دوور لەرووی حازرییان وەك سەگ و پشـیلە. چـابوو مامۆسـتا گەیشـتێ. كاری ڕاست بێ... ئەمەیە دەورو زەمانەكە, نازێ! وابزانە ئێمە خۆمان هـەروا لـەئاسمان بەر بووینەوە كۆشی مێردەكانمان! ئیدی ناڵێن جحێڵن, پێكەوە دروێنـەی دەكـەن, پێكـەوە دەچنە مازووان, پێكەوە دەچنە دەشت ودەر... باشە, زەردەخەنەیەكیشیان كرد, نعوذباللـە قورئانی خوای غـەڵەت نەبووە" پیرو تۆبەكار نین كە دەسحێبێكی سەدویەك دەنكی دەملیان كەن و هەمیشەی خوا زیكرو ویرد ودوعایان لەسەر لێوان بـێ. جحێـڵ جحێڵـەو پـیر پـیر. (قرچ قرچ!)

پوورەریحـــان دەڵێ:"ئـــەوێ رۆژێ ئـــەتۆ لـــەوێ بـــووی حەنیفـــە, شـــەڕی "سەرمار"و"رەشەپیزە"ی لەسەر چ بوو؟"

"لەسەر چ بێ, خوشکێ... هیچ! سـەگبابە لـە لـووتی فیلـی بەربۆتـەوە... لـەبیری چۆتەوەکە بابی هەتا کورتانێکی دەدروو کلکی وشترێ دەگەیشتە عەرزی... سەرمار دەڵێ رەشەپیزە لەخۆوە پێلەقەی بـە سـەگەکەی داداوە, بەئەنقەسـت پێـی داداوە... یـانی بـە بووکێی گوتوە, هەتا خەسوو گوێی لـێبێ. حاڵی بووی!؟ رەشەش سـوێندوقورئانان دەخـوا کە پێی دانەداوە (قرچ قرچ!) سەگەکە لەسـەر رێگـا خـەوتوە, ویسـتوویەتی بـەلاق لای بدا... ئەی چ هەڕەشەوگوڕەشەیەکی دەکرد!... بەئەسپی شایان گوتـوە بـارگین!... بڵـێم چی, وەڵڵا ئاخر زەمانە! هەموو پێکەوە بوونە, دوور لـەرووی حازرییـان سـەگ وپشـیلە, کەڵپان لەیەکتری گرِ دەکەن(قرچ قرچ!) ئەو رۆژە "حەسکە چاوحیز"ت دی, چۆنی لەوکچە فەقیرە دەدا! کوێر بم لەو چاوانە, "حەمەکەڕ" ئاوا لە "کەرەسوور"ەکەی نادا. بەلای خـۆوە چارەڕەشە نۆبووکیشە (قرچ قرچ!) ئێستا چ بووە, کوێخـا بـەکابرای گوتـوە گـەنمی مـاڵی ئاغای بەرە بۆ ئاشی... کچێ فەقیریش بە زمانێکی سووتاو گوتوویە بۆخۆشمـان ئاردمـان نیـە... ئەگـەر بزانـی چ گوڵمـەزێکی وەڕێ خسـت! نۆبـووکی بەسـتەزمان وەك دایکـی کوڕمردوو دەگریا... هەر چاك بوو (نەقوستان) نەبوو. ئـەوە ئێسـتاش دەیبینـی دەسـتی شکاوەو لەملی هەڵ بەستوە (قرچ قرچ!)... بۆخۆشت ئاگات لـێبوو لە زەماوەندەکەیـدا "چەتەوڵ" چ بەزمێکی دەگێڕا... ئەدی خوشـکێ, هـەر کـەس لەهەرچـی قـەڵس بـوو, بەردەبێتە گیانی ژن و مندالەکەی, یان حەیوانێکی خوای... (قرچ قرچ!)"

نیزیك بووینەوە, بووکەکە لەبن لێوانەوە شتێکی بەخەسووی گوت, لکـی لەچـکەکەی بـە دەمیـەوە گـرت وغـاری دایـەوە حەوشـەی. دایـە خـەرامان تۆزێـك پێڵـووە چـرچ و لۆچاوییەکانی هەڵ گلۆفین و چاوی تررووکاندن و لەوەختی خۆی دا هەستایە سەر پێ.

بابم هەر لە دوورەوە گوتی:"هەڵ مەستە دایە ـ هەڵ مەستە... ئەمن کارم بە تۆ نیە, هەڵ مەستە!"

دایەگوتی:"خوایە شوکورا کاری بە من نیە! رۆڵـە, ئـەو وەختـەی کـارت پـێم بـوو چ گوڵێکت لەسەری من دا هەتا ئێستا کە کارت پێم نیە لێی بدەی! خوایە شوکور. زەمانـە گۆڕاوە رۆڵە... ئەتۆش هەقتە!"

بابم بە پێکەنینەوە گوتی:"هەر ئێسـتا بووکەکـەت خـەریك بـوو گوڵـەکانی سـەرتی لـێدەکردنەوە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"رووی تۆسپی بێ, رۆڵە!... لە سایەی سەری تۆوەیە... ئەتۆ کەنگێ کیسە خەنەیەکی ناقابیلت لەبن هەنگڵت ناو هێنات دات بە دایە, کە ئێستا ئەو فەرمایشتانە دەفەرمووی! کەمت بەپشت ملی دایە دا میزتوە؟... ئەم دایکەت کەمی لە قەلاندۆش کردووی؟ ئەودەم پەخەپەخە بوو, ئێستا بۆتە قخەقخە! کەمم میزو گوو لێ شوتوویەوە؟ قەت گوتت ئەم پیرەژنە زەحمەتی پێوەکێشاوم, با بچم سەعاتێك گوێ لە دەردە دڵەکانی بگرم! حەیا شتێکی باشە وەڵلا, بەلام شوکور ئەتۆ نیتە! زەمانە گۆڕاوە... ئێستا قەرزداریشمان دەکا, ئاغا!"

بابم بە پێکەنینەوە گوتی:"بابم سەد جاری پێگوتی, دانیشە لە ماڵی خۆت مێردی مەکە, بەقسەت نەکرد! ئێستا کە کەیفی خۆت کردوە بۆڵەی دەکەی! مێردت نەکردبایە. لەوێ مابای, پارووە نانێك هەبوو پێکەوەمان دەخوارد... بابم سەد جاری پێگوتی..."

"خوا بە زیادی کا, رۆڵە, پارووەنانێك لەهەموو جێیەك پەیدا دەبێ! ئەتۆ سلامەت بی موحتاج نیم. نوور لە قەبرەکەی بباریێ, ئەتۆ هیچ وەك ئاغای گەورە ناچی! بەلام کورم, بنیادەم بە مەحەببەت دەژی... ئاخر بێحەیا, ئەتۆ هەروا سەر دادەخەی وخۆت گێل دەکەی, و خەبەرێکی ئەم پیرەژنە ناپرسی! ئێستا هاتووی ئاووا, دار دار خەبەردار. چییە؟ ئاغا هاتوە... دەنگی جووت تەپڵێیە! کێیە؟ شێرئاغایە, کوڕی مارف ئاغا, دەچێتە لای دایەنەکەی. دەك رووزەردی دنیا و قیامەتان بی رۆڵە!"

وردەوردە لەحەوشەی نیزیك ببووینەوە, بابم بن پیلیی گرتبوو. کەریم گوتی:"دایە دیسان دەستت کرد بە قسەی هاتەران پاتەران!"

دایەگوتی:"بەڵێ, دەستم پێکرد... چاکم کرد... بەتۆ چی؟!"

بابم پێکەنی, و گوتی:"کارت پێی نەبێ, کەریم, دڵی پڕە."

"ئەرێ وەڵلا دڵم پڕە... ها, ها تا ئێرەم هاتوە!"و دەستی لەسەر گەرووی دانا:"هەردووکتان یەك لەیەکێ خراپترن, کوێر بم ئەگەر شیری ئەم مەمکانەتان لێ حەلاڵ کەم... نەحلەت لەبابم ئەگەر بیکەم!"

بابم گوتی:"چ بوو, ئەم شیرە بوو بە خوێنی سیاوەش, هەر نەبڕایەوە! خۆ ئەمن جووتێك بزنم بۆ کڕیوی... ئێستاش هەر دەڵێی شیر!"

"زۆر چاکە, گووت بەم پرچانەم, ئێستا بە سەریشمان دا بخوێنە!... چاومان روون, گەورە بووە, دەستی رێز لە دایەنەکەی دەنێ... ئەمنی پیرەژن لەتەرازووی بزنان دەنێ! دەستت نەرزێ, رۆڵە! ئێستاش پێت وا نەبێ هاتۆتە لای من... نا, هاتوە بۆ سندووقەکەی! ئاغا چ کاری بە رەعیەتە... جەنابی ئێستا شێرئاغایە, ئێمەش بووینە

دایەخەرامان! لەبیری چۆتەوە ئەوەدەم چۆن لەجێی دا وەك گەنە بەم دایەخەرامانەوە دەنووسا... ئێستاش تانووتی لێدەدا کەسەرت ئەسپێی هەڵێناوە, دوور لەرووی حازرییان فلانەجێت ئاوایە!..."

بابم پێکەنی:"نا دایە, ئیدی نەبوو, لەخۆڕا قسەم بۆ هەڵ مەبەستە. ئەمن کارم بە فلانەجێت نەبوو..."

دایەخەرامان بەتانووتەوە گوتی:" نا تکایە کارت پێی بێ!... ئەتۆ کارت پێینەبێ, کێ پێی بێ! تف لەو ڕووانەت بێحەیا, خەجاڵەت نابیەوە!"

کەریم گوتی:"الله اکبر, دایە!"

دایەگوتی:"دایەو ژەهرەمار! چیە, هەرفەرمانان دەدەی!... ئەتۆی بەرەڵلاش بوویە بنیادەم!... ئەی خوا بڵێم چت لێبکا زەمانە! وەڵلا ڕاستیان گوتوە گورگ ئەگەر پیر بوو دەبێتە سۆدرەی سەگان. سەگی وەك ئەمانە... ئێ خوا بم کوژێ... ئەو هەموو ماوەیە ئەو کوڕەم نەدیوە... هێندتان قسەی قۆڕکرد! وەرە, وەرە... بەقوربانی ئەو بەژنو باڵایەت بم... شێرۆ ئەم منداڵە کز بووە, دوور لەگیانی؟"

بابم گوتی:" هیچ کز نەبووە, زۆریش بە دەماخە..."

"الله اکبر! یانی ئەتۆ قسەی پووچ مەکە, ئەتۆ تێناگەی! زۆر باشە..."

بابم گوتی:"یادۆ, بڕۆ دەستی دایە ماچ کە!"

دەستی دایەم ماچ کردو بەو لێوە چرچانەی هەرچی تف لەگووپەقوپاوەکانیدا بوو, بە لاچاوی من وشکیکردەوە. بەخۆم نەبوو قۆڵم بە لاچاوم دا هێنا.

دایە گوتی:"ئەم منداڵەشت بەدعەمەل کردوە... بێچاوڕوو, ئەتۆ فێرت کردوە, ئەگینا ئەمەمنداڵە, ئەم شتانە نازانێ!"

بابم گوتی:"سەیر پێوە بووین! چیم فێرکردوە چیی نازانێ! باشە, هەرچی تف لەزارت دابوو خستتە سەر رووومەتی کوڕەکەو سواغت دا, دەتەویست پاکیشی نەکاتەوە... داستانێکی سەیرە!"

دایە خەرامان گوتی:"تێنەگەیشتم!" دەستی چەپی بۆ چەنەگەی برد, وەك سەری سوڕ مابێ و دەستی بەچەنەگەیەوە گرت:"خوا دەنکە جۆیەك بەخت بدا بەبنیادەم!"

بابم گوتی:"نارەحەت مەبە, منداڵە."

"کوێی منداڵە؟ لەچاوی پیس بەدوور بێ ماشەڵلا دەڵێی داری شمشاڵە... کەنگێ ئیشەڵلا لەسەرخێران ژنێی بۆ دێنی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"دایە, ئەتۆ شتەکەت تێکەڵ کرد! چ وەختی ژن هێنانیەتی!... نیازم هەیە ئەگەر خوا ڕێکی خا بێنێرمە شاری بخوێنێ, ئیدی دەوری ئاغایەتی بەسەر چووە!"

دایــە بەوچــاوە کــەم حوکمانــەی تاوێــك تەماشــای کــرد, وەك ئــەوەی بــە ئــەقڵی پێبکەنی:"بخوێنێ! بخوێنێ ببێتەچی...! عەیبیش ناکا کوڕی مارف ئاغا! باشە, ئەوە بوو بە مەلای دوازدەعیلمیش, ئەو وەخت چ بکا, توورەکە لەشانی بکاو دێبەدێ بگەڕێ!... چاومان ڕوون! هەر لەهەوەڵەوە گوتم ئەقڵت نیە, باوەڕیان نەدەکرد... وەڵـلا نیتـە, بـیللا نیتـە! ژنـان دەڵـێن منـداڵێك کـە بمێنـێ هـەر لەدووسـێ ڕۆژی هـەوەڵی عومرییـەوە, دوورلەرووی حازرییان, بەرەنگی گووەکەی را دیارە. ئەتۆش هەر لەمنداڵیتەوە دیار بووی. بە مارو بۆق گرتنەکەت, بەو هەموو پەندە کە بەسەر ئەو پیرەژنەت دێنا... ئەی ڕوورەشی دنیاو قیامەتان بی, ڕۆڵە...! ئێستاش دەیەوێ ئەو منداڵـە بنێـرێ ببێتـە مـەلا "نـانی فەقێیان ڕەحمەتی خواتان لـێبێ"!... ئی خۆت بەسەر چووە, ڕۆڵـە, خـوا ئـەقڵ بـدا بـە نەوەکانت!... ئـاخر نـازانی کەئێمـەش ئـاوات و ئاروزوویـەکمان هەیـە... ماشـەڵڵا ـ بەقوربانی ئەوچاوانەی بم ـ گڵ لە بەین دا بێ, عەینەن دەڵێی ئاغای ڕەحمەتییە, مـووی لەئاغای گەورە وەرنەگێڕاوە... پێت نەگوتم کەنگێ لەسـەر خێـران ژنێـی بـۆ دێنـی؟... ئێستا ئیدی وەختیەتی, ڕۆڵە, ئاخر ئەمنیش ئارەزوویەکم هەیە, بێشەرم!"

کەریم گوتی:"اللهاكبر !"

دایەگوتی:"الله اكبر و قوززەڵقورت!"

بابم گوتی:"نەخەیر, وا بەئاسانی نایبڕێتەوە!" لەبن لێوانەوە گوتی:"لەکەللەی داوە!" پیرەژن گوێی تیژ بوون... "بەڵێ, لەکەللەی داوم ـ ئاواتیشم هەیەکە منداڵی وی ببینم! ـ کفرم کردووە!"

بابم گوتی:"دیت کەریم! دایە, گیروگرفتی تۆو خەڵکی وەك تـۆ شـتێکی دیکەیـە... قەول دەدەی ئەگەر منداڵی ئەم کوڕەت دی..."

"ئەی هاوار, قەول دەدەی! استغفرالله, استغفرالله! کوڕەکە شێت بووە, ئێسـتا دەسـت لە کاری خواش وەردەدا! ڕۆڵە, ئەتۆ ئیـدی گـەورەی... مـردن و ژینـی بنیـادەم بەدەسـت خوایە... بەراستی قسەی وا دەکا کەس نەیکردبێ! قەول بـدەم کـە دوایـە بمرم! خوایـە شوکور...! دەزانم ئەتۆ وکەریم لەخواتان دەوێ ئەمن بمـرم, بـەڵام خـوا بـەقوربانیبم ئـەم داخەتان لەسەر دڵ دادەنێ!" ڕووی کردە ئاسمان, دەسـتی بەسـنگی دا کوتـاو گوتی"ئـەی خوایە, بەقوربانت بم, بەقوربانی گەورەییت بم... وەرە ئەم داخەیان لەسەردڵ دانـێ, هـەتا زەماوەندی کوڕی کوڕیشی دەبینم ـ ئەی خوایە!" دیسان سنگی خۆی کوتا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم زەردەیەکی کردو گوتی:"عەرزم نەکردی! نەخەیر هەر ئێستا هەیە...!"

دایەخەرامان گوتی:"خوایەگیان شوکور ـ ئێستا بەلەبزی قەڵەمییش قسەم لەگەڵ دەکا!... قوڕ بەسەرم... هێندەتان قسەی قۆڕ کرد, ئەسڵی کارەکەم لەبیر چوو!... بە راست شێرۆ, ئەوە چ بوو, ئەو جەندرمەیە؟ راست بوو, شوکور بۆخوا هیچت لێنەهات!..."

ئێستا ئیدی نۆرەی بابم بوو.

بابم گوتی:"لە ئەحواڵ پرسییەکەی تۆ!... دیتم چۆن بە هەناسە بڕکە هاتی! بەلاَم بۆخۆت کە دەگەیە خەڵکی, زاری جەواڵی دڵت دەکەیەوە, و یەك تەکان دەبۆڵێنی!"

"رۆڵە, ئەمن لەپێ کەوتووم... هەمیشەی خوا ئێسکەکانم ژان دەکەن... دەمەویست بێم, وانیە نەم ویستبێ, زۆریشم حەز دەکرد" بەکەریمیشم گوت, نەی هێنام, گوتی بۆخۆی هاتوە, شوکور بێمزەڕەتی... ئاخر ئەویش ئێستا وەك تۆ من منم لێدەگرێتەوە, بۆخۆی دێ, بۆخۆی دەچێ... نەی هێنام... ئەویش ئێستا وەك تۆ قسەی خۆشی ئەوەیە کە بەمن دەڵێ مەکە, مەچۆ, مەخۆ...!"

کەریم گوتی:"اللەاکبر!"

بابم گوتی:"کارت پێی نەبێ!"

"ئەویش وەك تۆیە, جوابە جەنگیم دەکا. هەتا قسەیەك دەکەم دەیانم جواب دەداتەوە! بۆ ئەتۆ پێت وایە لە شەوو رۆژێ دا دووکەلیمە قسەم لەگەڵ دەکا!... بەخوای حورمەتی بەچکە پشیلەیەکم لەم ماڵە دا نیە!... یەك لەیەکێ خەراپترن..." پیرەژن لەپڕ هاتەوە سەر خۆی ـ بابم هەروا بن پیلیی گرتبوو ـ نەختێك پشتی راست کردەوە, دیسان دەستی بۆ چەنەگەی بردەوە"ئاخ هێندەتان قسەی قۆڕ کرد لەبیرم چوو." بانگی کرد:"ڕەزیە! ڕەزیە!"

بوکەکەی لەوسەری حەوشەوە گوتی:"بەڵێ, دایە!"

"رۆڵە, ئیستیکانێك چا بۆ ئاغای سازکە!"

بابم گوتی:"زۆرسوپاس... کارم هەیە, دەبێ بڕۆم ـ ئێستا ئیدی بۆڵەی مەکە, دەبێ بچمە ماڵی مامۆستا, دوایەش میوانم هەیە, گرفتارم... پاشان بەو هەموو ئەسپێیەوە کە کوشتت, حەتمەن دەتەوێ بەوەدەستە جوانانەت چای دەم کەی کە ئەمن بیخۆمەوە!؟ نا, ناخۆمەوە... وەختێکی دیکە دێم, دادەنیشین تێر پێکەوە قسان دەکەین... کەریم, شێتی نەکردووی؟ ئەی ماشەڵلا کەبۆڵە دەکا!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایه بە قینەوە گوتی:"زۆر باشە! خوایە شوکور ـ ئەگەر دەگاتە مە دەبێتە زڕکوڕ... وەختی نیە, نامەوێ, ئەسپێیان دەکاتە بیانوو! ئەسپێ... ئێستا دەڵێی چ بکەم ئەسپێیان نەکوژم!؟ کەسێك کە قسەی وا دەکا, دەبێ کیسە کیسە خەنەو جیوەش بۆدایکی بنێرێ, نەك هەر رەخنە بگرێ و قسەی زل بکا, و پلاران باوێتە دایکی! ئێستا نابێ ئەسپێیانیش بکوژین ـ ئاغا فەرموویەتی... بەڕاست قسەیەکی عەنتیکەیە! دەستەکانم جوان نین... ئی جوانتری پەیدا کردوون" راستیان گوتوە رۆڵە, تازە هاتن, کۆن خەڵاتن! خوایە زۆر شوکور!"

بابم گوتی:"زۆر باشە, جارێ قەڵس مەبە... جوانن... خەنەشت بۆ دەنێرم, بە چاوان, ئەتۆ کەنگێ داوات کردوە, ئەمن نەم ناردوە؟"

"چما ئەمن دەبێ داوا بکەم! وەڵلا قسەی چاکە! کوڕەکە چاکی داوەتە باری نەفامی! ئەدی بۆچی بێ پێگوتن بۆ ژنەکەت دەکڕی" باشە, بۆ منیش بکڕە, ئەمن چیم لە ژنەکەت کەمترە ـ کەمم زەحمەت پێوە کێشاوی!... ئەتۆ ناردووتە ئەمن وەرم نەگرتبێ!"

بابم گوتی:"اللەاکبر! بە چاوان, کەریم ئەمڕۆ دەبێ تەواو بێ... زۆری ماوە؟"

"تەواو بووە, ئاغا ـ کەسێك بنێرە بێباتەوە!"

"جێی هەردووکیان دەبێتەوە؟"

"ئەندازەم گرتوە, ئاغا. گەورەیە ـ دەبێ هێندێکیش پووش وپەڵاشیان لەگەڵ تێهاوێن فکری هەڵمسانیشم کردوە."

"هەقدەستت چەند بۆ بنێرم؟"

"هەرچەندێکت نارد خوا بەزیادی کا. یەك دووبەستە فیشەکیشم لەفیشەکەکانیان بۆ بنێرە. بەکوێخای بڵێ ئەگەر پرسیان, بڵێ هەر ئەوەندە بوون..."

"چۆن... چما ئەتۆ تفەنگی ئەڵمانییشت هەیە؟... نەم دیبوو..."

کەریم هیچی نەگوت. بابم گوتی:"ئەگەر هەتە پاڵی پێوەنێ, بڕوا ـ بەکەڵکی چیت دێ" بیفرۆشە, کەلێنێکی پێبگرە..." پاشان"یادۆ, لەبیرت بێ, لەماڵێ وەبیرم بێنەوە... باشە, کەوایە تەواوە؟ زۆرباشە! دایە ئەمن رۆیشتم, بەڵام لەمەودوا ئەگەر بتەوێ هێندە بۆڵەی بکەی ئیدی نایەم... مێشکی سەری پیاوی دەبەی! پیاوی لەو غەڵەتەی کردوویە پەژیوان دەکەیەوە!"

"رۆڵە, ئاخر ئەمن لەتۆو کەریم بەولاوە کەسم نیە, ئەدی قسەی خۆم بەکێ بڵێم. بۆیە کەدێ لینگی درێژ دەکا ولەگەڵ ئەو مارمێلکەیەی ژنی دەست دەکا بە دەستبازی و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مرقەمرق (ژنەکە لەهەیوانێ لکی لەچکەکەی بەددانی گرتبوو, و پێدەکەنی.) لەپێش چاوی منی پیرەژن, پێیان وایە نازانم, زۆر چاکیش دەزانم!"

کەریم گوتی:"اللەاکبر! دایە, واز دێنی یان نا!"

دایەگوتی:"اللەاکبر و ژەهرەمار! خۆ درۆ ناکەم. ئەمنی پیرەژنیش دەبێ لەوێ دانیشم قرِوقەپ" و دەستی توند بە ددانیدا کوتا. "چەند! چەند دانیشم!"

کەریم و بابم پێکەنین. بابم گوتی:"بەڵێ, لەدەردەکەت حاڵی بووم... ئێستا دەفەرمووی ئەمن یەکێك پەیدا بکەم لەگەڵ جەنابت دەست بە دەستبازی و مرقەمرق بکا؟ نەخەیر, خانم, ئەمن لەو ئەرکە عەفوو فەرموو! بەڵام خەنەت بۆ دەنێرم, بە چاوان! بۆچی زووتر باست نەکرد؟ بۆخۆت لەو ماڵەدا ژیاوی, دەزانی کە سەرقاڵین..."

"خوا لە سەرقاڵی نەجاتت بدا, رۆڵە" رۆڵە, هەرئەتۆ نی, هەموو سەرقاڵن ـ خوا رەحم بە هەمووان بکا. خواگرێی کاری هەموو بەندەیەکی خۆی بکاتەوە! رۆڵە گیان, جارجار حاڵێکی ئەم پیرەژنە بپرسە" پیرەژن ئیدی ناشکوری نەبێ پێی لەسەر لێوی قەبرییە, ها ئەمرۆ ها سبەینێ تەواو بێ, بروا. دڵی پێخۆش دەبێ... ئاخر ئێوە ماشەڵڵا جحێڵن, تێناگەن پیرەژنێك چیی دەوێ؟ هیچ... دەیەوێ دوودەقیقە دانیشێ چاو لە بەژن و باڵاتان بکا. هەربەوە رازییەکە سلامەت بن ئەو بتان بینێ... وریای ئەم منداڵەش بە... مەیەڵە ئاوا کزبێ..."

"بەچاوان, بەچاوان... دەی, ئەمن رۆیشتم...خوا حافیز!"

دایە لە دواوە گوتی:"رووڕەش, لە بیرت نەچێ!"

بابم پێکەنیو گوتی:"بەچاوان, بەچاوان!"

هاتینەوە. لەرێیە بابم گوتی:"ئەم پیرەژنە دایەنم بوو. خۆ دەزانی... ژنێکی زۆر میهرەبانە... فەقیرە ئیدی لەپێ کەوتوە... ئەی, چەندم بەڵا بەسەر ئەم پیرەژنە هێناون!... ئەتۆ ماشەڵڵا لەچاو تەمەنت منداڵێکی هێدیو هێمنی. ئەمن پارچە ئاورێك بووم ـ زۆر وەحشی بووم... تاقە کوری بنەماڵە بووم, بابم زۆری روو دابوومێ, دایکم خوا عافووی کا, هەمیشە هاواری بوو بە دەستمەوە. دەچووم توولە مارێکم دەگرت و دەم خستە نێو جێوبانەکەی ـ جێوبانی ئەم پیرەژنە... خۆم دەخەو دەکرد, هەتا پرخەی لێبڵند دەبوو, لەقووتوە سیگاری بابم توتنم دەردێنا, لەکونە تفنکیم دەکرد و دووبارە خۆم دەخەو دەکردەوە. ئەم فەقیرە هەتا بەیانی دەپشمی. ئاوم دەپاڵ جێیەکەی دەکرد, بەدایکمم دەگوت لە خۆی میزتوە...! فەقیرە پیر بووە ـ هەر ئەم رۆژانە رەنگە بمرێ!" تاوێك راوەستا, دوایە گوتی:"بەراست, دەمەویست بپرسم: ئەتۆ خەریکی دەرسەکانت دەبی؟ ئێستا مامۆستا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەخۆشە, بەڵام ئەتۆ دەتوانی هەر نـەبێ دەوران بکەیـەوە. ئەوانـەی خوێنـدووتن, دەوریـان بکەوە... بەڵکوو بچینە شاری و ئیشەڵلا لەپۆلی چوار وەرت گرن! ئەتۆ ئیدی گـەورەی ـ دەبێ بچیە شاری بخوێنی ـ ئەم ژیانە بەکەڵك نایە... دەبێ بخوێنی..."

لەتاوی شاری دڵم هەر تۆزێکی لـێمابۆوە!

بۆنی فرووجاوێ لەدالآنی مـاڵی مامۆسـتا گـەڕابوو" مـەلاژن وکچـەکەی لـە دالآنـێ خەریکی قاپ شوتن بوون" سۆفی رەحمان تاوێك پـێش مـە چـووبوو برینەکـەی کردبـۆوەو دیسـان مەڵحـەمی لەسـەر دانـابوو, و دەرمـانی گوشـتەزوونی پـێکردبوو" مامۆسـتا هەنارێکی ئاوڵەمە کردبوو دەیمژی. پاڵی وە باڵنجێك دابـوو, وەزعـی بـاش بـوو, گـوتی جەڕاحەکە گوتوویە برینەکەت خەریکە گوشـتەزوون دێنێتـەوە, واتـە وێـك دەکەوێتـەوە, لەچاو دوێنێ ژانی کەمترە. بابم گوتی زۆر شوکور...

مەلاژن ویستی چای لـێنێ ـ بابم گوتی:"پێم ناخۆش نیە, ئەگەر نابێتـە زەحمـەت... مـامۆستا, پیرییش نەخۆشییەکی خەراپە ـ رام سـپاردبوو سـندووقێك بـۆ ئـەم کەلاکانـە دروست کەن, چووم بزانم کەریم چیی کردوە...! ئەگەر بزانی دایەخەرامان چیی پـێکردم! هەرگوتی وگوتی. ئاسمان وڕێسمانی تێـك کـردەوە, بـزن, ئەسـپێ, چـووزانم...ئـەی کـە نەخۆشییەکی پیسە...!"

"بەڵێ, ئیدی... قورئان دەفەرموێ "و من نعمّرە ننکسە"... بنیادەم کە پیربوو, ئاقڵ سووك دەبێ. بۆیە پیرییان بە منداڵیی دووەم داناوە. راستیشە. پیر ئەگەر ئەقڵی کەم نەبێو وەك ئینسانێکی تەواوو ساغ بیر بکاتەوە, ژیانی تاڵترە. بـەڵام بـەقودرەتی خـوای دڵـی بـە دونیاو ژیانەوە پتر دەبێ کەمتر نابێ. کتێب دەفەرموێ "دار چەندی رەگ وگـەڵای پـتر بـێ, زۆرتر بەزەوییەوە دەچەسپێ." ئەمانیش وان. بەرەگ وریشەیەکی زۆرترەوە لـە ژیـان گـرێ دراون. ئارەزووی بنیادەم تەواوبوونی نیە."

بابم گوتی:" مامۆستا, جوابی نامەکەم هەر بەوجۆرە کە قەرار بوو نووسـیەوە, رەنگـە سبەی شەوێ بێن... بە هەرحاڵ, با ئەمەش بگوزەرێ تا بزانین بۆ دوایە چ خەونێکیان بـۆ دیوین... جەنابت کارێکت نیە, شتێکت ناوێ؟ چۆنە بۆخۆم بچمە پشت دەزگاکەو خرت و پرتە نیوەچڵەکان تەواو بکەم؟"

مامۆستا پێکەنی:"نەخەیر, ئاغا, جەنابت زەحمەت نـادەم ـ زۆر سـوپاس ـ بۆخـۆم ئیشەڵلا وەختێك تەواویان دەکەم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم پێ‌کەنی:"کارێکت بەمن نیە - مەلاژن کارێکت نیە - شەرمێ مەکە... موقەددەر بوو - هەرچیتان دەوێ بفەرموون بۆتان بێنن... مامۆستای فەقیر لەونێوەدا هەقێکی باشی بۆ دیلمانجی‌یەکەی وەرگرت...!"

مامۆستا گوتی:"زۆر مەمنوون... هەنارەکانیش گەیشتن - زۆر بەوەخت هاتن... بەراست ئاغا, حەیوانەکە وەزعی چۆنە... ئاخر ئێمە هاوسەنگەر بووین‌و هاوبرینیشین!"و پێ‌کەنی.

بابم گوتی:"باشە, قەرار بوو رەحمان ئەمڕۆ برینەکەی بکاتەوە. نازانم چووە یان نا."

"بەلێ, کەلێرە رۆیشت گوتی دەچمە مالی ئاغا... اشهدبالله سەگی چاکە, ئاغا. ماشەللا لەقودرەتی خوا! پیاو پاسەوانی وای هەبێ لە هیچ دوژمنێك باکی نیە... بەراستی, ئاغا, هەوەل رۆژ کە بەخزمەت گەیشتم وئەم حەیوانەم لەسەر پلیکانان دی نارەحەت بووم. دەمەویست تکا بکەم لەوێ دووری خەیەوە... بەلام ئەمن چووزانم!..."

بابم گوتی:"بەلێ, تەربیەت کراوە. سەحەبەکەی دەلێ بۆنی دوژمنی لەفرسەقە رێیەکەوە لێك دەکاتەوە. سەیرەکەی ئەوەیە وەك بنیادەمێکی ئاقل و تێگەیشتوو گوێ لەقسەی سەحەبەکەی دەگرێ... حەتمەن رەحمان بۆی باس کردووی, وەك نەخۆشێکی ئاقل ددانی بەجەرگی خۆیدا گرت. نالەی لەبەر نەهاتەدەر! شتێکی سەیری دیکەی ئەوەیەکە پابەندی ئەو منداڵەیە - ئەو منداڵە کەدیتت..."

"ماشەللا منداڵێکی شیرنە - خوا بی‌پارێزێ!"

"... دەبێ چاوی لەومنداڵە بێ, دەبێ ئەومنداڵە لەدەوروبەری خۆی هەست پێ‌بکا, وەك سەحەبەکەی دەلێ هەست بەبوونی ئەو منداڵە نەکا دەمرێ... جەنابت راست دەکەی, ئەگەر وا نەبایە, ئەوێ جێی وی نەبوو... بەلام باشە, بوونی لەوێ, هەروەك دیتت بووە هۆی ئەوە کە ئەمن لەو فەرتەنەیە گیان دەرکەم... بەلێ, سەگێکی سەیرە... دە تفەنگچیی باش دێنێ!"

هاتینەوە, دیسان سۆفی رەحمانمان نەدی. هاتبوو, برینەکەی کردبۆوە, دەرمانی کردبوو, پلێتەی تێ‌ڕاکردبوو, و دووبارە بەستبوویەوە.

منداڵەکە دەگریا... بابم لە ئەحوالی دادەئامینێی پرسی, دایکم گوتی:"باشە لە سایەی خواوە, دایە ئایشێش لێرەیە... دەلێ ئیدی هیچی نیە."

"ئەو منداڵە بۆ دەگری؟"

"داوای تۆ دەکا..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"یادۆ، برۆ بیهێنه..." له پێش کارۆ چۆکی دادا... بەڕاست فاتم وەبیرم هاتەوه ـ قەولی هێلکەورۆنێکم بەوحەیوانه دابوو. بلّێ منداڵەکان دووسێ هێلکەی بۆ دروست کەنو بیهێنن، تا بۆخۆم له پێشی دانێم ـ دەمەوێ لەگەڵم ببێته ئاشنا..."

دایکم تۆزێك تێیەوه ڕاما... ڕۆیشت. دادەئامین لیباسی له منداڵەکه گۆڕیو هێنام. هەروەك جاران لەپێش کەوشکەنەکان دام نا... و بابم باوەشی بۆ کردەوه:"غاردە وەرە، غاردە!..." و منداڵەکه خێرا خێرا چوو، و کەوته گیرفان پشکنین...

نیورۆژمان لەگەڵ براکان خوارد... بابم نەختێك ئیسراحەتی کرد.

کوێخا هات.

بابم گوتی:"ها، چت کرد؟ سندووقەکەت برد؟ جێیان بۆوه؟"

"بەڵێ، ئاغا ـ دووتەختەمان بزمار نەکردوون، کەئەگەر پێیان خۆش بوو، بتوانن سەروچاویان ببینن... سۆفی مەجیدیش ریشی ئەم عەسکەرەی تاشی."

"بەڕاست، نەم پرسی ـ خۆ دەستتان لەگیرفانی نەداوه؟"

"نا، ئاغا، شتێکیان پێنەبوو دەستی لێبدەن یان نەدەن ـ شاییەکیان لەگیرفانیدا نەبوو. ئەمن ئاغامان دڵنیا دەکەم!"

"زۆر باشه... له بیرت نەچێ هەقدەستی کەریمی ئەگەر نەت داوه، بیدە... داوتەتێ یان نا؟"

"نەخەیر، گوتی لەگەڵ ئاغای حیساب دەکا."

بابم گوتی:"بۆخۆت لەگەڵی پێك وەرە ـ پاشان جگەلە هەقدەستەکە دوو بەستە لە فیشەکەکانی ئەو باش چاوەشەی بدەیه... ڕاوەسته، مەڕۆ... چم دەویست بڵێم... ئا، برۆ لای خانم، بلّێ ئەگەر له ماڵێ خەنەیان هەیه، کیسەیەك بۆ دایەخەرامان بنێرن، لەگەڵ فیشەکەکانی کەریم... چیی دیکەم دەگوت... سبەی شەوێ پێش ئەوەی میوانەکان بێن تفەنگ و فیشەکەکان بێنه لەم قولینچکە دایان بنێ. له بیرت بێ فیشەکیان لەبەرلوولەو لەعەمبارەکەدا نەبێ... هەتا ئێستا خۆ پیاوەکان بەوتفەنگانەوه نەهاتوونه لای عەسکەرەکە؟"

"نەخەیر، ئاغا."

"زۆر باشه، تفەنگەکان لەپێش چاوی وی له کوڕەکان وەرمەگرە... ئەمن ئیدی کارێکم نیه..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کوێخا ڕۆیی, بابم داوای دایکمی کرد, ئەحواڵی دادە ئامینێی پرسی" دایکم گوتی باشە.

"باشی چۆن؟ دەتوانێ دانیشێ؟"

"بەڵێ, دەتوانێ, بەڵام باشترە زۆر دانەنیشێ."

"باشە, ئەگەر دەتوانێ دانیشێ, و زۆر ناڕەحەت نیە, هەموومان پێکەوە شێوێ دەخۆین. چیمان هەیە؟"

"فرووجاو, خواردنی نەخۆشی."

"زۆر باشە, بەڵام زۆری روو لێ مەنێ ـ نەوەك نەتوانێ و لە ڕوو دابمێنێ..."

ئەو شەوە نانمان پێکەوە خوارد.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٤

لەمێژە کەلاکەکانیان بردۆتەوە, خەبەرێك نەبووە. ئاخرو ئۆخری دووەم مانگی پاییزە... هەوا بە چاکی سارد بووە" خوشکم خەریکە گۆرەویی بەن بۆ "رێوی" دەچنێ... مامۆستاو کارۆ چاك بوونەوە" کارۆ دەشەلێ ـ شەپیلکی ئازاری دیوە, بە زەحمەت لە پلیکانەکان سەر دەکەوێو دێتەوەخوار" دیارە لە یاری کردنیش دا دەماغی جارانی نیە... ئیشتیای لە یاری هەیە, بەڵام دەستی چەپی کۆمەگی ناکا. هەر کە چەند هەنگاو غار دەدا دەستی هەڵ دێنێ و بە سێ لاقان دەڕوا. وەك سۆفی رەحمان دەڵێ هەرواش دەبێ.

دادەئامین لامپایەکەی هەڵ کردوە, بابم دێ. لەسەر پلیکانان تاوێك لە پێش کارۆ هەڵ دەتروشکێ, و چاك وچۆنیی لەگەڵ دەکا. ئەمە بۆ بابم بۆتە عادەتێك. "رێوی"یش بێخەبەرو ئیجازە لەژووری دایکمەوە خۆی گەیاندۆتە سەر پلیکانان, لەپەنا بابم دانیشتوە. سەگەکە وەك پیاوێکی ئاقڵ کاری بەبابم نیە: ئەو وەختانەکە دادەئامین لە پێشی هەڵ دەتروشکێ, دەست درێژ دەکا و ئیشتیای لەیارییە. لەگەڵ رێوییش هەروا. بەڵام چونکە دەزانێ بابم پێی خۆش نیە, گاڵتە لەگەڵ وی ناکا. لەسەر قوونان هەڵ دەتووتەکێ, و چاو دەبابمەوە دەبڕێ" جارجاریش مل لەسەر چەمۆڵەی درێژ دەکاو دەنووزێنێ.

بابم لەپێشی هەڵ تروشکاوەو قسەی لەگەڵ دەکا. تازە بابم پێدەزانێ:"ئێ رێوی, ئەتۆ لێرەی! کەنگێ هاتی؟... ئەدی بۆ دەنگت نەکرد؟" رێوی پێدەکەنێ, بابم لەباوەشی دەکا, هەڵ دەستێ و دێتەوە ژووری.

دادەئامین دەڵێ:"ئەوە کێ هێنای, بابە؟"

بابم دەڵێ:"بۆخۆی هات... ئێستا ئیدی بۆخۆی بۆتە پیاو, کورەکەم!" و دەست بە سەری رێوی دادێنێ, زۆر نەرم, لەسەرەخۆ, دەڵێی دەست بەسەر باڵی باڵندەیەکی بریندار

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دا دێنێ. پاشان بەراوێژێکی ئاسایی دەڵێ:"چۆن, ئەتۆ نەت هێنا؟" دادەئامین دەڵێ نا, ئەمن دەڵێم نا... لەونێوەدا رێوی کلۆقەندی خۆی دیوەتەوە. بابم وەری دەسووڕێنێ بۆلای خۆیو دەڵێ:"کەوایە سەربەخۆ بووی, ها! هەروا سەری خۆت دادەخەی و بێئیجازە دێی! کێ گوتوویە بێی!؟ جارێکی دیکە بێی خوا هاوار! بێی ئەم گوێ سەگانەت دەبڕم ـ تێگەیشتی!" گوێی منداڵەکە دەگرێ و زۆر لەسەرەخۆ رایدەوەشێنێ ـ منداڵ پێدەکەنێ.

بابم بە دادەئامینێ دەڵێ:"بەلام کچم, گاڵتەی لەولا دانێین... وریابە, وەختێک خوانەخواستە لەم پلیکانانە بەرنەبێتەوە... قەتیش پەنجەرەی بەکراوەیی بەجێ مەهێڵن... رێکەوتە, وەختێك..."

دادەئامین دەڵێ:"بە چاوان, بابە, بەڵام کارۆ لێرەیە, نایەڵێ..."

بابم دەڵێ:"بەهەرحاڵ..."

دایکم دێ, خوشکەکان دێن, جووتەبراکەش پەیدا دەبن... ئەودەم کەس سەرنج نادا ـ بەڵام براکان هەژاون" هەموومان وادەزانین دەم وچاویان بە یاری کردن سوور هەڵ گەڕاون. دیارە کەس دژکردەوە نیشان نادا. دووسێ دەقیقەیەك رادەبرێ, کوێخا دێ.

بابم دەڵێ:"ها؟"

"دوعای سەرت قوربان... ئاغا "شوفێر"ێك هاتوە..."

بابم دەڵێ:"شوفێر!"

ئەمن وشەی شوفێرم بیستوە, بە رواڵەت بابم و کوێخاش دەزانن, دادەئامینیش دەزانێ... حاجییەکان کە لە مەکەومەدینە دێنەوە, هەر باسی شوفێرومۆفیر دەکەنو هێندێ شت دەڵێن, بەڵام ئێمەی منداڵ حاڵی نابین. دەڵێن ژوورێکی ئاسنە, تێیدا دادەنیشن و شۆفیر لێی دەخورێ... چۆن, بە چ شێوەیەك؟ نازانم. دەڵێن لاقەکانی "لاستیق" واتە لاستیکن. لاستیکمان دیوە, بەڵام لەم قسەیە حاڵی نابین" دەڵێن هۆڕن لێدەدا ـ هۆڕن چیە؟ دەڵێن وەك هۆڕەی گا دەچێ! دەڵێن دووچاوی شووشەی گەورەی هەن, هەر یەك بە قەدەر کەشەفێکی چای, لە بنیادەم چاکتر دەبینن. دەڵێن خۆ لەگاش دا دەیپلێشێنێتەوە" وەك بنیادەم خۆی لەجۆگەلەو قوولکەو چاڵ وچۆڵ لادەدا" جڵەوی بەدەست شۆفیرەوەیە, ئەگەر تۆزێك لەسەرخۆ دەڕوا شوفێر بەنەقیزەیەك کەلەپەنا دەستیەتی, تێیەوە دەژەنێ, حەیوان دەردەپەڕێ" قەتیش ماندوو نابێ, کاووجۆش ناخوا!...

ئەودەم تازە تاق ولۆق لەو بارکێشە ئاسنانە پەیدا ببوون, کەئێمە نەمان دیبوون ـ دێیەکەمان چەپەك بوو, بەڵام حەمە فەرەج باسی دەکرد, دەی گوت زۆر لەوانە دەبینێ ـ پێیان دەڵێن "لۆری" ـ دەی گوت بۆخۆشی سوار بووە, رۆژە رێیەك بەسەعاتێك دەبڕێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابیشم له شاری دیتبووی... دەیان گوت بەئاوری بـەنزین کاردەکـا, ئـاگردانی هەیـە... بەنزین چیە؟ شتێکە وەك نەوت!...

هەموو ئەمانە بۆ مەمانان مەتەڵۆکە بوون... ئێستاش "شۆفیر" هاتبوو!

بابم گوتی:"لە کوێیە؟"

"لە خوارێیە, قوربان."

"بینێرە سەرێ..."

شۆفیر هات, ئەمن وخوشکەکانم زۆر نیگەران بووین. دایکم باکێکی بەو باسە نـەبوو, دەیگوت ئەم شـتانە تـازە لـەو گـوزەراون. ئـەو پێـی وابـوو ئەمانـە هـەموو نیشـانەی ئاخرزەمانن.

شۆفیر پیاوێـك بـوو ئاسـایی, سـپیکارەو مـووزەرد, چـاکەت وکـراس و شـەڵوارێکی عەجەمیی لەبەردا بوون. دەلینگی راستی شەڵوارەکەی لە گۆرەوی هاویشتبوو, و بـە بـەن گۆرەوییەکـەی راسـت وچـەپ بەسـتبووی و بـە دەرزییـە فـەرەنگی قـایمی کردبـوو, کلاوشەبکەی لەسەر بوو. حەمە فەرەج دەی گوت شۆفیرەکان هەموویان کلاوشەبکە لەسەر دەنێن و دەلینگێکی شەڵوارەکەیان لەگۆرەوی داوێن, قـەتیش لـە مـاڵی خۆیـان قـاوڵتی ناخۆن ـ قاوڵتی لەقاوەخانە دەخۆن!

سلاوی کرد, بابم گوتی:"وعلیك السلام, فەرموو... ماندوو نەبی! " شۆفیر دانیشـت, بابم گوتی چای بێنن, چایان هێنا. چایەکەی خواردەوە. بابم گوتی دەورێکی دیکەشیان چـا هێنا ـ شۆفیر سەرمای بوو. بابم گوتی:"فەرموو هەوراز, بۆ پـەنا ئاورەکـە... لـەدەرێ را دێی, هەوا ساردە."

شۆفیر گوتی:"زۆر مـەمنوون, ئاغا, باشـە... جـەنابت رەحـەت دانیشـە." و قوتـووی سیگارەکەی دەرهێنا, و گوتی:"ئاغا, لەسەر ئیزنی جەنابت..."

بابم گوتی:"فەرموو تکایە..."

شۆفیر هەستا قوتووە سیگارەکەی لەپێش بابم راگرت" بـابم جگەرەیـەکی هـەڵ گـرت" نوسراوەی قونچکەکەی خوێندەوە, و گوتی:"وادیارە ئێرانییە!؟"

شۆفیر گوتی:"بەڵێ, فوومەنە" و چەماغەکەی بۆبابم لـێدا ـ چـەماغی نـەوتی! و هاتەوە سەر جێی خۆی.

ئەمەشیان شتێکی تازەکوورە بوو... لە لای خۆمان هەمیشە "ئەستێوبەرد" هەبوون, کەبریتی بوون لە لەتە بەردێك و کوتە ئاسنێك وهێندێك پووشوو. پووشـووەکەیان لەسـەر

بەردەکە دادەنا؟ بەقامکەگەورەی دەستی چەپ لەسەر بەردەکە ڕایان دەگرت, و بە دەستی ڕاست جۆرێك ئاسنەکەیان لە بەردەکە دەدا کەپرپیشکی لێ‌بێتەوە ـ کە پرپیشکی لێ‌دەبۆوە, پووشووەکە ئاگری دەگرت. لەو دواییانەش دا "چەرخ" داکەوتبوو, کە پلێتەیەکی هەبوو لە تێزاب دا خۆش کرابوو" لەبن چەرخەکە بەرد هەبوو" بەنەرمەی دەست لە چەرخەکەت دەدا دەسووڕا, چەرخەکە لە بەردەکەی دەداو پرپیشکی لێ‌هەڵ دەستاو پلێتەکە دادەگیرساو ئێستاش... ئەم چەماغە!

بابم چەند مژی لەسیگارەکەدان, دوایە گوتی:"زۆر ببوورە ـ داب نیە, عادەتەن لە میوانی ناپرسن, بەڵام ڕێگا بدەن یەکتر بناسین... ئەمن ناوم شێرۆیە, ناوتان بەخێر..."

شۆفیرەکە گوتی:"هراند."

هەرکەگوتی هراند دادئامین ڕەنگی گۆڕا, سپی هەڵ گەڕا, سوور هەڵ گەڕا, وەك پشووی سوار بووبێ. بابم پێی‌زانی, گوتی:"ئامین, ڕۆڵە, ئەم مندالە هەڵ گرە نەوەك میزم پێ‌دا بکا. بێ‌غیرەتە خۆی مات کردوە ـ دیوتە چۆن شل بووە... ئەگەر باش ئێمەی خافڵاند میزەکەی بەرەڵڵا دەکا!... برۆ, برۆ ئامین ـ ئا بارك الله!"

دادەئامین چوو, و هاتەوە. بابم دەفکرەوە چووبوو... ئاخرەکەی تەقاندیو گوتی:"کاکەهراند هەرمەنیی؟"

"بەڵێ, ئاغا."

"لەکوێوە دێی؟"

"لەماکۆوە, ئاغا."

"ئەی چۆن بوو ڕێت کەوتە ئێرە ـ ئێرە زۆر لەماکۆ دوورە!"

"وەڵڵا ئاغا چیت لێ‌وەشێرم ئازووقەمان بردبوو بۆ ساخلوو... بۆخۆتان دەزانن ڕێیەکەی ڕێ نیە. ماشێن دەبێ بەو کوێرە ڕێیانەدا بڕوا. ئەمرۆش هەوا خۆش نەبوو, ڕێمان لێ ون بوو. تووشی کەسیش نەبووین لێی بپرسین" هەروا کوتامان وهاتین ـ هەتا ئێرە کە بەنزینمان لێ‌بڕا ـ پیرەپیاوێك ڕێی ئێرەی نیشان داین... سێ‌چوار سەعاتێك سەرگەردان بووین..."

بابم گوتی:"ئێستا ئەو ماشێنەی باسی دەکەی لە کوێیە؟"

شۆفیر دەستێکی بۆ لای ژوورەکەی دایکم ڕاداشت و گوتی:"هەرلەو خوارەیە, ئاغا, لەخوار ئەوکێوە ـ سەعاتێك سێ‌چارەك ڕێ دەبێ."

بابم گوتی:"ئای!"

"بەڵێ، ناچار بووم شاگردەکەمی لەلا دانێم و بۆخۆم بێم گوێ پێدا بگرم... ئاغا، وەك بزانی، لێرە بەنزین دەست دەکەوێ؟"

"نا، کورِم، لێرە هەر ناوییشیان نەبیستوە... بەڵام دەتوانین بپرسین... ئێستا ماشێنەکە لەلای کێیە؟"

"لە لای شاگردەکەمم داناوە، ئاغا."

"بە تاقی تەنیا؟"

"بەڵێ، بەتاقی تەنیا... سێچوار پەتوومان پێن، لە ماشێنەکەدا ـ گوتوومە شووشەکان هەڵ داتەوە، دەرگاکان داخاو بخەوێ."

"نانێك، شتێکتان پێ بوو؟"

"پاروە نانێك هەبوو، گوتم دێم، بۆی دەبەم... بەڵام وا دیارە نەکرا... پیرەپیاوەکە پێی گوتم قەڵنەکێشێکە رێیەکە ـ پێم وابوو دە دەقیقەیە..." تەماشای سەعاتەکەی دەستی کردوگوتی:"ئێستاش تازە درەنگە..."

"نا، ئیدی ئەمشەو دەبێ لێرە بی ـ ئێستا جێی شاگردەکەت خاترجەمە؟"

"بەڵێ، ئاغا... فێرە"

"یادۆ، رەحیمی بنێرە، بلێ حەمەفەرەج بێ... باشە، گوتت چوویە ماکۆ ـ باس و خەبەری وێ چ بوو؟"

"خەبەرێکی تایبەتی نەبوو. ئاغا"

"نیزامیی زۆر لێبوون؟"

"نەخەیر، ئاغا، رەنگە بەهەمموویەوە دەپازدەکەس بن ـ وەك خەڵك لە قاوەخانەی دەیان گوت ـ لەساخلۆو بە پیاوی ناڵێن ـ ناش کرێ بپرسی... لەوبەر تورکەکان پترن..."

بابم گوتی:"بەڵێ دیارە، هەر دەبێ پتریش بن. لایەنی سەرەکیی شەرِ ئەوان بوون. ئەم بەریش دەبێ کەمتر بن، هەتا هیچ نەبێ بتوانن بلێن تورکەکان بەبێ ئیزن هاتوونە خاکی مەوەو لە پشتەوەرِا هێرشیان کردۆتە سەر ئاگری! بەڵێ ـ چیی دیکەت بیستوە... لەقەومو تایەفەی خۆت؟"

"چ ببیسین ئاغا... هیچ. ژمارەیەك هاتوونە تەورێز، ژمارەیەك هاتوونە ورمێ... هێندێکیش چوونە ئەوبەر... زۆر نەبوون لەوێ..."

بابم گوتی:"ئێستا کێ بە وەزعی ئەمانە رِادەگا... ئاخر هێندێك لەمانە لەکەس و کاریان جیا بوونەوە، دەیانەوێ بیان دۆزنەوە، دەبێ کەسێك یارمەتیيان بدا... بنەماڵەکان بۆ ئەو مەبەستە دەچنەکوێ؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەچنە خەلیفەخانەکان, ئاغا... هەرکەس لەهەر کویٚ بیٚ, وکەسیٚکی لـیٚون بووبیٚ, سەری ئەم خەلیفەخانانە دەدا, یان نامەیان بۆ دەنووسیٚ ـ خەلیفەخانەی تـەوریٚزو ورمـیٚ. خەلیفەخانەکان پیٚوەندییان پیٚکەوە هەیە..."

"خەلکیٚکی جیٚگای متمانەن؟"

"کامانە ئاغا؟"

"خەلیفەخانەکان... ئاخر ئیٚمەش لیٚرە ئەم جووتە برایەمان هەن." ئاماژەی بۆ وەسمانو شاهۆ کردو بەکورتی داستانی هاتنەکەیانی بـە شـۆفیرەکە گـوت. منداڵـەکان ئارەقیـان کردبوو.

"بەڵیٚ, ئاغا, هەستم پیٚکرد."

بابم ڕووی کردە براکان و بەگاڵتەوە پیٚی گوتن:"ئـەی بیٚغیرەتینـە! هـەر کـە چـاوتان بەیەکیٚك لە قەوم وقیلەی خۆتان کەوت, خۆتان پـیٚ ڕانـەگیرا!" منداڵـەکان بەشـەرمەوە سەریان داخست. بابم گوتی:"گاڵتەم کرد ـ ئەم جارە قەیدی ناکا." پاشان ڕووبە شـۆفیرەکە گوتی:"باشە, تەرتیبی ئەم کارە چۆنە ـ ئەتۆ لیٚرەوە دەچیەکویٚ؟"

"ورمیٚ, ئاغا."

"باشە, ئەتۆ لەویٚ بەخەلیفە دەڵیٚی, یان دەبیٚ ئەمن بۆی بنووسم, یان ئەو دەنووسی ـ قاعیدەکەی چۆنە؟"

شۆفیر گوتی:"ئاغا, فەرق ناکا... ئیٚوە دەتوانن بنووسن وخەلیفەش ئەرکی خۆیـەتی, زۆریش مەمنوون دەبیٚ, ئەمنیش دەتوانم بە دەم پیٚی بڵیٚم ـ هەر جۆر بەسەلاّحی دەزانـن وا بکەن..."

حەمەفەرەج هات, بابم مەسەلەی بەنزینی لەگەڵ بـاس کـرد. حەمەفـەرەج گـوتی لـە شارەکان بەولاوە, تەنیا جیٚ کە دیویە بەنزینی لـیٚ بەشۆفیران بفرۆشن قاوەخانەکەی نیٚـوان خۆی و سەڵماسە... لەویٚ بەو لاوە جیٚی دیکەی پیٚشك نایە.

بەلاّم ئەو قاوەخانەیـەی ئـەو دەیگـوت ڕۆژە ڕیٚیـەك بـوو! ڕۆژیٚـك دەچـووی و ڕۆژیٚـك دەهاتیەوە ـ ئەویش بەسواری!... الحکم للـه... بڕیـار درا شـۆفیرەکە شـەویٚ بمیٚنیٚتـەوە, بەیانی هیٚندیٚك نان و پیٚخۆر بۆ شاگردەکەی بەریٚ, دووبارە شاگردەکەی لەلای ماشـیٚنەکە دانیٚو بۆخۆی وەدوای بەنزین بکەویٚ بۆ ئەو قاوەخانەیە کە حەمەفەرەج گوتبووی ـ ودوایە لەهاتنەوەی دا سەریٚك لە لای مە بدا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وە دووسبەی ڕا شۆفێرەکە دیسان لای ئێواری پەیدا بۆوە! بابم پێی سەیر بوو. شۆفێرەکە گوتی ڕێیەکە زۆر دوور نەبوو. بەڕێکەوت پیاوێکی قەتارچی بە دووئێسترەوە بە پەنا ماشێنەکەدا تێپەڕیوەو ئەو هەردوو هێسترەکەی لێ بەکرێ گرتوون و سوار بوون ڕۆیشتوون وهاتوونەوە.

بابم نەختێك وەشك کەوت... شۆفێر ئەو شەوەش لەژووری براکان خەوت. بابم لەگەڵ دایکم و دادەئامین تەگبیری کرد:

"ئێوە چیتان پێ سەلاحە؟ بەسەلاح دەزانن ئەم منداڵانەی بدەمێ بیبان با؟ چاك نیە ئێمە ئەمانە هەروا ڕاگرین, ئەمانەش دایك وبابیان هەن وبۆیان نیگەرانن... ئێستا ئەگەر بۆخۆیان منداڵن ونافامن, بەهەرحاڵ دایك وبابیان نیگەرانن. لەلایەکیش تێماوم ـ وای لێهاتوە پیاو باوەڕ بە چاوی خۆشی نەکا... لەلایەکی دیکەش وەك ئەو شۆفێرە دەڵێ ئەگەر مابن, حەتمەن خەبەریان بەخەلیفە داوە... بەهەرحاڵ دەزانم خەلیفە بەرەڵلایان ناکا... ئێوە دەڵێن چی؟"

دایکم گوتی:"وەڵلا, ئاغا, دایك وبابیان گوناحن ـ بۆخۆت بابی, ئاغا, دەزانی ئەمنیش دایکم ـ خوا نەکا, دەردێکی خەراپە بنیادەم منداڵی ون ببێ! خوا ڕەحم بە دڵی دایکان بکا!... ئاغا, ئەگەر لەمن دەپرسی هەتا زووتر بیان نێری باشترە."

بابم گوتی:"ئامین ئەتۆ دەڵێی چی؟ ئەتۆ قسەت لەگەڵ ئەو کوڕانە کردوە ـ هیچیان بە تۆ نەگوتوە؟"

"بەڵێ, بابە, زۆریان پێخۆشە بڕۆن... هراندیش بە ڕواڵەت پیاوێکی خەراپ نیە... هەرمەنی لەوهەل ومەرجەدا باوەڕ ناکەم خەیانەت بەمیللەتی خۆی بکا, هەرچەند خەراپیش بێ... دایە ڕاست دەکا."

بابم گوتی:"بەڵێ, دەزانم, هەموو کەس وەك مە "خۆخۆر" نیە. بەڵام بەو حاڵەش, ئەوی ڕاست بێ دەترسم... باشە, لە بارەی خۆتەوە دەڵێی چی؟ ئەمن لەبارەی تۆوە کاغەزێك بۆ خەلیفە بنووسم, یان... یان ڕاوەستم خەلیفە بۆخۆی لە من بنووسێ؟ پاشان شتێکت لەبیر نەچێ, ڕۆڵە, مێردەکەت گوتوویە بچۆ ماڵی فلانکەس ـ یانی من ـ باسی خەلیفەی لەگەڵ تۆ نەکردوە...! بەڵام دەزانم ئەتۆش دەبێ خەبەری براکانت و مێردەکەت بزانی. ئەمنیش پێم خۆشە بزانی ـ بۆخۆشم نیگەرانم... با ئەوەش بڵێم: کچم, ڕاستیەکەی ئەمن لێرە لە بارەی تۆوە هەست بە مەترسی دەکەم, دەمەوێ بت بەمە شاری ـ بۆخۆشم هەر لەوێ بم هەتا خەبەرێك دەزانین. کەوایە کارمان بە خەلیفەی هەر ئەوەیە کە خەبەرێکی لێ وەدەست بێنین..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دادەئامین کەمێك بیری کردەوە:"هەر جۆر خۆتان پێتان باشە... بۆخۆشم دەتوانم بۆی بنووسم... بە زمانی خۆمان..."

دایکم و خوشکەکانم چاویان تێوە بڕی, بابم دەی زانی لە دڵی خۆیان دا دەڵێن چی "ئەیەڕۆ, قاقەزی بۆ مەلاکەیان دەنووسێ!"

بابم گوتی:"فاتم, ئەمانە وەك مە نین, ئەمانە بە ژن وکچەکانیشیان دەخوێنن. ئەمانە کاری چاك دەکەن. پێتان سەیر نەبێ, ژنیش بنیادەمە, دەبێ خوێندەوار بێ. ئەم قۆڕیاتە شێخان بردوویانەتە مێشکی خەڵکەوە. پێغەمبەر صلیالله علیه وسلّم بۆخۆی دەفەرموێ:"طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة" یانی خوێندن لەسەر هەموو ژن و پیاوێکی موسوڵمان فەرزە ـ وەك ئەو نوێژەی دەیکەی... پێت سەیر نەبێ, ڕێگای ڕاست ئەوەیە کە ئەمان پێی دا دەڕۆن!..." دوایە گوتی:"زۆر باشە, کەوایە, بۆخۆت بنووسە ـ بە زمانی خۆتان ـ بۆئەوەی ئەگەر لەرێیە گیراش دەسبەجێ لێی حاڵی نەبن..."

"چ بنووسم, بابە؟"

بابم نێوچاوانی تێك نا, تاوێك قامکی لە گوڵی مافوورەکە وەردا ـ پاشان سەری هەڵ بڕی:"بەسەرهاتەکە بنووسە... زۆر بە کورتی... بۆخۆت شوکور ژنێکی ئاقڵ و تێگەیشتووی... بەڵام پێم وایە دەبێ هەموو شتێك بنووسی. ئێمە دەمانەویست هیچ ڕوو نەدا, ئێستا کە ڕووی داوە چ هەیە کە بمانەوێ بیشارینەوە. هەموو کەس دەزانێ لێرەی... بە ڕواڵەت تورکەکانیش ڕۆیشتوون. هەرچەند قوڵە نۆکەرو بەرماوخۆرەکان لە جێی خۆیانن ـ و تەماعی خەلاتی کەماڵ پاشاش لە جێی خۆیەتی... بنووسە, هەموو شتێك بنووسە... بەڵام..."

دیسان دەفکرەوە چوو... پاش تاوێك سەری هەڵێنا:"ئەم پیاوە ڕەنگە جوابی کاغەزەکە بێنێتەوە, یان هەرچۆنێك بێ کەسێك دەیهێنێتەوە, ئەگەر جوابێکی هەبێ. ئەمن لە شتێك نیگەرانم: خەت وئیمزای خەلیفەی ناناسم ـ ئەتۆ دەیناسی؟ دەتوانی ڕاست و ناڕاستەکەی لێك بکەیەوە؟"

دادەئامین گوتی:"مۆر وئیمزای خەلیفەخانە دیارە ـ تا ڕادەیەك لێکی دەکەمەوە, بابە."

"زۆر باشە, جا ئەتۆ ئەمشەو کاغەزەکەت بنووسە, دوایە... لەگەڵ براکانیش قسە بکە..." دیسان نەختێك فکری کردەوە:"نا, قسەیان لەگەڵ مەکە... با, با قسەیان لەگەڵ بکە. حاڵ و مەسەلەکەیان پێبڵێ ـ بڵێ حەز ناکەم خوانەکردە بکەونە دەست

کابرایەکی خەراپ کە بیان با بە تورکانیان بفرۆشێ... بۆخۆشیان لانی کەم لێرە هێندێ شتیان دیوە... رادەوەستین هەتا جوابی خەلیفە دێتەوە ـ ئەگەر جواب هاتەوە ئەوەدەم لەسەر خێران بەڕێیان دەکەین. ئەگەر قسەکانی ئەم پیاوە راست بن، هەمووی هەشت نۆ دە رۆژی دیکەیە دێتەوە. باشترە بێ بوار لە ئاوێ نەدەین، نەوەك خوانەکردە پێوە بن، گوناحن..."

دادەئامین سەری داخستبوو، نارەحەت بوو.

وەسبەینێڕا بابم حوسێنی بە هێندێك نان و پێخۆرەوە لەگەڵ شۆفێرەکە نارد. پێم وایە ناردنی حوسێنی بۆ زانینی راست ودرۆی قسەی شۆفێرەکە بوو. حوسێن چوو، و هاتەوە، بەڵام بە کۆڵێك داستان و چیرۆکی سەیر و سەمەرەوە: وەختێك گەیشتبوونێ "لۆری" وەك بنیادەمێکی تێگەیشتوو هۆقاندبووی، بەزمانی خۆی سەلامی کردبوو! وەختی خواحافیزییش فشقاندی و هەناسەی هەڵ کێشا... کە هەناسەی هەڵ دەکێشا ـ بیلاتەژبی ـ لە بن کلکی ئاگر دەردەپەڕی. دوو چاوی گەورەی شووشەشی هەبوون!" کەلە تەپۆلکەکە چووبووە خوار دیسان هۆقاندبووی ـ ویستبووی بلێ "دەی باشە، خواحافیز!"

زۆری نەمابوو بۆ ئاخری پاییز. شۆفێرەکە خەبەری نەبوو، و دادەئامین و براکان ئارام و ئۆقرەیان لێ هەڵ گیرابوو. دادە ئامین وەك منداڵانی لێ هاتبوو. وەخت بوو دڵی بتۆقێ بۆ ئازادی: ئاخر منداڵ وەختێك شتێکی دەوێ و دەستی وێ ڕاناگا، یان نای دەنێ حازرە بۆ وەدەستهێنانی خۆی بە ئاو و ئاوردا بدا. دادەئامین دەت گوت لەسەر ئاگر دانیشتوە. ئەوەندە ئۆقرەی لێ بڕابوو کە هەر ئەوەی مابوو پێشنیار بکا جلکی نۆکەرو قەرەواشەکانیش بشوا. دایکم ئامۆژگاریی دەکرد: "رۆڵە، بوویە چنگێك ئێسك و پێست ـ ئەوەندە خۆت مەخۆوە... خوا کەریمە، هێشتا درەنگ نەبووە“ ئەتۆ کە ئەو هەموو ماوەیە خۆت راگرتوە، مانگێکی دیکەش خۆت راگرە... ئەم پیرەپیاوەش گوناحە. ئەمیش فەقیرە کوێرەوەریی زۆر دیون، هەر رۆژە بە شتێکەوە گرفتارە. لەم ناوچەیەدا پەرژین بێ لە خۆی، بۆتە گای قەشان“ هەر ناوی بێنە هەموو نۆکەرو بەرماوخۆرەکان گوێ قوت دەکەن! باشە بۆخۆت دیوتە، دەزانی چۆن دەبەر کەوتوە. وەختێك تۆ بە خەفەتباری دەبینێ، نارەحەت دەبێ. بۆتم گێڕایەوە، کوڕەکانی خۆمان هەر پێش هاتنی تۆ لە "ئۆردوو" هاتبوونەوە. بە گیانی ئەم منداڵە نازدارەت ئەوماوەیە دڵی من و ئەو پیرەپیاوە هەمیشە جۆلانەی کردووە لەحزەیەك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئارام وئۆقرەی نەبووە. ئەگەر ئەمن دایك بووم دەگریام و بە گریان دڵی خۆم سووك دەكرد, ئەو پیاوە ئەوەشی نەبوو. جگە لەوە دەبوو دڵخۆشیی منیش بداتەوە... وەڵڵا ئەمن بە نۆرەی خۆم سوپاسی دەكەم. ئاخر, رۆڵە, ئەویش باوك بوو, بێخەفەت نەبوو... ئەدی, رۆڵە, ئیشەڵڵا جوابی قاقەزەكە دێتەوە, ئیشەڵڵا بە سەرو دڵی خۆش مێردو كەس و كاری خۆشت دەبینیەوە... ئیشەڵڵا كوڕە جوانەكەشت گەورە دەبێ... پیرەپیاو خەفەتان دەخوا. نارەحەتی مەكە!"

پاش نیوەڕۆی رۆژێك كە دادەئامین لەنێو حەیوانی بوو, دایكم بە بابمی گوت:"ئاغا, ئێستا ناكرێ بە كەسێك دا بێنێری... ئەو ژنە فەقیرە گوناحە!..."

بابم هەروەك چاوەڕوان بێ ئەو پتەیەی لێدرێ, بە جارێك تەقیەوە. رەنگ و ڕووی پەڕی:"بێنێرمە كوێ؟ لەگەڵ كێی بنێرم؟... پرچت سپی بووە, كەچی قسەی منداڵانە دەكەی! لەگەڵ كێی بنێرم؟ بۆخۆت دیتت, دەزانی لە رێیەدا بێگرن, بەڵایەكی بەسەر بێنن, ئابڕووی بە هەزار ساڵم دەچێ ـ ئەتۆ بەناخێری گیانت ژنە عەشیرەتی! دەتەوێ نەتوانم لە لای ئەم و ئەو سەر هەڵ بڕم!"

دایكم گوتی:" ئەمن هەر قسەیەك بوو كردم..."

بابم گوتی:"دە باشە! دە ئاخر ئەمن نامەوێ ئەتۆ "هەروا" قسە بكەی... ئەتۆ دایكی بنەماڵەی. ئەتۆ دەبێ لەپێش دا بیر بكەیەوە دوایە بڵێی!"

دایكم گوتی:"گوناحە فەقیرە, رۆژی سەدجار لە پەنجەرەی ژووری منەوە دەڕوانێ ـ چاوەڕێیە ـ دەترسێ نەبێ و نەی بینێ... خۆی بە ئاوو ئاوردا دەدا... كار بۆخۆی دەتاشێ... ئەگینا بەستەزمانە خۆ لەسەر سەری من دانەنیشتوە. بەو هەمووە زەحمەتەكە دەیكێشێ لەهەر جێیەك بێ پاروە نانێك دەبێ بیخوا. منەتیشی لێهەڵ دەگرن."

بابم ئیدی هیچی نەگوت. ئەو شەوە عێجز بوو. منداڵەكە چەندین جار ریشی كێشاو بە سەرسوڕمانەوە تەماشای كرد و بە زمانی بێ زمانی ویستی بزانێ بۆ وایە... شێومان خواردبوو. بابم گوتی:"ئامین, رۆڵە, ئەگەر چا ماوە چایەكم بۆ تێكە..."

"بەڵێ بابە, ماوە ـ بە چاوان."

"دەمەویست دووسێ كەلیمە قسەشت لەگەڵ بكەم..."

دادەئامین چاوی پێ بوونە چوار:"بەڵێ, بابە!"

"لەگەڵ دایكت باسمان دەكرد. دەبینم دیسان رەق و وشك بووی... چت لێوەشێرم نارەحەتم و لێت بە گلەییم..."

"بۆچی بابە؟..."

بابم گوتی:"نارەحەت مەبە. گلەییم لە تۆ ئەوەیە کە بە خۆڕایی خۆت نارەحەت دەکەی... فکر بکەوە, کچم, باش گوێ بگرە بزانە دەڵێم چی. کچم, ئەمن پیاوێکی نەخوێندەواری عەشیرەتیم ـ بۆخۆم دەزانم ـ بەڵام دەش زانم کە نەخەرفاوم..."

دادەئامین گوتی:"دوور لەتۆ, بابە..."

"دەزانم ئەتۆ وەك ئەسپێك وای کە لە ڕەوەت هەڵ بڕابی" دەبینی گەردەلوولە, ڕەوەکەت لە گەردەلووول دا گیری کردوە, هەورەکانی ژوور سەرت دەبینی, دەشتی تۆفان لێدراو دەبینی, لوورە لووری گەردەلوولت گوێ لێیە... حەزدەکەی لەگەڵ ڕەوەکەت بی. نیگەرانی ساغیو سلامەتیی وانی. دەزانم. هەقتە" بەڵام, کچم, گورگێك کە لەم ڕەوەیەی داوە, گورگێکی ئاسایی نیە ـ ئەتۆش بچی لەبەین دەچی ـ دەبێ ئەمە بزانی. ئەتۆ تا ئێستا بۆخۆت دیوتە. ئەگینا دەزانم نیگەرانی, لە خەڵك و کەس وکارت دەگەڕێی...

ئەمن دەزانم بنەماڵەو نیشتمان لە هەموو شتێك لە بنیادەم نیزیکترن, و ئەتۆش بەداخەوە هیچیانت نین ـ ئاوارەی..."

دادەئامین ڕەنگی پەڕیبوو, لێوەکانی وشك هەڵاتبوون, سپی ببوون.

"ئەمن خۆم بە دۆستی مێردەکەت دەزانم ـ لە بیرت بێ, پێم وایە جارێکی دیکەشم پێ‌گوتی مێردەکەت هەقی ژیانی بەسەر بنەماڵەکەمانەوە هەیە" لەو شەڕەی نیزیك ئەرزەڕۆم دا, ئەگەر ئەوو حاجۆ نەبوایەن و بۆ خاتری منداڵەکانی من ـ منداڵەکانی مە ـ خۆیان بە ئاووئاوردا نەدابایە, ئێستا ئەمن دووکوڕم لەدەست چووبوون و ڕەشپۆش بووم..."

دایکم گوتی:"خوا نەکا!"

دادەئامین گوتی:"خوا بیان پارێزێ ئیشەڵڵا!"

"کەوایە قەرزداری مێردەکەتم, منەتێك بەسەر تۆدا ناکەم کچم, ڕەنگە لەم ماوەیەدا نەختێك لە وەزع وحاڵی ناوچەکە حاڵی بووبی... خۆ ئێرە لەگەڵ ئەو هەموو ڕووداوانە کەدیوتن و شاهیدیان بووی, ئارامترین شوێنێ ناوچەکەیە. چونکە ئەمن نەچەتەم و نەشڕەخۆر... بەڵام لێ‌ناگەڕێن, کچم, ئەتۆ وەختێك هاتی, متمانەت بەمن کرد, مێردەکەت لەسەر متمانە بە من تۆی ناردە ئێرە... ئێستا ئەمن ناتوانم هەروا تۆ بدەمە دەستی هەر ڕێبوارێکی نەناسیاو, ناتوانم بەقسەی ڕێبوارێك کە نای‌ناسم خوانەخواستە تۆ بەدبەخت بکەم, ناتوانم ئەم منداڵە بەدبەخت بکەم. کچم, ئەتۆ ژنی پیاوێکی کەم نی. تورکەکان دەزانن لەچی دەگەڕێن..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم ڕێویی لەسەر کۆشی دایکی هەڵ گـرت, پشـت ملـی مـاچ کـرد وگوتی:"لـەم لۆتی‌یە دەگەڕێن... ئەی بە قوربانت بم یاخوا!"

"ئەمن نامەوێ ـ ئەتۆش حەتمەن ناتەوێ ئابڕووی ئەو پیاوە بچێ. سەبرکە, ڕۆڵە, خـوا کەریمە... ئێستا خۆ ئەم پیاوە نەهاتۆتەوە... بزانین, ئەگەر هاتـەوەو خەبـەرێکی خۆشـی پێبوو کە زۆرباشە, ئەگینا لێرە دەبین" وەختێك تەشقی هەوای شکا بـەتۆفیقی خـوای بـە هەرجۆر بێ خۆمان دەگەیەنینە ورمێ... چت لـێ وەشێرم ئـەم جووتـە برایـەش نامـەوێ هەروا بێ‌لێکدانەوە بدەمە دەست هەر کەسێك. بەهەرحاڵ ئەمانەش ئێستا بێ‌کەس وکـارن ـ کەس وکاریان ئێستا ئەمنم... وئەمنیش هەست بە بەرپرسیاری دەکـەم. یـان نـەدەبوو رایان گرم, یان ئێستا کە رام گرتوون, دەبـێ ئـەرکی خـۆم بـەجێ بێـنم. بەمانـەش بڵـێ نیگەرانیی من لەبەر خاتری خۆیانە. ئەگینا ئەم بەستەزمانانە لێرە چ دڕکێك لـە لەشـی من دەردێنن! نامەوێ کارێك بکەم کە دوایە پەژیوان بمەوە, و ئـەم بەسـتەزمانانە بکەونـە زەحمەتەوە, بیان نێرنە ئۆردوگاکان بۆ بەردشکاندن و جادەسـازکردن. بۆخـۆت خەبـەرەکان دەبیسی! دادەنیشین هەتا خەلیفە جـواب دەداتـەوە... ئەگـەر جوابەکـەم پێبـاش بـوو, و دۆخەکە لەبار بوو, دەیان نێرم" ئەگینا ئێرە چـاکترە لـە بەردشـکاندن لـە جـادەو کێـو و بەندەنەکان دا...

"کچم, ئەمن چێودار نیم هـەر مشـتەرییەکی قەڵـەوم دەسـت کـەوت دراوی خـۆمی لـێ‌وەرگرم و مەڕەکانی وێ دەم, و بڵێم خێریان لـێ‌ببینی... ئەگینا دەزانم هەقتـە! ئـەتۆ پێت وایە ئەمن چاوم لـێ‌نەبوو کە وەك مەلی باڵ شکاو دەچووی لەسەر بڵندان دادەنیشتی‌و چاوت لە ڕێگاوە دەبڕی! چاوم لـێ‌بوو, دەم زانی... ئەتۆ بۆخۆت ئێستا دایکی... دایك و باب زۆر شتان دەزانن و دەبینن و بە منداڵەکانیان ناڵێن, و منداڵەکان پێنـازانن. ئـەمن هەر لەو دیوەخانەشەوە دەبینم کە چۆن لە پشت پەنجەرەوە لەو دەشتەوە رادەمێنی!..."

دادەئامین پێکەنی و سەری داخست.

دایکم گوتی:"ئاغا ڕاست دەکا. کچم, پیاو نابێ بە دەستی خۆی, خۆی تـووش کـا... ئێرە ماڵە بابی خۆتە, خوا لە ژوور سەران شاهیدە ئەمن لەگەڵ منداڵەکانی خۆم فـەرقت پێناکەم... بابیشت کە بۆخۆت دەی‌بینی... نە لە تەمەنێك دایە کە زمانم لاڵ بێ, بڵێی چاوێکی لە تۆوەیە... نە کوڕی جحێڵیشمان لەسەر ماڵێیە. وەك کچێکی باش, هەروەك تا ئێستا بووی, قسەکانت بە بابت بڵێ و لە دڵی خۆت دا رایان مەگرە... خوا کەریمە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەم قسانەم بۆیە کرد کەبزانی پێم خۆش نیە بە نارەحەتی و نیگەرانیت ببینم... نەختێك پتر ئاگات لەخۆت بێ. ئەوەندە تەقەلا مەدەو ئەوەندە خۆت مەخۆوە..." تاوێك راوەستاو گوتی:"بە راست ئامین, ئەتۆ حیساب و ئەو جۆرە شتانەش دەزانی!"

دادەئامین بە سەرسوڕمانەوە تەماشای کردوگوتی:"بەڵێ, بابە, بۆچی دەفەرمووی؟"

"دەمەویست ئەگەر رۆژانە پێت کرا, نەختێك حیساب بە یادۆ بڵێی... لە لای مامۆستا دەخوێنێ... بەڵام مامۆستا حیساب و ئەو جۆرە شتانە نازانێ. ئیملاو ئینشاو ئەو جۆرە شتانەی باشن, لەچاو تەمەنی. دەمەوێ, ئەگەر خوا رێکی خا, بیبەمە شاری, ژوورێکی بۆ بگرم, دایبنێم بخوێنێ" ئەو قوتابخانە تازانە ـ دیارە ـ یانی مسۆگەرە تاقیی دەکەنەوە. دەمەوێ ساڵێکی دیکە, یان ئەوپەڕەکەی دووساڵی دیکە بڕوانامەی پۆلی شەشەم وەربگرێ, بە هومێدی خوای. ئەگەر حەوسەلەت هەبوو نەختێك لەگەڵی خەریك بە. ئەمەش بۆخۆی جۆرە خافلانێکە."

بەم جۆرە ئێمە بووینە قوتابیی دادە ئامینێ.

هیچ نەم دەزانی. یەکجار خوێندەوار بوو. هەموو شتێکی دەزانی. پاییز تەواو نەببوو حیسابی پۆلی چوارەمم وەك ئاوی رەوان بوو. چەندیش توندی لێ‌دەگرتم!

کاك رەشیدی براگەورەم هات. لەسەر ئیزنی بابم چۆ ژووری دایکم. ئەو ماوەیەی دادەئامین لێرە بوو. نەهاتبوو. لەگەڵی چوومە ژووری دایکم... لەگەڵ دیمەنێکی سەیر بەرەوڕوو بووم: کاك رەشید و دادەئامین تۆزێك تەماشای یەکتریان کرد, دوایە دادە ئامین راست وەك خوشکەکان خۆی هاویشتە باوەشی کاك رەشید, سەری خستە سەر شانیو جا بگری!

دایکم وخوشکەکانم واقیان وڕمابوو ـ ئێ, ئەو کچە شێت بووە! ئەوکارە چیە دەیکا! نەکا لەسەری دابێ!

بەڵێ, دەرکەوت پێکەوە ئاشنان و یەکتر دەناسن. کاکم زۆر بە ئەدەبەوە لە خۆی جوێ کردەوە. غوربەتیی هەستابوو. گوتی:"کەوایە, ئەوکێشەیە لەسەر تۆ بوو دادەئارمێن! بابم لە کاغەزەکەی دا هیچ باسی ئەو بەسەرهاتەی نەکردبوو!"

دایکم گوتی:"چۆن! هەر نەی نووسیبوو کە ئامین هاتوە!؟ ئەم پیاوەش بنیادەمێکی سەیروسەمەرەیە! ئەتۆ تا ئێستا هەر نەبێ دە جارت تفەنگچی ناردوون ـ نەی دەنووسی بۆ چیە!؟"

کاك رەشید گوتی:"پێویست نەبوو ـ ئەم جۆرە شتانە لە کاغەز دا نانووسن... بەڵام وەختێك باسی سەگەکەم بیست, دایە چت لێ‌وەشێرم, باوەڕم نەکرد ـ گوتم خەڵك لەخۆوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سازیان کردوه... تۆمەز سەگی کاك هۆسپ بووه... چۆن بوو ئەم سەگەم لێرە دی ونەم ناسیەوە! سەگی کاك هۆسپ دەرەقەتی دە تورکان دێ... بەڕاست دادە, خەبەری کاك هۆسپ چیە؟ لە کوێیە؟ خەبەرت لێی هەیە؟"

دادە ئامین گوتی:"نا, هێشتا هیچ خەبەرم نیە."

کاکم گوتی:"نارەحەت مەبە... خوا دەزانێ ئێستا وەك بۆخۆی دەی گوت لەکوێ خەریکی گورگ کوشتنە, لەگەڵ ئاپۆ حاجۆ! هەربینا دیت پەیدا بۆوە! خۆشحاڵم, هاتوویە جێیەکی باش... دایە, لانی کەم دەجار خەبەری کوژرانی هات, و هەمووجارێ دووسێ رۆژ دواتر پەیدا بۆوە ـ ماشەڵڵا شێرەپیاوێکە, لینگەی نیە..."

دایکم گوتی:"خوا بیپارێزێ! رۆڵە, بۆیە نالێم بەرەوڕوویە ژنەکەشی لینگەی نیە!"

"باشە کەوایە ئەتۆ بووی! چۆن هاتی... کاك هۆسپ گوتی؟"

دایکم و دادەئامین رووداوەکەیان بە درێژی بۆ کاکم گێڕایەوە... کاکم سەعاتێك لە ژووری دایکم مایەوە. بابم نارەحەت بوو, گوتی:"حەتمەن دایکی دەباوەشێی گرتوە, حەتمەن چێشتە خۆشەی بۆ لێناوە! دەك عەمرت نەمێنێ پیاو! سەعاتێك لە ژووری ژنان... هێشتا منداڵە!"

بابم گوتی:"برۆ بڵێ لەوێ چ دەکا. ئەو نازو لاواندنەوەیە تەواو نەبوو!"

چووم, پێم گوتن. دایکم نێوچاوانی تێك نا. گوتم:"بابم دەڵێ هەموو بێنە دیوەخانێ..."

ئەو شەوە شێومان پێکەوە خوارد. بابم گوێچکەی رێویی‌گرت, وگوتی:"بەسە ئیدی, ناپیاوی بێغیرەت. هەموو ریشت ڕنیمەوە بەو نینۆکە سەگانەت!" گوێی کێشا, ددانی دەچیرەوە بردن:"شەیتان دەڵێ هەڵی کەنە, بیهاوێ بەردەم سەگەکە بیخوا, نەجاتیمان بێ!" رێوی پێکەنی و سەری بە سنگیەوەنا. پاشان بابم رووی کردە کاك رەشید و بە روو گرژی گوتی:"درێژت کردەوە رەشید! چ باس بوو لەوێ, دایکت لەسەر کۆشێی دانابووی لای لایی بۆ دەکردی؟"

روخساری کاك رەشید تێك چوو, دایکم گرژ بوو. کاك رەشید گوتی:"نا, بابە, لەگەڵ دادەئارمێن باسی وێمان دەکرد.

بابم گوتی:"پێم سەیرە... چۆن, چما یەکترتان دەناسی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بەڵێ, ئیدی... کاك هۆسپ هەموو کەس دەیناسی. لەگەڵ مەش ئاشنا بوو... دیارە لێك دوور بووین, بەڵام, جارجار یەکترمان دەدی. ئەودەم لەگەڵ دادەئارمێن دەزگیران بوون... دادەئارمێنم زۆر کەم دەدی. بەڵام بەهەرحاڵ لە یەك جێ بووین..."

"سەیرە! ئامین ئەدی بۆ نەت گوت؟"

دادەئامین گوتی:"بابە, نەم زانی ئەو کاك رەشیدەی دەتان فەرموو هەر ئەو کاك رەشیدەی خۆمانە... لەوانەشە هەر فکرم پەرت بووبێ... چونکە دایەش یەك دوو جار گوتی کە کوڕەکان لەوێ بوون."

"بەڵێ جاروبار فکرت پەرتە... ئەدی, ئەم بوو لەگەڵ مارفی برای..."

دادەئامین گوتی:"کاك مارفیش...؟"

"بەڵێ, کاك مارفیش!"

کاك رەشید گوتی:"بەڵێ, بابە, ئەمنیش پێم سەیر بوو. هیچ بیرم لەوە نەدەکردەوە ئەو کێشەکێشە لەسەر دادەئارمێن بووبێ. جەنابیشت هیچت نەنووسیبوو..."

"شتێکیش نەبوو بنووسم... ئەم حەرامزادەیە نایەڵێ کارەکانم بکەم!" قدیلکەی منداڵەکەی دا" رێوی قژقژ پێکەنی ـ هەموومان پێکەنیین.

کاك رەشید گوتی:"پێکەنینەکانی کاك هۆسپم وەبیر دێنەوە... یادی بەخێر!"

رەحیم هات... بابم سەری هەڵێنا:"ها؟"

"سالّح هاتۆتەوە ئاغا, چیی لێبکەین؟"

"سالّح! کام سالّح؟"

"ساڵە بێغەم, ئاغا؟"

بابم بە عێجزییەوە گوتی:"هاتۆتەوە چ بکا؟ ئەو رۆیشتبوو کەئیدی ئاوڕ نەداتەوە دوا خۆی!"

"عەرزت دەکا هاتۆتەوە کۆمەگ بکا!"

بابم پێکەنینێکی تاڵی کرد, و گوتی:"پەحا, کەس نا, رەجەب!... ماڵیاوا ـ کۆمەگ! چلەی زستان! نا, فێری مفتەخۆری بووە, هاتوە بە مفتی بلەوەڕێ! هاوینێ سووڕاوەتەوە, زستانێ هاتوە لێرە بێ!... بنیادەمێکی بەدبەختە... ئێستا لە کوێیە؟..."

"لە خوارێیە, ئاغا. نەخۆشە, دەراوێنێ... فەقیرە لیباسی لەبەردا نیە. خوا دەزانێ دەمرێ یان دەژی. دەڵێ هاتۆتەوە "ماڵێ" کۆمەگ بکا..."

بابم گوتی:"ماڵێ! بەڵێ... ئەودەم کە دەمان گوت, جیفرکی داویشتن ودەیگوت رایەخی عەرزەو پێخەفی ئاسمانە. ئێستا "ماڵ"ی وەبیر هاتۆتەوە ـ ماڵ!"

بابم هەستایە سەرپێ:"لە کوێیە؟"

"لە لای ئێمەیە, ئاغا..."

هەموومان هاتین کاك رەشید نەبێ کەگوتی ماندوویە. لە قولینچکێکی ژوورەکە بەستەیەکی شڕو پەتوور کە دەت گوت داوەڵی سەر بێستانە, هەڵ تروشکابوو, سەری لەسەر هەردوو دەستان وە ئەژنۆی کردبوو, و هەڵ دەلەرزی...

بابم گوتی:" خۆ ئەمە نەخۆشە!"

رەحیم گوتی:"خۆ ئەمن عەرزم کردی!... وڕێنە دەکا. هەر دەڵێ هاتۆتەوە "ماڵێ" ـ هاتوە کۆمەگ بکا."

بابم گوتی:"ساڵە لە کوێوە هاتووی؟ بۆ ئاوا؟"

ساڵح گوێی پێنەداو هەروا بەدەم لەرزینەوە گوتی:"نەخۆشم... لە دەشتێوە دێم... سەد جارت پرسی ـ لەبن کرشەگیایەك خەوم لێکەوتبوو... سەرم قورسە... دەڵێی ئەو کێوەیان لەسەر سەرم داناوە... خەوم لێکەوتبوو ـ چووبوومە دروێنە..."

بابم سەری راوەشاند, و گوتی:"ئەدی, کەس نا ئەتۆ! ئەوددەم کە ساغ بووی رەنگە کاری دە کرێکارت کردبێ! نۆرەی ئێستاتە کە نەخۆشیشی!"

ساڵح هەستا, بە چاوێکی تالێدراوەوە, وەك گێژان تەماشای دەوروبەری کرد, چەند لەحزەیەك بە تووڕەیی دە بابمەوە راما, و زۆر قایم گوتی:"دەبێ پانتۆڵێك وجووتێك کلاشیشم بدەیەی...!" قامکی شادەی بەنیشانەی پێچەقاندن راوەشاند:"... چاوت لێیە؟ کێڵگە نیە... بیابانی مەحشەرە..." دەستی راستی درێژ کرد, ئاماژەی بۆ جێیەکی دوورکرد "تفەنگی باوێ لەم سەریەوە ناگاتە ئەوسەری!... چاکە بۆخۆت دەیبینی!" و دووبارە هەڵ تروشکایەوەو سەری وەئەژنۆی کردەوەو دیسان دەستی کردەوە بە ناڵین و لەرزین.

بابم دیسان سەری راوەشاند, لە رەحیم وحوسێنی پرسی:"کێ هێنایە ئێرە؟... بەوحاڵەوە لە کوێ را هاتوە ـ وادیارە زۆر بەرێوە بووە!"

ساڵح هەروا بەدەم لەرزین و ناڵاندنەوە گوتی:"مامە حاجی, لەوسەری دنیاش بم, بە ماڵێ خۆم دەزانمەوە... لەم ماڵەدا کارم کردوە... لەئەستەمبووڵیش بەرەڵلام کەن بە چاو بەستراوی دێمەوە!"

بابم سەری راوەشاند, دایکم گوتی:"ئاغا, گوناحە!..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سالح دەرفەتی نەدا, گوتی:"رەحمەت لە شیرت ئامۆژن... بەڵام دەبێ پانتۆڵێکیشم بداتێ!..."

پێ کەنیین.

بابم گوتی:"زۆر باشە, دەت دەمێ... نەت گوت لە کوێ را دێی؟"

"مامەحاجی, زۆر توندی مەگرە, هەموو جێیەکی خوا ملکی خوایە ـ لە ماڵێ خوای بووم, ئێستا هاتوومەوە ماڵێ خۆم... ئێستا دەڵێی هەقم نیە بێمەوە ماڵێ خۆم... هاتوومەوە... هاتوومەوە لە ماڵی خۆم بمرم... ئا ـ ئاخ!" لاقی راکێشاو گوتی:"ئەوە دەبینی کە هاتوومەوە..." پشتە سەری بەدیوارەوە ناو بە رواڵەت خەوی لێ کەوت.

بابم ئاوڕی دایەوە لای ژنەکان و گوتی:"ئێوە دەڵێن چ بکەین؟... خۆ ناتوانێ لێرە بێ... ها فاتم چیی لێبکەین... ئامین ئەتۆ دەڵێی چی؟... ئێئێ ـ ئەم منداڵەت بۆ هێناوەتە ئێرە؟..."

دادەئامین رەنگی بە رووانەوە نەبوو ـ دایکیشم زۆر ناڕەحەت بوو. دایکم گوتی:"ئاغا, ئەو کادێنە چۆنە؟ بەڕەیەکی لێ ڕاخەین... هەم گەرمەو هەم لەبەر دەست و پێیان نیە..."

بابم گوتی:"فکرێکی خەراپ نیە... بەڕەی کوێی لێ ڕادەخەی؟ نەخۆشە, دەترسم خوانەکردە منداڵەکان تووش بن..."

دادەئامین گوتی:"بەڕە شڕەیەك لە وچخانی ژووری براکان هەیە, بە کەڵك نایە, هەر لەوێ کەوتوە..."

بابم گوتی:"حوسێن, برۆ بیهێنە... گوتت کادێنەکە... سارد نیە؟ جێیەك بێ هەر نەبێ لەسەرمان نەمرێ!..."

دایکم گوتی:"گەرمە, پشتی تەویلەیە, گەرمە, لێفە شڕەیەکیشمان هەیە ـ ئەویشی پێدا دەدەین!..."

بابم گوتی:"ئێستا کەوایە, لەپێش دا هێندێك کا یان گیا لەسەر زەوی راخەن, بەڕەکە لەسەر وی راخەن ـ زەوی ساردە ـ بەدبەختە لەبەین دەچێ..." ئەمەی گوت و رۆیی بۆ لای کادێنەکە ـ رەحیمیش بە چرا فتیلەوە لە پێشی داو ئێمەش بە دوای دا... "نا... ساردنیە... گیاشی لەبن بێ چاکترە..."

حوسێن بەرەکەی هێنا" هێندێکیان گیا لەسەر زەوی بڵاوکردەوەو بەرەکەیان لەسەر ڕاخست... دایکم لەگەڵ حوسێن ڕۆیشت و پاش تاوێك بە لێفە شڕەیەکەوە هاتەوە.

بابم بە ڕەحیمی گوت:"بیهێننە ئێرە... جێیەکی خەراپ نیە." چوون, بن پیلیان گرتو هێنایان. ساڵح هەروا دەی ڕاواند:"مامە حاجی, لە هەوەڵەوە لەگەڵم هێناوی, سبەینێ نەڵێی وابوو, واچوو... لەگەڵم هێناوی, دەبێ پانتۆڵەکەم بدەیەی ئەگینا دەست لە داسێ نادەم!" چاوەکانی ببوونە دۆ پشکۆ ئاگر, سپیێنەی چاوەکانی دەت گوت جەرگی مەڕێن.

بابم پێکەنینێکی تاڵی کرد, و گوتی:"ئەدی, ئەو دەمانە کە ساغ بووی, زۆرت دەست لە داسێ دەدا, نۆرەی ئێستایە کە نەخۆشی! مەیموون زۆر جوان بوو, خرویلکەشی دەرکرد!"

دایکم گوتی:"ئاغا, سەرکۆنەی مەکە ـ فەقیرە نەخۆشە ـ خوا دەزانێ دەژی یان دەمرێ... گوناحە!"

ساڵح بەو حاڵەشەوە گوێی لێبوو. گوتی:"ڕەحمەت لە شیرت ئامۆژن! ئەرێ وەڵڵا نەخۆشم, خەریکە دەمرم... گەردنم ئازا کەن, ئەگەر مردم... ئەگەر ماشم هیچ... ئەوەیان بە دەست خوایە...! زۆر بە ڕێ دا هاتووم, ماندووم... عومرێك زەحمەتم کێشاوە ـ ئێستا ئیدی لە ماڵی خۆم دەبێ لاقان ڕاکێشم و بحەسێمەوە...! هە! هە! هە!"

ساڵحیان لەسەر بەرەکەدانا, دانیشت و دیسان دەستی کردەوە بە وڕێنەو هەڵلەرزین:"ئەو ژنە ئەوگۆزەیەی بۆ کوێ برد! لە تینووان خنکام!"

بابم گوتی:"حوسێن, ئاوێی بۆ بێنە... گۆزەیەکیشی لەبن سەری دانێ... فاتم, هیچتان نیە وەبن سەری دەن؟ بەشکوو شتێك پەیدا کەن..."

دایکم گوتی:"پەیدای دەکەین, ئاغا, بۆی دەنێرم... بەڵام ئاغا, ئەم چرا فتیلەیە هەر لێرە دەبێ؟... خەتەرە, لەوانەیە ئاگای لە خۆی نەبێ ماڵەکەی پێ ئاور دا... کادێنە, هەر بکەوێتە سەر ئەم گیایەی بنی, هەموو ماڵەکە ئاگردەگرێ..."

بابم گوتی:"چرای ناوێ... با ئەمشەو وا بێ بزانین چۆن دەبێ..." بانگی کرد:"ساڵە, ساڵە!" شانیی ڕاتڵەکاند "گوێت لێبێ بزانە دەڵێم چی...!"

"گوێم لێ نابێ ـ کارم هەیە... لێم گەڕێ کارەکەم بکەم... کارەکەم بکەم... ماندووم, لە ئەستەمبووڵەوە تا ئێرە بە پێیان هاتووم ـ بە قوڕێگیراوە دوورە... گوتم

دێمەوە ماڵی خۆم. لێرەش لێم ناگەڕێن! وەڵڵا, بیللا ماندووم ـ بە خوا خەریکە دەمـرم ـ چیتان لە گیانی من دەوێ!" ئەو رستەیەی سێچوار جار گوتەوە.

دایکم گوتی:"فەقیری بەستەزمان!"

دادەئامین گوتی:"لەسەرێ لەنتەرمان هەیە ـ لەنتەرەکە با لەسەر تاقەکە دانێین..."

بابم گوتی:"ئێ, زۆر سەیرە! ئەمن گوتم ئەم منداڵەی بەرەوە سـەرێ, رۆڵـە! نەخۆشـە, ئەتۆ دەبێ تێبگەی ـ منداڵەکە لەبـەین دەچـێ... بـڕۆ ئاگـات لـە منداڵەکـەت بـێ!"

دادەئامین بە نێوچاوان گـرژی رۆیشـت... بـابم بـە خوشـکەکانمی گوت:"ئێـوە بـۆ لێـرە راوەستاون ـ بڕۆن ئامین!... یادۆ, ئەتۆش بڕۆ..."

چارەکەسـەعاتێك دواتـر بـابم و دایکـم هاتنـەوە. بـابم گوتی:"هـەیهوو, ئـەتۆش زۆر نیگەرانی!... چەرمی ئەستوورە, هیچی لـێنایە ـ ئەمن قەولت پێ دەدەم. پاشان ئەگـەر بمرێ بۆخۆی زۆر باشترە ـ دەحەسێتەوە. بنیادەمی بەدبەخت بۆچی بـژی؟ بـۆ ئـەوەی زیـاتر بەدبەختی بکێشێ! هەتا زووتر بمـرێ, باشـترە... مـەعلووم نیـە لـە چ جەهەننـەمێك ڕا هاتوە... هاتۆتەوە "مـاڵێ" ـ سبحان الله!" سەری راوەشاند.

دایکم گوتی:"فەقیرە ئێرە بە ماڵی خۆی دەزانێ ـ ئەوەتا چاوی کردوونەوە ئێرەی دیوە ـ بچێتە کوێ فەقیرە, چ بکا بەدبەختە!"

بـابم گـوتی:"هیچ... لاقـی راکێشـێ بێشـێلین!... دەردی خۆمـان کەمـە, ئێسـتا یەکێکیش ئاگای لە کاك ساڵح بێ!"

قسەکەی تاڵ بوو, بەڵام لە راوێژەکەی دا رەگێکـی دڵسـۆزی و ئـازار هـەبوو, راوێـژی بابێك بوو کە لە بێکارەیی و کەللەشەقیی منداڵەکەی جاڕز بووبێ.

دادەئامین گوتی:"بابە, ئەم نەخۆشیە زۆر خەتەرناکە. ئەگەر ئـەوە بـێ کـە کـەوتبۆ هۆردووی کوڕەکانەوە... لەنێو تورکان را هاتبوو ـ وەك دەیـان گـوت لـە جـل و بـەرگی عەسکەرە تورکەکانەوە هاتبوو... لەبیرمـە هـەموو لیباسـەکانمان لەبـەر داکەنـدن, لـە ئەشکەوتێکمان هاویشتن و بە گۆگرد قانگمان دان..."

بابم گوتی:"چاکە ئەو شتانە دەزانی... بەو حاڵەش بۆخۆت دێـی هـیچ, منداڵەکـەش دێنی!"

دادەئامین بە گریانەوە گوتی:"ئاخر چ بکەم, بابە, ئەو فەقیرە گوناحەگوناح!"

"رۆڵە, زۆر کەس گوناحن ـ لە هەمووان زیاتر منداڵێکی بێگوناحی وەك ئەمەیـە... خەوی دێ. بەرە بی نوێنە. بەڵام نەکەی بی بەیە خوارێ! بۆخۆشـت کـارت پێـی نـەبێ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

حوسێن و ڕەحیم لێرەن و کلْفەتەکانیش لێرەن. ئەتۆ ڕەنگە بۆخۆت چت لـێنەیە, منداڵەکە خوانەکردە لەبەین دەچێ... خێرکردنەکەت هەڵ گـرە بـۆ وەختێـك کـە لێـرە دەڕۆی. ئـەم ماوەیە, تکات لـێدەکەم ددان بە جەرگی خۆت دا بگرە!... منداڵینـە, ئێـوەش هـەقتان نیە بچن... وەسمان, شاهۆ! لەگەڵ ئێوەمە. ئێوەش هەقتان نیە بچنە خوارێ" دوایـە ڕووی کردە دایکم:"فاتم, ئەمشەو هیچت هەیە بێدەیەی؟... حەتمەن هیچی نەخواردوە..."

دایکم گوتی:"لەشێری بەولاوە شتێکی ئەوتۆمان نیە... یادۆ, بانگی ڕەحیمـی کـە ـ ئەگەر تا ئێستا هەوێنیان نەکردبێ..."

بابم گوتی:"قاپ و قاچاغیشی بۆ جوێ بکەنەوە, هەتا سبەینێ بزانین مامۆسـتا دەڵـێ چی." مامۆستا پزیشکی ئاوەدانی بوو. کتێبێکی پزیشکیی گیاوگۆڵی هـەبوو, دەرمـانی هەموو نەخۆشییەکی سەر ئەم جیهانەی تێدا بوو ـ لە بای سوورەوە بگرە, تا ئەسـپەك تـا کەوتوویی, کە ئێستا بۆتە تیفۆس, و لە سیل و دیقەوە بگرە تا گەرووئێشەو ستڵ و جەم و هەموو شتێك.

KKK

١٥

دووسێ ڕۆژێك بەسەر ئەم ڕووداوە دا تێ پەڕیوە“ بابم بەیانان زوو دەپرسێ:"چۆنە؟" دایکم دەڵێ:"هەروەك خۆیەتی" دەزانم باسی ساڵحە. هەر ئەوەندەوهیچی دی. هەورە, تاکوتەرا پڕووشە بەفریش لە هەوادا هەن. هەواکەی ساردە. ئەمن هەروا لە لای دادەئامین خەریکی دەرس خوێندنم, بابم نێوچاوانی تێك ناوە... ڕۆژەکان خێرا تەواو دەبن“ بە پێچەوانەی جاران کە شەو بە دزەدز لە پشت کێوییەوە دەهات ئێستا شەو زۆر بە ئاسانی دێو بەئاسانی ڕۆژی ڕاو دەنێ بۆ پشت کێوی‌و دەرەتانی پەل بزاوتن بە بنیادەم نادا... شەوێ هەتا درەنگ دادەنیشین ـ بابم قسەیەکی لەگەڵمان نیە, هیچ کاری نین, جگە لە یاری کردن دەگەڵ "ڕێوی". ڕێوییش خۆ هەمیشە بەخەبەر نیە. دادەئامینیش سەروڕووخۆش نیە... کاك ڕەشیدیش چۆتەوە.

ڕۆژی چوارەم یان پێنجەمە“ گوێم لە "تەپەتەپ"ی لاقانە... خەون دەبینم یان بەخەبەرم! هێشتا دەنگی نووزەی کارۆم لەبن گوێ دێ... بابم دیار نیە, بەڵام دەزانم لەبەر دەمی هەڵ تروشکاوە... گوێم لە دەنگیەتی:"چیە حەیوان ـ بۆ ناڕەحەتی!... جێیەکت دێشێ! کارۆ هەروا دەنووزێنێ... دەنگی دادەئامینێم گوێ لێ‌دەبێ... "بابە, ئەتۆ بخەوە, ڕەنگە گورگێك شتێك هاتبێتە دەوروبەری دێ... ئەتۆ بخەوە!"

دەنگی تەپەتەپەکە زیاتر بووەو دەنگی نەڕەی بابم...! هەست دەکەم خەوم لێ‌کەوتوە... دووبارە خەبەرم بۆتەوە. وەك گێژان لەسەر جێی دادەنیشم, کەس لە ژووری نیە, ژوورەکە گەرمە. ئاگر لە کورەکەدا دایسێ. شەڵوارەکە دەپێ دەکەم و سەرێك لە ژووری دایکم دەدەم. ئەوێش کەسی لێ‌نیە, جگە لە ڕێوی کەنووستوە... کارۆش لە جێی خۆی نیە!

دێمەوە, لێفەو دۆشەکەکان لەبن هەنگڵم دەنێم و دەچمە ژوورەکەی تەنیشتم. دەنگەدەنگ لە حەوشەی دێ ـ بابم دەنەڕێنێ!

چ بووە بەم بەیانیە زووە! تورك هاتوون... میوان هاتوون! هەر چوار پلیکانان بە شەقاوێك دەبڕم و دەچمەخوارێ. دایکم وخوشکەکانم و دادەئامین دەگرین... کلفەتەکان

دەگرین. برایەکان دووراودوور وێستاون و بە ڕەنگ پەڕیوی هەڵ دەلەرزن. نۆکەرەکانیش ڕەنگیان پەڕیوە: لە مزگەوتێ ڕا تابووتیان هێناوە!

ئەو ماوەیە هەر لە بیرم نەبوو. تازە تێدەگەم: ساڵحی فەقیر مردوە... کەنگێ! ـ نازانن. چۆن نازانن؟ "یانی شەوانە تەنانەت جارێکیش سەرتان نەدەدا!؟ ئێوە چ جانەوەرێکن! ئەمن پێم وابوو ئینسانن! پێم وا بوو چونکە یەکێکە وەك خۆتان هەر نەبێ پیاڵە ئاوێکی وەدەست دەدەن! قوڕ بەوسەرەتان, جانەوەری دە بێشعوور!"

ڕەحیم دەیەوێ پاکانە بۆخۆی بکا:"ئاغا, وەڵڵا ئێمە خەتامان نیە... وەختێك دەمان دی دادەئامین پێی ڕا دەگا, ئێمەش خاترجەم بووین... ئەگینا, ئاغا, واش هەر نیین...!"

ڕەحیم یەك دووجار ئەم ڕستەیەی دووپات کردەوە" بابم لەجاری دووەم یان سێیەم وەك لە گێژیی زەبرێك وەخۆی هاتبێتەوە, ڕادەوەستێ, خۆی داوێتە سەر داردەستەکەیو دەڵێ:"چۆن... ئامین!"

دادەئامین ڕەنگی پەڕیوە, سەری داخستوەو دەگری.

ڕەحیم گوتی:"بەڵێ, ئاغا, دوێ شەوێ, وەختێك دادە ئامین بە جامە شێرەوە لە کادێنێ هاتە دەر, پێمان وابوو وەك شەوەکانی دیکە خەوتوە. ئێمەش لێی نووستین..."

بابم ئاوڕی دایەوە:"چۆن... ئامین!... سبحان الله...! قەرارمان وا نەبوو... ئەمە پیشەی هەموو شەوێکت بووە, یان هەر دوێ شەوێ چووی!... اللەاکبر... نازانم وەڵڵا تێماوم ـ سەرم لە تۆ سوڕ دەمێنێ ـ پیاو متمانە بە کێ بکا! ئەمانە کە ئەرکیان بووە ئاواو ئەتۆ کە هیچ ئەرکت نەبووە, بەم جۆرە... پێم سەیرە!..."

"بابە, گوناح بوو, پیاوێکی بێکەس و بێدەر بوو ـ گوناح بوو!..."

"کچم, ئەمن ڕیشم لەبەر گرتی ـ تکام لێکردی, گوتم ئەم یەك دوو مانگە ددان بە جەرگی خۆت دا گرە, خۆت تووشی گێچەڵ مەکە... گوناح بوو! ئەتۆش گوناحی... ئەو منداڵە بێگوناحەش گوناحە ـ ئەمنیش گوناحم... هیچ نەبێ ئەم تەمەنەی منت لەبەر چاو بێ!... هەمووی دڵەخورپە ـ هەمووی ئازار! سبەینێ ئەتۆ یان ئەو منداڵە بێگوناحە شتێکتان لێبێ ئەمن..." قسەکەی تەواو نەکرد, دەستی کرد بە هاتوچۆکردن و نەڕاندن بەسەر نۆکەروکلفەتەکان دا... کە بۆچی بۆخۆیان بە نەخۆشەکە ڕانەگەیشتوون... بۆچی نەیان گوتوە ئامین دەچێ سەری دەدا...! دوایە ڕوویکردە دایکمو گوتی:"چۆن ئەتۆ نەت پرسیوە!؟ ئاخر ئەتۆ بەلای ناخێرت خانمی ماڵێی! ئەتۆ نەت پرسیوە چۆنە, کێ پێی ڕادەگا, چیان داوەتێ!؟ هەر دەزانی قسەی زل زل بکەی !..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم گوتی:"وەڵڵا ئاغا ـ باشە, چووزانم. ئەمنیش وەك تـۆ بەتـەمای ئەمانـە بـووم. پاشان چووزانم ئامین شەوێ ئەو وەختە دەچێتە خوارێ و سەری دەدا... ئەمن نەم دەزانـی, ئەگەر وەخەبەریش هاتبام فکری ئەوەم دەکرد کە دەچێ سەری ئەوحەیوانە بـدا!... ئەمـە ئیدی بۆ پرسین نەدەبوو!... خۆت نارەحەت مەکە...تازە شتەکە بووە... قەزاو بەڵای تـۆو منداڵەکانی بردبێ... بە فەرمایشتی خۆت چاکتریش... بەدبەختە بمێنێ چ بکا!"

بابم سەری راوەشاند" دیسان چەند هەنگاوێك بێئامانج رۆیشت" دووبارە راوەستاو خۆی هاویشتە سـەر داردەسـتەکەی:"یادۆ, غـاردە لـەو سـیگارانە سـیگارێکم بـۆ بێنـە... شەمچەش بێنە... لەسەر تاقەکەیـە..." بـەعێجزی و بـێ ئـەوەی چـاو لەکـەس بکـا, رۆیشت:"بچنە سەرێ ـ هەمووتان بچـن...!"و دەسـتێکی راوەشـاند, واتـە حەوسـەلەی دەمەتەقەی نیە!

جگەرەو شەمچەکەم بۆ بردن. رەعیەتەکانیش تاك وتەرا هـاتبوون ولـە پـەنا دەرکـەی راوەسـتابوون. نۆکـەرەکان و دووکـەس لـە رەعیەتـەکان دارتەرمەکـەیان بـردە کادێنـێو جەنازەکەیان بردە حەوزی مزگەوتێ. بابم لە دواوە گوتی:"خەبەر بە مامۆسـتاش بـدەن... بنێرن قەبریش هەڵ کەنن... بۆخۆشتان کە هاتنـەوە دەسـتانتان بـاش بـە ئـاوو سـابوون بشۆن... ئەگەر قەبرەکەش تەواو بوو خەبەرم بدەنێ...!"

هاتینەوە. بابم ئیستیکانێك چای خواردەوە, و دانیشت دەستی کرد بـە سیغارکێشـان و ماڵەکە بوو بە گۆڕستانی بێدەنگ...کەس نەدەهاتە بەر دەستی بابم. رێوی هەسـتابوو ـ دادەئامین خێرا هات ئەوی لەبەر دەرگا دانا, و بۆخۆی بەسپایی خۆی دزیەوە.

رێوی ماوەیەك لەسەرکۆشی بابم دانیشت و کاتێك حاڵ و هەوای رۆژەکـەی بـە ئـەقڵی منداڵانەی هەڵ سەنگاند, لە کۆشی بابم هاتەخوار. بابم گوتی:"بۆکوێ, رێوی! ئـەتۆ بـەو منداڵیەت زۆر لەگەورەکان باشتر تێدەگەی ـ ئـەم حەیوانـە بەحـەیوانیی خـۆی زۆر لـە مەمانان باشتر تێدەگا ـ ئێستا تێدەگەم ئەو هەمـوو نووزەو بێئارامییەی دوێ شـەوێی چ بووە!... زۆر باشە, برۆ..." رێوی بەگاگۆڵکە بەرەو دەرگا وەرێ کەوت. بابم گوتی:"هەستە, ئەومنداڵە بدەوە بە دایکی, با جلەکانی تۆزاوی نەکا..."

ΠΠΠ

حـاڵ وهـەوای ماڵەکـە تارادەیـەك وەك پێشـووی لـێهاتبۆوە, وە دووسـبەی ڕا یـان وەسێسبەی ڕا بوو" لەگەڵ دادەئامین لە ژوورەکەی کاك رەشید مەسەلەمان حەل دەکـرد ـ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەسەلەکەم بۆحەل نەدەکرا... دادەئامین قەڵەم دارەکەی لــێ وەرگــرتم, کــە مەســەلەکە حەل بکا...هەستم کرد قەڵەمەکەی باش بۆ ناگیرێ...نەختێك یاریی بــە قەڵــەم دارەکــە کرد, وا دیار بوو حەوسەلەی نیە... چەند جاری لێك داو دابەشی کــردو خــەتی بەســەردا هێنا. ئاخرەکەی گوتی:"وا دیارە سەرمام بووە...وەزعم بــاش نیــە ــ هــەڵی دەگــرین بــۆ سبەینێ ـ باش؟" قەڵەم دارەکەی دانا, تاوێك پشتەسەری بە دیوارەکەوە دا...بــە بــێ‌وازی چاوی هەڵێنان:"سەرم تۆزێك قورسە..."

گوتم:"دادەئامین, هیچت ناوێ بۆت بێنم؟ پێت خۆشە بچم سەرینێکت بــۆ بێــنم هــەر لێرە راکشێی؟"

بە قەڵافەتێکی سامگرتووەوە گوتی:"نا, نا! هیچم ناوێ! بە کەسیش مەڵێ ـ نارەحەت دەبن... چاك دەبم ـ نەختێك سەرمام بووە... مەسەلەکەش هەڵ دەگرین بۆ سبەینێ..." و رۆیشت.

قەولم دابوو بە کەس نەڵێم, بەڵام بەسپایی بــە دایکمــم گــوت. دایکــم گوتی:"ئــامین, رۆڵە, وا دیارە کەمێك بێحاڵی... منداڵەکە بدە بەمن, بۆخۆت نەختێك ئیسراحەت بکــە ـ رەنگە مــاندوو بی...!" دەستی برد منداڵەکەی لــێ وەرگرت.

دادەئامین بە نارەحەتی‌یەوە چاوێکی لەمن کردو گوتی:"نا, دایە, وەزعم باشــە... رۆژ کورت بوونەوە, ئەگەر ئێستا بنووم شەوێ خەوم لــێ ناکەوێ..."

ماندوویی لە راوێژی دەنگەکەی را دیار بوو" دایکم لە بنەوە لێی ورد دەبۆوە ــ زۆرکــز ببوو. خوا بکا نەخۆشی‌یەکەی ساڵحی نەگرتبێ!

دایکم گوتی:"رۆڵە, قسەی لەخۆت گەورەتر لەگوێ بگرە ــ ئێمــە کراســێکمان لــەتۆ زیاتر دراندوە ـ خەویشت لــێ‌نەکەوت, نەکەوت. ئەتۆ هەرچەند زیاتر تین بۆخــۆت بێنــی, کارەکە خەراپتر دەکەی ـ ئەودەم خوانەکردە بە یەکجاری دەکەوی ـ وکارێك دەدەیــە دەســت خۆت... یادۆ, بۆ لێرە راوەستاوی! ئەتۆ بچۆ ژووری پیاوان..."

بابم دانیشتبوو, ئێستا بەتەواوی ببووە سیغارکێش: لێکدا لێکدا مژی لە سیغار دەدا ـ ئەم دووسی رۆژە زۆر نارەحەت بوو. نازانم چیی بە زەین دا دەهــات, بــەڵام ئــارامی نــەبوو. لەدەرێ گەردەلوول بوو, بایــەکی تونــدی دەهــات, بەهــەردوو دەســتان خــۆی بــە دەرکــەو پەنجەرانەوە هەڵ واسیبوو, وەك منداڵێکی بەدفەڕوکەڵلەشەق کە دایکی دەرکــەی لەســەر داخستبێ, و ئەویش نارازی بێ ـ دەیەویست دەرگاو پەنجەرەکان هەڵ کەنێ. ماندوو دەبوو ـ تاوێك دەحەسایەوە, و دووبارە هەوڵ و تەقەلاکەی دەست پێ دەکردەوەو دەی زیڕاند.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"بەمنداڵەکان بڵێ بێنە ئێرە ـ کەل وپەلی چاش بێننە ئێرە!"

چووم, ڕێوی هێشتا نوستبوو. دادەئامین ڕاکشابوو. دایکم گوتی:"ئامین, ڕۆڵە, لەسەرەخۆ هەڵی ستێنە... ئەم مەیموونە شەوێ نایەڵێ بخەوین..."

دادەئامین بە پێچەوانەی جاران بە شل و شەوێقی لەسەر جێگاکەی دانیشت... بە بێوازی دەستی بە ڕوومەتی منداڵەکەدا هێنا, و زۆر ئارام ودایکانە ـ وەك هەمیشە گوتی:"ڕووبیك, ڕووبیك گیان!" دەستی بە ڕوومەتی دا هێنا:"هەستە... هەستە. بچینە بابەی!" دەنگەکەی تێکەڵ بە ناڵین بوو. بە چاوێکی تاگرتوو, بەڵام میهرەبان و پێکەنیناوییەوە لە چاوەکانیەوە ڕامابوو ـ ڕێوی دیسان نوستەوە. ئاخرەکەی دڵی نەهات هەڵیستێنێ, دیسان پاڵیدایەوەو چاوی لەسەر یەك دانان. خوشکم سەماوەرو کەل وپەلی چای بردنە دیوەخانێ.

دایکم سەری ڕاوەشاند, گوتی:"چیە, بێتاقەتی؟!"

"بۆچی دایە... دڵم نەهات هەڵیئەستێنم... ئێوە بچن, بەچاوان, ئێمەش ئێستا دێین..."

گوتم:"دادەئامین...شتێکت نەدەویست بۆت بێنم؟"

بە پێچەوانەی جاران گوتی:"وەزعم باش نیە... یادۆ گیان, بێزەحمەت ئەم جامە بەرە هێندێك ئاوی گەرم لە دادە شیلان وەرگرە... دەم وچاوی بشۆم... ئاوەکە ساردە..."

دانیشتووین, شێومان خواردوە...لەسەر سفرەی ئەمن و دایکم وریای دادەئامین بووین. هێندێك دەستی لەخواردنەکە وەردا ـ هیچی نەخوارد. سفرەکەیان کۆکردبۆوە.

دایکم گوتی:"یادۆ, بە ڕەحیمی بڵێ بچێ بەکارەکەرەکان بڵێ هێندێك شیر بۆ ئامینێ هەڵ گرن, هەمووی هەوێن نەکەن... ئەگەر هەوێنیشیان کردوە, لەماڵەکانی دیکە وەرگرن..."

دادەئامین خۆی خڕکردەوە... بابم قوت بوو" دایکم بۆ ئەوەی قسەی هێنابێتە نێو قسە گوتی:"ئاغا, ئەم مەیموونە دوێشەو نیوەشەوی ئیشتیای لە یاری بوو, هەتا پلێتە چرامان دادەکێشا دەگریاو ئەگەر هەڵمان دەکێشا وەڕێ دەکەوت بۆ دیوەخانێ ـ دەیەویست بێتەلای تۆ..."

بابم دەم وچاوی بەدوو قامکان گرت وگوتی:"ئەرێ مەیموون؟ باشە دیارە, مەیموونی خۆمە! ئەگەر گەورە بوو بە لۆتیەیانی دەفرۆشم... باشە؟ بەڵێ؟ دوێ شەو دەتەویست بێیە کن بابە؟ زۆرباشە, ئەمشەو لەلای خۆم بنوو ـ لەسەرسنگی بابە...باش؟... ئای ـ چەند گۆرەوییەکی جوانیشی هەن!... سوور, ڕەش... سپی! ئەمانە کێ بۆی هێناوی, ڕێوی!

پەخ, چەند جوانن!" دەستێکی بەسەرگۆرەوییەکان دا هێنا"ئەمانە بدە بە بابە ـ بابە دەپێیان کا, ئێ؟" ڕێوییش هەروا دەستی لە زنجیر سەعاتەکەی وەردەدا, یان دووراودوور یاریی لەگەڵ خوشکم دەکردو قژقژ پێدەکەنی. بابم ئاگای لەوە نەبوو: خوشکم قامکەکانی سواری یەکتر دەکردن و خێرا خێرا لە قامکە گەورەی نیزیك دەکردنەوە, چاوی زەق دەکردن, و لە بن لێوانەوە دەیگوت:"هات هات, هات هات..." و ڕێوی لەخۆشییان شاگەشکە دەبوو.

بابم سەری هەڵ بڕی و چاوی بڕیە بن سەماوەر... ڕەنگی روخساری بەتەواوی گۆڕا ـ هەموومان چاومان بە دوای روانینەکەی بابم دا گێڕا. دادەئامین پشتەسەری بە دیوارەوە دابوو, ڕەنگی بە ڕووانەوە نەمابوو, دەمی پێ داپچڕابوو, هاکا بکەوێ و سەماوەرەکە وەرگێڕێ...

بابم ڕەنگی پەڕیبوو. زۆر هێدی گوتی:"شیلان وریا بە, ڕۆڵە!... ئامین, چییە, ڕۆڵە, نەخۆشی, بێتاقەتی؟"

دادەئامین وەك لە خەوێکی قورس وەخەبەر هاتبێ, چاوەکانی سوورو تالێدراو بوون. قورسایی پێڵووەکانی هەست پێدەکرا ـ پێڵووەکانی دەت گوت ئاوساون. گوتی:"نا, بابە, هیچم نیە, وادیارە کەمێك سەرمام بووە..."

"جێیەکیشت دێشێ؟"

"سەرم قورسە, بابە..." لێوەکانی لەرزین و فرمێسکی هاتنە خوار.

هەموومان سەرمان لێشێوا ـ بابم لەهەمووان پتر. دادەشیلان سەماوەرەکەی هەڵ گرت و بردی. دایکم گوتی:"ڕۆڵە, ماندووی, هەستە بچینە ژوورەکەی دیکە... مەنیج کۆمەگی بکە..."

دادەئامین گوتی:"کۆمەگم ناوێ, دایە..." و بە زەحمەت هەستایە سەر پێ و بە لاجەلاج بە کۆمەگی خوشکم چۆوە ژووری دایکم.

ئەو شەوە هەتا وەختی نوستن بابم چەندین جاری ناردم بۆ ئەحواڵپرسین... هەتا دەچووم دادەئامین لە بن لێفەکەی بوو, دایکم دەی گوت:"باشە, باش دەبێ ئیشەڵڵا... جحێڵە, چاك دەبێ ئیشەڵڵا! بە بابت بڵێ نارەحەت نەبێ."

بابم ئەو شەوە زۆر خەراپ خەوت ـ ماوەیەکی زۆرلەسەر جێگا دانیشت و سیغاری کێشا, و دوعای خوێندن, و هەتا ئەمن بەخەبەر بووم هەرنەبێ بیست جار تەنیشتاوتەنیشتی کرد وکۆخی, و دیسان دوعای خوێند... ئاخرەکەی ئەمن خەوم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لـێکەوت. بەیانی کە هەستام لە حەوشەی بوو. لیباسـم دەبــەرکردن, لـە پشـت پــەردەوە سەرێکم بە ژووری دایکم دا گرت ـ دادەئامین خەوتبوو!

براکان زۆر نارەحەت بوون, دیار بوو شەوێش شاهۆ ئاگای لەکارۆ بووە.

بابم هاتەسەرێ, بۆ چەندەمین جار لە دادەئـامینێی پرسـی, و بـۆ چـەندەمین جـاریش وەڵامەکەی جارانی وەرگرتەوە:"باشە, باش دەبێ ئیشەڵڵا" ئیستیکانێك چای خـواردەوە, و چۆ ژووری دایکم. دادەئامین, هۆشی هەبوو, هەولّی دا هەستێو بە سەر و سیمایەکی رێكو پێکەوە پێشوازی لە بابم بکا ـ هێشتا ئەوەندەی هۆش هــەبوو. بــەڵام توانایەکــەی لەگــەڵ ویستەکەی نەدەهاتەوە.

بابم گوتی:"هەڵ مەستە, رۆڵە, هەڵ مەستە! ئەمن دەقیقەیــەك دادەنیشـم و دەڕۆم... خۆت نارەحەت مەکە!" دایکم سەری راوەشـاند"ئەم پیـاوە دەڵــێ چـی! لـەکوێ دەتوانــێ هەستێ! خۆی بەدبەخت کرد!" دووسەرینیان لە پاڵ پشتی دانان, خوشکم بن پیلی گرت و هێندێك هەڵی کێشاو دادەئامین پاڵی دایەوە. سەری قورس بوو, چـاوی شـڵەقابوون, دەم و چاوی رەق هەڵاتبوون. بەشەوێك پیر ببوو. رێوی بە باوەشی دادەمەنیجەوە باڵەفرەی دەکـرد. بابم گوتی:"رۆڵە, مەیهێنە ئێرە ـ بیبە دیوەخانــێ بیگێــڕە." دادەئـامین چـاوی بــەدوای رێویدا گەڕاو فرمێسك لە چاوانی دا قەتیس ما.

ئەوشەوە دایکم"رێوی"ی لەلای خۆی نواندبوو... دیار بوو دادەئـامین نەخۆشـیيەکەی گرتبوو... بابم تاوێك لە پەنا جێیەکەی سەری وەسەر بەری دەستی کرد... وەختێك سەری هەڵ بڕی سوور هەڵ گەڕابوو. ماوەیەك هیچی نەگوت" وەختێــك فرمێسـکی دادەئـامینێی دی گوتی:"کچم, نارەحەت مەبە, ئەتۆ ئیسراحەتی خۆت بکە ـ ئـەتۆ دەبـێ ئیسـراحەت بکەی. هیوادارم بە لـوتفی خـوا بــەخێر بگـوزەرێ... ئـەتۆ بـەخۆڕایی خـۆت نارەحــەت مەکە... ئەم ماڵە سێ ژنی تێدان ـ دایکتــە, خوشــکەکانتن ـ نیگـەرانی منداڵەکـەش مەبە... منداڵی تۆ منداڵی مەشە... کارە ئیدی هاتۆتــە پــێش... ویسـتی خوایــە... هەرچۆنێك بێ ئەتۆ نیگەران مەبە. پێم وایە لـەو ماوەیـەدا هەسـتت کـردوە هــەمووومان خۆشمان دەوێ. ئەمن بیر لەوە دەکەمەوە ئەگەر رۆژێك لەسەرخێران لێـرە بـڕۆی ژیـانی مــە بەبێ ئەم منداڵە تێك دەچێ... منداڵی تۆ ئەمانەتە... لە نەوەکانی خۆم خۆشەویست تر نەبێ ـ بەگیانی خۆشەویستی خۆت, بەگیانی ئەم منداڵە بە قەد گلێنەی چاوی خۆم خۆش دەوێ ـ لەوان کەمتر نیە. ئەتۆ فکرت لەبارەی منداڵەکەوە ئاسوودە بێ... شەرت بـێ وەك گوڵ رای گرین ـ ئەتۆ نارەحەت مەبە!..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دادەئامین بە ئاشـکرا دڵـی پـڕ بـوو: ئـەم قسـانە بـۆنی جیابوونـەوەیان لـێدەهات. فرمێسکی هاتنە خوار! سەری قورس بوو, رەگی بنەوشیی ملی هـەڵی داویشـت. ئـارەقی کردبوو. چاوی بە دەوروبەردا گێڕا - بۆ منداڵەکـەی دەڕوانـی. بـاڵم غوربـەتیی هەسـتا. گوتی:"ئەتۆ هیچ غەمی منداڵەکەت نەبێ... هیوادارم بە زوویی چاك بیـەوە... رۆڵـە, ئەتۆ ماشەڵڵا کچێکی ئاقڵی, بۆیە گوتم بێبەنە ئـەو ژوورە کـە بۆخـۆت دەزانـی منـداڵ ناسکە, دەترسم خوانەکردە نەخۆشییەکە بگرێتەوە... دایکت و خوشکەکانت دەزانن دەبێ چ بکەن - ئەتۆ نارەحەت مەبە!"

دادەئامین ئیدی لەجێ دا کەوت.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٦

سەری لە پێش دا قورس بوو, دەت گوت کیسەیەکی پڕ لـە قورقوشمـە, قورقـوشمێکی بەژان... پاشان وردەوردە سووك بوو ـ و لێی دوور کەوتەوە. دەت گوت لە هەوا دا هاتوچۆ دەکا... دەت گوت ژیانی لەهەوادایە, گەردیلەکانی لەهەوادا دەسووڕانەوە, وەك چەند دانە فوودان, وەك چەند گەڵایەکی وشك کە کەوتبنە بەر رەشەبای پاییز. ژیان, نیگەرانیەکانی ژیان, دڵەخورپەکان, تەقەو بۆمبارانەکان و راکـردن ئیـدی مانایـەکیان نـەبوو, بـوون و نەبوونیان بۆ وی وەك یـەك بـوو. دوور دەکەوتنـەوە, دەهاتنـەوە پـێش, بـەڵام هەسـتێکی ناخۆشیان لەودا نەدەبزواند, دەتگوت نە بەوو نە بە هیچ کەسەوە پێوەندیەکیان نیە. ئەو دانیشتبوو, و تەماشای دەوروبەری خۆی دەکرد... سووك ببوو... دەوروبەری خـۆی دەدی, بە رووبیك" منداڵی چوارمانگەی خۆشیەوە ـ چاوی لە خۆی بـوو کـە لێوبەپێکـەنین دوور دەکەوتەوە...خۆش خۆشە. ئەودەم زۆر جحێڵ بوو, وەك بەچکە گاکێوی لەم بڕکەیەوە بـازی دەدایە سەر ئەوبـەرد ـ هـەر بەخەیاڵیشـی دا نـەدەهات ـ وەك ئێسـتا... دەت گـوت سەردەمی دەزگیرانەتیە کە لەگەڵ هۆسپ دەچووە بیابان... بۆخۆشی نەی دەزانی بۆچـی, هەتا هۆسپ دەردەکەوت جحێڵ دەبۆوە... بە قەد کێوێك غەمی هەبووایە دەڕۆیشت ـ وای هەست دەکردو دەسبەجێ زەردەخەنە دەهاتە سەر لێوانی. دواتـریش هـەروەخت زەردە هاتـە سەر لێوی, دیتی کە بە یادی هۆسپ بووە ـ هۆسپ بووە کە ئەم پێکەنینەی لەگەڵ خـۆی هێناوە...

بۆخۆیان دەیان گوت"بیابان" بەڵام لە گابەردو بەردەڵان بـەولاوە نـەبوو. بـەو حاڵـەش جحێڵ بوون, دڵدار بوون, دەگەیشتنە هەرگابەردێك دەسبەجێ گوڵ و گیا لـە دەوری شـین دەبوو... گوڵ وگیایەك لەگۆڕێ نەبوو, گوڵ وگیا لەنیهادی خۆیان دا بـوو. هـەر یـەکێك سیس دەبوو سەدان گوڵی دیکە دەپشکوتن و سەدان گیای دیکە لەگیانیان دا شین دەبـوو. هەتا ناوی هۆسپی دێنا بە قودرەتی ئەم خوایە منداڵەکە لە خەودا پێدەکەنی... ئێستاش هاتبوو. گوتی:"هاتبووم لە دوات, کە بچین لەگەڵ ئاپۆ حاجۆ دەورێك بگەڕێین؟" پێکەنی. پێکەنینەکە هۆسپ دەیهێنا. پێکەنی, بەڵام لە نێوەڕاستی پێکەنینەکەدا بە خۆی نـەبوو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نێوچاوانی تێك نا... زۆرحەزی لە چارەی ئاپۆ حاجۆ نەدەکرد... ئەم پیاوە سەیر دڵی هۆسپی بەدەست هێنابوو. لەحزەیەك لێیجیا نەدەبۆوە... هەموو شەوێ دەی برد... لەگەڵ چەند کەس لە"کورەکان"دەرۆیشتن ـ خوا دەی زانی بۆ کوێ. "ئاخرەکەی ڕۆژێك سەری ئەم پیاوە بە فەتەرات دەدا..." مچورکی هاتێ, لەرزی ـ ئەی خوا نەکا. (ئامین گیان, سەرماتە, ئێستا لێفەیەکی دیکەت پێدا دەدەم!)

هێندێك جار بەرەبەری بەیانی دەهاتنەوە ـ هێندێ جاریش نەدەهاتنەوە... دەچوون یەك دوو تفەنگیان بەسەنگەری تورکەکانەوە دەنا, ئیدی تا بەیانی دەنگی تەقە نەدەبڕایەوە ـ دەت گوت بریشکان دەکەن ـ لەنێو ئەشکەوتێ گوێی لێ دەبوو. گوێی لە دەنگی ئاپۆ حاجۆ بوو, وەك لە ئەشکەوتێ دا بێ... "ها, ئارۆ (پێیدەگوت ئارۆ) چیە, دیسان دەفکرەوە چووی!" ئاپۆ حاجۆ ناخۆشییەکانی لە دڵ نەدەگرت. بۆخۆشی ئەم جار هیچ هەستی بە تاڵی نەکرد, پێکەنی" چاوی لەوان بوو کە دوور دەکەوتنەوەو بە پێچەوانەی جاران هیچ نارەحەت نەبوو... ئەم جارە هیچ دڵی تەنگ نەبوو.

چاوی لە ڕۆیشتنیان بوو... بڕوانە بڕوانە... بەهەوا دا دەڕۆن! ئەمانە چیانە! وەك منداڵان هەڵبەزدابەزێ دەکەن... دەڵێی دەچنە میوانداری, کەیف خۆش, سووك, و هەر لەوکاتەش دا سەنگین... سەری تۆنێك دەبوو ـ ئەوەندە قورس بوو, ملی لە ئارەق دا خووسابوو...

دەورانی دەزگیرانەتییش دەورانێکی خۆشە ـ لێرە دەڵێن "دەزگیرانەتی و دەستبازی." چاوی لە ژنە کوردان بوو کە نقورچیان تێك دەکوتان, و ئەوانیان بەیەکتر نیشان دەدا, و دەستیان بەدەمیانەوە دەگرت و پێ دەکەنین. "دنیا خەرابێ پێکەنینی ئەم دوانە تەواو نابێ!" پێکەنی: پێنەکەنین, چ بکەین دایە!؟ دانیشین شەمۆتە دابگرین... خوا نەکا!"

ژنان دەیان گوت:"نا, ڕۆڵە, کێ وادەڵێ... بۆ پێ نەکەنن ـ گوێ مەدەنە قسەی ئەم و ئەو, هەتا دەتوانن پێ بکەنن, عەیبی ئەو دەورەی تەمەن ئەوەیە زوو دەڕوا, و بنیادەم وەختێك بەخۆی دەزانێ کە رابردوە... ئەگەر بە قسەی مە دەکەن گوێ مەدەنە قسەی ئەمو ئەو, جحێڵیی خۆتان بکەن... ئێمە درەنگ وەخۆ کەوتین, ڕۆڵە" هەتا چاومان لێك نان جحێڵی ڕۆیی... بەجۆرێك کە لە بڵندترین کێویشەوە بانگی کەین تازە نایەتەوە! جحێڵیی خۆتان بکەن... سبەینێ کە بوونە دایك وباب, ناشکوری نەبێ, دەبێ ئەژنۆی خەم و خەفەت لە باوەش بگرن... هەتا پێ بکەنن کەمە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەردووکیان پێ‌کەنین, ئەوەندە پێ‌کەنی کەچاوی پڕ بوو لە ئاو ("ئامین گیان, شتێکت دەویست؟... جێ‌یەکت دێشێ" هەستی کرد دەسەسرەی لـە چـاوان درا... "لەخۆشـی‌یان دەگریم, دایە!")

بەڵام ئەو نەگریابوو! لەبەر پێکەنین فرمێسکی لە چاوان هاتبوو, چاك بوو دایە گـوێی لەدەنگی نەبوو (خوا رەحم بەجوانی‌یەکەی بکا! خوایە بۆخۆت رەحمی پێ بکە!... جحێڵە, دایکە, منداڵی چووکی هەیە... غەریبە, ئاوارەیە!")

قسەی سەیر دەکا ئەم پیرەژنە!... هـەموو ئـاوارەن ـ هـەموو غـەریبن... هـەمووان منداڵیان هەیە... خەڵك پیرولاو, لە هەوادا هاتوچۆ دەکەن ـ بەڵام ئەو سەری قورسـە ـ ئارەقی کردوە, ئەدی بۆ هەڵ دەلەرزێ! بۆهێندە ماندوویـە ـ یـەعنی ئـاوا زوو پـیر بـوو! وادیارە راستە کە دەڵێن پیرەژن و پیرەپیـاو لـە هـاوینیش دا مێشـکی ئێسـکیان گـەرمی نایەتەوە ـ هەر بۆیە پێیان خۆشە لەگەڵ نەوەو نەتیژەکانیان بخەون ـ دەیانـەوێ بەگـەرمای لەشی وان مێشکی ئێسکانیان گەرم کەنەوە!... "وریـا بـن ـ هێنـدە بێ‌خـەم مـەبن!" حەی‌حەی, جحێڵ کەنگێ بە قسەی لەخۆگەورەتری کردوە تا ئێستا بە قسەی بکـا! کامـە کوڕ بە رێچکەی بابی دا رۆیشتوە!

سەری‌قورس بوو, ببوە دووکەس ـ بۆخۆی لەلایەك و سەری‌لە لایەك : بۆخۆی سووك و سەری قورس, ئەوەی لەگەڵ سەری بوو, زۆر ماندوو بوو. دەی زانی جحێڵە, بـەڵام هەسـتی دەکرد پیر بووە... گوێی لەدەنگی ناڵین بوو"دەنگی ناڵەی هۆسپە“ عادەتیەتی, لە خـەودا دەناڵێنێ." دەستی برد رای تلەکێنێ ـ دەستیشی لەگەڵ سەری رۆیشت ـ و ئیدی نەهاتەوە.

پیر ببوو... پێشتر, وەختێك پوورە حەنیفە دەی‌گوت پشتی دێشێ, لاقی دێشـی یـان هەناسەی سوارە, پێی‌گاڵتە بوو, لەبەر چاوی شتێکی سەیر بوو: چما دەکرێ بنیادەم پشتی بێشێ یان هەناسەی سوار بێ! ئەم قسانە چین! پێکەنینی پێ دەهـات ـ ئـەم پیرەژنانـەش بڕوبیانووی سەیر سەیر دێننەوە!

بەڵام ئێستا بۆخۆی پیر ببوو. بەشەوێك پیر ببوو, پشتی دێشا, لـە نـەکاو هەسـتی بـە پیری کرد, ئەوەدەمەی دەرکەوت بزووتنەوە تێك شکاوە, بە چاوی خۆی دیتی کە مێردەکـەی یەکەوسەعات پیر بوو ـ بە جارێك دەریایەك تاڵەمووی سپی لـە سـەر و ریشـی دا پەیـدا بوون. لەوانەیە پێشتریش بووبن, بەڵام ئەو نەی دیبوون. بەڵام هەر کە بزووتنەوە تێك شکا, یەکەمین شت کە دیتی ئەم تاڵەمووە سپی‌یانە بوون... بەڵێ, وادیارە وایـە: تێ‌شـکانیش جۆرێك پیری‌یە... نا, لە راستی دا پیری جـۆرە تێ‌شـکانێکە: وەختێـك تێ‌شـکای مانـای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەوەیە هێزی لایەکەی دیکە سەرکەوتوە... جحێڵی هێزە, و هێـز کـە تێشـکا جحێڵـی ڕۆیوە... لەدوای جحێڵییش پیرییە... نا, باش تێگەیشتبوو!

جارجار گوێی لە دەنگی پێکەنینێ دەبوو, بەڵام بۆخۆی پێکـەنینی نـەدەهات. دەنگـی پێکەنینی رووبیك جاروبـار دەیـبردەوە سـەردەمی جحێڵـی... رووبیـك لـەکوێ بـوو؟... جحێڵە, ماشەڵڵا منداڵە, منداڵ خوا عەمری درێژ کا, زوو تێدەگـا. منـداڵ بـۆنی پـیری پێخۆش نیە ـ هیچ شتێکی پیری پێخۆش نیە... پشتی دێشـا... ناتوانـێ بـە کەسـیش بڵێ" کەسێك پیر نەبێ ئاگای لە دەردی پیران نیە ـ باوەڕ ناکەن. ئێسکی پشتێن و پشت و بەلەك وئەژنۆ ـ هەموو ـ هەموو جێیەك ـ هاوار دەکا پیریـن, مانـدووین. هـەموانیش گوێیـان لـێیە, بـەڵام کـەس بـاوەر ناکـا ـ لاوان پێدەکـەنن, وەنێوکـەوتووەکان سـەر رادەوەشێنن... تازە تێدەگا چەندی ناحەقی لەو پیرەپیاوە ـ بابی ـ باوکەکان ـ کردوە کـە جارجار تەنانەت پشتی کۆم دەکردەوەو لاسای دەکردنەوە: دەستی بە نارەحەتیەوە بـۆ نێـو قەدی دەبرد, خۆی گرژ دەکرد, لێوی هەڵ دەچنی:"ئاخ... ئەوێیە, ئەوێ! ئەویم هێنـدێك بۆ پشێلە! ئێسکی نێو شانانم!"

پیری ئاوایە, ئەوەیە کە بزانی پیری, وەختێك زانیت پیری, پـیری. ئەسـڵی کـار خـۆتی, خەڵکی دیکەش بڵێن پیری ئەگەر بۆخۆت هەستت نەکرد پیر نی... وەختێك هەستت کـرد خەڵکی دیکەش نەڵێن ئێسکەکانت هاوار دەکەن... پیرییش وەك هەر کـارێکی ناشـیرنە, کە بتەوێ بێشاریەوە, خەڵکی دیکەش نەڵێن و نەزانن کە فلان یان فیسار کـاری بێجـێ ئەتۆ کردووتە, یان فلانە کەست کوشتوە, فلانە شتت دزیوە, بۆخۆت دەزانی... دەی زانی.

("ڕۆڵە, وریابـە دۆشـەکەکەی تـەڕ نـەبێ ـ لەمـەودوا تەشـتە چـکۆڵەکە بێنـە")

ئێسکەکانی لەگەنی ژان دەکەن... هەموو جێیەکی دێشا... سەری دەگێژەوە دەچـوو, بـە خۆی نەبوو, دەت گوت بە دەوری خۆیدا دەسووڕێ. زۆر نارەحەت بوو ـ بەڵام دەری نەدەبڕی. هەموو هاتبوون بەرێی کەن. خوا دەیزانی ئەمشەو کەنگێ دێتەوە یان کـەنگێ نایەتـەوە. هەر ئەوە نەبوو کـە بـڕۆن دوو تەقـە لـە سـەنگەری تورکـەکان بکـەن و بێنـەوە, پێیـان پێبکەنن. هێندێ جار بە چاکی دەبوو بە شەڕ... هێندێ جار تا ئەولای ئەرزەڕۆم, تـا لای دیاربەکر دەڕۆیشتن ـ دەیانەویست تورکەکان لەوێ بخـافڵێنن هـەتا کـەمتر تـێن بـۆ ئێـرە بێنن... جاری وا بوو لە بۆسەش دەکەوتن... ئەوەدەم هاوار, دوژمن لـە ماڵێـت نائومێـد بێ, هەر کوژراو و بریندار بوو دەیان هێنایەوە... خوا بە نسیب کەسی نەکا, کوڕکـوژران بۆ دایك و بابان زۆر خەمێکی قورسە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەم جۆرە وەختانە هەتا هۆسپی بە چاوی خۆی نەدیبایە, ئۆقرەی نەدەگرت... بەلاَم ئێستا هیچ دەربەست نەبوو: تەماشای دەکرد, زۆر ئاسایی. لە نیگەرانیەیان خەوی لێ نەکەوتبوو, بەلاَم ئێستا... سەری قورس بوو, و بۆخۆشی هیچ نیگەران نەبوو. تازە چاوی گەرم دەکردن کە گوێی لە دەنگی نووزەی کارۆ بوو ـ تێگەیشت کە هۆسپ هاتۆتەوە.

لە ئەشکەوتێدا بوون, هەر قوژبنێکی هی بنەماڵەیەك بوو... کارۆ لەبەر پێی ژن و مێردەکە دەخەوت... لەپێش دا شەرمی دەکرد, نۆبووك بوو, خەجاڵەتیی دەکێشا, لەپێش چاوی خەڵك وەختی ڕۆیشتن و هاتنەوەی مێردەکەی دەباوەش بگرێ. وەختی ماڵئاوایی کە هەموو دەچوونە دەری ئەشکەوتێ, ئەگەر کەس چاوی لێنەبایە, بەدزییەوە دەستی دەبرد, و لەنێو جەماعەت دا دەستیی دەگرت. شەوانە باش بوو, ئاسان تر بوو. بەرۆژ هەر ئەوەندە بەس بوو چەند لەحزە دەستی بگرێ... هەرکە دەستیی دەگرت, دەستی ئارەقی دەکردو دڵی دەکەوتە لێدان, ملی گەرم دەبوو, و بن هەنگڵی ئارەقی دەکرد... هەوڵی دەدا دەم بەپێکەنین مێردەکەی بەرێ بکا... بەلاَم هەر کە چاوی لێ دەکرد, چاولێکردنەکەیان لێك گرێ دەدراو چاوەکان وەك پەرۆیەك کە لەسەر شتی تەڕ دانرابێ لە دەوروبەر شێیان دەکێشاو بە لەحزەیەك پڕ دەبوون لە ئاو.

ئاپۆ حاجۆ سەری داویشتە سەریان:"نەبرایەوە ئەم تازە بووکی و تازە زاواییە! دیسان!" و قاقا پێدەکەنی. ئەویش سوور هەڵ دەگەڕا, و سەری دادەخست, و بە ناچاری پێ دەکەنی. ئێستاش دووراودوور خۆی دەدی, وەك لە هەڵمی حەمامێ دا, وەك لەپشتی شووشەیەکی تاریکەوە... دەنگی قاقای ئاپۆ حاجۆشی گوێ لێ بوو, دەت گوت لەحەمامێ دایە... دەنگەکە لەسەری دەگەڕا... وەك بریسکەیەك کەلە چیا دەداو خلۆر دەبێتەوە... فرمێسکەکانی خۆیشی دەدیتن... بەلاَم نارەحەت نەبوو ـ لەدوورەوە دەی دیتن. مێردەکەی وەك برایەك باوەشی بە شانی دا کرد... هەستی بە قورسایی دەستی دەکرد, و ئەو خوی دابۆ دەست باسکەکانی. (ئەمن رای دەگرم, ئەتۆ بێگۆڕە...زووبە, با سەرمای نەبێ!") ئەویش هەرچەند پیاو بوو لەپێش چاوی خەڵکی دیکە شەرمی دەکرد... خۆی بە قەلاَفەت و ڕەفتاری بێگوناحانەی نۆبووکانەوە دەدی... ئەوەی دەیدی جوان بوو. بەلاَم ئیدی دەربەست نەبوو. ئەوەدەم لێوەکانی بۆماچێك گڕیان گرتبوو ـ بۆ ماچێکی خواحافزی ـ ماچێکی خوشك و برایانە... بەڕاست ئەمە داوایەك نەبوو ـ ئاخر بەکێ بڵێ لەوانەیە بڕوا و ئیدی, دوور لە گیانی نەیەتەوە! بەلاَم چما دەیان هێشت ئەم مێشەکەرانە!... دەرفەتیان نەدەدا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێی ببووە مەراق, هەموو گیانی ئارەقی کردبوو, بەڵام سەرمای بوو ـ ئەم پیاوە نەی دەهێشت... ئەم خەڵکە نەیان دەهێشت... ئەم پیاوەش فریوی دابوو. ڕۆژێکیان پێیگوت:"گوێ بگرە. دادە, هەزارانی وەك من وهۆسپ دەبێ بکوژرێین... ئەتۆ پێت وایە ئازادی هەروا بە خۆڕایی دەست دەکەوێ!" پیاوێکی سەیر بێپەروایە! بنیادەم قسەی وا بە دایك, خوشك یان ژنی کەسێك کە دەچێتە شەڕ و هەموو ساتێك لەگەڵ مردن بەرەوروویە, دەڵێ! ئەم پیاوە کامڵ بووە, بەڵام هێشتا نازانێ کە خوا ژن و پیاوی وەك یەك دروست نەکردوون... پیاوی وەك پیاو دروست کردوەو ژن وەك ژن... بکوژرێ؟ بەندی جەرگ و دڵانی پسا. هۆسپ بکوژرێ؟ بۆ؟ خوانەکا!... ئەدی ئەو چ بکا... خۆی دەکوژێ... دیتی سەیرە, ئێستا هیچ نارەحەت نەبوو... ئەودەم دووگیان بوو, هەر کەگوتی:"خۆم دەکوژم" منداڵەکە پێلەقەیەکی توندی بە دڵی دا دا! ترسا خوانەخواستە منداڵەکەی لەبەر بچێ... خوا نەکا!

ئارەقێکی ساردی کرد... ئەم پیاوە بنیادەمێکی دڵڕەقە! خوا بۆ پیاوکوشتنێی دروست کردوە... لەو سەری دنیا ـ لە جزیرەوە ـ وەرێ کەوتوە هاتوە ببێتە بەڵای گیانی ئەوو مێردەکەی!... بۆ بکوژرێ... چما ئاوا عەیبی چیە؟ شەوانە دەچن, دەستی خۆیان دەوەشێنن و دێنەوە ـ ئەو کە بەوەندە رازییە!

هەستی کرد لەئەشکەوتێ دا خەوتوە, ڕوومەتی بەو بوخچەیەوە کە لە بن سەری دەنا نووساوە... ئەی بابانم... لانکە بوو بە سەری داکەوتبوو, و ئەو نەی زانیبوو!... خوا رەحمی کرد... ئاخ, ئەمەش بوو بە ژیان, پێنسەد کەس لەم ئەشکەوتە دا دەنوون ـ وەك حەمام هەڵمی لێ‌هەڵ دەستێ!

هەر کە لەبەر چاو ون دەبوون, بن پێی بەتاڵ دەبوو, و ئەشکەوت دەبوو بە "ئەشکەوت" ئەویش چ ئەشکەوتێك, ئەشکەوتێکی هەزار بە هەزار... بەتاڵ, پڕ, وەك سەری, هەم قورس بوو هەم سووك ـ هەموو تاڵییەکان کاڵ دەبوونەوە... ئەم ئاپۆ حاجۆیە چەند پیاوێکی دڵفرەوان بوو. هەرچەندی کردیان لێوی لە گۆشتی ئەو کەوە نەدا... لە هاتنەوەدا کەوێکیان کوشتبوو. لێی نەخوارد, دەی زانی دووگیانەو پێویستیی بە خۆراك هەیە. خۆراکیش ناشکوری نەبێ ببۆ روحی ئادەمیزاد. گوتی:"هەڵی گرە بۆ سبەینێت, ئەتۆ پێت خۆشە. ئەمن قەت گۆشتی کەوم پێ‌خۆش نەبووە!" ئاخ, بریا گاڵتەکانی تاڵ نەبایەن... هەرچەند ئێستا کە ڕۆیشتبوون تاڵ نەبوون. گوتی:"ئاپۆ حاجۆ, ماندوو نەبووی؟! باشە, دەبێ یەك دوو شەوان ئیسراحەت بکەی! خۆ دنیا خەرا نابێ... هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوێ خوا دای ناوە!"ئەمەی گوت و وەك مندالآن لێوی هەڵ چنین:"هەموو شەوێ خوا دای ناوە!"

دیتی قسەیەکی خەراپی کردوە, نۆبووك نابێ ئاوا بە تازە زاواوە بنووسێ ـ ئەویش لەم هەلومەرجەدا...! بە زمانی بێزمانی دەڵێ:"دەمەوێ مێردەکەم لە پەنام بێ!" ئەی خوا بم کوژێ! بە قەولی سەرەژنان, ئاخر عەیبێك , حەیایەك, شەرمێك! لەشەرمان ئارەقی کرد... سەرەژنەکان وەك دایکان نقورچیان لە گووپی خۆیان دەگرت, چاویان لێك دەنان و بە روخسارێکی پڕ گنج ولۆنجەوە دەیان گوت:"هەی دێڵەسەگ!" و ئاپۆ حاجۆ بە تانووتەوە زەردەی دەهاتێ.

ئێواران هەر لەو ئۆردووگایە, لەبەردەم ئەشکەوتەکان دا هەرایەك بوو: جحێڵەکان خڕ دەبوونەوە ـ کچ و کوڕ. دەزگیرانەکان پێکەوە دەگەڕان, و پێ دەکەنین, هەروا لە خۆوەش... ئەوانی دیکەش دەستیان دەگرت وهەڵ دەپەڕین... ئەی کە پێی خۆش بوو دەستی ئەم ئاپۆ حاجۆیە لە جێیەك گیربایە!

گوتی:"ئاپۆ حاجۆ, ئەتۆ بۆ ژن ناهێنی...؟ ئەتۆ هێشتا جحێڵی... وەرە ژنێك بێنە... زەماوەندێك سازکەین! چ دەبێ ئەتۆش بۆخۆت ژیانێك و ماڵ وحاڵێکت هەبێ!..."

ئاپۆ حاجۆ و هۆسپ قاقا پێکەنین. هۆسپ گوتی:"نەم گوت ئاپۆ حاجۆ ـ خۆ دیتت!"

ئاپۆ حاجۆ پێکەنی, سەرێکی راوەشاند وگوتی:"کچم, ئەتۆ لە کوێتە! ماڵ و حاڵ!... کچەکە گیان, ئەمن سێ ژنم هەن, دەپازدە نەوەم هەن!"

"ئۆی!"

"بەڵێ... ئەدی پێت وابوو!... ئەتۆ دەبێ بزانی, لێرە خەڵك بەو ئاسانییە ناگەنە ئەم تەمەنە. لێرە جحێڵ هەر کە فامی کردەوە ژنێی بۆ دێنن, چونکە کەس نازانێ سبەینێ دەمرێ یان دەمێنێ (گوتی: خوانەکا!)" دایك و بابی فەقیر هەوڵ دەدەن زووتر ژنێی بۆ بێنن کە وەجاخیان کوێر نەبێ... ئەتۆ تازە کەوتوویە فکری منەوە! زۆر سوپاس! نا, کچم, ئێوە خۆش بن ـ ئەمن گرفتارم!" و دووبارە کردیەوە گاڵتەو گاڵتەبازی:" لەوانەش بوو ئەگەر دایکت مابایە, ژنم هێنابایە, بە زۆر بە بابتم تەلآق دەدا..." پێکەنی, پیرەپیاوێکی سەیر روودارە!... ئەگەر گاڵتەش دەکا, ئاوای دەکا!

سەری دەگێژەوە چوو ـ دەورێك سووڕاو هاتەوە جێی خۆی... هەمیشە وابوو, هەتا لە قۆرتێك بای دەدایەوە سەرە گێژەی دەگرت ـ و هەناوی بەتاڵ دەبوو, و فرمێسکی بێپەروا هەڵ دەڕژان... دڵی تەنگ بوو, لەوە ناڕەحەت بوو کە بۆچی لە ئاخر لەحزەدا بە بیانووی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

قوتووه سیغارێك, نانێك, شتێك... چەند لەحزەیەکی رانەگرتوەو غیرەتی وەبەر خۆی نەناوە کە شەرم و شکۆ وەلانێ و بە دڵی خۆی ماچی بکا... مێردی خۆیەتی, خۆ بێگانە نیە. شەرعی خوا حەلاڵی کردوە. خەڵك چ دەڵێن با بڵێن. چما هەتا ئێستا کەمیان گوتوە!... باشە, چ بکەن... لەو چیاو بەندەنە کەشیش وکلیسا لە کوێ بێنن؟ بە قەولی پیرەژنان ئەتۆ رازی, ئەمن رازی, چ کارمان داوە بە قازی!... ئیشەڵڵا ئەگەر چووینە شاری مارەیی شەرعییش دەبڕین!... بە چ مەعلوومە, دوور لە گیانی, زمانم لاڵ بێ... خوا نەکا ئەمە جاری یەکەم و ئاخری نابێ! ئاپۆ حاجۆ کە هەمیشە پلاری خۆی داویشت, هەرچەندیش ئەم موراعاتی کردبایە ئەو قسەی خۆی هەر دەکرد ـ کەوایە بۆ شەرم و شکۆی وەلا نەنابوو!...

ئاوڕی دایەوە, چاوی بە فاتێی کچی سۆفی مەجید کەوت... راوەستابوو, لەگەڵ ژنەکان ـ بە پڕروویی تەماشای دەکرد! هێشتا دەسبەردار نەبوو ـ لێی ببۆ هەوێ, وەك سێبەر دوای دەکەوت... بێحەیا چاوێکی جوانی بوون... هۆسپ ئاغاش پێی ناخۆش نەبوو! شەرمی نەدەکرد, دەیگوت چاوی جوانن! ددانی دەچیڕەوە دەبردن, ئاخ. حەزی دەکرد چنگ لەو پرچە رەشانەی گیرکا, لسپ لسپ هەڵیان کەنێ...! بەڵام سەیرە. ئێستا هیچ رقی لێی نەبوو.

"ئامین گیان, کوێت دێشێ کچم؟ کوێت دێشێ؟" هیچ جێی نەدێشان, دڵی ژانی دەکرد ـ بە کێی بڵێ؟ خۆ ناکرێ هەموو شتێك بە هەموو کەس بڵێی. گوتی:"هیچ جێم نایەشن!" دەنگەکە لە سەری دا دەنگی دایەوە. سەری بەتاڵ بوو, بۆخۆشی گوێی لێ نەبوو. ("وریابە... بەسپایی... بەسپایی! لە نەکاو بەری مەدە... سەری لە دیوار نەدرێ! ئەگەر بۆ تۆ قورسە دایەنێ با شیلان بێ ـ وریابە!") هۆسپ بوو" چۆن بوو لەنێو ئەو هەموو خەڵکە دا لە ئامێزی گرتبوو! لەو خواحافیزییانەدا هەمیشە دوا قسەی ئەمە بوو:"وریای خۆت بە!" دەی زانی حامیلەیە. "کاری قورس مەکە, شتی قورس هەڵ مەگرە! گوێ مەدە قسەی ئەم وئەو... ئەتۆ ئێستا تەنیا ئی خۆت نی!..."

دەنگی پێیان لە تاریکی دا ون بوو, وئەو مایەوە. وەك هەمیشە تاوێك چاوی لە تاریکایییەوە بڕی و ئەرکی چاوانی بە گوێیانی سپارد ـ و بەسەروشانی داکەوتووەوە لە جێوبانەکەی دا دانیشت. دالانەکە تاریك بوو, بەڵام چاوی دەی دی" نووزەی کارۆی گوێ لێدەبوو" دەیدی کە ملی راکێشاوە, سەری وە چەمۆڵەی کردوەو تێیەوە ڕاماوە.

سەری خۆی قورس بوو... دەت گوت سەرمای بووە. ئاوی بە لووتی دا دەهاتە خوار. بە قوڕێگیراوە زۆر ساردە, چلەی هاوینێش سەهۆڵێ دەکا... پیرەژنەکان قوژبنێکیان گەرم

کردبوو, و باسی جحێڵی‌و نۆبووکیی خۆیانیان دەکرد. بە بووکێیان دەگوت تا خەسوو گوێی لێ بێ!... گوێی لێ بوو... لەو دەوروبەرە دەگەڕا, حەزی نەدەکرد گوێی لێ‌بێ... بەڵام لێی ببووە مەراق بزانێ دەڵێن چی, و هەر جۆر دەگەڕا دیسان دەی‌دی کە لە پەنای وان سەر وەدەر دەنێ. گوێی لە دەنگیان دەبوو ٠ "دەبێ وریای منداڵەکە بین! گوناحە بەستەزمانە!... تۆزێك بێ‌گێڕە با هێور بێتەوە!" پێکەنینی هات... ئێستا چەندی ماوە هەتا منداڵەکە لەسەر خێران بێتە سەر دنیا! ئەمانە لە ئێستاوە گوێیان لە دەنگی گریانی دەبێ!... ئێ... راست دەکەن - پێم وایە دەنگی گریانی منداڵ دێ! "بابانم!" بە خۆی نەبوو دەستی بە لکی لەچکەکەیەوە بۆ زاری چوو! بەڵام هەر لەو کاتەدا بە قودرەتی خوای هەستی بە خۆشەویستیی منداڵەکە کرد... ماشەڵڵا لە قودرەتی خوای... لە ئێستاوە! جۆرێکی لێ‌هات... وەك ئەوەی منداڵەکەی بووبێ‌و لەسەر کۆشی بێ - ماشەڵڵا لە قودرەتی خوای!

گوێی لە دەنگی مام مستەفا بوو:"کارتان پێی نەبێ - لێی‌گەڕێن با هەر لەوێ بێ - حەیوانەکە لە بەرخۆڵەش هێدی‌ترە - کاری بە کاری کەس نیە!" گوتی:"نا, مام مستەفا, کاری بە کاری کەس نیە. منداڵان سەر دەخەنە سەری - ئەگینا حەیوانەکە کاری بەکەس نیە." وادیارە مام مستەفا گوێی لێ‌نەبوو, کەمێك بە گوێیان گرانە.

ئەو دەمانەی هۆسپ لەوێ نەبوو, تەنانەت لە ژووری ئەشکەوتیش دەنگی ئەو ئاوەی گوێ لێ‌بوو کەلە رەگ و دەماری کێوەکان دا دەگەڕا. هەمیشە گوێی بۆ کەمترین هەستی پێیەك هەڵ دەخست. زۆرتر بەرەبەری بەیانی دەهاتنەوە... جاری وا بوو چەندین شەو ون دەبوون... دەنگی ئێشك گرەکە بوو! "کێیە؟..." گوێی لە جوابەکە نەبوو... هۆسپە؟ حەتمەن ئەوە... خوا بکا ئەو بێ! هەتا گوێی لە دەنگی ئێشك گرەکە دەبوو - هەمیشەش گوێی لێ‌بوو - دڵی وەخەبەر دەهات... بەخەبەر بوو, بەڵام وەخەبەرتر دەهات, گوێ قوڵاخ بوو, دڵی لە جۆلانەی سنگی دا رادەژا:"خوایە گیان, ئەمجاریش بە سلامەتی بێتەوە!" سەیر ئەوە بوو هەموو جارێش هەر ئەو "یەك جارە" بوو!

شەوانە تا بەیانی بەخەبەر دەبوو... بۆخۆیان مانگاو مەڕیان نەبوون کە ناچار بێ بیان دۆشێ... پێش زگپڕ بوون, کۆمەگی دراوسێکانی دەکرد" بەڵام لەو کاتەوە کە منداڵی وەزگی کەوتبوو نە ئەوان چاوەڕوانی‌یان لێی هەبوو, نە هۆسپ رازی بوو, و نە بۆخۆشی حەزی دەکرد بچێتە بەر بزن و مەڕان و خوانەکردە منداڵەکەی لەبەر بچێ... بەیانی‌یان دەخەوت - وەختی چاك بوو بۆ نوستن" ماڵات بەڕێ کرابوو بۆ دەرێ‌و ئەشکەوت بێدەنگ بوو.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەخەبەر دەبوو, بەڵام چون دەی زانی هۆسپ پێیخۆشە بخەوێ, خۆی دەخەو دەکرد... گوێی لە دەنگی نووزەی کارۆ دەبوو, هەستی بە نائارامیی کاتی ئارامی دەکرد, دەی زانی کە راست لەو لەحزەیەدا هۆسپ داهاتۆتەوە سەری دەی لاوێنێتەوە, دەی زانی کە دەست بە سەر وگوێی دا دێنێ ـ گوێی لە دەنگی دەبوو... بەڵێ خۆیەتی ـ هاتوە("کوڕی خۆم... کوڕە باشەکەم! غاردە وەرە لای بابە!") لەو جۆرە وەختانەدا خۆی دەخەو دەکرد.

خۆی دەخەو دەکرد. بەڵام هۆسپ دەی زانی بەخەبەرە" لەو تاریکەش دا زەردەخەنەی سەر لێویی و گوڵی روومەتیی دەدی... ئەویش بێئەوەی چاو هەڵێنێ ماندوویی بێئەندازو شەپۆلی خۆشەویستیی لە روخساری دا دەدی.

"ئیستیکانە چایەك!"

پێکەنینی هات... بۆ پێکەنینیش دەبوو... لەو هەڵلاو هەنگامەیەدا, لەوکێو و بەندەنە, لەو ئەشکەوتەدا مام رەزا قاوەخانەی دانابوو! قاوەخانەکەی ژنانە و پیاوانە بوو. کچەکەی بە ژنان رادەگەیشت و بۆخۆی بە پیاوان... هەموو دەهاتن ـ چایان دەخواردەوە, قسەیان دەکردن, نەقڵیان دەگێڕانەوە, دەردی دڵیان هەڵ دەڕشت, سەریان دەخستە سەر یەکتر ـ باسی "عەمەلیات"یان دەکرد... ئاسمان و ریسمانیان تێك دەکردەوە. چەند کەسێکیش لە مقەبا شەترەنجیان دروست کردبوو, و دامەیان دەکرد... تەختە نەردێکیش هەبوو کە خوا دەی زانی ئی چ ماڵە تورکێکە,. هەمیشەودایم شەڕی لەسەر بوو... دەوروبەری هەمیشە شلووق بوو. هەمیشە ژمارەیەك "لادەست" هەبوون کە قسەیان تێدا دەکرد و دەبوو بە کێشەو هەرا... دامەش هەر وا بوو: ها, ئەو داشە بەرە پێش, ئای ئەمەیان واوە بێنە!" ئەم پیاوانەش بەڕاستی بێکارن!

قاوەخانە شلووق بوو, هەر زەنگەی لە سەری دەهات... دەت گوت حەمامی ژنانە, کەس لەسەر کەس رانەدەوەستا... هەواش زۆر پیس بوو... موراعاتیان نەدەکرد, هێشتا سەبیلەی ئەویان تەواو نەببوو کەئەمیان سیغارەکەی دادەگیرساند ـ هەموو جێیەك هەڵم و دووکەڵ بوو... لاوەکانیش ـ ماشەڵلایان لێبێ ـ هەمیشە خەریکی شەیتان بازاڕیی خۆیان بوون: کوڕوکچ... کچەکانیش پێکەنینەکەیان وەك قوڵتەقوڵتی لوولێنە لەحزەیەك بێدەنگ نەدەبوو, بەتایبەتی ئەودەمانە کە کوڕە جحێڵەکان لەو دەوروبەرە دەبوون. کوڕەکانیش کە لەوێ دەبوون سەریان داویشتە سەر یەك و لەخۆوە قاقا پێدەکەنین:

ئەی بڵێم خوا چت لێبکا حوسێن! خەریك بوو هەمووان بە کوشت بدا! ئەگەر ئاپۆ حاجۆ نەدەبوو, تاقمان دەر نەدەچووین... ناپیاوە راست هەموومانی بردە بەر هێلانە ژەنگەسوورەکە! هێندەی نەمابوو تورکان هەموومان بە زیندوویی بگرن!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ناڕەحەت بوو... ئاپۆ حاجۆ! خۆ ئاپۆ حاجۆ بە تەنیا نەبوو, هۆسپیش بوو... پێیان گرانە بڵێن هۆسپیش بوو! هەمووی هەر ئاپۆ حاجۆ, ئاپۆ حاجۆ!

عەزۆ گوتی:"ئەدی, ئاپۆ حاجۆ و هۆسپ فریامان کەوتن." لەخەوێ دا دڵی خۆش بوو... وادیار بوو خەونی دەدی... "نازانم لە کوێ را پەیدا بوون ـ راست لە پشت سەنگەری تورکەکان سەریان وەدەر نا!... ئەوێ پێشتر بەدەست خۆمانەوە بوو... کوێرەڕێیەکە بزنە کێوییشی بەزەحمەت پێدا دەڕوا... ئەو هەرمەنیۆیە چۆن چووبوو!"

خۆشحاڵ بوو... ئەدی, چما پێتان وایە هۆسپ پیاوێکی کەمە! هەر ئەم ئاپۆ حاجۆیەتان دەڵێ لەشکرێکی تورک دێنێ!

"کابرا یەك بین تەقەی دەکرد... بە فکریشی دا نەدەهات, کەدیتی لە پشتەوەڕا دایانە بەر دەسرێژ!"

لەلای چەپییەوە لەسەر بزاوتنی وەزیر کێشە بوو" هەردوو لای یاری دەنگیان هەڵ بڕیبوو... تاهیرئاغا ببووە نێوبژیکەر. پێکەنینی هات. ئەگەر نەت دیبایە پێت وا دەبوو داخوا لەسەر چییان یاری کردوە! لەسەر چایەکی شیرن! بەڵام ئەمەش بۆ پێکەنین نەدەبووـ چای شیرن بۆخۆی شتێکی پیاوماقووڵانە بوو: ئاخرشەکر دەست نەدەکەوت, چایان بە هەموو شتێك دەخواردەوە: بە مێوژەتوو, کشمیش, خورماو زۆرتریش بە تاڵی. کەرەسەی گۆڕینەوەش فیشەك بوو... یان پۆتین و فانووسقەی سەربازێکی هەژاری تورك کە کوژرابوو ـ دایکەکەی بمرێ... دەزگیرانی بمرێ!

جحێڵ ماشەڵڵای لێبێ, زۆر بێبەزەیییە! دایك و پوورەکان دەیان گوت:"چ بکەن بەستەزمانانە بێبەزەییان کردوون, ناچارن, وانەبن دەکوژرێن... لای ئەولاش هەروان...ئەوانیش جحێڵن. ئەو سەگ مردووە شێتی کردوون (دەڵێ تورك تۆپەتاقەیەو خوا کوردو هەرمەنیی بۆ نۆکەریی تورکان دروست کردوون! تێنەگەیشتین وەڵڵا تورك لە کوێ وایان لێهات, عەلی عەجەم کەنگێ بووبە ئاغا!) ئەسپێی تێدان هەریەکەی بەقەد دەنکە نۆکێك... ئێستا بۆتە ئەفەندی, دەیەوێ کچە کورد لاقی بۆ بشێلن و ئەسپێی لێبدۆزن!... زۆر شوکور خوایە!"

بۆ هەناسەبڕکەی لێ بوو... نەکا نەخۆش بێ و بەخۆی نەزانێ... "بێبەزەییان کردوون, ئەگەر ئەمانە نەکوژن. ئەوەدەم تورکان لەسەر تفەنگ و فیشەکی ئەمان لە قاوەخانەکانی هۆردووی خۆیان دا یاری دەکەن... ئەم فەقیرانە کەوشێکی بەکەڵکیشیان دەپێدا نیە, خۆیانن و جووتێك کڵاش...!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گریانی دەهات ـ دڵی هاواری دەکرد:"جحێڵە جوانەکان, توخوا وریای خۆتان بن“ بەخۆڕایی خۆتان بە کوشت مەدەن! ئاخر ئێوە هێشتا تامی ژیانتان نەچێشتوە, گەرمای لەشی بووکێتان بە لەشی نەگەیشتوە, نەرمایی نیگای بووکێتان لەسەر روومەتتان هەست پێنەکردوە... بە خوا ئەمن حازرم لە جیاتی وە بچمە شەڕێ...!"

بەڵام ئەم پیرەژنانەش گیانلەبەرێکی سەیر وسەمەرەن, دەڵێن بە چاوانیش دەبیسن... گوێی لە دەنگی دایە گوڵبەدەن بوو, قورسایی دەستە چرچەکانیی لەسەر پشتە دەستی هەست پێکرد... پیرەژنێکی میهرەبان بوو ـ حەیف کەمێك فزوول بوو("ئامین گیان, دەچیە کوێ, کچم!؟... فەقیرە دەڕاوێنێ, دایکەکەت بمرێ... کوڕم, مەگرین, ئێوە نەباڵقن, دوعا بکەن بەڵکوو ئیشەڵڵا خوا رەحمی پێ بکا!")

پێیسەیر بوو... نەباڵق! پیرەژن تێکەڵی کردوە... "لەگەڵ منت بوو, دایە گوڵبەدەن؟" دایە گوڵبەدەن گوێی لە دەنگی نەبوو... خۆشحاڵ بوو ـ هیچ لە بیری نەبوو ـ لە جێدا کەڕ بوو, بەڵام دەی گوت هەموو شتێکی گوێ لێ دەبێ!

ها!؟ ـ گوێی لە قژقژ پێکەنینی منداڵ بوو... دڵی کرایەوە. گەزیزە دیسان منداڵەکەی هێنابۆ قاوەخانە. ماشەڵڵا منداڵێکی شیرنە“ بەو قژقژپێکەنینەی باب مردووش دێنێتە پێکەنین. هیچ شتێك وەك پێکەنینی منداڵ نیە... پێکەنینی بنیادەمی گەورە هەمیشە شتێکی تێدایە, شتێکی تێکەڵە... باسی ئاپۆ حاجۆی هەرمەکە ـ نیوەی پێکەنینەکەی تەشەرە... پێکەنینی منداڵ شتێکی دیکەیە ـ دنیایەك پاکییە, وەك بارانی بەهار وایە, گیانی بنیادەم دەشواتەوەو مشت وماڵی دەکا... منداڵەکەی دەدی... گوێی لە دەنگی پێکەنینی خۆشی لاوەکان دەبوو...

سەری راوەشاند ـ ماشەڵڵا لەو جحێڵانە ـ خوا عەمریان درێژ کا! جاری وایە پیاو رقی هەڵ دەستێ... کەس نیە بەمانە بڵێ, لەمانە بپرسێ ئەتۆ کەهێشتا لەزەتی ژیانت نەچێشتوە ئەو هەموو شادی و پێکەنینەت لە چیە؟ چۆنە بەو هەموو دڵخۆشییەوە دەچیە شەڕێ؟... شەڕ, جحێڵ“ باسی گوللەیە ـ گولله برای کەس نیە... گوللەیەو دێ, ئەگەر هات ئیدی کار تەواوە! ئەتۆ ئەم شتە ساکارەش تێناگەی! تەنیا خۆشیی ژیانت ئەوەیە کە بە زیندوویی بێیەوەو بڵێی تورکێکت کوشتوە, و تفەنگەکەیت هێناوەو لە قاوەخانە بە هەمووانی نیشان بدەی, تا جەمیلە ـ یان نەشمیل یان گلارە لە دوورەوە سیلەچاوێکت تێبگرێ, و بە عیشوەو نازەوە چاوێك هەڵ تەکێنێ, کەیانی هونەرێکت نەکردوە!... ئەم کچانەش زۆر بێڕەحمن... خەنی لەخۆتان ـ زۆر ساویلکەن... ئاخ خ خ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەری قورس بوو... هەموو گیانی ببۆ سەر, و ئەو قورسییە... پشتی دێشا ـ زاری وشك بوو, ببوو بە پارچە لمەدێك" دەت گوت هەموو لەشییان لە ئاونگ دا کوتاوە... چاوەکانی دێشان ـ کالانەکەیان پێتەنگ ببوو... ماندوو بوون. نێوی چاوی خەریك بوو بتەقێ... هۆسپ گوتبووی... گوتبووی شتی قورس هەڵ مەگرە... چۆن هەڵ نەگرێ! ئەدی کێ بچێ ئاوێی بۆ بێنێ؟ بۆخۆیان ئاویان دەوێ, ئەم حەیوانە فەقیرە ئاوی دەوێ... هەر ئێستا تینوویەتی... گوێی لە دەنگی هانکەهانکیەتی... ئەمەش نووزەکەی ـ حەیوان تینوویەتی ـ چۆن هەڵ نەگرێ!

سەتلەکەی هەڵ گرت... قورس بوو... پشتی وەژان کەوت... ئارەقێکی ساردی دەرکرد... بۆهێندە ماندوو بوو؟... وەزعی باش نەبوو!... هەستی کرد نەخۆشە... نارەحەت بوو, وابزانە خەونی دەدی... ئەگەر بکەوێ کێ بەم حەیوانە رادەگا! دووبارە دەنگی دایە گوڵبەدەنیی هاتە بەرگوێ:"رۆڵە, ئەتۆ غەمی ئەم حەیوانەت نەبێ! ئەو هەمووە لێرەین... یەکێك هەر دەبێ بەم حەیوانە رابگا... ئەو برایانە فەقیرانە هەموو شەوێ بەوەخت وەخەبەر دێن!" وێکەوتنی دەستە چرچەکانیی لەسەر نێوچاوانی هەست پێدەکرد. دووبارە نارەحەت" پیرەژن دەڵێی موویان لێ‌هەڵ پرووزاندوە... دەچێتە هەر کوێ وەك سێبەر بە دواوەیەتی! گوتی:"پووری, لەگەڵ ئەم جحێڵانەم بوو..." بە دەست ئاماژەی بۆ جحێڵەکان کرد, لە قوژبنی ئەشکەوتەکە... بەڵام هەر لەو کاتەش دا هەستی کرد, کە دەستی لە جێی خۆی نەبزووت...!

پیر ببوو, لەگەڵ پوورە گوڵبەدەن وەك ژنێکی هاوتەمەن و هاوشان قسەی دەکرد:"دەڵێم ئەوەندە بێباك مەبن! دایك و بابەکان چاوەڕێن ـ دەزگیرانەکان چاوەڕێن! وریای خۆتان بن!" هەستی کرد پوورە گوڵبەدەن سەری راوەشاند, بەسەر سەریەوە راوەستابوو, تەڕایی فرمێسکی وێی لەسەر دەم وچاوی هەست پێ‌کرد... بۆچی؟

ئەوەی بە زەینی دا دەهات, لەسەری دا دەسووڕا, وەك دەنکە گەنمی بن دەستاڕ ـ بەردی دەستاڕ ئێسك و رەگ وماسوولکەکانیی دەجوین ودەی پلیشاندنەوەو دەسووڕا, ئەو دەبەردەکەوە رامابوو, و سەری لەگەڵ بەردەکە دەسووڕاو دەنگی هاڕەهاڕی دەستاڕ لە ئەشکەوتەکە گەڕابوو... ئاپۆ حاجۆ لەگەڵ هۆسپ دانیشتبوو, و هەر قسەکانی هەمیشەی دەکردن:"جحێڵ نەچن کێ بچێ... هەموو هەر هاوتەمەنەکانی من! هۆسپ و هاوتەمەنەکانی لە قوون ژنەکانیان دانیشن و مەمانان بچین!"

"بابانم!..." وەك ژنەکوردان لکی لەچکەکەی بۆ دەمی برد و پێکەنی" دەنگی هاڕەهاڕەکە زیاتر ببوو... ئای, لە ئەشکەوتێ دا خڕ ببوونەوە, فڕۆکە هاتبوو! هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ڕۆژێ دەهات, هێندێ جار ڕۆژی چەند جار دەهات. گوێی لە دەنگی شیسێت تیرەکان دەبوو... کە دیمەنەکەی دی دڵی پێك دا هات, هێقی کردەوە... ("غاردە کچێ, لەگەنەکە بێنە... زووبە!" دیسان گوڵبەدەن "خان" پەیدا بوو!

ئای ئەو ڕۆژە کافر نەیبینێ! هەنگامەیەك بوو... سەحرای مەحشەر بوو... فرۆکەیان بەردابۆوە... ئاپۆ حاجۆ کەیفی سازبوو, هۆسپ لەخۆشی‌یان لاقی لەعەرزێ گیر نەدەبوون ـ بەڵام کافر نەی بینێ!... فرۆکەوانی فەقیر ببوو بە بزووت, بە مەقاشی بگری, نیسکەگۆشتێك بەلەشیەوە نەمابوو... ئەی خوایە ئەو ددانە سپی‌یانەی لەو زارە بێ‌پووکو لێوەدا, ئەو پێکەنینە تاڵە... بنیادەم بە دیتنی دەتوایەوە... ئەو کالانە چاوە ڕەشو بەتالانە... ئای, لە جێی خۆی وشك ببوو!

وێکەوتنی دەستی هۆسپی لەسەر شانی هەست پێ‌کرد... بەسپایی گوتی:"ئەتۆ بەوحاڵەوە بۆهاتووی! کوێی بۆ دیتن دەبێ!... با بچینەوە." ("وەریگێرە, ڕۆڵە... پەرێشانە... باشە ـ باشە!" بەڵام ئەو هەروا ڕاوەستابوو, و لە جێی خۆی نەدەبزووت... هەردوولای نێوچاوانی (شقیقە) خەریك بوون لێك بلاو بن ـ نێوچاوانی خەریك بوو بتەقێ... سەری بە دەست خۆی نەبوو, یەك بێن بە دەوری خۆی دا دەسووڕا. چاوەکانی لەسەر یەك دانابوون ـ دڵی پێك دا دەهات.

هۆسپ گوتی:"چتە نارەحەتی؟"

"ئەتۆ بچۆ ئەوبەر... دڵم پێك دا دێ... دەمەوێ بیهێنمەوە!","لەگەنەکە لەبن چەنەگەی ڕاگرە, با لێفەکە پیس نەبێ!" ڕشایەوە, بەڵام سووکی نەکرد... وەی سەرم, وەی پشتم!

("بزانە بابت چیی دەوێ ـ پیرەپیاوە سەعاتێکە بانگ دەکا!") پیرەپیاو!... ئێستا لەسەر مە دەبۆڵێنێ:"خۆی بەدبەخت کرد!" نا, قوربان بۆخۆت خۆت بەدبەخت کرد! ئەتۆ بۆخۆت بەدبەختیت بەسەر خۆشت و بەسەر مەش هێنا, ئەم گرفتارییە خۆت بۆ خۆتت دروست کرد ـ دەتەویست براکانیش بکێشیە ئێرە!... ئێستا خەتایەکە دەخەیە ئەستۆی خەڵکی دیکە! هەر لە قاوەخانەکانی تەورێز دانیشتی و چاووڕاوت کردن کە لە قەفقاز وات تەقە کرد, چووزانم, تۆپی تورکەکانت وا بێدەنگ کرد, لە فلان جێ فلانت کرد... کە ظفرالدولەش گوتی:"باشە, ئێستا کە دەزانی تۆپ باوێی, و ئەوەندە شارەزای, فەرموو بچۆ ئاگری ـ هەرمەنی‌یەکانی خۆشتان لەوێن... فەرموو بچۆ تۆپی کوردەکان وەرێخە!" ئاخر کوردەکان چەند تۆپێکیان لە تورکان بە تالان گرتبوو ـ و ئەو وەخت ڕەزاشا کۆمەگی بە ئاگریو ئیحسان پاشا دەکرد...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

باشه, هاتیه ئێره ـ دوایه دەرکەوت ئەویش نازانی... کاتێکیش بەهەر بەدبەختیيەك بوو, بەکۆمەگی ئیحسان پاشا نەختێك وەرێکەوتی دەترسای تۆپ باوێی, نەوەك سبەینێ تورکان ئیعدامت بکەن!... لە لایەکی دیکەش دەترسای ئەگەر تۆپ ناوێی کوردەکان بت کوژن... دەت گوت کە داشناك نی ـ سۆسیالیستی ـ ئەم بزووتنەوەیە کۆنەپەرستانەیە, ئینگلیسیيە ـ دوایەش کە چوویە ئەوبەر, لای هاورێ سۆسیالیستەکانت!... ئەوانیش نەیان کردە نامەردی, گوتیان فەرموو بۆ سیبیری! ئێستا لەجیاتی ئەوەی ئەمن شتێك بڵێم ئەتۆ قەرزداریشم دەکەی! لە هۆسپ باشتر مێردم بە کێ کردبایە" هەموو کچەکان قوڕیان دەخوارد ـ قامکی هەڵێنابا سەد کچ خۆیان لەبەر پێی داویشت... "لێرە کەشیش نیە, خەلیفەی لێ نیە ـ وەڵامی خوا چۆن دەدەیەوە!" جەنابی سۆسیالیست بوو, بەڵام ئەگەر گەیشتە سەر هۆسپ بوو بە موسوڵمان و خوای وەبیر هاتەوە!

بۆخۆم وەڵامی خوا دەدەمەوە... سبەینێ دەچینە شاری, دەچینە کلیسا, مارەیی دەبڕین... دەی, چی دی؟ ئێستا قەرزداریشمان دەکا ـ ئێستا بە زمانی خۆشمان قسەم لەگەڵ ناکا... ئەتۆ خۆت بەدبەخت کرد یان من؟ خۆم بە قوربان و سەدەقە کردی, گوتم مەچۆ ئەوبەر ـ بە قسەت نەکردم... ئێستا نازانم بە سەری پیری لە کام زیندان و ئۆردووگادا بەدبەختی دەکێشی! ئێستا دەڵێی خۆی بەدبەخت کرد! ("کچم, بابتە, لەدڵت گران نەیە! زگی پێت دەسووتێ... وامەزانە, لە سەعاتێك دا دەجار ئەحواڵت دەپرسێ... پیرە, نارەحەتە, هەقیەتی... بە گیانی شیرنت کاری شەو و ڕۆژی بۆتە دووکەڵ بەباکردن ـ نارەحەتە, هەقیەتی, لێی دەدڵ مەگرە! ئەتۆ چاك بەوە, ئەتۆ هیچت لێنەیە, لەسەر من ببۆڵێنە ـ ئەدی خۆشەویستەکەم, دەدڵی مەگرە!")

"دایە, بەستەزمانە دەڕاوێنێ... لەگەڵ بابمی نیە!"

ئەی کە ئەم پیرەژنە فزوولە, لەهەموو دیزان ئەسکوێیەکە...! پیرەژنە, پیاو بڵێ چی!

هەروا دەکوڵی, ولە قووڵایی دڵیەوە وەك دەریا خیزوچەوی ڕەنج وئازاری دێنایەدەر.

(بسم الله!... چ بوو ئامین گیان...! فڕۆکە بۆمبای بەردایەوە) ـ دەنگەکەی لە کێوپارە گەڕا... لەوکاتەوە کە نووری پاشا ڕۆیشت, هومێدیش ڕۆیشت. ڕاستە ئاپۆ حاجۆ هەبوو" فەقیرە دوور لە گیانی وەك سەگی پێسووتاو, ساتێك ئارام و ئۆقرەی نەبوو, لە هیچ کوێ گیر نەدەبوو... دەیەویست هەتا زووە کاری ئێرە تەواو بکاو شەڕەکە بخاتە ئەستەمبووڵ. دەی گوت دەبێ شەڕەکە بەرینە وێ... لێرە عەسکەری فەقیر دەکوژرێن, تەیارە بەردەبنەوە ـ ئەسپێ هەموو جێیەکی هەڵ گرتوە, بەڵام ئەفەندی لەئەستەمبووڵ دانیشتوەو زگی زل دەکا! ئەگەر مەترسی لەبن گوێی هەست پێبکا, ئەودەم لەپێش دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

نەختێك بیر دەكاتەوە دوایە فەرمان دەدا... دەبێ ئاگر لەوێ بەردرێ... "ئاخ بۆ سەد كوڕە جحێڵەی وەك هۆسپ!" دڵی گیرا ـ دیتی ئێرە دیسان باشە, هاكە دیت لە بنی دانیشت و بردیە ئەستەمبوڵ!... سەد كوڕە جحێڵەی وەك هۆسپ!... بۆیە چاكە نیە...! فكری تەخت بوو.

بەڵام فەقیرە چ بكا... هیچ كەس چاوەڕێ نەبوو: توركان لەپشتەوەڕاو لە خاكی ئێرانەوە هێرشیان كرد! داماوە چ بكا ـ ئێرەی دەگرت, ئەوێی لە دەست دەچوو, ئەو كونەی دەگرت ئەم كونە دەكرایەوە ـ ببوو بە مەشكە كۆن... هەتا كونێكی بە پشك دەگرت, لە دە جێی دیكەوە دۆی لێدەڕژا. چ بكا, چ بكا داماوە! ("فەقیرە پەریشانە!") ئەمنیش هەروا دەڵێم بەستەزمانە سەرەگێژەی گرتوە!

دوا جار كە هۆسپ و ئاپۆ حاجۆی دیتن هەردووكیان پیر ببوون. ئەگەر هومێد نەما پیریش نەبێ, پیر دەبێ... قنابوونەوە... دوور لە گیانیان دەت گوت لە قەبریان دەرهێناونەوە... موویان سپی ببوون... خورجێنی بە كۆڵەوە بوو ـ لەحزەیەك پێش ئێستا بوو... منداڵەكەی لە خورجێنێ هاویشتبوو... منداڵ!؟ كەوایە بۆیە فكری تەخت بوو! هەركە قورسایی منداڵی بەپشتی خۆیەوە هەست پێ دەكرد, ئاسوودە دەبوو. دایك وایە, هەتا منداڵ قورستر بێ, ئەو ڕەحەت ترە... وەی, خوا نەكا ڕۆژێك منداڵ ببێتە چنگێك پێست وئێسقان ـ بەڵایە بۆ دایك!

گوێی لەدەنگی هۆسپ بوو, لەو هەنگامەیەدا... ئۆردووگا ئاڵۆز بوو...توركان لە پشتەوەڕا هاتبوون... هێشتا دوور بوون... بەڵام هەموو شتێك تێك چووبوو... هۆسپو ئاپۆ حاجۆ لەگەڵ چەندكەس لەلاوەكان چووبوونە پێشیان, كە بەشكوو بتوانن ڕێیەك بۆ دەربازبوونی ژن و منداڵ بكەنەوە... ماڵاتیان بردە نیزیك سنووری ئەرمەنستان و دەنگیان دا بۆ ئەوبەر ـ بۆئەوەی وەدەست توركان نەكەوێ ـ ئەسپەكانیش. هەرلە ئێستاوە خەڵك دەڕۆیشتن ـ بۆكوێ؟ قیسمەت و نسیب... شلووقی و هەرایەك بوو سەگ سەحەبی خۆی نەدەناسی... ژنان منداڵەكانیان لەكۆڵێ بەستبوون, تفەنگیان بە دەستەوە گرتبوون... دەڕۆیشتن... ئەوەدەم كە ئۆردووگا لە جێی خۆشی بوو, وەختێك دەچوونە داران هەروا دەڕۆیشتن...

دیسان گوێی لەدەنگی هۆسپ بوو, لە پەنای دانیشتبوو, خۆی دابۆ سەر سمتان, تفەنگەكەی لەسەر قۆنداغی ڕووبەهەوا ڕاگرتبوو, و لێكدا لێكدا مژی لە سیگارێ دەدا. دەیگوت:"ڕۆبین لێرەیە ـ تەنیا نی... پێكەوەن ـ تەنیا نین ـ ئەمنیش هەمیشە لەگەڵ تۆم, ئەتۆش هەمیشە لەگەڵ منی ـ لەیەكەم دەرفەت دا خۆم دەگەیەنمە تۆ. مەترسە ـ

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کارۆشت لەگەڵە ـ کارۆ کاری دە تفەنگچی‌یان دەکا." تفەنگەکـەی لەسـەر زەوی دانـا, و دەستی بەسەر سەروگوێی کارۆدا هێنا ("کوڕی خۆم, کوڕە باشەکەم! ماشەڵڵا چیت کـرد, خۆت خۆڵاوی کرد!") "ئەمن بۆخۆم هەست دەکەم ئـەو وەختانـەی لەگـەڵ تـۆم لـە هـیچ ناترسم!"

گوتی:"هۆسپ گیان, ئەمنیش وام ـ ئەو وەختەی ئەتۆم لـێ‌دیاری لـە خـوا نـەبێ لـە هیچ ناترسم ـ لە لەشکرێکی تورکیش ناترسم.

منداڵەکە لەسەر کۆشی خەوتبوو ـ لە خەوێ دا پێ‌کەنی. هەستی کرد مەمکی هەڵی هاویشت و بەرۆکی تەڕ بوو... هۆسپ گوتی:"هەڵێ‌ستێنە ـ دەمەوێ چاوەکانی ببینم, جا بڕۆم... لە بیرت نەچێ ـ دەچیە شیروانە, ماڵی شێرئاغا... ناوونیشانەکەم پێ‌گوتی..."

گوتی:"ئەی ئەگەر نەی‌ناسیم... ئەگەر رای نەگرتم... ئاخر خۆ منی نـەدیوە ـ خـۆ ئەمن ئەودەم مێردم پێ نەکردبووی..."

هۆسپ گوتی:"دەت ناسێ ـ ئەتۆ بڵێ هۆسپ, ئیدی کارت نەبێ... هەتا وێ دووسـێ رۆژە رێ پتر نیە ـ زۆر خۆت مانـدوو مەکـە... منداڵەکـە نارەحـەت مەکـە... شـەوانە لەجێیەك ئیسراحەت بکە... ئەگەر بەقسەی من دەکەی ناچیە "ئـاوەدانی" یـان ـ لـە لۆدەگیاو خۆیانەگەمان دا بخەوە ـ کارۆت لەگەڵە ـ وریـا بـە..." منداڵەکـەی لـەباوەش کرد, پاشان خۆیشی لە باوەش کرد:"وریای خۆت بە, وریای منداڵەکە بە...!"

"ئەتۆ وریای خۆت بە... غەمی مەت نەبێ ـ ئەمن وریای منداڵەکە هەم..."

(دایکم بانگی کرد:"شاهۆ! شاهۆ!" شاهۆ بەغاردان چوو..."بەڵێ دایە!" بزانە دەڵێ چی, رۆڵە!" لەگەڵ مام هۆسپ دەدوێ دایە, دەڵێ"ئەتۆ وریای خـۆت بـە, ئـەمن وریـای منداڵەکە دەبم..." دایکم گوتی:"فەقیرە! خوا رەحم بـە منداڵەکـەت بکـا! و فرمێسـکی هاتنەخوار ـ سەیر ئەوە بوو دادەئامینیش گریا!)

وەڕێ کـەوت ـ دەڕۆیشـت و ئـاوڕی دەدایـەوەو تەماشـای دواوەی دەکـرد... هۆسـپ رۆیشتبوو, خەڵك وەك کوللەرەشکە رژابوونـە دەرێ, رووسـەکان سـنووریان داخسـتبوو, و هەمووان روویان کردبۆ ئەم بەر... هەر کەس بە لایـەك دا دەڕۆیـی... هـەمووان خـزم و ئاشنایان لە ناوچە دا هەبوون... ئەویش دەچۆ شێروانە...!

دەڕۆیشت, چاوی لەخۆی بوو کە دوور دەکەوتـەوە... ژنێکـی خـورجێن بـە کـۆڵ کـە منداڵێکی لەخورجێن دا بوو... و سەگێکی پێ بوو. رێیەکە ناخۆش بوو, دەوەنـەکان وەك بۆق هەڵبەزدابەزیان بوو" تەنیا ئاواتی ئەوە بوو بگاتە ئەو تیرەشانە کەبە لێواری ئاسمانەوە نووسابوو, و لەوێ را چاوی لە "وی" بێ ـ بگاتە ئەو تیرەشانە, تەواوە ـ لـەوێ را دەتوانـێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەموو جێیەك ببینێ... دەی دۆزێتەوە! ئەوە لە حاڵێك دابوو كە نەیدەزانی بە دوای چ دا دەگەڕێ... هەرچەند منداڵەكەی بە پشتەوە بوو, جارجار كە دایك و منداڵەكەی لە پێش خۆی دا دەدیتن وەشك دەكەوت...! دەی زانی منداڵەكەی لە كۆڵێ بەستوە, بەڵام هەر لەو كاتەدا دەیزانی كە شتێكی لێ بەجێ ماوە... ئەوەی لە پێشیەوە دەڕۆیشت وەك خۆی دەچوو... ئاواتی ئەوە بوو بێگاتێ, منداڵەكەی لێ وەرگرێ, "جێ"یەكەی بگۆڕێ وشیری بداتێ... ولەگەڵ "وی" بڕوا ـ بۆ هەر كوێ بێ... دەستی دەگرێ. پێكەوە دەڕۆن... ئەو دەیزانی لە كوێیەو دەچێتەكوێ. هۆسپ پێی گوتبوو. هۆسپیشی دووراودوور دەدی, دەت گوت لە هەڵمی حەمامی گشتی دا... چاوی باشی نەدەدی ـ ماندوو بوو ـ هەتاوی نیوەڕۆی سەرەتای پاییز گەرم بوو... سەری منداڵەكەی پێچابوو... كە خوانەخواستە گەرما نەی با... بەڵام زۆر گەرم بوو...

ماندوویە, ئارەق لە سەرتاپای لەشی دەچۆڕێ... قەیدی نیە, بە هەر جۆر بێ دەبێ ئەم سەد هەنگاوەش ببڕێ, ئیدی خوا حەز كا, شتێكی وای نەماوە... كە منداڵەكەی لەو ژنە وەرگرت ماندووی دەحەسێتەوە ـ قورسایییەكەشی ماندوویی لادەبا ـ منداڵیش بە قودرەتی خوای ئەمە دەزانێ. بۆیە هەر دادەنیشێ پاڵ دەداتەوە, و خۆی قورستر دەكا! دەزانی دایكی ماندوویە ـ دەیەوێ بیحەسێنێتەوە."هۆسپ حاڵی بووی گوتم چی؟ منداڵەكە خەوت!" هۆسپ پێ‌كەنی. گوتی:"بۆخۆشت ماندووی ـ ئەتۆش بخەوە. ئەم دووسێ ڕۆژە كەس نەخەوتوە ـ بۆخۆت بنوو ـ ئێستا كە منداڵەكە خەوتوە!..." گوتی:"ئاخر دەبێ بگەمە "وێ"..."

لای ئێوارێ گەیشتە یەكەمین قۆناغی سەفەرەكەی... ئەی كە ماندوو بوو...! منداڵەكە خەوتبوو... لە لۆدەگیایەك دا جێی بۆخۆی ساز كرد, هەتا مەلان چووە نێو گیایەكە, بە منداڵەوە... منداڵەكە ڕاچەنی. گوتی:"بسم اللە!" منداڵەكە وەخەبەر نەهات... پەتووەكەی بەسەر خۆیان هەڵ كێشاو دوعای شەوی خوێند... كارۆش چۆ سەرێ ـ ئەویش فەقیرە ماندوو بوو... سەری تاوێك فیتووی لێداو خەوی لێ‌كەوت!

KKK

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٧

دادە ئامین بـێهۆش و بێحـاڵ کـەوتوە... شـەوی سـێیەمی نەخۆشـییەکەیە, هـەوا تووشە, بەفر چیاکانی گرتوە" تاك وتەرا پڕووشە بەفر لە هەوادا دەخولێنەوە ـ بەڵام هەوای بەفریی نیە, ساردە" بایەکی ساردی دێ کـە پێسـتی دەسـتی بنیـادەم دەقەڵشـێنێ... چ دەکرێ؟

بابم زۆر عێجزە, شەوانە هەتا درەنگ دادەنیشێ, ڕۆژانە ئارام و ئۆقرەی نیـە" وەختێـك سیغار دەکێشێ, جارێك دەست دەئاگری کوورەخانەی وەر دەدا. دەمێك لەو پڕووشە بەفرانەوە رادەمێنێ کە لە حەوادا دەخولێنەوە, ساتێك لە گـوڵی مافوورەکـە ورد دەبێتـەوە, تاوێـك سەعاتەکەی قورمیش دەکا ـ ڕەنگـە ڕۆژی دەجـار سـەعاتێ قـورمیش بکـا: لـەپێش دا سەعاتەکە بە گوێیەوە دەنێ, پاشان بە نینۆکی دوگمەی قاپی پشتەوە دادەگـرێ, قاپەکـە تەقەیەکی لـێدێ و هـەڵ دەسـتێ... ئـەودەم یـەکێك لـەو دوو کلیلەیـە کـە بـە زنجیر سەعاتەکەوە هەڵ واسراون لە جێکلیلەکەی پشـتەوە داوێ و... تـۆزێکی دەسـووڕێنێ... ئەمجا بەروویەکی ناخۆشەوە دەڵێ "ئێ!" کلیلەکەی خەراپ دانـاوە: لـەجیاتی قـورمیش دە شوێنی میزان کردنەکەی خستوە!... ئێستا لەو هەوا ساردە دا دەبێ ئـەمن بچـمە مـاڵی مامۆستا لە سەعاتی بپرسم و بە غاردان بێمەوە, پێی بڵێم"سێچارەگی لەدەسـتە لاداوە" یا "چارەگی دەوێ بۆ بانگی شێوان"! بۆئەوەی دووبارە سەعاتەکەی میزان کاتەوە ـ ئەگـەر ئەمجاریش لێی تێك نەچێ...!

مامۆستا هاتوە, بێ ئەوەی نەخۆشەکە ببینـێ دەزانـێ نەخۆشـییەکەی چـیە: دیتنـی ناوێ, دیتنی ژنی نامەحرەم مەکرووهە, بە تایبەتی کە غەیرە دینیش بێ...

بابم سەر رادەوەشێنێ... باشە, نەخۆشییەکەی چیە؟

مامۆستا تاوێك لەسەر ئەژنۆیان خۆی دەبزێوێ, شـاقەلی کەواکـەی کـۆ دەکاتـەوە, و دەڵێ:"بـەڵێ, عـەرزی خزمـەتی جـەنابت بکـەم بـە پێـی "علـم العلامـات" (ئـەوە نەخۆشەکەشی نەدیوە تا عەلامەتەکە ببینێ) بەوجۆرە کە خانم دەفەرموێ ئـەم راوانـدن و پەرێشانییە نیشانەی ئەسپەکە. لە نەخۆشیی ئەسپەك دا وەك کتێـب دەفـەرموێ, خـوێن

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دێتەجۆش, مەعیدە دەگیرێ, جەرگ تەشەنا دەکاو (ئەخلاتی ئەربەعە) لەتەعادول دەردەچن و وجوودی نەخۆش مونقەلیب دەبێ... ژووری نەخۆش دەبێ گەرم بێ..."

بابم گوتی:"ژوورەکەی گەرمە... بەڵام چ بخوا, چاری چیە؟ پاشانیش ئەم منداڵەیە... دەبێ چ بکەین کەئەم منداڵە تووش نەبێ؟"

"مامۆستا گوتی:"ئەمەیان ئیدی بەدەست خوایە... موقەددەر بێ تووش دەبێو نەبێ نابێ."

بابم گوتی:"ئەمە راستە... بەڵام خۆتان زۆرجار دەفەرموون "لكل امر سبب" ئەگەر ئەمە راست بێ دەبێ هۆیەکانی تووش بوون لە شەخسەکە دوور خرێنەوە..."

"بەڵێ, راست دەفەرمووی... بەڵام وەختێك خوا ئیرادەی فەرموو هۆیەکەشی رێك دەخا" ئیرادەشی نەفەرموو هۆیەکە هەشبێ دووری دەخاتەوە, لە راستی دا "موقتەزی بە وجوود دێو مانیع مەفقوود دەبێ."

بابم گوتی:"بەڵام ئەم پیرەژنە ـ پوور ئایش ـ دەڵێ کەوتوویییە... دەڵێ بۆ ئەوەی منداڵەکە تووش نەبێ, لە پێش دا دەبێ لە دایکی دوور بێو پاشان چەند دەنکە سیریش بە بەنێکەوە کەین و دەملی کەین..."

مامۆستا پێکەنینێکی نابەدڵی کرد, وگوتی:"بەڵێ ئیدی... بەڵام ئاغا, ئەمن پێم وا نیە وەختێك موقەددەر بێ, نەخۆشی لە چەند دەنکە سیر بسڵەمێتەوە... باشە ئیدی, ئەمەش یەکێك لە دەرمانەکانی پرو پیرەژنانە..."

بابم گوتی:"خواردنی چ بدەینێ؟"

مامۆستا گوتی:"خۆتان دەفەرموون بێهۆشە. لە شیر بەو لاوە ناکرێ هیچی بدەنێ..."

وەختێك مامۆستا رۆیی, بابم تۆزێك سەری راوەشاند... "کتێب دەفەرموێ... علم العلامات...محتقن, مقتضي!" فاتم! ئەمن قسەی ئەم پیرەژنەم پتر بەدڵەوە دەنووسێ... منداڵەکە لەدایکی جوێ بکەنەوە, دەپازدە بیست دەنکەسیریش سپی کەن و بە بەنیانەوە بکەن و دەملی بکەن... وەك دەڵێن ئەم نەخۆشیيە لە ئەسپێیان ڕا پەیدا دەبێ, ئەسپێش دەڵێن بۆنی سیریی پێ خۆش نیە... بەداخەوە ئەسپێش لە هەموو جێیەك هەیە. ئێمە ئەگەر هیچمان نەبێ لە ئەسپێ دا کەم وکوڕیمان نیە... بە نیازم حەمەفەرەجی بنێرمە شاری, بپرسێ بزانێ دەبێ چ بکەین ـ بزانێ حەکیمێك, کەسێك هەیە... دێ؟ رازی دەبێ لەم فەسڵی سەرمایەدا بێتە ئێرە؟ ئەمن بۆ دراوەکەی قسەیەکم نیە... ئێوە ئێستا هەر ئەو شتانەی بدەنێ کە ئەو پیرەژنە گوتوونی ـ ئاوی مریشکێ لەگەڵ برنج وگێزەر بکوڵێنن" دوایە کەکوڵی, بەکەتان سافی بکەن, و بە کەوچك بە دەمیەوە کەن ـ شیریش بە جێگای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆی... شیلان دەتوانێ منداڵەکە بەخێو بکا بۆ ئەوەی بۆخۆت لەکن دایکی بی, و ئەوان لەو ژوورەی دیکە بن! منداڵەکەلە ژووری خۆتان نەبێ باشترە... منـدال! فـەرقی هەیـە, لەگەڵ بنیادەمی گەورە... یەك دوو شەوان رەنگە گرِوو بگرێ, بەڵام پاشان رادێ... دەڵێن "مەمکە فەرەنگی" هاتۆتەشاری ـ شووشەی خۆشی لەگەڵە ـ کەزەحمەتی کەمترە ـ ئەمن نەم دیوە, بەڵام باسیم بیستوە. ئیدی پێویست نیـە هـەموو شـەوێ یـەکێك هەڵسـتێتەوە تێگوشینی بۆ بکـاو کەچـك کەچـك بەدەمیـەوە بکـا ـ شـیری بـۆ دە شووشـەکە بکـەو مەمکۆڵەی بۆ وەسەر خە, منداڵەکە بۆخۆی ئاسـان دەیخـوا, وەك مـەمکی دایکـی... دەڵێی چی؟"

دایکم گوتی:"بڵێم چی, ئاغا,... ئەوانەی فەرمووتن باشن... راسـتییەکەی ئەوەیـە ئەمنیش تێماوم... لەکن ئامینێ بم بەخێوکردنی منداڵەکە بەزەحمەتە, منداڵەکە بەخۆم بێ ئامینێ چ لـێبکەم!... منداڵەکە لەلای شـیلان و مـەنیج بـێ... بەراسـت, ئاغـا, تێماوم... ئەمنیش نیگەرانی منداڵەکەم, منـداڵ ناسـکە, دەترسـم خوانـەکردە تـووش بـێن... ئێسـتا ئەمشـەو تـاقیی دەکەینـەوە ـ منداڵەکـە جـوێ دەکەینـەوە... بـەرۆژ گیروگرفتمان نیە: ئەگەر بەخەبەر بێ لەلای جەنابتە ـ شـەوانەش هـەوڵ دەدەیـن دەگـەڵ منداڵەکان بێ... نێوانی دەگەڵ مەنیجێ خۆشە. ئەم یەك دووشەوە بۆخۆم بە وەخـت هـەڵ دەستمەوەو شیری بۆ گەرم دەکەمەوە ـ کچەکان جحێڵن, لەوانەیە وەخەبەر نەیەن... بـەڵام لەدایکی فێر بوون منداڵەکە چۆن بشۆن یان قۆنداغی بکەن ـ باشە ئیدی, ژنن, دەبێ فێر بن... فێربوون. منداڵ وەختێك شوتت رەحەت دەنوێ... ئەو دایکە فـەقیرە هـەموو رۆژێ دەیشوت... ئاغا, حەیفە, وەڵڵا, ژنێکی زۆر خاوێنە ـ خوا رەحمی پێ بکا! بەخوا مەرِێکم کردۆتە خێری حەزرەتی غەوس!"

بابم گوتی:"بەڵێ... منداڵی باش بەخێو دەکا ـ پیاو کەیفی بە خـاوێنیی منداڵەکـە دێ...!" هەناسەیەکی هەڵ کێشاو لە سەری رۆیشت:"باشە, کەوایە ئەتۆ ئەم کارانە بکە! ـ لە ئێستاوە دەست پێبکەن, چەند دەنکە سیر بە بەنێکەوە بکەن, زەرەری نیە..." دوایـە "یادۆ, ئەتۆ بچۆ هەر لەسەر پلیکانان را بەرەحیمی بڵێ بچێتە ماڵی حەمە فەرەج بـانگی کا بۆ ئێرە..."

دایکم چۆتە ژوورەکەی خۆی, رەحیم هاتۆتەوەو ـ حەمە فەرەجیش هاتوە ـ بابم خەریکە رێ خۆش دەکا:"کاکە حەمە زەحمەتێکم بۆت هەیە... بۆخۆم دەزانم لەم فەسـڵەی سـاڵ دا زەحمەتێکی کەم نیە... بەڵام باشە, چارەشمان نیە..."

شاهۆ دێ:"کاکە یادۆ, رەحیم کاری پێتە."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەچمە سەر پلیکانان... بابم قەدەخەی کردوە نۆکەرو قەرەواشەکان بێنە سەرێ, لە نەخۆشی‌یەکەوە گلاون, با ماڵەکەش زیاتر تێوە نەگلێنن ـ ئەم سەرە منداڵی لێیە... دەپرسم:"چیە, رەحیم؟"

به ئاغا بڵێ, شۆفیرەکەی ئەو رۆژەیە" هاتوە دەڵێ کاغەزی هێناوە..."

روخساری بابم لە نەکاو کرایەوە" زەردەخەنەیەك هاتە سەر لێوانی. "خۆش خەبەر بێ ـ ئەم خەبەرە مزگێنیی دەکەوێ! خەبەرێکی زۆر خۆشە! بڵێ بێتە سەرێ, باشە, کاکە حەمە, بزانە ئەگەر خوا حەز کا کارەکەمان خەریکە دروست دەبێ... رەنگە ئەگەر خوا مەیلی پێ‌بێ, چوونی جەنابت پێویست نەبێ... بڵێ بێتە سەرێ... ئێ, رێوی ـ خۆ ئەمن لەگەڵ تۆم نەبوو, ئەتۆش هاتووی! باشە, ئێستا کە هاتووی وەرە, وەرە ـ غاردە!" رێوی هات لەسەر کۆشی جێ‌قوونی خۆش کردن و خەریکی کاری خۆی بوو.

شۆفیرەکە هات... سلاوی کرد, بابم لەبەری هەستا... "فەرموو کاك شۆفیر... ناوەکەشتم لەبیرچۆوە...!"

"هراند, ئاغا!"

"فەرموو کاك هراند... بۆ سەرێ... هەورازتر..." هراند لەپیش دا بەستەیەکی پێ بوو لە پەنا دەرکەی دانا... یەك دوو هەنگاو لە کەوشکەنان هاتە سەرێ. بابم گوتی:"هەوراز... هەورازتر ـ سەرمایە, حەزدەکەم لەئاورەکە نیزیکتر بی ـ یادۆ, بڵێ چای بۆ کاك هراند و کاکە حەمەی بێنن..."

چەند لەحزەیەك تێ پەڕین, بارۆن هراند قوتووە سیغارەکەی دەرێنا, وەك جاری پێشوو ئیزنی لە بابم خواست ـ وەك ئەو جارەش هەستا قوتووە سیغارەکەی لەپێش راگرت و خولقی کرد" بابم سیغارێکی هەڵ گرت, بارۆن هراند قوتووە سیغارەکەی بۆ حەمە فەرەجیش راگرت و چەماغی بۆ بابم لێ دا.

بابم مژێکی لە سیغارەکە دا, و گوتی:"باشە, بەخێر لەکوێ را دێی؟"

"لەماکۆوە دێمەوە, ئاغا, لە ورمێ بارم لێ دابوو... خەلیفە نامەی وێ دابووم, گوتم بیهێنمە خزمەتتان."نامەیەکی دەرهێناو دایە دەست بابم.

بابم گوتی:"نامەگەیێن خۆش بێ... ئێستا ئەگەر ئەم جووجیلەیە بێڵێ..." منداڵەکە هەرکە پاکەتەکەی دی دەستی بۆ برد. بابم گوتی:"نا... خۆ ئەتۆ "کەکە"ت نەدیوە...!" ئاتەکی سەڵتەکەی هەڵ دایەوە "ئێستا وەرە بیبینەوە, پاشان ـ باش؟" بەلام منداڵەکە پێی چەقاندبوو. بابم پاکەتەکەی کردەوە, کاغەزەکەی دەرهێنا, و پاکەتەکەی وێ دا, و گوتی:"ئێستا برۆ کاکە یادۆ ـ یادۆ, بانگی کە!" بانگی منداڵەکەم کرد, نەهات.

بابم پێکەنی ـ ڕوومەتیی بە دووقامکان گرت, و گوتی:"ئەمن مەیموونی خۆم دەناسم! بۆ نەچوویە کن یادۆ...! هەر دەبێ لەسەر کۆشی من لە خۆ بمیزی! عەیبە, شەرم بکە ـ ئەتۆ ئیدی ماشەڵڵا پیاوێکی بۆخۆت!..." و بە هەرجۆر بوو نامەکەی خوێندەوە.

هراند گوتی:"ئاغا, خەلیفە زۆری سەلام لێدەکردی ـ ڕەنگە لەنامەکەش دا بۆی نووسیبی, دەیگوت ئاغا بۆخۆی لە ناوچەیەو خەڵکی ناوچەکەیە, وەزعی وێ باشتر دەزانێ, هەر وەختێك بۆخۆی پێی باش بوو بیان نێری, یان خەبەر بدا ئێمە بە دوایان دا بنێرین..."

ڕوخساری بابم تێك چوو, هەناسەیەکی هەڵکێشاو گوتی:"بەداخەوە ئێستا کاری ئەو کچە کەوتۆتە بەر کەرەمێ خوای... ڕاستییەکەی, ئێستا پەژیوانم, دەڵێم بریا جارەکەی دیکە لەگەڵ تۆ ناردبام... ئەگەر ناردبام لەوانە بوو ئێستا ئەم گرفتارییە نەهاتایە پێش..." هراند بە نیگەرانییەوە گوێ قولاغ بوو. بابم گوتی:"نەخۆشە, کەوتوە, بێهۆش و بێحاڵە... یەکێك دەڵێ ئەسپەکە, یەك دەڵێ کەوتوویەیە... نازانم ئەم ڕۆژانە بەم نەخۆشییە دەڵێن چی, ئەوەی لە ئەسپێ پەیدا دەبێ..."

هراند گوتی:"تیفووس, ئاغا؟"

"بەڵێ, تیفووس... ئەو کچە فەقیرە بێهۆش و بێحاڵ کەوتوە ـ و تێماوین, نازانین چ بکەین ـ دەستیشمان بە هیچ کوێ ڕاناگا...نە دەرمانێك, نەدوکتۆرێك... لە خوا بەولاوە هومێدێکمان نەبوو. هەر پێش پێی تۆ لە دوای ئەم بڕای حازرییەم ناردبوو کە تکای لێبکەم (حەمەفەرەج گوتی:"ئەمر دەکەی, ئاغا!") بچێتە شاری, بەڵکوو دەرمانێکی بۆ بێنێ, یان خوا لە دڵی دوکتۆرێکی باوێ لەگەڵی بێ... ئەمن بۆ خەرجەکەی هیچ قسەم نیە ـ بەڵام فەسڵەکەی خراپە, ڕێگاکەش دوورە... و جگە لەوە ڕێگایەکیش نیە, هەمووی کێو و بەندەنە... بەهەرحاڵ خوا تۆی گەیاند... دەقیقەیەك تەشریف بێنە." هەستا, منداڵەکەی لەباوەش کرد, و چوو بۆ لای ژووری دایکم, ئەمن و کاك هراندیش بەدوای دا ـ بابم لە پشت دەرگاوە گوتی:"فاتم!"

"بەڵێ, ئاغا!"

"دەمەوێ دەقیقەیەك بێمە ژورێ..."

"فەرموو."

بابم دەرگای کردەوە, و بە دەست ئاماژەی بۆ جێوبانەکەی دادەئامین کرد... "چۆنە ئامین؟"

"هەروەك خۆیەتی."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بەڵێ, دەی بینی ئاوایە." و هاتنەوە لە دیوەخانێ دانیشتن... بەڵێ, فەقیرە بێهۆش و بێحاڵ کەوتوە ـ ئەوەش با بڵێم, کاك هراند, خەتای خۆی بوو ـ هەرچەند فەقیرە خەتاشی نەبوو: فەقیرە خێری کردو شەڕی هاتە ڕێ! خزمەتکارێکمان هەبوو, کە ساڵی رابردوو لە لامان ڕۆیشت. ئێستا مردوە خوا عافووی کا, بەڵام پیاوێکی بێکەڵك بوو... بەهەرحاڵ, چەند ڕۆژ لەمەوبەر بە حاڵێکی زۆر شڕەوە, نەخۆش, بێچارە, لێقەوماوو زەلیل هاتەوە... چیی لێبکەین؟ خۆ ناتوانین دەری بکەین, ئەویش بەو حاڵەوە." پێکەنینێکی نابەدڵی کرد, دەیگوت:"هاتۆتەوە ماڵێ" هەرچۆنێك بێ. بە قەولی خۆی هاتبۆوە "ماڵێ"... الحکم لله, لەکادێنێ خەواندمان... عومری درێژی بۆتۆ بەجێ هێشت, وابزانم بەسرپێرێ بوو... پاش ئەوەی مرد, تێگەیشتین کە بەڵێ دادەئامین سەربەخۆ, لە رووی دڵسۆزییەوە, شەوانە کە هەموو نوستوون چووە پێی راگەیشتوە!... و ئاوا خۆی بەدبەخت کرد... ئێستاش بەراستی تێماوین..."

شۆفیری هەرمەنی سپی هەڵ گەڕابوو, دیسان قوتووە سیغارەکەی بۆ بابم و حەمەفەرەج راگرت و بۆخۆشی سیغارێکی داگیرساند و قوتووە سیغارەکەی بە شەمچەوە لەپێش بابم داناو گوتی:"ئاغا, ئێستا چ دەفەرمووی... ئەمن لە ئێستاوە لە خزمەت جەنابت دام..."

بابم گوتی:"سڵامەت بی کوڕم, خوا عەمرت درێژ کا ـ خێرە کاك هراند ـ غەریبە, گوناحە. یادۆ, هەستە ئەم مەیموونەی بدە بە منداڵەکان, هەربینا میزەکەی کرد... ئەدی, بێغیرەتی لەخۆمیز, دیوتە چۆنی خۆ لەسەر کۆشم شل کردوە!... بەڵێ, جارێ با لەم بارەیەوە خاترجەم بم, دوایە ـ بە ماشێن هاتی؟"

"بەڵێ, ئاغا ـ ماشێنەکەم لەجێی جاری دی بەجێ هێشتوە ـ لەلای شاگردەکەم."

بابم گوتی:"دەبوو ئەو فەقیرەش بێنی... دەشتەکە ساردە..."

"بەڵێ, بەڵام وەسیلەی پێیە, ئاغا."

"ئەو جارە نارەحەتیەکتان تووش نەبوو؟"

"نەخەیر, ئاغا, نارەحەتییەکی وا نەبوو ـ بەڵام لە خوار بەندەنەکە تفەنگچی پێشیان پێگرتین..."

"کام بەندەن؟"

"هەر ئەم چیایەی ئەم بەر."

"خۆ تورك نەبوون!؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"نەخەیر کورد بوون... تۆزێك ماشێنەکە گەڕان... بەراستی، ئاغا، نەم پرسی، بەڵام وا دیار بوو لە شتێك دەگەڕان، چونکە تەنانەت لە پشت ماشێنەکە چادرێکمان بەسەر نوێنەکان هەڵ کێشابوو، ئەویشیان هەڵ دایەوەو تەماشایان کرد... بەڵام ئێستا بە رواڵەت هەموو جێیەك ئارامە، سەربازێکی زۆر هاتوونە سنوور" پاسگاکان سەر لە نوێ دانراونەوە، و تورکەکان چوونەوە جێی خۆیان... ئێستا ڕێگاکان ئەمینن..."

"بەڵێ، خەبەرم هەیە..." پێکەنینێکی نابەدڵی کرد:"بەڵێ ئێستا قوڵەنۆکەرەکانی تورکان لێیان قەوماوە ـ هەتیو بوون، نامە دەنووسن!" مەبەستی سەرتیپ و غەفوورئاغاو ئەو جۆرەکەسانە بوون. غەفوورئاغا بە کەریم ئاغادا نامەی بۆ ناردبوو.

حەمەفەرەج گوتی:"ئاغا، ئەگەر فەرمایشتێکت بە من نیە، مەرەخەس دەبم..."

بابم گوتی:"جا پەلەت چیە... چات خواردەوە؟..." فکری پەرت بوو.

"بەڵێ، ئاغا، خوا بە زیادی کا...!"

"زۆر باشە... زۆر سوپاس... زەحمەتت کێشا..."

حەمە فەرەج ڕۆیشت.

بابم گوتی:"بلێ چای بێنن ـ بە منداڵەکانیش بلێ بێن."

برایەکان هاتن ـ کزو ماتەمبار لە قوژبنێك دانیشتن.

هراند گوتی:"ئاغا، ئیوە جوابی نامەی خەلیفە بنووسنەوە، ئەمن دەچم ـ لەبن عەرزێش بێ دوکتۆرو دەرمان لەگەڵ خۆم دێنم... دەفەرمووی ئەمانەش لەگەڵ خۆم دەبەم..." ئاماژەی بە جووتە برایەکە کرد.

بابم گوتی:"ڕێگا بدە کەمێك فکری لێ بکەمەوە ـ لەگەڵ خێزانم قسە بکەم... بەڕاستی، کوڕم، هۆشم لەسەر خۆ نیە." ڕووی کردە شاهۆ، وگوتی:"شاهۆ، ڕۆڵە، دەڵێی چی... پێتان خۆشە بچن؟"

شاهۆ گوتی:"نا، بابە، لەلای دادە ئامین و ئێوە دەمێنینەوە..." و گریا.

بابم ناڕەحەت بوو... هراندیش ناڕەحەت بوو... بابم سوور هەڵ گەڕابوو، یەك دوو مژی لەسیغار داو، گوتی:"مەگری کوڕم، خوا کەریمە ـ ئیشەڵڵاخوا ڕەحمێك دەکا ـ مەگرین." وەسمانیش هەر چلمی هەڵ دەلووشی. "سوپاس، کوڕم...خوا عەمرتان درێژکا...!" و ڕووی کردە هراند:"ماشەڵڵا منداڵێکی زۆر ئاقڵن... جاریَ با دوکتۆر بێ...!" لە وەڵامی تێکچوونی هراند دا گوتی:"فەقیرانە هەقیانە... ئامین ژنێکی زەحمەتکێش بوو ـ وەك دایکێك پێیان ڕادەگەیشت... ئەوەندەیان پێ ڕادەگەیشت کە ئەمن هەروام نەدەزانی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لێرەشن... هەقیانە... ماشەڵڵا، عەمردرێژ بن... هەرچەند دەترسم ئەو فەقیرانەش تووش بن...!"

"ئاغا، ئەگەر جوابی نامەی خەلیفە بنووسیەوە ئەمن هەر ئێستا وەڕێ دەکەوم... بەرەبەری بەیانی دەگەمەوە، سبەی شەوێ لێرە دەبین..."

"نا... ئەمشەو نا ـ تاریکە شەوە... جگە لەوە هەوریشە ـ دەترسم خوانەکردە تووشی پێشهاتێك بن و دوایە پەژیوان بینەوە... ئەمشەو و سبەیشەوێ بەتەمای خوا دەبین... سبەینێ ئیشەڵڵا بەیانیی زوو وەڕێ بکەوە... ئەوی دیکەی بەخۆت وهیممەت و پیاوەتیی خۆتە ـ خوا عەمرت درێژکا ـ بارێکی گەورەت لەسەر دڵی من هەڵ گرت...!"

شۆفێرەکە گوتی:"ببوورە ئاغا، ئەو مەلایەی بریندار ببوو، وەزعی چۆنە...؟"

"شوکور چاك بۆتەوە ـ لەپێش پێی تۆ دا لێرە بوو... لەو نێوە دا ئەم حەیوانە بەستەزمانە بوو بەقوربانی ـ دەستی ئازاری دیوە، ناتوانێ باش بڕوا، دەشەلێ... دیسان چاکە کە ماوە... کاك هراند، حەیوانێکی سەیرە ـ کوردگوتەنی دەتفەنگچیی باش دێنێ... بۆخۆت دیتت، رەنگە لە بیرت بێ، ئەو جارە کەهاتی جێگاکەی لە هۆوێ بوو." ئاماژەی بۆ جێگای کارۆ لە قولینچکی سەرپلیکانەکان کرد. لەوەتا ئامین نەخۆشە هاتۆتە ئەم بەر ـ بێ ئەوەی هیچ کەسێك پێی گوتبێ ـ وەك بنیادەمێکی ئاقڵ رەفتار دەکا. سەرم سوڕماوە، ئەو شەوەی ئەو لاوە هەژارە مرد بە زمانی بێزمانی پێی گوتین ـ ئێمە حاڵی نەبووین. بەڵێ، حەیوانێکی سەیرە... رەنگە بیستبێتت، ئەو رۆژەی ئەگەر ئەو حەیوانە نەبایە، ئەمن بێگومان کوژرابووم..."

شۆفێر گوتی:"بەڵێ، بیستم ـ تکین (خاتو) ئارمێن بۆی باس کردم، ئەو کوڕانەش باسیان کرد..."

"بەراست لە بیرم چوو ـ نەم پرسی. دایك و بابی ئەم کوڕانە خەبەریان نەبوو... خەلیفە هیچی نەگوت؟"

"نا، ئاغا، هێشتا خەبەریان نیە."

بابم سیغارێکی دیکەی هەڵ گرت:"ئیشەڵڵا دەبێ... باوەڕ کە کاك هراند بەم دووسێ رۆژە دەساڵ پیر بووم ـ ئەم منداڵە نەبێ شێت دەبم... ئای، بەڕاست چاك بوو بیرم کەوتەوە ـ ئەم زەحمەتە ئیدی ئی خۆتە. بیستوومە مەمکە فەرەنگی هاتۆتە شاری، هی منداڵان. دەمەویست ئەگەر زەحمەت نەبێ یەك دوو دانەمان بۆ بێنی، بە شووشەوە. دەزانی، ئێستا کە دایکی نەخۆشە بیانوو دەگرێ... ئەگەر مەمکە فەرەنگی هەبێ، شەوانە کە وەخەبەر دێ تێرکردنی ئاسانترە... ئەگەر نابێتە زەحمەت."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"نا, ئاغا, زەحمەتی چی, بەسەرچاو, حەتمەن." دەفتەرێکی چووکەڵەی لە گیرفانی دەرهێناو یادداشتیکرد... شتێکی دیکەتان پێویست نیە؟"

"نا, پێم وانیە ـ زۆر سوپاس... دیسان یەك دوو قومی لە سیغارەکە دان "با... با ـ لە بیرم چووبوو. زەحمەت بکێشە دوو ژێرکراسی گەرمیش, بە سەلیقەی خۆت بۆ ئەم کوڕانە بێنە... سەرمایە, فەقیرانە لیباسێکی باش و بەکەڵکیان نیە. دەترسم نەخۆش بکەون... دراوەکەشیان هەر ئێستا دەدەمە خزمەت..."

"نا, ئاغا, ئەمر دەکەی!"

"نەخەیر, دەبێ وەری گری... ئەمن لەبابیانی دەستێنمەوە." بە پێکەنینەوە لێیزیاد کرد:"لێیدەستێنمەوە ـ پێت وایەهەر ئاوا لێیان خۆش دەبم!"

"بەچاوان, بەچاوان... خۆ ئیستا قیمەتەکەیان نازانم ـ وەختێك کڕیمن و هێنامن, بەچاوان ـ عەرزت دەکەم."

"حەتمەن؟"

"حەتمەن."

شێومان خوارد, گەڕێك چاشمان خواردەوە. گوتم:"بابە, جێی کاك هراندیان لە ژووری کاك ڕەشید ڕاخستوە..."

بابم گوتی:"زۆر باشە, کەوایە ئەتۆ ئەوکەل و پەلەی کاك هراند بەرە ژوورەکەی خۆی با بەیانی لە بیری نەچن..." ئاماژەی بەو قوتووانە کرد کەکاك هراند لە پەنای کەوشکەنان دای نابوون.

کاك هراند گوتی:"ببوورە, قابیلی ئێوەش نین ـ هێندێك نوقڵ و شیرنیاتە ـ دیاریی ورمیێیە... رەنگە ئەمشەوو سبەی شەو بتوانن منداڵەکەی پێ ژیر کەن... ئیشەڵڵا ئەگەر شتێك نەیەتە پێش, سبەی شەوێ ئەم وەختانە لێرەم..."

"ئیشەڵڵا هیچ نابێ... زۆرتان زەحمەت کێشاوە, پێم خۆش نەبوو ئەو زەحمەتە بکێشن... (بلێ ئەو منداڵەی بێنن.)... زۆر باشە, ئێستا ئەتۆ ماندووی, فەرموو پاروەە نانێك بخۆ و ئیسراحەت بکە ـ هەتا ئەمن جوابی نامەی خەلیفە بنووسمەوە."

"ئاغا, ئەمن بەیانی زوو, وەڕێ دەکەوم. بۆ ئەوەی زەحمەتتان نەدەم ئەگەر دەکرێ نامەکە پێش نوستن بگەیەنە من کە بەیانی موزاحیمتان نەبم."

" بەچاوان, بەڵام ئەمن بەخەبەرم... لەبارەی منەوە نیگەران مەبە... بەچاوان. کاك هراند هۆشم زۆر لە جێی خۆی نیە. لەوانەیە خوا نەکردە لە بیرم بچێ لەنامەکەدا بنووسم. بەخەلیفە بلێ لە خەمی پووڵەکەی دا نەبێ, حەتمەن دوکتۆری بنێری... ئەگەر بۆ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوێك, تەنانەت بۆ سەعاتێكیش بووە ـ ئەوەت لە بیر نەچێ... مەمكە فەرەنگییەكەش..."

"یادداشتم كردوە, ئاغا, شتێك نیە لەبیرم بچێتەوە."

كاك هراند چۆ ژوورەكەی خۆی, و بابم بەزەحمەت جوابی نامەی خەلیفەی نووسیەوە, و بە دایكمی گوت كە بۆ رێگایە نان و رۆنەكەرە و هێلكەكولێو بۆ كاك هراند دابنێ. تا لە رێگایە رانەوەستن.

بەیانیی رۆژی دوایە مامۆستا هاتە ئەحوالپرسینی نەخۆشەكە ـ باسی هاتنی شۆفیرەكەو نامەی خەلیفەی كرا. بابم نامەی خەلیفەی دەرێناو وە مامۆستایدا. نامەی خەلیفە زۆر بە حورمەتەوە نوسرابوو, زۆری سوپاسی گەورەیی و دڵئاوایی بابم كردبوو, و نوسیبووی لە دوورەوە بە بیستنی ئەو قسانە كە شۆفیرەكە و خەڵكی دیكە بۆیان گێڕاوەتەوە, سەری سوڕ ماوە: داخوا ئەوەی دەی بیسێ راستە؟ ئایا لەم دنیایە دا هێشتا ئەو جۆرە كەسانە ماون؟ هەم غوربەتیی هەستاوەو هەم خۆشحاڵ بووە ـ خۆشحاڵی لەوە كە هیشتا ئینسانی وا گەورە هەن كە ژیانی خۆیان بەخاتری لێقەوماوان دەخەنە مەترسییەوەو ئەو هەموو لەخۆبووردوویییە دەكەن, نارەحەتییش لەو بابەتەوە كە بۆچی "سەرۆكانی" ئەم دوو نەتەوەیە لە رابردوو دا ئەو رەگی ئینسانەتییەیان تێدا نەبووەو ئەم رەگی ئینسانەتییەیان لەبەر چاو نەبووە... تەنانەت لە تاریفی بابم دا گەیشتبۆ جێگایەك كە نووسیبووی ئارەزوو دەكا رۆژێك بێ شانازیی ماچكردنی لاقی ئەم پیاوەمەزنە ـ واتەبابم ـی بە نسیب بێ و لێی زیاد كردبوو كەهەر ئەمر و فەرمایشتێكی هەبێ بەسەر وماڵەوە لەخزمەت دایە.

مامۆستا گوتی:"خوا هەقە... نامەیەكی ماقووڵە ـ اشهدبالله!"

KKK

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٨

بابم ئەو دوو رۆژەی چۆن لـێ‌گوزەرا هەر خوا دەزانێ. زۆر جار دەبوو لەو جۆرە وەختانەدا پێکەنینێکی تاڵی دەکردو دەی‌گوت دەڵێن دڵت بەوە خۆش بێ ئەگەر کـەس نـەزانێ خـوا دەزانێ! و بنیادەم نازانێ بڵێ چی, چون عەیبەکەی ئەوەیە خوا ئەو "زانین"ەی خۆی بەکەس ناڵێ, نعوذباللە غەزەتە (رۆژنامە) و کتێبیش نانووسێ... خـەڵك لـەکوێ بـزانن ئـەو و کەسانی وەك وی چەندیان ئازار چەشتوەو خوێنی دڵیان خواردوە!

بەڵام ئەمن هەرچەند منداڵ بووم دەم زانی فەقیرە لەحزەیـەك ئـارام وئـۆقرەی نیـە, وا بێ‌تاقەت بوو کە لەو ساردو سەرمایەدا دەچۆ ئەوبەری چۆمی, و لەوێ لەسـەر ئـەو تاتـە بەردە سارد و سڕە دادەنیشت و چاوی دە رێگاوە دەبڕی. وەختێك دەهاتەوە لە سـەرمان شـین هەڵ گەڕابوو.

دایکم گوتی:"پیاوەکە, خۆت لە بەین مەبـە! ئەلحـەملای وەزعـی باشـە!... هێشـتا درەنگ نەبووە... ئەمڕۆ رۆیشتوە, خۆ فەقیرە باڵی پێوە نین!"

بابم بە جاڕزی‌یەوە دەی‌گوت:"دەزانم... نارەحەت نیم..." دوایە:"هێندە دەڵێی‌و دەڵێی نارەحەتی کەم کەم خەریکم نارەحەت دەبم!" دڵی نەدەهات چاو لە قەڵافەتی‌کزو داتـەپیوی دادەئامین بکا..."ئەمڕۆ چۆن بوو..."

"ئاوا کە دەی بینی!"

بابم ئیستا بەپێچەوانەی جاران, بەیانی‌یان درەنگ لە جێی دەهاتـە دەر ـ لـەنێوجێ‌دا دادەنیشت, سیغاری دەکێشا... دوایە دیسان لێفەکەی بەخۆی‌دا دەدایەوە... دووبـارە لای دەبردەوەو دیسان دادەنیشتەوە. چاوەڕوانی کەسێك بوو کە پەیدا بێ و بێ‌ئەوەی لێی بپرسـێ بڵێ کە دادەئامین وەزعی باشە. دەترسا بپرسێ, نەوەکا...

دەچوو, تاوێك تەماشای دەکردو دەهاتـەوە ژوورەکـەی خـۆی, و هێشـتا دەدەقیقـە پـێ نەچووبوو, دەی‌گوت:"یادۆ, هەستە بچۆ بزانە ئامین چۆنە؟"

دەچووم و دەهاتمەوە.

"ها, دایکت چیی گوت؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"گوتی شوکور باشه."

بابم دەیگوت:"خوایە شوکورا!" بە راوێژێك کە دەیگـوت شـوکرانەبژێرە کـە هێشـتا هەناسەی دێ!

چەنددەقیقە خەریکی ئاگرەکە دەبوو... "کەس بەم حەیوانە راگەیشتوە؟"

"بەڵێ, شاهۆ فەقیرە هەمموو شەوێ هەڵ دەستێتەوە پێی رادەگا..."

لەدوێنێ شەوێوە کە شـاهۆ گـوتی لەگـەڵ دادە ئـامین لـەلای بـابم دەمێنێتـەوە بـابم خۆشەویستییەکی سەیری دەرهەقی ئەو برایانە پەیدا کردبوو. هەتا دەهات دەیگوت. بـە شاهۆو وەسمانیش بلێ بێنە ئێرە ـ بە تەنێ لەوێ دانەنیشن.

دەهاتن..."رۆڵە, وەرنە سەرتر ـ سەرمایە... باشە, نەتان گوت چەند بران... چەند خوشکتان هەن...؟" هەتا ئێستا لێی نەپرسیبوون, و ئێستا لەگەڵیان گەرم بوو. لەسـەر پلیکانان هەروەختێك تووشیان دەبوو دەستی بەسەردا دێنان.

ΠΠΠ

رۆژی دیاریکراو بوو... ئەی کە ئەوماوەیە چەند درەنگ گوزەرا! دنیا تاریك ببوو بەڵام هێشتا خەبەرێك لە هاتنەوەی هراند نەبوو. دادەشیلان لامپای هەڵ کردبوو, خـەریك بـوو بیهێنێ. هێشتا نەگەیشتبۆ بەر دەرگا, بابم توورە بوو:

"چ وەختی چرایەیە؟ هێشتا دنیا رووناکە... بیبەوە, بیبەوە!"

دادە شیلان چرایەکەی بردەوە ژووری دایکم... ئەمنیش چووم. دادەشـیلان گوتی:"بـابم دەڵێ..."

دایکـم گوتی:"گـوێم لـێبوو, رۆڵـە... پیاوەکـە فـەقیرە بێتاقەتـە, بـە پەلەیـە, هەقیشیەتی, چاوەڕوانە... خۆی فریو دەدا!... پێی وایە ئەگـەر چـرایەکە هـەڵ نەکـەین شـەو دانایـە!... زۆر باشە! جارێ هـەر لـەوێ دای نـێ... چـەند دەقیقـەی دیکـەش رادەوەستین... خوایە زۆر شوکورا..." وەك گێژان دەستی رێك خستن... "خۆم بەخۆم کرد ـ دەستەکەم بشکێ... دەم زانی سرکەدانان بە بنەماڵەی مەوە نایە. کەچی چووم بە هـیچ و خۆڕایی سرکەم داناو ئـەم بەڵایـەم بەسـەر خـۆم و ئـەو پیرەپیـاوە هێنـا... دەسـتەکەم بشکێن!"

بابم بانگی کرد:"فاتم!"

"بەڵێ, ئاغا..." و بە روخسارێکی زۆر خەماوییەوە هات.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمشەو ئەو دوکتۆرە دێ... با ژوورەکەی چرای هەبێ... فکری چرات بۆ کردوە؟ ئەگەر نەت کردوە چرا گڕسۆزەکە بنێرنە خوارێ بلێ نەوتێی تێکەن, بۆخۆت شووشەکەی خاوێن بکەوە, کارەکەرو نۆکەرەکان نەی شکێنن... هەڵیکەو بێنێرە دیوەخانێ لامپایەکەش لە ژووری رەشیدی دانێ بۆ دوکتۆر... گڕسۆزەکە پڵیتەی تێدایە؟"

"بەڵێ, تێیدایە, پڵیتەی زیادییشمان هەیە... بە چاوان. چاك بوو وەبیرت هێنامەوە... هیچ لە بیرم نەبوو... ئێستا حەتمەن دێ؟ خوا بکا بێ... ئاغا, لەخوای شاراوە نیە, بۆ لە بەندەی شاراوە بێ, وەزعی ئەو کچە کلۆڵە زۆر خەراپە... خوا رەحم بەمنداڵەکەی بکا... تێماوم, هۆش وفکرم کار ناکا... نازانم دەمەویست چ بڵێم... ناردم مامۆستا بێ, یاسینێکی لەسەر بخوێنێ..." ئیدی لەبەر گریانێ قسەی بۆ نەکرا...

بابم لەنێو ژوورەکەدا دەستی کرد بە "غاردان". هاتوچۆی دەکرد, بەڵام چ هاتوچۆیەك ـ بە وێرغە دەرۆیشت! دەچوو هەتا ئەوسەری ژوورەکەو دەهاتەوە ـ ئیدی باکی نەبوو داخوا ئاتەکی کەواکەی وەسەگەکە دەکەوێ یان نا. دەرگای ژووری دایکمی دەکردەوە, دەچوو ژوور سەری دادەئامینێ, چەند لەحزە تەماشای دەکرد... و دووبارە بە غاردان دەگەڕایەوە.

بە دەنگێکی گڕەوە گوتی:"بڵێ خێرا لامپایەکە بێنن!"

خوشکەکان تێکیانەوە داویشت, چڵمیان هەڵ دەلووشیو فنەفنیان دەکرد... بابم سوور داگیرسابوو, چاوەکانی خوێن گرتبوونی ـ دەهات و دەچوو.

مامۆستا هات, بابم هیچی نەگوت ـ نەسلاوێك نە بەخێراتنێك ـ دەستێکی راداشت:"بیبە ئەو ژوورە..."

مامۆستام بردە ژووری دایکم. دایکم گوتی:"رۆڵە, بڵێ شاهۆ و وەسمانیش بێن... نەبالقن بەڵکوو خوا رەحمێك بکا!"

شاهۆ و وەسمان چوون. بەهاتنی مامۆستا بێدەنگییەك بەسەر ماڵەکەدا هات, مامۆستا لەژوور سەری دادەئامین دانیشت, قورئانی لەژێر عەباکەی دەرهێنا, ماچیکرد... و کردیەوە... و دەستی پێکرد:"یس, والقرأن الحکیم. انك لمن المرسلین, علی صراط مستقیم. تنزیل العزیز الرحیم... لتنذر قوماً ما انذر أباؤهم فهم غافلون."

ئیدی لەهیچ جێیەکی ماڵەکە جگە لەدەنگی قورئان دەنگێك نەبوو. شاهۆ و وەسمان لەبن جێوبانەکە دانیشتبوون و دەگریان. دایکم منداڵەکەی رووت کردبۆوە, و لەسەر دەستیی دانابوو... بە شاهۆ و وەسمان و خوشکەکانی گوت:"رۆڵە, هەرچی گوتم ئێوە بەسپایی دووپاتی بکەنەوە...!" منداڵەکەی بڵند کردو رووی کردە ئاسمان:"خوایە رەحمێك

بەم مندالّە بکە بۆ خاتری محمد وئالّیمحمـد...!" براکـان و خوشـکەکان گوتیانـەوە:"بۆ خاتری محمدو ئالّی محمد!" دایکم گوتی:"رۆڵە, دەستەکانیشتان بۆ دوعا بەرز کەنـەوە..." پاشـان:"گوناحە..." هـەموان گوتیانەوە:"گوناحـە!" دایکـم مندالّەکـەی چـەندجار راوەشاندو بەرەو ئاسمان رایگرت کە خوا باشتری ببینێ و رەحم بەرووتیو لێقەوماویەکەی بکا ـ مندالّەکە قژقژ پێکەنی. (دواتر زۆر جار میچی نیشـان دەداو"ئێئـێ"ی دەکـرد و لەدایکمی دەویست کە لەسەر دەسـت رایگـرێ و هـەلّیهاوێ و بیگرێتـەوە!" مامۆسـتا یاسینی دەخوێند... دەنگی لـێ هەلّێنابوو..."و جعلنا من بين ايديهم سـدّاً ومن خلفهـم سـدّاً فأغشيناهم فهـم لا يبصـرون" دایکیشـم دەیگوت:"خوایـە بۆخـۆت دەی بینـی!" مندالّەکەی پێشانی خوا دەدا, و باسی بێکەسییەکەی بۆ دەکرد, باسی بەدبەختییەکەی و ئاوارەیی دایکەکەی دەکرد..."مندالّینە دووپـاتی کەنـەوە, بلّێن:"خوایـە بۆخـۆت رەحـم بکە"... ئێوە نەبالّقن." مندالّەکان دووپاتیان کردەوە:"خوایە بۆخۆت رەحم بکـە..." ـ "غەریبن, بێکەسن" ـ "غەریبن, بێکەسن." ـ "کەسی بێکەسـان ئـەتۆی!" ـ "کەسـی بێکەسان ئەتۆی!" ..."رەحم بەم دایك وکورە بێکەسە بکە بۆ خاتری محمدو ئالّی محمـد!" مندالّەکان دووپاتیان کردەوە"بۆ خاتری محمدو ئالّی محمد!..."

ماوەیەك پێچوو... مامۆستا هەروا یاسینی دەخوێند و دایکم هەروا بـۆ خـوای روون دەکردەوەو باسی بێکەسیی دایك وکورەکەو غەریبی و ئاوارەیی ودەربەدەریو بێمالّ وحالّیو جحێلّیی دایکەکـەی دەکـرد وخوشـکەکان و براکـانیش دەگریـان و قسـەکانی دایکمیـان دەگوتەوە. مندالّەکە قژقژ پێدەکەنی ـ ئەمنیش دەگریام... پەرێشان بووم...دەمەویسـت بچمە لای بابم. لەلایەك غوربەتیم هەستابوو و دەگریام, لە لایەکی دیکـەش لەپێکـەنینی مندالّەکەرا پێکەنینم دەهات... ئاورم دایەوە کە برۆم... بەلاّم...

بەلاّم لەگەلّ دیمەنێکی سەیر بەرەورِوو بووم: دیمەنەکە وەك خەونێکی ئـالّۆز دەچـوو... لەنێو شیپانەی دەرگادا شۆفیرەکە لەپشتمەوە راوەستابوو, و پیاوێکی کەلّەگەتی بەدیمەن و جوان چاکیشی لە پەنا بوو... هەردووکیان رەنگیان پەریبوو... ویستم بچم بەبابم بلّێم ـ چۆن بوو بابم پێی نەزانیبوو!... تەماشای ئـەم بـەرم کـرد, دیـتم بابیشـم لەتەنیشـتیان راوەستاوە, دەسەسرەکەی بۆ چاوی بردوە... وەك چەوەندەر سوور هەلّ گەراوە.

لەجێی خۆم رەق بووم. براکان دووپاتیـان کردەوە:"بـۆ خـاتری محمـد و آل محمـد..." و دایکم زیراندی..."بۆ خاتری محمد وآل محمد!"

بابم گوتی:"فاتم!..."

دایکم دەستی شل بوون, خوشکم منداڵەکەی لێ وەرگرت. دایکم وەك لەخەونێکی بەترس راچەنیبێ تاوێك وەك گێژان تەماشای دەوروبەری کرد. پاشان لەقەڵافەتی بابمەوە راما, وەك کارێکی ناشیرنیکردبێ, بە شەرمەوەو بێئەوەی رووی لەکەسێکی تایبەتی بێ گوتی:"دوعامان دەکرد!..."

بابم گوتی:"فکرم پەرت بوو... دەبوو خەبەرت پێ بدەم, هۆشم لێ نەبوو..."

مامۆستا قورئانەکەی تەواوکرد:"صدق الله العظیم" و قورئانەکەی پێکەوەناو ماچی کرد... بابم گوتی:"جەنابی دوکتۆر, وەزعەکەی ئەوەیەکە دەی بینی!..."

ئای, کەوایە ئەمە دوکتۆر بووا! هەمووەمان شادەو ئیمانێکی بەهەقمان هێنا ـ لە روخساری هەموان دیار بوو. هاتنی پزیشك هەمیشە ئەو هومێدو دڵخۆشییەی لەگەڵە. وەختێك پزیشك دێتە ماڵێك خاوەن نەخۆش پێیوایە تازە مردن پێی ناوێرێ و بە هیواو هومێدەوە چاو دەبڕێتە مل بەملەی وی و مردن.

دوکتۆر گوتی:"بێزەحمەت ژوورەکە تۆزێك چۆل کەن!"

بابم گوتی:"مامۆستا, جەنابت بچێتە دیوەخانێ ـ ئەمنیش ئێستا دێمە خزمەت..." مامۆستا گوتی کە لەسەر ئیزنی بابم دەڕوا... و رۆیشت. براکانیش چوونە دیوەخانێ, خوشکەکانیش منداڵەکەیان هەڵ گرت و چوونە ژوورەکەی کاك رەشید.

دوکتۆر بەهراندی گوت:"بێزەحمەت کیفەکەم بۆ بێنە..." و چووە نیزیك جێی دادەئامین. لەپەنا جێیەکەی ئەژنۆی دادا, لوولەیەکی وەرشەوی زۆر باریکی لەکیفەکەی دەرهێنا, سەری لوولەکەی کردەوە, میلەیەکی شووشەیی پلەبەندیکراوی لێ دەرهێنا“ میلەکەی دووسێجار وەك بیەوێ لە عەرزیێ دا و بێشکێنێ راوەشاندو لەبن هەنگڵی دادەئامینێی ناو باسکی بەسەردا نوشتاندەوە... (بابم دەیگوت ئەمە "میزان الحراره"یە" دوکتۆر بۆخۆی دەیگوت تەرمومیتر.")... تاوێك پێچوو, تەماشای سەعاتی کرد, پاشان لوولەکەی لەبن باخەڵی دەرهێنا, لێی ورد بۆوەو گوتی:"بەڵێ...!"

پاشان جومگەی دەستی دادەئامینێی گرت, و دیسان چەند لەحزەیەك تەماشای سەعاتەکەی کرد... ئەمجار لە کیفەکەی "زەڕەبین"ی دەرێنا... هەمووەمان زیاتر خۆشحاڵ بووین: بیستبوومان دوکتۆران زەڕەبینیان هەیەو دڵ و ریخۆڵەو جەرگ و هەموو جێیەکی نەخۆشی پێدەبینن... هەردوو گیرەی زەڕەبینەکەی بەگوێیەوە نان, لێفەی لەسەر سنگی نەخۆشەکە لادا, بەرۆکی کراسەکەی کردەوەو زەڕەبینەکەی لەسەر سنگی دانا... ئەولا, ئەملا... و دووبارە ئەولا... وەك قسە لەگەڵ خۆی بکا, گوتی:"باشە!" دوایە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زەڕەبینەکەی هێنایە خوار بۆ زگی... دیسان هێندێك ئەملاوئەولای پێکردو دوبارە گوتی: "باشە!"

زەڕەبینەکەی کۆکردەوەو لە کیفەکەی هاویشتەوەو دەزگایەکی دیکەی دەرهێنا, وەك بازیبەند کە "سەعات"یشی هەبوو, و شتێکی وەك شەمامەی پلاستیکیی پێوە هەڵاوەسرا بوو. قۆڵی کراسی دادەئامینێی هەڵ دایەوە. بازیبەندەکەی بەست و لە باسکی دادەئامینێی قایم کرد. بە دەستێك جومگەی دەستی دادەئامینێیگرت و بە دەستەکەی دیکەی چەندجاری شەمامەکە رێك گوشی... بازیبەند بایکرد... دوایە پێچی شەمامەکەی کردەوەو بازیبەندەکە بەتاڵ بوو, و دووبارە "سەعات"ەکە وەکار کەوت. دوایەش دووبارە شەمامەکەی رێك گوشی, چەندجار سەعاتی زەڕەبینەکەی لەسەر قوولاییی قۆڵی دادەئامین داناو بە دایکمیگوت: "بێزەحمەت ئەمە راگرە, نەبزوێ..." چەندجار شەمامەکەی رێك گوشی, دیسان پێچەکەی سووڕاندو تەماشای "سەعات"ەکەی کرد... کیسەکە فسەیەکی لێهات و بەتاڵ بۆوە... دووبارە گوتی: "باش!"

لێفەی بەسەر سنگی دادەئامین هەڵ کێشایەوەو هەستا, و لە کاك هراندی پرسی: "ناردت کەل وپەلەکە بێنن؟"

کاك هراند گوتی: "بەڵێ, هەرئەودەم پێم گوتن... ئەگەر چووبن."

بابم گوتی: "رەحیم و حوسێن چوون."

دوکتۆر بە بابمی گوت: "جارێ باشە ـ تەوژمی خوێنی باشە ـ تاشی زۆر لەسەرێ نیە... گیروگرفتێکی تایبەتیی نیە, جگە لە نەخۆشی..." نەختێك چاوی لە دەوروبەر کرد: "هەوای ژوورەکە زۆر خراپە, کەلێنێك بدەنە پەنجەرە با هەوایەکە بگۆڕێ ـ ژوورەکەش نابێ هێندە گەرم بێ..." دوایە "ئاغا, رێگام دەدەن چاوێك لە ژوورەکان بکەم؟ بەڵکوو ژورێکی باشتر لەمە هەبێ..."

بابم گوتی: "دیارە... ماڵ ماڵی خۆتانە, ئاغا... بەڵێ, حەتمەن." و گوتی چرایەك هەڵ گرن بۆ ئەوەی جەنابی دوکتۆر چاو لەژوورەکان بکا. دوکتۆر ژوورەکانی دیت ـ ژووری براکانی پێ باش بوو... بڕیار درا برایەکان جارێ بچنە ژوورەکەی کاك مارف.

دوکتۆر گوتی: "باشە, جارێ هە تا کەل وپەلەکەمان دەگاتێ کارێکمان نیە... لە کوێ دەتوانم دەستان بشۆم؟"

چووینەوە دیوەخانێ, تەشت و مەسینەیان هێنان, و دوکتۆر دەستی شوتنەوەو دانیشتین... بابم بۆ عوزرهێنانەوە گوتی: "جەنابی دوکتۆر, لۆمەمان مەکەن... نەخوێندەوارین... راستییەکەی چیتان لێ بشارمەوە دەستمان لە هەموو جێیەك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بڕابوو... ئەوەمان پێمابوو کە دیتان..." پێکەنینێکی تاڵی کرد"ئەم جۆرە وەختانە دوعا دەکەن. دایکان منداڵی چووکەڵە رووت دەکەنەوەو بە خوای نیشان دەدەن, تا رەحم بە دایکی بکا... چ بکەن فەقیرانە! ئەوە کە دیتان منداڵەکەیان لەسەر دەست دانابوو, و هەڵداو پێدایان پێ دەکرد, بۆ ئەمە بوو... بەو هیوایە کەخوا باشتری ببینێو بەزەیی پێی دابێتەوە... و رەحم بە دایکی بکا... بەهەرحاڵ ببوورە... خەجاڵەتین..."

دوکتۆر غوربەتیی هەستا, گوتی:"بە پێچەوانە, ئاغا, بەراستی ئێمە خەجاڵەتین!... ئەمن تێماوم, نازانم بڵێم چی... ئاغا, ئەمە ئەوپەڕی خۆشەویستییە ـ ئەوپەڕی لوتفە ـ باوەڕ بفەرموون ئەمن بە دیتنی ئەو دیمەنە راتڵەکام ـ ئەمە ئەوپەڕی لوتفە! ئێوە ئەوپەڕی خۆشەویستیتان نیشان دا... خانمەکەتان ئەوپەڕی خۆشەویستیی نیشان دا... ئەمن هەر لەو کاتەوە رێزێکی زۆرم دەرهەق بە خانمتان پەیدا کردوە ـ باوەڕ فەرموون ئەو هەستەی بەرامبەر بەو پەیدام کردوە راست ئەو هەستەیە کە بەرامبەر بەدایکم بوومە... ئاغا, ئەمن لەم ماڵە هەست بەغەریبی ناکەم... "

بابم گوتی:"سەروماڵ پێشکەشە, ماڵی خۆتانە."

دوکتۆر لەدرێژەی قسەکانی دا گوتی:"ئەو هەموو لوتفە... ئەو هەموو گەورەیی‌یە... بەراستی نازانم چ عەرز بکەم... و ئێوە ئەوپەڕی گەورەییتان نواندوە...!" چاوی پڕ ببون لە فرمێسك!

بەڵام ئاغای دوکتۆر دڵخۆشی‌یەکمان بدەیە... شتێك بفەرموو... هەتا ئێستا هیچت نەفەرمووە... ئیشەڵڵا ئومێد هەیە؟ منداڵەکان چاوەڕوانن... نیگەرانن ـ چاوت لێیە لە پشت دەرگا راوەستاون... بۆ ئەوەی جەنابت شتێك بفەرمووی... تا ئێستا هیچت نەفەرمووە!" دەنگی بابم گڕ بوو, گۆڕابوو, تا ئێستا قەتم وا نەدیبوو.

دوکتۆر گوتی:"نا, خەیاڵتان تەخت بێ... شوکور جحێڵە ـ وەزعی دڵ و تەوژمی خوێنی باشە ـ تاشی لەسەرێ نیە... ئەوەندەی پێوەندیی بەزانستی منەوە هەیە مەترسی‌یەك هەڕەشەی لێناکا ـ ئەوی دیکەشی بە دەست خوایە..."

بابم پێکەنینێکی گریاناویی کردو گوتی:"هەستە, رۆڵە, مزگێنی بە دایکت و منداڵەکان بدە ـ بڵێ ئاغای دوکتۆر دەفەرموێ مەترسیی نیە...!" و دەسەسڕەکەی بۆ چاوی برد و چەند لەحزە رای گرت. پاشان فرمێسکی سڕی, بە پێکەنینەوە گوتی:"دەبووری, کاك دوکتۆر, پیری و هەزار عەیب... پیر پێکەنینیشی گریانی دەگەڵە. پیاو کە پیر بوو دڵیشی ناسك دەبێ, هەرچەند دەڵێن دڵ ناسك پێستیان ئەستوورە... خوا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەوامی عەمرت بدا, جەنابی دوکتۆر, بارێکی گرانت لەسەر دڵمان هەڵ گرت...!" بە شاهۆی گوت:"کوڕم, بلێ با منداڵەکە بێنن ـ ئەم دوانیوەڕۆیە نەم دیوە."

شاهۆ، چوو, و هاتەوە, دادە مەنیج منداڵەکەی هێنا, بەسپایی لەبەر دەرگای دانـاو ڕۆیشت, منداڵەکە بێئەوەی گوێ بداتە میوانەکان, یان ڕەنگە لەبەر ئەوەی میوانەکان لەوێ بوون, خێراخێرا بە گاگۆڵکە هات و خۆی هاویشتە سەر کۆشی بابم. دوکتۆرو هراند پێکەنین. منداڵەکە لەپێش دا تۆزێك چاوی لێکردن, دوایە سەری لەبن سەڵتەکەی بابم دا شاردەوەو هەروا کە بە دزیەوە چاوی لەوان دەکرد خەریکی گیرفانی سەڵتەکەش بوو... نوقڵەکەی دەرهێناو بە پێکەنینەوە بە بابمی نیشان دا...

بابم گوتی:"ئێ... ڕێوی... ئەمە لە کوێ ڕا هات! بخۆ بزانە خۆشە!... نا... بیدە بە بابە!" ڕێوی خێرا نوقڵەکەی خستە دەمیەوەو دووبارە پێکەنی. بابم دەستێکی بە سەروگوێلاکی دا هێنا:"بەڵێ, ئاغای دوکتۆر, ئێستا هەموو دڵخۆشیی ماڵێ ئەم منداڵەیە... ئاغای دوکتۆر چت لێوەشارم نیگەرانم ـ دەترسم خوانەکردە ئەم جووجیلەیەش تووش بێ..."

دوکتۆر گوتی:"نا, نیگەران مەبە... دیارە دەبێ وریا بین... ئێستا با کەل و پەلەکە بێنن... فکرێك بۆ ئەم کاکە جووجیلەیەش دەکەینەوە..."

شێومان خواردبوو کە ڕەحیم و حوسێن هاتنەوە, و شتوومەکەکەیان هێنا. لە نێو کەلو پەلەکەدا دوو تەختی سەفەری هەبوون لەگەڵ دۆشەکێکی تەنك و دوو پەتوو و باڵنجێك کە تایبەتی دوکتۆر بوون. تەختەکەی دیکەشی بۆ دادەئامینێ هێنابوو. دوکتۆر لەپێش دا جلەکانیی گۆڕی, لیباسی ئیسراحەتی کردە بەرو دوایە داوای ئاو و تەشتی کرد. دەرمانێکی هێنابوو لە ئاوێی کرد. پێشان تەختی ژووری براکانی, کە ئێستا ببوو بە ژووری دادەئامین ـ بەو دەرمانە ڕشاند ـ ئەی کە بۆگەنێکی ناخۆشی لێدەهات. بنیادەم دڵ و هەناوی لە ژێڵڵا دەهاتن! پاشان تەختەکەی لێك کردەوە, و گوتی نوێنەکانی دادەئامینێ بۆ بێنن... شاهۆ لینگی داو نوێنەکانی هێنان. دوکتۆر گوتی:"مەلافەتان نیە؟" بابم تەماشایەکی هراندی کرد:"مەلافە چیە؟" هراند مەلافەی پەتووەکەی دوکتۆری نیشان دا..."نا, نیمانە!... هەر دەبێ هومایی بێ؟ لێرە ڕەنگە خام یان جاو دەست کەوێ... بەڵام پیم وا نیە هومایی پەیدا بێ..."

دوکتۆر گوتی:"خامیش عەیبی نیە."

بابم ناردی لەماڵی حەمە فەرەج نیو تۆپ خام هەبوو, هێنایان, و دوکتۆر دانیشت, بە مەقەست مەلافەی بڕی ـ چەند دەرزیە فەرەنگیی لە کیفەکەی دەرهێنان و مەلافەکەی

ساز کرد... و گوتی:"باشه, ئەمەش مەلافە...! ئێستا بچین نەخۆشەکە بێنین... لەگەڵ هراند چوون و دادەئامینیان هێناو لەسەر تەختەکە درێژیان کرد, و لێفەیان بەسەر هەڵ کێشا. دوایە دوکتۆر داوای بزماری کرد. بزماریان بۆ هێنا, لە پەنا سەری تەختەکە بزمارێکی لە دیواری دا... کیسەیەکی پڕ لە دەرمانی پێوە هەڵ واسی. بنی کیسەکە لوولەیەکی نایلۆنیی پێوە بوو, ئاخری لوولەکەش دەرزییەکی پێوە بوو. دەرزییەکەی لە باسکی دادەئامین رۆکرد, و بە چەسپ لە باسکیی قایم کرد. پێچی سەرەوەی لوولەکەی کردەوەو دەرمانەکە دڵۆپ دڵۆپ چووە لەشیەوە!

هەموومان خۆشحاڵ بووین. بابم رەنگ ورووی کرایەوە... ماشەڵڵا لە قودرەتی خوای!

دوکتۆر گوتی:"ئێستا کافوورێکیشی لێدەدەین... دوایە بەخۆمان رادەگەین..." بە بابمی گوت:"گەرمای ژوورەکە هەر ئاوا بێ باشە... ئەمشەو کەسیشی لەلا نەبێ قەیدی نیە, ئەمن بۆخۆم لەو ژوورەی تەنیشتیم, سەری دەدەم..."

بابم گوتی:"بەتەنێ نەبێ باشترە... دایکی دڵی تاقەت ناگرێ, ئەو لەلای دەبێ..."دوکتۆر پێکەنی, گوتی:"باشە, دایکی با لەلای بێ... گوتم رەنگە بەبۆنی دەرمانەکە نارەحەت بێ... ئێستا کە نارەحەت نابێ, با لەلای بێ." داوای شەمچەی کرد... شەمچەم بۆ هێنا" قوتوویەکی چووکەڵەی لە سندووق دەرهێنا, لەشووشەیەك نەختێك دەرمانی تێکرد, و شەمچەی پێوە نا... گڕێکی شین لە قوتووەکە هەڵستا. دەفرێکی چووکەڵەشی دەرێنا, داوای ئاوی کرد, ئاوەکەی لەدەفرەکە کرد و دەرزیو سرونگەکەی لە دەفرەکە هاویشت و بەگازێکی چووکەلە دەفرەکەی هەڵ گرت و لەسەر گڕی چرایەکە رایگرت ـ بەو قووتوەی دەگوت چرا ـ دەفرەکەی دووسێجار بەو گازە چکۆڵە لەسەر چرایەکە گێراو بەقودرەتی خوای هەر لەویەك دوو دەقیقەیەدا ئاوەکە وەکوڵ هات. وەختێك باش وەکوڵ هات دەفرەکەی لە عەرزی دانا. هەر بەو گازە چکۆڵە دەرزییەکەی لەسەر جێدەرزییەکە قایم کرد. دوایە شووشەیەکی چووکەڵەی لە کیفەکەی دەرێنا, بە مشارێکی زۆر چووکەڵە سەرەکەی بریەوەو هەر بەو مشارە لەسەری شووشەکەی دا. سەری شووشەکە تلپەیەکی لێهات و پەڕی" دەرزییەکەی لەشووشەکە راکردو دەرمانی نێو شووشەکەی هەڵ کێشاو هەروا کە نووکی دەرزییەکەی بەرەوژوور راگرتبوو, بەکاك هراندی گوت کەسەری شووشەیەکی دیکەی بۆ بکاتەوە کە دەرمانێکی شلی تێدابوو, هەر ئەو دەرمانەکە"چرا"یەکەی پێهەڵ کردبوو, لە بەستەیەك لۆکە نەختێك لۆکەی دەرکێشاو چۆ لای دادەئامین. قۆڵیی هەڵماڵی, دایکم قۆڵەکەی راگرت, دوکتۆر ئەو لۆکەیەی کە دەرمانە شلەکەی لێ دابوو, بە باسکی دا هێنا, و دەرزییەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

له پێستی قۆڵیی ڕاکرد... , پاشان دەریهێنایەوەو... چەند جار لۆکەکەی بە شوێنی نووکی دەرزییەکەدا هێنا!

ئێستا ئێمە راوەستابووین, دەت گوت خەون دەبینین!

دوکتۆر دەرزیو جێدەرزییەکەی لێك کردنەوەو لەدەفرەکەی هاویشتنەوە, و گوتی:"باشە, ئەمەش ئەم!" روویکردە بابم گوتی:"ئێستا کارێکمان نییە... بەراست ئاغای..."

بابم گوتی:"ناوم رۆستەمییە, بەزاراوەی ئەم رۆژانە... بە زاراوەی خۆوڵاتی ناوم شێرۆیە. حەتمەن کاك هراند عەرزی کردووی..."

دوکتۆر گوتی:"ئەمنیش ناوم ئاوانسیانە, ئارتووش ئاوانسیان... بە راست ئاغای رۆستەمی, لەبیرم چوو بپرسم ـ جلەکانی ئەو پیاوەتان چ لێکردوون؟"

"کام پیاو کاك ئارتووش؟"

"ئەوەی مرد."

"پێم وایە هەر ماون ـ دایان ناون بیان دەن بە موستەهەقێك..."

"نا, بفەرموو دەستیان لێنەدەن ـ لەبیرتان بێ سبەینێ بەیانی ئەوانیش بسووتێنن."

ئەو شەوە دەرمانی بەهەموو ژوورەکان کرد ـ ژووری نۆکەر و قەرەواشەکانیش ـ و ماڵەکە پڕ بوو لە بۆنی دەرمان... وەسبەینێش ڕا دەبوو لیباسی هەموان بکوڵێنین.

دوکتۆر گوتی:" دەفر هەیە بۆ کوڵاندن؟"

بابم گوتی:"دەفری چۆن؟"

"دەفرێك کە بکرێ لیباسی تێدا بکوڵێنی... تەنەکەی نەوتێش بێ, باشە, هەر لەو تەنەکە نەوتانە..."

"بەڵێ, دەبێ هەمان بێ... برۆ لەدایکت بپرسە..."

"هەمانە."

دوکتۆر گوتی:"ئەدی ئوتوو؟"

"نەخەیر, نیمانە... فەقیرە ئامین چەند جاری پێگوتین ـ بەڵام ئێمە خستمانە پشت گوێ..."

دوکتۆر چاوێکی لە هراند کرد, هراند دەفتەرەکەی دەرهێناو لەلای خۆی نووسیی.

دوکتۆر گوتی:"ئێستا کاری ئەمشەومان تەواوە ـ هەتا سبەینێ... رەنگە شتێکم وەبیر بێتەوە... سیرۆمت لەبیر نەچێ ـ واکسینەکانیش... بۆ "گارگین" دەنووسم."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاك هراند شووشەو مەمکەفەرەنگییشی هێنابوون ـ سێژێرکراسی گەرم و باشیشی بۆ من و براکان هێنابوون. ئیدی لەهیچمان کەم نەبوو.

بابم گوتی:"کاك دوکتۆر, ئێستا سبەینێ کە بزانن دوکتۆر هاتوە, ئیدی ئیسراحەتت پێ نایەڵن ـ هەموو نەخۆشن, یەك زگی دێشێ, یەك لاقی, یەکێك تای هەیە, یەك زەردوویی گرتوە... ئیدی نایەڵن بحەسێیەوە ـ فکرێکیش بۆ ئەمانە بکەوە..."

دوکتۆر گوتی:"بەرێکەوت فکرم بۆ کردۆتەوە, دەنووسم لەو دەرمانە گشتی‌یانەم بۆ بنێرن ـ قەیدی نیە."

دوکتۆر پێش نوستنیش دادەئامینی بەزەڕەبین و شەمامەو میزان الحراره فەحس (معاینه) کرد. دایکم بە بابی گوت:"ماشەڵلا لەقودرەتێ خوای, بەم دەرمانە رەنگ و رووی بەتەواوی کرایەوە... ئەی خوا دەست دە عومرت بگرێ لاوە... خەریك بوو شێت بم!"

ئەو شەوە بابم بەچاکی خەوت... کاك هراند بەیانی زوو رۆیشت, دوکتۆر مایەوە.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

١٩

جلـــەکانی هـــەمووانمان کولاَنـــدوون, لیباســـەکانی ســـالْحمان ســـووتاندوون, ئاودەستخانەکانمان بە دەرمان رشاندوون ـ لەسەر راسپاردەی دوکتۆر بابم بەنیازە لەمــەودوا حەوتووی جارێك بلّیَ قسلاّویان پیَ بکەن و رۆژی دووسیَجار چەند سەتلْ ئاویان پیَداکەن, تا مێش ومەگەز کەمتر کۆبنەوە, هەرچەند ئێستا سەرمایەو مێش ومەگــەز نیــە. دایکــم هەمیشە دەلْیَ:"خوا بەرەکەت باوێتە عومری ئـەم کچـەوە!" پێشـتر ئاودەسـتمان نـەبوو, ئاودەستیش داهێنانی دادەئامین بوو, کە بابم سەرافەتیی ئەم کارەی وەئەستۆ گرت. ئێســتا مالّەکە دوو ئاودەستی هەبوون... لە حەوشەی گەورە بۆ پیاوان, لە حەوشەی چـووکە بــۆ ژنان... "دەك خوا دەست بە عەمرتەوە بگریَ رۆلّە!"

کاك هرانـد هاتۆتـەوەو دنیایـەك دەواو دەرمــانی لەگـەلْ خـۆی هێنـاوە. هـەموومان نەخۆشین... دوکتۆر واکسێنی لە هەمووان داوە. دەسـتێکمان لـەکار کـەوتوەو چـەندیش دێشیَ! بابم بەگالْتە دەلْیَ:"کاك ئارتووش, کچەکەم چاك نەبۆوە, هیچ, خۆشمانـت نـەخۆش کرد... ئەمە چ بوو؟"

دوکتۆر پیَ دەکەنی, دەلْیَ:"راستییەکەی, ئاغا, زۆر پێویست نەبوو... بـەلاّم باشــە, هەروەك فەرمووت, ئەمە منداڵ بوو... پاشان ئەندامانی بنەمالّە بوون... هەرچۆنی بیَ, زەرەری نیە... ئەم یـەك دووڕۆژە ئـازار بچـێژن باشـترە لـەوەی خوانـەکردە تـووش بـن ـ نەخۆشییەکی پیسە!"

"بەلاّم دوکتۆر, منداڵەکە بە تەواوی لەگەلْت بۆتە دوژمن" حەز ناکا هەر چاوی پێـت بکەویَ..."

دوکتۆر پیَکەنی:"بەلْیَ, دەزانم, حەزم نەدەکرد تیَ بگا, بەلاّم تیَگەیشـت. ئەگـەر لـە بیرت بیَ لە پشتەوەرا دەرزییەکەم لـیَدا کە نەم بینیَ, و هەر کـە لێشـم دا رۆیشـتم بـۆ ئەوەی چاوی پێم نەکەویَ ـ بەلاّم قوماربازە پێیزانـی. منـدالێکی بەهۆشـە. پـێش بینـیم دەکرد, هەربۆیەش بە هراندم گوت چوکلیاتم بۆ بێنیَ... بەلْکوو بەزەبری بـەرتیل ئاشـتی بکەمەوە!... لەوەدا پەیڕەوی لەسیاسەتی مستەفا کەمالْ و دۆستانی دیکە دەکەین!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"زەحمەتە ئاشت بێتەوە. ماشەڵڵا منداڵێکی بەهۆشە! نەخەیر, قەوم و قیلەکەی خۆمان شعووری ئەم منداڵە, یان هیچ منداڵێکیان نیە ـ منداڵ ساکارە, بەپێی هەستی سروشتیی خۆی رەفتار دەکا. ئەمانە بەحیساب وکیتاب کار دەکەن, ئەویش حیساب و کیتابێکی بەرچاوتەنگانەو خۆپەرستانە. دەزانن براکانیانی کوشتوە, بابیانی کوشتوە, خۆیانی دوور خستۆتەوە, کەچی دیسان چوکلیاتەکە وەردەگرن و دوعا بۆ عومر و ماڵی دەکەن و "غازی, غازی"ی لێ دەگرنەوە! ئەمن زۆر جار لە دڵیخۆم دا دەڵێم خوایە, استغفرالله بێکار بووی, حیکمەتێکی تێدا بوو کەئەم جرِوجانەوەرەت دروست کرد ـ ئێستا مستەفا کەماڵ یان چەنگیزخان, یان فلان سوڵتان یان ئەنوەر پاشا... فکر دەکەمەوەو فکر دەکەمەوە. دەبینم مێشوولە, جرِوجانەوەر, هەموو گیانلەبەرانی سروشت هەرکامە لە جێی خۆی بەسوودە. ئەتۆ رەنگە هیچ وەختێک لەجێیەک تەنیاو بێهاودەم نەبووبی... ئەمن بەسەرم هاتوە. لەوجۆرە جێیانەو ئەو جۆرە وەختانە دەنگی مێشوولە یان جیرِجیرِە ورە دەدا بەبنیادەم, پیاو هەست دەکا کە زیندوویە, تەنیا نیە. بەهەرحاڵ ئەمانە جۆرە جموجۆڵێك دەدەن بە سروشت..."

دوکتۆر گوتی:"بەڵێ, بێگومان... کەسانی وەك ئەو باشچاوەشەو مستەفا کەماڵیش رۆژێك دەبنە هێزێکی بەسوود. بەڵام کەنگێ؟ بەداخەوە بەسوود بوونی ئەو جۆرە کەسانە وەختێکە کە چووبنە بن گڵ, وەختێکە کە سروشت بەدەنیان دەکۆتێو دەرخواردی رەگە گیایانی دەدا... ئەو دەمەیە کەخاوێن دەبنەوەو دەبن بەهێز و توانایەك کە خۆراك دەدا بەگیاکان..."

بابم گوتی:"عەیبی کارەکە لەوەدایە کە پیاو ئەو گیایە ناناسێ" ئەمن یەکەبارێ خۆم ئەگەر ناسیبام فرسەقەرِێیەکیش بە پەنای دا نەدەرِۆیشتم... خەڵکێکی چەپەڵن ئاغا, پیاوکوژی کارێکی پیسە!"

"بەڵێ ئیدی, سروشت ئەمەیە..."

بابم پرسی داخوا خاسیەتیئەم دەرزییە چییە, مەبەستی واکسێنەکە بوو. دوکتۆر گوتی:"ئەمە شکڵێکی سووکی نەخۆشییەکەیە, دەخرێتە نێو لەش, و بەربەرەکانیی لەش وەکار دەخاو چونکە بۆخۆی لاوازە لەبەرامبەر بەربەرەکانیی لەش دا تێدەشکێو لەش ئامادە دەبێ کە لەگەڵ نەخۆشییەکە خۆشی بەربەرەکانی بکا. یانی لەشی بنیادەم فێر دەبێ چۆن لەگەل ئەم نەخۆشییە بەشەرِ بێ... ئێستا جەنابیشت تووش بووی, بەڵام بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شێوەیەکی سووک... ئەو تاولەرزەی هەتە بەربەرەکانیی لەشە... دوایە تایەکە دەڕواو لەش سەر دەکەوێ و ئیدی ئیستا ئەتۆ ئامادەی... بەهەرحاڵ دووسێ مانگێك مەترسیت لەسەر نیە ـ ئەمساڵ هەتا ئاخری زستان خەیاڵت تەختە."

بابم گوتی:"سەیرە... هیچ نەم دەزانی ـ کەوابێ ئێستا هەموومان وەك ئامینێ تووش بووین!"

"بەڵێ... دەکرێ مردن بشکێنین... زۆر جار کەسێك بۆ دیفاع لەخۆی لە بەرامبەر مردنێك کەهێرشی هێناوەو دەیەوێ لە بەینی بەرێ بۆخۆی دەبێ بە "مردن" و تەواوی هەوڵی پزیشکان و چاوەدێریی پزیشکی هەر ئەوەیە کە ئەوکەسە بۆ بەجێگەیاندنی ئەرکەکە ئامادە بکەن ـ کە بۆخۆی ببێتە مردن بۆ ئەو مردنە کەهاتۆتە سەری... بەڵێ, ئەم وەزعە زۆر جار لەژیان دا دێتە پێش... ئێمە زۆر جار مردنمان تێك شکاندوە, بەلام پێمان نەزانیوە ـ ئەوەندە بەهێز بووین کە سەرنجمان نەداوەتە تێك شکانی مردن ـ لە سەرکەوتنەکە خۆشحاڵ بووین, بەلام نەمان زانیوە ئەم خۆشحاڵیە, شادمانیی شکاندنی مەرگ بووە..."

بابم زۆر جار کەئەو دیار نەبوو بەمنی دەگوت:"پیاوێکی تێگەیشتوویە... باش گوێ بۆ قسەکانی بگرە ـ لاوێکی تێگەیشتوویە. قسەی بێ بناخە ناکا. هەر قسەیەکی بۆ بنیادەم دەرسێکە...!" زۆریش ڕووخۆش وقسە خۆش وگاڵتەچی بوو. هەمیشە قاقای پێکەنینی بڵند بوو ـ زۆریش خاکیو خۆمانە و بێ فڕوفیشاڵ بوو... بە یەك دووڕۆژان لەگەڵ بابم بوونە دۆستی گیانیبەگیانی...

بابم لەنێوقسان دا گوتی کە دەیەوێ من بنێرێتە خوێندن و دوکتۆر ئەم فکرەی زۆر پێ باش بوو.

"بەڵێ, ئێستا بمانەوێ, نەمانەوێ دنیا گۆڕاوەو ڕۆژ بەڕۆژ زیاتر دەگۆڕێ. عەشیرەت و عەشیرەتگەری و ئەو جۆرە شتانە وردەوردە لەبەین دەچن... پاشان جەنابت دوو کوڕی عەشیرەتیت هەن بەسە... ئەویان بنێرە بخوێنێ... ژیان ئیدی گۆڕاوە."

"بەڵێ, نیازم هەیە ئیشەڵلا بەهارێ کە لەگەڵ ئامینێ هاتینە شاری لەوێ خانووی بۆ بگرم... بخوێنێ بزانم دەبێتە چی."

"چاك دەبێ بخوێنێ, هیچ نەبێ ئیدی لەگەڵ باش چاوەش و بە قەولی خۆتان قوڵەنۆکەرەکانی کەماڵ پاشا پێوە نابێ."

ئەمنیش هەر لە ئێستاوە خۆمم لەبەرگی دوکتۆری دا دەدی و دەرزی و سورنگم دەکولاندن و دەرزیم لێدەدان!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاك هراند ئوتووی هێناوه, دوکتۆر دەورەی ئوتوولێدانی داناوه ـ بابیشم لە دەورەکـەدا بەشداره: پێی داگرتبوو قەرەواشەکانیش بەشدار بن, بەڵام بابم گوتی ئەوان کاری دیکـەیان هەیە. دوکتۆر گوتی قەیدی نیە, دوایە لـە خانمـەکان فێـر دەبـن. گـوتی چـەند کراسـی شۆڕاویان هێنان ـ لەگەڵ مەجومعەیەك. مەجومعەکەی ئاوەژوو کردەوە. دەورییەکیشـیان هێنا, ئەویشی سەرەوبن کرد ـ ئوتووەکەی لەسەر دانا... گوتی دیارە ئوتوو لەسەر دەوری دانانێن, جێی تایبـەتیی هەیـەو لەسـەر مێـزیش ئوتـوو دەکـەن... کراسـەکەی لەسـەر مەجومعەکە راخست... "باشە, ئێستا..." قامکیی تەڕ کـرد, لـەبنی ئوتووەکـەی دا, چزەیەکی لـێهات ـ ئامادە بوو."نابێ زۆر سوور بێتەوە کـە پارچـەکە بسـووتێنێ, نابـێ زۆریش سارد بێ کـەکارێکی پـێ نـەکرێ..." بـە دەسـت کـەمێك ئـاوی لـە کراسـەکە پرژاند:"لەماڵان, عادەتەن ژنان بۆ ئەم کارە لە لوولەیەکی پارچەییکەلك وەردەگرن کە بە تایبەتی بۆ ئەوە دروستیان کردوە. لوولەکـە لـەقاپێك دا کـە نـەختێك ئاویـان تـێکردوە دەخووسێنن و بەلیباسەکەی دا دێنن..." دوایە دەستی پێکرد ـ ئوتووەکـەی بـە هـەموو جێیەکی کراسەکەدا هێنا, بەتایبەتی گنج و لۆنجەکان...

کارێکی ئاسان بوو, خاسیەتێکی دیکەشی ئەوە بوو, ئەو جلکەی ئوتوو دەکرا نوێ نوێ دەبۆوە!

بەڕاست لەبیرم چوو ئەوەش بڵێم هەرچەند دایکـم وخوشـکەکانم زۆر نارەحـەت بـوون, دوکتۆر سەری دادەئامینێی هەڵ پاچی. دادەئامین پرچێکی درێژی هەبوون کـەوەك کارەبـا دەبریسکانەوە. دایکم دەیگوت ئەوەندە جوان و درێژن پـڕ بـەدڵ حـەزیان لـێدەکا ـ زۆر کچێکی دڵپاکە... ئەو بەستەزمانە!

دوکتۆر گوتی:"هیچ نیە ـ بە یەك دوو مانگان هـەڵ دەدەنـەوە..." سـەیر ئـەوە بـوو سووتاندیشنی... دایکم دەیەویست دوسێ داویان راگرێ قبووڵی نەکرد!

هراند "ئۆدوکلۆن"ی هێنابوو, کە ئێمە نەمان دیبوو... ئۆدکلۆن عەتر بوو... بـۆنی نارنجی لـێدەهات, وەك دایکم دەیگوت. دایکم نارنجی دیبوو, دەیگوت جارێـك بـۆ بـابی هاتبوو لەوبەرەوە ـ ئیزمیر ـ و ئەوان خواردبوویـان ـ ئەگـەر بزانـی چ تـام و مەزەیـەکی هەبوو! شتی وای دەگوت, بنیادەم زاری پڕ دەبوو لەئاو ـ ترش, شیرن ـ ترش وشیرن ـ بەڵام چ ترش وشیرنێك ـ پیاو هەتا نەی خوا نازانێ! دەیگوت ماوەیەك توێکڵەکەیان لـەگیرفانی کولێنجەکانیان هاویشتبوو "هەرمەپرسە, چەندی بۆن خۆش بوو ـ راست وەك ئەم عەترەی دوکتۆر!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوکتۆر ئۆدوکلۆنەکەی لەژووری دادەئامینێ دانا... لەپێش دا هێندێك لۆکەی هەڵ گرت, سەری شووشەکەی هەڵ پچڕی, لۆکەکەی لەسەر زاری شووشەکە داناو شووشەکەی سەرەوخوون کرد ـ وەختێك لۆکەکە باش خووسا قۆڵی دادەئامینێی هەڵ ماڵی و لۆکەکەی بە هەموو جێیەکی دەست و باسکی دا هێنا. کە لە دەست و باسکی بۆوە بە دایکمی گوت, ئێستا یەکێك لەکچەکان دەبێ ئاوا لەلاقی و هەموو جێیەکی لەشی بدا... بەتایبەتی بن هەنگڵی... ئەمە لەراستی دا هەم جۆرە شوتنێکە, هەم لەشی نەخۆش بۆن ناکا. بەڵام چما خوشکەکان دەرەتانیان دەدا؟ دەهاتن و لە خۆیان دەدا... هەمووان بۆنی ئۆدوکلۆنیان لێدەهات" تەنانەت منیشیان فێر کرد. رێوییش بۆعەتری لێ دەهات. دوکتۆر پێی زانیبوو, پێدەکەنی.

ئەم چەند رۆژە ئەو دەمانەی هەوا خۆش بوو دوکتۆر دەچۆ ئەوبەری چۆمی, مێشەکەی پشتەوەی ئاوەدانی و گەڵێیەکەی جنووبی ئاوایی... دەگەڕاو کەیفی دەکرد! کەیفی بە سروشتی جوانی دێیەکە دەهات و پێی سەیر بوو کە بۆچی بابم ئەو گوندە جوانەی هەیە پێیڕاناگا, خەڵك بۆ هێندە بێمەیل و بێحاڵن!

بابم گوتی:"کاکە دوکتۆر ـ نایەڵن ـ حاڵێکیان بۆ خەڵك نەهێشتوە. ئەوپەڕی ئاواتی خەڵك بۆتە ئەوە کە بەهارو هاوینان لەمەزرا دا ئارەق برێژن, لەگەڵ ئاژەڵەکانیان بن, و پاییزو زستانانیش لەبەر کوورەخانە, یان لەبن دیواری ماڵەکانیان دانیشن و ئاوا پیر بن, و دوایە بمرن... ئەمەشیان پێ ڕەوا نابینن! کاکە دوکتۆر, رەنگە پێت سەیر بێ, ئەم خەڵکە زۆر ئاسان دەمرن. جگە لەم ژیانەو ئەم دێیە شتێك و جێیەکیان نەدیوە ـ رەنگە جەنابت باوەڕ نەکەی, بەڵام زۆر کەسی وا هەن کەلەم دێیەدا پیر بوون, بەڵام تا ئێستا دوودێ ئەولاتریان نەدیوە... زۆر ئاسان دەمرن. دایکان ئەوپەڕی ئاواتیان ئەوەیە ژن بۆ کوڕەکانیان بێنن وکچەکانیان بەمێرد بدەن, و بمرن! پیرەژنان دەبینی دوعای سەر زاریان ئەوەیە خوایە زووتر بم بەوە, زەلیلم مەکە, موحتاجی دەستی بووك و نەوەکانم مەکە! پیرەپیاوان جۆرێك باسی مردن دەکەن دەڵێی بۆ فرۆشتنی ئاژەڵەکانیان دەچنە شاری! هەتا لاون سەرگەرمییەکەیان ئەوەیەکە رۆژانە وەختی مازووچنین یان دروێنەو خەلەوخەرمان پاش کارکردن ماوەیەك بۆخۆیان هەڵ پەڕن وگۆرانی بڵێن ـ ئەویش بێئەوەی بزانن بۆ ـ تەنیا لەبەر ئەوەی جحێڵن... و ئێوارانیش لەسەر بانی مزگەوتێ لەدەوری یەك کۆ ببنەوەو قسە بکەن و پێ بکەنن ـ ئەویش بەهیچ. وەختێك پیریش بوون دیسان قوژبنی مزگەوتێ, یان بن دیوار. گەورەترین سەیران وخۆشیی ژنانیش ئەوەیە کەلە کانێیە ژنان دانیشن قسان بکەن و لەدەستی مێرد و بووك وکوڕ و زاواکانیان سکاڵا بکەن. بەوحاڵەش دەبینی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بنیادەمن ـ پیاوان دەیانەوێ باڵادەستیی خۆیـان بـە شـتێك وجێگایـەك نیشـان بـدەن... بەئاغاو عەسکەر ناوێرن, بـەر دەبنـەگیانی ژنـەکانیان و ئاژەڵـە بەسـتەزمانەکانیان. بـە قەستی کوشتن لێیان دەدەن ـ داخی دڵی خۆیان بەو فەقیرانە دەڕێژن. ژنان چـەندی بتـەوێ فەقیرن, و تەنیا بوونەوەرن کە بەزەییان بە حەیوانات و بێچـووەکانیان دا دێ. ئـەمن زۆر جار سەرنجم داوە... لەبەر هەستی دایکایەتی زۆر ئاگایان لە حەیوانەکانیان هەیە.

"دوکتۆر, زۆرم هەوڵ داوە هیچ نەبێ ئەم پەین و چەپەڵییە لەئاوایی دوور بخەمەوە... نەکراوەو نەم توانیوە. دەڵێن"ئاغا, بۆچی لایبەین... بۆچی, چما هەر ئاوا عەیبی چیە؟" دەبینم راست دەکەن, بەداخەوە. زۆر جار ویستوومە گوڵ و گیایەك بۆخۆم داچـێنم... زەوی زۆر, و ئاو زۆر... نەك نەم توانیبێ... توانیومە, نەیان هێشـتوە, نایـەڵن. لـەپێش ئـەم ماڵە ـ لەبن ئەو دارگوێزە حەوز و فوارەیەکم دروست کرد, باخچەیەکم نایەوە ـ ئێسـتاش شوێنەواری ماوە... بەڵام چما هێشتیان! ئاغا دوژمن لەماڵێت نائومێـد بـێ, ئیخۆمـان وئی بێگانـە ژیانیـان لـێ تـاڵ کـردین! هـەتا دادەنیشـتین سەروسـەکوتی موزاحیمـان دەردەکوت... باشە, ماڵە ـ پیاو ناتوانێ دەریان کا. "فەرموون... فـەرموون!" باوەڕکـە کاك دوکتۆر, عەیبە پیاو باسی بکا, مریشك و فرووج لەم ئاواییەدا ـ بەو گەورەییە ـ پەیدا نەدەبوو... ئاغا, عەسکەر, سوپایی لەخۆیەوە وەرێ دەکەوتن... بۆ کوێ؟ دەچـینە خزمەت فلانەکەس. لە"وان"ەوە جەنابی میرئالا وەرێ دەکەوت. تەشریفیان دەچـێتە کـوێ؟ ماڵی فلانەکەس... بیستوویەتی جێیەکی جوانـە... بـەکورتی, کـاك دوکتـۆر, حـەوزو فوارەو گوڵ چاندن بوونە بەڵای گیانمان. ئاخر تـێفکرە, وەختێـك هەیـە خزمـەتی میـوان دەکەی, خۆشت دەوێ, دۆستی تۆیە, وەختی واشە دەبێ خزمەتی کەسێك بکەی کـە بـابتی کوشتوە, کەس‌وکارتی کوشتوە, چیە؟ میوانە, بۆ ئەوەی کابرا لە دڵـی نـەگرێ و خۆشـت نەکوژێ. رەنگە بیستبێتت هەر لەم ژوورە ـ ئالێرە ـ هەر ئەو میوانانەکە بابمیان کوشتبوو دیسان "میوان"بوون و دەیانەویست خۆشم بکوژن!... ماڵی ئەم حەیوانە ئاوەدان بـێ کـە نەیهێشت... جەنابی تازە نانی نیوەڕۆی خواردبوو..."

"بەڵێ بیستم ـ هراند باسی کرد..."

"حەوزو فوارەکەم باس دەکرد... بە کورتی, سەرەنجام ناچار بووم خەرام کرد, و ئـەمجار هەر ئەم رەعیەتانە پلاریان داویشتمێ. دوکتـۆر, ئەمانـە بـە ساویلکە تـێ مەگـە, زۆر زیرەکن. پلاریان تێدەگرتم:"ئاغا, چۆن بوو... ئەمساڵ گوڵ و ریحانەت نەچاندن... چـاك دەبوونێ!... وەڵڵا حەیف بوو ئەو حەوزە جوانە... ئاوی فوارەکەی گـەزێك بڵنـد دەبـوو!" زەردەیەکیشیان بۆ دەکرد. رەزم نایەوە, هـەر لـەو پشـتە, لـەو رووبـەڕووە... بـەڵام چما

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هێشتیان! سواری فلاَن ئاغا دەهات, بە ئەسپەوە وەنێوی دەکەوت... عەسکەر دەهـات ـ عەسکەر کەئیدی هەر خوا پێی دەوێرێ... وەنێو رەزیدەکەوت ـ هێشووی لـێ دەکـردەوە, بەدڵی نەبوو, یەکی دیکەی لـێ دەکردەوە. بەکورتی, ژیانیـان لـە خـەڵك تـاڵ کـردوە... ئێستا نەمرین سبەو دووی نیزامیی‌یانیش دەبینین... ئەوانیش جۆرە گرفتاری‌یەکن... خـۆ قازانجێکیان نیە... پاسگا! شەوێ ئەگەر پێشهاتێك روو بدا, ژن ومنداڵت بکوژرێن, دنیا خەرا بێ و ئاگری تێ بەر بێ سەر لەکونێ نایەنێتە دەرێ, هەتا بەیانی کەسەرکار وەکیـل باشی دەست دەکا بە تاوانبار دۆزینەوەو بەرتیل وەرگرتن. ئەگەر "ئارامی" یەك پەیدا بێ, ئەم جۆرە ئارامی‌یەیە... بەڵێ, ژیانیان لەخەڵك کردۆتە جەهەننەم. لە جەهەننەمیش وەك دەڵێن فریشتە بەخێو ناکەن... بووینە جەهەننەمی, کاك دوکتۆر!... ئـەوە سـاڵداتەکە, ئەوە عەسکەرەکە, ئەویش قازاخەکە... ئێستا با سبەینێ لەسەر خێـران نیـزامییش بـێ بزانین چ گوڵێکمان لەسەری دەدا...!"

شێو و نیوەڕۆ خواردن بۆ دوکتۆری ببوو بە سـەرگەرمی‌یەك, سـەرگەرمی‌یەکیش کـە دوکتۆر بە هیچ جۆر پێی خۆش نەبوو تەرکی بکا! لەپێش دا بابم دیتی وا دیارە دوکتۆر بە ئیشتیاوە نانی ناخوا. بە هراندی گوت:"کاکە هراند, ئەتۆ بۆخۆت یەك دوو جار هـاتووی, دیوتە کە لە ماڵێ مە بە خاوێنی چێشتی لـێ‌دەنێن ـ کچەکان چێشت و شت لـێ دەنێن, ئەو شتانەی نەشیان زانیوە لە ئامینێ فێر بوون. بۆخۆشم زۆر کەیفم بە پاك و خاوێنی دێ. زۆر جار ئەگەرچی دابیش نیە بۆخۆم سەری خوارێ دەدەم و چاو لە شوتنی قاپ و مەنجەڵ و شتی وا دەکەم... بۆخۆشت دیوتە ـ پێم وانیە زۆر خراپ بێ ـ بەڵاَم دەبینم کـاك دوکتـۆر خواردنێ بە ئیشتیاوە ناخوا." دوکتۆر لە ژوورەکەی دادەئامینێ بوو.

هراند پێ‌کەنی و گوتی:"نا, ئاغا... دوکتۆر فێر بووە نانی بەکەوچك و چەنگاڵ دەخوا ـ نارەحەتە بە دەستی بخوا ـ فێر نەبووە... ئەمنیش فکرم لـێ نەکردبۆوە ـ لـەبیرم نـەبوو ئەگینا بۆم دێنان."

بابم گوتی:"ئا! و دوایە هەروا کە تێیەوە رامابوو, گوتی:"کەوچك کەوچکە... چەنگاڵ چیە... نەم دیوە!"

هراند بۆی باس کرد کە چیە" بابم دوای نەختێك بیر کردنەوە گوتی:"یادۆ ئـەو هۆقـەو قەڵەمانە بۆ کاك هراند بێنە... کاك هراند, ئەگەر دەتوانی بێ‌زەحمەت شکڵەکەیم لەسەر کاغەزی بۆ بکێشەوە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەتا ئەمن وەخۆ کەوتم هراند قەڵەمەدارەکەی دەرهێناو شکڵی شتێکی لەسەر پاکەتە سیغارەکە کێشایەوە وەك "سێلك" لەو سێلکانە کە وەختی خەلەو خەرمان بەکاری دێنن* بەڵام بە پێچەوانەی سێلك کە سێپەلی هەن, ئەو چوار پەلی هەبوون, و گوتی بەوە گۆشتی لەسەر دەوری هەڵ دەگرن.

بابم گوتی:"ئێ, تێگەیشتم, تێگەیشتم!"

وەسبەینێرا بەیانی زوو چۆ لای ماموستا و تکای لێکرد کە لە دارهەرمێیەکی زۆر باش کەوچك و چەنگاڵێکی خاوێن بۆ دوکتۆر دروست بکاو هەتا ئێوارێش حازریان بکا. ماموستا قەولیدا, و بابم ئێوارێ ناردی کەوچك و چەنگاڵەکەیان هێنانەوە. کەوچکەکە لەقاعیدە بوو, دوو هێندەی کەوچکی مرەباخواردن, بەڵام چەنگاڵەکە... چەپی لەبەر سێلکی عادەتی دا نەبوو. ئەوەی گوتوویانە فیل و فنجان لەسەر ئەو دووانە راست بوو! قسەی ماموستا ئەوە بوو کە ئەگەر لەوە ناسکتر بێ "ددانە"کانی بە یەك دووجار دەشکێن یان خواروخێچ دەبن. بابم دەیگوت پێم وایە باش لە قسەکەم حاڵی نەبووە, پێی وا بووە داوای "کەوگیر"م لێکردوە, بۆیە ئەمەی بۆ دروست کردووم.

ئەم دووانە لە ماڵێ ناویان بە "شەن و بێڵی دوکتۆر" دەرکرد. خوشکەکان وکڵفەتەکان زۆر ئاسایی دەیان گوت:"شەن و بێڵەکەی دوکتۆریشیان بردوە؟" یان "شەن و بێڵی دوکتۆرت باش شوتن, حەلیم؟ عەیبە, لەنەکاو شتێك لەنێو "پەنجە"کانی دەر نەکەوێ!"

نان خواردنیش بۆ دوکتۆر ببوو بە سەرگەرمییەك "شەن"ەکەی بەزەحمەت لەگۆشتی رادەکردو بەحەواوە رای دەگرت. دەت گوت سێلکێکت لە عەرزی چەقاندوەو چۆلەکەیەکی لەسەر نیشتوە! دوکتۆر قاقا پێدەکەنێ هەتا سفرەیان رادەخست و "شەن و بێڵ"ەکەی دەدیتن کلیلی پێکەنینەکەی لێدەدا ـ و بە هیچ جۆریش حازر نەبوو بیان گۆرێ. دەیگوت لەگەڵ خۆیان دەباتەوە.

سەرگەرمیی دیکەیان "رێوی" بوو. رێوی وەك هەموان و زیاتر لە هەموان دووسێ شەوان بێحاڵ بوو, هەمیشە بە باوەشی خوشکەکانەوە بوو. خوشکەکان هەولیان دەدا لە ژووری دادەئامین و دوکتۆر نیزیك نەبنەوە, نەوەك تووشی دوکتۆر بن. شەوانەش بۆخۆی لە

---

* لێرەدا نووسەری بەرێز "سێلك" و "شەن"ی بە یەك شت داناوە. بەڵام چونکە شەن شتێکی دیکەیە, رستەیەکی کورتی تەرجەمە نەکرا.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

زاری دەرگاوە وەڕێ نەدەکەوت ـ ئەمن لەباوەشم دەکرد و دەم هێنا, لەسەر کۆشی بابم پشتی لەدوکتۆر دەکردو سەری لەبن ئاتەکی سەڵتەی بابم دا دەشاردەوە ـ ئێستا لە جارانیش زیاتر لەسەر کۆشی بابم لەخۆی دەمیزت.

بابم دەیگوت:"کاك دوکتۆر, بۆکوێ وا زوو! تەشریف مەبە... حەتمەن تەشریف دەبەی!؟"

ڕێوی بە دزییەوە لەبن سەڵتەوە دەی ڕوانی, هەر کە دوکتۆری دەدی شاقەڵی سەڵتەکەی بەسەر دەم وچاویدا دەداو بابم و دوکتۆر پێ دەکەنین. دووسێ شەوی هەوەڵی ئارامی نەبوو" دەبوو وەختی لە باوەش کردن وریای دەستی بین. ئەگینا زیرەی دەگەیشتە ئاسمان ـ بۆخۆشمان هەر گرفتار بووین: جاری وا بوو لەبیرمان دەچوو, و بە باسکی بریندارەوە لە باوەشمان دەکرد و ئاخمان لێبڵند دەبوو!

دوکتۆر چوکلیاتێکی لە گیرفانی دەرێناو بۆ بابی راداشت:"ئاغا, فەرموو... زۆر خۆشە...!"

بابم دەیگوت:"ناکرێ بیدەی بە ڕێوی!"

دوکتۆر دەیگوت:"ڕێوی نایەوێ... پێی خۆش نیە...!"

ڕێوی سەری دەبردەوە بن سەڵتەکەو بە دزییەوە تەماشای دەکرد. بابم بەگوێیدا دەچپاند:"خۆشە, بڵێ دەمەوێ!" ڕێوی دوودڵ بوو. بابم چوکلیاتەکەی وەردەگرت, لەتی دەکرد, نیوەی بۆخۆی دەخوارد و بە دەم خواردنەوە سەری رادەوەشاند و دەیگوت:"پیاح, کە خۆشە...! وەرە, وەرە ئەوی دیکە بدەم بە تۆ ڕێوی ـ زۆر خۆشە." ڕێوی لەوماوەیەدا چاوی لە زاری بابم بوو. چوکلیاتەکەی وەردەگرت و دەی خوارد ـ خۆش بوو!

بابم دەیگوت:"نەم گوت, خۆش بوو؟ هەستە باش دانیشە... لەوانەیە ئی دیکەشی پێبێ... ئاغای دوکتۆر ئی دیکەت پێنیە؟"

"بەدی, ئاغا, فەرموو!"

بابم دەیگوت:"لێیوەرگرە...!" بەڵام ڕێوی ئاوڕی نەدەدایەوە. بابم بەگوێی دا دەچپاند دەیگوت:"لێی وەرگرە, خۆشە, ئەگەر بۆخۆت ناخۆی بیدە بە بابە..." ڕێوی بێئەوەی سەر وەرگێڕێ, دەستی لە پشتەوەڕا درێژ دەکردو چوکلیاتەکەی وەردەگرت و دوکتۆر و بابم قاقا پێدەکەنین. بابم دەیگوت:"هەی نامەرد, وەری دەگرێ, کەچی ئاوڕ ناداتەوە!" سەرەنجام پاش دانی چوکلیاتێکی زۆر ڕێوی بەرە بەرە لەگەڵ دوکتۆر ئاشت بۆوە...

ПППП

به قەولی بابم, دالآن ببوو به کاروانسەرای شاری: مریشك, فرووج, هێلکه, رۆنەکەره, پەنیر, هەنگوین... هەموو شتێکیان هێناوەو دێنن. ئەمانە وەکەس نادەن, لە پەنای خۆیان دایان دەنێن هەتا نۆرەیان بگاتێ و بە دەستی خۆیان بیان دەنە "دوکتەر" و "دوکتەر" بزانێ کێ چیی هێناوە ـ ئەمانە هەقدەستن.

هەروەك بابم پێش بینیی کردبوو ناوبانگی دوکتۆر و ئەو "دەرمانی قەوەت"ە کە بەلوولە دەچۆ نێودڵی نەخۆش بە سەعاتێك ماڵ بەماڵ گەڕاو کەوتە سەر زمانان , و لەهەر ماڵێك کەم وزۆر شتێکی خرایە سەر“ ئەو زەڕەبینە کە دوکتۆر پێی تەماشای دڵ و جەرگ و ریخۆڵەی نەخۆشەکان دەکرد, لە هەر ماڵێك وکۆخێك دا لێی کۆڵرایەوە, و ئەو شەمامە "لاستیق"ە کە رێکی دەگوشی و ئەو کیسەیە کە هەڵ دەمسا کەوتنە بەر وتووێژ. سۆفی رەشید دەیگوت لە پیاوێکی "باوەڕپێکراو"ی بیستوە ـ لەباش چاوەشێك ـ کەگوتوویە لە ئەستەمبووڵ ئەمانە زۆرن. بەمانە "دڵ"ی نەخۆش مشت وماڵ دەدەن ورەق بوونی دڵی پێ چارەسەر دەکەن, چۆن ئەتۆ ئەگەر شان وملم رەق بووبن بۆم دەشێلیو قۆڵنجم بۆ دەشکێنی! ئەمەش ئاوا دڵی نەرم دەکاتەوە. ئەودەم دڵ وەك رێسمەی دەرگا کە چەورت کردبێ, بەئاسانی دێ و دەچێ!

ئەو میلە شووشەیییە کە لەبن هەنگڵو جارجار لە بن زمانی نەخۆشی دەنا, مەتەڵۆکەیەك بوو: بۆچی ئەوێ؟ مامۆستا پێی وا بوو بەو میلەیە (اخلاط اربعە ـ دم, بلغم, سواد و صفرا ـ "استمزاج" دەکەن. بەلآم چۆن؟...باشە ئیدی, دەزگایەو کارخانە دروستی کردوە, قەرار نیە هەمووکەس بزانێ ـ کارخانە بۆخۆی دەزانێ, حەکیمیش عیلمەکەی خوێندوە“ ئەوکیسەیەش دیارە: دەرمانی قەوەتێیە کە دڵۆپ دڵۆپ دەچێتە نێولەش. دەڵێن لەوەتا ئەو دەرمانی قەوەتەیان لە بەدەنی پەیوەند کردوە, بەقودرەتی خوای خواردنیش نادەن بە نەخۆشەکە! پاشان ئەو دەرزییەی لە نەخۆشی دەدا, ئەگەر گەرم بێ ساردی دەکاتەوەو ئەگەر سارد بێ گەرمی دەکاتەوە!

بەساڵداچووان سەریان رادەوەشاند... "ئەی تووشی چ دەوروزەمانەیەك بووین, سەرێکی پڕ دەردی سەرمان هەبوو ـ چیمان نەدی!... ئێستا هەر بڵێن ئاخر زەمان نیە ـ ئەدی ئاخر زەمان چۆنە... خوایە شوکور کەعومری خۆمان کردو موحتاجی ئەم شتانە نەبووین!

بەوحاڵە دالآنی ماڵێ شلووق بوو... هێشتا نیوەڕۆمان نەخواردبوو ئەوان پەیدا دەبوون. دەهاتن لەهەردووبەری دالآنێ هەڵ دەترووشکان, زۆرتر لە بەری رۆژئاوا کە رووی لە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ژوورەکەی دادەئامین بوو ـ پشتیان بەدیوارەوە دەداو لە بـن لێوانـەوە قسـەیان دەکـردن...
هێندێك هەر بۆ ئەوە دەهاتن بزانن چۆنە ـ بەوهیوایە کە لەکرانـەوەو پێـوەدرانی دەرگـای ژووری دادەئامین دا, تەشکیلاتی نێو ژوورەکە ببینن.

دوکتۆر گوتبووی لە دالآنەکەدا سیغارو سەبیلە نەکێشن, دەرگـای ژووری دادەئامینـێ هەمیشە پێوەدراو بێ. بەڵام ئەو قاعیدەیە بەوردی رەچاو نەدەکرا: جاری وا بوو یـەکێکمان دەچوو کاری بە دایکم بوو, یان هەر بۆیە دەچوو خۆی بنوێنێ و نیشـان بـدا کـە دەتوانـێ بچێ. لەو وەختانەدا هەمووان چاویان لە دەرگـا دەکـرد, ئەوانـە کـە لـە بـەری رۆژئـاوای دالآنەکە بوون هەموو قوت دەبوون, وەك ئەو لاوە بەرەڵلایانـە کـەجاران, لـەزەمانی شـادا لەتەنیشت پلیکانی فروشگاکان دادەنیشتن و هەر کەژنێك بەپلیکانەکان دا سەر دەکـەوت خۆیان خوار وخێچ دەکرد ـ هەمووش بەو هیوایە کـە چـاوێکیان بـەو کیسـە هەڵواسـراوە بکەوێ کە "دەرمانیقەوەتێ"ی تێدایە, تا دوایە بتوانن سوێند بخۆن کـە بەچـاوی خۆیـان دیویانە.

دوکتۆر لە ژوورەکەی خۆی ـ لە لای راستی دالآنەکـە ـ بـوو, یـەك یـەك تەماشـای نەخۆشەکانی دەکـرد. زۆرتریـان پـیرەژن بـوون و منـداڵ: منداڵەکـە زەردوویـی گرتبـوو, هەرچەند بردبوویانە سەر حەوزی "پیریوونس" و تەماشای ماسیەیە سـوورەکانی کردبـوو, هەروەك خۆی زەردو زەعیف بوو... "زەردوویی"شـی لـە دەسـتی کرابـوو" "مووفـەڕکی" "پیرموراد"یشیان بۆ هێنابوو کەچی هەر وەك خۆی بوو...!

منداڵەکە سێمانگەی هاوینێ تای لـێبووە, مامۆستاش تاولەرزی بۆ بڕیـوە, کەچـی چاك نەبووەو منداڵەکـە رۆژ بـەرۆژ باریـك دەبـێ, پـوور ئایشـێ دەڵـێ دوور لـە گیـانی دەردەباریکەیە...

دوکتۆر لە بابی پرسی:"یەکێك لە ژنەکان دەیگوت سـپڵی منداڵەکـەیان بەخەنجـەر بڕیوە ـ تێ نەگەیشتم دەڵێ چی."

بابم لە پێش دا منی ناردە لای مامۆستا لێی بپرسم بە عەرەبی بە سپڵ دەڵێن چی... مامۆستا گوتی پێی دەڵێن طحال.

"چۆنی دەبڕن؟"

بابم گوتی:"نەخۆشەکە لەسەر پشت درێژ دەکەن... چۆن بە ساتۆڕ گۆشـتی دەکـوتن, ئاوا بە دەمی خەنجەر زەبری وردورد و توند لە پێستی زگی دەدەن, دیارە وا نیەکـە پێسـتی بڕووشێ ـ بە مە دەڵێن سپڵ بڕین."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوکتۆر نەختێك بیریکردەوەو گوتی:"بەرێکەوت خەراپیش نیـە ـ بەهەرحاڵ جۆرێـك جووڵاندنە... بەڵێ ئیدی، ئەزموونە. دەردەباریکە چیە؟"

بابم گوتی:"سیل"

ڕۆژەکانی هەوەڵێ هێندێك کەس گلەییان هەبوو: کـەس نـەی دەزانـی دوکتـۆر بۆچـی لەنێوان نەخۆشەکان دا فەرقی دادەنا ـ ئێستاش هـەر دای دەنـێ: بـە یـەکێك دەرمـانی سووری دەدا، بە وی دیکە دەرمانی سپی، بە یەکی دیکە شین. "خوا تۆزقاڵێك بەخت بـدا بـە بنیـادەم... ئێمـە کـەنگێ بـەختمان هـەبووە هـەتا ئێسـتا هـەمان بـێ! دەجـارم گوت:"زەڕەبین!" گوێی خۆی کەڕ کرد، ئاخرەکەشـی "حـوب"ێکی سـپیی دەمسـتێ نـام، ئەمنیش توورِم هەڵ دا...! کەچی کە نۆرە دەگاتە خەڵکی دەمی دەکاتەوە... ئـاخر دەم و ددانی جوانن ـ دەیەوێ چاو لە ددانەکانی بکا... زاری پێ دەکاتەوە، بە"مەقاش" دەرمانە شینەکەی لە گەروو هەڵ دەسوێ... دەیگوت هەتا دووڕۆژان، بیلاتـەژبی، دوور لـە رووی حازرییان، میزەکەی شین بووە! بەڵام کەنۆرە دەگاتە پیرەژنێکی وەك من "حـوب"ی سـپیم دەداتێ!"

بابم گوتی:"پیرەژن، بۆڵە مەکە! ئەتۆ بۆ هێندەت نەقە دێ! ئەتۆ هاتوویە سەر حـەکیم بە ناخێری گیانت... ئەگەر بۆخۆت زانییبات دەرمانـت چیـە، نـەدەهاتی... ئێسـتا کـە هاتووی دەبێ گوێ بۆ قسەکەی بگری... هەرچی دایەی بێخۆی... زۆر خراپت کردوە کـە فڕێت داوە!"

"ئەی ئاغا!... ئەتۆش ماشەڵڵا هەموو شتێك دەزانی بەڵام جۆرێك قسە دەکەی دەڵێی پەرژین بێ لە ئاشی هاتوویـەوە... کـوێر بم ئەگـەر قبـووڵ کـەم! ئـەتۆ چ دەفـەرمووی! استغفرالله خواش فەرق دادەنێ" ئەگەر دای نەنابا، یەکێکی جوان دروست نەدەکردو یـەك ناحەز...!"

بابم گوتی:"وەڵڵا پێم وا نەبوو لەم تەمەنەدا بەخێر ئیشتیای مێردیت هەستاوە! ئەگەر بەو هەوایە هاتووی کە دوکتۆر جحێڵت بکاتەوە تا بـەخێر مێـردی بکەیـەوە بـە خـۆڕایی تەشریفت هێناوە!"

"ئاغا، یەعنی جەنابت دەتەوێ چاوم نەبینێ! ئەدی بۆ ئی شین دەدا بە "هێنـدێکان"و ئی سپی دەدا بەمن! ئەدی بۆ بە زەڕەبین تەماشای جەرگ ودڵانی نەکردم، چـونکە لـەش و لارم جوان نەبوو! بۆچی شەمامەی لەدەستم نەدا ـ چونکە قۆڵم جوان نەبوون! بە خوایەکی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تاك و تەنیایە بۆیە بوو! بۆچی بۆ ئی دیکە زەڕەبین لە هەموو جێیەکیان دەگرێ ـ ئێمـەی پیروپاتاڵ خوا خەڵقی نەکردووین!"

بابم بە پێکەنینەوە گوتی:"لـێ وەبرە پیرەژن ـ شەرم بکە... سەرت سپی بووە!"

پیرەژن لکی لەچکەکەی بۆ زاری بردو, رووی وەرگێڕا ـ کە یانی زویر بووە!

"مەحسە بزانم... چیی دا بەتۆ؟... ئای, بەختی خۆت, ئی تۆ سوورە... زەڕەبینیشی بۆ دانای؟"

"شەمامەکەی لەقۆڵم بەست... پووریێ, هەر مەپرسە, وەختێك ئەو شەمامەیەی هەڵ دەگوشی, دوور لە رووت پووریێ, خەریك بوو شانم بتەقێ! سەعاتەکەش کاری دەکرد ـ هەر دەچوو, و دەهاتەوەو فووی تێ دەکرد!"

"خۆ هەمووکەس وەك مە بەدبەخت نیە... ئێمە کـەنگێ بـەختمان هـەبووە, ئەگـەر هەمان با ناویان دەناین بەختیخانم... دەرزییشی لە ریحانێدا ـ دەیگوت ئەگەر لێی‌داوە بە هەردوو کونەتفنکی دا ئاور هاتۆتە دەرێ و بە قودرەتێ خوای هەرچی دەردو نەخۆشـیو عیللەت بووە لەگەڵ ئەو ئاگرە لەلەشی هاتۆتەدەر!"

ΠΠΠ

دایە خەرامان بەسواریکۆڵی کەریم هات. ئاخری وەخت بوو.

بابم گوتی:"یاڵڵا, دایە خەرامان ـ چاومان روون! پایزەبرا ـ لەکوێی, دیارنی!؟"

"رووی تۆ سپی بێ رۆڵە... ئەمن پیرو پەککەوتەم, ئـەتۆ چـی؟ ئـەتۆ بـۆ دیـار نـی! هەمووی هەنگاوێکە... دەزانم ـ بە خۆڕایی چاوو ڕاوان مەکە ـ دەترسـی ـ بەوقیبلـەی محمدی دەترسی! ئەمن بەرەورِوو قسان دەکەم ـ وەك خەڵکی دیکە نیم پاشەملە سرتەسـرتێ بکەم ـ لەخوای بەولاوە لە کەس ناترسم... دەترسی ـ لەژنەکەت دەترسی!"

بابم گوتی:"بەڵێ, چونکە بۆ کورێنی دێمە خزمەت فەرڕوخ لیقا خانم ـ ئاخر ماشەڵڵا هێند جوانی!"

"رۆڵە, رووی زەمانەی رەش بێ ـ ئی تۆش!"

کەریم گوتی:"دایە!"

دایەگوتی:"دایەو ژەهرەمار... لێم گەرێ قسەکەم بکەم, لەسەر دڵم بۆتە گرێ!"

بابم گوتی:"ئێستا بۆ بە سواری... فەرموو دابەزە لانیکەم ئاوودۆیەك بخۆوە! کەریم، بیبە ژوورەکەی رەشید..." بۆخۆشی وەدوای کەوت."ئاغای دوکتۆر، ئەم خانمە جوانە دایەنی منە."

دایەخەرامان گوتی:"بووم... پێشتر بووم! ئێستا ئەمە ئاغایە" بە دەست ئاماژەی بۆ بابم کرد"ئەمن رەعیەتم... ئێستا جوان نیم... ئێستا ئاغا ژنی جوانی دەوێ!..."

دوکتۆر پێکەنی.

بابم گوتی:"نائیدی، خۆت مەشکێنە، ئێستاش خەراپ نی!... کاکە دوکتۆر، دەمەوێ هەرچی دەرزی و دەرمانی هەتە لێی خەرج کەی ـ بە زەڕەبین هەموو جێیەکی تەماشا کەی... ئەمنیش دەمەوێ تەماشای کەم... دەڵێ ئەمن بە منداڵی دیومە ـ بەلام لەبیرم نیە، دەمەوێ دیسان بیبینم...!"

دوکتۆر بەپێکەنینەوە گوتی:"بەسەرچاو!"

دایە خەرامان گوتی:"شەرم بکە پیاو! ئەتۆ ئیدی گەورەی، قسەی پیس مەکە... خۆ منداڵ نی! ماشەڵڵا منداڵەکانت پیربوون... شێرۆ، بە قودرەتی خوای تۆزقاڵێك لەگەڵ زەمانی منداڵیت فەرقت نەکردوە ـ بەقەد دەنکەجۆیەك ئەقڵت پەیدا نەکردوە! عەیبە، شەرم بکە!"

کەریم گوتی:"دایە!"

"دایەو ژەهرەمار! چاك دەکەم ـ بەکوێرایی چاوی هەردووکتان ـ بە سەری پیری کاری بە فلانە جێی من چیە؟"

دوکتۆر کە تەواوی ئەو ماوەیە لەبەر خۆیەوە پێکەنیبوو، کە قسە گەیشتە ئێرە لە قاقای پێکەنینی دا.

بابم گوتی:"خانم، لەخۆڕا دڵخۆشیی خۆت مەدەوە ـ ئەوجێی ئەتۆ دەڵێی، ئەمن بەهیچ جۆر نامەوێ بیبینم... ئای نەم دیبوو ـ ئەمرۆ خۆشت تاس ولووس داوە ـ هیچ پێم نەزانیبوو، دیارە خەنەت لێ داوەو کراسی جوانت لەبەر کردوەو...!"

"رۆڵە، ئەو خەنەیە بوو کە بۆخۆت بۆت ناردبووم... نیوەی بەتاڵ بوو کیسەکە..."

بابم گوتی:"ئەمەیانم ئیدی قبووڵ نیە ـ بۆخۆم دیتم، کیسەکە مۆر بوو... لەخۆوە شتی ساز مەکە ئیدی!"

دایەخەرامان دەستی بۆ چەنەگەی برد، و بە ئەداو ئەتوارێکی کچانەوە گوتی:"ئەی! تف لە رووانت! یەعنی پیرەژنێکی وەك من درۆ دەکا! تف لەو رووانەت!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دوکتۆر قاقا پێ‌کەنی.

کەریم گوتی:"دایە!"

بابم گوتی:"لێی گەڕێ، با دڵی خۆی بەتاڵ کا ـ دڵی پڕە."

ئەرێ وەڵڵا پڕە ـ درۆی بۆ چیە... بۆ پڕ نەبێ! لەجیاتی ئەوەی پێش هەمووان لەدووی من بنێری، دوای هەمووان بەدوام دا دەنێری... یەعنی ئێستا ئێمە لەهەمووان دوورتر کەوتووینەوە! ئەقڵی ئەوەندەت نەبوو بڵێی ئەوە دایەنم بووە، با دڵیخۆش کەم، کە پیرەژن بتوانێ لەنێو دەرو جیرانان سەرهەڵێنێ! ئێستا ئەمن بە چ روویەکەوە چاو لەچاوی خەڵکی بکەم... مەسەلەن لینگە کەوشمان لەدیوەخانێ دا هەبوو، بەلای ناخێرمان دایەنی ئاغا بووین، میز و گوومان لێ شوتبۆوە! ئەی خوا خەجاڵەتی دنیاو قیامەتت کا، رۆڵە! مارو دووپشکەکەت بۆمە بوو، شیرنی و هەنگوینەکەت بۆ خەڵك..."

بابم گوتی:"بەچاوان، شیرنیشت دەدەمێ... ئەتۆ ئەوەندە مەبۆڵێنە! یادۆ برۆ شیرینی بۆ دایە بێنە..."

چووم قاپێکم شیرنی هێنا.

بابم گوتی:"بلێ زیاتری بۆ بنێرن با لەگەڵ خۆی بەرێتەوە!"

دایە خەرامان رووی کردە دوکتۆر وگوتی:"چاوت لێیە! دەڵێی لەسەر سەری دانیشتووم، لێم بە پەلەیە، بە زمانی بێزمانی دەرم دەکا... باشە کورم، ئەتۆ خۆش بی، منداڵەکانت خۆش بن... بەراست شێرۆ لەمێژە نەم دیون ئەو توتکە سەگانە!"

دوکتۆر هەروا پێ‌دەکەنی. کەریم دیسان گوتی:"دایە الله اکبر!"

بابم گوتی:"دێن ـ چۆن؟ رەشید دووسێ حەوتوو لەمەوبەر لێرەبوو ـ نەهاتە لات؟ حەتمەن سەرقاڵ بووە..."

دایە خەرامان چاوە شێواوەکانیی دەرپەڕاندن:"چۆن! لێرە بوو!... کەوایە دیتت بەخۆڕایی ناڵێم...! دنیا گۆڕاوە، رۆڵە ـ ئێمە فەقیرین، ئێمە رەعیەتین... ئێوە ئاغان... ئەی زەمانە!..."

بابم گوتی:"دوکتۆر، ئەگەر بتەوێ هەروا راوەستی و گوێ لەو فەرمایشتە جوانانە راگری دەبێ تا بەیانی راوەستی. قسەی ئەم خاتوونە تەواوبوونیان نیە..."

دایەخەرامان گوتی:"ئەتۆ ڕاست دەکەی!... بەڵێ! "خاتوون"! پاشان... "لەبیریشم چوو چیم دەگوت... دەمەویست شتێك بپرسم ـ هێند ئۆینان دەردێنی لەبیرم دەچێتەوە... ها... وەبیرم هاتەوە: ئەم کچە فەقیرە چۆنە... بۆی نەمێنم یاخوا!؟"

بابم گوتی:"لەسایەی ئەحواڵپرسییەکانی تۆوە... ئاخر دیار بوو نیگەرانی, هەموو ڕۆژی دەت نارد ئەحواڵیت دەپرسی..."

"ڕۆڵە ئەمن چ بکەم ـ ئەمن چیم لەدەست دێ!... ئەمن هەر پێم دەکرێ دوعا بۆ غەریبی و بێکەسییەکەی بکەم... دوعاش دەکەم ـ ئیدی چ بکەم! بەخوای کەڵەبابێکم نەزری حەزرەتی غەوس کردوە کە ئیشەڵڵا چا بێتەوە."

بابم گوتی:"ئەدی, ئەوە باوەڕم کرد ـ ئەگەر ڕاست دەکەی بۆخۆمانی بنێرە بیخۆین!"

"بڕوانە ئەم چاوو ڕووەی! بەرەو ڕووی خۆم دەڵێ درۆ دەکەی... دەك ڕووڕەشی دنیاو قیامەتان بی ڕۆڵە!..."

"بە جحێڵی دەزانم قەولت نەدەبردنە سەر ـ ئێستا نازانم!"

دایەخەرامان تاوێك چاوی دەچاوییەوە بڕی, دوایە گوتی:"تف لەو ڕووەت, بێشەرم!"

دوکتۆر قاقا پێکەنی.

دایەخەرامان گوتی:"هەقمە, کوڕم! ئاخر ئەتۆ لێی بپرسە ئەتۆ جحێڵیی منت دیوە عەنتەر, کە ئەو فەرمایشتە دەفەرمووی؟

دوکتۆر دیسان لەقاقای پێکەنینی دا.

"هەتیوە ڕیشی سپی بووە مانای قسەی خۆی نازانێ... هێشتا منداڵە! پیس پیس بە پیرەژنێکی وەك من دەڵێ کەڵەگات هەبووە! پیاو چ بەحیسانی وا بڵێ... هەر هیچ نەڵێ باشترە ـ جوابی نەداتەوە چاکترە."

بابم گوتی:"یەعنی دەفەرمووی جوابی نەفامان بێدەنگییە!؟"

دایەخەرامان گوتی:"ئەمن حەوسەلەی تۆم نیە, بۆخۆت دەزانی دەڵێم چی!"

دوکتۆر دیسان قاقا پێکەنی.

بابم گوتی:"کەوایە کەڵەبابەکەمان بۆ نانێری!"

"نا, کەڵەبابی دەدەم بە موستەحەقێك... بەڵام مریشکێکی قەڵەوی بۆ دەنێرم... بۆ ئەم کچە غەریبە ـ بۆی بکەنە شۆرباومریشك, بۆ نەخۆشی چاکە..."

بابم گوتی:"هەرمەنییە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایەخەرامان بە سەرسوڕمانەوە گوتی:"وەی! ماشەڵلا, ئێستا عەیب لەکاری خواش دەگرێ! باشە هەرمەنیە هەرمەنیە... خوا کردوویەتە هەرمەنی... ئەتۆش بوویە کەماڵ پاشا... ئەتۆش کلکت لێڕوا! شۆرباومریشك بۆ نەخۆش باشە...!"

بابم گوتی:"ئێ, کەوایە بۆخۆت دوکتۆری!... چی دیکە بۆ نەخۆشی باشە...!؟ ئەگەر بۆخۆت دوکتۆری ئەدی بۆ هاتوویە لای دوکتۆرا!؟"

"رۆڵە, خۆ ئەمن ئەوەدەرزی و زەڕەبینەم نین...!"

بابم بە پێکەنینەوە بە دوکتۆری گوت:"چاوت لێیە... حاشا لەدوکتۆرایەتیەکەی ناکا ـ وەسیلەکانی نین!" دوکتۆر پێ‌کەنی "دەفەرموو کاك دوکتۆر!"

دایە خەرامان گوتی:"شێرۆ... ئەتۆ مەچۆ دەرێ...!"

"زۆر چاکە نارۆم ـ مەترسە ئاشقت نەبووە ـ ئەگەر دەستی لەجێیەکت دا هاوارکە!"

دوکتۆر ماوەیەك پێ‌کەنی.

دایەخەرامان سەری راوەشاند, وگوتی:"هەی‌خوا ئەقڵ بەمنداڵت بدا, رۆڵە, تازە لەخۆت گوزەراوە!"

دوکتۆر بە پێکەنینەوە "زەڕەبینی" لەسەر هەمووجێیەکی دایە دانا, "شەمامە"شی لە قۆڵی بەست وسەعاتەکەی وەکار خست... پاشان پرسی کوێی دێشێ.

هەموو جێیەکی: نێوقەدی دێشێ, پشتی دێشێ, مەواسیلی "مفاصل" دێشێ, لاقی... ئەژنۆکانی زۆر دێشن...

بابم گوتی:"زمانت نایەشێ؟"

دایە خەرامان بە تووڕەیی چاوێکی لێ‌کرد, بەڵام هیچی نەگوت.

دوکتۆر گوتی:"زۆر باشە!" و یەکێك لەو دەرزییانەی لێ‌دا کە ئێش و ژانی وەك دووکەڵ بە کونەتفنکان دا دێننە دەرێ. دایەخەرامان گوتی:"ئاخ خ خ! ئەی خوا دەست دە عومرت بگرێ, رۆڵە, ئەی خوا عەمرت درێژ کا, رۆڵە... خەریکە هەرچی ژانە لە قالبم دەچێتە دەرێ... ئای... ئاه ـ ئاخ خ !"

بابم گوتی:"باشە, رەحەت بووی, دایە؟ ئێستا دەبینی سبەینێ بوویەوە کچێکی چاردەساڵە..."

"رۆڵە چاوم باش نابینن ـ بلێ فکرێك بۆ چاوەکانم بکا..."

"ئەتۆ ئەو رۆژە دەت گوت هەموو شتێك دەبینی ـ چاکت چاولێیە کە کەریم چۆن لەگەڵ بووکەکەت دەستبازی دەکا... ئەی چۆنەکە ئێستا دەڵێی نابینم؟ حەتمەن دوایەش دەڵێی گوێت گران بووە!..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەبینم, رۆڵە ـ واش هەر نیم ـ بەڵام کەمێك تاریك دەبینم ـ گوێشم تۆزێك گران بوون..."

بابم گوتی:"عەرزم نەکردی! بەڕاست, ئاغای دوکتۆر نەت فەرموو جەرگ و دڵی چۆن بوون؟"

"زۆر باشن ـ هەموو جێیەکی ساغە... بۆ چاوەکانیشی دەرمانی دەدەمێ." شووشەیەکی چووکەڵەی لەنێو دەرمانەکان دەرهێنا کە سەرەکەی شتێکی وەك مەمکە فەرەنگیی پێوە بوو. بەکەریمی گوت:"وەرە پێشێ... ئەمە دەکەیەوە ـ ئاوا ـ ئەمە قەترەکێشە... ئێرە جارێك رێك دەگوشی, پاشان دەریدێنی... و هەر چاوەی دلۆپێکی بۆ تێ دەکەی..." بۆخۆشی هەر چاوەی دایە قەترەیەکی بۆ تێکرد. "پاشان سەرەکەی قایم دەکەیەوە ـ ئاوا... بۆ پشت ئێشەکەشی حەبی دەدەمێ هەموو شەوێ پێش نوستن حەبێك دەخوا لەگەڵ پەرداخێك ئاو... چی دی؟"

"سلامەتیت رۆڵە" خوا بەرەکەت لەعەمر و ماڵت باوێ!"

بابم گوتی:"دایە, وریا بە, لەلای خەڵکی فیشاڵان مەکە ـ ئەم شووشەیان نیشان مەدە ـ سبەینێ هەموو وەسەرمان دەگەڕێن ـ و ئەمیش لەو یەکە بەو لاوە نیەتی..."

"چاوت لێیە! غەریبە چاکترە... چاوی بەرایی نادا کە شووشە دەرمانێکی چووکەڵەی داوەتە ئەم پیرەژنە...! بەڕاست شێرۆ, دەمەویست شتێك بپرسم... ماشەڵڵا هێند عەزیەت دەکەی پیاو قسەی خۆی لەبیر دەچێتەوە.. ئا... ئەوحەیوانەی باسیان دەکرد ئەمە بوو؟"

بەڵێ, بۆچی, فەرمایشتێکت هەبوو... باش نیە لەوێ کەوتوە!"

"بسم الله!... کێگوتوویە باش نیە... قسەی سەیر دەکەی!... بۆ باش نیە, زۆریش باشە... ماشەڵڵا زۆریش بەدەماخ و بەکەیفە... ئەدی بۆ دەیان گوت شەل بووە...!"

"دەستێکی لەکار کەوتوە بەستەزمانە..."

"ئەی خوا زەلیلیان کا! ئیشەڵڵا... وەڵڵا لەزمانی خەڵکی دەترسم, دەنا ئێستا دەچووم دەستم دەستۆی دەکردو تێرتێرم ماچ دەکرد ـ ئەم جۆرە حەیوانە نەزەرکردەن, رۆڵە... ئەگینا حەیوان چووزانێ ئەمە تورکە, ئەوە پیاوکوژە... نەزەرکردەیە, رۆڵە, قەدری بزانە. دەمەویست ئەوەت لێ بپرسم... چیی پێخۆشە بۆی لێ نێم و بۆی بنێرم؟"

بابم گوتی:"زۆر سوپاس دایە ـ لێرە هەرچی بیەوێ دەی دەمێ... بەڵام ئەو وەختانەی کاری چاك دەکا هێلکەورۆنی دەدەینێ..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایەخەرامان گوتی:"ئەی بەو دووچاوانە... بۆی دروست دەکەم و بۆی دەنێرم..."

حەیوانەکە هاتبۆ رووبەرووی جێگای پێشووی. بەجۆرێك کە دەرگای ژووری دادەئامین و کچەکانی هەردووك لـێ دیار بن.

ΠΠΠ

ئەو شەوە هەمووی، باس باسی نەخۆشەکان و دایـە خـەرامان و پـاکی و سـاویلکەیی خەڵکەکەو پێکەنین بە قسەکان و گلەییەکانیان بوو. تا ئێرە بیروڕای گشتیی دێیەکە بـە دووبەش دابەش کرابوو: ئەوانە کە دەرمانی سوور و شینیان وەرگرتبوو، لەگەڵ ئەوانە کـە دوکتۆر دەرزیی لـێ دابوون و بە زەڕەبـین دڵ و ریخۆڵـەی دیبـوون و بەشـەمامە دڵـی بـۆ مشتومالٚ دابوون... ئەم بەشەیان پێیان وابوو چاریان کـراوە" و ئەوانـەش کـە"حوب"ی سپییان وەرگرتبـوو، و بـە زەڕەبـین تەماشـایان نـەکرابوو، و دەرزییـان لـێ نـەدرابوو، وشەمامە لەقوڵیان نەبەسـترابوو... ئەمانـە هـەروا دەیـان نالاندو باوەڕیـان بـەدوکتۆر نەمابوو. لەسەر پێشنیاری بابم بڕیار درا لەسـبەینیڕا دوکتـۆر دڵ وریخۆڵـەی هـەموان ببینێ، شەمامە لەقۆڵیهەمووان ببەستێو دەرمانی شین کە "بلودومتیل" بوو لە گەرووی هەمووان بداو ئەگەر هەبێ دەرزیی کلۆرۆکالسیۆم لەهەموو پیرەژنەکان بدا و ئێش و ئازار لەکونە تفنکانیانەوە دەرکێشێ.

بیروڕای گشتیی خەڵکی ئاوایی لەماوەی یـەك دوو رۆژدا کـەم کـەم یەکپارچـە بـۆوەو لەهەموو جێیەك هەر تـاریفی دوکتـۆر، و مـۆجیزەی دەواو دەرمانەکـەی بـوو: ئـای ئـەو شەمامەیە چ دەکا ـ ئای ئەو "سلپاتە"* ـ هەتا پەرداخێکی لـێ دەدەی بەمنداڵ چ دەکا! ئەو دەرمانە شینە هەر باسی مەکە ـ هەموو ئازاری لەش لەگەڵ خۆی دەشواو دەبا... ئەو دەرزییە کە ئازارێ بەکونەتفنکان دا دێنێتـەدەرێ! دایەخـەرامان دەڵـێ رۆژ ئـاوا نـەبووە هەموو ئەستێرەکان بە ئاسمانەوە دەبینێ! تەنیا گلەیی ئەوەیەکـە دەرمـانی چـاوی، چـاوی نەبرژاندۆتەوە، ئەگەر تۆزێکیش برژاندبایەوە، ئیدی بێعەیب دەبوو!

دوکتۆر مەسەلەکە تێ ناگا، بابم بۆی شـی دەکاتـەوە: بەگشـتی خـەڵك پێیـان وایـە دەرمانێك کە نەبرژێنێتەوە خاسیەتی نیە! "دەرمانی چـاك" دەبـێ وەك تێـزاب بـەجۆرێك

---

* سولفات دوسوود.

بیرژێنیێتەوە کە بنیادەم ئاگر بگرێ. "لەو جۆرە وەختانەدا دەڵێن: برینەکە دەرمانەکە دەچێژێ!"

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٠

تای دادەئامین تەواو بووە, بەڵام بۆخۆی هەروا بێهۆشە" و هــەروا لــەژێر ســێرۆم دایــە" هراند پازدە رۆژێك دەبێ رۆیوە, قەرارە سبەو دووێکی بێتەوە... خوا بکا تــا ئــەوەدەم بــەفر نەبارێ و رێ نەگیرێ. دوکتۆر نیگەرانە. نەخۆشەکانی لەشار ماونەوە, بەداخەوە لەشــاریش چەند نموونەیەك تیفووس بینراوە. بەحیسابی وی کاری عیلاجی دادەئامین تــەواوە, و دەبــێ ئیدی وەهۆش بێتەوە. بابم هەمیشــە چــاوەڕوانە مزگێنیــی بــۆ بێــنن کــە ئــامین وەهــۆش هاتۆتەوە...

دوکتۆر ـ بە قــەولی خــۆی ـ چــۆتە "شــاخەوانی". هــەموو بــەیانان دوای ســەردانی دادەئامین و پێڕاگەیشتنی وەڕێ دەکەوێ, کاری تەماشای نەخۆشانی خستۆتە دوانیوەڕۆیان. ئەمڕۆش رۆیشتوە, هێشتا نەهاتۆتەوە, لە نیوەڕۆیە تێ پەڕیوە... چاوەڕوانینی ـ ســفرەیان راخستوە... لەوحاڵەدا دایکم بە چاوی پڕ لەفرمێسکی شادمانیەوە پەیدا دەبــێ: ئــامین دووجار جوولا!

خەبەرەکە بەخێرایی بریسکە لە ماڵدا بڵاو دەبێتەوە, دەنگی تەپەتەپی هــەنگاوی وردو خێرا لەدالانێ دەگەڕێ "کــارۆ" لــەبن گەروویــەوە دەنووزێنــێ... بــابم دەچــێ وئــەمنیش بەدوایدا ـ بابم دەچێتە پەنا تەختی و تاوێك لەژوور سەری دادەئامینێ رادەوەســتێ, و بــە روخسارێکی شاد و پڕلە چاوەڕوانیەوە تێیەوە رادەمێنێ ـ ئــەمنیش لەتەنیشــتی. دایکــم دادێتەوە, دەڵێ:"ئامین, ئامین گیــان...!" وەڵامێك وەرناگرێتەوە, دادەئامین دەڵێــی خــەوی لــێکەوتوە ـ نێوچاوان و پشتەلێو وگەردنی ئارەقیان کــردوە, رەگــی بنەوشــەیی گــەردنی لەبن پێستە سپی و ناسکەکەیدا هەڵ داوێ. وەك مێرمنداڵێکی پازدە شازدە ساڵ دەچــێ, کە خەوی لــێکەوتبێ... لەو ماوە کورتەدا مووی ســەری کــەمێك هاتۆتــەوە, قەڵافــەتی مەعسوومانەتر بووە, چاوی دەقووڵ کەوتوون. دایکم دیسان لە ژوور سەری دەڵێ:"ئــامین, ئامین گیان!" دادەئامین سووکە جووڵەیەك دەکا... و ئیدی هیچ...

لەو سەروبەرەدا "رێوی" خۆی دزیوەتەوەو چۆتە سەر پلیکانان, لێواری پلیکانەکان... ویستوویەتی بچێتەخوار, بەڵام کارۆ بە لمبۆزی پێشی پێگرتوەو گێڕاویەتەوە. رێــوی تــوورە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بووەو گوێچکەی دەکێشێ... و کارۆ دەقرووسکێنێ... لەوکاتەدایە کە بابم لەژووری دادەئامینێ دێتەدەر... دەڵێ:"غاردە... غاردە ئەو مندالّە بگرە!" غاردەدەم, مندالّەکە هەڵ دەگرم.

بابم دەڵێ:"ناپیاو, لەجیاتی ئەوەی سوپاسی بکەی گوێچکەی دەکێشی!" بەگاڵتە گوێی دەکێشێ...

"بیکێشم؟ باشە... پێت خۆشە!" مندالّەکە پێدەکەنێ. بابم دەڵێ:"وەڵڵا زۆر نامەردی!" و مندالّەکەم لێ وەردەگرێ. بانگ دەکا:"شیلان... مەنیج!"

خوشکەکان دێن:"بەڵێ, بابە!"

بابم دەڵێ:"رۆڵە, لەکوێن؟ ئەم مندالّە لێرە چ دەکا... بۆ وریا نین!؟ ئەگەر ئەم حەیوانە نەدەبوو لە پلیکانان بەر ببۆوە... وریا بن!"

دادە مەنیج بە قامك لێڕاوەشاندن و چاومۆڕکردنەوە, دووراودوور بەدزی, هەڕەشە لەریۆی دەکا:"زۆر چاکە! مەگەر لەباوەشی بابم نەیە خواری!" ریۆی پێدەکەنێ و پشت لە دادەمەنیج دەکا. بابم پێ دەکەنێ و دێینەوە دیوەخانێ.

دوکتۆر دێتەوە, دنیایەك داوای لێبووردن دەکا کە وە درەنگ کەوتوە, و باوەشێکیگوڵو گیای پاییزی هێناوەتەوە. ئەی چەند گوڵی جوانن, کە ئێمە تا ئەودەم نەمان دیبوون! راستیان گوتوە کە دیتنی جوانی و تێگەیشتنی جوانییش فێر بوونی دەوێ: ئەو هەموو ماوەیە ئێمە دیبوومانن و دەمان دیتن, و ئێستا پێمان سەیر بوو ـ چۆن, ئەم گوڵانە هی ئەم چرو کێوەی خۆمانن!

دوکتۆر دەست وچاوی دەشوا, جلەکانی دەگۆڕێ و داوای دەفر دەکا بۆ گوڵەکان. دوو گۆزەی کاشیی تایبەتی ترشیاتی بۆ دێنن و ئاویان تێدەکەن و دوکتور زۆر بە سەلیقە گوڵەکان دەڕازێنێتەوە ـ یەکیان لەژووری دادەئامین دادەنێ, لەسەر تاقەی رووبەڕووی تەختەکەی, ئەوی دیکەش لەسەر پەنجەرەی لای شیمالی دیوەخان.

نانی نیوەڕۆیە دەخۆین کە دەنگی قیڕەقیڕی مریشك لەسەرپلیکانانەوە دێتەبەر گوێ... هەموو ئاوڕ دەدەینەوە, و چاو لە دەرگاکە دەکەین ـ مریشکی چ وەختی!...

کەریمە, کورەکەی دایەخەرامان مریشکێك لەبن هەنگڵ داو قاپێك بەدەستەوە: مریشك بۆ شۆرباوی نەخۆشەکەو هێلکەورۆن بۆ کارۆ:

بابم دەڵێ:"نابابە, دایە قسەی پیاوانە ـ بەلاّم ئەتۆ نەدەبوو بیان هێنی, کەریم... ئێستا هێلکەورۆنەکە شتێکە بەلاّم مریشکەکەت نەدەبوو هێنابایە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەریم گوتی:"ئاغا, بۆخۆت دەیناسی ـ ئێستا وای لێهاتوە ناکرێ بی دوێنی ـ لە بیانوویەك دەگەڕێ بۆ جنێودان و قسەی سووك..."

دوکتۆر پێکەنی. بابم گوتی:"بەڕێکەوت بە وەخت بوو... دانیشە پارووێك نانمان لەگەڵ بخۆ."

کەریم گوتی, خوا بەزیادیکا, نانی خواردوە, و بابم هەرچیی کرد دانەنیشت... بابم گوتی:"زۆر باشە, بیبە, بیدە بەمنداڵەکان" دوایە داستانی چوونی ڕێوی بۆسەر پلیکانان و کێشەکەی لەگەڵ کارۆی بۆ دوکتۆر گێڕایەوەو بەمنی گوت کە هێلکەوڕۆنەکە لەگەڵ دەفری کارۆ بەرمە حەوشەی و لەوێ بیدەمێ ـ تا ئێرە بۆن نەکا... لەگەڵ شاهۆ چووین.

پاش نان خواردن دوکتۆر سێرۆمی دادەئامینێی گۆڕی, وگوتی هیوادارە ئەمە دوا سێرۆم بێ ـ ئیدی دەبێ وردە وردە وەهۆش بێتەوە, تەنانەت کەمێکیش دواکەوتوە, دەرزییەکەی لێ دا, دەرەجەی بۆ دانا و تەوژمی خوێنیگرت... باشە... تایەکەی بە تەواوی بڕاوە...

ΠΠΠ

لەخەوهەستاوم...* ئارەقم کردوە... لەبیرم نیەکەنگێ خەوتووم... هیچ لەبیرم نیە... شتێك لە هەناوم دا دەیگوت کەخەریکم لەخەونێکی گران وەخەبەر دێم ـ یان وەخەبەر هاتووم... گوێم لە دەنگێك دەبێ... وەك کەسێك لەرێگای سێفرسەقەوە بانگم بکا:"ئامین ـ ئامین گیان!" زەینم تاریك بوو, بەتاڵ بوو... تەماشای دەوروبەرم دەکەم... ماندووم... هێندێ شت دەبینم... بەڵام وەك نەم دیبێ, وەك ئەودەمانە کەزۆر ماندوویەو مێشك کار ناکا, و هەرچی دەڵێن تێیناگەی و هەرچی دەیکەی بۆخۆشت نازانی ـ خەوم لێدەکەوێ... دووبارە وەخەبەر دێم... چاو هەڵ دێنم... دەڵێی نەخۆش بووم... نەخۆشم... مێشکم بەتاڵە... "بە قوربانی ئەو چاوە جوانانەت بم! کچە جوانەکەم!"

ئەم پیرەژنە کێیە...! چاوم لێڵن, باش نابینم ـ دوورە... دەمەوێ بڵێم وەرە پێش... ناتوانم... دەمەوێ دەست راوەشێنم, دەڵێ:"ئای مەی بزێوە... دێتە دەر" دەنگەکە لە سەرم دا خول دەدا... و دوور دەکەوێتەوە... و دووبارە بەردەبمەوە نێو تاریکایی. بەڵام لە جێگایەکی مێشکم, وجودم ڕا, شتێك وەك گەرمایی لەشی منداڵ, کەگیانی دایك پڕ

---

* لە زمان ئارمێنەوە دەدوێ ـ و ـ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەکا، زۆر نەرم، زۆر بەئارامی لەگیانم دا بڵاو دەبێتەوە... هەست دەکەم زیندووم، نوستبووم، نوستووم... خەون دەبینم ـ ماندووم.

ΠΠΠ

دایکم دەڵێ:"دایك بوونەوەرێکی گیان سەختە، بەو هاسانییە تەسلیمی مردن نابێ، بەتایبەتی دایکێك کە منداڵی چووکەڵەی هەبێ. چ وەختی مردنە؟ منداڵەکەی تەنیایە، چکۆڵەیە، منداڵی بە هیوای کێ بەجێ بێڵێ! فەرقی هەیە لەگەڵ دایکێك کە جووجیلەکانی پەرەوازە بوون، و هێلانەکەی چۆل بووە... دیارە منداڵ بۆ دایك هەمیشەمنداڵە ـ منداڵیش هەمیشە پێویستیی بە دایك هەیە، بەڵام فەرق دەکا، لەگەڵ منداڵی شیرەخۆرە ـ منداڵی شیرەخۆرە پێویستیی بەگەرمای باوەشی دایکی هەیە، پێویستیی بە شیرەکەی هەیە، پێویستیی بە پەنایەکەی هەیە... دایك ئەمانە دەزانێ... منداڵیش بەقودرەتێ خوای دەزانێ" هەر بۆیە وەختێك دایکی تەمبێی دەکاو لەخۆی دوور دەخاتەوە، ئەو زیاتری خۆ پێوە دەنووسێنێ. خوا وای دروست کردوون... دایکیش پێویستیی بەمنداڵ هەیە. بوونی بەبوونی منداڵەکەیەوە بەستراوە. دەزانێ ئەگەر ئەو نەبێ، دنیا نیە، ژیانی بەتاڵە، بۆیە نایەوێ منداڵەکەی بەجێ بێڵێ. بەهیوای کێی بەجێبێڵێ؟ کاتێك منداڵ لەسەر خێران گەورە بوو، و لەخەم رست بۆخۆشی دەزانێ کەئیدی ئەرکێکی لەسەر نیە، کاری خۆی کردوە... دایکان هەموویان وان. وەختێك منداڵەکان لەسەر خێران لەخەم رستن و ژیانیان رێك بوو، وماڵ وحاڵێکیان پەیدا کردو قسەی زل زلیان کردن، دایکیش دەزانێ کە دەبێ کۆڵەکەی دانێ و لاقی لێدرێژ دەکا."

ΠΠΠ

لە هەنیسکی گریانی خۆم وەخەبەر دێم*... بۆنێکی خۆشم بەبەر لووتی هەڵلا دێ... چاو هەڵ دێنم، لەمیچی ژوورەکەوە ڕادەمێنم ـ بێفکر ـ بێحاڵ، زەینم بەتاڵە "چۆن؟" کێیە کە بە زمانی خۆمان قسە دەکا! جواب نادەمەوە، پێم وایە خەون دەبینم. چاو

* بەپێچەوانەی هەموو رۆمانەکە کەنووسەری بەرێز لەزمانی "یادۆ"وە قسە دەکا، لەم بەشەدا بەزمانی ئارمێنەوە دەدوێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەروخساری ئەوکەسە دەکەم کە داهاتۆتەوە سەرم ـ نایناسم... دەنگەکە دەنگی هۆسپ نیە... روخسارەکەش روخساری وی نیە... چاو لێك دەنێمەوە.

دەنگی پیاوەکە دەبیسم... "ماندوویە... رێیەکی دووری بریوە... لاوازە..." چاو دەکەمەوە, روخسارێکی دیکە داهاتۆتەوە سەرم... ئەم روخسارەم خۆش دەوێ... دەست درێژ دەکەم, کە دەستی بگرم, بە پارێزەوە... دەترسم خەوەکەم بڕەوێ... دەست لەسەر دەستم دادەنێ... هەر بەو روخسارە میهرەبانەو بە قەلافەتی ئازار چەشتووەوە دەڵێ, "ماندوویە..." گوێم لە دەنگی ژن دەبێ:"ئەتۆش دڵ ناسك بووی!" گوێم لە دەنگی گریانی منداڵ دەبێ... نازانم بۆ دەشڵەژێم... دەمەوێ هەستم و منداڵەکە ببینم... هەر لەوکاتەدا دوودڵم, پێم وایە خەونە... بەلام هەست دەکەم وەك ئەوەی مەمکم چڵ لێ بدا... بەلام لەمێژە وشکم کردوە... خەونە دەی بینم... دەڵێی کراسەکەم تەڕ بوو!... کراسێك نەبێ نیمە ئێستا چ بکەم!

ئەمانەم نەگوتوون, بەلام گوێم لەدەنگی خۆم هەیە... دەنگی پیرەژنە دلۆڤانەکەش دەبیسم, هەر بەودەنگە دایکانەیەوە:"دەسەر سەرت گەڕێم, رۆڵە" ئەتۆ چاك بەوە... بابت خۆش بێ هەزار کراس بەقوربانی ئەوچاوە جوانانەت! شیلان, مەنیج, بە بابتان بڵێن ئامین گیان دیسان وەهۆش هاتۆتەوە!"

"وەهۆش هاتۆتەوە!"

پیاوێکی ئاشنا, بە قەلافەتێکی ئاشناوە قسەدەکا... خەوم لێدەکەوێ... لەدەنگی هەنیسکی گریانی خۆم وەخەبەر دێمەوە... بۆخۆشم نازانم بۆ دەگریم... ئای, برسیمە... ئەمە چیە لە ژوور سەرم... دەستم... لە دەستمەوە رادەمێنم... دیسان خەوم لێدەکەوێتەوە... "ئامین گیان!..." بە لکی دەسماڵەکەی چاوم دەسڕێتەوە... لە خەوێدا دەنگێکی ئاشنا دەبیسم. "دایە, بابم بانگت دەکا..."

دایە! دایە! خەون دەبینم... دایەی دەبینم لە ژوور سەرم دەگری... بەلام روخساری پێدەکەنێ... حەز دەکەم چاو لە قەلافەتی بکەم ـ چاو لێك دەنێمەوە کەخەوم لێ نەڕەوێ. نەوەك خەوەکەم بڕەوێ و نەی بینمەوە... بەلام دەزانم کەخەوم لێ نەکەوتوە... لەکوێم؟... لەخەودا لەخۆم دەپرسم... لەکوێ بووم؟ بۆ لێرەم!

خەو و بەخەبەربوون بە دوای یەك دا دێن, نیزیك دەبنەوە" تاوێك دەمێننەوەو دوور دەکەونەوە... بەترس ولەرزەوە چاو هەڵ دێنم... نا, بەخەبەرم... لەوگوڵە جوانانە! دایە لە ژوور سەرم راوەستاوە ـ دەگری: بۆخۆی دەگری, چاوەکانی پێ دەکەنن. "دایە بۆ دەگرێ!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ "ناگریم, کچم... خوایە شوکورا... ناگریم... ئەتۆ نارەحەت مەبــە, کچــم... خوایــە هەزارو هەزار بار شوکور, خوایە شوکورا"

"دایە, لەکەنگێوە..." گوێم لــێ نیە چیم جواب دەداتەوە, سەرم بەتاڵە... دیسان بە دەنگی گریانی منداڵ وەخەبەر دێم و بەخۆم نیە دەگریم... دایەش لەگەڵم دەگری:"خوایــە شوکورا" دایــە بــانگ دەکا:"شــیلان... مــەنیج... بــە بابتــان بلــێن داوای منداڵەکــە دەکا..."

گوێم لە دەنگی بابە دەبێ ـ زۆر لەدوورەوە ـ "بۆی بــەرن, قەیدینیــە, کــاك دوکتــۆر دەڵێ قەیدی ناکا..." ئای, تازە تێدەگەم پیرەپیاو دوکتۆری بۆ هێناوم! ئــەی کــە چــەندم زەحمەت بۆ دروست کردوون!... دەگریم, ئەمما چۆن! دادەشیلان و دادەمەنیج لە ژوور ســەرم راوەستاون ـ خۆشحاڵن, بەڵام دەگرین... منداڵەکە بە باوەشی دادەمەنیجەوەیــە... "بــڕۆ دایە... بڕۆ! بڕۆ ئامین!" منداڵەکە نایە... روو وەر دەگێڕێ. دایە دەڵێ:"مەیەڵــە دەســت لەو لوولەیە بدا... زۆر باشــە, منداڵەکــە بــەرەوە جــارێ ماندوویــە!" بــە دوو قامکــان ڕوومەتی منداڵەکە دەگرێ:"هەی لۆتی... ئێستا ئیدی نامان ناسی ـ زۆر باشە!"

برسیمە... بەڵام خەوم لــێ دەکەوێ... دوکتۆر پەیــدا دەبــێ... دەرزیــم لـــێدەدا... برسیمە... بەڵام هەتا بەیانی دەنووم...

ئەو بەیانیەیەم قەت لەبیر ناچێ: بەیانی کە وەخەبەر هاتم دوای چەند "سەدە" بۆ یەکەم جار تیشکە رووناکاییەکم دی کە لە لێفەکەی دابوو... چەند جوان بوو... دنیــا چــەند جوان بوو, ژیان و زیندوومان چەند جوان بوون. دەنگی با چەند خۆش دەهاتە بەرگوێ! لــە دەرێ با دەی نەڕاند, بەڵام لەگوێی من نەڕەکەی لە پێکــەنینی منــداڵ, لــەدەنگی باڵنــدە خۆشتر بوو... هەوا روونە, کەم کەمە بەسەرهاتی دوێنێم وەبیر دێتــەوەو لەگــەڵ ویــش دا بەسەرهاتی دوورترو... نەخۆش کەوتنەکەم... ئێستا ئیدی بەتەواوی هۆشم هەیــەو دەزانم خەونم نەدیوە... بەڵام برسیمە. ئەو لوولەیەی بــە دەســتمەوەیەو ئــەو کیســەیەی لــە ژوور سەرمە دەبینم... هەموو شتێك دەبینم... نەخۆش بووم.

کاکە یادۆ دێ, هەر بەو زەردەخەنەو قەڵافەتی مەعسوومانەو گەنجانەی... حەز دەکــەم لە باوەشی بگرم... دایە تێم دەگا, دەڵێ:"یادۆ گیان, بڕۆ دادەئامینــێ مــاچ کــە... بــڕۆ کوڕم, خوشکی گەورەتە ـ قەیدی چیە!" یادۆ دادێتەوەو بە شەرمەوە ماچم دەکا... گریانم

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سوار بووه. دەش گریم... ئێستا بەخۆڕایی دەگریم. یادۆ لەگەڵ دایە قسە دەکا, دایە دەڵێ"ئامین گیان, بابت ناردوویە ئەگەر ماندوونی, لەگەڵ ئاغای دوکتۆر تاوێك دێنە لات..." لە خوام دەوێ و دەڵێم کە لەخوام دەوێ.

بابە دێ, گوێم لە دەنگیەتی:"رێوی هێشتا نوستوە؟..." ئەی کە دەنگی لە گوێم خۆشە! دەست دەبەم کە لەچکەکەم چاکەم... لەچك نیە... ئای, پرچەکانم چییان بووە! هیچ ناڵێم, بەڵام ناڕەحەت دەبم. دایەدەڵێ:"ئازیزەکەم, ناڕەحەت مەبە, بەقوربانی سەرت بن... جحێڵی, بە دوو ڕۆژان درێژ دەبنەوە... ئێمەش پێمان ناخۆش بوو بەخوا, بەڵام وەختێك کاك دوکتۆر گوتی چارەمان نەبوو... ناڕەحەت مەبە کچەکەم ـ بەقوربانی سەرت بن!"

ناڕەحەتم, بەڵام وەسەر خۆمی نایەنم... ماندووم... خەوم دێ... برسیمە. دایە بانگ دەکا:"شیلان, ڕۆڵە, سەرینێك بێنە لەپاڵ پشتیدانێ, با پاڵ داتەوە ـ بابی خۆشحاڵ دەبێ..."

بابە دێ, لەگەڵ دوکتۆر. دوکتۆر بە زمانی خۆمان ئەحواڵم دەپرسێ:"باشە ئیدی, وەڕێ کەوتوویەوە..." دەپرسم چەند ڕۆژە؟ دەڵێ:"زۆر نیە ـ بیست ڕۆژێکە."

بیست ڕۆژ! زۆر نیە... دەرەجەم بۆ دادەنێ... پاشان:"نا, ئیدی چاك بوویەوە, ئەمڕۆ ئەم سیڕۆمەش لادەبەم و سیرۆمی دیکەت بۆ دانانێم... و ئەگەر هراندیش بێ, ئیدی ئەمن خواحافیز... خۆشحاڵم!" گووشییەکە (سماعە) دادەنێ, سنگ و زگم فەحس دەکا... بابەش ڕاوەستاوە... "دەزانم برسیتە, ئەمڕۆ دەبێ ئاوی مریشکی بخۆی... جارێ نانی ناخۆی... نابێ سەرماش لێت بدا... ئەم یەك دوو ڕۆژە دەبێ بەبرسیەتی ڕابوێری..."

بابە سوور بۆتەوە" تاوێك دەست لەسەر دەم وچاوی دادەنێ, چاو بەر دەداتەوە, دوایە دەست لەسەر چاوی هەڵ دەگرێ:"چۆنی کچم؟ خۆشحاڵم... زۆر خۆشحاڵم... نازانم بڵێم چی... هەر ئەوەندە کە دەت بینم چاکی, ئیدی ئارەزوویەکم نیە... ئەم ماوەیە زۆر تاڵمان لێ گوزەرا. خۆشحاڵم...!"

ئەی چ نوورێك لەو سیمایەی دەباری! دەمەویست ئەمبازی بم و تێر تێر ماچی کەم... بەڵام نەم دەتوانی.... زۆر شت هەبوون دەمەویست بیانڵێم, بەڵام گریان دەرەتانی نەدام... ئەوەندە نەبێ کەگوتم:"ببوورە, بابە...!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"خوا لێت ببوورێ, ڕۆڵە" هەموو زەحمەتەکە کاك دوکتۆر کێشای. ئەمن بەقەد دنیایەك سوپاسی دەکەم..."

دایەگوتی:"ئەرێ وەڵلا, خوا دەستی دەعومری بگرێ..."*

ΠΠΠ

بابم گوتی:"ئەدی وەسمان و شاهۆ لەکوێن...؟"

گوتم:"بابە, لە پشت دەرگا ڕاوەستاون..."

گوتی:"ئەی بۆ نایەن؟... وەرن, وەرن. بەستەزمانانە زۆر خەفەتبار بوون..."

هاتن, دەستیان دەستۆی دادەئامین کرد و ماوەیەك گریان... بابم گوتی:"منداڵینە هێشتا زووە, زۆری ماندوو مەکەن - ماشەڵلا منداڵی ئاقڵن... دنیایەك خۆشەویستین...! منداڵەکەشت دی, شوکور بەدەماخە... لە دوکتۆریش زویرە..." و پێکەنی. "دوایە بۆت دەگێڕمەوە. حەیوانەکەش سلامەتە. ئەمڕۆ هێلکەوڕۆنمان دایە... فاتم, ئەمڕۆ بوو یان دوێنێ؟"

دایکم گوتی:"پێم وایە ئەمڕۆ بوو..."

گوتم:"دوێنێ بوو!"

بابم گوتی:"ئەم گوڵانەش کاك دوکتۆر بۆی چنیوی... زۆری زەحمەت کێشا..."

دوکتۆر گوتی:"ئەرکی سەرشانم بوو... دەی, خۆ باشی... دووسێ ڕۆژی دیکە هەڵ دەستیەوە... بەڵام دەبێ وریا بی, سەرمات نەبێ..."

بابم گوتی:"ئەدی, ڕۆڵە... هەوڵ بدە ئیشەڵلا زووتر وەرێکەویەوە... خوا یار بێ زستان ئەوە تەواو دەبێ" ئەگەر تۆزێك هاتیەوە سەرخۆ وەڕێ دەکەوین ئیشەڵلا..."

دادەئامین گوتی:"باشم بابە. وەزعم باشە!" پێکەنی و سەری ڕاوەشاند.

دوکتۆر و بابم لە پەنا تەختی دادەئامین قەرار و مەداریان دانا بۆ ئەوەی خاترجەم بێ. بڕیار درا بەهارێ هەرکە ڕێ کرایەوە هراند بێت و بابم و دادەئامینێ بەرێتە شاری...

بابم گوتی:"ڕێوی خەوتوە, ئەگەر هەستا دایکت دەڵێ منداڵەکان بۆت بێنن."

وەسبەینێ را هراند هاتەوە, و وەدووسبەیڕا دوکتۆر ڕۆیشت... بە پێکەنینەوە کەوچك و چەنگاڵەکەی لەگەڵ خۆی بردن, و تەختەکەی دادەئامینێی بۆ بابم دانا" بابم و

---

* لێرەدا قسە گێرانەوە لەزمانی ئارمێنەوە کۆتایی دێ.

براكان و ئەمن هەتا بن ماشێنەکە بەڕێمان کرد. بابم زۆری هەوڵ لەگەڵ دا هەقی چارەسەرەکە وەربگرێ, بەڵام دوکتۆر قبووڵی نەکرد, و بابم بە کۆڵێک داوای لێبووردنەوەو بە پێداگرتن دەستێك رانکوچۆغەی بە دیاری دایە... "ئەمە ئیدی قابیلی نیە... ئەمە خۆ دراو نیە. یادگارییە... هەروەك چەنگاڵەکەت لەگەڵ خۆت برد, دەبێ ئەمەش بەری!" و دوکتۆر قبووڵی کرد.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢١

دووسێ ڕۆژ دوای ڕۆیشتنی دوکتۆر هەوا زۆر تووش بوو, گەردەلوولێك بوو چاو چاوی نەدەدی" لەماوەی دوو شەوو ڕۆژدا گەزێك بەفر کەوت. خوا ڕەحمیکرد, ئەگەر ئەم بەفرە چەند ڕۆژ پێشتر بارییبایە دوکتۆری فەقیر لەکارو کاسبی دەبوو.

دادەئامین کەم کەم پێیگرتۆتەوە, ماڵەکە وەك پێشووی لێ هاتۆتەوە. ئەمن لە لای دادەئامین دەخوێنم, ڕێوییش خەریکی پێهەڵگرتنە. دایکم دەڵێ:"هاوار بۆ ڕۆژێك کە ئەم مەیموونە پێهەڵ گرێ ـ ئیدی دەبێ قاپ ومەنجەڵەکانیش بەدەرزی لە بەرۆکمان قایم کەین!"

ڕێوی بە گاگۆڵکە دەڕوا, یەکسەر بۆ لای تاقەکە, بە پارێز خۆی هەڵ دەکێشێ, یەك دوو جار دەکەوێ... و هەموو جارێ ئاوڕ دەداتەوەو ئێمەش هەمووجارێ بە چاوی پێکەنینەوە سەر دادەخەین, یان ڕوو وەردەگێڕین, و وا نیشان دەدەین کە چاومان لێ نەبووە... ئەو سەرلەنوێ هەوڵەکە دەست پێ دەکاتەوە... سەرەنجام بەهەر جۆرێك بووە سەری قامکە چکۆڵەکانی لەلێوی تاقەکە گیر دەکاو خۆی هەڵ دەکێشێو ئاوڕ دەداتەوە, و ئێمە هەموومان بەپێکەنین و بارەقەڵڵاگوتنەوە چاوی لێدەکەین, وئەو خێراخێرا لەم سەری تاقەکەوە دەچێتە ئەوسەرو دەگەڕێتەوە... جاری وایە دەکەوێ... جارجار لەنیوەی ڕێ دا ڕادەوەستێ, دەستی لە لێواری تاقەکە دەکاتەوە. زۆر بەپارێزەوە وەك ئەوەی تۆزاوی بووبن دەستەکانی ڕێك دەخا, تەماشامان دەکا, و دوایە دەلەرزێ و تەپ ها دەکەوێ...! ماندوویە... ئەو وەختانەی دەکەوێ بە گاگۆڵکە هەڵ دێ بۆ لای مە... دایکم دەرەتانی پێنادا, هەڵی دەگرێ, لەسەر کۆشی دادەنێ, و دەست دەبا لەبن کراسەکەوە بە بەری دەست خێراخێرا دەست بەزگی دادێنێ. منداڵەکە پەلەقاژە دەکا, خۆی وێك دێنێ و قژقژ پێدەکەنێ و ئێمەش گرگر پێ دەکەنین...

لەگەڵ دادە مەنیج نێوانی لەهەمووان خۆشترە... دادە مەنیج ڕاستی دەکاتەوە... "زۆر باشە... ئێستا ڕاوەستە بزانم... ئا, بارەقەڵڵا!" بۆخۆی لێی دوور دەکەوێتەوە, پاشان دەستی بۆ درێژ دەکا, و دەڵێ:"باشە... ئێستا وەرە... نەکەوی... پەلەمەکە... ئا,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بارەقەڵڵا!" و بەپێکەنینەوە چاو دادەپچڕێ "ئـا, بارەقـەڵڵا... کـوڕی چـاك!" ڕێـوی دوو هەنگاو بە لەرزەلەرز دێ, سام دەیگرێ و دەکەوێ... چەنەگەی وە عەرزێ دەکەوێ... لـە بـانگی گریانــێ دەدا... دادەمـــەنیج بــە سەرســووڕمان و ناڕەحەتییــەوە دەڵێ:"ئــێ... خوێیەکەت لــێڕژا!" و دەست بۆ چەنەگەی دەبا. منداڵەکە ژیر دەبێتەوەو بۆ خوێ ڕژاوەکە دەگەڕێ و بیر لەوکارە خەراپە دەکاتەوە کەکردوویەو نەیدیوە... دادەمەنیج دەرفەتی نادا, هەڵی دەگرێ و وەبابمی دەدا. بابم دەڵێ:"ماندوو بووی, ئێستا تۆزێك بحەسـێوە دوایـە..." دوایە "باشە"و دەستێك بەسەروگوێی دا دێنێ.

دایکم دەڵێ:"ئاغا, بە قودرەتی خوای گیانلەبەرانیش وان. چاوم لە چۆلەکان دەکرد ـ کە وەختی دێ بەچکەکانیان دەبەنە سەر ئەم دارە هەڵیان دەفڕێنن ـ فێریان دەکەن. دایکەو بابەکانم دەدیتن کە بۆخۆیان لە سووچێك وێستاون و بەچکەکانیان هان دەدەن, چـۆن ئـەتۆ یان مەنیج لە دوورەوە دەست ڕادەوەشێنن و بانگی منداڵەکە دەکەن, ئەوانیش ڕادەوەستانو بە باڵەفڕکە بانگی بێچووەکانیان دەکرد. بێچووەکە بە تـرس و لـەرزەوە لـەم لکـەوە هـەڵ دەفڕی بۆ ئەو لك... باوەڕ بکە دەلـەرزی, ئاغـا... بـەقودرەتی خـوای, جـاری واش بـوو دەکەوت و دایکەو بابەکە دەگەیشتنە سەری و جیکەجیکیان دەکـرد. سـەرەنجام بـەجۆرێك ڕاستیان دەکردەوە... ئەمنیش دڵم دەمستم دا بوو کەنەکا پشیلەی سەگباب خێـو پەیـدا بێ!"

بابم دەڵێ:"بەڵێ ئیدی, سروشتە..."

ڕێوی ئیسراحەت دەکا. بابم دەڵێ:"خەراپی پاڵ داوەتەوە, ناپیاو... هـەربینا میزەکـەی کرد!"

دادەئامین دەڵێ:"بیدە بە من بابە!" دەست درێژ دەکا, ڕێوی سەر ڕادەوەشێنێ ـ ناچـێ. بابم دەڵێ:"بەڵێ, جێیەکەی گەرمە, بچێتەکوێ! خوا دای ناوە بۆ میزکردن, وایە, ڕێوی؟" تەزبیحەکەی لە پێش ڕادەگرێ:"هەستە کوڕم, ئەمە بدە بەدایە ـ ئـا, بارەقـەڵڵا!" ڕێـوی تەزبیحەکەی وەردەگرێ, بە کۆمەگی بابم هەڵ دەستێ, و وەڕێ دەکـەوێ بـە باڵـە فـڕە... دووهەنگاو دەڕواو خۆی لە کۆشی دایکم داوێ, کە دەستی بۆ درێژ کـردوە. دایکـم تاوێـك بەسنگی خۆیەوە دەنێ, یاریی بە سـنگی و زگـی دەکـاو دەیداتـە دەسـتی دادەئـامین... دادەئامین دەڕوا...

سەرەنجام ڕێوی باوێشکی دێتێ و بە دوو دەسـتە چـکۆڵەکانی چـاوان هـەڵ دەگلۆفـێ" دایکم دەڵێ:"ئامین, ڕۆڵە, منداڵەکە خەوی دێ..."

بە ڕۆیشتنی منداڵەکە هەموو بڵاوەی دەکەن. ئەمە سەرگەرمیی شەوانەی بنەماڵەیە.

بـەڵام دادەئـامین ئـۆقرەی لـێبڕاوە... ئـەم زسـتانە کـەنگێ تـەواو دەبـێ! دایکـم دەیگوت:"بەقودرەتێ خوای... دەڵێن هیچ ژنێك بـە بـەختی خـۆی رازی نیـە... بـەڵام, ئاغا, ئەم ژنە بە بەختی خۆی رازیـیە. بۆخۆی هیچ ناڵێ, بـەڵام ئـەمن دەزانم. لەحزەیـەك مێردەکەی لەبیر ناچێتەوە... خۆی بەئاو وئاوران دا دەدا بۆ ئەوەی تاوێك لەبیری بچێتەوە ـ ناتوانێ... رەنگە لەبـەر ئـەوەش بـێ کـە لـەلای نیـە... ئاغـا, ئەگـەر بڵێـی زێڕێـك, مرواریـیەك, یان یاقووتێکی واشی بۆ کڕیـوە, واش نیـە, خۆیـەتی و ئـەو جووتـە گـوارە چووکەڵەو ئەم ئەڵقە ناسکەو ئەم زنجیرە باریکە...

لەپێش دا پێم وابوو زێڕەکەی لەلای دایکیەتی, یان لەجێیەکی داناوە ـ بەڵام لـەخۆیم پرسی گوتی هەر ئەوەیەکە دیوتە. پێم گوت:"رۆڵە, دێتە پـێش, دنیایـە... دار وەختێـك رووت وقووتە وەختێك بەگەڵا داپۆشراو... مێـردیش وەختێـك لەماڵـەو وەختێـك لـەماڵ نیە..." دەڵێ:"دەزانم, دایە, خوا بکا مابێ ـ ئەمن چیی دیکەم لەخوا ناوێ ـ هەر مابێ, بەسە...!"

بابم گوتی:"ئەوان وەك مە نین... لە نێو وان کچ بە ئارەزووی خۆی مێردی دەکا, ئـەوە نیە دە دێ ئەولاتر فلان ئاغا بنێرێتە سەر کچێ من یان ئەمن بنێرمە خـوازبێنیی کچـێ وی وکچ وکوڕ لە نەدیتە ببنە ژن و مێرد... لەنێو وان کچ وکوڕ یـەکتر دەبیـنن, لەگـەڵ یەکتر دەگەڕێن... پاشان ئەگەر یەکتریان خۆش ویست دەبنە ژن ومێرد... ئەمـە فـەرقی هەیە لەگەڵ کاری عەشایریی خۆمان..."

دایکم گوتی:"ئا, کـەوابێ بۆیـە! دەبیـنم چـۆن مندالەکـە بەسـنگیەوە دەگوشـێ... بەستەزمانە بۆنی مێردەکەی بەکوڕەکەیەوە ناوە! دیارە ژیانێکی خۆشی لەگەڵ مێردەکـەی هەبووە, ژنێکی خۆڕێکخەرو بەگوێیە... خـوا هەقـە, ئاغـا, لەوماوەیـەدا "نـا"م لـێ نەبیستوە, جگـە لەوەکـە بڵێ:"بەچـاوان دایـە, بەسەرچـاو بابـە!" هیچـی دیکـەم لـێ نەبیستوە... بەڵام بەستەزمانە بێقەرارە, خەریکە دەتوێتەوە!"

بابم گوتی:"دەزانم, دیومە... باشەئیدی... وەك دەڵـێن گامـان گـوڕاوە, هـەرکلکی ماوە... ئەم یەك دوو مانگەش دەڕوا...!"

ППП

بەرەبەرە بەهار هاتوە ـ هەتا زسـتان لـەلوتکی "باسـکەڕەش" دێتـە خـوارێ, بـەهار لەژێللا دێ. پیاو پێی سەیرە... لەو هاتن وچوونەدا چۆنە تێـك هـەڵ نـەنگوتوون! عـەرز

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەخەبەر هاتبوو, وەك دادەئامین, و هەناسەی قووڵی هەڵ دەكێشا ـ دەت گوت ماندوویـە, دەت گوت لە ڕێیەكی دوورەوە هاتوە ـ دەت گوت تووشی زۆر گیروگرفتان بووە" لەو ساردو سەرمایەدا هەناسەی وەك لیباسێك كە لەبەر ئاگر وشكی كەیەوە هەڵمی لـێهەڵ دەسـتا. بێقەراریییەكەی دادەئامین زیادی كردبوو... دێ لە جموجۆڵ دا بوو, جۆیـەكانیان جۆمـاڵ دەكرد, میزاویان لە زەوییان دەشوت.

بەهار هاتبوو, سروشت لەخەوی زسـتان راپـەڕیبوو, وەك ڕۆژەكـانی هـەوەڵی وەهـۆش هاتنەوەی دادەئـامین ـ برسـی بـوو, و بەشـی زۆری دەگریـا: ئـاخر دادەئـامینیش هـەتا شۆرباومریشكەكەی پێدەگەیشت وەك منداڵی چووكەڵە دەگریا ـ ڕاسـت وەك ڕێـوی, كـە ڕانەدەوەستا شووشە شیرەكەی سارد وەبێ...

زەوی مەڕوماڵات زوو دەستی پێكردوە... دوای نانی نیوەڕۆیـە دانیشـتووین ـ ڕێـوی لەسەركۆشی بابم جێی خۆی خۆش كردوە. بابم دەڵـێ:"ڕێوی, ڕەفـیقم بـۆ پەیـدا كـردووی! بزنەڕەش كاریلەیەكی چووكەڵەی بووە لەخۆت شەیتانتر ـ دیوتە!" دەڵێ:"یادۆ, بە ڕەحیمی بڵێ كاریلەكە بێنێتە سەرێ... ئامین ئەتۆ دیوتە؟"

دادەئامین دەڵێ:"بەڵێ, بابە, دیومە ـ زۆر جوانە..."

دایكم سەر ڕادەوەشێنێ ـ پیرەپیاو ـ سەرگەرمی بۆخۆی دادەتاشێ!

ڕەحیم كاریلە بەباوەشەوە دێتە سەرێ... دادەئامین دەڵێ:"ئەی لەو مووە مۆنج مۆنجـە جوانانە... گوارەشی هەن, بابە!" و وەك دەست بەباڵێ پەپوولەدا بێنێ, بەسـپایی دەسـت بە پشتی كاریلەكەدا دێنێ...

ڕەحـیم كاریلەكـە لـە نێوەڕاسـتی ژوورەكـە دادەنـێ ـ ڕێـوی حەبەسـاوە... كاریلـە دەردەپـەڕێ... و ئـەو بەدوایـدا... دووهـەنگاو بـەپێ, دوایـە بەگاگۆڵكـە. كاریلەكـە دەگرمەوە ـ حەز دەكەم بزانم ڕێوی دەیەوێ چ بكـا... دایكـی دێ, دەسـت بەسـەر مـووی كاریلەكە دا دێنێ... دەڵێ:"بێری... بێری...! ڕووبیك گیان... ماچی كە.. چاو چـەند جوانە!"

ڕێوی ماچی دەكا...

بابم نوقڵێك لەگیرفانی سەڵتەكەی دەردێنێو دەیدا بەكاریلە ـ كاریلە نوقڵەكە دەخوا, و دەمی دەلێسێتەوە, و دووبارە بۆن بە بابمەوە دەكا ـ نوقڵی دیكـەی دەوێ!... هـەموومان پێدەكەنین...

بەهار هاتوە, بەڵام وەك یەكەم ڕۆژەكـانی پێهـەڵگرتنی ڕێـوی هێشـتا بەچـاكی وەڕێ نەكەوتوە ـ جارجار كە دەكـەوێ بەگاگۆڵكـە دەڕوا! سـەوزەگیا هێشـتا منـداڵ بـوون...

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئاوەکان هێشتا منداڵ بوون, و وەك ئەو کچۆڵانە کەیاری لەگەڵ بووکەکانیان دەکەن بە دەنگێکی منداڵانە گۆرانییان دەگوت و قژقژ پێدەکەنین و شەووڕۆژ چیرۆکیان بۆ گابەردو خیزو دارەکان دەگێڕانەوە... هێندێ جاریش کە لە چیاکان دەباری, وەك دایکەگەوران دەیان بۆلاند.

بەهار هاتبوو" ئەمجاریش وەك هەمیشە جلەکانی نوێ بوون ـ هەموو ساڵان جێژن دەهات... ئەمساڵیش هاتبوو, و جێژنانەی بۆ هەمووان هێنابوو... لەك لەکیش هاتوونەوە. دایکم دەم بەپێکەنین و چاوبەئەزرەت دەڵێ:"دێمانەتان بەخێر!... چەند چاك, زیارەتی خۆتان کرد وهاتنەوە! خۆزگە بەخۆتان, کوێتان پێخۆش بێ دەچن ـ وەك مە لەم چواردیوارەدا حەبس نین!"

لە هەموو جێیەك قوڵتەقوڵتی ئاو, قاوقیژی باڵندان, هاژەهاژی چۆمان, وزەوزی مێشەنگوینەو چپەچپی ئاوی کانی بوو, و هەر کانی بوو لەهەموو کەلێن وقوژبنان هەڵ قوڵیبوو... روون وەك چاوی قرژاڵێ. هەر دارو درەخت بوون کە وێ رانەگەیشتبوون بۆ جێژنی جلکی نوێ بدوورن و هەروا بەجلکی بنەوە دانیشتبوون, وەك ئەو پیاوە وەنێو کەوتووانە کە پاش هاتنەدەر لەحەمامێ ماوەیەك بە جلکی ژێرەوە دادەنیشن تا دوایە بە کاوەخۆ جلکان لەبەر بکەنەوە.

بەیانییان زوو چۆلەکە هەراو هۆریایەکیان ساز دەکرد کە گوێت لە دەنگی چۆمیش نەدەبوو... چما دەت توانی سەر لەبەیانی سەرخەوێکی باش بشکێنی! بەوحاڵەش, هیچ جێی نارەحەتی نەبوو... سروشت جۆرێکی لێهاتبوو, هەموو بەپەلە بوون, دارو درەخت نەبێ... هەموو, لەمێشەنگوینە را بگرە تا هەموو شتێك زمانیان پژابوو... رێوییش کەم کەم زمانی پژاوە... ئەویش جیکەجیکی خۆی دەکا... هەر کە چۆلەکەیەك دەبینێ دەڵێ:"جووجوو!" بابە بابەیەکیەتی, بابم لەخۆشییانی خەنی بووە. لەدالانێرا گوێمان لە دەنگی دەبێ:"بابە, بابە!" بابم جوابی دەداتەوە:"رێوی, رێوی!"

زەوی پشوو دەدا... بەفر دەبارێ... زۆر ئارام ـ بێهەراو هۆریا... بەڵام هەر دەگاتە زەوی دەڵێی مێشولەیەکە لەسەر تاوەی سوورەوە بوو نیشتوە, رێك دێ و دەبێ بەئاو, راست لەجێی خۆی ـ تەنانەت "چزە"شی لێنایە... سەیر ئەوەیە کەسیش بەو بارینە قەڵس نیە ـ هەموومان دەزانین نامێنێتەوە. بەوحاڵەش دادەئامین نێوچاوان تێك دەنێ و دەفکرەوە دەچێ... و جاری وایە بەدوای فکروخەیاڵ دا ملی لاڕێیەك دەگرێ و ون دەبێ... پارووی لەدەم دا لەبیر دەچێتەوە...

به رێکـەوت قەڵافـەتی بابیشـم داگـیراوە... کـە بۆچـی بـەفر نامێنێتـەوە!؟... لـە بەرامبەردا روخساری دادەئامین رۆژ بەرۆژ گرگرتووتر دەبێ, گووپی گوڵیان کردوە.

دایکم دەڵێ:"چ بکا پیرەپیاو! زستانی لـەبیر نەچـووە... ئـەو فەقیرانـەیان قـەتڵوعام کردوە (مـەبەستی ئاگری بوو)... ئەگەر خەبەرێك هەبێ, هـەر ئەمـەیـە کـە ئەوەنـدەیان کوشتوون, ئەوەندەیان لە سێدارە داون, ئەوەندەیان لەسەر ماڵ وحاڵیـان هـەڵ کەنـدوون و خوا دەزانێ بردوویاننە کوێ... یان ئەوەنـدە دێـیان سـووتاندوون... خـوا کوێریـان کـا! ناشکوری نەبێ ئەم رۆژانە کوا خەبەری خۆش... خەبەری خۆش بۆتە کیمیا رۆڵە" خەبـەری ناخۆشیش ناشکوری نەبێ لە هەموو ماڵان هەیە ـ کوا سەرودڵی خۆش! سـەگ مردووانـە سەرودڵی خۆشیان بە کەس نەهێشتوە... پیرەپیاو هەقیەتی!"

بەڵام ئێستا پێم وایە شتێکی دیکەش هەیە: بابم "پێوە" ببوو: دەی زانی بە رۆیشـتنی دادەئامین و منداڵەکەی ماڵەکەمان چۆل و بێدەنگ دەبێ, و ئەو دەبێ لەگەڵ خۆی و خۆی دانیشێ... چەند دەکرێ قەدەم لـێ بدا, یان سەعات قورمیش بکا, یان لە پەنا پەنجـەرە دانیشێ, و لە دیوارەوە رامێنێ, یان لەگەڵ مامۆستا قسان بکا... !

ئەمن هەروا لە لای دادەئامین دەخوێنم... دادەئامین دەڵێ وەختێـك چـووینە شـاریش دەرست پێدەڵێم ـ چونکە هێشتا نە لە براکانی خەبـەرێك هەیـەو نـە لـە مێردەکـەی ـ ناچارە ماوەیەك لە لای خەلیفە وەمێنێ ـ یان ئەمن دەچمە خەلیفەخانـە, یـان ئـەو دێتـە لامان ـ هێشتا تەکلیفی روون نیە...

هەردەم و ساتێك لەوانەیە هەراند بێتەوە" چۆمێکی لەسەر رێگا نیە, هەر دووسێ رۆژان نەبارێ و رێگا وشك بێتەوە, دەتوانێ بێ. شەوە, دانیشتووین" دادەئامین چووە رێوی بشـواو بێخەوێنێ... بابم دەڵێ:"فاتم, بەنیازم لە شاری ئیشەڵڵا مزڵێك بگرم ـ ماوەیەك لـەوێ بین... بۆ رەشیدم نووسیوە بێ, ئەو ماوەیە کە ئێمە لێرە نیین, لێرە بـێ... یـادۆ دەبـێ ئیمتیحان بدا و بخوێنێ... هەموومان پێکـەوە دەچـین (خوشـکەکان خۆشـحاڵ دەبـن ـ شاریان نەدیوە)... کچەکان لێرە دەبن (کچەکان نێوچاوان گرژ دەکەن) ... ئەگەر پێـت خۆش بوو ئەم سێچوار مانگە لە لای یادۆ دەبین هەتا نەختێك دادەمەزرێ... دوایـە هـەر ئەم هراندە بە دوای کچەکان دا دەنێرین, یان بە یەکێك لە نۆکەرەکان (نێوچاوانی کچەکان دەکرێتەوە) ئـاوو هەوایـەك دەگـۆڕین... هـەتا کـەنگێ بـە دڵەخورپـەی بـاش چـاوەش و عەسکەرو نیزامیەیانەوە دانیشین! کوڕەکان هەن ـ فێر بوون... ئەمڕۆش نەبێ, سـبەینێ دەبێ ئێرە بەڕێوە بەرن... ئەمن هەر پێم وایە رەشید بە ژن و ماڵەوە بە یەکجاری بێتـەوە

ئێره تا هەم ئەو وەختانەی لێرەین تەنیا نەبین و هەم... کوڕەگەورەی ماڵێیە, ئیدی, بابێ لە جێی خۆی دانیشێ... خۆ ڕۆژێك هەر دەبێ دانیشێ... "

دایکم دەڵێ:"نا, ئاغا, ئیشەڵلا... ئیشەڵلا ئەمن ئەو ڕۆژە نابینم!"

بابم دەڵێ:"باشە ئەتۆش نەی بینی, یەکی دیکە هەر دەی بینێ ـ بنیادەم عومری نووحی نیە ـ دەبێ ڕۆژێك بڕوا ـ بیەوێ , یان نەیەوێ... ئێمەش پیر بووین ـ هەقمانە دووسێ ڕۆژێك ئیسراحەت بکەین... ئەم جارە فریا نەکەوتین, بەڵام لەوێ دوکتۆر هەیە ـ خۆمان بە دوکتۆریش نیشان دەدەین... یادۆش بە تەنێ نیە... "

دایکم دەڵێ:"بۆخۆت دەزانی... دەزانم تەنیای... بۆخۆت دەزانی..." لە بنەوە چاوێك لە بابم دەکا ـ هەست دەکەم دڵ پیسیەکەی جارانی وەخەبەر هاتۆتەوە. ئەم حاڵەتە زۆر ناخایەنێ. دادەئامین خەریکە حەمامێ بە ڕێوی دەکا. دەنگی دەرهاتوە ـ ڕێوی نایەڵێ:"خەوی رەویوە, دەیەوێ بێتەوە. "ڕێوی:" ئێستا بەڕاستی ڕێویە, هەر دادەئامین لێی غافڵ بێ فیزماڵکی دەداتێ و دەردەپەڕێ... لەپڕ دەبینین بە هەنگڵەشەلە دێ, ڕووت و قووت... سەیر ئەوەیە ناش کەوێ, ئاوا بە پەلە دێ کەچی ناکەوێ هەموومان پێ دەکەنین, هەموو دەیکەنە هەرا... بابم دەڵێ:"وریا بە نەکەوێ... !" بەڵام ناکەوێ, دێ و خۆی داوێتە باوەشی بابم... و دادەئامین بە پێکەنین و بە شەرمەوە بەدوای دادێ, ئاوو کەفە سابوونی لە باسکان دەچۆڕێ.

"بابە, لانێکەم جەنابت شتێکی پێ بڵێ ـ دەی بینی!... زۆر باشە, لە بیرت نەچێ. ئێستا خۆت وەشێرە, دوایە بە خزمەتت دەگەم!" وەك هەموو دایکێك هەر لەوکاتەدا کە نارەحەتە چاوەکانی پێ دەکەنن, و منداڵەکە بە هەستی منداڵانەی خۆی دەزانێ ئەم جۆرە هەڕەشەیە هیچی لە پشت نیە.

بابم دەڵێ:"ئێ ئێ... عەیبە کوڕە ـ حەیات بێ! لێرە ژن دانیشتوون! ئێ‌ئێ..." و دەست دەکا بە دەست تێوەردانی سنگ و پشت و هەموو لەشی. دادەئامین ڕاوەستاوە, سوورهەڵ گەڕاوە, ئارەقی کردوە... بابم دەڵێ:"ڕێوی لێرە نیە... چۆتە جێیەك خۆی شاردۆتەوە! ... هەموو گیانم تەڕ بوو ـ هەی نەحلەتت لێ بێ!" و بە گوێیدا دەچپێنێ:"خۆت بشارەوە بڕۆ بن سەڵتەکە" دوایە ڕوودەکاتە دادەئامین و دەڵێ:"لێرە نیە, ڕێوی... ون بووە!... " دوایەش:"دیارە خەوی نایە, لێی گەڕێ با دووسێ دەقیقەیەك لێرە بێ... " بەڕێوی دەڵێ:"زۆر باشە, دانیشە ـ کاری پێت نیە... شتێك بێنە... خاولیەکەی پێدا دە با سەرمای نەبێ... " ڕێوی لە بنەوە چاو لێ‌دەکا, ئاوڕ دەداتەوەو لەسەر کۆشی بابم پاڵ دەداتەوەو بە قەڵافەتێکی زۆر جیددیەوە چاو لە خۆی دەکا...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم دەڵێ:"کوڕە عەیبە, شەرمت بێ! لێرە ژن دانیشتوون, ئەتۆ ئیدی گەورەی!" و ئاتەکی کەوایەکەی بە سەر ران و زگی دا دەدا...

دادەئامین ڕێویی خەواندوەو هاتۆتەوە... بابم دەڵێ:"ئامین, ئەتۆ لێرە نەبووی ـ لەگەڵ دایکت باسم دەکرد... بڕیارمان دا ئێمەش لەگەڵ تۆ بێین, لەوێ مزڵ بگرین..."

دادەئامین لە خۆشییان شاگەشکە بووە:"بابە, یاخوا هەزار ساڵ بژی, خوا کوڕەکانت پێببێڵێ ـ خەریك بووم نیوەگیان دەبووم ـ لەوێ کەسم نیە... !"

"ئەرێ, ئەوەم دەگوت ـ یادۆ با بخوێنێ و ئێمە ئاووهەوایەك بگۆڕین... مەگری کچم... هەتا ئەودەم ئیشەڵڵا ئەتۆش خەبەرێکت بۆ دێ... ئەگەر ماوەیەك لەوێ بووین شیلان و مەنیجیش دەبەین... ئیدی لەوێ تەنیا نابی... با بزانین خوا چ دەکا... "

چەند لەحزەیەك بێدەنگ دەبێ, دوایە دەڵێ: "بەڕاست دەمەویست لێت بپرسم ـ ئەم حەیوانە چ لێبکەین؟"

دادەئامین دەڵێ:"لەگەڵ خۆمی دەبەم, بابە... لە ماشێنی داوێم دەی بەم... لە ماشێن دا جێزۆرە... دیارە ناتوانێ زۆر بەڕێ دا بڕوا. نازانم هەتا ئەو جێیەی ماشێنی بۆ دێ چەند دوورە, بەڵام هەرچۆنێك بێ, دەیبەم ـ گوناحە, ناتوانم بەجێی بێڵم."

هەتا وێ زۆر نیە ـ هەر لەو سەرەوژێرە چوویە خوار ئیدی دەشتە ـ ماشێن هەتا لێوی چۆمی دێ, ئەگەر قوڕوچڵپاو لێگەڕێ. ئەگەریش نەبوو مەسەلە نیە, سواری ولاغی منداڵەکانی دەکەین... شاهۆ سەری ولاغەکەتان دەدەن! وەزعی باشە... ؟" منداڵەکان لێو بە پێکەنین سەر بەر دەدەنەوە... "بەڵێ, سواری ولاغەکەی دەکەین, با ئەویش کەرسوارییەك بکا ـ خۆ لە پاشاکان کەمتر نیە... " و پێ دەکەنێ... "بەڕاست, لە ورمێ بەولاوە چیی لێدەکەی؟"

"سندووقێکی بۆ دروست دەکەم, بابە, لە سندووقێی دەخەم و دەیبەم... لە ئوتووبووسەکان دا دەبێ جێی سندووق هەبێ... "

ئوتووبووس چیە؟ هۆدەیەکە بۆ موسافیران, لەسەر ماشێن دروستیان کردوە... و بەهەرحاڵ ئێمە ناتوانین بیهێنینە بەرچاومان.

بابم هەروەك لەو بارەیەوە گیروگرفتێکی نەبێ, دەڵێ:"زۆر باشە... کەوایە, ئاوا!" ئێمە خۆ نازانین چۆن.

ΠΠΠ

هەوا خۆشە, بابم حەمەفەرەجی ناردۆتە شاری, کە مزڵی بۆ بگرێ... دووسێ ژووری هەبن بەسە ـ بەڵام حەتمەن سەربەخۆ بێ. بە دایکم دەڵێ ئەو کەل و پەلەی دەبێ بیبەین ئامادە بکا, بۆ ئەوەی کە هراند هاتەوە مەحتەل نەبین ـ ئەو فەقیرەش گرفتارە ـ کاری هەیە, هەر رۆژێك کار نەکا, دەلیایەك زەرەری لێدەکەوێ...

کەل و پەلەکەمان تێك ناوەو چاوەڕوانی هاتنەوەی حەمەفەرەج و هراندین... بەڵام ئەوە هراندیش هات ـ فایدەی چی! ئەگەر حەمەفەرەج زووتر نەیەتەوە بچینە کوێ, جێیەکمان نیە! دادەئامین دەڵێ دەتوانین بچینەماڵی خەلیفە ـ بەڵام بابم قبوولٚ ناکا ـ ئەو, خۆ خەلیفەی نەدیوە ـ ئاشنایەتیی لەگەڵی نیە... شار فەرق دەکا, وەك دێ نیە ـ ئەوێ شارە, لێرە کەرەسەی میوانداری هەیە, لەوێ نیە ـ پاشان لێرە میوان ناچارە...

دادەئامین دەڵێ لە شاری "میوانخانە" هەیە... پوول وەردەگرن و ژوور بەکرێ دەدەن."

"باشە, ئەمە بوو بە قسەیەك!" بابیشم بیستوویە. دەڵێ:"زۆر باشە... بەڵێ, دەچینە میوانخانە" لە سایە خواوە پوولٚ هەیە ـ بە قەولی خەڵکی لای خۆمان پوولٚ بۆ ئەوەیە بیخۆی, نەك بۆ ئەوەی بت خوا... پوولٚ راست بۆ ئەم شتانەیە, نەك بۆ خڕ کردنەوە. بە قەولی پێشینان هەتا پیاو پتری لە پاش بەجێ بمێنێ, خەفەتی پتر دەباتە بن گڵ... ئەلحەملای پوولٚ هەیە, بەڵێ, ئیشەڵڵا دەچینە میوانخانە ژوور بەکرێ دەگرین."

بڕیار دەدرێ چ حەمەفەرەج بێتەوە چ نەیەتەوە, هەر کە هراند هات وەرێ کەوین... دەچین کەل و پەلەکە لە ماڵی دوکتۆر یان لە خەلیفەخانە دادەنێین و بۆخۆمان لە میوانخانە دەبین...

کاك رەشید و کاك مارفیش هاتوون ـ ئای کاك مارفیش دادەئامینێ دەناسێ و وەك خوشك و برا پێکەوە بەرەوڕوو دەبن. ئێستا ئیدی بابم عەیبێك لەو خۆماڵی بوونەیان ناگرێ... شەوە, ماڵەکە شلوقە, دانیشتووین, قسە دەکەین و پێ دەکەنین... کە هراند و حەمەفەرەج پێکەوە پەیدا دەبنەوە!

بۆچی پێکەوە؟ ـ حەمە فەرەج چۆتە خەلیفەخانە بزانێ کاغەزێك شتێك بۆ دادەئامین و ئەو جووتە برایە هاتوە یان نا, بەرێکەوت کاك هراندیش لەوێ بووەو گوتوویەتی کە دێتە ئێرە ـ پێکەوە چوونە ماکۆ ـ و لە ماکۆڕا هاتوونەوە.

زۆر حیسابیيە! باشە, کەنگێ وەرێ دەکەوین لەسەرخێران؟ هەتا زووتر بێ, باشترە... مەسەلەن چ وەخت؟ پارشێوان... باشترە وەدرەنگ نەکەوین بۆ ئەوەی بتوانین فەرش و کەل و پەلەکە جێبەجێ بکەین. ماڵەکەیان خاوێن کردۆتەوە لە گەڕەکێکی باشە, نەوگەچەر ـ گەڕەکی هەرمەنی و ئازەری نشینە, جێیەکی لەبارە, سەربەخۆیە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کەل و پەلەکە ئامادە دەکەن کە پارشێوان وەرێ کەوین... دایکم و دادەئامین و خوشکەکان توێشووی ڕێگایان ساز کردوە... ئامادەین... بە دڵەکوتەوە...

ئەو شەوە هەموومان نارەحەت دەخەوین ـ ئەمن لە هەمووان نارەحەت تر: شەوێ دووسێ جار وەخەبەر دێم, و هەموو جارێ بیر لەوە دەکەمەوە کە سبەینێ دەچمە شاریەو ماوەیەکی زۆر نایەمەوەو ئەم ماڵە و ئەو دەشت و کێوو بەندەنانە نابینم, جۆرێکم بەسەر دێ... نازانم, رەنگە ئێستا وابیر بکەمەوە. لە نەکاو شاری نەناسراو و نامۆ بە قەڵافەتێکی لێڵەوە لەپێش چاوم لێك دەکێشرێتەوەو بە شێوەیەکی تێکەڵ بە هەرەشە تێمەوە دەڕوانێ... وەك هەموو منداڵێکم کە یەکەم جار دەچێتە قوتابخانە. سەدان قەڵافەتی نەناسراو و نامۆ, و لەخۆوە دوژمن, لە بەرامبەرم دەردەکەون... دەزانم کە گاڵتەم پێدەکەن ـ شارستانی هەمیشە گاڵتە بە دێهاتیەیان دەکەن... هەرچەند دەزانم کە پێش کرانەوەی قوتابخانە پێنج شەش مانگ لە شاری دەمێنمەوەو لەگەڵ دیمەنی شار ڕادێم, و لەوانەیە لەو نێوەدا بتوانم چەند دۆستێکیش پەیدا بکەم. بەوحاڵەش دەترسم. هەر لەوکاتەدا بۆ چوونە شار بە پەلەم. لێفەکە دەخۆمەوە دەپێچم, و لەنێو جێدا جینگڵان دەدەم, و لەبەر خۆمەوە بیر دەکەمەوە ـ بڵاو, پەرێشان, ئاڵۆز ـ باش نازانم بیر لە چ دەکەمەوە ـ فکرم بەردەوام لە لکێکەوە باز دەداتە سەر لکێکی دیکە... نارەحەتم. دواتر تێدەگەم کە بۆچی نارەحەت بووم و ئەو نارەحەتیەیە لەخۆوەیە لەبەر چ بووە. نەم دەزانی کە بەو چوونە شارە کۆتایی بەو ئۆگرییە لەمێژینەیەم دێنم ـ نەم دەزانی کە ئەو لێرەوارە, ئەو کێوانە, ئەو شاخانە, ئەم رووبارە, کانیاوەکان, ئەم حەوزوکانیە... ئەم گەڵیانە هەریەکەی پەرێك لە دەفتەری بیرەوەرییەکانم بوون و ئێستا ئەم دەفتەرە پێکەوە دەنێم... !

هیچ دارێکی ئەو لێرەوارە نەبوو کە بیرەوەرییەکم لەسەر گەڵاکانی نەنووسیبێ, هیچ بەردێك, هیچ گڵمەتێك, هیچ چڵە درکێك لەو چیایانە نەبوون کە ئەمن تاقیم نەکردبنەوەو بەشێك لە زەینی خۆمم پێ نەسپاردبن... چۆن ئەمانە لەبیر بەرمەوە, چۆن هەودای ئەم بیرەوەرییانەم بپسێنم؟ قەڵافەتی قەلەرەشەکان, دارکوتکەکان و رەشیشەکان... و هەموو شتێکی ئاوایی ـ لە باڵندەوە بگرە تا خشۆك و پێڕۆ ـ بۆ من ئاشنا بوو, خووم بە بۆنەکانی دێوە گرتبوو ـ بە بۆنی بزن و مەڕەکانی ـ و تێکەڵاو بوونی ئەم بۆنە لەگەڵ تەپو تۆزی سەر لە ئێواران, و سەدان شتی دیکەی هێشتا بۆمن خۆشترین بیرەوەرین. چووبوومە گوندەکانی دیکەش, بەڵام زیاتر ئۆگری قەڵافەت و بۆنەکانی گوندی خۆمان بووم. چۆمەکەی خۆمان شکڵێکی دیکەی هەبوو ـ ئاوەکە و لێوارەکانی بە دەم بنیادەمەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێ دەکەنین ـ هیچی لە من نەدەشاردەوە, هیچ نوختەیەکی بۆ من نهێنی نەبوو, لە هیچ نوختەیەکی هەستم بە مەترسی و هەڕەشە نەدەکرد...

ئەمانەم بەجێ دەهێشت و دەڕۆیشتم, و لە سبەینێوە ئیدی نەم دەدیتنەوە. دیارە کە شار فەرقی لەگەڵ دێ هەیە ـ ئەمن تەنانەت لەنێو باڵندەکانی ئەم گوندەو گوندەکانی دیکەدا فەرقم دادەنا ـ زۆر جار تاقیم کردبۆوە: لە بێیەکانی قەراخی ڕێگاوە کە ملکی خۆمان دەستی پێ دەکرد قەلاڕەتەکان دەگۆڕان ـ ئاشناتر و دۆستانەتر دەبوون, و ئەمن جۆرێکم هەست دەکردکە هەروا بزانە گەیشتوومەوە حەوشەی ماڵی ـ دوایە وابوو ـ لەگەڵ ئەوەی هەزاران ساڵ بوو لەگەڵ دەوروبەرمان دراوسێ بووین و ڕەنگی یەکترمان گرتبوو, بەو حاڵەش دیسان گوندەکەی خۆمان, چیاکانی خۆمان, دارەکانمان و باڵندەکانمان شتێکی دیکە بوون...

ئێستا لە شاری قەلاڕەتەکان چۆن دەبن, بە دیتنی من دڵکردەوەیان چ دەبێ, و ئەمن چۆن لەگەڵ ئەو قەلاڕەتە نامۆیانە رادێم و خوو دەگرم؟ داخوا ئەوێش دارو درەخت و تاتەبەردێکی هەیە کە ئەو وەختانەی غەمێکم دەبێ پەنایان بۆ بەرم و سوکناییم بێ؟ لێرە هەرکات دڵم تەنگ دەبوو دەچوومە بن هەرمێ پاییزییە کۆنەساڵەکانی گۆڕستانە کۆنەکەو دەخەوتم... دەسبەجێ خەوم لێ دەکەوت, و کاتێك وەخەبەر دەهاتم ئیدی غەمێکم نەمابوو ـ غەم ئەگەر هێندی کێوێك بایە, دەڕۆیشت و ئەمن بارسووك دەبووم. دەیان گوت ئەو ئۆقرە گرتنە لە هیممەت و بەرەکەتی گیانی ئەو پیاوچاکانەیە کە لەوێ نێژراون. گۆڕستانەکە کۆن بوو. خەڵکەکەی وەك مەمانان ئالوودە نەبوون... ئێستا ئاخر زەمان بوو, هەموو ئالوودە بوون, هەمووان کڵاویان لەسەر یەك دەنا ـ ئەوان ئەولیای خوا بوون ـ لەم دەورو زەمانە پیاوی وا لە کوێ پەیدا دەبن. ئەو دەمانە وەك ئێستا نەبوو, ئەو وەختانە گوناح نەبوو ـ گوناح ئەگەر هەبوو تایبەتی زۆرداران بوو ـ خەڵك ساویلکە بوون, لەسەر زەوی زەحمەتیان دەکێشا, ئاژەڵداریان دەکرد, و شوکری خوایان دەکرد... و دەمردن. ئێستا خەڵك دەڵێن: ئەی بابە کەشك و پەنیر و ڕۆن دروست کردن و خوری ڕەنێوهێنانیش بوو بە کار! کارخانە شتێکی دیکەیە ـ ئەمە نیشانەی دواکەوتوویییە! ئەودەم خەڵك ساکارو بێفرت و فێڵ بوون, وەك بەرهەمەکانیان... خواکەشیان وەك خۆیان ساکار بوو, هەردووکیان یەکتریان باش دەناسی... بوونی ئەمانەش هەر نیشانەی ئاخر زەمان بوو. ئەمن قەت سۆفی حەسەنم لەبیرناچێ کە بە چ ساکاری و پاکییەکەوە گوێی بۆ حەدیسەکانی مامۆستا رادەگرت, و بە چ دڵپاکییەکەوە لە حوزووری خوای خۆی رادەوەستا. هەمیشە زەردەخەنەی ڕەزامەندی و شوکری خوای لەسەر لێوان بوو. نەبوونەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەجۆرێك ناشكوری دەزانی: بۆخۆت ساغی, منداڵەكانت ساغن, بۆخۆت توانای كاركردنت هەیە ـ بۆ ناشكوری؟ خوا كەرەمی پێكردووی, لە چیت كەمە؟ خوای نعوذباللە, بە بوونەوەرێكی ساكاری وەك خۆی, بەڵام بەری لە هەموو عەیب و خەتایەك لە بەرامبەر خۆی دا دەدیت و بە زەردەخەنەوە لە گەڵی بەرەورووو دەبوو. جارێكیان كوڕەكەی دزیی لە نۆرە ئاوی دراوسێكەی كردبوو, و دراوسێكەی پێی زانیبوو, و لە لای مامۆستا گلەیی كردبوو. ئەگەر بزانی سۆفی حەسەن چۆن دەگریا! دەیگوت نازانێ لە ڕۆژی حەشرێ چۆن رووی هەڵ بێ چاو لە چاوی خوا بكا ـ و ئەگەر پرسی, چیی جواب بداتەوە! ... كوڕی تۆیە... ؟ بڵێ چی؟ دەبێ سەر داخا... چونكە بۆخۆی ئاگای لە هەموو شتێك هەیە...

دەیگوت جحێڵ بووە, هەر لەم دێی حازری "نیوەكار" بووە, خەرمانی سوور كردوەو هەڵی گرتوە" بەشی ئاغا لەم لاو بەشی خۆی لەو لا, كە سبەینێ بەشی ئاغا بار بكاو بۆی بنێرێتەوە دێ. دەیگوت:"مامۆستا, بە تەنێ بووم, لەسەر خەرمانێ بووم, دەمەویست بنووم, بەڕەكەم ڕاخست, لێفەم بەسەر خۆم هەڵ كێشابوو خەریك بووم سەبیلەم دەكێشا... مامۆستا دوژمن لە ماڵێت نائومێد بێ, نەم زانی ئەو شەیتانە لەعینە لە كوێ پەیدا بوو... بەڵێ, بە مامۆستای خۆم بڵێم پەیدا بوو. گوتی:"حەسەن... " ئەودەم تۆبەكار نەبووم... بەڵێ, گوتی:"حەسەن, ڕاستە, ئەتۆ ئێستا نیوانیو بەشت كردوە ـ نیوەی ئاغاو نیوەی خۆت ـ بەڵام هیچ بیرت لێكردۆتەوە بۆ؟ جگە لە تۆو عەرزەكە, كە ئەویش هی خوایە ئەم ئاغایە لەو ماوەیەدا كە ئەتۆ ئارەقت دەڕشت و هەوڵت دەدا چیی كردوە؟ هەر ئەوە نەبوو كە لە دیوەخانێ دادەنیشت, چای شیرنی دەخواردەوەو فەرمانی دەدان و قسەی زل زلی دەكردن! چیی كردوە كە ئێستا نیوەی بەرهەمەكە وەردەگرێ؟ هەستە, هەستە بەشی هەقی خۆت لە بەشی ئاغا هەڵ بگرە, هیچ نابێ... ئەودەمانەی ئەتۆ و جیرانەكانت تۆزێ ئاردی لە كەندووەكانتان دا نیە, ئەو زبڵدانی ماڵەكەی پڕە لە ئێسكی مریشك و قەلەموونە, هیچ نابێ ـ هەستە, هەستە!"

"مامۆستا, ئەو كافرە لەعینە هێندی بە گوێ دا خوێندم كە ئاخرەكەی لە خشتە چووم. هەستام, تاوم دایە "ربە"كەو دوازدە ربەم لە بەشی ئاغا هەڵ گرت و بەسەر بەشەكەی خۆم دا كرد... و نوستم... هێشتا چاوم بە باشی گەرم نەببوون كە دیتم بۆسۆ دێ!

لەسەر جێیەكەم دانیشتم ـ بۆن بەم لاوە بكە, بەولاوە بكە... دیتم هەیاران, وەختێك لە جێ هاتوومەدەر سەبیلە كەوتۆتە سەر لێفەكە, و بە قودرەتێ خوای قولینچكێكی لێفەكە بە تەواوی سووتاوە! ... ئێستێ خوا رەحمی كردبوو, نەگەیشتبۆ لۆدەكایەكە,

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەگینا هێندی چاو لەسەر چاو دانێی هەموو جێیەك ئاوری دەگرت, و بەو شـەوە, ئـەویش بە تەنیابالّی, بەو بایە کە دەهات هەموو دنیا دەبوو بە خۆڵـەمێش, تەنانـەت خـەرمانی خەڵکی بێتاوانیش بە گوناحی منـەوە دەسـووتان! ... نـاوی خـوام هێنـاو شـەیتانم بـە نەحلـەت کـرد, و لێفەکـەم کووژانـدەوە, لـە پەلەپـەلان دیزەدۆیەکـەم بەسـەردا کـرد. گوتم:"هەقی خۆت بوو, هەقی خۆت بوو, حەسەن, هەتا ماوی جارێکی دیکە فریوی ئـەو لەعینەی نەخۆی..." بە کورتی, هەستام, ئەوەی لە بەشی ئاغام هەڵ گرتبوو, هێنامەوە جێی خۆی و ربەیەکیشم تەمبێیانە لە ئی خۆم بەسـەردا کـرد... و دووبـارە شـەیتانم بـە نەحلەت کرد... و وەسبەینێ ڕا چوومە خزمەت حەزرەتی شێخ و بوومە تۆبەکار... !"

پێم وایە لە پێداچوونەوەکە دایە کەئەم شتانە دەبینم... بەڵام باشە, حیسابی دەشـتو دەر و چیاوچۆڵ و "ماڵ" شتێکی دیکە بوو. دەبوو قوژبنی کورەخانەی ماڵێ لەگەڵ خـۆم بەرم ـ و بمەوێ, نەمەوێ, دەشم برد... هەرچەند لەگەڵ ئەوەی دەم برد هەمیشـە ئـاواتی دیتنەوەیم هەیە...

لە دەنگی جموجۆڵ وەخەبەر دێم ـ بە پێچەوانەی ڕۆژانی پێشوو بێئەوەی پێم بلـێن لـە جێی دێمە دەر. ئاسۆ هێشتا ڕەنگی شەوی پێوەیە, ئاسمانی ئاسـۆی ڕۆژهـەڵات بـە ڕەنگـی پۆلایە, وەك ئاوی ڕووبار لە ئێوارەی زستان دا. هێشتا سەرەتای بەهارە, دەشت لە سـەرمان بێحاڵە, لە خەودایە, و لە خەوێ دا دەلەرزێ, ئەو گیایانەی تـازە سـەریان دەرهێنـاوە لـە سەرمان ڕەش بوون, تاك و تەرا, بۆق قیرەقیرێك دەکەن...

دایکم بەرنامەی "حەوت ساڵە" بە دادەشیلان و دادەمەنیج دەڵـێ و ئەمانـەتی مـاڵو حاڵەکەیان دەداتە دەست. بابم سەر ڕادەوەشێنێ, کچەکان دەگرین... ژنەکان دەگرین, بابم بە دەم ڕێگاوە دەڵێ:"فاتم, پێکەنینم هاتبوو... ئەتۆ پێت وایە ئەگەر ئێمە ڕۆیشتین کاری دنیا ناگوزەرێ! بەڵام بەو حاڵەش دەبینی دەڕۆین و هیچیش نابێ... هیچ شـتێك دوای مـە خەرا نابێ." دایکم دەڵێ:"هەتا ماوین دەبێ بە بیرمان بێ, ئەگەر مردیشین مـردووین... کەس چاوەڕوانیی لێمان نیە... !" بابم ئاوڕ دەداتەوەو لەسەر قسەکەی خۆی دەڕوا ـ ڕووی قسەی لە دادەئامینە, دەڵـێ:"دەڵێن بـەردی لەسـەرگڵکۆی مـردوو دادەنـێن تـا لـە بـیر نەچێتەوە... بەڵام بەردەکە دەکەوێ, قەبرەکە خەراپ دەبـێ... کـێ سـرِڕی خـەڵکی ئـەم گۆڕستانە کۆنە دەزانێ! ڕاستە, میهرەبانی و چـاکەو خەراپـە لـەبیر ناچـنەوە, بـەڵام بـەو حاڵەش هەر ئەو بەردە کە لەسەر گڵکۆی مردووی دادەنێن ـ ئەگەر بش مێنێ ـ چەند لەو میهرەبانی و چاکەو خەراپەیەی مردووەکە بە خەڵکی دیکە دەڵێ؟ هـیچ. هـەموو دەمـرن, یەك زوو یەك درەنگ. کاروانێکە هەتا قیامەت بە ڕێوەیە" هەموو دەڕۆن و لەبیر دەچـنەوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

وەختی وایە گومبەز وبارەگایەکیشیان لەسەر ساز دەکەن... ئەویش هەر بۆ ترساندنی زیندووەکانە ـ ئەویش هەر زیندووەکان بۆخۆیانی دروست دەکەن ـ بەلام ئەمانیش کە رۆیشتن لەبیر دەچنەوە... "

کەچی لەبن ماشێنەکە بۆخۆی زۆر شتی بە کاك رەشید سپارد, کەریم ئاغا وا, غەفوورئاغا وا, مامۆستا فلان و فلان زەوی فیسار... بە کردەوە گەیشتبۆ قسەکانی دایکم!

بە کورتی, رۆیشتین, وەك چەند کۆچەری, بە قاپ و قاچاغ و بەروبوخچەوە... ولاغێك بە بارێك کەل و پەلی سەفەرەوە و یەکی دی سەگێك بە کۆڵەوە... رێوی بە باوەشی کاك رەشیدەوەیە ـ رێوی نوستوە ـ وەسمان لە سەرمان هەڵ دەلەرزێ, دادەئامین ملپێچەکەی بە شانانی دا دەدا... هەتا لە ماشێن نیزیکتر دەبینەوە, دنیا رووناکتر دەبێ... دادەئامین لە خۆشییان وەك باڵندە هەڵ دەبەزێ. دەڵێی بەرەو بەهەشتی خوا دەڕوا" بەلام ئەمن هەست دەکەم لەو حاڵەش دا جاروبار دەفکرەوە دەچێ... حوسێنی لەگەڵ خۆمان دەبەین, کە هەر نەبێ کەسێکمان بەدەستەوە بێ.

ΠΠΠ

بابم و دایکم و دادەئامین لەپێشەوە دانیشتوون" جێگایان تەنگە" پاش ماوەیەك دادەئامین دێتە کن مە ـ لە پشتی ماشێنەکە ـ شاگرد شۆفیرەکەش ـ هایگ, کە لاوێکی نۆزدە بیست ساڵەیە ـ لە لای مەیە. ئێرە رەحەتە. رێگاکان تەڕن, تۆزوخۆڵێك نیە, لەسەر نوێنەکان دانیشتووین و کەیف دەکەین, رێوی لەسەر کۆشی بابم و جاروباریش لەسەرکۆشی دایکمە, هەر نیوسەعات جارێك کاك هراند ماشێنەکە رادەگرێ تا دادەئامین رای دێرێ, نەوەك لەسەر کۆشی بابم میزی بکا... ماشێن وەك گوللە دەڕوا, و ئەمن و منداڵەکان پێمان خۆشە لەوەش خێراتر بڕوا... نانی نیوەڕۆ لە قوتوور دەخۆین, لە گەڵیەکی خۆش لە دەری قاوەخانەیەك. بابم نوێژەکەی دەکا, و ئیسراحەتێکی کورت دەکا... کاك هراند ئاوێ دە ماشێنەکەی دەکاو چاو لە تەگەرەکانی دەکا, و دەڵێ:"هەروەخت بفەرموون, وەرێ دەکەوین!"

دەوروبەری دووی پاش نیوەڕۆ وەرێ دەکەوین... لە بەندەنی قووشچی شۆڕ دەبینەوە ـ دنیایەکی دیکە لەپێش چاومان دەردەکەوێ, سەرسەوز, جوان... دەشتێکی خۆش و زەنوێر... بابم زەردەخەنە دەیگرێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئای, ئەمەش بەحری خوێیە! دەریا پاڵی دابۆوە, لە جێی خۆی نەدەبزووت" جارجارێک وەک پیرەپیاوی بێددان زمانێکی لە رەمڵەکە دەداو لێوارەکانی دەلستەوە - جارجار پفێکی دەکرد... دەنگی پفەکەیمان گوێ لێ بوو, کە وەک دەنگی زاری پیرەپیاوان فشەفشی لێ دەهات... رێگاکە بە تەنیشت دەریادا تێدەپەڕی.

ماشەڵڵا لە قودرەتێ خوای! بابم دەیگوت بەردیش لە لاقی خۆت بەستی قوم نابی! ئەو خوێیەی دەیخۆین هی ئەم بەحرەیە... دەیگوت:"دەڵێن ئاوو لیتەکەشی بۆ هەموو جۆر لاق ئێشەیەک دەرمانە... " دایکم دەڵێ:"چ باشتر... وەڵڵا شەوانە لەبەر ئێشی "مەواسیل" خەوم لێ ناکەوێ... " بابم دەڵێ:"رۆژێک دەچین... ئێستا کە هاتووین بۆ نەچین!" ئەم قسانە دیارە هی ئەو وەختەن کە دامەزراوین.

دێین, بەکن دێهاتی سەرسەوز, و زەوی و زاری سەرسەوز... و باغاتی خەملیو بە گوڵو خونچەدا تێدەپەڕین... ماشەڵڵا, هەر دەڵێی بەهەشتە! بەهار زووتر گەیشتۆتە ئێرە, گیاوگژ تەواوێک هەستاوە, مەڕومالات بە دەشتێدا بڵاو بوونەوە - گوانیان بەقەد دۆدانەیەک!... بەلای مێگەلان دا رەت دەبین, سەگەل بە پێشوازمانەوە دێن, چەند هەنگاوێک بە حەپەحەپ دەگەڵ ماشێنەکە غار دەدەن, لەپێشیەوە, لە دوایەوە. ئەوانەی پێشەوە هەر کە چەند هەنگاو غار دەدەن شل دەبن, و دەگەڕێنەوەو دەوەڕن و کە ماشێنەکە دەگاتێ, لە حاڵێک دا چاوێکیان لە ماشێنەکەیە, دەر دەپەڕن... بۆ یەکەم جار گوێم لە دەنگی وەڕینی کارۆش دەبێ: هەر لەو جێیەڕا کە لێی دانیشتوە خۆی داوێتە سەر پاشووان, مل هەڵ دەبڕێ و لەپشت چەپەری دیواری ماشێنەکەوە چەند جارێک دەوەڕێ: پاش ئەو هەموو ماوەیە دەڵێ چی؟ وەڕینی رق نیە, لە قەڵافەتی را دیارە... خۆشحاڵە - وادیارە ئەویش وەک مەمانانی منداڵ کە دەمانەوێ برادەرەکانمان بزانن سواری ماشێن بووین, دەیەوێ سەرنجی هاونەوعانی خۆی راکێشێ کە:"بڕوانن, ئەمنیش سوار بووم!"

لەنێو رێگادا جاروبار تووشی ماشێنی دیکە دەبین - زۆرتر هێگەورە وەک ئەم لۆرییەی کاک هراند, تەنانەت گەورەتریش, و بە دەگمەنیش یەک دووێکی چووکەڵەو جوان, کە وەک ئاوێنە دەبریسکێنەوە... سێچوار کەسیان تێدا دانیشتوون - خۆزگە بە خۆیان! کاک هراند دەڵێ ئەمانە ماشێنی سوارییەن, فۆردن... ئەمانە دەوڵەمەندەکان دەیان کڕن. قیمەتیان زۆر گرانە - چوارپێنج هەزار تمەن!... دایکم دەپرسێ بۆچییان دەکڕن؟ کاک هراند دەڵێ بۆ سوار بوون. بابم بۆ دایکمی روون دەکاتەوە کە چۆن ئێمە ئەسپ رادەگرین بۆ سوار بوون, ئەمانیش ماشێن رادەگرن. وەختێک دەگەینە ماشێنان چراکانیان هەڵ دەکەن,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاك هراند دەڵێ ئەمە سلاو و ئەحواڵپرسینی شۆفێرانە... ئێمە چاومان لـێ‌نیە, ئـەویش چراکانی هەڵ دەکا...

هەتاو گەیوەتە سەر کێوەکانی "بەندێ" کە دەگەینە شاری. مەیدان و شەقامێکی پـڕ دارو درەخت ـ و ئەویش داری چۆن! خەڵك لە شـەقام دا پیاسـە دەکـەن: ژن و پیـاو, ژنـی چارشێو بەسەر و رووداپۆشـراو, ژن و کچـی بێ‌چارشـێو و سـەرڕووت! دواتـر تێ‌دەگـەین چارشێو بەسەرەکان موسوڵمانن" بێ‌چارشێوەکانیش ئاشووری و هەرمەنین. هەرمەنی‌یەکان زۆرتریان مـوو خورمـایی و سـپین, و ئاشـووری‌یەکان بەشـی زۆریـان ئەسمـەرو تەنانـەت رەش‌تاڵەن... ئاشووری‌یەکان هەر فەلەکانی خۆمانن کە لێرە پێیان دەڵێن ئاشووری...

بە شەقامێ دا سەر دەکەوین... زۆر لەسەرخۆ... مزگـەوت, دوکـان, فرۆشـگا... چـەند جوانن!... ماڵەکەمان لە تەنیشـت ئـەم شـەقامەیە... ناگەینـە مەیدانەکـەی سـەرێ بـە کووچەیەك دا با دەدەینەوە... ئێرە گەڕەکی نەوگەچەرە. کاك هراند ماشێنەکە راست لەبـەر دەرگـای خانووەکـە رادەگـرێ. لـەنێو شـیپانەی دەرگـای مـاڵی تەنیشـتمان دا دووکچـی بێ‌چارشێو کە وا دیارە خوشکن لەگەڵ ژنێکی قەڵەو کە دەم و چاوێکی گـەورەو سـپی وەك بەفرو قژێکی زەردی هەیە راوەستاون. کچەکان تۆوی دەقرتێنن و خێراخێرا قسـان دەکـەن. دایکم چاو لە بابم دادەگرێ و بە حاڵ و باڵ سەر رادەوەشێنێ, "یـەعنی چـاوت لێیـە ئـەو کچانە لەپێش چاوی خەڵکی تۆوی دەترووکێنن, ئەویش ئاوا! ئۆی, ئێستا بزانە بەو دەمەوە کە دەڵێی مەقەستە, چ لە پیاوەکەی دەکا!" سنگیان لە درزی یەخەیان ڕا دیارە, بسـکیان باداون. دیارە هاتوون گوێ پێ‌داگرن, بزانن کێین, چ کارەین, شتی بەکەڵکمان چ پێیە. جلو بەرگی دادەئامینێ لەگەڵ جل و بەرگی ژنانی لای خۆمـان فـەرقێکی وای نیـە, لەچـکی بەستوە, بەڵام بەو قژە کورت و کورانەیەوە سەرنج رادەکێشێ. کچەکان قەڵەوو کزو نێـونجی ـ لە نیزیکەوە چاومان لـێ دەکـەن, بـە سـیلەی چـاو" ئێمـەش گـوێ هـەڵ دەخـەین. ـ هەرمەنین. بەڵام دادەئامین خۆی شلوێ ناکا.

لەگـەڵ کـاك هرانـد و حوسـێن و شـاهۆو وەسمـان کـەل و پەلەکـە دەبەینـە ژوورێ. هۆدەکانیان خاوێن کردوونەوە, فەرشەکان لە حەوشەی دا گەسك دەدەین, و رایان دەخەین... و تازە پێ دەزانین کە چرامان پێ‌نیە. کاك هراند بە غـاردان دەچـێ هـەتا دوکـان و بـازاڕ دانەخراوە لامپایەك بکڕێ... بە لامپاو لەنتەرو تەنەکـە نەوتێکـەوە دێتـەوە. ژوورێـك بـۆ "دیوەخان" واتە بۆ بابم دیاری دەکەین, ژوورێك بۆ من و دایکـم, و ژوورەکـەی دیکـە بـۆ دادەئامین و منداڵەکە. ئەدی براکان? ـ براکان کاك هراند دەیان باتە خەلیفەخانە ـ لەسەر ئیزنی ئاغا... خەلیفە گوتوویە ـ لەوێ جێ زۆرە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم دەڵێ:"ڕۆڵە, بچن ـ ئەگەر پێتان خۆش نەبوو, وەرنەوە... بەجۆرێك جێی خۆمان دەکەینەوە... ئەگەر پێشتان خۆش نیە مەچن... هەر لێرە بن... ئەمن بە خەلیفەی دەڵێم... پێکەوە لە دیوەخانێ دەخەوین... منداڵەکان هیچ ناڵێن.

ماڵەکە ڕۆژهەڵات بەرۆژئاوا هەڵ کەوتوە, ژێرخانێکیشی هەیە, کە هەم ژووری نۆکەرەکەیەو هەم ئاشپەزخانە. قەرارە حوسێن لەوێ بێ. حەوشەکە چووکە, بەڵام دوو داری تێدان ـ گۆگجەو قەیسی ـ لەگەڵ باغچەیەکی زۆر چووکەڵە ـ و دووسێ چڵ سوورەگوڵ. کارۆی هەر لەوێ لە سووچی حەوشەی بەجێ دێڵین. ئەگەر دنیایە, باران باری دەتوانێ بێتە داڵانێ.

ماڵێکی ڕێك و پێکە...

کەل و پەلەکەمان جێبەجێ کردوە, قاپ و قاچاغمان لە خوارێ داناون... نوێنیش هی هەر کەسە لە ژووری خۆی... بەڵام لامپایەك نەبێ, نیمانە, بابم دەڵێ یەکی دیکەش دەکڕین ـ جارێ با بزانین خوا چ دێنێتە پێش, کاك هراند حوسێنی لەگەڵ خۆی دەباو هەر لەو یەك دوو سەعاتەدا کە تا ئێوارێ ماوە نانەواخانەو قەسابخانەو دوکانی بەقاڵیەی پێ نیشان دەدا, نانی گەرم دەکڕێ و دەی هێنێتەوە, لەگەڵ دووجۆر هەڵوای سوورو سپی, کە ئێمە نەمان دیون" هەڵوای گوێز و گێزەرن" هەڵوای گوێزەکەی زۆر خۆشە... لە توێشووی ڕێگاش مریشکێك ماوە... شێوەکەمان هەر ئەوەدەم دەخۆین.

"ئاغا, فەرمایشتێکی دیکەت بە من نیە؟ هیچتان کەم و کوڕی نیە؟"

بابم دەڵێ:"نا... زۆر سوپاس, ماڵت ئاوەدان بێ!"

دایکم دەڵێ:"زۆر سوپاس, زەحمەتت کێشا... " و چاوێك لە بابم دەکا... کە یانی عەیبە, هیچ نەبێ "خوڵقێکی" بکە.

بابم دەڵێ:"کاك هراند... ئەتۆ هەموو جارێ دووسێ ڕۆژ کاری خۆت... "

"ئاغا, دەزانم چ دەفەرمووی... ئەمن ئەگەر ئێوەم نەهێنابایەوە بە بەتاڵی دەهاتمەوە... نارەحەت مەبە... تکا دەکەم هەر باسی مەکە, ئەمنیش وەك یەکێك لەکوڕەکانی خۆتان..."

بابم دەڵێ:"ماڵت ئاوەدان بێ!" و چاوێك لە دایکم دەکا, کە یانی تێ گەیشتی! "زۆر باشە, کەوایە خوات لەگەڵ... جارێ لێرەین... خواحافزی ناکەین." بەشی ئاخری رووی لە براکانە "کاك هراند, لە زمان منەوە بە خەلیفە بڵێ ئەگەر جێگا نیە بیان نێرێتەوە ئێرە... لێرە بەجۆرێك جێی خۆمان دەکەینەوە ـ نامەوێ خەراپیان لێ بگوزەرێ. . . "

"نا, ئاغا, جێ زۆرە... "

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"زۆر باشە, کەوایە بەخێرچن... منداڵینە, سبەینێ دێم سەرتان دەدەم... ئەگەر نارەحەت بوون وەرنەوە ئێرە... بەڕاست کاك هراند, ئێمە ئیدی بە خزمەت جەنابت ناگەینەوە؟"

"بۆچی ئاغا, سبەینێ دێمەوە خزمەتتان, خۆ ئێوە بۆخۆتان شارەزای خەلیفەخانە نین... "

"دوورە؟"

"نەخەیر, هەر لەو پشتەیە, لە تەنیشت مزگەوتی مەهدی... دەفەرموون سبەینێ سەعات چەند بە خزمەت بگەم؟"

بابم دەڵێ:"بۆخۆت کارت نیە, کارەکانت دوا ناکەون؟ دەترسم... "

"نا, ئاغا, بۆخۆشم دەبێ چاوم بە خەلیفە بکەوێ."

"ژن و منداڵی خەلیفەش هەر لەوێ دەژین؟"

"خەلیفە ژن و منداڵی نیە."

"چۆن؟ ژن و منداڵەکەی نەهێناوە؟"

"نا, ئاغا, خەلیفەکان هەر لەجێدا ژنێ نایەنن."

"هەر قەت؟"

"بەڵێ, هەر قەت."

قەلافەتی بابم وەك بڵێی دەکرێتەوە...

کاك هراند دەڵێ:"کەوایە ئەمن بەیانی زوو دێمەوە خزمەت تان و پێکەوە دەچین."

زۆر چاکە ـ دەی بە خوات دەسپێرم... ئەمانەتت ئەم منداڵانە بێ... "

هراند گەیوەتە سەری کۆڵانەکە, کە تازە تێدەگەین شیرمان بۆ رێوی نیە... ئەی هاوار ئێستا چ بکەین ـ بە قەولی بابم زۆر قەرەچییە, شەوێ نایەڵێ بنووین! دەمەوێ غاردەم کاك هراند بانگ بکەمەوە, دادەئامین نایەڵێ.

"تێگوشینی بۆ دەکەم ـ ئیدی دەبێ وردە وردە لە شیری بکەمەوە... گەورە بووە... جارانیش تێگوشینی دەخوارد."

حوسێن سەماوەرەکە دێنتێتە سەرێ: وەکوڵ هاتوە. بابم دەڵێ:"هەی بژی بۆ ئەو مێشکەت... چەند چاك بوو کە لە بیرت بوو!" دایکم چایەکە دەم دەکا.

ماندووین, بە دوای یەك دا دووسێ ئیستیکان چا دەخۆینەوە کە زوو بخەوین. دادەئامین لەم وەزعەش دا ئاوێ گەرم دەکاو خۆی و رێوی دەشوا... سبەینێ یەکشەممەیە.

دادەئامین دەڵێ:"دایە, ئەگەر پێتان خۆش بوو نوێژی مەش دەبینن... "

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"رۆڵە, خۆ ئەمن نوێژی وە نازانم ـ بێم چ بکەم!"

"پێویست نیە بزانی... لە دڵی خۆت دا دوعا بکە... "

دایکم دەڵێ:"چۆن... ئەگەر وایە دەزنوێژ و شتی واتان نیە, وەك مە؟"

دادەئامین دەڵێ:"نا ئیدی, بنیادەم لەشی پیس نەبێ بەسە... ئەگەر زانیت ئەو کەلیمانە کە کەشیش وەپێش دەکەوێ, دەڵێیەوە ئەگەر نەشت زانی لەدڵی خۆتدا چۆنت پێخۆش بوو دوعا دەکەی... "

دایکم دەڵێ:"وەڵڵا ئەمن نوێژی وام نەدیوە!"

بابم دەڵێ:"باشە, لە نێو هەر قەوم و مەزەبێك جۆرێکە... نوێژی خۆشمان هەر ئەوەیە کە بنیادەم لەگەڵ خوای خۆی بدوێ و نیازی خۆی لێ داوا بکا ـ فەرقی چیە ـ خوا زمانی هەمووان تێدەگا."

دایکم گوتی:"بەڕاست چۆنە... بیستوومە ژن و پیاو تێکەڵن؟"

"بەڵێ... "

دایکم گوتی:"ئۆی!"

"بەڵێ... بەڵام واش نیە... بنەماڵەییە... لەوێ نیوتەخت دانراون... هەر نیو تەختێك جێگای بنەماڵەیەکە... "

دایکم دەڵێ:"ئای... ئێوەش وەك مە مەلاتان هەیە پێشنوێژیتان بۆ بکا؟"

"نا , ئێمە کەشیشمان هەیە."

بابم دەڵێ:"هەر ئەم خەلیفەیە؟"

دادەئامین دەڵێ:"خەلیفە گەورەی کەشیشەکانە. بۆخۆی تەنیا لە جێژنەکان و هێندێ وەختی تایبەتی دا بەشداری ڕێوڕەسمەکان دەبێ... دیتنی ڕێوڕەسمەکان خەراپ نیە بابە."

بابم دەڵێ:"با بزانین ـ ڕەنگە خەلیفە حەز نەکا, ڕۆڵە."

پێوەندیی بە خەلیفەوە نیە... کلیساش وەك مزگەوت ماڵی خوایە ـ ئەو هەقی نیە پێشی کەس بگرێ. بۆ چوون بۆ ماڵی خوا کەس پرس بە کەس ناکا."

"بەڵام ئێمە ڕێ نادەین غەیرە دین بێنە مزگەوتێ... "

"نا, هی مە هەرکەس هات هات... دیارە نابێ موزاحیم بێ یان قسان بکا ـ پێیخۆش بوو دادەنیشێ دوعا دەکا ـ پێی خۆش نەبوو نایکا ـ دیتنی خەراپ نیە."

بابم گوتی:"ئێستا با بزانین... جارێ ماندووین, با بنووین بزانین سبەینێ خوا چ دەکا!"

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٢

خەلیفەخانە دوور نەبوو, چووین: پێش ئەوەی بچینە دەرکی کلیسا کاك هراند لە پێشەوە رۆیشت, و تاوێك دواتر پیاوێکی کەڵەگەتی بەقەد بابم, بە ریشێکی ماش و برنجیی کەمێك پان و درێژو بەعەبایەکی رەش و زوننارێکی سوور و کڵاوێکی دووفاقەوە کە خاچێکی گەورەی بە زنجیرێکی ئەستوورەوە لە مل دا بوو, هەتا بەردەرکی کلیسا بە پێشوازمانەوە هات, و سەیر ئەوە بوو پاش ئەوەی دەستی دەستۆی بابم کرد داهاتەوە دەستیشی ماچ کرد لەگەڵ من و دایکیشم ئەحواڵپرسیی کردو دەستی بۆ لای دادەئامین درێژ کردو دادەئامین ئەنگوستیلەکەی ماچ کرد, دەستێکی بەسەر سەری رێوی دا هێنا ـ رێوی کشایەوە دواوەو سەری بە سنگی دایکیەوە نووساند ـ لەسەر سەری رێوی "خاچی کێشایەوە! لەگەڵ دادەئامین تاوێك بە زمانی خۆیان قسەی کرد" داوای لێبووردنی لە بابم کرد:"کەم لوتفیتان فەرموو, ئەمن بە خزمەت دەگەیشتم ـ حەتمەن بە خزمەت دەگەیشتم ـ ئەرکی سەرشانی من بوو ـ ئەمن دەمەویست کەمێك بحەسێنەوە!" و بە کورتی دنیایەك رێز و حورمەت. لە وەزعی رێگاو ماندوویی رێگای پرسی.

بابم گوتی:"جەنابی خەلیفە, هەر ئەوەندە خۆشە تا پیاو پیر نەبووە... وەختێك پیاو پیر بوو بیانوو زۆرە ـ رێگا درێژ دەبێتەوە, ماندووبوونیش دەبێ ـ گیروگرفتی مەمانان پیرییە, جەنابی خەلیفە."

دادە ئامین گوتی:"نا, بابە, ماشەڵڵا شوکور پیر نی... " خەلیفە زەردەیەکی کرد, و برۆی هەڵتەکاند:"بابە!" دادەئامین بە زمانی خۆیان هێندێ شتی بە خەلیفە گوت و خەلیفە بە سەرلەقاندن بۆی سەلماند. دادەئامین دوایە گوتی:"ئیشەڵڵا سەدو پەنجا ساڵ دەژی, بابە ـ لەگەڵ دایە ئیشەڵڵا! ... "

بابم گوتی:"رۆڵە, ئەتۆش جحێڵی ـ دڵت خۆشە... زۆر داوای لێبوردن لە جەنابی خەلیفە دەکەم, وەختێك بنیادەم گەیشتە تەمەنێك بە فلانە خواردن زگی با بکا, بە دوو هەنگاو رۆیشتن پشتی وەژان کەوێ, شەوێ لەبەر ژانی ئێسکی لەشی خەوی لێ نەکەوێ... سەد یان سەدوپەنجا ساڵ عومر بە کەڵکی چی دێ! راستە ژیان شیرنە ـ بەڵام بە خۆشیو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سەربەرزی, نەك بە زەلیلی و سووکی ـ بە سووکی تاقە رۆژێکیشی بە کەلك نایە... خیلافت عەرز دەکەم جەنابی خەلیفە... ؟"

"راست دەفەرمووی!"

لەم وەختەدا شاهۆو وەسمان بە هەناسە برکە هاتن... بابم دەستی درێژ کرد دەستی بەسەر سەریان دا هێنا... بە دابی لای خۆمان دەستی بابم و شانی دایکمیان ماچ کرد و بابم و دایکیشم ئەوانیان ماچ کرد.

خەلیفە بە پێکەنینەوە گوتی:"هێشتا نەبۆتە بیست و چوار سەعات... ئەوەندە هەستتان بە غەریبایەتی کردوە!؟"

بابم گوتی:"وایە ئیدی, ئەگەر خۆشەویستی هەبوو بیست و چوار سەعاتیش زۆرە... ماشەڵڵا منداڵێکی باش و ئاقڵن... بەڕاست جەنابی خەلیفە, دایك و بابی ئەم کوڕانە خەبەرێکیان لێ نەزانراوە؟"

"نەخەیر... تا ئێستا خەبەریان نیە... بەلام پەیدا دەبنەوە ـ زۆرجار خۆیان کەمتەرخەمی دەکەن... ماوەیەکی پێدەچێ ـ نەخەیر, هێشتا خەبەریان نیە... "

منداڵەکان بە قەلافەتێکی شەرمێونەوە لەگەڵمان بەرێ دا دەهاتن, بەلام وەك دوودڵ بن وا دیار بوون...

بابم پرسی:"باشە, لێرە ئاواڵ یاریتان هەیە؟ خەریکی چین؟"

منداڵەکان بە شەرمێونی سەریان داخست.

خەلیفە گوتی:"نایەلێن بێکار بن, کۆمەگمان دەکەن, دەخوێنن... بە کورتی, بێکار نابن... "

بابم گوتی:"ئاغا, رێگا بدەن جاروبار سەری مەش بدەن ـ ئێمەش غەریبین!"

"حەتمەن ـ ئەمە ئەرکێکە!"

بەدەم ئەم قسانەوە گەیشتینە ماڵی خەلیفە. ماڵێکی ساکار بوو, بەو جۆرە کە لە وەزعی ژووری خەلیفەڕا دیار بوو ـ مێزێك و دووسێ سەندەڵی. دانیشتین... دادەئامین کورسیی بەر نەکەوتبوو. بابم گوتی:"ئامین, ئەتۆ دانیشە ـ یادۆ دەچێتە لای هاواڵەکانی." مەبەستی شاهین و وەسکان بوو. بەلام دادەئامین کە هەستی دەکرد خانەخوێیە, گوتی:"نا, بابە, قەیدی نیە ـ با کاکەیادۆ دانیشێ... ئەمن دەڕۆم, لەوانەیە لەوێ پێویستییان بە یارمەتی هەبێ... " و رۆیشت.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دانیشتین. پیرەژنێك كە بەروانكەیەكی سپیی لە خۆی دابوو, بە كەشەفە قـاوەوە هاتـە ژوور, بابم و خەلیفە بەینێك خولقی یـەكتریان كـرد... سـەرەنجام لـەپێش دا بـابم و دوایـە دایكمو ئەمن قاوەمان هەڵ گرت, و پاش هەمووان خەلیفە.

قاوەمان خواردەوە. بابم گوتی:"ئێمە پتر فێری چاین, زۆر كەم قاوە دەخۆینەوە ـ ئـەمن رەنگە لە هەموو ژیانم دا دووسێ جار زیاتر قاوەم نەخواردبێتەوە.

خەلیفە پێكەنی, گوتی:"بەڵێ, هیچ لە بیرم نەبوو..." دوگمەی زەنگێكی كە لەسەر مێزەكەی بوو, داگرت" دووبارە هەر ئەو پیرەژنە بەروانكە بەبەرە هات, خەلیفە بـە زمـانی خۆیان دەستووری دا چای بێنێ. لەو نێوەدا دەنگی گریانی رێوی هات ـ دیار بوو كەلەگەڵ دایكی كێشەیەتی. بابم هەروەك لە ماڵێ خۆمان بـێ, هـەر بـەو راوێـژی جـارانی بـانگی كرد:"ئامین!" خەلیفە گوێ قولاخ بوو. دادەئامین هات.

"بەڵێ, بابە!"

"چ بووە ـ ئەم منداڵە بۆ دەگری؟"

دایكم گوتی:"باشە, منداڵە, دەش گری! ئـەخلاقی منـداڵی وەك هـەوای بەهارێیـە, تاوێك پێدەكەنێ تاوێكی دیكە دەگری!"

دادەئامین گوتی:"بیانووی جەنابت دەگرێ, بابە... دەیەوێ بێتە لات..."

"باشە بابێ... رۆڵە, سەری مەخە سەر... لێیگەرێ بابێ... وەرە رێوی ـ وەرە! وەرە لای بابە ـ ئاها كوری باش!"

دادەئامین وەك هەمیشە "رێوی"ی لەبەر دەرگا دانا. بابم كەیفی بـە هەنگڵەشـەلەكەی دەكرد. رێوی بە هەنگڵەشـەلە, و لاجـەلاج كەوتـە رێ و بـابم باوەشـی بـۆ كـردەوە "ئـای بارەقەڵڵا!" لە عەرزێی بڵند كردو لەسەر كۆشی خۆی دانا. رێوی نەختێك تەماشا ریشـی خەلیفەی كردو بە وردی كەوتە هەڵپشكنینی ریشی بـابم. خەلیفـە دانیشـتبوو, و نـوقمی تەماشای حەرەكاتی رێوی بوو. رێوی لە یاری بـە ریشـی بـابم مانـدوو بـوو, و چـووە زگ گیرفـانی سـەڵتەكەی و زنجـیر سـەعاتەكەی, و پاشـان بـە نینۆكـە چـكۆلەكانی كەوتـە هەڵگلۆفینی گوێچكەكانی... بابم هەروا دانیشتبوو, و بە حەوسەلەوە خۆی دا بۆ دەستی رێوی و یاری پێكردنەكەی ـ خەلیفە لە فكرانەوە چووبوو.

بابم گوتی:"رۆڵە, ئامین, رات داشتوە؟..."

"بەڵێ, بابە, هەر ئێستا گۆریومە..."

"زۆر باشە... ئاغای خەلیفە, چیە دەڵێی دەگژ فكرو خەیالان را چووی...!"

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەلیفە گوتی:"بەڵێ, راست دەفەرمووی... لە دڵی خۆم دا فکرم دەکردەوە... لە کارەکانی خۆمان مات ماوم ـ ئێوە ئەم جۆرەو ئێدیکەش ئەوجۆرە...! فکردەکەمەوە ئەو هەموو ماوەیە بۆ لەنێو رێبەرەکانمان دا چوار ریش سپیی وەك جەنابت نەبوون کە نەهێڵن ئاوا وەك گەلە گورگ یەکتر لەبەر یەك هەڵ درِین!"

بابم گوتی:"بەڵێ, ئیدی... ئەمەش لە بەدبەختیمانە. هەروەخت سەرەپەتێکمان دەست کەوتوە بەربووینە گیانی یەکتر. خەڵکێکی چارە رەشین... ئێستا ئێوە هەر چاکن... ئینگلیس و رووس دەیان زانی چ دەکەن ـ لەو نێوەدا ئێمەین کە بە داخەوە ئێستاش تێناگەین ـ ئینگلیس هانی مە دەداو رووس هانی وە ـ هێندێك چڵکاوخۆریش هەن کە لەو نێوەدا ئاو لە ئاشی کەماڵ پاشا یان عبدالحمید دەکەن... و ئاوامان بەسەر دێ کە بەسەرمان هاتوە...!"

دادەئامین راوەستابوو, خەلیفە گوتی کە کورسییەك بۆخۆی بێنێ. کورسییەکی هێناو دانیشت... کەشیشێك بەعەبای رەشەوە هات. خەلیفە هێندێك قسەی لەگەڵ کرد... و کەشیش رۆیشت... زەنگی کلیسا هەروا لێی دەدا... دادەئامین گوتی ئەو زەنگە لە جێی بانگی وانە.

بابم گوتی:"لەگەڵ ئامینێ باسمان بوو, دەیگوت خەراپ نیە بێن رێورەسمی کلیسا ببینن ـ تا ئێستا نەمان دیوە... دایکی پێی سەیر بوو... دیسان هەر ئەو قسانەو ئەو جیاییانە ـ کە چۆن دەکرێ ئەمنی موسوڵمان لە کلیسا نوێژ بکەم! گوتم بۆ ناکرێ؟ خوا هەر یەکە, لە هەموو جێیەك هەیە, ئاگاداری کاروکردەوەی هەمووانە, زمانی هەمووان دەزانێ... ئێستا فەرقی چیە مزگەوت بێ یان کلیسا! شەرتی ئەوەیە بنیادەم دڵی پاك بێو لەگەڵ خوای خۆی راست بێ, و "نوێژ بکا..."

خەلیفە گوتی:"بەڵێ, هەروایە کە دەفەرمووی ـ فەرمایشتەکەت زۆر راستە... بەڵێ, بەسەرچاو, دەچین, رێورەسمەکەش دەبینین. فەرمایشتەکەت تەواو راستە, هەموو هەوڵی پێغەمبەران ئەوە بووە کە ئینسانەکان ئینسان بن و لەگەڵ خۆیان و خوای خۆیان راست بن. وەختێك پیاو لەگەڵ خوای خۆی راست بوو, لەگەڵ خەڵکیش راست دەبێ. ئەمن بە نۆرەی خۆم جەنابت بە سەد رووحانیی مەسیحیی وەك خۆم ناگۆڕمەوە. بۆ دڵخۆشکردنیش وا ناڵێم... جەنابت راست ئەو کارەت کردوە کە حەزرەتی مەسیح درووودی لەسەر بێ فەرموویەتی:"دەرهەق بە چەند ئینسانی مەزڵووم و بێپەنا چاکەو باوکەتیت کردوە, فیداکاریت نواندوە... ئاغا ئەمن تێ دەگەم... هەر جارەی ئەم کچە جەنابت بە بابەو خێزانت بە دایە بانگ دەکا ئەمن دەتوێمەوە" کاتێك دەبینم ئەم منداڵە بەو هەموو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

متمانەو ئۆگرییە لەسەر كۆشت یاری دەكا رادەتڵەكێم... و خەفەت دەخۆم كە بۆچی بۆخۆم وەك جەنابت نیم..."

لەپشت مێزەكەی هەستا... پێمان وا بوو دەچێتە جێیەك, بەڵام نەچۆ هیچ كوێ" هاتە پێش بابم ـ ڕێوی خۆی خڕكردەوە, لەبنەوە تەماشای كردو خۆی بە بابمەوە نووساند. خەلیفە دەستی بابمی گرت و ماچی كرد, بابم سەری لێ‌شێوا, چەند لەحزەیەك قسەی بۆ نەكرا... خەلیفە دەگریا... بابیشم ڕەنگی پەڕیبوو, زاری پێ داپچڕابوو ـ دادەئامین ڕەنگ بە ڕوانیەوە نەمابوو.

بابم تێ مابوو, نەی دەزانی بڵێ چی, ئاوڕی دایەوە بە دادەئامینێی گوت:"ڕۆڵە, بزانە لێرە لە بازاڕ كەوشی منداڵانە هەیە ـ ئەگەر هەبوو جووتێكی بۆ بكڕە... با گۆرەوییەكانی تۆزاوی نەبن...!" بەدەست تۆزوخۆڵی گۆرەوییەكانی گچكەڵەی تەكاند... و هەناسەیەكی هەڵ كێشا.

دادەئامین ڕۆیشت و بۆ ئەوەی ئەو بێدەنگییە بشكێنێ كە مەجلیسەكەی داگرتبوو, گەڕێك چای هێنا. بابم لەسەرەخۆ چایەكەی خواردەوە, پاشان گوتی:"جەنابی خەلیفە, لەم قسانە گەڕێین ئێستا جەنابت دەتەوێ چ بكەی؟"

خەلیفە تاوێك ڕاوەستاو گوتی:"ڕاستییەكەی ئەمن دەمەویست ئەو پرسیارە لە جەنابت بكەم... جەنابت دەتەوێ چ بكەی؟ چەند دەمێنیەوە... چ خزمەتێك لەدەست من دێ؟"

بابم گوتی:"ئەوی ڕاست بێ, جارێ لێرەین... نیازم هەیە ئەگەر خوا حەز بكا ئەم منداڵە بخەمە مەدرەسە... لەوێ لەلای مەلای ئاوەدانی خوێندوویە ـ لەلای ئامینێش هەر خوێندوویە... نیازم هەیە بیبەم ئیمتیحان بدا ـ دوایەش وەمێنێ. ژوورێكی بۆ دەگرم... جارێ ئەمن و دایكیشی لێرەین... ئەگەر ئێمەش چووینەوە هەتا كەس و كاری ئامینێ دێنەوە ئامین لێرەیە... یان پیرەژنێك كەسێكی دەنێرمە لا... هەرچۆنێك بێ نیازم هەیە دای نێم بخوێنێ..."

خەلیفە گوتی:"كارێكی زۆر بەجێ دەكەی, ئاغا... زۆر مەبارەكە, ئاغا, ئەمنیش دەتوانم لەو بارەیەوە كۆمەگ بكەم ـ لە كلیسا مامۆستامان هەیە... هەموو جۆرە مامۆستایەك... یەك دوو ڕۆژ ئیسراحەت بفەرموون, دوایە كارەكە ڕێك دەخەین. مامۆستای زمانی فەڕانسەش هەیە ـ پێی دەڵێم حەوتووی دووسەعات دەرسی بۆ دانێ ـ بۆ دوارۆژی باشە... لەبارەی ئارمێنیشەوە بۆخۆی سەرپشكە ـ ئەگەر پێی خۆش بوو هەتا

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەو ماوەیە کە تەشریفتان لێرەیە, لە خزمەت جەنابت و دایکی وەمێنێ, پێشی خۆش نەبوو با بێتە ئێرە..."

دادەئامین گوتی:"ئەمن لە لای بابە و دایە دەبم... دیارە ئێرەش هەیە... با بزانین چۆن دەبێ ـ خۆ جارێ ـ خەبەرێك نیە..."

خەلیفە گوتی:"کارێکی زۆر باش دەکەی کچم. ئەمن لە جێی تۆ بم هیچ وەخت دەست لەم بنەماڵەیە هەڵ ناگرم..."

دایکم گوتی:"ئێمە لە خوامان دەوێ, جەنابی خەلیفە. بە گیانی خۆی کە لە هەموو کچەکانم خۆشەویست ترە, بە گیانی ئەم مەیموونە (دەستی بەسەری ڕێوی دا هێنا) ئێمە تێماوین ـ خوومان بە خۆی و منداڵەکەیەوە گرتوە. ئەمن نازانم ئەگەر ئەمانە بڕۆن وەزعی ئەم پیرەپیاوە چیی لێدێ ـ دەترسم نەخۆش بکەوێ ـ دەترسم منداڵەکەش هەر نەخۆش بکەوێ ـ زۆر خەراپ خوویان بە یەکترەوە گرتوە."

بابم گوتی:"ئەی بابە, ئەتۆش زۆر توندت گرتوە! جارێ ئەمن لەکوێ پیرم... ئەمن و جەنابی خەلیفە تازە سەرەتای چلەکانمانە... پیرەپیاو! ئەوە خوایە, هەربینا دیت لەنەکاو ژنێکی دیکەشم هێنا!... پاشان, لە گاڵتە دەرچێ, خوا دەکا کەس و کاری دێنەوە ئێمە نەخۆشیش بووین با ببین... دوو ڕۆژ دەکەوین و دوایە هەڵ دەستینەوە, وەدوا کاری خۆمان دەکەوین!..."

لەو کاتەدا ئەو کەشیشە کە وەختی هاتنە ژوورمان هاتبوو دووبارە پەیدا بۆوە. خەلیفە گوتی:"لەپێش دا با عەرزتان بکەم بۆ نانی نیوەڕۆ تەشریفتان لێرەیە... هیچمان بۆ ساز نەکردوون ـ خۆشتان بە میوان مەزانن... پاشان دەتانەویست ڕێورەسمی مەمانانیش ببینن, فەرموون ئەمن لە خزمەتتان دام..."

هەستاین و بە کۆمەڵ وەڕێ کەوتین" لەبەر دەرگای کلیسا خەلیفە هێندێ شتی بە کەشیشەکە گوت و دیار بوو ئێمەی بەو سپارد. داوای لێبووردنی لە بابم کرد, گوتی ئێمە بچین دانیشین, ئەویش چەند دەقیقەی دیکە دێتەوە. بە دوای کەشیش دا ڕۆیشتین...

ئای, کلیسا... چ کلیسایەك, لەو چلچرایانە... لەو شووشە ڕەنگاوڕەنگە جوانانە! کەشیش ئێمەی بەنێو بێدەنگیی کۆمەڵێك دا کە بە سەرسوڕمانەوە تەماشایان دەکردین لەگەڵ خۆی بردو لەسەر نیوتەختەکانی ریزی پێشەوە دای ناین ـ شاهۆ و وەسمانیش هاتن و لە تەنیشتمان دانیشتن...

لە بنەوە تەماشایەکی دەورووبەرم کرد: لە دەوران دەوری کلیسایەکە لەسەر دیوارەکان پەیکەرو وێنە هەبوون ـ دوایە تێگەیشتم کە وێنەی پیاوە پیرۆزەکان (قدّیسین)ن. لە لای

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

راست شتێکی وەك حەوز هەبوو, و لەولاتر لە قولینچکێك پەیکەری حەزرەتی مەسیح و حەزرەتی مەریەم هەبوون کە ژمارەیەکی زۆر مۆم لەبەر پێیانیان دا دەسووتان... لە لای چەپیش کۆمەڵێك کچ و کوڕ هەبوون بە جل و بەرگێکی شینی ئاسمانیەوە کە بە قەڵافەتێکی مەعسوومانەوە بە ریز راوەستابوون.

زەنگێك لێ درا, کچان و کوڕان سروودیان خوێندەوەو خەلیفە بە لیباسی تایبەتیەوە هاتە ژوور... هەرکەهات رێوی بە پەلە لەباوەشی دادەئامین دا خۆی کێشا بۆ لای بابم. خەلیفە لیباسی تایبەتیی لەبەر کردبو: نیوباڵتۆیەکی سپی و گوڵدۆزیکراو کە بەهەودا دەزوویەك لەدەوروبەری ملی قایم دەکرا, و پشتێنێکی پان... کە ئەویش بە دەزوویەکی زەرد گوڵدۆزی کرابوو. بە هاتنە ژووری خەلیفە هەموو هەڵستان. ئێمەش بە ناچار هەستاین. خەلیفە بەدەست راوەشاندن خەڵکەکەی "موتفەرِك" کرد, و رووبەڕووی مە سەری دانواندو بەدەست ئاماژەی کرد کە دانیشین...

خەلیفە نیوسەعاتێك قسەی کرد کە ئێمە هیچی لێحاڵی نەبووین, بەڵام بابم جۆرێك چاوی دەزاریەوە بڕیبوو دەت گوت لە هەموو شتێك حاڵی دەبێ. رێوی لەسەر کۆشی بابم دانیشتبوو. لەپێش دا نوقمی تەماشای وێنەو چلچرایەکان بوو... بەڵام پاش ماوەیەك... بای دایەوە سەر پیشەی جارانی: دانیشتبوو دەستی دە زنجیر سەعات و گیرفانی بابم وەردەدا.

ئێمە نەمان دەزانی خەلیفە دەڵێ چی, بەڵام دیار بوو باسی مە دەکا. لە نێو قسەکان دا یەك دوو جار ئاماژەی بۆ بابم کرد, و ناوی هێنا, و بزۆزیی منداڵەکەی بە حازریان نیشان دا... و بەدەم قسەکانەوە کەمێکیش گریا ـ لەنێو جەماعەتێش دەنگی گریانێ دەبیسترا... دوایە دوعای کرد. هەمووان ـ یەك لەوان دادەئامین ـ هێندێ وشەیان لەبن لێوانەوە گوتنەوە, و کلیسا بوو بە هێلانە ژەنگەسوورە. هەتا سەرەنجام خەلیفە گوتی:"ئامین!" و جەماعەت گوتیان "ئامین!"

خەلیفە بەڕێی خۆی دا گەڕایەوەو ئەو کەشیشەی رێنوێنی مە بوو, وەپێشمان کەوت و لە کلیسای بردینە دەرێ ـ بەڵام دوژمن لە ماڵێت نائومێد بێ... مەگەر خەڵك دەرەتانیان داین: نەمان دەتوانی هەنگاو هەڵێنینەوە. ژنان وەسەر دایکم و دادەئامین و منداڵەکەیو جووتە براکە گەڕابوون جا ماچ کە. ئەوەندەیان دایکم ماچ کردبوو کە دەیگوت دەم و چاوی بۆنی سەروپێیان لێدێ. بابیشم بێبەش نەبوو" هەر ژن و پیاو بوون کە دەهاتن و دەستیان دەستۆی دەکرد ـ هەمووان هەوڵیان دەدا بەجۆرێك سوپاس و ئیخلاسی خۆیان دەربڕن. چاوی زۆربەی ژنەکان بەفرمێسك بوو, ئامینیش هەر باسی مەکە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ـ خەریك بوون بەستەزمانەی بە کاڵی بخۆن! دەوری سـەعاتێکی پـێ چـوو, تـا سـەرەنجام گەیشتینەوە ماڵی خەلیفە... بە چاکی ماندوو ببووین...

خەلیفە پێش مە هاتبۆوە. بابم گوتی:"جەنابی خەلیفە, ئـەوە چـیت کـرد! چـیت بـەو خەڵکە گوت کە ئاوا بە گیانی مەت وەرکردن! خەریك بوو لەو نێوەدا ژنەکەم وەبن دەستو پێیان بکەوێ, و ئێمە ناچار بین بە سەری پیری ژنێکی جحێڵ بێنین! بەڕاسـت ڕێـوی چـیی بوو... ها ئامین؟"

دادە ئامین گوتی:"خەوتوە بابە... ماندوو بوو بە باوەشمەوە خەوی لـێکەوت."

بابم گوتی:"هەقی بوو, وەڵڵا ـ ماندوویان کرد..."

خەلیفە گوتی:"ئەمن هیچم نەگوت, ئاغا, هەر ئەو شتانەم گوت کە روویـان دابـوو, ئەویش زۆر بە کورتی... منداڵەکەم نیشان دان و قسـەی خۆشەویسـتیی مەسـیحم وەبـیر هێنانەوە. ئەم جۆرە وەبیرهێنانەوەیە بە قازانجە, ئاغا... زەمانەکـە بەداخـەوە زۆر خـەراپ بووە" خەڵك پێویستی‌یان بەو جۆرە وەبیرهێنانەوەیە هەیە... بەهەرحاڵ پێویست بوو..."

لە راوێژی قسەکانی خەلیفە وا تێگەیشتم کە ئاخر زەمان گەیشتبۆ ئێرەش.

دەست و چاومان شوتن, و نانی نیوەڕۆمان خوارد ـ ژنان بەجیاو پیاوان بەجیا ـ دایکمو دادەئامین لەگەڵ ژنە خزمەتکارەکە لەسەر زەوی ـ وەك ماڵێ ـ و ئەمن و بابم و براکـانیش لەگەڵ خەلیفە لەسەر مێز.

خەلیفە گوتی:"ئاغا, ئێوە "مقیّد" مەبن... چۆنتان پێ خۆشە, بـە دەسـت یـان بـە کەوچك و چەنگاڵ..."

بابم گوتی:"دەزانین, جەناب, لە دوکتور ئارتوش فێر بووین. جەنابی خەلیفە, لەوێ رام سپاردبوو مامۆستا چەنگالێکی داری بـۆ دروسـت کردبـوو, بەقـەد "شـەنە"ی خـەرمان هەڵاویشتن ـ بەیادگار لەگەڵ خۆی هێنایەوە... بەراست ئاغای خەلیفـە, ئـەمڕۆ دوکتـۆر ئارتوشم نەدی..."

خەلیفە گوتی:"رەنگە گرفتار بووبێ... دوکتۆران وەختیان ئـی خۆیـان نیـە. حەتمـەن نەخۆشێك پەیدا بووە ـ لەوانەشە لە دەرمانگای خۆمان بووبێ و نەی توانیبێ ـ لەو پشتە دەرمانگایەکمان هەیە بۆ فەقیر و هەژاران ـ رۆژانی یەکشەممە دوکتۆر لەوێ دادەنیشـێ ـ حەتمەن ئەم یەکشەممەیە نۆرەی وی بووە..."

دوای نانخواردن خەلیفە هەستاو خولقی بابمی کرد" دەرگای ژووری تەنیشتێی کـردەوە, و گـوتی: ئەمـە ژووری جـەنابت و خـانم... ئیسـراحەت بفـەرموون... بەرامبـەریش دەستشۆرییە. دەرگای ژوورێکی دیکەی کردەوە... ئەمەش ژووری ئارمێن و کوڕەکەی...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ژوورێك بوو خاوێن بە دوو تەخت و نوێنی خاوێن و مەلافەتێگیراوەوە... بـابم و دایکـم چوون و ئەمن و براکانیش هاتینە حەوشەی...

ئێوارێش چا و شیرنیاتمان خوارد... و فێنکایی لای رۆژئاوایە بـە دروشـکەی خەلیفـە هاتینەوە ماڵێ... دروشکەش لەو شتانە بوو کـە ئـەمن و بـابم نـەمان دیبـوون. دایکـم لەپێش دا گوتی:"ئەیڕۆ!" بابم گوتی:"ئامین, رۆڵە, دایەی سوارکە!" بـەڵام چـما دایکـم پێش بابم سوار دەبوو... "چیی دیکە؟" خەلیفە زۆری خولّق کرد کە لێرە چەندی بمانـەوێ ژوور هەیە, بەخۆڕایی خانوومان گرتوە" باشترە خانووەکـە بدەینـەوە سـەحەبی, و هـەرلێرە میوانی ویبین ـ قەولی لە بابم وەرگرت کە رۆژانی یەکشەممە حەتمەن نـانی نیـوەڕۆ لەگـەڵ وی بخۆین. ئەویش تەنیایە... و بە کورتی خولّقێکی زۆر. سەرەنجام بابم سوار بوو, و دایکم و دادەئامین بە دوای دا... بڕیار درا لە دووسبەی ڕا ئەمن بە دەفتەرەوە هەر نـەبێ بچـمە کلیسا و خوێندنەکەم دەست پێبکەم...

لە ژێڵلا هاتین, لە شەقام زۆر کەسمان بە جل و بەرگی خۆمانەوە دی و بە قەولی دایکم لە غەریبی هاتینەدەر. هاتینەوە ماڵێ... تازە لامپامان هەڵ کردبوو, کـە لـە دەرکـەیان دا...

دایکم گوتی:"دەبێ کێ بێ بەو نیوەشەوە!"

بابم گوتی:"خەون دەبینی, کچێ ـ هێشتا سەر لە ئێوارەیە!"

دوکتۆر ئارتووش بوو بە پاکەتێك چوکلیاتەوە. دەستی دەسـتۆی بـابم کـرد گـوتی زۆر داوای لێبووردن دەکا, هەر نیوسەعات لەمەوبەر خەلیفە خەبەری پێ داوە, ئەگینا زووتـر دەهات ـ و ئێستاش بە دروشکەی خەلیفە هاتوە...

بابم گوتی:"ئەمڕۆ چاك ماندوو بووین... نازانم خەلیفە چیی بـە خـەڵك گوتبـوو کـە رژانە سەرمان خەریك بوو بمان خنکێنن! بەڕاست دوکتۆر, لە مـاڵێ خەلیفەی لەسەر نـانی چەنگاڵەکەی جەنابتم وەبیر هاتەوە, باسەکەم بۆ خەلیفە گێڕایەوە ـ بـێتۆ نـاخۆش ـ زۆر پێکەنیین... وەرە... وەرە ـ تـازە هەسـتاوی؟ وەرە!" ڕێـوی بـە هەنگڵـە شـەلە هـات, لەسەرکۆشی بابم دانیشت, و بە سیلەی چاو بەدزی تەماشای دوکتۆری کرد.

بـابم گوتی:"ئـەی ناپیـاو! ناسـیتەوە, هـا!... لـەبیری نەچـۆتەوە..." لـە قوتـووە چوکلیاتەکە دەنکێکی هەڵ گرت و بەسپایی دایە دەستی دوکتۆر. بچۆ لای دوکتۆر قەقەی لـێ بستێنە! بچۆ ـ بچـۆ!" بـەڵام ڕێـوی تـەخت دانیشـت. دوکتـۆر چـوکلیاتەکەی لـە کاغەزەکەی دەرهێنا, و گوتی:"وەرە... وەرە وەری گرە ـ خۆشـە...!" ڕێـوی هـەروا کـە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەخت دانیشتبوو, دەستی درێژ کردو چوکلیاتەکەی وەرگرت... و دوکتۆر دیسان لە قاقای دا.

دوکتۆریش زۆری خولقی بابم کرد, کە ماڵەکەی گەورەیە, و بەخۆڕایی کرێ خانوو دەدەین... و بابم دیسان مەسەلەی خوێندنی منی باس کرد, و گوتی بەهەرحاڵ بۆخۆی پێی خۆشە وەختێك دێتە شاری پێگەیەکی هەبێ... ئەمجار خەڵکیش گرفتارن, دەیانەوێ ئەو چەند سەعاتەی دێنەوە ماڵێ, ئازاد بن... شار لەگەڵ دێ فەرقی هەیە ـ ژیانی شاری ئەو بەربەرەڵلایییەی ژیانی لادێ هەڵ ناگرێ... لەوێ بنیادەم لە هاودەمێك دەگەڕێ, فەرق دەکا لەگەڵ شار کە پیاو لەخوای دەوێ سەعاتێك بە تەنیا بێ. هەرچۆنێك بوو, زۆر سوپاسی دوکتۆری کرد. دوکتۆر گوتی دیارە زووزوو دێت و سەرمان دەدا, بەڵام بۆ چارەسەری نەخۆش شوێنی کاری پزیشك باشترە, کەل و پەلەکە لەبەر دەست دایە, با بچینەوێ بەڵکوو فکرێك بۆ لاق ئێشەی دایەو چاوەکانی هەردوو لا بکاتەوە...

چارەکە سەعاتێك لە ڕۆیشتنی دوکتۆر گوزەرابوو, دووبارە زەنگیان لێدا... ئاغا بەگی خاوەن ماڵمان بوو لەگەڵ زارا خانمی خێزانی. بابم گوتی:"بلێ با بفەرموون!"

ئاغا بەگ پیاوێکی ریوەڵەی نەخۆش و فێرەتریاك بوو, چل چل وپێنج ساڵێك دەبوو. ژنەکەی لەخۆی بەخۆوەتر و بەدەماخ تر بوو. ژن و مێرد تەنیا بوون, منداڵیان نەبوون. ئاغابەگ لە بازاڕ پینەچی بوو. ماڵەکەی خۆی هەر بە حەوشەی ئەم ماڵەوە چەسپیبوو, لای ڕۆژهەلاتی حەوشەکەی مە سەرەتای ماڵەکەی وان بوو. ژن و مێردێکی زۆر ئارام و نەجیب و بێدەنگ بوون, و لە تورکیی ئازەری بەولاوە زمانێکیان نەدەزانی. دادەئامین تورکیی دەزانی, بەڵام بیرەوەرییەکی خۆشی لە تورکان نەبوو, و زۆر لە گەڵیان گەرم نەبوو...

بابم گوتی:"ڕۆڵە, هەموو میللەتێك چاك و خراپی هەیە ـ لەوێش پێم گوتی. کارە خراپەکان نابێ لەسەر هەموو خەڵکەکە حیساب بکەی. هیچ میللەتێك هەمووی فریشتە نیەو هیچ میللەتێکیش هەمووی شەیتان نیە. چەند شەیتانێك پەیدا دەبن, مێشکی خەڵکی دیکە دەدزن و خەڵکی بەگژ یەکتر, یان بەگژ خەڵکێکی دیکەدا دەکەن... ئەم شەڕوکێشانە لەوێوە دێن, ئەگینا من و تۆیان تا ئێستا نەدیوە... ئەمان و کەسانی وەك ئەمان خەڵکی دیکە ڕێیان لێ دەگۆڕن. خۆ ئەمن هەموو تورکانی عوسمانیم نەدیون, هەمووانیش بابی منیان نەکوشتوە ـ چەند بزنەگڕوێیەکن کە مێگەلیان گڕوێ کردوە ـ خەڵکی ساویلکە گوناحیان نیە ـ گوناحیان هەر ئەم نەزانییەیە, کە ئەویش بەداخەوە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هۆیەکەی هەر ئەوانەن کە ئەمانە لە گیانی خەڵك بەر دەدەن. خەڵکی ساویلکە گوناحیان چیە ـ ئەوانیش هەر وەك ئاغابەگ و ژنەکەیین ـ کار دەکەن و زەحمەت دەکێشن. میللەت قەت خەراپ نابێ... میللەت وەك لێرەوارە ـ لێرەوار کارگی سالمی هەیەو کارگی ژەهراوییشی هەیە... جروجانەوەری هەیە, دڕندەی هەیە، دارو درەختی هەیەو گیای باش‌و خواردنی خۆشیشی هەیە..."

بابم چوکلیاتی بۆ ئاغا بەگ راگرت. ئاغابەگی فەقیر قسەیەکی نەبوو بیکا, هەردەی گوت:"مەنزیل موبارەك, چۆخ چۆخ خۆش گالب سوز..." لە ژوورەکەی دیکەش زاراخانم چارشێوەکەی بە ددانی گرتبوو, و دەیگوت:"چۆخ چۆخ سەفا گوترب سوز, ئوز ئێوزدی... چۆخ چۆخ خۆش گالب سوز" *دایکم زاراخانمی زۆر خۆش ویستبوو. بە چاوان پێکەوە قسەیان دەکرد.

هاتبوون بۆ شێو بانگهێشتنمان بکەن, بۆ سبەی شەو. بابم زۆری سوپاس کردن و گوتی:"ماڵتان ئاوەدان بێ ـ نەختێك مۆڵەتمان بدەن, دوایە بەخزمەت دەگەین, حەتمەن... ئەوێ ماڵە بابی خۆمانە!" و بە کورتی, دنیایەك خولق.

نیوسەعاتێك دانیشتن و رۆیشتن. بابم گوتی:"ئامین... هیچ لەبیرم نەبوو, ئەرێ هیچ بەم حەیوانە راگەیشتوون... ئاوێك , نانێك؟" دادەئامین گوتی بەڵێ, دەفری ئاوەکەی بۆ گۆڕیوە... خواردنی داوەتێ...

KKK

---

* زۆر زۆر بەرەکەتتان هێنا... خانووی خۆتانە, زۆر زۆر بەخێرێن!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٣

هێشتا شارمان نەدیوە, قەرارە دروشکە بگرین و بچینە گوێی رووبار سەیرانێك بکەین. بابم دەڵێ لەوێ ئەوبەری پردەکە تەپۆلکەیەکە بە ناوی شێخ تەپەسی کە لـەوێ را هـەموو شارو باغاتەکەی دیارە, و ئێواران زۆر دیمەنێکی جوانی هەیە... ئـەمڕۆ ئێـوارێ دەچـین, سەماوەر و ئیستیکان و ژێرپیاڵەو یەك دوو بەرە دەبەین, و لەوێ ئیسـراحەت دەکـەین... لێرە دابە. (ئەم تەواو کردنەی وەڵامی تەماشای پڕلە سەرسوڕمانی دایکـم بـوو) "بـەڵێ, ئێرە شارە ـ لێرە لە چواردیواری ماڵەکەت دا ئاغاو کوێخا بۆخۆتی, کەس کاری بە کـەس نیە, کەس کەس ناناسێ... کـەل و پـەلێکی کـەم لەگـەڵ خۆمـان دەبـەین ـ قـۆری و سەماوەر و چەند ئیستیکانێك ـ نا, لێرە ئەم جۆرە شتانە عەیب نین ـ لـەوێ تووجـارێش هەیە, بەڵام جارێ زوویە, توو نەگەیشتوون" وەختی تووان خەڵك دەچـنە وێ, هـەم تـووان دەخۆن و هەم نانی نیوەڕۆ... جاری وایە شێویش دەخۆن. ئێمەش دەچین, گـوێ چـۆمەکەی زۆر بە سەفایە..."

خەریکین کەل و پەل کۆ دەکەینەوە, کە لە دەرگا دەدەن. دادەئامین دەچێت و دێتەوە.... دروشکەچیی خەلیفەیە" دەڵێ خەلیفە سڵاوی گەیانـدوون و گوتوویـەتی ئەگـەر وەختیـان هەبێ, دەیەوێ نیوسەعاتێك بێ. بابم دەڵێ"بڵێ فەرموون... ئامین, ئیدی ئـەوی دیکـەی بەدەست خۆتە... چای ساز کە... چوکلیات و ئەو جۆرە شتانەش هەن... ئەگەر شتێکی دیکەش پێویستە, بنێرە بۆت بکڕن..."

دە دەقیقەیەك پێدەچێ خەلیفە دێ, بـابم بـە پێشـوازی خەلیفـەوە لەگـەڵ دادەئـامین دەچێتە خوار پلیکانـان... خەلیفـە پیـاوێکی لەگەڵـە, لەگـەڵ شـاهین و وەسـکان کـە چاوەکانیان پێ دەکەنن... دادەئامین هەر کە چاوی بە پیاوەکـە دەکـەوێ, بێئـەوەی گـوێ بداتە ئەوە کە خەلیفە لەوێیە هاوار دەکا... "گاگیـك!" و پیاوەکـە دە بـاوەش دەگـرێ,.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

منداڵەکانیش دە ئامێز دەگرێ و دەڵێ:"شنوور هاورا شنوور هاورا!" واتە پیرۆزبایی بە زمانی خۆیان هێندێ شت دەڵێ و سەروودەست رادەوەشێنێ...

هەموومان حەبەساوین...

خەلیفە دەڵێ:"ئاغا, ئەمەش بابی منداڵەکان... کە دوێنێ بەیانی پرسیارت لێکرد... ئەمڕۆ پەیدا بۆوە... ئینسانی باش پێوقەدەمیشی پیرۆزەو هەناسەشی پیرۆزە... پێم وایە ئەمەش هەر لە بەرەکەتی هەناسەی جەنابت بوو!..."

بابی منداڵەکان هاتە پێشەوە, بابم باوەشی پێداکرد... و یەکتریان ماچ کرد. بابم منداڵەکانیشی ماچ کرد:"باشە, باشە, پیرۆزە... چاوی هەمووان روون... بەخۆشی... پیرۆزە ئیشەڵڵا... فەرموون, فەرموون!"

هاتنە سەرێ... منداڵەکان دەستی دایکمیان ماچ کرد... دایکم چاك و چۆنیی لەگەڵ خەلیفە کردو پیرۆزبایی لە بابی منداڵەکان کرد:"بەخۆشی ئیشەڵڵا, بەسەرودڵی خۆش...!" لەگەڵ دادەئامینێش چاوودڵرِوونیی کرد...

باروون گاگیك پیاوێك بوو دەستەپیاو, وەنێوکەوتوو, دەم وچاورەقەڵەو سوورکارە ـ هەمیشە دەم بەپێکەنین بوو؛ چاوەکانی لە دەریای پێکەنین دا مەلەیان دەکرد.

دانیشتن. خەلیفە گوتی:"نەکا موزاحیم بووبین!"

بابم گوتی:"نەخەیر ئاغا, بێلوتفی دەفەرمووی, جەنابت موراحیمە... خۆش خەبەر بی... بەڵام دوێنێ فەرمووت خەبەرت نیە!"

خەلیفە گوتی:"راستییەکەیم عەرز کردی, خەبەرم نەبوو... گۆیا رەفیقێکی شۆفیری هراند تووشی ئەم برایە بووەو هەرچۆنێك بووە باسی هراندو ئەم منداڵانە هاتۆتەگۆڕێ... ئەم برایەش بێراوەستان وەرێ کەوتوە ـ بەڵێ, خیلافم عەرز نەکردبووی..."

بابم دیسان گوتی:"پیرۆز بێ... خەبەرێکی زۆر خۆش بوو ـ ئیشەڵڵا هەمیشە خۆش خەبەر بی؛ بەم زووانە خەبەرێکی خۆشت بۆ ئامین و ئەم تووتەڵەیەش هەبێ... زۆر خۆشحاڵم کاکە گاگیك... دایکیشیان هاتوە؟"

باروون گاگیك گوتی:"نەخەیر ئاغا... ئەگەر هاتبا بۆ دەست ماچکردن بە خزمەت دەگەیشت..."

بابم گوتی:"باشە, ئەلحەملای بەخێرگوزەرا ـ بەستەزمانانە خەفەتبار بوون... بەتایبەت ئەو ماوەیە کە ئامین نەخۆش بوو... ئێمەش نەختێك گرفتاریمان هەبوو,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

منداڵەکان بۆخۆیان دەیان زانی... ماشەڵڵا منداڵەکان ئاقڵن, ئەگەر باشیان پێ ڕانەگەیشتووین دەبەخشی..."

"نا, ئاغا, ئێمە هەتا هەتایە قەرزداری مەحەببەتی جەنابتین... جەنابت ئەرکی باوکەتیت دەرهەقیان بەجێ هێناوە ـ هەروەها خانم ـ خوا منداڵەکانتان پێ ببێڵێ ـ خوا تۆفیقمان بدا کە ڕۆژێك ئەم هەمموو پیاوەتییە قەرەبوو بکەینەوە..."

باروون گاگیك کەوشدروویە, لە تەوریز دوکانی کەوشدروونی هەبووە, ئێستاش هەر هەیەتی. بابم ڕوو دەکاتە خەلیفە و دەڵێ:"دەبینی, جەنابی خەلیفە ئێمە دەڵێین یەك لە دنیا سەد لە قیامەت ـ ئێستا هی مە جۆرێکی دیکەیە: هەم لە دنیا هەم لە قیامەت! کەوشەکانیشمان مسۆگەر بوون..." و بە پێکەنینەوە بە دایکم دەڵێ:"ئیدی لەباری کەوشیشەوە بێخەمین...!"

باروون گاگیك دەڵێ:"ئەی بەسەرچاو!" و دەست لەسەر چاوی دادەنێ"ئاغا, ئەگەر بمانەوێ نامەتان بۆ بنووسین دەبێ چ بکەین؟"

بابم دەڵێ:"کاکە گاگیك, ئێمە لەدێ دەژیین ـ لەوێ ڕەعیەتی خەلیفەین!"

خەلیفە دەڵێ:"دوور لە ئێوە, ئاغا...: ئێوە ئاغاو سەروەری مەن..."

دایکم دەڵێ:"ئاغا, توخوا زووتر منداڵەکان بگەیەنە دایکیان... ئەو ژنە فەقیرە گوناحە!"

باروون گاگیك دەڵێ:"بە چاوان خانم, سبەینێ ئیشەڵڵا مەرەخەس دەبم... ئەگەر ئەمرێك فەرمایشتێکتان لە تەوریز هەبێ..."

بابم دەڵێ:"تەنیا سلامەتیی خۆت و منداڵەکانمان دەوێ... منداڵینە, ئەگەر خەراپەیەکتان لێمان دیوە لەبیر خۆتانی بەرنەوە ـ ماشەڵڵا ئێوە ئاقڵن, بۆخۆتان لەوێ دەتان دی ـ کەمێك سەرقاڵ بووین ـ ئەگەر خوانەخواستە بێمەحەبەتیتان دیبێ ببوورن..."

منداڵەکان سەر دادەخەن. خەلیفە هەڵ دەستێ..."وا دیارە بەنیاز بوون تەشریف بەرنە جێگایەك؟"

بابم دەڵێ:"جێگای چۆن؟"

"لە داڵانێ چەند بوخچەو بەستەم دیتن... خۆ میوانتان نەبوون؟"

"نەخەیر ئاغا... ئەگەر خیلافم عەرز نەکردبێ, دەمانەویست بچینە گوێی ڕووبار. منداڵەکان هێشتا شاریان نەدیوە ـ ئێستا ئیدی درەنگە... ئەمڕۆ نەبوو سبەینێ,

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دووسبەی ـ وەخت زۆرە, کارێکی پێویستیشمان نیە, بۆ شیوخواردن تەشریفتان لێرە بێ... منداڵەکان شتێك ساز دەکەن..."

خەلیفە دەڵێ:"زۆر باشە ـ دوو کار دەتوانین بکەین... ئەمن لێرەوە بە پیێیان دەچمەوە... کلیسا نیزیکە... ئێوە بە دروشکە تەشریف بەرن, هەروەخت پێتان خۆش بوو دروشکەکە بنێرنەوە" یان دە دەقیقەیەك رادەوەستن تا دروشکەکە دەنێرمەوە خزمەتتان..."

دیسان زۆری خولّق نیشان دا... سەرەنجام وا دانرا کە خەلیفە بە دروشکە بچێتەوەو دروشکەکە بێتەوە.

منداڵەکان ماچ دەکەین, و لەش ساغیيان بۆ بە ئاوات دەخوازین... بابم دەڵێ:"منداڵینە شتێکم وەبیر هاتەوە... شاهۆ, ئێوە لەوێ ولاغێکتان هەبوو کە ئەم حەیوانەمان سوار کرد ـ ولاغەکە چ لێ بکەین؟ بە پێکەنینەوە لێی زیاد کرد:"بۆخۆمان کەری کوردمان زۆر هەن, لە هەموو جۆر ـ کەری هەرمەنیمان پێویست نیە...!" (بە رێکەوت هەر لە رۆژی هەوەڵەوە ولاغەکەی شاهۆ و وەسمان بە "کەرە هەرمەنی" لە نێو نۆکەرو قەرەواشەکان دا ناوبانگی دەرکردبوو) چیی لێبکەین ـ هەروا لە دێ رایگرین؟... کاکە گاگیك, جەنابت شاهید بە, سبەی و دووی منداڵەکان تەشقەڵەمان پێ نەکەن: کەرەکە گۆڵە, دێڵ نیە کە سبەینێ داوای جاش و جاشەزاکانیمان لێ بکەن!"

تاوێك پێ دەکەنین, بابم و دایکم دووبارە منداڵەکان ماچ دەکەن, خواحافیزی لە باروون گاگیك و منداڵەکان دەکەین ـ ئەوان بەخێر و ئێمە بە سلامەت!

ППП

بابم دەڵێ:"خوایە زۆر شوکور... بەستەزمانانە زۆر نارەحەت بوون... دەربەدەری و بێماڵ و حاڵی دەردێکی خەراپە ـ ئەویش لەو تەمەنەدا, خوایە شوکور, خەبەرێکی خۆش بوو... ئێستا بزانین ئەو تووتکەمان کەنگێ دەبەن!" دوایە روو بە دایکم دەڵێ:"فاتم, تازە کەل و پەلیش نابەین... چامان خواردەوە, دەچین هێندێك دەگەڕێین و دێینەوە."

ئەو شەوە وا دەگوزەرێ... دەورێك دەگەڕێین, چرابەرقیش دەبینین, کارەبایان بۆ شەقامی پەهلەوی کێشاوە ـ بەرقی کارخانەیە, هەموو چرایەکان بە دوگمەیەك هەڵ دەبن, تەپە تەپ, تەپەتەپ ـ دەنگی ماتۆڕی کارخانەیە.

شێومان خواردوە, دانیشتووین... ڕێوی لەسەر کۆشی بابم دانیشتوە... پێمان وایە ڕووداوەکان بەشێوەی ئاسایی و هەروەك ڕۆژەکانی دیکە رادەبرن... بەڵام نا... بابم باسی شارو ئیمکاناتی شار دەکاو باسی شارەگەورەکان و ئەو خەڵکە بەختیارە کە لێیان دەژین, ئاغای خۆیانن, غەمی باش چاوەش و عەسکەرو نیزامییەکان و بەرچاوتەنگیی کەسانی وەك غەفوورئاغاو ئی دیکەیان نیەو ئەو دووسێ ڕۆژەی تەمەنیان بە خەیاڵێکی ئاسوودەوە بەسەر دەبەن:"ئێمە ژیان نیە دەیکەین... حەفتاودوو ساڵ تەمەنم رابواردوە, ئەو ڕێیەی لەو ماوەیەدا بڕیومە, لە ڕێگای هەناسەیەك کورت تر بووە... حەفتاودووسێ ساڵ! جحێڵ بیر دەکاتەوە... ئای, حەفتاودووسێ ساڵ... عومری نووحە!... بەڵام نا, ئەمجار بگاتە سەدیش... دیسان هیچ ـ هەناسەیەکی کورتی دیکە... نەمان زانی چۆن رابرد ـ نەیان هێشت بزانین... هیچمان لێ حاڵی نەبوو, لەو تەمەنە... لەپڕ چاومان هەڵێنا دیتمان پیر بووین, و دەبێ بڕۆین! لە چی حاڵی بووین؟ ـ هیچ. لە شار ژیان جۆرێکی دیکەیە..."

هێشتا قسەکەی تەواو نەبووە کە لەدەرکەی دەدەن. هەمووومان بە سەرسوڕمانەوە تەماشای یەکتر دەکەین... یانی چی... بەو شەوە درەنگە!

دووسێ دەقیقە پێ دەچێ, هیچ خەبەر نابێ, بابم دەڵێ:"یادۆ, بڕۆ بزانە کێیە؟"

دەچم, لەسەر پلیکانان تووشی حوسێنی دەبم. "کێیە؟" دەڵێ کاریان بە ئاغایە ـ "کێ؟" ـ دەڵێ وەکیل باشییە...

بابم گوێی لە قسەکانمان بوو, دەڵێ:"ها ـ یادۆ, کێیە؟"

دەچمەوە ژووری دەڵێم:"حوسێنە." حوسێن بەدوام دا هاتوە, دەڵێ:"وەکیل باشییەك لە ئیدارەوە هاتوە."

بابم بە سەرسوڕمان و ناڕەحەتییەوە دەڵێ:"ئیدارە!؟ فاتم, ئامین... ئێوە بچنە ئەو ژوورە... منداڵەکەش بەرن... بڵێ بێتە سەرێ..."

وەکیل باشی دێ, سڵاوی نیزامی دەکا. پیاوێکی ڕەشتاڵەی کزەڵەیە کە سێ هەشتی لەسەر قۆڵی چەپەن بە جومگەپێچ و فیشەکدان و کەمەربەندو کڵاوشەبکەوە.

بابم خولقی دەکا دانیشێ, وەکیل باشی قبووڵ ناکا, زۆر وشك و ڕەسمی دەڵێ سبەینێ بەیانی سەعات هەشت بابم بچێتە لەشکر, جەنابی ئەمیر لەشکر داوای فەرمووە. لەبیری نەچێ... زۆر ڕەسمی.

بابم دەڵێ:"لە کوێ؟"

"ستاد... ئەرکانی لەشکر ـ هەر لەوسەری مەیدانە... سەری سەعات هەشت..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەڕوا" دایکم و دادەئامین هاتوونەوە ژووری بابم. بابم نێوچاوانی گرژ بووە. دایکم دەڵێ:"ئاغا, ئەم قازاخە کاری چ بوو؟"

"نازانم. لە ساخلوو ڕا هاتبوو. گوتی ئەمیر لەشکر داوای کردووی."

"ئاخر وا دیارە نارەحەتی!"

"نا... لەبەر خۆمەوە بیرم لەوە دەکردەوە کە چۆن ئاوا زوو زانیویە... بەهەرحاڵ ئەویش داوای نەکردبایە دەبوو بۆخۆم چووبامە لای." ئەمانەی گوت, بەڵام دیار بوو فکری پەرتە" چاوی دە دیوارەوە بڕیبوو, و قامکی دە مووی چەنەگەی وەر دەدان... "بەهەرحاڵ, دەبوو چووبام... ئێستا چۆن وا زوو زانیویەتی...! جێی مە ڕاخەن ـ ماندووم...!"

جێمان ڕاخستن و نوستین.

بەیانی زوو بابم چۆ "ساخلوو" منیشی لەگەڵ خۆی برد ـ کە ئەم شتانە فێر بم! ڕێیەکە دوور نەبوو, لەسەری ئەو مەیدانە بوو کە دوێنێ لە کاتی چوونی سەرچۆمی دا پیێدا ڕۆیشتبووین. خانووبەرەی ئەرکانی لەشکر خانووێکی دوونهۆمی خشتی سووری خاوێن بوو کە بەعەمبارتە دانرابوو. دەدوازدە پلیکان لەسەر شەقامەوە سەر دەکەوتی ئەمجار دەگەیشتیە نهۆمی خوارێ.

لە پلیکانەکان وەسەر کەوتین. لەبەر دەرگا سەحەب مەنسەبێك بەپیرمانەوە هات, لە بابمی پرسی کاری بە کێ و بە کوێیە. بابم گوتی کە جەنابی ئەمیر لەشکر داوای فەرمووە. سەحەب مەنسەبەکە ئیکلامێکی کێشاو بۆ ڕێپێشاندان وەپێش کەوت. بابم پێی گوتم لەبەر دەرگا ڕاوەستم ـ ئەمن بەجێ مام... و ئەو چۆ سەرێ.

سێچارەك ـ سەعاتێکی پێ چوو کە پەیدا بۆوە, و سەحەب مەنسەبێکی دیکەی لەگەڵ بوو, نێوچاوانی زۆر تاڵ بوو, ماندوو, تووڕە. چاوەکانی کە هەمیشە پڕ لە میهرەبانی بوون ببوونە دووگۆمی خوێن... و دوو دووپشك. لە وەختی ئاسایی دا لە چاوی ئاسك نەرمتر بوون. بابم وەك ئەمن ناسیبووم پیاوێك بوو ڕاست و دروست و بەبەڵێن ـ جا بەڵێنەکە هەرچییەك بوو ـ قسە ڕاست و ڕەفتار باش" لە دۆستایەتی دا زۆر پایەدارو لە دوژمنایەتیدا زۆر لێبووردوو بوو, و زۆرتر چاوپۆشیی دەکرد. ئەمە هەموو کەس, تەنانەت دوژمنەکانیشی ـ بگرە ئەوانەش کە چاویان نەبوو بی بینن دەیان زانی و باسیان دەکرد. دەیان گوت دۆستایەتییەکەی دۆستایەتییە. بابم دەیگوت بەڵێ, دەزانن و ئەوەش کە لەگەڵ ئەوەی دوژمنن دەڵێن فلانکەس وایەو وایە, لە ڕاستی دا جۆرێك سواڵکەرییە. دەیانەوێ خەڵکی دیکە بڵێن کە خەڵکێکی بە ویژدانن و لە هەق لا نادەن. ئەگینا ئەگەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەم یان ئەو رەفتارەی من باشە بۆچی خۆتان رەچاوی ناکەن؟ ئەم "گەورەیی"یەشیان هەر جۆرێك نزمییە, سەرپۆشێکە بۆ کردەوە دزێوەکانی لەمەو دوایان...

زۆر تووڕە بوو, سمێڵی گرژ ببوون و پێستی دەم و چاوی دەت گوت لەسەرمان زیپکەی دەرکردوون. روخساری هەر لەو کاتەدا کە داگیرساو بوو, رەنگی پێوە نەمابوو, دەوروبەری سەرگۆناو چاوەکانی وەکوو توێ شیری ساردەوەبوو گنج و لۆنجی تێکەوتبوون ـ ئەمن کە شارەزای خوو و رەفتاری بووم هیچم لێ‌نەپرسی.

لە پلیکانەکان هاتینە خوار, سەحەب مەنسەبەکە بەدەست ئاماژەی بۆ لای چەپ کرد... بەلای چەپ دا بامان دایەوە... چەند هەنگاو رۆیشتین... ئەمن لە دوایانەوە بووم, دووبارە بەلای چەپ دا... ئای... دەچووینە سەربازخانە. سەربازێك لەبەر دەرگا بە تفەنگ و سەرنێزەوە راوەستابوو. بابم شتێکی بە سەحەب مەنسەبەکە گوت و بەدەست ئاماژەی بۆ کردم کە بچمە پێشەوە.

چووم. گوتی:"بچۆوە ماڵێ, بڵێ نانی نیوەڕۆم بۆ بنێرن, بە تۆو حوسێن دا..." دەستی بە گیرفانی داکرد, دوو ئەسکیناسی پێنج تمەنیی دەرهێنان "ئەمەش بدە بە دایکت... دەستێك نوێنیش بێنن, لەگەڵ تەختە سەفەرییەکەی دوکتۆر..." لەبن لێوانیشەوە گوتی..."خەبەر بە خەلیفەش بدە... ئامین و منداڵەکەی با شەوێ بچنەوێ بخەون... باشە, دەبڕۆ... ئەوانەی گوتم لەبیرت نەچن... تەختە سەفە رییەکە حەتمەن بێنن!..." ئەوان رۆیشتن.

ПППП

هەموومان تازیەبارین, دادەئامین دەگری, دایکم دڵخۆشیی دەداتەوە, بەڵام بۆخۆشی حاڵێکی نیە ـ رێوییش گرووی گرتوەو دادەئامین تین بۆخۆی دێنی... حوسێنی دەنێرێ لە ماڵی ئاغا بەگ سینی و کەوچك و چەنگاڵ و خوێدان وەرگرێ, نیوەڕۆژی بابم بە سەلیقەوە لە دوو قابلەمە دەکاو سەرقاپیان لەسەر دادەنێ... سفرەیەك کە شوتوویە و ئوتووی کێشاوە بەسەر سینییەکە هەڵ دەکێشێ... بۆخۆی خێرا دەچێ دروشکەیەك بەکرێ دەگرێو بە دروشکەوە دێتەوە ـ کەل و پەلەکە دەخەینە نێو دروشکە و وەرێ دەکەوین... دوو دەقیقە رێگایە هەتا سەری مەیدانەکە... پێمان دەڵێ ئەگەر دابەزین پوولی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دروشکەکە بدەین, بۆخۆشمان لەوێ ڕاوەستین هەتا بابم نانەکەی دەخوا ـ دوایـە بـە پێیـان بێینەوە. بۆخۆشی دەچێتە خەلیفەخانە.

پێکەوە دەکەوینە ڕێ, ئێمە بۆ سەربازخانەو ئەو بۆ خەلیفەخانە.

دروشکە لەبـەر دەرکـی سـەربازخانە ڕای دەگـرێ" سـینییەکە ئـەمن هـەڵم گرتـوەو نوێنەکان حوسێن. یەکێك دێو دەمان باتە ژووری. بابم لە پاسدارخانەیە لەگەڵ ئەفسـەری ئێشك گر.

پاسدارخانە لە هەوەڵی شەقامێکی زۆر خۆشە, لە لای چەپی دەرگای چوونە ژوور, کـە ڕاستەڕێ بەرەو جنووب دەڕوا ـ هەردوو بەری شەقامەکە دارچنارەو لە ئـاخری شـەقامەکە خانووبەرەیەکی سپی هەیە, کە دواتـر تێدەگـەم ئیـدارەی لـەش سـاغی و نەخۆشـخانەی لەشکرە. بابم لـە ژووری ئەفسـەری ئێشـك گـرە. ژوورێکـی ڕووت و قووتـە بـە مێزێـك و دووسەندەڵێو تەختێکی ئاسنەوە. ئەفسەری ئێشك گر پیاوێکی ئازەرییـە, تەمـەنی سـی سیوسێچوار ساڵێك دەبێ, سوورکارەو قەڵەوو دەم بە پێکەنینـە. بـابم بـە حوسـێن دەڵـێ لەبەردەرگا ڕاوەستێ هەتا نانەکەیان دەخۆن... ئەمن لە لای بابم دەمێنمەوە.

دەڵێم:"دادەئامین چۆ لای مامۆستا..."

بابم پێکەنینی دێتێ... کە ئەو "مامۆسـتا"یەم لـەکوێ هێنـاوە ! دەڵـێ:"پێی بڵـێ شەوێ خۆی و منداڵەکەی هەر لەوێ, لە لای مامۆستا بن... نارەحـەت نـەبێ... ئـەمن لەوێ گوتوومە لە ماڵی مامۆستایە. بەرۆژ با لەلای دایکت بێ و شەوانە بچـێتەوە وێ... ئەگەر لێیان پرسی با بڵێ لە دوێنێوە کە چووینە لای مامۆستا هەر لەوێ بـووە,, قـەرار بووە بچێتەوە شارەکەی خۆیان ماشێنی دەست نەکەوتوە... پاش ئـەوەی ئـەمن هاتوومـە "ئیدارە" هاتۆتە سەردانی دایکت..."

ئەم شتانە بەبەر نانخواردن و وتوێژ لەگەڵ ئەفسەری نیگابانەوە دەڵێ:"بڵێ بۆمـان لـە فکری نانی شەوێش دا بن... هەروەك ئەمڕۆ خواردنی دووکەس بنێرن..."

نیوڕۆژەکـەیان دەخـۆن, سـینی و کـەل و پەلەکـە هـەڵ دەگـرم دەیـان دەمـە دەسـتی حوسێن... و دەچمەوە ماڵـێ. دایکم هێشتا نانی نەخواردوە, دادەئـامین لـە خەلیفەخانـە هاتۆتەوە" قسەکانی بابم دەگێڕمەوە... دادەئامین دیسان بێئەوەی نانی بخوا وەڕێ دەکەوێو دەچێتە خەلیفەخانە, کە ئەم شتانە بە خەلیفە بڵـێ... دێتـەوە. خەلیفـە گوتوویـە پـاش نیوەڕۆ لەگەڵ دوکتۆر ئارتووش دەچێتە ئـەرکانی ئەرتـەش و ئـەمیر لەشـکر دەبینـێ... گوتوویە نارەحەت نەبین دوکتۆر ئارتووش پزیشکی تایبەتیی ئەمیر لەشکرە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام نیگەرانین“ دایکم لەبەر من و دادەئامینێ تینێ بۆخۆی دێنێ و دڵخۆشیمان دەداتەوە, بەڵام ئەویش بە پێی ئەزموونی تەمەنێك, باوەڕی بەو شتانە نیە کە پێمان دەڵێو چاوەڕوانە قبووڵیان بکەین... ڕێوی گڕووی بابم دەگرێ, وەڕەزیی کردوە...

نانی نیوەڕۆمان خواردوە, نیوەڕۆیەکی زۆر تاڵ کە وەك نیوەڕۆی مەجلیسی سەرەخۆشی دەچوو. دایکم دەپرسێ:"ڕۆڵە, ئەگەر شەوێ بڕۆی ئەم حەیوانە بەستەزمانە چ لێ دەکەی ـ لەلای مە دەبێ؟ ئاخر پێم وایە گوتت بەند نابێ... پەلەی لای تۆ ناکا؟"

دادەئامین دەڵێ:"نا دایە, ناچم... بچمە کوێ! لە لا ی ئێوە دەبم... بابیشم دێتەوە, ئیشەڵڵا... خەلیفە زۆر بە دڵنیایی قسەی دەکرد!"

دایکم دەڵێ:"ڕۆڵە, بابت گوتوویە... لە قسەی بابت دەر مەچوو... دیارە شتێك دەزانێ کە وای گوتوە..."

دادەئامین هیچ ناڵێ... و ئەمن ئۆقرەم لێ بڕاوە ـ تا ئێستا قەت وا نەبووم ـ وادیارە بێبابم هەڵ ناکەم... هەڵ دەستم.

دایکم دەڵێ:"بۆکوێ؟"

دەڵێم:"دەچمە سەربازخانە."

"ئەدی بڕۆ... لەوانەیە پیرەپیاو کارێك شتێکی هەبێ... بەڵام وریا بە!" دەترسێ ئەمنیش بەڵایەکم بەسەر بێ!

دادەئامینیش دەیەوێ بێ, دایکم نایەڵێ... دادەئامین دوودڵە...

دەڵێم بابم بە ئەمیرلەشکری گوتوە چوویە تاران... هاتنت باش نیە..."

دەچم... لە سووچی مەیدانێ لە ئاخری بەری ڕۆژئاوای ئەو شەقامە کە دەچێتە سەربازخانە, ڕادەوەستم... ئەم مەیدان و شەقامە دیمەنێکی دزێویان هەیە... ئێوارەیەکی درەنگە, ڕاوەستاوم,, کە دروشکەی خەلیفە پەیدا دەبێ ـ دروشکەکە دەناسمەوە. خەلیفەو دوکتۆر ئارتووش لە دروشکە دادەبەزن, و بە پلیکانەکان دا سەر دەکەون...

پاش سەعاتێك پەیدا دەبنەوەو سەحەب مەنسەبێکیان لەگەڵە. خەلیفە لە تەنیشت دروشکەکە ڕادەوەستێ... سڵاوی لێدەکەم. دوکتۆر دەڵێ:"ئۆی... ئەتۆش لێرەی! زۆر باشە! وەرە, وەرە پێکەوە بڕۆین!"

دەچین ـ لە پشت پەنجەرەوە بابم دەبینم کە لەگەڵ ئەفسەری نیگابان دانیشتوەو قسان دەکەن. ئەو ئەفسەرەی لەگەڵ دوکتۆرە دەچێتە ژوورێ, بابم لەگەڵ ئەفسەری نیگابان دێتەدەرێ... دوکتۆر ئارتووش پێ دەکەنێ:"ئاغای ڕۆستەمی, خێرە ئیشەڵڵا ئەتۆ چیو ئێرە چی؟"

بابم دەڵێ:"بەڵێ ئیدی... ڕۆژگارە, دوکتۆر... هەمیشە لە قەرارێك نیە ـ شتی واش دەبێ... وەختێك لەوێ وەختێك لێرە..."

ئەفسەری هاوڕێی دوکتۆر بە ئەفسەری نیگابان دەڵێ:"فەرموویانە تەشریف بەرێ." و ئاوڕ دەداتەوەو زۆر بە نهێنی بە بابم دەڵێ:"فەرمووی بێئاگاداریی خۆی تەشریف نەبەیەوە ناوچەی خۆتان..."

بابم هیچ ناڵێ, خواحافیزی لە ئەفسەری نیگابان دەکا... و دێین. خەلیفە هەروا لە تەنیشت دروشکەکە ڕاوەستاوە. پاش چاك و چۆنی دروشکەکە تەسلیمی مە دەکاو دەڵێ ئەو بە پیاسە کردن لەگەڵ دوکتۆر دەچێ هەر لەم نیزیکانە سەری نەخۆشێك دەدا.

"ئێوە تەشریف بەرن... دروشکەکە دێتەوە ـ ئەمن و دوکتۆریش هەر کە کارمان تەواو بوو, پێکەوە بە خزمەت دەگەین..."

بە بابم دەڵێم ئێستا کە دروشکەمان پێیە با بچینە بەردەرکی سەربازخانە ئەمن بچم تەخت و کەل و پەلەکەش بێنمەوە. دەچم تەخت و کەل و پەلەکە دێنم و دەیان خەمە سەر دروشکەکە و دەچینەوە ماڵێ. لە دەرگا دەدەم" حوسێن دەرگا دەکاتەوە, و بە پارێزەوە لە کەلێنی دەرگاوە تەماشا دەکا, هەر کە چاوی پێمان دەکەوێ دەسبەجێ ـ غار دەداتە سەرێ... و هەر لەسەر پلیکانان ڕا هاوار دەکا:"خانم مزگێنیم دەیە... ئاغا هاتەوە!"

گوێم لە دەنگی دایکمە:"خۆش مزگێنی بی, ڕۆڵە!... دادەئامین بە غاردان و هەناسەبڕکە دێ و دەست دەکاتە ئەستۆی بابم, سەر وەشانی دەکا ـ و جا ئێستا نەگری کەنگێ بگری!... فەقیرە لە بەیانیەوە تا ئێستا دەمی لە زەوادی نەداوە...

بابم پێدەکەنێ, دەستی بەسەری دادێنێ ـ و دەڵێ:"باشە ئیدی... بەسە ئیدی!" و وەڕێ دەکەوێ. دایکم لاق ئێشەیەتی, لەسەر پلیکانان ڕاوەستاوە, ڕێویی بە ئامێزەوەیە" ڕێوی هەر لە دوورەوە خۆی بۆ هەڵ داوێ, و باوەش دەکاتەوە ـ بابم پێ دەکەنێ... کارۆ دەنووزێنێ... بابم لەپێش دا لەبەردەم کارۆ هەڵ دەتروشکێ, و چاك و چۆنیی لەگەڵ دەکا ـ پاشان دەچێتە سەرێ, و ڕێوی وەردەگرێ.

دانیشتووین چای دەخۆینەوەو بە یاری و هەڵبەزدابەزی ڕێوی پێدەکەنین.

دایکم دەڵێ:"ئاغا... خێرە ـ چ بوو؟ چییان دەگوت؟ ئەم منداڵە دوور لە گیانی خەریك بوو وەك بەفری بەهار دەتوایەوە..."

بابم دەست بەسەر سەری ڕێوی دا دێنێ, و دەڵێ:"ئا ڕێوی! ئەوەندەت بابە خۆش دەوێ...!"

ڕێوی دەڵێ:"بابە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێ‌دەکەنین, بابم دەڵێ:"هەی بەدفەڕ!" و دەی لاوێنێتەوە. دایکم دەڵێ:"ئاغا, وەڵڵا زۆری ئۆگری خۆت دەکەی ـ باش نیە. ئەم منداڵە دوو ڕۆژان جەنابت نەبینێ دوور لە گیانی لەبەین دەچێ... دایکیشی لەو خراپتر ـ هەردووکیان خەریك بوو خۆیان دەکوشت!"

بابم دەڵێ:"چت لێ بشارمەوە, ئەمنیش هەر لەو چەند سەعاتەدا هەستم بە دڵتەنگی دەکرد, دەت گوت شتێکم لێ ون بووە ـ گێژ بووم... چ بکەین, منداڵە... ئەتۆ بۆخۆت لەمن خەراپتری... ئەگەر ڕاست دەکەی, بۆخۆت ڕووی مەدەیە!..."

"باشە کێ بوو‌ چیی دەگوت؟"

بابم گوتی:"کێ؟ ئەو ناپیاوە؟ چ بڵێ؟ هەر لەو فەرمایشتەی هەمیشەیان... مەسەلەی مێردەکەت بیستوە کە نەدەچۆوە ماڵێ, نەفەقەی ژنەکەی نەدەدا, ساڵی مانگێك ئەگەر چووبایەوە ماڵێ, وەر دەگەڕایە ژنەکەی و بە قەستی کوشتن لێی دەدا... دراوسێیەکان وەسەر دەگەڕان و ژنەی فەقیریان لەبەر دەستانی دێنایە دەر... "چ بووە ـ بۆچی لێی دەدەی؟" ـ "هیچ." "چۆن هیچ؟ ئەتۆ کە هیچ کات سێبەری سەری ئەم ژنە نی, هیچ وەخت نەفەقەی نادەیەی, ئیدی ئەم لێدانەت لە چیە؟ هیچ نەبێ دارکاریی مەکە, بێئینساف!" کابرا دەیگوت:"ئەگەر لێی‌نەدەم خەڵك بەچی ڕا بزانن کە ژنمە!" ئێستا بەسەرهاتی مەش بۆتە نەقڵی ئەم ژن و مێردە... ئامین, وا دیارە لە دەرکەی دەدەن ـ بچۆ بزانە ـ ڕەنگە خەلیفەو دوکتۆر بن..."

خەلیفەو دوکتۆر بوون... هەر گەیشتنێ و ڕێوی لە دوورەوە باوەشی بۆ دایکی کردەوە. دادەئامین هات وەریگرت و بردی ـ بابم و دوکتۆر لەبن لێوانەوە پێ‌کەنین.

بابم گوتی:"بە ڕێکەوت ئێستا باسی ئەوەمان دەکرد‌ خەریك بوو باسی ئەو مێردە داستانیەم بۆ ئامین و منداڵەکان دەگێڕایەوە." و چیرۆکەکەی سەرلەنوێ گێڕایەوە.

"بەڵێ, بەسەرهاتی مەش بۆتە نەقڵی ئەو ژن و مێردە... لەوێ دانیشتووین ـ بووینە نۆکەری بێ‌خەرج و بەرات... بەزۆری خۆمان بەریشی سپی و کەیخواگەری و ریش دەبارمتەنان ناوچەکە ڕادەگرین ـ ئەمەش پاداشەکە پێمان مەرحەمەت دەفەرموون! دەڵێ بۆچی لەگەڵ خەڵکی وڵاتی بێگانە بەشەڕ هاتووی؟ عەرزی دەکەم دەبێ لە دەوڵەتی بێگانە بپرسێ بۆچی دانیشتووانی دەستدرێژی دەکەنە سەر خاکی وڵاتێکی دیکەو زۆری لە خەڵك دەکەن. ئێمە لە ماڵی خۆمان دانیشتووین, زەرەرمان بە کەس نەگەیاندوە ـ دەبێ لەوان بپرسێ. دەفەرموون ئەتۆ دەبوو "ڕاپۆرت"ت دابایە, پرست کردبایە کە چ بکەی.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"راپۆرت! عەرزی دەکەم راپۆرتم بەکوێ دابایە؟ دەفەرموێ بێرە ـ بەو ـ خـۆ ئـەو بـۆ راوێ نەهاتۆتە ئێرە, هەر بۆ ئەم کارانە هاتوە! سمایل ئاغای "سمکۆ" ئەو کوشتوویە, ئەوە کە بەرپرسی ناوچەکەیە, ئاسایشی ناوچەکەیان لەو دەوێ ـ دەبـوو پرسـم بـەو کردبایـە, یەعنی عەرزی خزمەتی باش چاوەشم کردبایە, سـەبر فـەرموون پرسـم بـە ئەمیرلەشـکر کردوە, بزانین چ دەفەرموێ!"

نازانم, ئاغای خەلیفە, تێ‌ماوم... سمایل ئاغای فەقیر!... هـەمووان کوشـتوویانە... ئەویش بەو جۆرە کە دیتان! بنیادەم چ بەو پیاوە بڵێ؟ لەوێ را راپۆرت بدەم, بە جـەنابی ـ لێرە... چونکە بۆ راوێ نەهاتوە... بەرپرسی ئاسایشی ناوچەکەیە! بـەڵێ... دەفـەرموێ بۆچی خەڵکی بێگانەم کوشتوە ـ عەرزی خزمەتی دەکەم ـ مەسەلەکەی بە درێـژی عـەرز دەکەم کە بەڵێ, دانیشتبووین, دیتم سێ نیزامیی تـورك هـاتن ـ بـاش چاوەشـێك و دوو عەسکەر ـ کاریـان چـیە؟ ـ میـوانن. زۆر باشـە, قـەدەمی میـوانی لەسـەر چـاوان... میوانداری‌یان لـێ‌دەکەین, دەڵێن نا, میوانێکی واش نین, حوکمیان پێیـە, بـە دوای ژن و منداڵی فلان هەرمەنی دا دەگـەڕێن. پێـی دەڵـێم ئەگـەر دەوڵـەتی وە, یـان سـەربازی وە کارێکی هەیە, دەبێ بچێتە لای سنوورەوانی دەوڵەتی من, نەك ئـەوە کـە جـەنابت هـەروا سەر داخەی, بێی و ژن و منداڵی فلان هەرمەنیی لە من داوا بکەی... ژن و منداڵێکیش بەو ناوونیشانە نەهاتۆتە ئێرە. دەڵێ نەخەیر, هاتوە... لەو بەینەدا منـداڵ دەگـری. بـاش چاوەش دەپرسێ منداڵی کێیە" دەڵێم نەوەمە" دەڵێ دەبێ دایکی واتـە بووکەکـەم ببینـێ, هەموو ژنانی ماڵێ ببینێ. دەڵێم ئاغای باش چـاوەش, لـەپێش دا ئـەتۆ میـوانی, ئـەمن لەبەر خاتری دەوڵەتی خۆم و لەجیاتی دەوڵەتی خۆم میوانداریت لـێ‌دەکەم" پاشـان لێـرە داب نیە, عەیبە" دەڵێ ئیللا و بیللا دەبێ بیان بینێ ـ حوکمی پێیە. دەڵێم ئاغـا ئەمانـە بووك و کچانی منن, و ئەمن رێگە نادەم کەس بیـان بینـێ... جـەنابی بـاش‌چاوەش زۆر ئاسان قەمچیی هەڵ دەگرێ و لەنێوچاوانمی دەدا... ئەویش لە ماڵی خۆم... و دەست دەبا بۆ چەکیش...

جەنابی ئەمیر لەشکر دەفەرموێ:"ئەو بە چـەك راسـاوە, ئـەتۆ کوشـتووتە!" عـەرزی دەکەم بەڵێ... کە قەمچی‌یەکەی لـێ‌دام سەگەکە ئامبازی بوو, قورقوڕۆچکەی جوی ـ بە چەك نەکوژراوە ـ گوللەی دەمانچەکەی خۆی دەرچووە, سەگەکەو مامۆستای ـ کە دیلمانج بوو ـ بریندار کردوە...

دەفەرموێ عەسکەرەکە کێ‌کوشتوویە؟ عەرزی دەکەم نۆکەرەکەم ـ تاوی داوەتە یەکێك لە تفەنگەکانی خۆیان کە لە سووچێکی ژوورەکە دانرابوون, هەڵی گرتوەو عەسـکەرەکەی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پێ‌کوشتوه... دەفەرموێ نەخەیر, بە تفەنگی خۆتانتان کوشتوە ـ چەکتان هەیەو دەبێ بیهێنن تەحویلی بدەنەوە! دوایە... بۆچی ئەو عەسکەرەو چەکەکان و تەرمی کوژراوەکانتان داونەوە؟ عەرزی دەکەم ئەگەر نەم دابانەوە دەبۆ ناخۆشی و خوێنرێژی... دەوڵەتی خۆمان لەوێ هێزێکی نیە ـ هێزێکی نەبوو... ئێستا جەنابی خەلیفە لەوەش گەڕێن کە ئەگەر هێزیشی لەوێ هەبایە, دروویەکی لە لەشمان دەر نەدێنا.... بەڵێ, عەرزی دەکەم ئەمن کە چەکم نەبوو ناچار بووم مەسەلەکە بە کەیخودایی چارەسەر بکەم. دەفەرموێ ئەو ماوەیە بۆچی راپۆرتت نەداوە؟ عەرزی دەکەم جەنابی ئەمیرلەشکر بۆخۆم خوێندەوارییەکی وام نیە. خوێندەوارێکمان لە دێ دا هەبوو ئەویش بریندار بوو,... لە یەکێکی ئەمین دەگەڕام کە راپۆرتەکەم بۆ بنووسێ ـ خۆ ناکرێ متمانە بە هەموو کەس بکەی... چونکە لەوانەیە خوانەکا ببێتە بەڵگەیەك بە دەست دەوڵەتی بێگانەوە...؟ پاشان زستان بوو, رێگا بەسترابوو... ئەمجار نەخۆشمان هەبوو, گرفتار بووین. دەفەرموێ نەخەیر, وانیە ـ بۆچی بۆ کچە هەرمەنی وەسیلە هەبوو بنێری لە ورمێوە دوکتۆری بۆ بەری, بۆ راپۆرت ناردن وەسیلەت نەبوو؟ عەرزی دەکەم. شۆفیرێك بە رێکەوت رێی لێ‌گۆڕابوو و هاتبوو ـ و بە رێکەوت هەرمەنییش بوو. ئەمنیش کەڵکم لە دەرفەتەکە وەرگرت و دوکتۆرم بۆ ئەو لێقەوماوە هێنا ـ و دوایە نەخۆشمان هەبوو, سەرمان قاڵ بوو... و ئەمجار زستان بوو" گوتم بۆخۆم بە خزمەت دەگەم و عەرزتان دەکەم. دەفەرموێ نەخەیر, ئەمەیان یاخیگەرییە "دەستوور دەدەم دوورتان بخەنەوە بۆ تاران." عەرزی دەکەم "دەسەڵات بە خۆتانە... بەرێکەوت بۆخۆشم لەو فکرەدا بووم... بە نیازم ئەگەر خوا حەز بکا بارکەم بۆ تاران... بەڕاستی ئیدی ماندوو بووم لەم ژیانە..." دەرهەڵ دەبێ و دەفەرموێ:"ئێستا جوابیش دەدەیەوە!" عەرزی دەکەم:"جەنابی ئەمیرلەشکر, خۆتان لە ناوچە بوون, ئێمە جگە لەوەی نۆکەری بێ مووچەو بەرات بووین, و ناوچەکەمان ڕاگرتوە, کارێکی خەراپی دیکەمان نەکردوە ـ هەق نیە ئاوامان رەفتار لەگەڵ بکەن!..."

"بەڵام جەنابی خەلیفە, ئەمەش بۆخۆی مەغوولە. لە تورك بەو لاوە کەس بە بنیادەم نازانێ... دەوڵەتی تارانیش وەك هەمیشە کەس نازانێ چ دەکا ـ مەغوولێك دەکاتە ئەمیر لەشکری ئازەربایجان........................ نازانم وەڵڵا, ئەمن تێ‌ماوم" زگم بە خۆم دەسووتێ..."

تاوێك بیر دەکاتەوە, دوایە لە درێژەی قسەکەی دا دەڵێ:"لەبیرم چوو ئەمەت عەرز کەم, دەی فەرموو "ئەو ژنە (واتە ئامینێ) دەبێ ببینم... لە کوێیە, بنێرەبێ" بە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تەشەرەوە ئەمەشی لێ زیاد دەکا:"دیارە ئەگەر ئیزن بفەرمووی!" یانی ئەمن ئیزن بفەرمووم!

عەرزم کرد, پێم وایە ئەمڕۆ چووبێتە تاران ـ نازانم, باش ئاگادار نیم, لە دوێنێوە کە تەحویلی خەلیفەم داوە خەبەرم لێی نیە... قەرار وابوو بڕوا بۆ تاران... هەربۆیەش بوو ڕام سپارد ئامین لەگەڵ منداڵەکەی شەوێ لە خەلیفەخانە بخەون... بەڵێ, جەنابی خەلیفە, ئەمەش ڕاپۆرتی کاریمە...!"

خەلیفە گوتی:"وایە ئیدی, ئەوەی چاکە جەنابت شارەزای وەزعی ناوچەکەی... ئەم شتانە بەداخەوە بوونە بەشێك لە ژیانی مە... هەرچۆنێك بێ, دەبێ قبووڵ بکەین کە جەنابت و ئەمن هەردووکمان لەم ڕووداوەدا خەتابارین. کاری جەنابت "دۆستان"ی خۆتان خەبەریان دابوو, و کاری منیش "دۆستان"ی خۆمان..."

بابم گوتی:""دەردەکە ئەوەیە کە بەهەر لایەك دا دەسوڕێین ئەو "دۆستان"ە لەمە لەپێشترن.... بەڵێ, بێگومان جەنابی غەفوورئاغا و ئەوانە ڕاپۆرتیان داوە ـ دەبێ بەرتیلێکیشیان دابێ و بە شەوێك بووبنە "نیشتمانپەروەر" ئەوەدەم تورك پەرست بوون, ئێستا بوونە ئێران پەرست... بەڵێ ئیدی, بە دەردی دەڵێن دار هۆرەی لە خۆی نەبێ ناقەڵشێ..."

خەلیفە گوتی:"بەڵێ, بەهەرحاڵ "گوناح"ی جەنابت خێر بوو, بەڵام ئەمن بێپارێزیم کرد... بەداخەوە دنیاکە وای لێهاتوە پیاو ناتوانێ بەزمانیش ڕێز لە کاری چاکی خەڵکی دیکە بگرێ. دوێنێ ئەمن لە کلیسا تەنیا باسی مەحەبەت و ئینسانەتیی جەنابتم کرد, بەڵام وا دیارە "دۆستان" مەسەلەکەیان جۆرێکی دیکە گێڕاوەتەوە. ئەمانە نایانەوێ دڵی تورکان بیەشێنن, یان لە شاری دا بۆتە دەنگۆ کە چەند تورکێکیان کوشتوەو خەلیفەی هەرمەنییان ڕێزی بۆ ئەم کارە داناوە ـ لەحاڵێك دا ئەمن تەنیا تاریفی ئینسانەتیی جەنابتم کرد کە ژنێك و منداڵێك و دوو منداڵی دیکەت لەبن باڵی خۆت دا حەواندبوونەوە. تورکان لێرە کونسوولخانەیان هەیە ـ دیارە جاسووسیشیان هەن... ئەمجار هێندێك هەن کە بە زاراوەی خۆیان پان تورکیستن. لەوانەشە لە ڕاستیدا هیچ کام لەمانە نەبووبێ" لەوانەیە براکانمان ئەم بەسەرهاتەیان بۆ خەڵکی دیکە گێڕابێتەوەو خەبەرەکە بە گوێی ئەم جەنابانە گەیشتبێتەوە... بەهەرحاڵ ئەمن یەکەبارێ خۆم خەجاڵەتی جەنابتم..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم گوتی:"دوژمنتان خەجاڵەت بێ... جەنابی خەلیفە, ئەمن ئیدی منداڵ نیم ـ بە دەردی دەڵێن ئەم ریشەم لەبەر تاوێ سپی نەکردوە ـ وڵاتەکەم دەناسم, جاسووس و خائین هەمیشە لە خزمەتگوزاران بەرێزتر بوون!"

خەلیفە گوتی:"بەڵێ... پاشان سەرنجی ئەمەش بدە ـ راستە کە ئەمیرلەشکرە... بەڵام ئەمانیش لەنێو خۆیان دا دوژمنیان زۆرە ـ کابرا لە پلەوپایەکەی دەترسێ... دەترسێ نەوەکا حەڵاڵ زادەیەك راپۆرتی دابێتە تاران, یان بیدا... یان تورکان گلەیی بکەن ـ لەحاڵێك دا ئەمان دەبێ گلەیی بکەن ـ باش چاوەش و عەسکەری تورك لە خاکی مەدا بوون, خۆ جەنابت نەچووبوویە وێ... بەهەرحاڵ, شوکور بەخێر گوزەرا..."

بابم دەڵێ:"سەیرە... وەختێك گوتم باش چاوەشی تورك بە حوکمەوە هاتبۆ خاکی ئێران, و تەنانەت حوکمەکەی نیشانیش دا, و ئەم حوکمە ئێستا لە لای منە, نەیگوت ئەو حوکمە لە کوێیەو شتی لەو بابەتە...!... سبحان الله!"

بەری ئێوارێ بوو, دوکتۆر گوتی دەبێ بچێتەوە پزیشکخانەکەی خۆی... خەلیفەش گوتی کاری هەیە, دەبێ بڕوا... بابم زۆری خولق کردن کە بۆ شەوێ لە لامان بمێننەوە... قبووڵیان نەکرد... و رۆیشتن.

پێشان خەلیفە رۆیشت, دوکتۆر نەختێك لاقەولاقی کرد... دوایە گوتی:"دیتت منداڵەکە چۆن هەڵات ـ هەر چاوی پێمان کەوت و خۆی لەئامێزی دایکی هاویشت...!"

بابم گوتی:"هێشتا دەرزییەکەی لەبیرە..."

"نائاغا... لەبەر من نەبوو... بەم ریشەو بەم کڵاوە دوو فاقەیەوە وەك عەکسی رۆستەم دەچم کە کەللەی دێوی سپیی لەسەر نابێ... منداڵەکە ترسا!": و قاقا پێ کەنی...

بابم لە بەڕێکردنی خەلیفەو دوکتۆر ڕا هاتەوە... گوتی بەنیازە سبەینێ ئەگەر خوا حەز بکا بچێتە حەمام, و بە دادەئامینێی گوت:"رۆڵە, ئەتۆ شارەزای ژیانی شاری, ئەتۆش لەگەڵ دایکت بچۆ. لێرە حەمامی نمرە هەیە ـ حەمامی میرزا عەولا ـ هەر لەم نیزیك بازاڕە, سەری بازاڕی. نمرەیەك بگرن و چڵك و چەپەڵی رێگا لە لەشتان دەرکەن... ئەمنیش لەگەڵ یادۆ دەچم..." رووی کردە من:"دەرسی تۆ دەستی پێ کردوە ـ قەول و قەرارێکت داناوە؟"

"قەرارە لە دووسبەی ڕا بچم."

بابم گوتی:"زۆر باشە, کەوایە دایکت و ئامین سبەینێ بەیانی بچن, ئەمن و ئەتۆ پاش نیوەڕۆیە دەچین... نیوەڕۆیە شتێکی حازر دەخۆین."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دادەئامین گوتی:"نا بابە, بۆ شتی حازر! ئەمڕۆ چونکە پێمان وا بوو لەوانەیە شەوێ لەوێ بمێنیەوە گوتمان چونکە بەتەنێ نی خواردن زۆر سازکەین ـ بۆ سبەینێ دەمێنێتەوەو زیادیش دێنێ... هەر ئەوی گەرم دەکەینەوە ئەگەر موافیق بی."

بابم گوتی:"بۆ موافیق نیم رۆڵە, فکرێکی زۆر بەجێیە... کەوایە قەرارمان ئەوەیە... کەل و پەلەکەتان بدەن بە حوسێن هەڵیان گرێ... رێیەکە دوور نیە ـ هەر لەم شەقامە سەد هەنگاو بچنە خوارێ دەگەنێ ـ رووبەڕووی مزگەوتی بازاڕ باشە ـ بە منارەکەی ڕا دیارە...."

شێومان خوارد" ئەمن دانیشتم دەستم کرد بە مەسەلە حەلکردن و بابیشم بە یاری کردن لەگەڵ رێوی و گوتن و پێکەنین. رێوی ئێستا فێر ببوو گازیشی دەگرت ـ بە قەولی بابم ددانەکانی لەگەڵ کارۆ گۆڕیبوونەوە" و دایکم و دادەئامین هەر لەودەم ڕا دەستیان کرد بە خۆسازکردن بۆ چوونە حەمام و ئوتوولێدان.

دایکم تا ئێستا حەمامی نەدیبوو ـ بەڵام خەڵکی دیکە بۆیان باس کردبوو چۆنە... دەبێ بزانێ چۆن جێیەکە کە ئەوەندە تاریفی دەکەن!

بابم گوتی:"رۆڵە, لە بیرت نەچێ, سبەینێ کە دەڕۆن هێندێ خواردن بۆ ئەم تووتکە سەگە لەگەڵ خۆتان بەرن ـ لەوێ برسیی دەبێ, ئەزیەتتان دەکا, زۆر بێچاووڕوویە! ئابڕووتان دەبا... ئەرێ, تووتیلە!"

رێوی بێ راوەستان دەڵێ:"تووتیلە" و بابم قاقا پێدەکەنێ.

دادەئامین دەڵێ:"بەسەر چاو بابە ـ لە بیرم بوو."

ئەو شەوە تا درەنگ باس باسی حەمام و مۆجیزەکانی حەمام بوو.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٤

کلاوی پەهلەوییش داهاتوەو مەیدانی لە بەساڵداچووان تەنگ کردوە. جلوبەرگ بۆتە یەك شێوە "متحدالشكل" بابم بە کۆت و شەڵوارەوە قەڵافەتێکی پەیدا کردوە, کۆت و شەڵواری لێ جوانن. بەڵام بۆخۆی نارەحەتە, دەڵێ بۆتە حاجیلەك لەك, وەك ئەو لۆتیيانەی لێ‌هاتوە. کۆتەکەی خوا هەڵ ناگرێ رەحەتە, بەڵام شەڵوارەکەی وەك شەڵواری بەندبازان دەچێ. رەزا شا ئەم دیارییەی لە تورکیەوە هێناوە, دەستاوی کەماڵ پاشایە: پێی وایە هەر کە دەبەریان کردو دەبەرمان کرد دەبینە ئورووپایی‌و کابرای ئورووپایی پێی وا دەبێ وەکوو خۆیمان لێ هاتوە, و حورمەتمان دەگرێ. ئیدی نازانێ ئورووپایی ئورووپاییيەو تورك تورکە, و ئەگەر ئورووپایی بە چاوی سووك یان بە چاوی نۆکەری دەڕوانێتە ئێرانی یان تورك, ئێرانی یان تورکی هەژار خەتای نیە ـ بەرماوخۆری و نۆکەری و نیشتمانفرۆشی کاری وان و هاوشانەکانیانە. ئورووپایی ئەوان بە تورك و ئێرانی دەزانێ, ئەگینا سۆفی حەسەنی فەقێ یان ئوویار عباس یان عەلی پەپاخ چ پێوەندییەکیان لە گەل ئورووپایی یان هەبووە, کەنگێ نانیان لەگەڵ ئورووپاییيان خواردوە. راستییەکەی ئورووپاییيەکانیش ئەم وەزعەیان پێ‌خۆش نیە... دەترسن ئابڕوویان بچێ... خەڵك پێیان وا بێ ئەمانە هەر بەراستی ئورووپایین!

بەساڵداچووان وەتەنگ هاتوون ـ ئەم خەڵکە هەژارە ناژین ـ هەر نەدەژیان ـ ئێستا زیاتریش ناژین... بەسەر ژیان دا تێ‌دەپەڕن, وەك ئەو وەختەی کتێبێکی ناخۆش دەخوێنیەوە, کە ماندووت دەکا و دەپازدە پەڕ بە سەری قامکێ هەڵ دەدەیەوە بەڵکوو بگەیە جێیەکی وا کە پێت خۆش بێ و ماندوویت دەرچێ ـ کەچی پێی ناگەی‌و چیرۆکەکە هەر بەو ناخۆشییە دەڕواتەپێش ـ کلاوی پەهلەوییش شتێکە وەك ئەو پەڕهەڵدانەوەیە...

بەپێچەوانە ژیان لەپێش چاوی لاوان خۆش و جێی هیوایە. هەنگامەیەکە بۆخۆی: قوتابخانەی تازە کراونەوە: سەرەتایی, ناوەندی, هونەرستان... هەر رۆژە شتێکی تازە دێتە بازاڕو ئەتۆ دڵنیای کە سبەینێ شتێکی باشتر و جوانتر دێ... رادیۆ هاتوە دەڵێن

ئەمیرلەشکر یەکێکی هەیە. تاریفی سەیرسەیری دەکەن: بە یەك لەحزە دەنگ لەو سەری دنیارا دێنیو ئەتۆ تەنانەت دەنگی کۆخەی کابراشت گوێ لێیە!

ئێواران شەقامەکان ئاوپڕژێن دەکەن، و لێرە تەنانەت کچانی مەسیحی بەسەر رووتییش بە شەقام دا دەگەڕێن! شەقامی پەهلەوی وەك جۆگەلەی بەهار لە قوڵتە قوڵتی قسەکردن و پێکەنینی لاوان هەڵ دەقوڵێ... لاوانی دووچەرخەسوار لە قوتابخانە را دێنەوەو بە قیل و قانج بە پێش خەڵکی دیکە دا دەڕۆن. ئەم دووچەرخەیە سنعاتێکی سەیرە... چۆن لەسەر ئەم دوو تەگەرە بەر نابێتەوە ـ وەڵڵا ئاخر زەمانە!

بابم زۆری حەز لە چوونەدەر نیە ـ لەراستی دا حەز بە کڵاوی پەهلەوی ناکا، هەرچەند دوکتۆر ئارتووش دەڵێ بەسەرڕووتییش دەتوانی لە ماڵ دەرکەوی... بە سەرڕووتی! هەر ئەوەمان مابوو بڵێن فلانکەس شێت بووە! لە قەدیمەوە سەرڕووتی خەسڵەتی شێتان بووە، پیاوی ئاقڵ چۆن بێ دەسرەو کڵاو لە ماڵێ دەر دەکەوێ!...

هەموو شتێك تێك چووە... خوا ماڵێت خەرا کا رەزاشا! ئێستا دەڵێن دەبێ بە سەرڕووتی بچیە لای پیاوی گەورە ـ بە کڵاوەوە بچی بێئەدەبیە! کاری دنیا سەیر تێك چووە" جاران ئەگەر لە ژووری دانیشتبای دەسرەوکڵاوت لابردبان کە بایەك لەسەرت بدا، یان ئارەقی لێ وشك بێتەوە هەر کە پیاوێکی لەخۆت گەورەتر وەژوور دەکەوت، بە شڵەژاوی دەسرەوکڵاوەکەت هەڵ دەگرتن و وەدەر دەکەوتی، تەنانەت لە لای وی لەسەریشت نەدەنانەوە... و هیوادار بووی کەئەو لەخۆت گەورەترە لەو بێئەدەبیەت خۆش بێ! کەچی ئێستا دەبێ بەسەرڕووتی بچیە لای لە خۆتگەورەتر... بۆ؟... پەهلەوی وایگوتوە!

هێندێك جار ئێواران، کە دنیا کەمێك تاریك دادێ دروشکە دەگرین و بە کۆمەڵ دەچینە گوێی رووبار" جاری وایە کەل و پەلیش دەبەین و لەسەر تەپۆلکە چای لێدەنێین... کە دنیا تاریك بوو خۆش خۆشە بە پێیان دێینەوە.

ئەمن زۆر خەریکم، دەخوێنم بکوتە ـ هەوەڵی رەزبەرێ هاتوە، ئیمتیحانم داوە، بە نمرەی باشەوە دەرچووم، و پۆلی پێنجەمم. بابم دەڵێ بریا ئیمتیحانی پێنجەمت دابایە، ساڵێك پێش دەکەوتی. سجیلیشم وەرگرتوە. ئەودەم وەك ئێستا نەبوو، هەر کە لە دایك بووی مامان و پزیشك وەرەقەت بۆ پڕ بکەنەوەو هێشتا حەوتووت نەچووە سجیلت بۆ وەرگرن. هەروەخت هاتبایە شاری و ئیشتیات لێ بایەو یەك دوو تمەن زیادیت هەبایە، یان کارێکت بوایە کە بێسجیل جێبەجێ نەبێ سجیلت وەردەگرت. پسوولەی لەش ساغییشم وەرگرتوە! توخوا تەماشا، بۆ خوێندنێکی منداڵ رەزا شا ئۆینی چۆنی دەر هێناوە! لەش

ساغی! دەی, دیارە منداڵەکە ساغە, ئەوە نیە بەڕی دا دەڕوا" ئەگەر ساغ نەبایە لەجێی‌دا دەکەوت, ئیدی بۆ دەچۆ قوتابخانە؟... ئەم پەهلەوی‌یە دەیەوێ خەڵکی ئازار بدا!

مێرد و براکانی دادەئامین هێشتا خەبەریان نیە, بەڵام دادەشیلان و دادەمەنیجی خوشکم مێردیان بۆ پەیدا بووە. ئەویش بەسەر یەکەوە: دووبرا, کوڕەکانی فەتاح ئاغا. وەك بابم دەڵێ خەڵکێکی باش و بەڕێزن, و سەوداکەشی "نەدیتە"یە. نازانم خوشکەکان بیستوویانە یان نا... پێویست نیە ببیسن یان ببینن ـ سەحەب ماڵ بۆخۆی سەودا بە ماڵی خۆی دەکا ـ مەبارەکە, خێری لێ‌ببینێ ئیشەڵڵا! قەرارە مانگێکی دیکە زەماوەند بکەن, بابم و دایکم و دادەئامین بچنەوە وێ, زەماوەندەکە ساز کەن و بێنەوە ـ ئەویش ئەگەر بێڵن بابم بچێتەوە... دوکتۆر ئارتووش واسیتەیە.

ئیجازە دەدەن بابم بچێتەوەو بێتەوە. دەبینم بابم بەسپایی پووڵێك دەدا بە دادەئامین کە دیاریی زەماوەندێ بۆ خوشکەکان بکرێ, بە ناوی خۆی. دایکم پێی وایە خەلیفە پووڵی داوەتێ. ئەوەش با بڵێم خەلیفە جارێك پێشنیاری بە بابم کردکە رێگا بدا مانگانە موخاریجێك بدا بە دادەئامین. بابم دووسێ رۆژان قەڵس بوو, و خەلیفە داوای لێبووردنی لێ‌کرد. بەڵام ئەو و دوکتۆر بە بیانووی جۆراوجۆر هەم بۆ مەو هەم بۆ دادەئامین و منداڵەکەی دیاری‌یان دێنا ـ بە بۆنەی جۆراوجۆرەوە: جەژنی هامبارسووم (میعراج), جەژنی پاك, جەژنی ترێ و لەو بابەتە. رۆژانی یەکشەممەش هەموویان جگە لە من لە کلیسا نانی نیوەڕۆیە دەخۆن.

بابم و دایکم و دادەئامین دەچنەوە دێ, دیسان لەگەڵ کاك هراند. ئەمن و حوسێن دەمێنینەوە. رۆژانە زۆرتر بە نان و هەڵوا رای دەبوێرین, جارجاریش کەباب, شیشەی پێنج شایی و هێندێ جاریش جەرگ و دڵ و گورچیلە شیشەی دووشایی.

دەچن و بە گیانێکی شادمان و بە کەیف و دەماغەوە دێنەوە. لە هەموو جێیەك پاسگا دانراونەوە... و وەزع ئارامە, سەفەرەکان بێ‌خەتەرن... "نا, ئەمەی باشە رەزاشا ـ خوا هەڵ ناگرێ. پێشتر دەبوو دەدوازدە تفەنگچیت وەدوا خۆت دابان بۆ ئەوەی لەم دێیەوە بچیە ئەو دێیە" ئێستا بۆخۆت وەرێ دەکەوی تەشتی تەڵا لە سەر سەرت دانێ کەس نیە پڕ بە چاوان تەماشات کا... پیاو هەق بڵێ ئەم کارەی باشە, بە قەولی مامۆستا اشهدباللە! بەو حاڵەش بەساڵداچووان وەك هەمیشە بۆڵەیان دێ و لاوەکان وەك هەمیشە شادمانن...

ساڵ نوێ دەبێتەوە, هاوین دادێ, ئیمتیحان دەدەم, و بەتێکڕا "معدّل"ێکی باش دەردەچم, و بکوتە دەخوێنم ـ ساڵی دادێ بڕوانامەی پۆلی شەشەم وەردەگرم, و دەچمە ناوەندی! لەئێستاوە فەڕانسەیی لە قوتابیانی ناوەندی پتر دەزانم" هەروا دوانیوەڕۆیان دەچمە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کلیسا, و لەلای پییەڕ (باوك) فرانسوا, کە فەرانسەیی‌یە, دەخوێنم. ئەو لە ناوەندی و هونەرستانیش دەرس دەڵێتەوە. پییەڕ فرانسوا کەشیشی کاتۆلیکانە, بەڵام دۆستی خەلیفەیە. دەڵێ زۆر لە قوتابی‌یەکانی پۆلی حەوتەم لە پێشترم... لەبەر خۆمەوە دەرسی فەرانسەیی‌یەکەم دەڵێمەوە... بابم دەڵێ:"بی‌خوێنەوە بزانم... زمانێکی جوانە!" بۆی دەخوێنمەوە, گوێی بۆ دەگرێ, بە وردی. دەڵێ:"زمانێکی جوانە... زۆر کچانەو ناسکە!" دایکم بە مۆڕە چاوی لێ‌دەکا, دوور لە گیانی خەرفاوە پیرەپیاو, بەو ئاخری عومرە کچانە! هەر ئەمەمان مابوو بە سەری پیری‌یە!"

بابم زۆرتر خۆی بە ڕێوی‌یەوە دەخافڵێنێ و جارجاریش لەگەڵ دایکم دەچێتە لای دوکتۆر ئارتووش بۆ پشت ئێشەی خۆی و لاق ئێشەی دایکم. دوکتۆر بە بابم و دایکم دەڵێ ڕۆنی حەیوانی کەم بخۆن, زۆرتر ماسی و مریشك و سەوزی بخۆن. بابم دەپرسێ:"بۆچی؟" هەر بۆ ئەوەی دوو ڕۆژ زیاتر بژیم؟ ئەی بابە, حەوسەلەت هەیە دوکتۆر! ڕۆنی خۆم دەخۆم, لەزەتی‌خۆم وەردەگرم, دوایەش دەمرم... قەرزم لەسەر کەس نیە!" و هەردووکیان قاقا پێ‌دەکەنن.

هەتا ئێستا چەند جار چووینە ماڵی دوکتۆر و خێزانیشی چەندجار هاتۆتە ماڵی خۆمان ـ منداڵیان نین. دایکم دەڵێ:"خۆزگە بە خۆیان وەڵڵا, خانم ئەمن ئێستا هاتوومە سەر قسەی پێشینان کە گوتوویانە ئەوەی مریشکی نین هیچ نەبێ ڕۆژێ "کشە"یەك لەپێشە! هەر لەو حاڵەش دا دەست دەبا ڕێوی هەڵ دەگرێو بە هەموو قەوەتی خۆی پشت ملی ماچ دەکا! بۆ پینەکردنی کارەکەی دەڵێ:"منداڵ خوا سلامەتیان کا, هەریەکەیان جۆرێك شیرنە ـ وەك میوەجات, هەر منداڵە شیرنایی و تامی خۆی هەیە!"

دادەئامین دەڵێ:"نەوەکان ماشەڵڵا زۆر شیرنن."

دایکم دەڵێ:"ئەی ڕۆڵە, سلامەت بن... بەمە چی... هەر بێ‌مزەڕەت بن ئێمە چیی دیکەمان ناوێ... فەرقی چیە ئەم بزۆزەش هەر نەوەیە... دەزانی زەحمەتی چەندە! بزانە, لەو شەڕوشۆڕەدا ـ بێ‌مزەڕەت بن ـ ئەو هەمووەم گەورە کردوون! ئێستا ئاوا, کە دەبێ بچمە دوکتۆر و دەرمان! وەڵڵا سەرم لە کاری خوا سوڕ دەمێنێ... بەئەقڵی من دایك ئەگەر منداڵی پێ‌گەیاند ئیدی کارێکی نیە, دەبێ لینگ ڕاکێشێ و بمرێ... بەڵام دەبینی, بە قودرەتی خوای, نامرێ. منداڵ گەورە دەبێ بەڵام بۆ دایکان هەر منداڵە, دایك دەبێ بە غەم و دەردی ڕابگا. منداڵ هەرچەند گەورەش بێ لە وەختی تەنگانەو نارەحەتی‌یان دا پەنا بۆ دایکی دێنێ. لەگەڵ بابی ئەوەندە نیزیك نیە ـ بەڵام ڕووی لە دایکی کراوەیە... دەبینی ژن و منداڵی هەیە ـ وەك منداڵی چووکەڵە... دەردی دڵی

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خۆی بە دایکی دەڵێ... پاشان ئەویش نەیلێ دایك بە چاولێکردنێك تێ دەگا... هەر بۆیەشە کە دەبینی پاش مردنی دایك و دایکە گەورە منداڵانی بنەماڵە بەر دەبنە گیانی یەکتر... ئاخ ـ خەفەتەکەیان بۆ دایك و بابانە, و خۆشیەکەیان بۆخۆیان... منداڵداری خەفەتباری... دایکی فەقیر بەوە دەژی کە ژیانیان خۆش بێ... بەڵام وەختێك ژیانیان تاڵە ناتوانێ خۆی لێ لادا... خوا وای دروست کردوە..."

هاودەمی دایکم جگەلە دادەئامین زاراخانم خێزانی ئاغابەگە:"چەند ژنێکی مەزلوومو بێدەنگ و نەجیبە... چەند ژنێکی میهرەبانە!" یان ئەو لێرەیە یان دایکم دەچێتە ماڵی وان و چەند جوانیش. ئێمەیان بانگهێشتن کردە ماڵی خۆیان, چ میوانداریەکی جوانیان کرد. وەختی هاتنەوە بابم گوتی:"دیتت ئامین ـ ئەمە پینەچیەکی ئازەربایجانیە, ماڵ و حاڵیت دی چەند خاوێنە! ئاودەستی ماڵەکەیت دی! لە ماڵی هیچ سەرۆك عەشیرەتێکی کورد شتی وا نابینی... کاری سەراوێت هەیە دەڵێن بچۆ مزگەوتێ! جا دەڵێن ئێمە بۆچی واین!"

دادەنیشتن ـ دایکم و زاراخانم ـ پێکەوە تێکەڵاو بوون, قسەی خۆشیان بۆ یەکتر دەکرد ـ دایکم باسی کوڕو نەوەکانی خۆی دەکردو ئەویش باسی ئاغابەگ و براکانی ـ ئەم بە تورکی ئەو بە کوردی ـ و دادەئامین قژقژ پێ‌دەکەنی, ژنان و کچانی هەرمەنییش دێن...و سەیر ئەوەیە یەکتریش لەبەر یەك هەڵ نادرن! ئەم کورد, ئەو ئازەربایجانی, ئەوی دیکە هەرمەنی... دادەئامین پێی سەیرە, دایکیشم هەروا.

بابم دەڵێ:"بۆ سەیرە, رۆڵە ـ میراتی بابی یەکتریان نەخواردوە, هەرکەس بۆخۆی کار دەکاو زەحمەت دەکێشێ... خۆ ماڵی یەکتریان نەخواردوە! گوتم, ئەم خەڵکە شەیتانەکان پێکیان وەردەکەن ـ شەیتانی وەك کەماڵ پاشاو ئەنوەر پاشا, رووس, ئینگلیس ـ ئەگینا خەڵك ئاوان... دەبینی هەموویان پێکەوە لەم شارە دەژین و هیچیش نەقەوماوە. کوڕانیان دەبینی ماشەڵڵا جوان, کچانیان وەك پەلکی گلۆوك... پیاو هەر حەز دەکا گوێی لە پێکەنینیان بێ!"

دایکم دەڵێ:"ئای, ئەم پیاوە ئەم رۆژانە جۆرێکە, کەوتۆتە یادی دەورانی جحێڵیی خۆی!"

بابم دەڵێ:"ئەمن هەروەك جاران‌م, راستیەکەی دەڵێم ـ ئەتۆ بۆخۆت پێکەنینی جحێلانت پێ‌خۆش نیە! بنیادەم هەڵبەزدابەزی کاریلەی پێ‌خۆشە هەتا دەگا بە هەڵسوکەوتی لاوان و پێکەنینی کچ و کوڕان... لەم تەمەنەدا هەموو جحێلێك منداڵی منە. چ فەرق دەکا! ئەمانە دەبێ بژین ـ ئەمانە نابێ هەمیشە تفەنگیان بەشانەوە بێ‌و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

یەکتری بکوژن... ئەمانە دەبێ پێ بکەنن. ژیان هی ئەمانە, خوا ژیانی بۆ ئەمانە دروست کردوە...!"

ساڵ نوێ بۆتەوە, کڵاوی پەهلەوی ڕۆیشتوە, کڵاوی گەرگەڕی هاتوە...! دیسان سەد ڕەحمەت لە کڵاوی پەهلەوی, ئەو وەخت پیاو ئاسمانی لە لایەکەوە نەدەدی ئێستا لە هیچ لایەکەوە نایبینێ! کڵاوی هەمووان وەك کڵاوی پیبەڕ فرانسوای لێ دێ - یەعنی وای لێهاتوە: بە شەوێك کڵاو لە تارانەوە هاتوە: بۆ دەوڵەمەندان لە لەدی زۆر باش و بۆ خەڵکی فەقیر و لادێییان لە لەدی ئاسایی... پیاو بڵێ چی! ئەمە ئیدی وەك کڵاوی لۆتییان دەچێ, هەر ئەوە ماوە ڕەزاشا هێندێك مەیموون بێنێ و بیان داتە دەستی خەڵکی هەژار. هێشتا لەگەڵ گەمەیەکی ڕا نەهاتووین ئۆینێکی دیکە دەردێنێ. هەتا بەدڵت دا دێ لەبەر ئەو ئاسایشەو ئەو قوتابخانەو ڕێك و پێکییە فاتیحایەك بۆ بابی بنێری, پەرژین بێ, پیاوی وەك سەگ پەژیوان دەکاتەوە. ئێستا دەبێ دیسان پووڵ بدەین و کڵاوی گەرگەڕی بکڕین.

پیاو بڵێ چی؟ هیچ, هیچ دەگوتری... ڕەزاشایە ئیدی, چما دەکرێ هیچ بڵێی! با بزانین سبەینێ چ ئۆینێکی دیکە دەردێنێ.

وەسبەینێڕا ئۆینێکی زۆر گرنگ دێتەکایەوە... هیچ بیریان لێنەکردۆتەوە - بە فکری جندۆکانیش دا نەدەهات: لابردنی ڕووبەند! ژنان دەبێ بێ چارشێو و پەچە لەماڵ وەدەر کەون!

ـــ بەڵام بۆ!؟

ـــ بۆی ناوێ... ژنیش دەبێ بێتە نێو کۆمەڵ... نیوەی حەشیمەتی وڵات لە ماڵێ دانیشتوون...

ـــ باشە, دانیشتوون با دانیشن... چما هیچ قەوماوە؟ چما تا ئێستا زەحمەتیان بۆ کەس بووە؟

ـــ زەحمەتیان نەبووە, بەڵام ئیدی کارێکی بەسوودیشیان نەکردوە.

ـــ ئەدی منداڵداری و نان و چێشت و ماڵداری کار نیە!؟

ـــ با, کارە, بەڵام کارە کۆمەڵایەتییەکان گرنگترن. ژن دەبێ بچێتە نێو کۆمەڵ, لەگەڵ پیاوان تێکەڵ بێ, کارێ بکا, بخوێنێ, دەرسێ بڵێتەوە ـ ئەویش هەقی ژیانی هەیە - خۆ کۆیلە نیە ـ دەبێ کارێ بکاو کەڵك لە بەرهەمی کارەکەشی وەرگرێ.

ـــ یانی بۆ وێنە ببێتە کەسێکی وەك پوورە زیوەر؟

ـــ بەڵێ, باشە ـ قەیدی چیە؟

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ــ ئای...

ژنان دەست بۆ چەنەگەیان دەبەن ـ بە قەولی ژنەکانی لای خۆمان "ئەیەڕۆ!"

پوورە زیوەر بەقالّی گەڕەکی خۆمانە... بێوەژنە, هەتیوبارە, لەسەر کۆڵانێ دوکانی مێردەکەی دەگێڕێ ـ زۆریش وردە ـ لە دینارێکی خۆی خۆش نابێ.* زۆر کەمیش قەرز بە کەس دەدا" ئەگەر شتێکیش بە قەرز بدا حیسابەکەی لە لای دەستیەوە بە گێچ لەسەر دیواری دەنووسێ ـ خەتی پێدا دێنێ, و دەزانێ کام خەت هی کام مشتەرییە... ژنێکی جوانیشە, و زۆریش جیددییە: چما کەس دەتوانێ پڕ بە چاوان تەماشای کا!

ــ بەڵێ, قەیدی چیە ـ کاری دەکا ـ پاشان خۆ هەموو نابنە پوورە زیوەر, هێندێك دەخوێنن, هێندێك وەك ئەم خانمەی "پۆستخانە" دەچنە "ئیدارە"...

لە پۆستخانە ژنێك هەبوو کە قەبزی نامەو تەلگرافەکانی دەنووسی. زۆر بە سەنگینی لەپشت مێزەکەی دانیشتبوو کاری خۆی دەکرد ـ دەیان گوت دوازدە تمەن وەر دەگرێ!

ــ زۆرە!

بە ساڵداچووەکان وەك بە کوتك لەسەرت دابن گێژ دەبن ـ پاشان وەخۆ دێنەوەو دەحەبەسێن, و کە لەحەبەسان رزگار دەبن, سەر ڕادەوەشێنن... پیرەپیاوەکان ئایەتەل کورسی دەخوێنن, و ئارەقچنێك لەبن کلاوگەرگەرییەکەوە لەسەر دەنێن, پیرەژنەکان دەگرین... جارجار هەناسە هەڵ دەکێشن... "خوایە, چ گوناحێکمان لە دەرگای تۆ کردبوو کە ئاوا کردتینە گەپجاڕی چاك و خەراپ!... خوایە زووتر لەم غەمخانەیە بمانبەدەر...!" بەڵێن دەدەن هەتا ئەو رۆژەی دەمرن لە ماڵێ نەچنە دەر ـ تەنانەت بۆ حەمامیش...

بابم سەر ڕادەوەشێنێ:"بەڵێ, بەڵێ, ئەوان گوتیان و ئەمنیش باوەڕم کرد!" دایکم دەڵێ:"ئەم پیاوە هەمیشە, بۆ هەموو شتێك دەبێ قسەیەك بکا... هیچ شتێکی قبووڵ نیە!"

بابم دەڵێ:"نا, قبووڵم نیە... ئێستا پیرەژنەکان ڕەنگە... بەڵام خانم, جحێڵ جحێڵە ـ جحێڵیی خۆی دەکا ـ ئەمن مردوو ئەتۆ زیندوو مانگێك پێ ناچێ هەر لەم شەقامەدا دەبینی کوڕو کچان دەتریقێنەوە!... جا دەبینی چۆن پێشبڕکەیەك دادەنێن! جحێڵ جحێڵە, خانم, خۆ وەك من و تۆ نیە لە قولینچکی ژووری هەڵ کرووشمێ, دەبێ بچێتە قوتابخانە,

---

* تمەنێکی ئێرانی هەزار دیناری ئێرانیە. ـ و ـ

دەبێ بەنێو خەڵك دا تێپەڕێ, دەبێ لەگەڵ رەفیقەکانی قسەبکا... دەبینــی کــە قســەش دەکەن, و پێیش دەکەنن و خۆشیان جوان دەکەن... ئەمە سروشتی بنیادەمە."

پۆلیس لەچك لە سەری ژنان دەکەنەوەو دەیان سووتێنن... بەڵام دوایە... وا دیار بــوو بابم شتێکی دەزانی... خەڵك وەك هەمیشە بەوەش ڕادێن. ژنانی ئەفسەران و هێندێك لــە کارمەندان بۆ شت کڕین, بۆ چوون بۆ جەژن و کۆبوونەوەکان بە سەری رووت و بــە کــڵاوی تایبەتییەوە دێنە شەقام... و تێکەڵی ژنە مەسیحییەکان دەبن! و رەنگــە هــەر ئەمــەش ببێتە هاندەری ئەوانی دیکە. دیوتە هەر ئەوەندەیە بزنێك لە جۆگەلــە بــازی دا, هــەموو مەڕو بزنــەکانی مێگــەل بــە دوای دا بــاز دەدەن؟ پاشــان لێــرە مەســەلەکە ئاســانترە تــا شوێنەکانی دیکە: لێرە مەسیحییەکان بە سەرڕووتی دێنە دەرو چاوی خەڵکی تا ڕادەیــەك بەو دیمەنە ڕاهاتوە.

زۆری پێناچێ کە بەڵێ... وەرە سەیرێ. شاری فەرەنگەو لە هەموو رەنگە! ژنانو کچان وەدەر دەکەون و چاکیش وەدەر دەکەون... قەڵافەتەکان لە پڕ دەپشــکوون وەك غونچــەیەك کە شنەبای بەهار لێی دابێ ـ کڵاوەکەیان لارەولار لەسەر دەنــێن و کەمــەر بادانێکــە وەرە ســەیرێی! پیرەژنــەکان تەماشــا ناکــەن, بــەڵام لاوەکــان زەحمــەتی وانــیش لــەم "ئەرکــە نیشتمانییە"دا وەئەستۆ دەگرن و لە هیچ "هەوڵ و تێکۆشانێك" درێغی ناکەن!

دایکم هەر بە جل و بەرگی جارانەوە لەماڵ دێتەدەرێ: ژنە عەشیرەت پەچەو چارشێویان نیە, بەڵام لەچکێك لەسەر دەکەن... و ئەو لەچــکە ئێســتا گرفتاریــەکی گەورەیــە... بەهەرحاڵ, ناشکوری نەبێ بەوەش ڕادێین.

لە قوتابخانەکان هەر رۆژە جەژنێکەو ســروودو ســروود خوێندنــەوەی کــچ و کــوڕان... دەرسیش دەخوێنین... پۆلی شەشەمم... نێوەڕاستی مانگی رەزبەرە... رۆژێکیان ئێــوارێ دانیشتووین کە خەلیفە پەیدا دەبێو هەر دەگاتە جێ دەڵێ "مزگێنی...!"

بابم دەڵێ:"خۆش مزگێنی بی!" وەك سەرسوڕماوان تەماشــای دەکــا“ ئێســتا جۆرێــك خووی بە دادەئامین و منداڵەکەیەوە گرتوە کە ئەوان بە بەشێکی جیانەکراو لــە ماڵەکــەی دەزانێ و هیچ لە فکری ئەوەدا نیە کــە لەوانەیــە خەبەرەکــە پێوەنــدیی بەوانــەوە هــەبێ. منداڵەکە وردە وردە زمانی پژاوە, و بابم لەو بەولاوە ئاگای لە هیچ جێیەك و هیچ شوێنێك نیە...

دادەئامین دڵی خەبەری داوە... رەنگی پەڕیوە! ســوور هەڵگــەڕاوە, سووروســپی بــووە, چاوی بڕیوەتە زاری خەلیفە, بەڵام خەلیفە ئەو وشەیەی زۆر بە ئارامی و بــە بــێ هــەژان و

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوقو زەوق بـەزمـان دا هـاتوە, و ئـەوی خسـتۆتە چـاوەڕوانیيەوە... سـەرەنجام خەلیفـە پاکەتێك لە گیرفانی دەردێنێ و دەیداتە دادەئامین و دەڵێ:"خۆشحاڵم!"

تازە بابم پێ دەزانێ... تێ دەگەم بە حاڵ و باڵ رەنگـی دەگـۆڕێ... دادەئـامین بـەغار دەچێتە ژووری دایکم, کە نامەکـە وەخوێنـێ. خەلیفـە لـە وەڵامـی چـاولێکردنی بـابم دا دەڵێ:"برایەکـەی پەیـدا بۆتـەوە... یـەکێك لـە براکـانی... لـە تارانـە: نامەکـە ئـەو ناردوویە..."

بابم بە حاڵەتێکی شێواو ـ تێکـەڵاوێك لـە نارەحـەتیو خۆشـحالی... دەڵێ:"ئـا... بەڵێ... زۆر خۆشحاڵم ـ بەستەزمانە زۆر نارەحەت بوو... دەری نەدەبڕی... بەڵام ئـەمن دەم دی... بەڵام..." قسەکەی تەواو ناکـا. چـەند لەحزەیـەك ڕادەوەسـتێ. پاشـان بـەدوو قامکان چەنەگەی رێوی ـ کە خۆی بە بابمەوە نووساندوە ـ دەگـرێ و دەم و چـاوی بـۆ لای خـۆی وەردەگێـڕێ و دەڵێ:"یـەعنی ئـەم تووتکەیـەش دەبـا!؟" تووتکـە دەڵێ:"بابـە... تووتکە!" خەلیفەو بابم پێ دەکەنن... بەڵام بابم بە ئاشکرا نارەحەتە.

دادەئامین هاتۆتەوە ژووری. نامەکەی خوێندۆتەوە, دیارە کە گریاوە.

خەلیفە هەستاوە, بە دادەئـامین دەڵێ:"باشـە... سـبەینێ وەرە کلیسـا... هـەر بـۆ نیوەڕۆیە وەرە وێ ـ ئاغا ئەمن تکا لە جەنابیشت دەکەم سبەینێ بۆ نانی نیوەڕۆ تەشـریف بێننە لامان... چاوەڕێتانم... شتێك ساز ناکەین... خاترجەم بن..." ئیدی هیچ ناڵێ ـ کەس هیچ ناڵێ.

بابم دەڵێ:"باشە, رۆڵە, چاوو دڵت ڕوون!"

دایکم دەڵێ:"بە سەرودڵی خۆش ئیشەڵلا... بە سـلامەتیی ئـەم لۆتیيـە" و بـە دوو قامکان گووپی منداڵەکە دەگرێ.

دادەئامین دەڵێ: نامەکە هی برا گەورەکەیەتی, ئارسەن" نووسیویە لە فەڕانسە بـووە, هاتۆتە تاران ـ برا چووکەڵەکەی, سرووژیش لە فەڕانسەیە... ئەو نەی توانیوە بێ ـ بەڵام هێشتا خەبەرێکیان لە هۆسپ نیە...

بابم دەڵێ:"پەلەت نەبێ, رۆڵە, ئیشەڵلا خەبەری ویشت بۆ دێ... حەتمەن لە جێیەکـە کە ناتوانێ پێوەندی بگرێ... بۆخۆت دەی ناسی... پیاوێکە لەحزەیەك لە جێیەك ئـۆقرە ناگرێ... ئەگەر لەگەڵ حاجۆش بێ ئەوە هەر هیچ, وەك دوو بڕەدار کە لە کورەخانەدا لـە پەنای یەکت دانابن ئەمیان ئاگر لەو بەر دەداو ئەویان لەم... خوا دەزانێ ئێستا لـە کـام قوژبنی کوردستان, بە زاراوەی خۆیان چوونە راوی بێچـووە گورگـان...!" و پـێ دەکـەنێ. بەڵام پێکەنینەکەی بـە ئاشـکرا نێوبەتاڵـە, و زرنگانـەوەی دوورەدیمـەنی جیابوونـەوە لـە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"رێوی"ی تێدا بەرگوێ دەکەوێ. زۆریش ئۆگری دادەئامینە ـ هەموومان ئۆگری بووین. دایکم دەڵێ:"ماشەڵڵا! ئەو دەم و لێوە, ئەو چاوە پڕخۆشەویستی‌یانە, ئەو نێوقەدە کە بستێك خەیاتەی لێ دەگاتەوە... ئەو پێکەنینە کە لە پێکەنینی منداڵ جوانترە... ئەو ددانانە کە دەڵێی دوو لیزگە مروارین ـ و ئەو ڕۆینە کە وەك ڕەوتی کەوێیە... لە هەمووی جوانتر ئەو ئەدەب و خاوێنی و سەلیقەیە... ئەو بابە بابەو دایە دایە گوتنەی... کێوت لە جێی خۆی هەڵ کەندبێ کە بانگت دەکا دایە دەحەسێیەوە! دەك خوا ئاخر خێرت بکا کیژێ... ڕەبی خوا زگ سووتاوت نەکا!"

بابم لە ئێستاوە دەفکرەوە چووە, کاردروستایی دەکاو لە ئێستاوە کەوتۆتە ڕێکخستنی سەفەری تاران! دەیەوێ بچێ خۆی بە دوکتۆرەکانی وێ نیشان بدا" زۆریان تاریف دەکەن, دەڵێن دوکتۆری وای لێن استغفرالله وەك حەزرەتی مەسیح مردووی زیندوو دەکەنەوە...

دایکم وەك هەمیشە سەرسوڕمان نیشان دەدا, بەڵام وەختێك بابم دەڵێ زیاتر لەبەر خاتری وی دەچێ کە لاقی دێشێ, سەرسوڕمانی دایکم وەك شیرێك کە هەڵ دەچێو بەدووسێ فووان دەنیشێتەوە, دادەمرێ. دەڵێ:"بەڵێ, ئەگەر ئامین ئیشەڵڵا لەوێ دامەزرێ ئیدی غەریبیش نابین..." ئاورێکی دایکانە وەسەر ڕێوی دەداو دەڵێ:"ئەم لۆتی‌یەش هەیە... باشە, لۆتی؟ دایەی دەبەیە لای دوکتۆر؟" ڕێوی لێوی دەکاتە غونچەو دەڵێ:"دوودۆر!"و چاو بە دەوروبەردا دەگێڕێ, بۆ دوکتۆر ئارتووش دەگەڕێ... هەموومان پێ‌دەکەنین...

ПÏП

دادەئامین لەسەر سەفەرە... هەموومان تازیەمانە ـ بۆخۆشی سەدپلە لەمە خەراپتر, لەحزەیەك فرمێسکی چاوی وشك نابێتەوە, هەرچەند هەمیشەش زەردەخەنەی لەسەر لێوانە. دەزانین بە بیانووی جۆراوجۆر دەچێتە خوارێ: بە بیانووی کۆمەگ بە حوسێن لە چێشت لێنان دا, شوتنی قاپ و قاچاغ, سەردان و پێڕاگەیشتنی کارۆ... دەچێ بۆ ئەوەی بە ئیشتیای خۆی بگری و بێتەوە.

دایکم بە بابم دەڵێ:"ئاغا, ئەم دووسێ ڕۆژە کەمێك خۆ لە منداڵەکە ببوێرە... ئێمە گەورەین بەرگە دەگرین, بەڵام بەو ئۆگرییە کە هەیەتی ئەم منداڵە نەخۆش دەبێ... وەك

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بۆخۆت باسی دەکەی ڕێیەکەش دوورە, کارێك دەداتە دەستی دایکی خوانەخواستە... گوناحە!"

بابم دەڵێ:"چ بکەم ـ منداڵە... ئەتۆ بۆخۆت دەتوانی ڕووی نەدەیەی... ئەتۆ بۆخۆت لەمن خەراپتری!"

"هەوڵ بدە ئەم دووسێ ڕۆژە زۆر لە ماڵێ نەبی... ئەمنیش دەچمە لای زاراخانم... بەڵکوو نەختێك ڕابێ..."

هەرواش دەکەن. بابم بەیانیێیان زوو, پێش ئەوەی ڕێوی هەستێ لە ماڵێ دەردەکەوێو دەچێتە قەراخ چۆمی ـ لەوێ لەبن داران دادەنیشێ و تەماشای "أنفس و آفاق" (خەڵك و ئاسۆ) دەکا ـ زیاتر سەیری انفس. دایکم یان لە لای زاراخانمە یان لە لای دراوسێکانی تەنیشتمان.... بەڵام نیوەڕۆیان دەبێ بێنەوە. ئەو وەختەیە کە ئیدی بە هیچ فێڵێك ناکرێ ڕێویی لەسەر کۆشی بابم بێنینە خوارێ ـ و بابم وەك هەمیشە لە گەڕانەوەدا "کەکە"شی بۆ دێنێ.

ڕۆژی ڕۆینەکەیەتی... نێوەڕاستی ڕەزبەرە, لە پۆلی شەشەمم, ئەمساڵ بڕوانامە وەردەگرم... دادەئامین دەڕوا, خەلیفە بلێتی تەورێزی بۆ وەرگرتوە. بەیانی وەڕێ دەکەوێ, شەوێ دەگاتە تەورێز. کارۆش دەبا. سندووقێکمان بۆ دروست کردوە, کرێیەکەشی داوە ـ ناتوانێ نەیبا, حەیوانی بەستەزمان گوناحە, لە بەین دەچێ. هەرچەند خەلیفە هەوڵ دەدا بابم قبوول ناکا: بۆخۆی سندووقی بۆ بە دروستکردن دەدا... چۆن! بۆ باشچاوەش دروست بکاو بۆ ئەم حەیوانە کە هەقی ژیانی بەسەریەوە هەیە دروست نەکا!

قەرارە دادەئامین لە تەورێز لە ماڵی گاگیك وەمێنێ, هەرچەند لەوێش خەلیفەخانە هەیە, بەڵام دادەئامین ئادرەسی گاگیکی وەرگرتوە... بابم دەڵێ کاری چاکیش هەر ئەمەیە, ئەوێ ئەمین ترە. لە تەورێزەوە بۆ تاران دوو ڕۆژەڕێیە... ئەی خوا ڕەحم بەم منداڵە بکا!

خەلیفە پووڵی بلێت و خەرجی ڕێگای دادەئامینێی داوە, و بابم زۆر ناڕەحەتە. دادەئامین دەڵێ:"بابە, جەنابت بە خۆڕایی ناڕەحەتی... خۆ ئەو لەگیرفانی خۆی نادا ـ پووڵی خەڵکەـ ئێمە جگە لە خێرو کۆمەگ هەموو ساڵێ ماڵیات دەدەین بە کلیسا... جەنابت لەخۆوە ناڕەحەتی... ئەو پووڵانە بۆ ئەوەن کە لەو جۆرە کارانە خەرج بکرێن... ئەو ڕۆژە بۆخۆت چاوت لێ بوو ئەو سندووقەیان لە کلیسا دەگێڕا... باشە, بۆ ئەو شتانەیە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم دەڵێ:"نا, رۆڵە, هەر کارە ڕێوشوێنی خۆی هەیە. ئەمە کارێکی دروست نەبوو. مێردەکەت گوتبووی بێیە لای من ـ ناوی خەلیفەی هێنابوو؟ ـ نا. ئەگەر ویستبای لە خەلیفە وەرگری دەیگوت بچۆ لای خەلیفە. وەختێك گوتوویە بێیە لای من, یەعنی بێیە لای من ـ ئەتۆ ئیدی ماشەڵڵا گەورەی, ئەم جۆرە شتانە دەبێ بزانی ـ دەبوو بە خەلیفە بڵێی مێردەکەم ئیجازەی نەداوم, هەروەك هەوەڵ رۆژ گوتت لە لای ئەمانە دەمێنمەوە. کاری دروست ئەوە بوو..."

دادەئامین تێماوە, دەگری. دایکم دەڵێ:"ئاغا, بێقەزاو بەلا بی, ئەتۆش بەخۆڕایی, لەسەر هیچ و خۆڕایی ئەم مندالە, ئەویش لەو وەختەدا کەلەسەرخێران بە سەفەر دەچێ ـ نارەحەت دەکەی! هیچ نەبووە استغفرالله کابە کەچ نەبووە ـ داویەتێ داویەتێ... مەگری, کچم...!"

بابم دەڵێ:"لاالەالاّالله! ئەمن ئەم قسانە بۆیە ناکەم ئەم نارەحەت بێ, کچێ! ئێستا ئەم مندالە, خەلیفە دەبوو تێ بگا... باشە ئیدی, ئێستا هەرچی بووە بووە..." سەرەنجام خەرجی سەفەر دەدا بە دادەئامین بەو ناوە کە لەوانەیە خوانەکردە لەڕێیە ماشێن خەرابێ, لەوەختی خۆی دا نەگەنێ, یان ڕووداوێك بێتە پێش... کێ دەزانێ, هەزار موقەددەرە. بەهەرحاڵ پووڵەکە دەداو سوڵحەکە دەکرێ...

لە قوتابخانە ئیجازەم وەرگرتوە, لە گاراژین, لە پەنای ئوتووبووس. جێی دادەئامینێ لە ریزی دووەمە. کە دەچیە ژووری ریزی دووەم لە لای راست. "کارۆ" دەخەنە نێو ئوتووبووس. بەستەزمانە دەنگ ناکا, جارجارە لە کونێکەوە کە لەسەر پۆشی سندووقەکەدایە لمبۆزێك دەردێنێ و ئیدی هیچ. رێوی بە باوەشی بابمەوەیە.

"موسافیرەکان سوار بن."

موسافیرەکان بەدوای یەك دا یەك‌یەك و دوودوو دەکەونەڕێ. بابم بەخۆی و رێوییەوە وەڕێ دەکەوێ بۆ پێش پلیکانی ئوتووبووسەکە... دادەئامین دەستی دەستۆی دایکم کردوە, سەری وەسەر شانی کردوەو دەگری. بابم لەبەر دەرگا راوەستاوە... بە خێسەیەك تەماشای ژووری ئوتووبووسەکە دەکا... راوەستاوەکە ئوستوارێك دێتە پەنای... بە بابم دەڵێ:"ئاغای رۆستەمی!" بابم ئاوڕ دەداتەوە:"بەڵێ, ئەمرێکت هەبوو!؟"

ئوستوار زۆر بەسپایی, بەجۆرێك کە لە بابم بەولاوە کەس گوێی لێ نەبێ, دەڵێ:"دەستووریان داوە کە جەنابت تەشریف نەبەی..."

بابم دەڵێ:"بۆکوێ؟"

"تەورێز... تاران... نازانم ـ بۆ سەفەر."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم دەڵێ:"ئەمن بە سەفەر ناچم..."

تاوێك بابم و ئوستوارەكە تەماشای یەكتر دەكەن. بابم دەڵێ:"كێ گوتوویە؟"

"لە ستاد گوتوویانە..."

روخساری بابم گرژ دەبێ... لەو بەینەدا دادەئامین دێتە پێشەوە, ئەمن لە ئامێز دەگرێ ـ خواحافیزی لەحوسێن دەكاو سەرەنجام دەچێتە لای بابم و خۆی بە شانیەوە هەڵ دەواسێ, و دەگری... بابم نێوچاوانیی ماچ دەكا, و دەستی بەسەریدا دێنێ, بێئەوەی قسەیەك بكا ـ زۆر تێك چووە, رەشوسوور هەڵ گەڕاوە... لەدادەئامین جیا دەبێتەوە, ئاوڕی دەداتەوە سەرو بە منداڵەكە دەڵێ:"بڕۆ ئامین... بڕۆ دادە!" منداڵەكە خۆی بەوەوە دەنووسێنێ... دادەئامین دەست درێژ دەكا, بابم لەنێوقەد بەرەوژووری دەباتە پێش, و دەڵێ:"ئامین! ـ بڕۆ ئامین!" ... "ئاغا... لەسەرئیزنت!" بابم خۆ لا دەدا تا رێگەی موسافیرەكە بدا... ئوستوارەكە هەروا راوەستاوە... ئاخرەكەی بابم بەهەر جۆر بووە منداڵەكە دەخاتە باوەشی دادەئامینەوە, و دادەئامین سوار دەبێ لەسەر سەندەڵیی دووەم لە ریزی دووەم, لای راست دادەنیشێ... دەچینە ئەوبەری ئوتووبووس, ئوستوارەكەشمان لەگەڵ دێ!

لەبەر پەنجەرەی راوەستاوین و قسان دەكەین... كە دوكتۆر ئارتووش دەگاتە وێ, بە پاكەتێك "نوقڵی بیدمشك" و دووسێ قووتوو هەڵواوە... شۆفیرەكە دیار نیە... شاگرد شۆفیرەكە خەریكی تەگەرەكانە... تاوێك پێ دەچێ, دێ, لە نێوەڕاستی داڵانەكە رادەوەستێ... هەمووهاتوون؟ ـ بەڵێ هەموو هاتوون... ناوی موسافیرەكان و پێش كرێو پاش كرێیەكان دەخوێنێتەوە... موسافیرەكان چەندجار دەژمێرێ... تەواون.

هراند بە هەناسەبڕكە دەگاتێ... ئەویش شیرنیاتی هێناوە. دەڵێ:"لە پادگان بووم... وەدرەنگ كەوتم...:" بە شاگرد شۆفیرەكە دەڵێ:"ئەدی عەلیئاغا كوا؟" عەلیئاغا شۆفیرەكەیە... عەلی ئاغا دێ... موسافیرەكان سڵەوات لێ دەدەن... عەلیئاغا چاك و چۆنی لەگەڵ هراند دەكا... بابم تا ڕادەیەك خەیاڵی ئاسوودە دەبێ. هراند دادەئامین وەك خوشكی خۆی بە عەلیئاغا دەسپێرێ, كە لە رێگا ئاگای لێ بێ... پێش پەنجەرەكانی ئوتووبووس شلووقە... دوا ماڵئاواییە... شاگرد شۆفێر هەندیل لێدەدا, شۆفیرەكە كلاچ دەگرێ, تورمز (ئیستاپ)ەكە تاقی دەكاتەوەو... "خوایە بە هیوای تۆ!" ماشێن چەند جار دەپشمێ, و هەڵ دەبێ, و موسافیرەكان سڵەوات لێ دەدەن:"اللهّم صلّ علی محمدوعلی آل محمد!"

دوا قسەکان... "ئامین وریای منداڵەکە بە..." پێم وانیە دادەئامین گوێی لە هیچ بێ ـ وەك منداڵی چکۆلە دەگری, پشتەلێوی هەڵ مساون... رێوی دەستی درێژ کردوە کە زنجیر سەعاتەکەی بابم بگرێ... ماشێن وەڕێ دەکەوێ, سڵەواتی سێیەم لە ئوتووبووسەکە دەگەرێ... ماشێن وەڕێ دەکەوێ, دووسێ هەنگاو لەگەڵ ماشێنەکە غار دەدەم... ماشێن دەڕوا... بەخێر چن!

بابم هەناسە هەڵ دەکێشێ... دەڵێ:"ئەمەش ئامین... باشە, بەخێر چێ... دوکتۆر, کاك هراند, بە تەنیاین فەرموون بچینەوە نیورۆژمان لەگەڵ بخۆن... بە تەنیاین..."

دوکتۆر دەڵێ:"ئەمرۆ هێندێك کارم هەیە, گرفتارم... بەڵام نایەڵم تەنیا بن, حەتمەن سەرتان دەدەم..."

هراند دەڵێ:"ئەمنیش ئێستا دەبێ وەڕێ کەوم... بچمە پادگان... لەوێ بار لێدەدەن... لەسەر ئیزنت ئاغا!"و دەڕوا.

بابم بە دوکتۆر دەڵێ:"بۆخۆت لەوێ بووی... دیت؟"

دوکتۆر دەڵێ:"چیم دی؟... نا, لەوێ نەبووم چ بوو!؟"

بابم دەڵێ:"بەڵێ, لەبیرم نەبوو, ئەتۆ درەنگ هاتی..." ئوستوار هەروا لەوێیە, چەند هەنگاو دوورتر بە دوامان دا دێ, بابم بە سیلەی چاو تەماشایەکی ئوستوار دەکاو دەڵێ:"خەریك بووم ئامینم بەڕێ دەکرد کە ئەم ئاغایە هاتە پێشەوە..."

"کام ئاغا؟"

بابم لەبن لێوانەوە گوتی:"ئەو ئوستوارەی بە دوامان دادێ... دەڵێ"ئاغای رۆستەمی... ئەتۆ نابێ برۆی." دەڵێم بۆ کوێ؟ دەڵێ تەورێز, تاران... سەفەر. دەڵێم کێ گوتوویە؟ دەڵێ ستاد..."

دوکتۆر تاوێك تەماشای روخساری بابم دەکاو لە قاقای پێکەنینێ دەدا. زۆر بە خۆشی پێکەنینی خۆی دەکا. دەڵێ:"گاڵتە دەکەی!؟"

"ناوەڵڵا, نە بە گیانی تۆ ـ گاڵتە ناکەم ـ حەز دەکەی لە خۆی بپرسە..."

دوکتۆر دیسان پێ دەکەنێ. دەڵێ:"زۆر سەیرە... ئێستا بۆت دەگێرمەوە... ئەم دەستە گوڵە ئی منە... دوێنێ و پێرێ بوو, بەدوای دا ناردبووم, نەخۆشە... دیارە بۆخۆیان دوکتۆریان هەیە, دوکتۆری چاکیشیان هەن. بەڵام متمانە بە دوکتۆرەکانی خۆیان ناکەن, ئەمن وا هەست دەکەم.... دیارە بۆ ئەوەی راپۆرتیان لێنەدەن دوکتۆری خۆشیان بانگ دەکا, بەڵام ئەو دەرمانانە ناخوا کە دەی داتێ. بەکورتی, چووم. هیچی نەبوو ـ دەیەویست قسە بکا, ئاخر دەزانی, تەنیایە, لەنێو ئەفسەرەکان دا هاودەمی نیە ـ ئەمە زۆر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەسەریێیەو ئەوان زۆر لە خوارێن, نە باوەڕی بەکەس هەیە, و نەکەسی هەیە کەوەك دوو دۆست دانیشن و پێکەوە دەردی دڵ بکەن. باسی ناوچەکرا, و دوایە باسی جەنابت. لەو بەسەرهاتەی باش چاوەش دەترسێ. ئەمانە لە راپۆرتەکانیان دا بۆ تاران دەنووسن کە لە هەموو جێیەك هەن, کەچی دەبینی تازە چوونە ناوچەی جەنابتان. دەترسێ ئەو بەسەرهاتە بەگوێی رەزاشا بگاتەوە, لە حاڵێك دا تورکان بە هیچ جۆر نایانەوێ دەنگی لێ بێنن. ئاخر چییان هەیە بڵێن؟ سەربازی وان دەستدرێژیی کردووەو کوژراوە ـ بە قەولی خۆت حوکمیشی پێبووە ـ لانیکەم دەبێ داوای لێبووردن بکەن و زەرەروزیان ببژێرنەوە. بەهەرحاڵ, باسی جەنابت کرا, گوتم جەنابی ئەمیر لەشکر, ئێمە لە کۆنەوە ئەم بنەماڵەیە دەناسین, لە زۆر کۆنەوە پێوەندیمان لەگەڵیان هەیە. هەموو کەس ئەمانە دەناسێ. لەگەڵ سوپابود ئەمیر ئەحمەدی دۆستن, گەورەپیاوانی دیکە دەناسن, هاتوچۆیان لەگەڵیان هەیە. دەترسێ نەوەك بچیە تاران و ئەو بەسەرهاتە بەجۆرێك بەهۆی ئەو "دۆستان"ەوە عەرزی شا بکەی. لەورۆژەوە کە گوتووتە بار دەکەی بۆ تاران خەیاڵ هەڵی گرتوە... بە کورتی... بزانە ئەمن ئەمانەم گوتوە... بەڕاست, ئێستا خۆمانین ئەمانە دەناسی, هەتا ئێستا سوپابود ئەمیرئەحمەدیت دیوە؟ وەختێك بە درۆمان نەخەیەوە... چاك بوو ئەمەت گوت... ئەگەر وەختێك لێتی پرسی, نەڵێی نای ناسم!"

"نا, بەڕێکەوت دەی ناسم... و زۆریشم دیوە ـ هەم لێرەو هەم لەتەوریز ـ ئەمیر عبدالله تەهماسبییش دەناسم, سەرتیپ جیهانبانی... سەرلەشکر شابەختی... ئەمانە هەموویان دەناسم..."

"بەڵێ, گوتم بە رێکەوت لەگەڵ ئەو هەموو کەم لوتفیێیە کە ئەو رۆژە فەرمووبووت ئاغای رۆستەمی زۆر موخلیسی جەنابتەو باوەڕێکی سەیری پێت هەیە, دەڵێ ئێران ئەگەر دوو ئەمیرلەشکری وەك جەنابی هەبایەن ئیدی هیچی کەم نەبوو. هەر کە ئەمەم گوت بە تەواوی گۆڕا. دەزانی چیە, ئەمانە ئەم جۆرە قسانەیان زۆر پێ خۆشە... ئەمن بۆخۆم نە عەشیرەتم نە نیزامی, هیچیش لە شەڕوشۆڕو لەشکرکێشی نازانم. بەڵام دەبینی ناچارم چەندین سەعات دانیشم و گوێ بۆ داستانی ئەو شەڕانە راگرم. کە جەنابی لەگەڵ سمایل ئاغا یان فلان سەرۆك عەشیرەت یان صولت الدولەی قەشقایی کردوونی..."

"درۆ دەکا بەقەد خۆی! شەڕی لە کوێ کردوە... سمایل ئاغات کە دی چۆنی کوشت ـ فەقیرە لە دارالحکومەڕا دەچۆوە ماڵێ, چەند کەسی بۆ دانان تەقەیان لێکردو کوشتیان ـ شەڕ!!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دەزانم ـ بیستوومە. بە کورتی, زۆری کەیف کرد" گوتی بەڵێ, ئەویش ئەگەر دووکەسی بە خزمەت و ئێرانپەرست لە ناوچەدا بناسێ یەکیان ئاغای رۆستەمییە...

"نارەحەت بووم کە دەم دی لەگەڵ ئەو هەموو نەتەوی‌و دوژمنە کەلەناوچەدا هەیەتی, بۆ دەبێ بیانوویان بداتە دەست, ئەگینا مەبەستێکم نەبوو ـ دەزانم غەفوورئاغا لە چی دەگەڕێ ـ داوام کردوە, هێشتا نەهاتوە..." گوتم جەنابی ئەمیر, ئەمن پزیشکم, سەر لە نیزامی‌و نیزامیگەری‌و سیاسەتی عەشیرەتی دەرناکەم, بەڵام دەپازدە بیست رۆژێک لەوێ بووم, ئەو مەلایەم دیت کە بریندار ببوو, و وەك هەر غەریبەیەك گوێم پێدا گرت... ئەو باشچاوەشە لە ماڵی ئەو غەفوورئاغایەڕا هاتبوو ـ لەحاڵێك دا غەفوورئاغا ئەگەر نیازی پاك بایەو ئۆگری ئاسایشی ناوچەکە بووایە دەی توانی بە جۆرێك لە چوون پەژیوانی بکاتەوە, یان بە کەیخواگەری مەسەلەکە بڕێتەوە, چونکە دووسێ مانگ لە ماڵی خۆیدا خزمەتی ئەو باش چاوەشەو چەند کەسی دیکەی کردبوو... بەهەرحاڵ, ئێستا داوای غەفوورئاغای کردوە, داوای تۆش دەکا... بە کورتی, بزانە ئەو گێچەڵە ئەمن تووشم کردی"... پێ‌کەنی "ئەمن ئیدی دەبێ بڕۆم."

"ئێستا نایەی نانی نیوەڕۆیەمان لەگەڵ بخۆی؟ تەنیاین..."

"دێم... ئەمڕۆ بۆم ناکرێ , گرفتارم..."

هاتینەوە, لەحاڵێك دا هیچ حەزمان نەدەکرد بێینەوە ماڵێ. نە رێوی لەوێیە باوەش بکاتەوە, نەدادەئامین کە بە دەممانەوە پێ بکەنێ, نە "کارۆ" کە لە بنی گەروویەوە بنووزێنێ" ماڵ چۆڵ و هۆڵە, بە قەولی دایکم وەك ئاشی ئاولێبڕاو... راستی دەکرد. ماڵ بێ‌منداڵ وەك ئاشی ئاولێبڕاوە...ئەمن لەسەری کۆڵانێ لە دایکم و بابم جیا بوومەوەو چوومە قوتابخانە.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٥

دەبیسین کە غەفوورئاغا و سەرتیپ هاتوون و دیاریی باشیشیان بۆ ئەمیر لەشکر هێناوە. حوسێن نۆکەرەکانیانی لە شەقام دیوە, گوتوویانە کە غەفوورئاغا ئەسپێکی کەحلانی بۆ ئەمیرلەشکر هێناوە کە پیاو هەر حەزدەکا تەماشای کا, و سەرتیپیش سندووقە گۆرانییەکی "ئەبووچەلب"*ی جووت فەنەری پێشکەش کردووە.

بابم دەڵێ مەبارەکە!

ئەمیر لەشکر داوای بابیشمی کردوە. بابم زۆر بە خۆشحاڵی و کەیف سازی دێتەوە. ئەمیرلەشکر دڵخۆشیی داوەتەوەو گوتوویە خزمەتەکانی هەمیشە لەبەرچاو بوون و بە "تاران"یشی راگەیاندوون. ئەوجارەش کە ئەو گلەیییەی لێ کردوە, لە رووی دۆستایەتیەو لەبەر دەوڵەتخوایی خۆی بووە... دەوڵەت "خزمەتەکانیی" هەمیشە لەبەر چاوە. بابیشم بەکینایە کاری خۆی کردوە, گوتویە "قوربان ئەگەر خزمەتگوزار نەبایەم ئەمنیش وەك خەڵکی دیکە دەمانچەم بەسەد فیشەکەوە بەخەڵات بۆ دەهات." بەوجۆرە لە ئەمیرلەشکری حاڵی کردوە کە تورکان دەمانچەیان بۆ سەرتیپ و غەفوورئاغا بە خەڵات ناردوە. پاشان ئەمیرلەشکر پرسیویە کەنگێ دەچێتەوە ناوچە, بابم گوتوویە هەروەخت جەنابی ئیزن بفەرموون, جەنابیشی گوتوویە ئیزنی ناوێ, هەروەخت حەزی لێ بێ دەتوانێ بچێتەوە...

بابم ئەمانە بۆ دوکتۆر ئارتووش دەگێڕێتەوە, و هەردووکیان قاقا پێ دەکەنن, و سەر رادەوەشێنن. زستانە بچێتە کوێ؟ هەتا بەهارێ را دەوەستێ. دوکتۆر دەڵێ ناوچەکە جۆرێکە کە دەبێ پیاو حیسابی زۆر شت بکا, ئەگینا زۆری پێ خۆش بوو بەهارێ لەگەڵ بابم چووباو لە سروشتی دێ لەزەتی دیبا. بابم پێ دەکەنێ ـ سروشت!

دوکتۆر دەڵێ:"ئێوە هەقتانە ـ لەگەڵ من فەرق دەکەن... ئێوە لەوەتا لە دایك بوون و چاوتان هەڵێناوە ئەم جوانییەتان دیوە, هەمیشە دیوتانە.... سەرنجی چیی بدەن؟ هەمیشە بووە, هەمیشە دیوتانە ـ لەگەڵ من و خەڵکی وەك من فەرقتان هەیە... ئەو

---

* سندووقەگۆرانی= گرامافۆن ـ ئەبوو چەلب (ابوکلب) سەگ نیشان.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوندەی ئەمن دیم بەڕاستی جوانە ـ جا ئەودەم هەوەڵی زستانیش بوو, ئێستا دەبێ بەهاری چۆن بێ؟"

بابم دەڵێ:"باشە, با بچین... کەس پێشی پێ نەگرتووی... ئەمن خۆم نەخۆش دەکەم بەوە ئاوایی بۆ چارەسەرکردن!"

دوکتۆر بەپێکەنینەوە دەڵێ:"وەڵڵا جوانە! خۆت نەخۆش دەکەی هەتا لە شاری ڕا بۆ چارەسەرکردن بت بەمەوە دێ!" و پێ دەکەنێ.

بابم دەڵێ:"ئەدی چ بکەم... دەباشە, ئەتۆ خۆت نەخۆش کە ئەمن دەت بەمەوە! لە گاڵتەبەدەر, پێت وایە هیچ دەبێ؟"

دوکتۆر دەڵێ:"نازانم... لەوانەشە هیچ نەبێ... بەڵام دەبینی لە نەکاویش شتێک رووی دا. بەسەرهاتی ئاگری هێشتا کۆن نەبووە... ئەمانەش کە بۆخۆت دەزانی, دۆستایەتیو دوژمنایەتییان دیار نیە, وەک خۆت دەفەرمووی دەگەڵ فڕفڕە هەڵ دەپەڕن. ئەگەر راپۆرتێکی نالەبار بدەن, لەبەر خاتری پلەو پایەی خۆی هەموو شتێک دەخاتە ژێر پێو دەبینی لەخوت و خۆڕایی کەوتینە زیندانی قەسری قەجەر. باش بزانە یەکەمین کەس کە بۆیان لە مل بدا خۆیەتی. خەڵکێکی خەتەرناکن. ناکرێ بە هیچیان متمانە بکەی. لەجێدا فەزای ترس وایە... هەموو کەس لە سێبەری خۆی دەترسێ, هەرکەس هەوڵ دەدا توند دەست بە کڵاوی خۆیەوە بگرێ, با نەی با... خۆ بپارێزی ـ خەڵکی دیکە بەدەرەک. یەکەمین کەس کەوەگومان دەکەوێ خۆیەتی:"چۆنە, ئەم هەرمەنی, ئەوکورد ـ چ خەبەرە, چما لەوێ! بۆچی ـ چما قاتی جێیە بۆ گەڕان! چما ورمێ بۆخۆی جێگای جوانی کەمن!" بە کورتی ناکرێ. ئێستا تێدەگەم ئێوەو کەسانی وەک وە چیتان کێشاوە..."

ΠΠΠ

تەلگرافی دادەئامین هاتوە ـ نامەشی دێ ـ لە سێچوار لاپەرە نامەدا بەسەرهاتی سەفەرەکەی بە درێژی نووسیوە. نووسیویەتی رێوی لە تەواوی درێژایی رێگادا گرووی بابەی لێگرتووم و بەهیچ جۆر دانەمەزراوە, وەختێک لە ئوتووبووس دابەزیون بە دیتنی هەر مەلایەک کە کەوای درێژی لەبەردا بووبێ لە دوورەوە باوەشی کردۆتەوەو "بابە, بابە"ی گرتۆتەوە (بابم لە ماڵێ هەروەک دێ کەوای درێژی دەکردە بەر)و کاتێک نیزیک بۆتەوە ناهومێد بووەو لە ڕقان چنگی دەپرچی دایکی ناوە" دووسێ شەوان لە ماڵی گاگیک بوون,

هەتا بلێتی تارانی وەرگرتوە, و ئەو دووسێ شەوە رێوی ئەوەندە گڕووی گرتوەکە نەیهێشتوە کەس چاو لێك نێ, هەمیشە گوتوویە "بابە, بابە!" و جاروباریش "توتکە!"

بابم پێ دەکەنێ" دایکم دەڵێ:"بەستەزمان! خوا بکا نائومێد نەبن! خوایە دەرگای هیوایان لەسەر دامەخە, زەعیفەیە ـ گوناحە!"

نووسیویە لەگەڵ برایەکەی دەژی, برایەکەی میکانیکی ئوتومبیلە, کاروباری باشە, سەڵتە. بەڵام هێشتا هۆسپ خەبەری نیە. کارۆش باشە, هەروایە کە دیومانە.

هەر دەپازدە بیست رۆژ جارێك نامەی دێ ـ وەڵامی نامەکانی زۆرتر ئەمن دەنووسمەوە, بابم لەسەرەخۆ دەنووسێ, حەوسەلەشی نیە. لەو جۆرە وەختانەدا دایکم لە تەنیشتم دادەنیشێ, و رێنوێنیم دەکا:"لە بیرت نەچێ, رۆڵە, بنووسە, بنووسە لەوێ دانیشتووی چ دەکەی... بابت تەنیایە, ئێمە تەنیاین... وەرەوە لای خۆمان, هەتا ئیشەڵڵا خەبەرێکی مێردەکەت دێ... ئەگەر خوا کردی و خەبەرهات چ لەوێ بی و چ لێرە فەرق ناکا. وەرەوە لای خۆمان, لێرە هەم بۆخۆت ئاسوودەتری هەم ئەو "مەیموونە"... هێندی دەڵێ و دەڵێتەوە لێم تێك دەچێ, جاری وایە ناچار دەبم چەند جاری بگۆڕم و هەموو جارێش ئەو نەزمە دووپات دەبێتەوە.

دەڵێم:"دایە, نووسیومە... بڕوانە" و بە قامك نیشانی دەدەم کە نووسیومە.

دەڵێ:"دووبارە بنووسە, رۆڵە, زەرەری نیە, کاری خۆت توند بگری خەراپ نیە... بنووسە وەرەوە کن خۆمان, بابت بە تەنیایە. بۆ لەوێ دانیشتووی, ئەگەر ئیشەڵڵا خەبەر بێ..."

ناچار هۆقەو قەڵەمەکان هەڵ دەگرم و دەچمە ژووری بابم.

دایکم لە دواوە دەڵێ:"رۆڵە, لەبیرت نەچێ, بنووسە ـ بنووسە, زاراخانمیش سڵاوت دەگەیەنێ.... کچی جیرانەکەمان لەسەرخێران مێردی کردوە..."

بابم پێدەکەنێ:"ئێستا تێدەگەی لەو ماوەیەدا ئێمە چیمان چەشتوە! بنووسە, بنووسە... بەردەپێشت لەبیر نەچێ!" دووبارە پێدەکەنێ. ئەمە کاری هەر پازدە رۆژێکمانە... "بنووسە ئەگەر لەوێ مێوورۆن و خەنە پەیدا نابێ, با بۆی بنێرم... حەیفە ئەو مووە جوانانە لەبەین بچن... ماشەڵڵا چەند زووش هاتنەوە... کچێکی دڵپاکە, بنیادەم قەست دەکا بیخوا...!"

بابم دەڵێ:"دەتەوێ لێرەڕا خەنە بنێریە وێ!... ماشەڵڵا...!"

دایکم دەڵێ:"لەوانەیە لەوێ نەبێ, یان ئەگەر هەبێ جێیەکەی نەبینێتەوە... کیسە حەمامیشت لەبیر نەچێ, رۆڵە!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم دەڵێ:"لاالەالاّالله!"

دایکم دەڵێ:"ئاغا, ئەتۆ پیاوی, کارت بە کاری ژنان چیە؟ باشە, ژنە, دەچێتە حەمام, سپیاو و بەردەپێ‌و کیسە حەمامی ناوێن!... لەبیرت نەچێ بنووسە شیلان و مەنیج لەسەرخێران حامیلەن فەقیرە لەو غەریبیایەتیە دڵی پێ خۆش دەبێ..." و ئەوەندە دەڵێ کە دیسان لێم تێك دەچێ.

زستانە و قوڕوچلپاووسەرما. خەلیفە هەروا سەرمان دەدا, و ئێمە ڕۆژانی یەکشەممە نانی نیوەڕۆ لە کلیسا دەخۆین. ئێوارەیە, دانیشتووین کە بە سندووقێکی چکۆلەوە! پەیدا دەبێ. حوسێن سندووقەکە دێنێتە سەرێ. خەلیفە دەڵێ:"ئاغا سەوقاتم بۆ هێناون!"

"سەوقات."

"لە کوێ ڕا؟"

خەلیفە دەڵێ:"بۆخۆتان ڕاتان سپاردبوو, هەروا زوو لە بیرتان چۆوە؟"

بابم دەڵێ:"وەڵلا لە بیرم نیە, جەنابی خەلیفە... لەبیرم نیە شتێکم ڕاسپاردبێ ـ کەنگێ؟"

دایکم کە چووە کەل و پەلی چا لێنان ڕێك و پێك کا, هەر لە ژوورەکەی ئەولاوە دەڵێ:"جەنابی خەلیفە, لەو ڕۆژەوە کە ئامین و منداڵەکە ڕۆیشتوون هیچی لەبیر نامێنێ. ئێستا لێی بپرسە نیوەڕۆ نانی بە چی خواردوە, نازانێ..."

:"بەڵێ, دەزانم, خانم... باشە, بیکەنەوە بزانن!"

دەیکەینەوە... هەر کە تەختەی سەرەوەی سندووقەکە لا دەبەم بابم دەڵێ:"ئای, سبحان الله! ئەو پیاوە فەقیرەمان تووشی چ زەحمەتێك کرد!"

گاگیك بابی "براکان" سێ‌جووت کەوشی ناردوون!... چەند کەوشی چاکیش ـ دووجووتی ڕەش‌وجووتێکی شین ـ کاری تاران ـ بابم تاوێك دەست بەکەوشەکان دا دێنێ, و دەڵێ:"ئەی دەست خۆش پیاو ـ بەوەی دەڵێن سنعەتکار!" و هەر لەپێش چاوی خەلیفە تاقیان دەکاتەوە. "باشە, ئەندازەی لە کوێ گرتوە...! پڕ بە پێمن...!"

خەلیفە دەڵێ:"هەر ئەو ڕۆژە کە هاتبوو ـ ئێوە ئاگاتان لێ نەبوو ـ لەبەر دەرگا ئەندازەی گرت... کە ئێمە چووینە خوارێ ئەو چەند دەقیقەیەك لەگەڵ منداڵەکان بەجێ ما, بە بیانووی خواحافیزی لەگەڵ خانم و ئارمێن ـ هەرئەودەم ئەندازەی لاقی ویشی گرت.

بابم پێ دەکەنێ:"عەرزم نەکردی ـ یەك لە دنیا سەد لە قیامەت... ئێستا ئەوەی مە بۆتە یەك لە دنیا سەد لەدنیا ـ ئەمن دووجووت کلاشی نالەبارم بۆ کوڕەکانی کڕیوە ئەو

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سێ جووت کەوشی ناردوە, ئەویش ئەوجۆرە کەوشە... ڕۆڵە, هەستە ئەمانە بدە بە دایکت... ئەم یەکەشیان ئیخۆتە..."

دایکم لە خۆشییان و لە سەرسوڕمان دەحەبەسێ:"ئەی لەو کەوشە مۆتانە (مۆد) چەند جوانن... ڕەنگیان چەند جوانە... پاژنە تاقڕانی!" دایە لێی ڕاناوەستێ, کەوشەکان دەپێ دەکاو لەنێو ژوورەکەدا پێیان دەڕواو لە تەنیشتەوە چاوێکیان لێ‌دەکا... "چەند خۆشن...! پێم وا بوو بە پاژنە تاقڕانی‌یەوە ناتوانم بڕۆم... ئەو ڕۆژە دیتم دیار بوو لە کەوشەکان ورد ببۆوە ـ پێم وابوو شتێکی لێ‌کەوتۆتە سەر زەوی لێی دەگەڕێ, تۆمەز ئەندازەی لاقمی گرتوە!"

هەر بەو کەوشانەوە هاتە بەر دەرگای ژووری بابم و گوتی:"جەنابی خەلیفە, وەڵڵا بەو زەحمەتە ڕازی نەبووین... زۆریان زەحمەت کێشاوە... جەنابی خەلیفە, خەبەری تازەی ئامین‌گیان و منداڵەکەی چیە ـ خەبەری تازەتان هەیە؟"

"نەخەیر, خەبەرێکی تازە نیە ـ هێشتا لەگەڵ براکەی دەژی ـ برایەکەی دیکەی لە فەڕانسەوە چۆتە سووریە, لەوێ گوێ پێدا بگرێ... گۆیا حاجۆ پەنای بۆ وێ بردوە... نەخەیر, خەبەرێکی تازە نیە."

بابم دەڵێ:"جەنابی خەلیفە, ئەمەی تازە نووسیوە ـ لە نامەی من دا نەی‌نووسیبوو کە براکەی چۆتە سووریە!"

"نەخەیر, ئەو نەی نووسیبوو. ئەمن خەبەری تایبەتیم هەیە... نەیان ویستوە بەو بڵێن... چونکە ئەگەر بە دەستی بەتاڵ بێتەوە, ئەو ژنە فەقیرە نائومێد دەبێ... چاك نیە لەئێستاوە چاوەڕوانی بکەن..."

کارێکی باشیان کردوە... بەڵێ, تێ‌دەگەم!... ئێستا ڕاستە کە حاجۆ چۆتە سووریە؟"

"بەڵێ... بەڵێ لە لای فەڕانسەیی‌یەکانیش گۆیا بۆی گرتوە ـ وەك دەڵێن... لەوێ لەژێر چەتری فەڕانسەیی‌یەکان دایە..."

"بەڵێ, تێ‌دەگەم... پیاوێکی بە توانایە ـ لەهەموو کارێك دا پیاوێکی بە زیپکە."

دایکم لەسەر قسەکەی خۆی دەڕوا:"وەڵڵا, جەنابی خەلیفە, ئاغا لەو ماوەیەدا دوور لە گیانی وەك گێژ و کاس بێ وا بووە, چیت لێ‌وەشارم دەترسام خوانەخواستە نەخۆش بکەوێ... ئێستاش بە چاکی نەهاتۆتەوە سەرخۆ. جەنابی خەلیفە, ئامین لەقسەی جەنابت دەرناچێ , بۆی بنووسە هەتا بەخێر خەبەرێکی مێردەکەی پەیدا دەبێ بێتەوە ئێرە لای خۆمان... لەوێ دانیشتوە چ دەکا لە شارێکی گەورە, غەریب و بێ‌بنەماڵە؟ ئێمەش لێرە تەنیاین..."

"براکەی لەوێیە, خانم."

"باشە, تاقە برایەك چ بکـا؟ حەتمـەن ئـەویش وەدوای کاروکاسـبی دەکـەوێ ـ لێـرە دەوروبەری ئاوەدانترە ـ ئێوەن, ئاغای دوکتۆرە, منداڵەکانن... هاوینانیش دەچـینە دێ... ئێرە باشترە... وەڵلا خوا لە ژوور سـەران شـاهیدە وەك کچـێکی خۆشەویسـت جێیەکـەی دیارە, ئەو "مەیموونە"ش کە باسی مەکە, شەو نیە خەونی پێوە نەبینم..."

خەلیفە دەڵێ:"دەزانم, خانم ـ دەزانم لوتفتان هەیە, بەڵام باشە ئیدی... ئاغـا بۆخـۆی بۆچی بۆی نانووسێ؟"

"ئاغا هەموو جارێ دەنووسێ. بەڵام بە قسەی جەنابت زیاتر دەکا."

خەلیفە دەڵێ:"خانمەکان! نا, خانم, ژنان بە قسەی کەس ناکەن ـ ئەمن یەکەبارێ خـۆم تا ئێستا نەم دیوە ژنێك بە قسەی کەس بکا جگە لە خـۆی و فـاڵگرەوە ـ ئاغـا جـەنابت دیوتە؟"

بابم پێدەکەنێ, دایکم پێدەکەنێ" بابم دەڵێ:"چـیت دیـوە, جـەنابی خەلیفـە, جـارێ زوویە, رەنگە دوایە ببینین... جارێ زوویە, پەلەمان نیە, هێشتا لاویـن... تـاران دوورە, ئەگینا دەچووم, دەم بردە لای فاڵگرەوەیەك ـ پێشـتر فاڵگرەکـەم دەدی و دەم هێنایـەوە بـە دوای مووی ورچی رەشی کوردی دا, کە بەرەبەری ئێواران هەڵی پرووزێنێ و مێردەکەی لـە هەر کوێ بێ, بە بۆنەکەی بە چوارناڵی بێتەوە... حەیف رێیەکەی دوورە!"

خەلیفە دەڵێ:"ئێوە پیتان وایە فاڵگر پێی بڵێ نایەتەوە؟ ئەو کارە ناکا؟... بەهەرحاڵ دوعا دەکەم نائومێد نەبێ."

دایکم دەڵێ:"نە ئیشەڵلا نائومێد نابێ ـ تەمام بە کەرەمی خوای!"

گەرێکم چا هێناوە, خواردوومانەتەوە. خەلیفە دەڵێ:"کاکە یادۆ, لەگـەڵ دەرسـەکانت چۆنی ـ باش دەخوێنی؟ ئەمساڵ ئیمتیحانی یەکجاریتانە."

دەڵێم بەڵێ, مامۆستا لێم رازییە.

خەلیفە دەڵێ:"لە دوکتۆرم بیست کە گۆیـا دەتانـەوێ بـەهارێ تەشـریف بەرنـەوە... ئاغای چکۆڵە چ لـێدەکەن؟"

بابم دەڵێ:"هێشتا وا ساغ نەبووینەوە. ئەگەر بریار درا بە یەکجاری برۆینـەوە, ناچـار ژوورێکی بۆ دەگرم و پیرەژنێکی لە لا دادەنێم... لەوانەشە هەر ئێـرە رابگـرین, و پـاییزو زستانان بێینە شاری... بەهـەرحاڵ ئێمـەش گەیشـتووینە سـەرەوژێری تەمـەن... لێـرە دەستمان باشتر بە دەرمـان و دوکتـۆر رادەگـا, منداڵەکـەش تـەنیا نیـە... بـە رواڵـەت سەردەمی عەشیرەتی بەسەر چووە ـ بۆخۆی بخوێنێ باشترە..."

"بەڵێ, دیارە... فکری چاکە... حەیفە, وەك لـە مامۆسـتاکانیم بیسـتوە ماشـەڵڵا منداڵێکی زیرەکە. بچێتەوە دێ خەسار دەبێ. خوێندن تا ئەوەی ئێستای وەك عەوام دەڵـێن نە بەکەلکی دنیا دێ نە بە کەلکی قیامەت ـ هیچ نەبێ بـا دیپلۆمەکـەی وەرگـرێ, تـا ئەگەر ویستی بتوانێ لە جێیەك دامەزرێ... ئەگەر بە قسەی من دەکـەن, ئاغـا, ئێسـتا کە شوکور دەستتان دەڕوا, لەسەرخێران ئەگەر دیپلۆمیشی وەرگرت دەست هـەڵ نـەگرێو درێژەی بدا..."

بابم دەڵێ:"بۆخۆشم هەر نیازم وایە. جا بزانین خوا چمان بۆ دێنێتە پێش. ڕاستیەکەی ئەوەیە, جەنابی خەلیفە, ئەوەندەی لە بیرمە قەت نەبووە وەك جێی حیسـابی ـ بـەوجۆرەی دەیبیسم ـ توانیبم ژیانی خۆم بخەمە سەر حیساب و کیتاب, کە بەڵێ ئەمساڵ فلان کارە دەکەم و ساڵی دادێ فیسار کار... هەمیشـە لـە سـەرەتای کـار, لـە نێوەڕاسـتی کـاردا نایبێك, سوڵتانێك, باش چاوەشێك, قوڵەنۆکەرێك پەیدا بووەو دیزەو گۆزەکەی پێك دا داون ـ و گەڕاومەوە سەر جێی هەوەڵی! بەڵێ, ئەگەر خوا حەز بکا دەمەوێ بچێ بۆخۆی ببێتـە دوکتۆر. پووڵی تفەنگ و ئەسپ و تاژی و ئەو جۆرە یارییانە لە خوێندنەکەی خـەرج کـا, تا ئیدی هەر نەبێ وەك من "قەمچی"ی باش چاوەشی وێ نەکەوێ... ئێستا بزانین, جارێ زوویە, تا دەپازدە ساڵی دیکە خوا دەزانێ کێ زیندوویەو کێ مردوو...!"

"نا, ئاغا, ڕێیەکی دوورودرێژ نیە ـ هەتا چاولێك دەنێی تێ پەڕیوە... هەر بە فکـری هەبی باشە, مووەففەق بـن, فکرێکـی باشـە. دوارۆژی خـەڵکی وەش و هـی مـەش هـەر خوێندنە, ئەمن هەتا کوڕەکانی نوری بەگ دەبینم کە ڕۆژ تا ئێوارێ قیت و قنج لە شەقام دا دەگەڕێن و دەزبیحان دەگێڕن ناڕەحەت دەبم. ئاخر چەند هاتوچۆ دەکـەن! ئـەم هاتوچـۆو دەسحێب گێڕانە تەواو نەبوو! باشتر نەبوو چووبانە قوتابخانەیـەك خوێنـدباتان و شـت فێـر بان, و ئێوارانیش وەك خەڵکی دیکە هاتبانە شەقام پیاسەتان کردبـا! نـا, مـەبارەك بـێ, فکرێکی باشە... هەر نەبێ بە بیانووی ویشەوە بێ هێندێ جێی تازە دەبینـی... زۆر باسـی تاران و ئاوەدانییەکەی دەکەن... "

"بەڵێ, بیستوومە ـ با بزانین خوا چۆنی دێنێ... "

ΠΠΠ

دوکتۆر ئارتووش دێ" تازە دەزانین کە غەفوورئاغا و سەرتیپ ئەو هـەموو ماوەیـە لـە شار بوون و ئەمیرلەشکر تازە یەك دوو ڕۆژ لەمەوبـەر وەری گرتـوون" زۆریـش بەگـژیان دا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

چووه, گوتوویە ئێوە نەزمی ناوچەکەتان شێواندوە, و جارێ هەقتان نیە لەشار دەرکەون. دەبێ لێرە بن هەتا بۆخۆم دەستوورتان پێ دەدەم. دیارە دیارییەکانیشی لێ وەرگرتوون. عادەتەن دیاریی ڕەت ناکرێتەوە. ڕەعیەتێك کە دەچێتە مالی ئاغاو مەسەلەن هۆقە ڕۆنێکی لەگەڵ خۆی بردوە, ئاغا هەرچەندیش لێی تووڕە بێ و قسەی پیسی پێ بڵێ ڕۆنەکەی بەسەر دا ناداتەوە. داب نیە.

بەهار نیزیکە. بابم دەبێ خۆی بنوێنێ و بچێتەوە ئاوایی, و بەوان و بە هەموانیش نیشان بدا کە دەستبەسەر نەکراوە, و ئەوانن کە دەست بەسەرکراون. لەسەر ئامۆژگاریی دوکتۆر ئارتووش داوای چاوپێکەوتنی ئەمیر لەشکر دەکا "بۆ ئیزن وەرگرتن", ئیزنی چوونەوە وەردەگرێ و لەگەڵ دایکم دەچنەوە دێ. ئەمن لەگەڵ حوسێن ماومەوە, قەرارە ئەگەر کارێکم هەبێ بچمە لای دوکتۆر یان خەلیفە. کارێکم نیە, بەڵام حەوتووی جارێك دەچمە شوێنی دوکتۆرو چەند جاریش سەری کلیسا دەدەم. نامەکانی دادەئامینێش بە ڕێکو پێکی دێن, بۆخۆم دەیان خوێنمەوەو جوابەکەشیان دەنووسمەوەو بە حەمەفەرەج و جاروبار بە بارون هراند دا بۆ بابمیان دەنێرمەوە دێ. بارون هراند هەر جارێك بچێتە شاپوور یان ماکۆ سەری من دەدا تا ئەگەر کارێکم هەبوو پێی بڵێم. زاراخانمیش هەموو ڕۆژێ دێ, تا ئەگەر لیباسی چڵکنم هەبن بۆم بشوا ـ بەڵام ئەمن زەحمەتی وەبەر نانێم, جاروبار نانی نیوەڕۆ بۆ من و حوسێن دێنێ. دایکم لە دێڕا کووپە ڕۆنێکی بە دیاری بۆ ناردوون لەگەڵ چەند سەلك پەنیری تەڕ.

ПП П

سەرەنجام دڵەخورپەی ئیمتیحان دێ ـ ئیمتیحانی یەکجارییە... شەووڕۆژ خەریکم... ئیمتیحان دەدەم. ئاکامی ئەزموونەکان کۆتایی جۆزەردان دەدەنەوە. هەرچەند دەزانم وەرەقەکانم باش نووسیون خاترجەم نیم ـ و ڕۆژێك کە ئاکامەکان رادەگەیەنن ئارام و ئۆقرەم نیە. ئاکامەکانیان بەدیواری دالانەکەوە داوە... ئەی هەتا ناوی خۆم لەلیستی دەرچووەکاندا دەبینمەوە چ عەزابێك دەچێژم.

تمەنێکم پووڵی تەمر داوەو کارنامەکەمم وەرگرتۆتەوە. بڕوانامەکە دوایە دەدەن. بە تێکڕا (معدّل)ی ١٧/٥ قبووڵ بووم. کارنامەکەم لە پێش دا بە دوکتۆر و دوایە بە خەلیفە نیشان دەدەم. دوکتۆر پێم دەڵێ پاش نیوەڕۆیە بچمە پزیشکخانە کاری پێمە. خەلیفە قوتوویەك چوکلیاتم بە خەڵات دەداتێ و زۆر ئافەرینم لێ دەکا. دوای نیوەڕۆیە

دەچمە پزیشکخانە...   ئای، خودنویسی بۆ کڕیوم! چەندم ئەو خودنویسە لە پشت شووشەی دوکانەکانەوە دیوەو ئارەزووم کردوە! دوکتۆر زۆرم پیرۆزبایی لێ دەکا: " ئافەرین، (معدّل)ێکی چاکە. هەوڵ بدە هەروا بخوێنی... فەڕانسەییەکەش دەخوێنێ؟ وەدوای کەوە، بە کەڵکت دێ" دەرسەکانی دیکەشت لە بیر خۆت مەبەوە... دەتەوێ هاوینێ چ بکەی؟"

"نیازم هەیە مانگێك بچمەوە دێ، لای دایك و بابم... "

دەڵێ: "ئەگەر دەتەوێ بچیەوە زووتر بچۆوە... گەلاوێژ و خەرمانان لێرە خەریکی دەرسەکانت بە... بە ئامادەیی بڕۆ سەر پۆلی دەرس خوێندن."

هەروا دەکەم.

دەوروبەری نێوەڕاستی پووشپەڕی ١٣١٥یە. یەك دوو کتێبی ساڵی یەکەمی ناوەندی لەگەڵ خۆم دەبەمەوە دێ، لەگەڵ کتێبە فەڕانسەییەکانم. ساڵی خوێندنی دادێ عەرەبییش دەخوێنین. دەمەوێ لەو ماوەیەدا کە لەوێم لە لای ماموستا عەرەبی بخوێنم. بابم دەڵێ فکری چاکە، قسەی لەگەڵ دەکەم. بابم قسەی لەگەڵ دەکاو ئەمن دووبارە دەبمەوە قوتابیی ماموستا... بەڵام ماموستا کتێبەکانی قبووڵ نین! دەڵێ خۆ ئەمە عەرەبی نیە، ئەمە فارسیەیە! کتێبێکی زەردو پەڕپووت و لێوهەڵگەڕاوە لە مجری دەردێنێ. دەڵێ ئەمە تەسریفی زەنجانیيە، و دەست پێ دەکا لە رووی ویەوە دەرسم پێ دەڵێ و ئەمن هیچ حاڵی نابم. هەر لە هەوەڵی فعل فعلا فعلوا، ذهب ذهبا ذهبوا... و هەتا ئەو وەختەی لە لای دەخوێنم هەر لەو جێیە دەمێنمەوە. جارێك نەبێ کتێبەکەی من لێك ناکاتەوە" دەڵێ قبووڵی نیە، ئەمانە عەرەبیی جلّفن، عەرەبیی فەسیح دەبێ عەرەب بینووسێ! قیبتی دەبێ قیبتی بینووسێ ـ کە ئەمن نازانم چیە" نەیبیستبوو تا ئێستا کتێبی عەرەبی فارس بی نووسێ! نازانم چۆن بوو پرسیم، کەوایە ئەم زەنجانییە عەرەبە، زەنجان لە کوێیە؟ گوتی لە جێیەکی نیزیك "میسر"ە. و ئەمن تا ماوەیەکی زۆر پێم وا بوو زەنجان لە نیزیك قاهیرەیە، تۆمەز هەر ئەم زەنگانەی خۆمانە کە ماموستا هەڵی گرتوەو بردوویە لە پەنا ئەهرامی داناوە!*

ماموستا دەیگوت مەلاسەید شریف قوتابیی مەلاسەعدی تەفتازانی بووە، زۆر بەتوانا بووە، بە جۆرێك کە پێش ماموستای خۆی کەوتۆتەوە" هەموو رۆژێ ماموستای سوئال پێچ کردوەو ماموستاکەی نەی توانیوە وەڵامی بداتەوە...   کار دەگاتە جێیەك کە

---

* نووسەری بەڕێز نووسیویە تەسریفی جورجانی بەڵام تەسریف هی زەنجانییە، نەك جورجانی ـ وەرگێڕ ـ

مەلاسەعد کتێبەکانی دەخاتە هەمبانەوە, هەمبانـە بـەکۆڵ دا دەداو سـەری خـۆی هـەڵ دەگرێ و دەڕوا. دە ساڵی تەواو لە میسر, مەکە و مەدینە, حیجاز و عەرەبوستان دەخوێنێ کە بێتەوەو مەلا سەید شەریف بۆڕ بدا. بە کورتی سەرلەنوێ دوازدە عیلمەکـە بـاش شـی دەکاتەوە, لەگەڵ زانایان باس دەکا... و لە هەموو عیلمەکان دا دەبێتە بەحر, و دێتەوە بۆ شارەکەی ـ زەنگان. لە نیزیك شـاری لـە دوورەوە جووتیارێـك دەبینـێ کـە خـەریکی وەرد بڕینە, تینووی دەبێ, دەچێ کەمێك ئاو لە وەرزێرەکە وەرگرێ و بێخواتەوە... دەبینێ ئێ, خۆ ئەمە مەلا سەید شەریفە! "یاڵڵا مەلا سەید شـەریف!... وەزعـت چـۆنە, چـۆنی چ دەکەی!... " مەلا سەید شەریف دەڵێ:"بەخێرێیەوە, مەلا سەعد, لە کوێ بووی ـ دیـار نەبووی!" مەلا سەعد حاڵ و مەسەلەکەی بۆ دەگێڕێتەوە, کە بەڵێ, چۆتە عەرەبوسـتان و حیجاز و قاهیرەو میسر و مەکەو مەدینە, سەرلەنوێ عیلمەکانی خوێندۆتەوەو, ئێستا لـە هەموو زانستەکانی کیمیاو سیمیاو لیمیا دا تەواوەو هیچی کـەم نیـە. مەلاسەیدشـەریف مەسەلەیەکی شەرعیی لـێ دەپرسێتەوە ـ دەپرسێ ئەگەر دوو کەسی شێت سـەودایەکیان کردو کێشەیان لـێ پەیدا بوو, قازی بە چ ڕا بزانێ کە هەق بە کامیانـەو کامیـان شـێت ترە... مەلاسەعد جوابی پێ نادرێتەوە... هەمبانەکەی بەسەر شانی دا دەداتەوەو دەچـێتەوە میسر و قاهیرە وعەرەبوستان و مەکەو مەدینەو حیجاز... بەڵێ ئەم تەسریفە دانـراوی ئـەو پیاوە مەزنەیە... ئێستا فارس هاتوە تەسریفی نووسیوە!... لێرە دا دەرسەکە تەواو دەبێ!

بە بابم دەڵێم. بابم دەڵێ ئێستا بخوێنە, قەیدی نیە ـ لەوانەشە نەی زانێ, فەقیرە!...

دایکم دەڵێ:"نا, ئاغا... توخوا... گوناحە!"

بابم دەڵێ:"چ بووە, کفرم نەکردوە! باشە, نازانێ... ئەم کتێبانە تازەن ـ ئـەو کتێبـی خۆی خوێندوە, هەر ئەوی دەزانێ... هێندێك وان وەك سۆفی ڕەحیم کە ئەگـەر داسـەکەی خۆی پێ نەبێ بە داسێکی دیکە نازانێ دروێنە بکا ـ هێندێك کەس وان."

دایکم دەڵێ:"فەقیرە ئەو هەموو زەحمەتـەی کێشـا, ئەگـەر زەحمـەتی وی نەبایـە ئـەم منداڵە کوا لە "ئینتیحام" (امتحان) دەردەچوو! ڕاستیان گوتوە وەڵڵا, ئەگەر خوا تۆزێـك بەخت بدا بە بنیادەم... " و هەناسەیەك هەڵ دەکێشێ.

بابم دەڵێ:"باشە, نەی خوێندوە, شارەزا نیە, تەرتیب و قاعیدەکـەی نازانـێ. خـۆ نـەم گوتوە زەحمەتی نەکێشاوە.

دایکم دەڵێ:"چۆن نەی خوێندوە... دوازدە عیلمە... ئێستا با بڵـێین عیلمێکـی لـە بـیر چۆتەوە یان یەکێکی باش نەخوێندوە. خۆ ئەوانی دیکەی خوێندوون! هیچ نەبێ لـە لای دە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مەلایان فەقێیەتیی کردوە... بەخوا ئەگەر زەحمەتی وی نەبایە ئەم مندالە تا ئێستاش هەر لە "ئینتیحام" دا گیری کردبوو... گوناحە فەقیرە... !"

بابم سەر را دەوەشێنێ. دەڵێ:"باشە, پێت خۆشە بچوو, پێت خۆش نیە مەچوو... "

پێم خۆش نیەو ناچم, لە جیاتی ئەوە دادەنیشم دەوری فەڕانسەیییەکەم دەکەمەوە. بڕیار دەدەم لەبەر هەر دەرسێك سێ جار بنووسمەوە, جارێك دەرسەکەم بکەم بە فارسی, پاشان کتێبەکەم پێکەوە نێم و لە رووی ئەو تەرجەمەیەوە کە کردوومە, وەری بگێڕمە سەر فەڕانسەیی. هەرواش دەکەم ـ ئاکامەکەی زۆر باشە... بیست رۆژێك ئەم کارە دەکەم ـ کتێبەکەم وەك ئاو لەبەرە...

وردە وردە خەریکم خۆم ساز دەکەم بێمەوە شاری, دەمەوێ ئەو یەك مانگ و نیوە "ریاضیات"ی پۆلی حەوتەم بخوێنم و فەڕانسەیییەکەش درێژە بدەم. بابم دەڵێ سەبر کە, بەڵکوو پێکەوە بچینەوە. دایکم پێی ناخۆشە, هێشتا بە چاکی نەوەکانی نەدیوە, هێشتا بە بۆنی ماڵێ را نەهاتۆتەوە...

ماڵەکە لەبەر چاوی من کۆنتر دیارە, لەبەر چاوم وەك لەو ماوەیەدا ماڵەکە پیر بووبێ وایە. دایکم دەڵێ باشە, ماڵیش وەك بنیادەم وایە, دێ وەك بنیادەم وایە باشە, دیارە پیر دەبن" بنیادەم یان ماڵ ئەگەر پیر بوو پیرە ئیدی, ئیدی رەنگ و رووی سەردەمی جحێڵییەی نامێنێ ـ ماڵ بە شیلە سواغێك جحێڵ نابێتەوە ـ بنیادەمیش هەروایە... ئەوانە کە سووراووسپیاوی لەدەموچاوی خۆیان هەڵ دەسوون, خۆیان فریو دەدەن... جحێڵ پێویستیی بەو جۆرە شتانە نیە. بەڕێداچوونی و پێکەنینی هاوار دەکەن کە جحێڵە... خۆیان فریو دەدەن.

بابم دەڵێ:"خۆیان فریو نادەن, خەڵکی دی فریو دەدەن. بەڵام, فاتم, لە هەق دەر نەچین هێندێ کەس لەم کارەدا وەستان. دەزانن چ بکەن. لە شەقامێ سەرنجت داوە ـ شیلەسواغ کردنیش سەلیقەی دەوێ: گێچ کاریی ئێرە دەبینی لەگەڵ گێچ کاریی شاری چەندی فەرق هەیە! سووراوو سپیاوکردنیش هونەری دەوێ... ژنەئەفسەرەکانت دەدیتن... "

بابم دەرفەتی نابێ قسەکەی تەواو کاو دایکیشم دەرەتانی نابێ سەرسوڕمان دەربڕێ کە هەموومان گوێ قوڵاغ دەبین" لە حەوشەی ماڵێ دەنگی قاووقیژ دێ... بەو بەیانییە چ بووە!

بابم دەڵێ:"دیسان چ بووە! برۆ بزانە چ بووە... چ قەوماوە... رەشید لە کوێیە؟... "

هەڵ دەستم, هێشتا چاك راست نەبوومەوە کە یەکێك بە غاردان بە پلیکانان دا سەر دەکەوێ... دەی بینم" ئەو کەسەی بە پلیکانان دا دێتە سەرێ دەبینم و دەی ناسم... بەڵام

لەجێی خۆم ڕەق بووم... باوەڕ ناکەم ـ جێی باوەڕ نیە... وەك کەسێك وام کە تەرمێکی لەسەر شانی خۆی بردبێتە گۆڕستان و ناشتبێتی و هاتبێتەوە ماڵێ و کە گەیشتبێتەوە دیبێتی کە تەرمەکە ساغ و سەلیم, و بەدەماخ لە جێی جارانی دانیشتوە!...

بابم فریا نەکەوتوە لەجێی خۆی هەستێ... دادەئامین وەك گوللە بەکن من دا تێدەپەڕێو دەست دەستۆی بابم دەکا... ئەمن لە جێی خۆم حەبەساوم... چاوم لە دایکمە کە بە قەولی خۆی دوور لە گیانی ـ وەك ئایشەگێژێ پشتی بە دیوارەوە داوە, زاری پێ داپچڕاوەو تەماشای دیمەنەکە دەکا... هیچ جێی باوەڕ نیە!

هێشتا نەم زانیوە "ڕێوی" دیار نیە... دادەئامین لە بابم بۆتەوە دەستی دەستۆی دایکم کردوە... ئەمن هاتوومەوە ژوورێ... بابم هێشتا دەرفەتی نەبووە لە ڕێوی بپرسێ. دەبینم بە چاوێکی داپچڕاوەوە کە هێندەیان نەماوە لە کالانە بێنە دەرێ دەڵێ:"ئەی ئەی ئەی!" ڕێوی بە باوەشی باروون هراندەوە دەبینم و لە تەنیشتیشی پیاوێکی سیودوو ساڵە کە بەزەحمەت لە پلیکانان وەسەر دەکەوێ...

بابم دەڵێ:"هۆسپ... ئەتۆی؟... لە کوێ بووی... بۆ ئاوا!... "

کەوایە ئەمە مامە هۆسپە!

دایکم و دادەئامین دەگرین. بابم دەڵێ:"یاخوا بەخێر بێن... بەرەکەتو هێنا... بیدە بە من... بەخێر بێن... ئامین... هراند... " نازانێ روو لە کامیان کا. باوەش بۆ ڕێوی دەکاتەوە ـ بەڵام ڕێوی ماوەیەکە نەیدیوە نامۆیی دەکا... دەبینم نوشتەکەی بابەسەیی و مووروورە شینەکە کە دایکم لە سەری دابوو, هەروا بەسەر شانی کۆتە چووکەڵەکەیەوەن. وەك ترساوان ڕاوەستاوەو تەماشا دەکا... "وەرە لای بابە... غاردە, غاردە!" دادەئامین دیسان وەك ڕۆژەکانی پێشێ هانی دەدا بچێ:"گنا بابایی... گنا بابایی!" ڕێوی بە دوودڵییەوە دەچێ و لەسەر کۆشی بابم دادەنیشێ.

شلووقە, هەموومان پێکەوە قسە دەکەین... "ئەدی بۆ لەو نامەی دوایی دا نەت نووسیبوو؟... چۆن بوو... کەنگێ پەیدا بوویەوە؟ هراندت لە کوێ دیتەوە؟ ئامین, پێم نەگوتی ئەو شەیتانە بچێتە جەهەننەمیش بە سلامەتی دێتەوە دەر... !" شلووقە!

دادەئامین دەڵێ:"بابە, کوێی سلامەتە... ئێستا بۆخۆی بۆت باس دەکا... "

"ڕێویی خۆم... ڕێوییەکەی خۆم... ! بۆچی نەتان نووسیبوو... چۆن بوو ئاوا بێخەبەر هاتن... !؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم دەڵێ:"باشە, کاری چاکیان کرد هاتن... ئەمن هیچ پێم وا نەبوو... کچێ ئەگەر بزانی ماڵەکە چەند چۆل و هۆل بوو ـ دوورلەگیان, دەت گوت ماڵی تازیەدارانە..."

"پێت نەگوتم... چۆن بوو بێخەبەر هاتن؟"

مام هۆسپ دەڵێ:"راستییەکەیت دەوێ... هاتووین بۆ زەماوەند... بانگهێشتن کرابووین... "

"زەماوەندی کێ؟"

مام هۆسپ دەڵێ:"زەماوەندی خۆمان."

بابم دەڵێ:"دیسان دەستت کرد بە قسەی قۆڕ... خۆمان کێ؟ قەوم و قیلەت لێرە هەن... ئەمن نەم دیون!"

"عەرزم کردی خۆمان."

بابم دەڵێ:"هێشتا هەروەك جارانی... هێشتا نەبوویە بنیادەم... تازە بۆخۆت هیچ, خوا ئەقڵ بدا بەم منداڵە ـ ئامین, ئەوە دەڵێ چی ـ ئەمن زمانی هێندێك جانەوەران نازانم!"

دادەئامین دەڵێ:"وەڵڵا چت عەرز کەم بابە ـ لە خۆی بپرسە." و لە ژوورەکە دەچێتە دەر.

"باشە, نەت گوت هراندت لە کوێ دۆزیەوە؟... ئەم ماشێنەش ژانەسەرێکی خەراپی بۆ ئەو پیاوە دروست کردوە!... "

هراند گوتی:"ئاغا, دڵخۆشیی منیش هەر ئەمەیە."

مام هۆسپ دەڵێ:"لاقم ئۆینان دەردێنێ, ئەگینا پێم خۆش بوو بەپێیان بێم..." دەلینگی شەڵواری لاقی راستی هەڵ دەکێشێ... ئای" راست دەکا: لاقی راستیان لە قولاپەی را بڕیوەتەوە!

"چاوت لێیە قەوم و خزمەکانت چ بەڵایەکیان بەسەر هێناوم! بەڵام قەیدی نیە, دنیا زۆری بە بەرەوە ماوە ـ بە خزمەتیان دەگەم!... "

بابم دەڵێ:"ئافەرین بۆ ئەو چاوو رووەت ـ ئەتۆ ئێستاش لە رووناچی!... باشە, بۆم باس بکە... چۆن بوو, بۆ وات لێ هات ـ لە کوێ؟ ـ ئەم هەموو ماوەیە لە کام دۆزەخدەرە بووی!"

مام هۆسپ دەگێڕێتەوە کە لە ئۆرفە لە "یاری لەگەڵ بێچووە گورگان"دا بریندار بووە, بەڵام بە گوللەی بەکرێگیراوان ـ پیاوەکانی سەلیم پاشا... "با وا بێ, جارێ درەنگ نەبووە, بە خزمەتی دەگەم, ئەگەر هەتا ئێستا لە دەستی حاجۆ بە مفتێ رزگاری بووبێ... "

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاك ڕەشید دێ. لەگەڵ کاك ڕەشیدیش هەر ئەو ماچ و مووچ و بەزم و ڕەزمە دووپات دەبێتەوە. بەڵام لەگەڵ دادەئامین زۆر بە پارێز و دەست پێوەگرتن. بابم لە بارەی ڕەفتاری ئەندامانی بنەماڵەوەو ئەوە کە ئەندامی بنەماڵە لە بەرەوڕوو بوون لەگەڵ خەڵکی دیکە بەتایبەتی ژنان داو تەنانەت خزمانی نیزیکیش - دەبێ چ شتێك لەبەرچاو بگرێ زۆر توندی دەگرت... لەبەرچاوگرتنی ئەو ڕێوشوێنانە بۆ بابم حوکمی مەزهەبێکی هەبوو کە سەرپێچیلێکردنی بەهیچ جۆر ڕەوا نەبوو. بەو حاڵەش ئێستا کە مام هۆسپ لێرە بوو، دادەئامین شانی کاك ڕەشیدو کاك ڕەشید شانی دادەئامینێی ماچ کرد...

بابم گوتی:"باشە... ئامین، ڕۆڵە، ئێستا میزی ناکا؟"

"نا، بابە - گەورە بووە ئێستا - بۆخۆی فێر بووە... خۆی دیاری دەکا... "

بابم دەڵێ:"ماشەڵڵا... کەوابێ ڕێویی من گەورە بووە! باشە، ڕێوی چ فێر بووی... بڵێ! بڵێ "دودۆر" لە بیرتە؟ بەڕاست، ئامین، دوکتۆرتان نەدی؟"

"نا، بابە، لە کوێی ببینین... دوێ شەوێ هاتینەوەو ئەمڕۆ وەڕێ کەوتین... بۆخۆت هۆسپی دەناسی... ئەگەر باروون هراندی نەدیبایەوە هەر ئەو شەوە وەڕێ دەکەوت... چاك بوو باروون هراند لەوێ بوو، ئەگینا بە پێیان ملی ڕێگای دەگرت... ئەم پیاوە ئاشقی چیاو بەندەنانە... "

"باشە، ئیدی - گوتم جانەوەرە... باشە دەت گوت... لە ئۆرفە برینـدار بووی - حاجۆشت لەگەڵ بوو؟"

"بەڵێ لەوێ بوو... بەڵام لێك هەڵ بڕابووین - ژمارەمان کەم بوو، حەوت هەشت کەس پتر نەبووین - ئەوان گوردانێك بوون، لەگەڵ ژمارەیەك بەکرێگیراو... زۆر خەراپ پێوە ببووین. ئەوانی خۆمان ڕاپۆرتیان دابوو... پەنامان بۆ شاخ بردبوو، و ئەوانیش دەوریان گرتبووین... ڕێگای هەڵاتنمان نەبوو، وەك گورگێك کە بە تەڵەوە دەبێ و خۆی بە تەڵەکەدا دەدا بەڵکوو هەڵی کەنێ و لەگەڵ خۆی بەرێ، ئێمەش دەبوو لێدەین و لەو نێوە ڕێگایەك بکەینەوە.

"بە هەرجۆرێك بوو هەتا شەوێ خۆمان ڕاگرت. کە دنیا تاریك بوو، ئێمە دەستمان لە تەقە هەڵ گرت... و چەند بڕکە گوێنیمان لە چەند جێگا ئاگر تێ بەردان - بەڵام لە جێی خۆمان نەبزووتین - چونکە دەمان زانی ئەوان پێیان وایە ئەمە کەڵەکە، و ئێمە لە جێگایەکی دیکە سەر وەدەر دەنێین...

حاجۆ گوتی:"هۆسپ، ئەگەر هەر ئێستا نەتوانین کارێك بکەین دوایە پێمان ناکرێ - لە چوارلاوە خەریکن دەورەمان دەگرن... نابێ بێڵین سەنگەرمان لە دەورە لێدەن... دەبێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەر ئێستا خۆمان بە ئاو وئاگر دا دەین... پێیان وایە چووینە جێیەکی دیکە... بەلاّم ئێمە هەر لێرەوە خۆ پێدا دەدەین... ئەتۆ ئەم چوار کەسە هەڵ گرەو بەم ئاودڕەدا بڕۆ, ئەمنیش لەگەڵ سێ کەسەکەی دیکە بە بناری ئەم تەپۆلکەیە دا دەڕۆم, قەرارمان سەرچاوەی بەردەڕەش بێ... ئەگەر پێشهاتێك بوو, برینـدار بووی یان پێویستیت بە کۆمەگ هەبوو... تفەنگێك هەڵ تۆقێنە یان گوێنییەك ئاور دە ـ ئێمەش هەروا... "

لە ئاودڕەکەوە هاتم ـ لەگەڵ چوار کەسەکە... دیتم راستی بۆچووە, خەریکن خۆش خۆشە سەنگەران هەڵ دەکەنن... دەنگی باش چاوەش و ئەفسەرەکانم راست لەبەر پێی خۆمان گوێ لێ دەبوو!... ئێمە هەر ئەوەدەم دەستمان لە تەقە هەڵ گرتبوو... بەڕواڵەت باش بۆ مەسەلەکە چووبووین... فکریان بۆ جێی دیکە چووبوو... گوتم "کوڕینە هەموومان پێکەوە سێجار لەسەر یەك خێرا دەسڕێژ دەکەین... دوایە "هەرا"یەك دەکەین و لەو نێوەڕاستەوە رێی خۆمان دەکەینەوە ـ علی الله!"

سێجار لەسەریەك و تەردەست دەسڕێژمان کردو هاوارێکمان کردو ـ جا غاردە! ئاپۆ شێرۆ, ئەگەر بزانی چ بوو! هەموویان وەك ئیفلیج بووبن, هیچ چاوەڕوان نەبوون ـ ئەگەر بلێی یەك تەقەشیان لێ کردین ـ حاشا! دەرچووین ـ چۆن! هەر لەوکاتەدا لەو بەریش دەنگی تەقەو هەرا بەرز بۆوە... ئیدی زۆرمان نەمابوو بگەینە جێی مەبەست, کە دیتم کوتکێك لە گوێزینگی لاقم درا... و کەوتم... دوایە تێگەیشتم پیاوەکانی سەلیم ئاغا بوون...

"کوڕەکان هەڵیان گرتم. بێ ئاپۆ شێرۆ ناخۆش هەتا بەیانی هاتین ـ بە چ عەزابێك, هەر باسی مەکە... بەڵێ, هاتین ـ بەرەبەری بەیانی بوو کەگەیشتینە "کانی بزنە". قەرارمان ئەوێ بوو. حاجۆ منی لەگەڵ یەکێك لە کوڕەکان لە پەنا ئاوایی دانا و بۆخۆی لەگەڵ ئەوانی دیکە لە دوولاوە خۆی بە ئاوەدانی دا کرد. ماڵی زەفەرئاغای گرت و بۆ ماوەی چل و هەشت سەعات لە دێدا حکوومەتی نیزامیی راگەیاند. هیچ کەس هەقی نەبوو لەماڵێ بێتەدەر, تەنانەت بۆ مزگەوتیش... کارێکی باشیشی کرد, چونکە دوایە زانیمان کە زەفەرئاغاش کەین و بەینێکی لەگەڵ دەوڵەت هەیە... ئاپۆ شێرۆ, حاجۆ پیاوێکی سەیرە, درۆ ناکەم, پیاوی وا بە برشت, وا ئازام نەدیوە. بەدبەختییەکەی ئەوەیە کوردە. ئەگینا بەخوا هیچی لە سەردارە گەورەکانی مێژوو کەمتر نیە. لینگەی زۆر کەم پەیدا دەبێ, کە ئاوا شارەزا بێ, وا زوو بڕیار بدا و وا بە لێبڕاوی بڕیاری خۆی جێبەجێ بکاو لە وەختی خۆی دا رەحم بە کەس نەکا... پیاوێکی سەیرە, باوەڕ کە کوردستان ئەگەر

پێنج پیاوی وەك ویی هەبان نەدەکەوتە ئەم رۆژەوە ـ نازانم چۆن بوو لە شۆڕشی شێخ سەعید دا لەسەر کاریان لابرد... بەدبەختییە ئیدی... بەڵێ حکومەتی نیزامیی راگەیاند... باشیشی بۆ چووبوو ـ دەیگوت هەر ئەو هەڵە بچووکانەو ئەو کەمتەرخەمییە بچووکانە شکانی گەورەیان لێ پەیدا دەبێ... جەڕاحیان هێناو برینەکەمیان برژاندەوە... بەڵام ئێسکی گوێزینگی پێم وردوخاش ببوو... کوڕەکان بەنۆرە ئیسراحەتیان دەکردو ئێشکیان دەگرت. پاش چل وهەشت سەعات، شەوێ ئەسپێکیان گرت، بارگەیەکیان لێ هەڵ بەست ومنیان لەگەڵ تفەنگچییەك و شارەزایەك بەڕێکردو حاجۆ خۆی مایەوە... ئێستا ئیدی لە نیزیك لێواری سنوور بووین، بەڵام ئەودیوی سنووریش پڕ لەعەسکەری تورك بوو ـ فەڕانسەیییەکان هێشتا پاسگایەکیان نەبوو، لەسەر بەندەری ئەسکەندەروون و فلان وفیسار لەنێوان تورکەکان و فەڕانسەیییەکان دا ناکۆکی هەبوو...

"بەکورتی ئاوا... پاشانیش منی بردە نەخۆشخانەی دیمەشق..."

"باشە، نەدەکرا لاقەکەت نەبڕنەوە؟"

"نا ئیدی، رەش ببوو..."

"ئێستا حاجۆ چ دەکا؟ بەچی دەژی؟"

"ملکی هەیە، فەڕانسەیییەکان زۆری رێز لێ دەگرن... لەو وەختەوە کە ئەو چووە هەموو بوونە ماستی مەییو ـ هەموو باجی دەدەنێ... لەوێ پاشایەتی دەکا ـ هەقی خۆشیەتی... نۆشی گیانی بێ... بە یارمەتیی فەڕانسەیییەکان شارۆچکەیەکی دروست کردوە بەناوی "تربەسپی" هەر شیرنە بی بینی!"

بابم دەڵێ:"ئامین لەفکری نانی شەوێدا هەن؟"

دایکم دەڵێ:"ئەی... ئاغا ئەوە دووساڵە... فەقیرە سەعاتێکە هاتوە... منداڵەکان لێرەن، حەتمەن شتێکیان دروست کردوە!"

"باشە ئیدی، زارم بەئامینێ راهاتوە... بەڕاست هۆسپ، نەت گوت چۆن بوو هاتی... کەنگێ هاتی...؟"

"لە کوێ را؟"

"گوتت لە سوریەرا..."

"لە سوریەرا نەهاتم، لە فەڕانسەوە هاتم ـ لە فەڕانسەوە هاتم ـ چووبوومە فەڕانسە." دوومانگێك دەبێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"دوومانگە هاتوویە تاران ونەشت نووسیوە! بەڕاستی شێتی!"

"بەڵێ, ئاغا, ئێمە واین ـ خۆ ئێمەئاغا نیین, کە وەك جەنابت ئێشکگر و قەرەوڵمان هەبێ, لەپێشمانەوە بڕواو ڕێمان بۆ پاك بکاتەوە. ئێمە بۆخۆمان دێین... قسەی زیادیش ناکەین:"کێ لەوێیە؟" دەزانین کەسی لێ نیە, بۆخۆمان هەڵ دەستین کاری خۆمان دەکەین!"

پێ کەنیین. بابم گوتی:"ئێستا چۆن بوو پاش دوو مانگ لوتفت کردو تەشریفت هێنا!؟"

"عەرزم کردی... هاتووینە زەماوەند... پێت وایە گاڵتە دەکەم!"

دادەئامین دیسان هەستا ڕۆیشت.

وەختێك لێی کۆڵرایەوە دەرکەوت کە بەڵێ, کاتی خۆی لەچیا کەشیش دەست نەکەوتوەو مارەیی شەرعییان نەبڕیوەو ئێستا هاتوون لە ورمێ مارەیی ببڕن...

دایکم گوتی:"ئۆی, هیچ نەم دەزانی!"

بابم گوتی:"شتی وا دەبێ... لەشەرعیەمەش دا هەیە... بەڕاست, ئامین..."

"ئامین چۆتە ئەو ژوورەی دیکە لای منداڵەکان..."

"بەڕاست هۆسپ, ئەم حەیوانە وەزعیچۆنە ـ هەر ماوە؟"

"کارۆی دەڵێی؟ بەڵێ ماوە ـ لەلای ئارسەنمان داناوە ـ زۆرمان بەگوێدا خوێند ـ چاکە... هەروەك دیوتانە وایە ـ دەشەلێ ـ عەکسەکەیم بۆ هێناوی, ئارسەن بۆی ناردووی..."

"ها... ڕێوی ـ بیستم وەڕەزیی بابەت کردبوو, بەڵێ؟ لەگەڵ ئەم شێت وشوورە چۆنی؟... باشە, ئێستا لەوێ چ دەکەی ـ کاریش دەکەی؟"

"ئەی چۆن ـ خۆ ئەوێ وەك ئێرە نیە ڕاوو ڕووت نیە کەوەك جەنابت دانیشم دەست بە سمێڵان دا بێنم و بێنن لە پێشم دانێن... لەوێ دەبێ کار بکەی."

"مەسەلەن چ کارێك دەکەی؟"

"کارێك هەر دەکەم."

"چ کارێك مەسەلەن؟ لێت نایە وەك بنیادەمێکی حیسابی دانیشی کار بکەی... ها ئامین؟ ڕاست دەکا ـ کاری دەکا؟"

"بەڵێ, بابە, ڕاست دەکا, قالب سازییە دەکا... کارەکەشی بەرێکەوت باشە ـ لەگەڵ براکەم کار دەکا ـ ئەویش میکانیکە. وەزعمان خەراپ نیە."

بابم دەڵێ:"زۆر باشە... ئەی کە چەند خۆشحاڵتان کردم. ئەگەر بزانن چەندم وەڕەزیی ئەم تووتکە کردبوو...!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم دەڵێ:"ئەویەك دووحەوتووەی هەوەڵی زۆر ناخۆشمان لـێگوزەرا... ئامین باوەڕکە هەموو شەوێ خەونم بەم "مەیموون"ەوە دەدی... دەم گوت خوایە, دەبێ جارێکی دیکە ئەم منداڵە ببینمەوە!... ئێستاش بەتەواوی باوەڕ ناکەم ـ پێم وایە خەونە!"

بابم دەڵێ:" کاك هراند, زانیت بابی ئەو منداڵانە کەوشی بۆ ناردبووین؟ ئـامین, ئـەو کەوشانەی دەیان بینی ئەو ناردبوونی, بۆ دایکیشت کەوشی "مۆد"ی ناردبوو ـ لاقیدێشا بەستەزمانە" وەختێك کەوشەکەیان هێنان بە قودرەتێ خوای حەلـەمی لـێ بـڕا. ئەگـەر دیبات بەچ عیشـوەو نازێکـەوە دەڕۆیشـت... راسـت وەك ئەوکچـانەی لەشـەقامەکان دا هەڵبەز دابەز دەکەن..."

دایکم گوتی:"ئەیەڕۆ ئاغا...! یادۆ, توخوا پێم بڵێ ـ ئەمن پێیانەوە رۆیشتم!؟"

گوتم:"زۆر نا... کەمێك لەنێو ژووریدا!"

هەموو لێکرا پێکەنیین.

" بەتەوریزدا هاتن؟ منداڵەکانتان دین؟"

"بەڵێ, بابە, زۆر عەرزی سلاویان هەبوو ـ هـەمووان باسـیان کـرد کـە نامـەت بـۆ نووسیون."

"کاك هراند, دوکتۆرو خەلیفەی دەبینی؟ چۆن بوون, وەزعیان باش بوو؟"

"بەڵێ, سلاویان لـێ دەکردی..."

"سلاوگەیێن خۆش بێ... هۆسپ ئەم شەو ئەتۆ لەژووریَ خـۆت دەخـەوی... تـەختی دوکتۆر ئارتووشیش هەیە. ئەگەر کاك هراند حەزیکرد, بۆی لـێدە. یەك نەفەرییە..."

رێوی لەسەر کۆشی بابم خەوی لـێ کەوتبوو. کچ وکوڕەکەی کاك رەشید لەملاو لەولای دایکم دانیشتبوون وبە حەبەساوی تەماشایان دەکرد.

دایکم دەڵێ:"ئامین منداڵەکە خەوی لـێ کەوتوە. بیبە بی نوێنە, ماندووییە..."

بابم گوتی:"ئەم شێوە بوو بە چی ئامین...! فاتم دەڵێ هێندە مـەڵێ ئـامین ئـامین ـ ئەدی بەکێ بڵێم!؟"

گوتم:"بابە, زۆر لەمێژە نان حازرە, براژنم لەوێ چاوەڕوانە..."

"باشە, ئەدی ماتلی چین؟!؟"

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٦

پاش ناشتاخواردن بابم بە دادەئامین دەڵێ:"باشە, ئێستا هەرکوێ پێت خۆشە بچی ئازادی... برۆ بزانە. ئیدی خەبەرێك لەتورك وباش چاوەشی تورك وقولە نۆکەرە مرۆڤ دزەکان نیە... مێردەکەشت ملی بە نۆ بیوران نابرێتەوە... ماشەڵڵا چەندیشت دەوێ چاوو ڕاوت بۆ دەکا... ئێستا سەعاتێکی دیکە لێی بپرسە بەیانی چیی خواردوە دەڵێ سەروپێی بێچووە گورگ! کەسێك ناشارەزا بێ دەڵێ بۆتە "عەزەخڕیل"ی قەساب بیست و چوار سەعات بێچووە گورگان سەر دەبڕێ و کەوڵیان دەکا!" دادەئامین وهۆسپ پێدەکەنن... ڕۆڵە, هەتا لەبیرم نەچووە نانی بۆ شاگردەکەی کاك هراند بنێرە ـ بەحوسێنی یان بەکەسێکی دیکەدا... کاك هراند, قەیدی هەیە یەکێکی دیکە لەلای ماشێنەکە بێ و ئەم لاوە بێ لانی کەم خەڵکێك ببینێ... چایەك بخواتەوە... خۆ چا نانێردرێ..."

کاك ڕەشید دەڵێ:"بۆچی, بابە... "ساردوگەرم"ی من هەیە... لە ساردوگەرم دا چای بۆ دەنێرین..."

"زۆر باشە... ئەگەریش ویستی بێ یەکێك لەلای ماشێنەکە دانێن... با بەڕۆژ بێتە ئاوەدانی و شەوانە بچێتەوە لای ماشێنەکە... ئەمە حەواڵەی تۆیە ئامین... جێی دوکتۆری خاڵیە... ئەگەر دوکتۆر لێرە بایە دەم بردە دووکەڵە."

دادەئامین دەڵێ:"تا ئێستا ئەو ناوەم نەبیستبوو, بابە"

بابم ڕوونی دەکاتەوە: دووکەڵە تاڤگە "ئاوهەڵدێر"ە, ئاو لە قەدیکێوی دێتەخوارێ, بەئەندازەی دووسێ ئاش گێران و لەپەنجا شەست میترییەوە بەسەر تاتەبەردەکانی گەڵیدا هەڵدەڕژێ و بەجۆرێك پەرش و بڵاودەبێتەوە کە وەك دووکەڵ دێتە بەرچاو ـ لەدەوروبەریشی دارگوێزو داربەڕووی گەورەو ئەستوور هەن ولە هەردوو لاشی هەر دووسێ هەنگاو کانیەکە... بەهەشتێکە بۆخۆی: بابم لەوێ دوو سەکۆی دروست کردوون بۆ دانیشتن... جێیەکی زۆر جوانە. ئەگەر بای نەیە... بەڵام ئەگەر بای بێ دەبێ لە چادردا دانیشی...

مام هۆسپ دەڵێ:"ئەمنیش نەم دیوە..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم دەڵێ:"باشە, دەرفەتیان نەدەدا... خۆ ئەتۆ قەت بـۆ خۆشـی نەهاتوویـە ئێـرە ـ ئەگەر هاتووی یان راکردوو بووی یان لەراکردووان گەڕاوی, یان بە قەولی خۆت ویستووتە بچیە راوە گورگ... دەرفەتیان نەدەدا... جێی دوکتۆری خاڵی... ئەگەر لێرەبا دەچووین, بارگەو بنەشمان دەبرد, دووسێ رۆژێك لەوێ دەمباینەوە ـ فاتم و ئامینیشمان دەبـردن ـ زۆر خۆش دەگوزەرا."

هراند دەڵێ:"ئاغا, هێنانی دوکتۆر لەسەر من ـ ئێستا هاوینـە, نەخۆشیشـی نـین ـ بەیانی دەچم هەڵیدەگرم و شەوێ لێرەم... ئەگەر پێتان خۆشە!"

بابم دەڵێ:"هەروا ئاسان! قەیدی نیە بۆتۆ؟ گرفتاریت نیە؟... وادیارە ئـەتۆش خـووی هۆسپت گرتوە ـ ئاخر ئەویش هەرچی دەبێ دەڵـێ"گرنگ نیـە!" دەڵێـی بـەوێ دا مـەرۆ دەکەوی, دەڵێ گرنگ نیە... پێی دەڵێی ئەوکارە مەکە زەرەر دەکەی, دەڵێ گرنگ نیە... دەکەوی لاقت دەشکێ, گرنگ نیە... ئێستاش گرنگ نیە!؟"

مام هۆسپ دەڵێ:"نەخەیر ئێستاش گرنگ نیە, چ بووە. شاخم لـێ رواون؟"

"نا ئاغا, بەڕاستی گرنگ نیە ـ ساڵێ دەتوانم دە رۆژان هیخۆم و دۆسـتانم بم... خـۆ نابێ پیاو هەمیشە بۆ پووڵی ببێتە سەگی هاهایە ـ پاشان بۆ کێی بکەم ـ خۆمم و خـۆم! لەکۆنەوە لەدایك و بابانم بیستوە کە دەیان گوت گیان بۆ خوا, ماڵیات بۆ دەوڵەت و دڵیش بۆ هاوڕێیان..."

"بەڵێ, دەمێنێتەوە ماڵ وناموس... ئەویش پێوەندییەکی بە دەوڵەتەوە نیە... ئـەو دەبێ ماڵیاتی خۆی وەرگرێ!"

هرانـد دەڵێ:"بەهـەرحاڵ, ئـەمن لەخزمـەتتان دام, هـەروەخت بفـەرموون وەڕێ دەکەوم..."

مام هۆسپ دەڵێ:"ئەمنیش دێم..."

دادەئامین لەبنەوە مۆڕەیەکی لـێ دەکاو خۆی دەخواتەوە, بەڵام هیچ ناڵێ. مام هۆسـپ وا نیشان دەدا کەچاوی لـێ نەبووە, و چاو لەچاوی دادەئامینـێ وەردەگێـڕێ. بڕیـار دەدرێ نامەیەك بۆ دوکتۆر بنووسن وخۆی وخێزانی بانگهێشتن بکەن. هەر کەسـە شـتێك دەڵـێ, دەبێتە باسێکی گەرم. سەرەنجام بە پێشنیاری مام هۆسپ بڕیار دەدەن ـ لەراسـتیدا مـام هۆسپ بڕیار دەدا. حوکمی بەزۆر هێنان "جلب"ی بۆ دەر بکەن.

"بەپێی ئەم راگەیاندنە دوکتۆر ئـارتووش ئاوانسـیان, کـوڕی بـاوکی خـۆی, خـاوەنی شناسـنامەی ژمـارە (بۆخـۆی دەزانـێ) لەسـەریەتی بەگەیشـتنی ئـەم فەرمانـە لەگـەڵ خێزانەکەی (ناو و ژمارەی شناسـنامەی لەدەسـت دا نیـە ـ دوایـە لـە خـۆی دەپرسـین)

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەپێیان, بەجادەی شاپوور بۆ سەڵماسی جاران دا بێ و خۆی بەم دادگایە بناسێنێ و بەوەخت بگاتە دووکەڵە. ئەگەر لە جێبەجێکردنی ئەم فەرمانە سەرپێچی بکا بە خواردنی دوو هۆقە گۆشتی گوێلکی کوڕی گاجووت مەحکووم دەبێ.

تێبینی:

١ ـ ئەگەر گومان لێکراو لەرێگادا تینووی بوو هەقی هەیە ئاویکانی بخواتەوەو سزای لەسەر نیە. هاوسەری گومان لێکراو دەتوانێ ئەگەر گومان لێکراو لەبەر شەکەتی خەوی لێکەوت بەلکی دەسماڵەکەی باوەشێنی بکا.

٢ ـ هەقی بەرێوەبردنی ئەم فەرمانە تمەنێك پوولی رەواجی وڵاتی شاهەنشاهیی ئێرانە کە گومانلێکراو دەی دا بەفەرمانبەری راگەیاندنی ئەم فەرمانە هەتا چوکلیاتی بۆ منداڵەکەی پێ بکڕێ.

٣ ـ فەرمانبەرانی جێبەجێ کردن لەسەریانە ئەگەر گومان لێکراو سەرپێچییکرد, بە دەست بەستراوی بیخەنە سندووقەوەو پووڵی سندووقەکەش لەخۆی بستێنن.

ئەم حوکمە "فرجام" (استئناف) ی بۆ نیە. سەرۆکی دادگا "

بابم دەڵێ:"ئەمانە لەکوێ فێر بووی: راگەیاندن, فەرمان, فەرجام!؟"

مام هۆسپ دەڵێ:"چۆن پێم نەگوتی... ئاخر لەوێ موحاکەمەیان کردم."

"لەکوێ؟ لەسووریە؟... بۆچی؟"

"لەسەر سنوور بەزاندنی بێئیزن..."

"سەیرە...! مەحکوومیش بووی؟"

"نا, فەرانسەیییەکان لەوێ سەربازیان نەبوون, تورکانیش تینیان هێنابوو... پێویستییان پێمان هەبوو... بەڵێ, دادگا بوو... وەك هەموو دادگا رواڵەتییەکان ـ پووڵێکیشیان داینێ ـ نەخۆشخانەکەش خۆڕایی بوو..."

بابم گوتی:"راستە!"

هەموومان بەپێکەنینەوە, لای خوارەوەی فەرمانەکە ئیمزا دەکەین وقامکی پێوە دەنێین... تەنانەت منداڵەکانیش و"فەرمانبەرانی جێبەجێ کردن" دەچنە سەرگومان لێکراو. حوسێنیش دەبەن. دادەئامین را دەسپێرێ کەحەتمەن ئوتووی بێنن... دەپازدە شیشە کەبابیش بکرن...

بابم پێ دەکەنێ و سەر را دەوەشێنێ... "تازە منداڵ دەبینەوە ـ لاسای منداڵان دەکەینەوە... ئەو کارانەی بە جحێڵی دەبوو بیان کەین بە سەری پیری دەیان کەین!"

دادەئامین دەڵێ:"بابە, جاری وایە پێویستە, پیاو نابێ هەمیشەو دایم دانیشێ و خەفەتان بخوا, خۆشی وسەیرانیش بەشێکە لە ژیان, قەیدی چیە؟"

"دەزانم, کچم... بەڵام هەر کارێك بە پێی تەمەن جوانە... ئەم جۆرە کارانە زۆر جحێڵانەن ـ لەمەمانان گوزەراون!"

"نا, بابە, هیچ نەگوزەراون ـ ژیان لە هەرکوێوە بیگری ژیانە... فکر بکەوە ئەگەر خوانەکردە لەمەسەلەی باش چاوەش دا شتێکت لێ هاتبا, ژیان تەواو ببوو. ئێستا کە خوا نەی کردوەو تەواو نەبووە, دەبێ لەهەر لەحزەیەکی بەهرە وەربگری..."

"دەزانم کچم, بەم ئۆینانەی مێردەکەت پێ دەکەنم..." روو دەکاتە هراند:"کەوایە حەتمەن دوکتۆری دێنی؟"

هراند دەڵێ:"بەڵێ, ئاغا حەتمەن..."

"زۆر باشە... پاشان لەبیرتان نەچێ, کەوچك و چەنگاڵمان لە ماڵێ هەن, ئەوانیش بێنن ـ هەتا ئێوە دێنەوە ئێمەش خۆمان ساز دەکەین... رەشید, ئەتۆ هەر ئەمڕۆ ئەو دوو رەشماڵەی لەماڵێن بنێرە لەبن دارەکان هەڵیان دەن... جێیەکەی دەزانی... بڵێ ئەو دوو سەکۆیەش خاوێن بکەنەوە ـ بنێرە ئەسپەکانیش لە رەوەی بگرنەوە... بڵێ ئەسپی زۆر ئارام بێننەوە, ژنیان سوار دەبن, کارێکمان نەدەنە دەست... فاتم ئیدی دەبێ چ بکەین... ئەتۆ باشتر دەزانی..."

"ئێوە کارتان پێ نەبێ, ئاغا ـ رەشید ئەوکارانە جێبەجێ دەکا..."

"زۆر باشە."

دایکم بە دادەئامین دەڵێ:"ئامین, مێردەکەت زۆر پیاوێکی خۆش ئەخلاق و سەرودڵ زیندوویە. ئەم جۆرە پیاوانە قەت پیر نابن..."

"دایە, لەو وەختەوە لاقی وای لێ هاتوە کەمێك بەدئەخلاق بووە... بەڵام هەروەك فەرمووت دڵی هێشتا زیندوویە ـ هەمیشە دەیەوێ لەگەڵ رەفیقەکانی بێ... بەڵام تۆزێك بەدئەخلاق بووە..."

"نا, رۆڵە, فەقیرە کوێی بەدئەخلاقە... بەدئەخلاقت نەدیون!"

بابم پێدەکەنێ, کاك رەشید زەردەی دێتێ.

دایکم دەڵێ:"وایە, نەی دیوە ـ لەکوێی ببینێ بەستەزمانە!"

بابم دەڵێ:"لەکوێ؟ هەر لێرە... ئەمن لەخزمەتتان دام!"

دایکم دەڵێ:"هم!" یانی دڵی پڕە... بەڵام فایدەی چی, هەر باشترە لەدڵی خۆیدا رای گرێ!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دادەئامین قسە دێنێتە نێوقسان, دەڵێ:"دایە, زۆرم پێ خۆشە ئەو هەنارستانە ببینم لێرەوە دوورە؟"

کاك رەشید دەڵێ:"ئێمە لێرە هەنارستانمان نیە... لەکێوی رەنگە یەك دوو دارێك هەبن, بەڵام باغە هەنارێکی وامان نیە"

دایکیشم هەر دووپاتی دەکاتەوە.

"ئەدی ئەو هەنارە باشانە... بۆخۆت گوتت دایە... گوتت رەعیەتەکان چوون بۆ بابەیان هێناون!"

دایکم بە پێکەنینەوە دەڵێ:"کامە... ئا... ئەوەی ئاخری پاییزێ بوو...!" لێرەدایە کە دادەئامین تازە تێ دەگا مەسەلە چ بووەو سوور هەڵ دەگەڕێ.

دادەئامین زۆر مەشغوولە. ئاوی گەرم کردوە دەیەوێ منداڵەکان بشوا. هێشتا بەچاکی نەگەیشتۆتەجێ رێوی ومنداڵەکانی کاك رەشیدی رووت کردۆتەوە, وجلکی هەموانی شوتوەو چاوەڕوانە ئوتووی بۆ بێ. بابم راست دەکا, هێندێك ژن جۆرێکن هەر چاویان دیار بێ ماڵ رێك وپێك دەبێ. شوێنی دەست وکاریان لەسەر هەموو شتێکی ماڵێ دیارە "رووت سپی بێ, کچێ! ژن وکچی باش نیعمەتێکە!..." سەیر ئەوەیە دایکیشم بۆی لە مل دەدا:"ئەرێ وەڵڵا, ماڵەکە لەپڕ ئاوەژوو بوو... باشە ئیدی, ئەمەش بە خوادانە ـ خۆ خوا نای دا بە هەمووکەس !"

بابم دەڵێ:"نا, فاتم, منداڵ دەبێ لەماڵێ بابی فێر بێ ـ چ کچ چ کوڕ. وەختێك لە ماڵێ دیتی و کردی, ئیدی خووی پێ دەگرێ. ئێمە داب وشوێنێکی خەراپمان هەیە. لێرە کچانی وەك بنەماڵەی مەمانان هیچ کارێك ناکەن. کارەکان بەکڵفەت و نۆکەران دەسپێرن. کڵفەت کێیە؟ یەکێکە وەك دایەخەرامان ـ یەکی وەك پوورە حەلیمە. ئەمانە لە ماڵێ بابیان چ فێر بوون کەبێن لە ماڵێ تۆ دا نیشانی بدەن... ئەوجۆرە شتانە منداڵ لە ماڵێ بابی فێر دەبێ..."

دایکم دەڵێ:"دەزانم ـ هەر ئەوچەند مانگە کە ئامین لێرە بوو شیلان ومەنیج زۆریان فەرق کردبوو ـ ئەم دوایی‌یانە بۆخۆیان کراسەکانی خۆیان ئوتوو دەکرد, ئیستیکان و ژێرپیاڵەکانیان پاش شوتن بە دەسەسڕە وشك دەکردەوە..."

بابم دەڵێ:"دەباشە, ئەسڵی کار ماڵەباوانە... بۆخۆت دایکی دەزانی... هەربۆیەشە وەختیك دەیانەوێ ژنێ بۆ کوڕیان بێنن, لەپێش دا لەدایکی‌کچە دەپرسن ـ دایکی بووکێ... دایکی کێیە ـ لەراستی دا خوازبێنی لەدایکی دەکەن, چونکە منداڵ شیری دایکی دەخواو لەبن دەستی وی‌دا گەورە دەبێ... دیارە ئیدی, ژیانی مە و هی وان فەرق

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەکا... لەوێ بۆخۆت ماڵێ پینەچییەکی ئازەربایجانیت دی... لەمنداڵییەوە فێریان دەکەن..."

دادەئامین بە ئانیشکی کەفاوییەوە پەیدا دەبێ:"بابە, کراسەکەت دانێ بۆت بشۆم... کاك رەشید, ئەتۆش دای نێ... ئێستا کە دەشۆم با هەمووان بشۆم... دایە, ئەتۆ هیچت نیە... مەلافەکان هەر ئەم دووانەن؟"

بابم دەڵێ:"دوکتۆر عادەتەن نوێنی خۆی دێنێ, بەلاّم هەر بۆ تێبینی بنێرە ماڵی حەمەفەرەج ئەگەر هومایلیان هەبوو چەند میترێك بکڕە... هەرچەند پێویست بوو... زیادیش بێ زەرەری نیە. دەرزییە فەرەنگییشی هەن."

دایکم دەڵێ:"منداڵەکانت شوت؟"

"لەمێژە..." پێدەکەنێ "کوڕەکەی کاك رەشید نەیدەهێشت... وام گوێچکە راکێشا کەیفی پێ بکا ـ گزگل خان لاسای پیاوانی دەکردەوە." دووبارە پێ دەکەنێ:"ئوتووەکەش دێنن. ئەگەر ئەمن ئەو پیاوەی بناسم هەر ئەمشەو دوکتۆر وخێزانی بەراکێش راکێش دەگەیەنێتە ئێرە. دایە, باش نیە, غەریبەن, ماڵەکە دەبێ خاوێن بێ..."

ئەوشەوە هەتا نیوە شەوێ خەریك دەبێ. لیباس, سفرە, سەرەقۆری... هیچ شتێك پاش خۆی نادا, هەمووی دەشوا. شووشە پەنجەرەکانیش خاوێن دەکاتەوە... کە ئوتووەکەش دەگاتێ هەتا سەعات یەك و دووی دوانیوەشەو خەریکی ئوتوو لێدانە.

ΠΠΠ

پێش بینێیەکەی دادەئامین راست دەرچووە... شێومان خواردوە, رێوی نووستوە, بابم خەریکە وردەوردە خۆی بۆ خەوتن ئامادە دەکا. نیوەشەوە, بگرە لەنیوەشەوێش لای داوە, کە دەنگ و هەرا لەحەوشەی پەیدا دەبێ و تاوێك دواتر دەنگی قاقای پێکەنینی دوکتۆر لەسەر پلیکانان دەنگ دەداتەوە...

بابم خۆی خڕ دەکاتەوە, و لێوبەپێکەنین دەڵێ:"هەی غەزەبت لێ گیرێ پیاوە! ئەم هراندە چۆن رۆیشتوە وا زوو هاتۆتەوە!... ئامین, لەفکری نانێدا بە, رۆڵە...!" بە پێشوازی دوکتۆرەوە دەچێ:"ماشەڵڵا, چاومان روون. هاسمیك خانم... زۆر لوتفت کرد, دەبووری, دەزانم ماندووی ـ یاخوا بەخێر بێی!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم و دادەئامین لەگەڵ هاسمیك خانم یەکتر ماچ دەکەن. دایکم دەڵێ:"سەروماڵ پێشکەش... بەخێر بێی... بەخوا زوو زانیبام دەبوو گاوگەردوون بکەم... زۆر بەخێر هاتی!..."

مام هۆسپ دەڵێ:"دایەخانم, ئەمانە قسەن... زگمان دەقاڕوقووڕ کەوتوە. قسەیخۆش ناخورێ, برسیمانە."

دایکم دەڵێ:"ئەی بەسەر چاو!"

دەنگی قیڕوهۆڕی مریشکان حەوشەی پڕ کردوە, ژوورەکەش پڕ بووە لەدەنگ وهەرا. مام هۆسپ دەڵێ:"ئاخخ!"

بابم دەڵێ:"ئەمنیش ئاخخ! چا بوو هەرنەبێ جارێکم گوێ لێ بوو بڵێی ماندووم!..."

"ماندوو...! دڵی خۆت خۆش مەکە, خەراپ حاڵی بووی! راستییەکەت دەوێ بوومە رێوی. کەگوێم لەدەنگی قیڕوهۆڕی مریشکان دەبێ, جۆرێکم لێ دێ وەك ژاندرمەکان. ئەم "ئاخخ"ە کەگوتم هی ئەوەیە قوربان, ئێستا با کەبابی مریشکێ بخۆین توزێك بێینەوە سەرەخۆ..."

بابم دەڵێ:"ئامین!"

"بەڵێ, بابە..."

"رۆڵە, سووریان مەکەنەوە, بیان برژێنن..."

"بەچاوان, بابە...!"

هەموو پێکەوە قسان دەکەن, هەموو پێکەوە پێ دەکەنن... کەس گوێی لە قسەی کەس نیە. پێکەنینی دوکتۆر ژوورەکەی پڕ کردوە. ئەو بەهەرمەنی قسە دەکاو ئەم بە کوردی...

بابم دەڵێ:"ئێرە بۆتە کۆمەڵەی نەتەوەکان. کەس گوێی لەقسەی کەس نیە!"

چارەکە سەعاتێك پێ دەچێ. بۆ میوانی درەنگ وەخت پێش بینیيان کردوە, لە کانیيەرا ئاو و دۆیان هێناوەتەوە.

بابم دەڵێ:"دوکتۆر, خەلیفە چۆنە؟"

دوکتۆر دەڵێ:"خەلیفە؟ چۆن بێ باشە؟... زۆر چاکە, ملی بە نۆ بیوران نابڕێتەوە... هیچ کاری نیە ئەوە نەبێ بەناوی متفەرِك کردنەوە دەست بە سەروگوێی خەڵکی دا بێنێ...!" و قاقا پێ دەکەنێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مادام هاسمیك دەڵێ:"ئارتووش, ئێس ئینچ خوسکا وور ئاسوومن!..* ئەم پیاوە تازە منداڵ بۆتەوە!"

دادەئامین دەڵێ:"جارێ راوەستە دووسێ رۆژێك لەگەڵ ئەم "ئاغا"یەی مە بەرێدا بڕوا ئەوددەم دەی بینیەوە!" وشەی "ئاغا" لە بنیگەروویەوە دەڵێ, بە تۆزێك رقەوە."ئەوددەم دەبینی بەرۆژی رووناك بە رووت وقووتی لەنێو دێ دا سواری وڵاغ دەبێ!"

بابم دەڵێ:"هۆسپ؟ بە رێکەوت ئەمن حەزم لەوگاڵتانەیەتی ـ هەرچی هەیە ئەمەیە, ئەهلی فێڵ و تەڵەکە نیە."

دادەئامین دەڵێ:"بابە, توخوا شتی وا مەڵێ. ئەتۆ وا بڵێی ئیدی باشاری ناکرێ! حەوتووی رابردوو چووبووینە وەنەك. دێیەکی هەرمەنیيانە لەنیزیك تاران... ئاغا کەرێکی بێکورتانی دەست کەوتبوو, بۆخۆشی رووت وقووت, لە پێش چاوی ئەو هەموو ژن ومنداڵە, بەرۆژی رووناك کەرسواریی دەکرد...!"

بابم دەڵێ:"ئەمە قەیدی نیە ـ چونکە هەردووکیان رووت بوون!" هەموو پێ دەکەنن.

مام هۆسپ دەڵێ:"کارێکی بێشەرعیم نەکردوە ـ خوا کەری بۆ سواربوون دروست کردوە... ئێوە خانەکان رەعیەت سواری دەکەن, باشە, باشە رەعیەت زۆر خۆش لیباسە, یان خانمەکان کە سواری مێردەکانیان دەبن؟ پاشان ویستم منداڵەکە فێر کەم... چاك بوو باست کرد, لێرە وڵاغ زۆرە..."

دادەئامین تەماشای دەکاو پیش دەخواتەوە.

بابم دەڵێ:"خانمی دوکتۆر, ئێرە وەك ماڵی بابت تەماشا کە. چۆن ئاسوودەی وا بکە. لەمانە گەرێ, شێتن, لێیان گەرێ شێتیی خۆیان بکەن!"

مام هۆسپ دەڵێ:"وەڵڵا زرنگن. دابێکی باشتان داهێناوە اشهدبالله. لەجیاتی نان پێدان میوانی ئامۆژگاری دەکەن. فکری چاکە وەڵڵا!"

بابم دەڵێ:"زۆر بە پەلەی, زۆرت برسیيە, هەستە بۆخۆت بچۆ باوەشێن بکە... خۆ دەستیان نەبڕیوی, زمانیش ماشەڵڵا سێگەز... ئەم پیاوە بە چوار مانگی لە دایك بووە, چوون و هاتنەوەی ئەوە, و ئەمەش پرتەو بۆڵەکەی!"

"بەڵێ, راستە! بۆخۆت بە دوای میوانانت دا ناردوە ـ ئەگینا ئەمن ژانەسەرم نەبوو هێشتا نەگەیشتبوومەجێ وەرێ کەوم ـ ئەمن چووزانم ئەتۆ بە رەمز قسەم لەگەڵ دەکەی ـ خۆ ئەمن کوێخا نیم کە لەپێش چاوی ژاندرمە پێم بڵێی کاڵەکی بۆ ئاغا بێنەو بچم

---

* ئارتووش, ئەوە چ قسەیەکە دەیکەی!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خەیارچەنبەری بۆ بێنم...! گوتت بچۆو چووم...! خەراپم کرد زوو هاتمەوە! دەتەویست نەیەمەوە؟ خەیاڵت تەخت بێئاغا, نەهاتنەوە لەکاری من دا نیە..."

"بە ڕێکەوت ئەمنیش هەروام بەخێزانت گوت. بچیەکوێ لێرە باشتر... کە لاق لەسەر لاقی دانێی و شێوو نیوەڕۆی مفت بخۆی و قسەی زل زل بکەی... لەوێ ئەوەندەت بێچووەگورگ کوشتوەو لەوێ نازانم چەند ـ لەحاڵێك دا رەنگە بەهەموو عومری خۆت کەروێشکێکت نەکوشتبێ! ئێمە خەڵکێکی ساویلکەین ـ بڵێ و باوەڕت پێ دەکەین. بەڕاست چۆنە بڵێی چووی کەماڵ پاشا بکوژی, لەماڵ نەبووە... یان دایکی خۆی هاویشتۆتە سەر دەست ولاقانت! ئاخر ئەتۆ بە قسە زۆریش جوامێری!"

"ئەتۆش راست دەکەی. ئەگەر ئەمن ماڵ وژیانی خۆم وەلا نەدەناو بە هاواری هاونیشتمانەکانتانەوە نەدەچووم, ئەتۆش ئەو فەرمایشتانەت نەدەفەرموو... لەتینووان خنکاین... نەمردین ماڵە ئاغای کوردیشمان دی!"

سفرە رادەخەن و نان دادەنێن.

بابم دەڵێ:"باشە ئیدی, دڵت دامرکا؟ ئێستا دانیشە تلێتەکەت بخۆ!"

دوکتۆر یادی چەنگاڵەکەی دەکاتەوە:"حەیف! بەویان دەگوت چەنگاڵ ـ هێندیان پەلەکرد لەبیرم چوو. ئەو چەنگاڵە ورەی دەدا بە بنیادەم ـ رانەمریشکێکت هەڵ دەگرت پێت وابوو دەنکەکشمیشێکت هەڵ گرتوە... چەنگاڵ بەوە دەڵێن..." و قاقا پێدەکەنێ.

جێی دوکتۆر وخێزانی دوکتۆریان لەبەر هەیوانێ راخستوە ـ بۆخۆیان نوێنیان هێناون. دادەئامین ومام هۆسپ لە ژوورەکەی دادەئامین دەخەون. وکاك هراند و بابم وئەمن لە سەربانی دەخەوین. پێش نوستن بابم کاك رەشیدی را دەسپێرێکە بەیانی زوو بێ هەڵلاوهەنگامە بارگەو بنەکە بنێرێ ... هەر بەیانییش ئەسپەکان ئامادە بن, بە رەسوولێش دەڵێ لەبیری نەچێ هەموو رۆژێ بەوەخت نان وچای بۆ شاگردەکەی هراند بنێرێ...

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٧

بەهار هێشتا گەڵییەکەی بەجێ نەهێشتوە ـ جوانیی گەڵییەکە سەرسوڕهێنەرە ـ لـە هەردوو بەری ڕێگا داران سەریان بە بنانگوێی یـەکترەوە نـاوەو بەحەوسـەلەوە گوێیـان بـۆ قسەی یەکتر راگرتوە, و هەر تاوە ناتاوێك زۆر ئارام بە نیشانەی سەلماندن سەر رادەوەشێنن. لێرە دارێك سەرولەشی هێناوەتە پێش, دوو هەنگاو ئەولاتر یەك دوو دار کشاونەوە دواوە تا ڕێگا بۆ رێبوارێك کە لەمەوە دیار نیە, بکەنەوە... ئـەوانی دیکـە لەنـەکاو چـوونە پـال یەکەوە... هەموویان کشاونەوە تا ڕێگاکە نەگیرێ. هەموو جێیەك دەنگـی سـرتەو چـپەی لـێ دێتە بەرگوێ“ بەمەودای کەم کەم هەوا بەئاشکرا فەرق دەکا: لێرە نەرمە, دە هەنگاو دەرۆی لەپڕ فێنك دەبێ. دەچیە پێشتر تاڤگەیەکی چکۆلەیە کـە هێشـتا دەنگـی سـازگار نەبووە, و دووبارە دەچیە پێش تاڤگەیەکی دیکەیە. هەتا دەنگی ئەمەیان ون دەبێ دەنگـی ئەوی دیکەیان لەهەوا دێتە بەر گوێ ـ وەك ئێشك گران رێبوارەکان تەحویلی یەکتر دەدەن. لێرە گابەردێك چارشێوە تاریکەکەی دەخۆیەوە پێچاوە, و دارەکانی لـەخۆی کۆکردوونـەوەو وەك دایکەگەورە چیرۆکیان بۆ دەگێڕێتەوە, لەوێ گابەردێکی دیکە دەڵێی دایەگەورەیـەکی قەڵەوە کە هەتا قەراخ ڕێگا وەدوای نەوە بزۆزەکانی کەوتوە, بـەڵام لەبـەر قورسـایی خـۆی نەیتوانیوە لە ڕێگا بپەڕێتەوە.

"هوو, هوو, هوو" ئەمە باڵندەیەکی باڵ گەورەیە کە باڵەکانی وەك پانکەیەکی میچی کە لەبەر کۆنی شەق ولەق بووبێ بەزەحمەت هـەوای بـەم لاولادا دەبـا... چـەند هـەنگاو پێشتر دەڕوا "وڕڕڕڕ!" باڵندەیەکی وردیلەیە کە خەبەری هاتنی هۆردوو بـڵاو دەکاتـەوە... دارکوتکە بە دەندووکی لە دەزگاکەی دەداو بە"مۆرس" خەبەری گەیشتنی هـۆردوو بـەڕێ دەکا... و لەدوورەوە گوێگرێك دەڵێ:"کووکوو, کووکوو!"...

هەتاو هەڵ کشیوە, قۆرت وپێچی ڕێگاکە زیاتر بوون, ڕێیەکی بەردەڵانە, هەورازە. بابم دەڵێ:"وشیار بن ـ دەستەجڵەوەکان ماوێنە سەر ملی ئەسپەکان نەوەکا سەرسم بدەن!" بـە کاك رەشیدی گوتوە لەخانمی دوکتۆری نیزیك بێ و لێی وریا بێ...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەوا فێنك بووە... لەدوورەوە دووكەڵێكی تەنك دێتە بەرچاو, لەگەڵ ئەو تنۆكە ئاوانە كەلەهەوادا مەلە دەكەن. بەملیۆن تنۆكە ئاوی بریقەدارو رەنگاورەنگ. هەتا زیاتر دەڕۆین و هەتاو پتر هەڵ دەكشێ هەوا فێنك تر ودووكەڵ خەستتر دەبێ ـ بەرە بەرە تنۆكە ئاوەكان لەسەر نێوچاوانمان هەست پێ دەكەین...

ئەمە "دووكەڵە"یە... ئەمن تا ئەو دەم نەم دیبوو... ناكرێ راستەوخۆ لێی نیزیك ببیەوە... دەبێ دەوری بدەینەوە. كاك رەشید هەی لە ئەسپەكەی دەكاو لە پێشەوە دەڕوا... بابم دێتە نیزیك خێزانی دوكتۆر... رەشماڵەكانیان هەڵ داوە... لەپشت سەكۆیەكان... دوو سەكۆ, یان بەقەولی بابم دوو سەففە كەحەوت هەشت میتر لێك دوورن... و لە پشتەوەشی, داربەڕوو وگوێزو هەرمێ وكێویلەی پڕ لك وپۆپ و پڕگەڵا... لەنێو تنۆكە ئاوەكانەوە كێوەكەی ئەوبەر وەك تابلۆیەكی زیندوو دێتە بەرچاو, پڕ لە لەرزین و بزوین. دەڵێی پەردەیەكی تۆڕە كە بە شنەی با دەشەكێتەوە...

دوكتۆر واقی وڕماوە... سەدان كۆلكەزێڕینە لەنێو تنۆكە ئاوەكان دا دروست بوون... دەڵێ:"هاسمیك, پیاو سەری دەگێژەوە دێ لەو هەموو جوانیەیە!" وەڵامێك وەر ناگرێتەوە, ئاوڕ دەداتەوە... بابم لەپەنا خۆی دەبینێ ـ مادام هاسمیك لەگەڵ دادەئامین لە چادری ژنانە, خەریكن خۆیان دەگۆڕن... دوكتۆر دەڵێ:"ئاغا, جێیەكی لەرادەبەدەر جوانە... ئەدی بۆ زووتر باست نەكرد! خەڵك لە چواردەوری دنیاوە وەڕێ دەكەون دەچنە سویس... بەخودا ئێرە هەزار جار لەوێ جوانترە... ئەمن بۆخۆم دیومە, سویس حەدی چیە... زۆر جوانە!..."

مام هۆسپ هەر دەگاتە جێ و خۆی رووت دەكاتەوەو خەریكە "رێوی"یش رووت دەكاتەوە.

بابم بانگ دەكا:"هۆسپ, بۆخۆت هەر ناماقوڵیەك دەكەی بیكە... بەڵام ئاوەكە ساردە, منداڵەكە نەخۆش دەبێ..."

مام هۆسپ دەڵێ:"ئاپۆ, لە ئێستاوە دەبێ فێر بێ!"

"پیاوی باش, ئەو نایەوێ وەك تۆ بیبێتە چەتە... قسە ببیسە ـ نەخۆش دەبێ! بۆخۆت بەدەرەك, بەڵام منداڵەكە نەخۆش دەبێ!" و بانگ دەكا:"ئامین!"

"بەڵێ, بابە!"

"مەیەڵە ئەم منداڵە بەرێتە نێو ئەو ئاوە ـ نەخۆش دەبێ... ئەم پیاوە تێناگا..."

"دادەئامین بە غاردان دێ, منداڵەكە دەڕفێنێ و دەی با ـ هێندێ شتیش دەڵێ كە ئەمن حاڵی نابم. بابم دەڵێ, "باشە, جا ئێستا بۆخۆت هەر ناماقووڵیەك دەكەی بیكە...

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بەڵام ئەگەر لەمن دەپرسی ماوەیەك راوەستە ئارەقت لێ بسڕێتەوە... ئەمە بەفراوە گاڵتەی پێ ناکرێ!"

تابلۆیەکی سەیرە, زەینی پڕ کردوە ـ پیاو قسەیەکی نیە لە بەرامبەر ئەو هەموو قسەیەی سروشت دا بیکا, هەر دەبێ دانیشێ تەماشا بکاو دووبارە تەماشا بکاو بێدەنگ بێ. لەوجۆرە وەختانەدا پیاو نازانێ هەست بەچی دەکا... هەست دەکا هیچی کەم نیە, و لە"مەرکەز" نیزیکە... کام مەرکەز؟ نازانێ, بەڵام دەزانێ هەر ئەوەکە نازانێ مەرکەزەو ئێستاش کە لەم مەرکەزە نیزیك بۆتەوە دەبێ کارێك بکا... بەڵام نازانێ چ کارێك! هەست دەکەی خۆتت ـ کە لەمێژ بوو لێت ون ببوو ـ دیوەتەوەو گەیشتوویەوەو خۆت و خۆتی‌و خۆت... و کەمایەسیت نیە.

دەنگی ئاوهەڵدێر دۆڵ و گەڵێو چیاو هەموو جێیەکی پڕ کردوە. هیچ بۆشاییەکی لە زەین دا نەهێشتوە... و وەك هەموو دەنگێکی سروشت نەك هەر جاڕز ناکا, بەڵکوو ئارامییش دێنێ. پیاو وا هەست دەکا "تویژ"ی ئازاری هەزاران ساڵەی هاویشتوەو لەشی سووك بووە... سەرم دەگێژەوە دەچێ...

ئەسپەکانیان لەبن داران بەستوونەوە, بابم دەڵێ:"ڕێوی هۆوە چیە؟"

ڕێوی دەڵێ:"هاپوو!"

"هاپوو... ئەمە کوێی هاپوویە, سەگباب! ئەمە ئەسپە... ئەسپ ـ بڵێ ئەسپ!"

ڕێوی دەڵێ:"ئەپـث" سینەکەی بە پسکی وشین دەر دەبڕێ. بابم دەڵێ:"ئەی بارەقەڵڵا... ئەپـث..."

کاك رەشید وحوسێن تفەنگیان لەگەڵ خۆیان هێناون... چەك, بوونی خەراپ نیە... هەرچەند, چەك پێ‌بوون وەبیر پیاوی دێنێتەوە لەکوێیەو لەچ وەزعێك دایە, و چ پێشهاتێکی لەوانەیە بۆ بێتە پێش. دانیشتووین, چایان هێناوە کە بابم ئاوڕ دەداتەوە, و بە ڕێوی دەڵێ:"ڕێوی, ڕێوی, ڕێوی!" و بە قامك ئاماژە دەکا.

شینە ڕێوییەکە, کلك ئەستوور کە بێترس نیزیك بۆتەوە. مام هۆسپ پڕ دەداتە تفەنگی کاك رەشید, ژنەکان خۆیان خڕ دەکەنەوە... بابم دەست لە سەر لوولەی تفەنگەکە دادەنێ و دەڵێ:"نا, هۆسپ... نا! لێرە قەدەغەیە! چاوت لێیە حەیوانەکە هاتۆتە پێشەوە, ئەوە چونکە سێ‌چوار ساڵە قەدەغەم کردوە, هیچ کەس هەقی نیە لێرە راو بکا... ئاخر مانای نیە... حەیوانێکی وا جوان چ گوناحێکی کردوە!..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

خێزانی دوکتۆری دەڵێ:"ڕاست دەفەرمووی, ئاغا؟ چەند کاری چاکت کـردوە...! ئـەم خەڵکە جۆرێکن... حەیوانی فەقیر چیی‌کردوە کە دەتانەوێ بی‌کوژن... وەڵڵا کاری چاکت کردوە, ئاغا!"

دوکتـۆر دەڵێ:"کـارێکی زۆر باشـت کـردوە ـ بریـا هـەموان چـاویان لـە جـەنابت کردبایـە... و قانوونێکیـان دەرکردایـە... ئەمانـە زینـەتی سروشـتن... حـەیف نیـە باڵندەیەکی وا جوان بکوژی!"

بابم دەڵێ:"بەڵێ, سێ‌چوار ساڵێکە قەدەغەم کردوە, هـەم ڕاوم قەدەغـە کـردوە, هـەم داربڕین... تەنیا هەقی ئەوەیان هەیـە سـەرتوولەکەیان لـێ بـدەن بۆخـۆراکی زسـتانی ئاژەڵەکانیان... خوویەکی سەیریان گرتوە, ئەم خەڵکە هەرکە حەیوانێکیان دی, بەخۆیان نیە دەست دەدەنە بەرد یـان تفـەنگ ـ دەڵێـی دوژمنایـەتی‌یان لەگـەڵ حـەیوانی فـەقیر هەیە... ئێستا لەبەر دەنگی ئاوهەڵدێرەکە گوێمان لـێ نیە, ئەگینا لێرەوار پڕە لەدەنگی پەلەوەر ـ بەتایبەتی بەیانان... لەو خوارە کانی‌یەکی ئاوی گەرمیشمان هەیە, کە دەڵێن ئاوەکەی بۆ لاق ئێشە و ئەو جۆرە شتانە باشە..."

دوکتۆر دەڵێ:"وەڵڵا هەموو شتێك لێرە هەیە: ئـاوی زۆرە, دارەکـانی جـوانن... ئـەم هەموو کۆلکەزێڕینەیە ـ بەخەونیش نەم دەدی... چـلەی هاوینێیـە, بـەڵام ڕەنگـی داران دەڵێی پیرۆزەیە ـ هەر وا بزانە هەوەڵی بەهارێیە. ئـەمن هـەر ئەوەنـدە دەتـوانم بڵـێم کـە شتێکی نائاسایی‌یە..."

بابم دەڵێ:"دوکتۆر, لەگەڵ خانم بچنە سـەر ئـاوە گەرمەکـە... ڕەشـید, ئـەتۆش لـە دەرفەتێك دا دایکت و ئامینێ بەرە ـ دەڵێن بۆ لاقئێشە سوودی هەیە... سمۆران دەبینـی چەند بەئاسانی دێن و دەچن... ئەگەر یەك دوو ڕۆژان کارت پێیان نەبێ دێنـە پێشـێ... کلۆ قەندت لەدەست وەر دەگرن... زۆر زوو ڕام دەبن. ڕێوی... وەرە... ئەم کلۆ قەندە بەرە بۆ پشی! دەی بینی, پشی!... ئێستا... شتێك کەحەتمەن سـەرنجت ڕادەکێشـێ... بـەری بەیانی, پێش تاوهەڵات لەسەر ئەولووتکە ڕەشەوە کە دەی بینن... ئاگری و هەرمەنستان بە جوانی دیارن... هۆسپ ئـەتۆ دەتـوانی وەسـەر کـەوی بـۆ وێ...؟ بەشـێکی ڕێیەکـە دەتوانی بە سواری بچی..."

"بۆ ناتوانم؟ ـ سبەینێ لەگەڵ دوکتۆر دەچین."

خێزانی دوکتۆر و دادەئامینیش دەڵێن دەچین" جارێ لەگەڵ کاك ڕەشـید و دادەئامینـێ دەچن کانیی ئاوە گەرمەکە بدۆزنەوە.

هەموان هاواریان لێ‌بڵند بووە, هەموان برسیینە. مەڕەکەیان کوشتۆتەوەو کەوڵیان کردوەو بە دارێوە هەڵیان واسیوە. ئاگر کراوەتەوە. دادەئامین شیشەکانی لەسەر سینی داناون ـ چاوەڕوانین ئاورەکە دامرێ.

مام هۆسپ بە پەلەیە:"ئارمێن, ئەم نیوڕۆژە بوو بە چی...!"

دادەئامین بە پێکەنینەوە دەڵێ:"هەی نەوست دە بەری پێت کەوێ, نەوسن!"

بابم دەڵێ:"ها, چیت گوت!"

دادەئامین پێ دەکەنێ:"بابە, ئەو پیاوە حیسانی شێت دەکا!"

دوکتۆر دەڵێ:"ئارمێن, بەرەبەرە ئەمنیش دەنگم دەر دێ... نەوسی منیش دەبەری پێم بکەوێ!؟ ئاخر ئێرە هەمووی ئوکسیژنی ساغە, پیاو زوو برسی دەبێ..." لێکدا لێکداش پەلامار دەباتە سەر ماست و ڕۆنەکەرەو هەنگوینەکە...

هەر کەبابە دەی بەین و هەڵیداوێن و دەی خۆن.

بابم دەڵێ:"هادوکتۆر, چۆنە ـ ئێستاش کەبابی نەخۆم؟"

دوکتۆر هەر بەدەم خواردنەوە دەڵێ:"بۆ ناخۆی؟... بخۆ, نۆشی گیانت بێ... ئەوەی گوتوویە مەخۆ, پەرژین بێ, زۆر گەوج بووە...!" و قاقا پێ‌دەکەنێ. "لێرە ئیدی ناکرێ کەبابی نەخۆی... بخۆ, نۆشی گیانت بێ... هەتا دەتوانی بخۆ ـ ئەتۆ لەجێ‌دا دەبوو دێیەکە لێرە دروست بکەی...!"

بابم دەڵێ:"نا, ئێرە جێی دێ نیە ـ باشە کە جێیەکەی لەبار نیە, ئەگینا خەڵك بەدوو ڕۆژان پیسیان دەکرد... ئەوە دوورە بۆیە وا ماوە..."

"بەڵێ, وایە... دەترسم گرفتارییەکت بۆ دروست کەم..."

بابم دەڵێ:"چۆن؟"

دوکتۆر دەڵێ:"دیارە ڕاپۆرت دەدەن, ئەگەر تا ئێستاش نەیان دابێ... بۆیە باشترە بۆخۆم بیلێم ـ حەتمەن دەپرسێ ئەو دووسێ ڕۆژە لەکوێ بووی, دەبێ بۆی باس بکەم... ئەگەر بۆشی باس بکەم, کەیفی دەچێتێ بێ‌و ئەتۆ ناچاری بانگهێشتنی بکەی وخەرجت بۆ دروست بێ. دیارە پێی‌دەڵێم ماشێنی بۆ ناچێ... ناپیاوە پیریشە... بەلام وەسەر خۆی نایەنێ و بەوجۆرەی کەئەو لە"عەمەلیات"ەکانی دەگێڕێتەوە هەموو ڕۆژێ دووسێ ئەسپان دەوەستێنێ, و وەك بزنەکێوی لەم شاخەوە باز دەداتە ئەوشاخە... دەترسم هەوای هاتن لە سەری بدا..."

بابم دەڵێ:"مەسەلێكی كوردی هەیە, دەڵێ نابێ بە پێش پیاوی گەورەو بە پاش ئێستر دا تێپەڕی" بەڵام جاری وایە پیاو ناچارە... قەیدی چیە؟ بەماشێن دێتە ئەوجێگایە كە ئێوە هاتن... و ئەسپی بۆ دەنێرمە كن ماشێنەكە...

"ماشێنی وی هەتا وێ دەرناچێ... و بەخۆشییەوە چونكە ئەمیرلەشكریشە سواری ماشێنی باری نابێ... بەكەسری شانی دەزانێ... دەی ترسێنم..."

ئیستیكانە چایەك دەخۆینەوەو هەتا ئێوارە درەنگانێك ئیسراحەت دەكەین, ئێوارێ هەڵدەستین, جەرگ ودڵ وگورچیلەی مەڕەكە دەخۆین و بڵاوەی لێدەكەین, هەركەسە بۆخۆی بە تەنیا روو دەكاتە لایەك.

بابم راست دەكا:"ئێواران تاڤگە سام وجوانییەكی تایبەتی پەیدا دەكا: پیاوی نوقمی خۆی دەكا. دانیشتووین, هەر كەس چۆتەوە پاڵ خۆی... نیزیكەی نیوسەعاتێكە كەس متەقی لێوەنایە. دوكتۆر دەڵێ:"ئەمن باسی خۆم دەكەم, بیر لە هیچ ناكەمەوە, بەڵام ئاسوودەم, گیانم پڕە, لە بیری هیچ شتێك و هیچ جێیەك دا نیم... هیچ كەمایەسیم نیە, دەتوانم چەندین رۆژ ئاوا دانیشم و چاو لەو تابلۆ سەیر و سەمەرەیە بكەم, قەت ئیسراحەتی وا تەواوم نەكردوە ـ ئەو هەمووو هەراو هەنگامەو چۆڕەچۆڕە... و ئەم هەمووو ئارامی و ئاسوودەیی دەمارە!"

ئەمە هەستی هەمووانە... ژنەكان دانیشتوون, بێدەنگ ـ مەلافەكانیان دەخۆوە پێچاوە... مانگ هەڵاتوە... لەنتەریان هێناوە...

دوكتۆر دەڵێ:"مانگەشەوەكە بەسە... جوانە... كاك رەشید, بڵێ لەنتەرەكە لابەن... حەیف نیە!"

دایكم چووە لەگەرماوەكە خۆی شوتوە... دەڵێ دەست ولاقی سووكتر بوون. خێزانی دوكتۆری دەڵێ ئەویش سبەینێ لەگەڵ دادەئامینێ دەچێ...

بابم دەڵێ:"دوكتۆر, ئەتۆش بچۆ كانییەكە ببینە ـ ئاخر ئەتۆ دوكتۆری ـ بڕۆ بزانە چۆنە...!"

مام هۆسپ دەڵێ:"باشە, دوكتۆرە ـ نەشی بینێ دەزانێ! ئەتۆ پێت وایە ئەو دەرمانانەی دەیان دا بە نەخۆشەكانی, دەناسێ؟ بە خودا نایان ناسێ. هێندێ شتیان هەروا فێر كردوون, وەك تووتی دووپاتیان دەكەنەوەو پووڵی لە خەڵكی دەستێنن ـ ئەتۆ بڵێی هەست بە لێدانی دڵ بكەن ـ حاشا! چاوێك لە سەعاتەكەی دەكا... یانیها بەخۆڕایی نیە, بە سانیە حیسابی دەكا! ـ نەختێك تەماشا پێش خۆی دەكا لەگۆترە ـ دوایە دەرەجەكە دووسێ جار رادەوەشێنێ, توند, و دە زاری نەخۆشەكەی رادەكا... تاوێك فكر دەكاتەوە ـ

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمجار دەریدێنێتەوە, بڕۆیەك هەڵ دەتەكێنێ, زۆر زانایانە دەفەرموێ "ئم!" هەر وا بەحاڵو باڵ بەپێكەنینەوە سەرێك دەلەقێنێ... یانیها خەریك بوو, وەزعەكە شپرزە بێ بەڵام باش بوو زوو هات... هێشتا دەكرێ چارێكی بكرێ! پاشان "دوێ شەوێ چیت خواردوە؟" ـ "كەمێك نان وپەنیر..." ئم ـ ئەمجار لە بنی گەروویەوە... یانی دەم زانی... "سبەی شەوێ نان وماستی بخۆ!" ژنەكان لە پێكەنینێ هەموو چاویان پڕ بوون لەئاو. ئەتۆ پێت وایە ئەمانە شتێك دەزانن؟ ئەمن گرەوت لەگەڵ دەكەم, لەسەر هەرچی دەڵێی ـ دەچم پزیشكخانەكەی بەڕێوە دەبەم, زۆر لەخۆی باشتر. ئەتۆ ئەمانە ناناسی... ئەمانە قۆڵبڕن. دەستی چەتەو دزی وەك وەشیان لە پشتەوە بەستوە!"

ژنەكان قاقا پێ دەكەنن, بابم دەڵێ:"ئەرێ وەڵڵا ـ دەست خۆش!"

دوكتۆر دەڵێ:"لە بیرت چوو, گێژە... هێشتا فێری نەبووی, زەرەبینت لەبیر چوو ـ هەتا زەرەبینیان بۆ دانەنێی و دڵ و ریخۆڵەیان نەبینی مریشك وفرووجت بۆ نایەنن... پاشان شەمامەكە!" و قاقا پێدەكەنێ.

بابم دەڵێ:"شانسمان هەبوو كە شەماڵە, پریشكە ئاوەكان ئەزیەتمان ناكەن..." كەس هیچ ناڵێ" هەموو پەیتا پەیتا داوای چای دەكەن و هەمووان برسییانە. داستانی نیوەڕۆیە دووپات دەبێتەوە... ئەوەندە شتی جوان و شیاوی تەماشا هەیەكە رێوی ئاگای لەبابم نیە... ماندوویە, لەسەر كۆشێ دایكی دانیشتوەو چۆتە فكرو خەیاڵەوە.

هەردوو سەكۆیەكە بەرینن. دوور لە دارەكان نوێنان رادەخەن. دوكتۆروخێزانی لەسەر سەكۆیەك, دادەئامین و مام هۆسپ لەسەر سەكۆیەك و بابم ودایكم و هراندو كاك رەشیدو ئەمنیش لەپشتی چادرەكان...

بەیانی زوو بە دەنگی كەوان وەخەبەر دێم. بابیشم بەخەبەرە, هێشتا خۆر دەرنەكەوتوە, بەڵام لێرەوار وەخەبەر هاتوە, پڕە لە قاووقیژی باڵندە. چاوم لە دادەئامینێیە, مندالْ بە باوەشەوە ـ زۆر بەسپایی نیزیك دەبێتەوە. مندالەكەی كەخەوتوە لەپەنا دایكم دادەنێ, لێفەكەی بەسەر هەڵدەكێشێ, چپەیەك لەگەڵ دایكم دەكاو دەڕوا. گوێم لەدەنگی بابم دەبێ:"رەشید, ئەتۆش لەگەڵیان بچۆ ـ رەنگە هۆسپ پێویستیی بە یارمەتی هەبێ... پێویست نیە تفەنگی بەری..."

"بابە, دەڵێن لەوێ ورچیان دیوە..."

"بەوكەری بەیانیێیە هەمووجانەوەرێك دەچێتەوە هێلانەكەی... كەیفی‌خۆتە ـ حەز دەكەی پێت بێ بیبە." و تەنیشتاوتەنیشت دەكا.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لەگەڵ دەنگی کەوان خەوم لـێدەکەوێتەوە, تاوێك دواتر لەخەو رادەپـەڕم ـ هـەوا زۆر فێنکە...

چاوان هەڵ دەگلۆفم, بە تەکانێك لە بن لێفە دێمەدەر, شـەڵوارەکەم دەپـێ دەکـەم... وەدوایان دەکەوم.

هەموو جێیەك شینکەیە, هەموو جێیەك دارودرەخت, بۆنی جەنگەڵ, شەونم, و دەنگی قاووقیژی پەلەوەر... دەگەینە "شاخەڕەش". سەر دەکەوین ـ کاك رەشید وکاك هرانـد بـە نۆرە بن پیلی مـام هۆسـپ دەگـرن... و وردەوردە سـەر دەکـەوین... سـەرەنجام دەگەینـە لووتکەی شاخی...

لەدوور ـ دوور دوور, لووتکـەی ئـاگری وەك دایـە گەورەیـەك کـە خـۆی دەچارشـێوە بەپینەوپەڕۆیەکەیەوە پێچابێ, دیارە ـ لەو سەرەوە دانیشتوە, خەمگین, نارەحەت ـ دەڵێـی وەك دایکم لاق ئێشەی گرتـوە. دواتـر کـە لەنیزیکـەوە دیـتم تێگەیشـتم زۆر سـەیر وەك دەماوەند دەچێ, دەڵێی سێوێکن لەتت کردوون, دەڵێی دوو برای لفانـەن... کـێ دەزانـێ, لەوانەشە لەجێ دا جمك بووبن و لە ئاکامی گەڕانی رۆژگاردا لێك جیا بووبنەوە.

دادەنیشین, مام هۆسپ لەپڕ تێهەڵ دەکاتە گۆرانیيەکی هەرمەنیکەزۆر لە حـەیرانی کوردی دوور نیە ـ و هەموو غەم و ئازاری میللەتەکەی دەخۆیـدا جێکردۆتـەوە. ژنـەکان دەگرین ـ نازانم لەخۆشیيان یـان لەغوربـەتیيان. پـاش وی دادەئـامین تێهـەڵ دەکـا... دەنگێکی شیرنی هەیە... ئەی کە, چ ئازارێك, چ رەنجێك و چ غەمێکی غەریبایەتی لـەم دەنگەدا هەیە! هەمووومان دەگریین... نازانم ئەمن بۆ...! باشە, ئێستا دەڵێم کـاك رەشـید لەوێ بووە, کوشت و کوشتاری دیوە, تۆپ باران و بۆمبارانی دیوە, مردنی هاوسەنگەرانی نیزیکی دیوە کە دەستیان بە دەرمان ودوکتۆرو تەنانەت بـە نـان و ئـاویش رانەگەیشـتوەو دنیایەك ئاواتیان لەگەڵ خۆیان بردۆتە بن گڵ... بەڵام ئەمن وحوسێن بـۆ؟ نـازانم, بـەڵام دەگریم... ناتوانم بڵێم لەخوت و خۆڕایی. رەنگە بۆ دادەئامینێ بگریم کە بابی لـەداوێنی ئەو کێوەیەو ئاگای لە چارەنووسی نیە... لەوانەشە ئەم غەمە میراتێـك بێکـە لـەباب و باپیرانەوە پشت بە پشت هاتووە گەیشتۆتە من و ئێستا سەری هەڵ داوەتەوە... نـازانم... هەر ئەوەندە دەزانم کە ئازاری خەڵکی دیکە هەست پێ دەکەم... وەك بـابم دەڵـێ بنیـادەم کیسەڵ نیە کە بە ئازاری خەڵکی دیکە نارەحەت نەبێ.

مام هۆسپ دەڵێ:"رەشید... لەبیرتە چەندمان لەو بەفرە خواردوە... لەو پەڵە گـەورە خاڵ خاڵە؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

کاك رەشید دەڵێ:"ئەو رۆژە لەوێ بوو کە کورەکان تەیارەکەی تورکانیان پێکا ـ لەبیرتە؟"

"ئەو رەزاشا نامەردە, ئەگەر ئەو نامەردییەی نەکردایە... حەیف, دەرفەتی چاك بوو...!" دوایە سەرێك هەڵ دەتەکێنێو دەڵێ:"نارەحەت مەبە, ئەمن قەولت پێ دەدەم کە ئەمن وتۆ دیسان بە چاوی خۆمان تورکیە دەبینین کە وا تەرس وگووی تێکەڵ دەبێ بۆخۆشی نەزانێ چۆنی بخوا! بەڵام حەیفێك وسەد مخابن کە ئەوەدەم حاجۆیەك نیە ـ حەیف! پیاوانی وەك حاجۆ هەر بەسەد ساڵ جارێك هەڵ دەکەون... ئاخ, شکان کاوێژەکەشی هەر بەژانە... با برۆین!"

هەتاو بڵند بووە, دەرۆین ـ بەچاوی بەفرمێسکەوە وەرێ دەکەوین... پێش هاتنەوە بۆ دواجار چاو لە لووتکەی ئاگری دەکەین... دێینەوە, هەمووومان بەدەم یەکترەوە پێ دەکەنین. پێدەکەنین و سەر دادەخەین,کە ئەوانی دیکە فرمێسکەکانمان نەبینن. خێزانی دوکتۆر هێشتا زۆر زۆر دەگری وچاو لەچاوی ئەوانی دیکە ناکا. ئێمەش خۆ لە چاولێکردنی دەپارێزین... کاك هراند دەڵێ:"ئەمن دایکم مرد ئەوەندە نەگریام... نازانم بۆچی... بەراست بۆچی گریاین؟"

دوکتۆر دەڵێ:"لە هاسمیکێ بپرسە کە ئێستاش هەر هۆن هۆن دەگری...!" مادام هاسمیك بەچاوی فرمێسکاوییەوە پێ دەکەنێ.

دێینەوە... تازە سەرەتای داستانە. لەو کۆلکەزێرینانە, لەو تابلۆ رەنگاورەنگانە, لەو هەموو جموجۆڵە... ئەو تنۆکە رەنگاورەنگانە جار بەجار رەنگ و جێگایان دەگۆرێ... قیامەتێکە...!

دادەنیشین... وەك بنیادەمی قاتی لێدراو قاوڵتیی دەخۆین... پیاوەکان پاروو لە دەستی یەکتر دەرفێنن... خێزانی دوکتۆری دەڵێ:"دایەخانم, لەهەموو عومرم دا بەقەد ئەم شەوو رۆژە نەژیاوم!"

دوکتۆر دەڵێ:"هاسمیك بڵێ بەعومری خۆم ئەوەندەم نەخواردوە...!"

دایکم دەڵێ:"نۆشی گیانتان بێ... ئیشەڵڵا سەد ساڵ هەردووکتان لەسێبەری یەکتردا لەگەڵ منداڵی ساڵح وسەلیم پێکەوە بژین, هیوادارم بەکەرەمێ خوای...!"

مام هۆسپ دەڵێ:"ئاغا, لەبرسان مردین... شتێکمان بدەنێ بخۆین... پووڵەکەیمان لێ بستێنن!"

بابم دەڵێ:"هەی ورگت درێ هەی...!"

دوکتۆر دەڵێ:"ئاغا, خۆت تووش کرد, ئیدی هەموو ساڵێ سەرودڵت دەگرین..."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دایکم دەڵێ:"نا, ئاغای دوکتۆر سەرودڵگرتنی چی, هەموو ساڵێ لەگەڵ هاسمیك خانم وەرن... ئەمن لەسایەی سەری جەنابتانەوە ئەمڕۆ حەلەمم لێ نیە... خۆشحاڵ دەبین بێن بەخوا..."

بابم دەڵێ:"دوکتۆر, دووڕۆژ وسێ رۆژ بەکەلك نایە... دەبێ بێن مانگێك, لانیکەم پازدە رۆژ وەمێنن. ئەگەر لێرەش وەڕەز بوون دیسان جێگای جوانی دیکەمان هەن. دەچینە "پۆلەکانی".

دوکتۆر دەڵێ:"پۆلەکانی!؟"

بابم دەڵێ:"هۆ لەولایە..." بە دەست ئاماژە بۆ لای رۆژهەڵات دەکا... "چیایەکە... هەردووسێ هەنگاو دەڕۆی کانیەکی لێیە... سەیر ئەوەیە کە لێرە کانییەکی جنووب بەشیماڵە, دوو هەنگاو ئەولاتر کانیەکی دیکەی شیمال بەجنووبە... ئەوانەی بەرەو جنووب دەڕۆن ئاوەکەیان زۆر سازگارو زولاڵە ـ مستێك دەخۆیەوە دەڵێی دەرمانت خواردوە پاش نیو سەعات برسیتە. زۆر لێرەوار نیە وەك ئێرە... نەك ئەوە کە دارودرەختی نەبێ, هەیەتی ـ بەڵام وا نا... هەوایەکەی زۆر ساغە..."

دوکتۆر دەڵێ:"ئێرە کە قیامەتە... ئاغا, ئەمە بەدبەختیی وڵاتەکەمانە, ئەگینا ئەمە خۆی سامانێکە ـ ئەگەر لەوڵاتێکی حیسابی بایە هەر ساڵەی چەندملیۆن فڕانکی دەخستە خەزێنەی وڵاتەوە!"

بابم دەڵێ:"نا, نامەوێ... هەر ئاوا باشترە... چیە ئاغا هۆسپ, تەشریفت چوویە پاڵ خۆتەوە!... دەنگت لەبەر بڕا... چووی ئاگریت دی, کەوتیەوە بیری خۆشگوزەرانیەکانی دەورانی جحێڵیت!... ئامین, رۆڵە, مەیەڵە بەم بەیانیە زووە ئەم منداڵە ئەوەندە هەرمێکێویلە بخوا..." گوێزو هەرمێ و ئاڵوباڵوو و هەرمێ کێویلەیان لێکردوونەوەو هێناویانن.*

مام هۆسپ دەڵێ:"ئاپۆ, یادی هەموو شتێك... ئەوانەی رۆیشتوون, ئەوانەی ماون... ئەوانەی دوور خراونەوە, یادی بێئەخلاقیی دەوڵەتەکان وگەلانی پێگەیشتوو, داوای لێبووردن لەخانمەکان دەکەم, یادی قەحبەیی دەسەڵاتە گەورەکان... و یادی دایە مەعسوومە..."

"دایە مەعسوومە کێیە ـ نەم بیستبوو!..."

---

* ئەو میوانە هەموویان لەو فەسڵەدا پێناگەن. بەتایبەتی گوێز. بەڵام لەئەسڵەکەدا هەبوون وەروا کرانەکوردی. ـ وەرگێڕ ـ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئەو پیرەژنە بێکارەیە ـ کۆمەڵەی نەتەوەکان!..."

بابم دەڵێ:"وەڵڵا راست دەکەی!... باشە ئیدی, زۆر بیر لەوشتانە مەکەوە, کورم... بەخۆڕایی مووی سەری خۆت سپی مەکە... بۆخۆشمان پیاوی پیاو و حیسابی نیین... بەداخەوە ژیان ئەمەیە!"

ئەو رۆژەش نیوەڕۆ و شێو دیسان وەك قاتیلێدراوان دەخۆین" وە سبەینێ بەیانیڕا دیسان ژنەکان و پیاوەکان دەچنە شاخەڕەش... سێرۆژان دەمێنینەوە, بەیانیی رۆژی چوارەم هەر بەم شێوەیە کە هاتبووین دەگەڕێینەوە. دوکتۆرو خێزانی وکاك هراند هەر لەبەر دەرگا ماڵ ئاوایی دەخوازن... بەڵام بابم قبووڵ ناکا ـ هەموومان ـ جگە لەدایکم ـ بەسواری بەرێیان دەکەین.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٨

مام هۆسپ وەك بلبل بەفەڕانسەیی قسەدەكا. هەمیشە لەگەڵ من بەفەڕانسەیی دەدوێ... لەپێش دا بەزەحمەتە, وشەكان باش وەر ناگرم. بەڵام وردەوردە كەگوێم رادێ, وەرێ دەكەوم. ئێستا ئیدی بەچاكی كەوتوومە سەر گەڕ. لەم مانگە دا بەقەدەر دەساڵان فێر بووم. ئێستا زۆر بەئاسانی بەڕەی خۆم لەئاو دەردێنم.

پازدەی خەرمانانە ـ لە شارین" خۆمان ساز دەكەین ـ خۆ سازكردن!؟ بەڵێ, هەم مارە برین و زەماوەندمان لە پێشە وهەم سەفەر. هەر بەڕاستی دەیانەوێ مارەیی ببڕن, هەروا بە گاڵتە خەریكم وەڕێ دەكەوم! بۆكوێ بەخێر؟ تاران!

"ئەم منداڵە لێرە دادەنێی چ بكا؟ بۆخۆت هەمیشە لێرە نی. ناتوانی لێرە بی... بۆخۆت فێری وێ بووی, دایەش فێری ئەم قەوەزە نیە, ئەو لەوەتی چاوی كراوەتەوە چیاو دەرو دەشتی دیوە... دەوروبەری پڕ بووە... لێرە تەنیایە ـ چەند لەگەڵ زاراخانم دانیشێ بە كوردی ئەحواڵی بپرسێ و بەتوركی وەڵام وەرگرێتەوە! پووڵی خەرج دەكەی, ئاسوودەییشت نیە... هیچ كامیان. هەر ئەم پووڵەی بۆ بنێرە تارانێ ـ ئێمە لەوێین, لەگەڵ مە دەژی..."

دادە ئامین دەڵێ:"راست دەكا, بابە. هاوینان یان ئێمە دێینە ئێرە, یان ئێوە دێنەوێ... بەڕاست خەراپ نیە ـ دنیایەكی تازەش دەبینن... باشە دووسێ ساڵی دیكەش لێرە ما... دوایە چی؟ ئاخرەكەی هەر دەبێ بچێتە جێیەك وەدوا خوێندنەكەی بكەوێ ـ جا چ باشتر لەئێستاوە فێری شوێنی گەورەتر بێ... لەوێ هەموو جۆرە كەرەسەیەك هەیە, هەم ماموستاكانی باشن, هەم بنیادەم دەستی بە هەموو شتێك رادەگا... ئێمەش تەنیا نابین ـ ئاخر بابە, ئێستا ئەمنیش وەك قەرەجان ئاوارەم ـ نە لەم بەرم نەلەوبەر" لە هیچ كوێ ئۆقرە ناگرم: لەگەڵ هەرمەنیيانم دڵم بۆ كوردان لێ دەدا, لەگەڵ كوردانم دڵم بۆ هەرمەنیيان دەچێ. ئاوارەم, تێماوم... وەك هۆسپ. ئەم فەقیرەش كەس نازانێ چ كارەیە. شەوێ خەون بە ئاگرییەوە دەبینێ, رۆژێ خەونی سووریە... رەنگە باوەڕ نەكەی, بابە,

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شەوانە لەخەودا هەر لەگەڵ حاجۆ باس وخواسیەتی... هۆسپ زۆر تەنیایە... باوەڕ کە, جارجار بەزەییم پێی دا دێ..."

مام هۆسپ دەڵێ:"وازی لێ بێنە ئارمێن... ئەمن لەگەڵ خۆمی دەبەم دەمەوێ بزانم ئەمە چ دەکا! ئەو وەختە رۆیشت کە ئەو ئاغا بوو, و ئێمە دەمان گوت بەڵێ قوربان... ئێستا نەخەیر قوربان! "مەیبە" ـ "دەیبەم" دەمەوێ بزانم چ دەکا!"

بابم دەڵێ:"فاتم, ئەتۆ دەڵێی چی؟ ئەتۆش قسەیەکی تێدا بکە... چۆنە بێنێرین لەسەرخێران لەوێ بخوێنێ؟ هۆسپ راست دەکا. لێرە هەم پوولْ خەرج دەکەین هەم ئاسوودەییمان نیە... بەتەنێ بێ جۆرێك ناڕەحەتە, بە تەنیا نەبێ ئێمە جۆرێکی دیکە ناڕەحەتین... وەسیلە هەیە, تەلگراف هەیە, هیچ فەرق ناکا, لێرەولەوێ" تەنیا فەرقی هەیەتی ئەوەیە کە لەوێ وەسیلە پترەو فکرمان ئاسوودەترە" دەزانین ئامین وهۆسپ لەوێن, فکرمان ئاسوودەیە... ها, دەڵێی چی؟"

دایکم دەڵێ:"وەڵڵا بڵێم چی ئاغا... تۆزێك خەراپ فێر بووە. دەترسم ئامینێ ئەزیەت کا, ئەم فەقیرەش منداڵی چووکەڵەی هەیە, تەنیا باڵە..."

دادەئامین دەڵێ:"نا دایە, ئەتۆ بیر لەتەنیابالّیی من مەکەوە ـ هۆسپ لەماڵێ بەقەد سێکەسان کار دەکا. پاشان یادۆ کاری چیە کە دەست وپێی من بگرێ یان نەگرێ. هیچ بەدخوویییەکیشم لەوماوەیەدا لە یادۆ نەدیوە... ماشەڵڵا زۆریش منداڵێکی ئارام و بەئەدەب و رێك وپێکە. خوا بکا هەتا سەر وابێ... منداڵی خەڵکی دیکەت نەدیوە..."

دایکم دەڵێ:"بەیانان تۆزێك درەنگ لەجێی دێتەدەر... منداڵی چکۆڵەی ماڵێ بووە, بابی کەمێك رووی داوەتێ..."

مام هۆسپ دەڵێ:"ئای, تێگەیشتم دایە! ئەمە کارێکی نیە ـ مەمکە فەرەنگییەکەی لەگەڵ خۆمان بۆ دەبەین... لەنێو کەل وپەلەکەی خە بۆی دەبەین. پەڕۆکانیشی ئامین دەیان شوا... ئەم ژنانەش بەراستی بوونەوەرێکی سەیروسەمەرەن. لەهیچ بیانوو دا دەتاشن! حەتمەن شەوانەش ماشەڵڵای لێ بێ لەخەوێدا دەبزوێ... اللهاکبر!"

دایکم پێ دەکەنێ, دەڵێ:"ئەتۆ ئەقڵی دروست وحیسابیت نیە, ئەتۆ قسان مەکە. ئەمن لەگەڵ ئامینێ قسە دەکەم."

مام هۆسپ دەڵێ:"بەڕێکەوت ئەمنیش هەر لەگەڵ ئامینێ قسە دەکەم "خەڵکی دیکە"ش ئەگەر حەزیان کرد گوێیان لێ بێ!"

پێدەکەنین.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"ئامین, لێرە دەتەوێ ئەم منداڵە لەبن دەستت دانێی کە بە سلامەتی سەر لەهێلکە دەربێنێ؟ دەترسی ئەگەر بچێتە تاران, خوانەکردە, زمانم لاڵ بۆخۆی ببێتە بنیادەم و شاخی لە شاخی خەڵکی دیکە چووکتر بێ!؟"

هەموومان پێ دەکەنین. دایکم دەڵێ:"ئەی خەجاڵەتی دنیاوقیامەتان بی, پیاوە! یەعنی ئێمە لێرە بنیادەم نیین, کە تازە دەیەوێ بچێتە تاران ببێتە بنیادەم! دەك خەجاڵەتی دنیاو قیامەتان بی پیاوە!"

مام هۆسپ دەڵێ:"ئامین, ئەدی چ ژانەسەرێکت هەیە؟ ئێستا باشە, با قسەی تۆ بێ, بنیادەمە ـ بەڵام خەراپە بێتە وێ پتر ببێتە بنیادەم؟ دنیا گۆڕاوە, ئامین ـ ئێوەی پیروپاتاڵ هی دنیای رابردوون! ئەم منداڵە دەبێ لەدنیایەکی دیکە دا بژی, ئامین!..."

دایکم دەڵێ:"زۆر باشە, ئێستا ئەتۆ بوویە بنیادەم, ئێمە بووینە پیروپاتاڵ... زۆر باشە...!"

بابم دەڵێ:"ئەم قسەیەی راستە, فاتم. هەرچەند ئەقڵی تەواو نیە, بەڵام جاروبار بەرێکەوت قسەیەکی حیسابیی لەدەم دەر دەچێ ـ ئەم قسەیەی راستە. دنیای مە رابردوە, ئەم منداڵە دەبێ لەدنیای خۆیدا بژی... ئێستا با بزانین یادۆ بۆخۆی دەڵێ چی..."

مام هۆسپ دەڵێ:"هیچ... چیی هەیە بلێ, ئامین!" بابم پێدەکەنێ. "هیچ... بێتە تاران, تێرتێر کچ وکوڕی جوان ببینێ, پاشان شتێکیش بە دەستی وەرگرێ و بەدزییەوە بۆ دایك و بابی بنووسێ لێرە شامیکەبابی دەدەن, سینەمای هەیە, تیئاتری هەیە, شاری فەرەنگی هەیە, هەستن وەرنە تاران جێیەکی خەراپ نیە... چیی هەیە بلێ, ئامین!؟"

دادەئامین پێدەکەنێ و دەڵێ:"یادۆ, باشە, ئەتۆش قسەیەك بکە!"

ئەمن بلێم چی... زۆرم پێ خۆشە بچمە تاران. بەخەونیش نەم دەدی کە رۆژێك دەرفەتی وام بۆ رێکەوێ... بۆ من ئارەزوویەکە... بەڵام دایکم جۆرێکم چاو لێدەکا کە زگم پێی دەسووتێ. دەڵێم:"باشە... ئەوێ مامۆستاکانی باشترن ئیدی..."

مام هۆسپ دەڵێ:"بەڵێ, شامیکەبابیش دەدەن, ئامین!... سینەماو شاری فەرەنگیش هەیە... چاو لەو قسەیە! ئەتۆش قسەیەك بکە! قسەی چ بکا؟ کام منداڵە سەفەری پێخۆش نەبێ, ئامین؟ منداڵ لەتەمەنێك دایە حەز دەکا چەندی بکرێ دەوروبەری خۆی ببینێ و بناسێ...!"

بڕیار دەدرێ بچم. بابم دەڵێ:"باشە, ئێستا دەبێ چ بکەین جەناب؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مام هۆسپ دەڵێ:"کارێك نیە بیکەی, ئامین ـ کارنامەی هەیە, لە قوتابخانەکەشی گەواهی‌یەك وەردەگرێ ـ دەستێکی دیکەش کوت و شەڵواری دەوێ... لەگەڵ یەك دوو دەست کراس و ژێر شەڵوار... ئەمانە دەکرێ لە تارانیش بکڕین. پاشان بەکاڵەو پێتاوەوە دەکەوێتەڕێ و ساڵێکی دیکە وەك بنیادەمێکی حیسابی بەکەوش ولیباسی قۆزەوە دێتەوەو بەمن و تۆ پێ دەکەنێ! ئامین ئەمن قەولت پێ دەدەم ساڵێکی دیکە کە دێتەوە بەماچ و مووچی دایکی دڵی پێك دا دێ!"

دایکم خۆی تووڕە نیشان دەدا:"بەسە ئیدی, مێشکی سەرت بردین! ..."

ПППП

ڕێوشوێنی مارەبڕینی مام هۆسپ و دادەئامینە... جوانکاریان بردۆتە ماڵی دوکتۆر دادەئامینێ برازێنێتەوە. قەرارە کراسی زەماوەندی مادام هاسمیکی لەبەر بکا" دوکتۆرو خێزانی برازاواو خوشکی بووکێن... تەشریفاتێکی سەرنج ڕاکێشە.

لەگەڵ بابم ودایکم ومام هۆسپ چووینە کلیسا. قەرارە بابم نەخشی باب یاری بکا. پێیان گوتوە هەر کە بووك گەیشتە جێ بابم بچێتە پێشەوە قۆڵی بگرێ و لەنیوەی ڕێگادا, پێش ئەوەی بگاتە ڕووبەڕووی خەلیفە, تەحویلی مام هۆسپی بدا ـ لەجیاتی بابی دادەئامین, و پاشان لەگەڵ دایکم ـ لەجیاتی باب و دایکی دادەئامین ومام هۆسپ ـ بچنە پێش میحراب, وکاتێك خەلیفە پرسی:"کێ ئەم ژنە بەمێرد دەدا؟" بابم بڵێ:"ئەمن دەی‌دەم!"

بابم بەمام هۆسپ دەڵێ:"پیاوی باش, ئەتۆ هەموو کارەکانت ئاوان... تۆسقاڵێك ئەقڵو شعوورت نیە!"

مام هۆسپ دەڵێ:"بۆچی ئاغا, چیمان کردوە ـ بەئەسپی ئاغامان گوتوە بارگین!؟ دووبارە ئێمە خەتابار بووین!"

"چت کردوە؟ چما ئەتۆ نەت دەزانی ئەمن ئاغام... ئەمن ئەگەر ببمە هەرمەنییش نابمە هەرمەنی‌یەکی ساکار. دەبوو کڵاوی دووفاقە وەك کڵاوی خەلیفەم بۆ ئامادە بکەی لەگەڵ عەبایەکی گوڵدۆزی کراو و زنجیری باش و بەزم وبیسات. هەروا حازر نیم وەك تۆی سواڵکەر ببمە هەرمەنی ـ کە نە دنیام هەبێ نەقیامەت...!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مام هۆسپ دەڵێ:"بەچاوان ئاغا, بۆ جارێکی دی... ئەم جارە ببوورە ـ پێکەوە دایك و کچێك دەخوازین ـ دایکەکە بۆمن وکچەکە بۆ جەنابت..."

دایکم دەڵێ:"ئەی رووزەردی دنیاو قیامەتان بی, رۆڵە! بەخوا حەیفە بۆ ئامینێ... بە قەد کێوێك زێڕو جەواهێرات قیمەتیەتی... راست دەکەی وەڵڵا, ئـەم ژنانـە وەك بۆخـۆت دەڵێی, سەیر و سەمەرەن... ئەگینا یەکی وەك تۆ چیی هەیە کەژن ئاشقی بێ ـ ئـەویش ژنێکی وەك ئامینێ... لەکۆنەوە گوتوویانە بزنی گڕوێ لە سەرچـاوەی نـەبێ ناخواتـەوە, سێوی سوور بۆ دەستی سەقەت!..."

"دایە, ئەمن چت پێ بڵێم! ئەتۆ هێشتا دەست ولاقان لێك جیا ناکەیەوەو فەرمایشـتی حەکیمانەش دەفەرمووی. ئەمن کوا دەستم سەقەتە... ئەگەر گوتبات لاق دیسـان شـتێك بوو!..."

دایکم دەڵێ:"خەفەت مەخۆ, رۆڵە... "مقدّر" بووە... هەر چاکە شوکور سـلامـەتیەو سێبەرت لەسەر ژن و منداڵت ماوە. خۆ دزیەو حیزیت نەکردوە کەوەك هێندێکان سەرشۆڕ بی... مقدّر بووە, خوا ویستوویە... حەتمەن مەسڵەحەت بووە..."

"بەڵێ:"ئەگەر نۆرەی مە هات دەبێتە باسی مەسـڵەحەت... ملـی "ئاغـا"ش بـەنۆ بیوران نابڕێتەوە!"

"ئەی خوا بڵێم چت لـێ بکا! زمان زمان نیە, دریشـوکەی ماریـیە... چـاکە ئـەم زمانەت هەیە, دەنا لە برسان دەمردی... شوانی وگاوانییشیان پێ نەدەدای..."

ΠΠΠ

بێدەنگی دەکەوێتە سەر کلیسا, هەموو چلچـراکانیان هـەڵ کـردوون, دەنگـی ئـۆرگ لەوپەڕی خۆی دایە. سروودخوێنەکان دەست پێ دەکەن ـ بووك گەیشتۆتە دەرکـی کلیسـا. بابم ئۆقرەی لـێهەڵ گیراوە... مام هۆسپ دەڵێ:"ئاپۆ, خەریکن دێن ـ ئێمـە هـەر لێـرە رادەوەستین, زوو نەجاتت دەدەین..." بابم دووسێ هەنگاوێك بۆ لای دەرگا دەچێ, دوکتـۆر کە بەو قەدوقەوارە, و بەو شاپۆیەو بەو ریشەکۆرپەیەو بەو یەخە بێکراواتـەوە دەی بینـێ, لە قاقای پێکەنینێ دەدا... دادەئامین وخێزانی دوکتـۆری پێکـەنین گرتـوونی. دادەئـامین رەنگی پەڕیوە... سەیر ئەوەیە بابیشم رەنگی بزرکاوە... رێوی بەباوەشی کاك هراندووەیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بابم قۆڵی دادەئامینێ دەگرێ, نێوچاوانی ماچ دەکا, بە دابی خۆمان (چەند تاجێکی جوانە!) دووسێ هەنگاو دەڕواو دەی داتە دەستی هۆسپ, ودەڵێ:"بڕۆ, کەمێك ئاقڵ بە ـ عەیبە ئیدی گەورە بووی!" و هەموومان پێکەوە بەرەو میحراب وەڕێ دەکەوین...

خەلیفە هاتوە ـ تەشریفاتێکی جوان وهەر لەوکاتەدا بەسامە... خەلیفە هێندێ شت دەڵێ و سەرەنجام دەگاتە ئەو جێیە کە "کێ ئەم ژنە بەمێرد دەدا؟" و رادەوەستێ, بۆ جوابەکە. ئەمن لەبابم دوور کەوتوومەوە, بابم لە دنیای خۆیدایە, لەبیری چۆتەوە. خەلیفە چەندجار روو بە بابم چەنەگە دەبزێوێ... بەڵام بابم سامی رێوشوێنەکە گرتوویەتی... ئاخرەکەی خەلیفە بە فارسی دەڵێ:"ئاغا لەگەڵ تۆمە!" بابم دەڵێ:"بەڵێ, جەناب گوێم لێتە!" دوکتۆر وەختە لەبەر پێکەنین بتەقێ. خەلیفە تاوێك چاو لە بابم دەکا. سەرەنجام بابم وەبیری دێتەوەو دەڵێ:"عەرزم کردی ئەمن دەی دەم!" خەلیفەش پێکەنینی هاتوە. دیسان هێندێ شت دەڵێ. دوایە "شەربەتی پیرۆز" بۆ بووك وزاوایان دێنن, هەریەکەی قومێك دەخۆنەوە ـ ئەمجار ئەڵقە دەگۆڕنەوە... سروود خوێنەکان دەست دەکەنەوە بە سروود خوێندنەوەو ئۆرگ لێ دەدرێ... هەرکە مارەبڕین تەواو دەبێ دادەئامین ومام هۆسپ دەست دەستۆی بابم و دایکم دەکەن... ژنەکان هەموو دەگرین... دایکم ملوانکەیەك کە بابم وەك دیاریی زەماوەند بۆ دادەئامینێی کڕیوە, دەکاتە ملی ـ و ماوەیەك دەست دە گیرەکەی وەر دەدا... و دووبارە ماچی دەکا. دادەئامین ومام هۆسپ دەچن دەفتەرەکە ئیمزا دەکەن... و بەرەو ماڵی دوکتۆر دەکەوینەڕێ. لەوێ میوانداری لەمیوانەکان دەکەین...

پیاڵەکان بەخۆشی بووك وزاوا هەڵ دێنن. دەزانن کە بابم مەشرووبی ناخواتەوە. ئاوی میوەیان بۆ هێناوە. دوایە دیارییەکانی زەماوەند دەدەن بە بووك و زاوا... دەست دەکرێ بەقسان ـ بابم لەدوکتۆری دەپرسێ:"ئەرێ خەلیفە دەیگوت چی ـ زۆری قسە کرد...!"

دوکتۆر دەڵێ:"هەر لەوقسانەی هەمیشە, کە بەکراسی سپییەوە دەچیە ماڵێ مێردی, دەبێ بەکفنی سپییەوە بێیە دەرێ" ئیفلیج بوون, شەل بوون, کوێر بوون, شێت بوون دەبێ ئاگاتان لە یەکتر بێ ـ بەکورتی, ئەوەکە هەتا رۆژی قیامەت لەستۆی یەکتر پەستێوراون...! گوتی:"بەدبەخت, ئەتۆ کەهەڵاتبووی هاتنەوەت لە چ بوو ئیدی!" و قاقا پێدەکەنێ:"راستیش دەکا ئاغا. دەڵێن دووشت ئەگەر رۆیشتن ئیدی نایەنەوە ـ یەکیان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

عومری رابردوویەو یەکیان باڵندەیەکە کە لە داوێ بەر بووبێ. بەڵام ئەمن پێم وایە سێ شت: ئەو مێردەش کە لەدەستی ژنەکەی دەرباز بووبێ!" و دووبارە قاقا پێدەکەنێ.

بابم گوتی:"وەڵڵا ئەمن لەجیاتی ئامینێ بام دەم گوت ئاغا ئەمن هەموو ئەمانەم کردوە ـ شێت بووە, شەلە, گێلیشە... هەموو ئەمانەم کردوە, ئەوی راست بێ ئیدی ماندوو بووم, و ئێستا لەسەر ئیزنی جەنابت لەخزمەت مەرەخەس دەبم ـ و لەکلیسا دەهاتمە دەرێ..." هەموومان پێدەکەنین.

دوکتۆر دەڵێ:"ئاغا, زۆر خۆش دەبوو ئەگەر ئەو وەختی خەلیفە گوتی:"ئاغا لەگەڵ تۆمە!" بت گوتایە "ئەمن عەرزێکم نیە" باشترین خزمەتت بە هەردووکیان دەکرد... باوەڕ کە ـ زۆر خۆش دەبوو. ئەمن خۆم بۆ پێکەنینێکی حیسابی ساز کردبوو ـ هێندەی نەمابوو بیتەقێنم!"

بابم گوتی:"لەبیرم چووبوو, هەرچەند فەقیرە دووسێجار چاو و بڕۆی لێ هەڵ تەکاندم... نەم دیبوو, چ بکەم!... ئەو مارەبڕینەی وەش وەك دادگای دیوانی شەڕ دەچێ ـ پیاو سەری لێ دەشێوێ!"

"بەڵێ, وا دیارە زۆر تامەزرۆی قسەکانی بووی کە فەرمووت گوێم لێتە جەناب! زۆر جوان بوو!" و دیسان پێکەنین.

دادەئامین گوتی:"مارەبڕینەکەمانت پێ جوان بوو, بابە؟"

"ئەدی, زۆر جوان بوو, رۆڵە, ئەمەم بۆ دوکتۆری باس دەکرد."

دوکتۆر گوتی:"بەڵام قۆناخی جێبەجێکردنی حوکمی دیوانی شەڕ جوانترە, ئاغا!" و قاقای پێکەنین.

خانمی دوکتۆری گوتی:"ئارتووش, باروون هراند لەگەڵ تۆیەتی..."

دوکتۆر گوتی:"بەڵێ, گوێم لێتانە!" و دیسان پێکەنین... پێکەنینەکەیکردو دوایە رووی کردە مام هۆسپ گوتی:"ئێستا بۆ مانگی هەنگوین دەچیەکوێ؟ وەرە بچینە دووکەڵە ـ ئاغای رۆستەمی هەڵ دەگرین و بەسپایی هەڵ دێین ـ خۆ خەلیفەش رای سپارد... ئاغا, موافیقی؟"

بابم گوتی:"حاڵی نەبووم, دوکتۆر."

"کەوایەگوێت لەمن نەبوو!" و دووبارە قاقای پێکەنین.

ئەو شەوە تادرەنگ دانیشتن, قسەیان کردو پێکەنین. پاش نیوەشەوێ بوو کە لەگەڵ بووك و زاوا ودوکتۆر وخێزانی وهراند سواری دروشکە بووین, چەرخێکمان بەنێو شاریدا

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

لـێدا, هەتا قەراخ چۆمی چووین, پیاسەیەکمان لە لێواری چۆمیکرد, و چووینەوە ماڵێ. دوکتۆر وخێزانیو هراند هەتا بەردەرکی ماڵێ لەگەڵمان هـاتن... رۆیشـتن... لەسـەری کۆڵانێ دروشکەکەیان راگرت...

بابم گوتی:"بچۆ بزانە رەنگە کارێکیان هەبێ...!"

دوکتۆر بانگی کرد:"ئاغا, عەرزم کردی ئەمن دەی دەم!" و لەقاقای پێکەنینێی دا.

بابم گوتی:"حاڵی نەبووم!..."

دوکتۆر بە دەنگێکی بەرز گوتی:"عەرزم کردی ئەمن دەی دەم!" و دووبارە پێکەنین.

دایکم گوتی:"رەفیقەکانی ئەم پیاوە هـەموویان وەك خـۆی بێئـەقڵن! ئێسـتا حەتمـەن دەروجیران لەدڵی خۆیان دا دەڵێن ئەمانە بەو نیوەشەوە شێت بوون...!"

بابم گوتی:"جحێڵن... دراوسێکان قەوم وقیلەی خۆیانن... دەیان ناسن..."

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٢٩

لەتەورێزێ سێشەوان لەماڵی مام گاگیك بووین" شاهین و وەسكان دەچوونە قوتابخانە. پۆلی چوار و پێنج بوون ـ لەوێ هەرمەنیییەكان بۆخۆیان قوتابخانەی تایبەتییان هەبوو. شەوێكیان مام گاگیك بردینیە باشگا و باخی خەلیفەخانەو شێوی داینێ. كورو كچێكی گەورەی هەبوون. كچەكەی مێردی كردبوو, كوڕەكەی هێشتا ژنی نەهێنابوو, و هەر لەگەڵ خۆی بوو... شەوێكیش میوانی ماڵێ كچەكەی بووین. بەیانییەكیان بردینی بۆ دوكانەكەی, دوكانەكەی لە شەقامی پەهلەوی بوو. وەزعی گوزەرانی باش بوو. ژنەكەی ـ پووره سیرانووش ـ ژنێكی زۆر میهرەبان بوو. مام گاگیك پێی چەقاندبوو كە جووتێك كەوشی نوێ هەڵ گرم. مام هۆسپ چاوی لێ داگرتم, بەلام هەرچی هەولی دا قبوولم نەكرد. كەوشەكانی خۆم تازە بوون. خێزانی دەت گوت سەد ساڵە دەمان ناسێ ـ بەجۆرێك رەفتاری لەگەڵ من دەكرد كە هیچ هەستم بە غەریبایەتی نەدەكرد. هەمیشە قوربان و سەدەقەی "ئەو چاوە جوانانەم" دەبوو, و هەموویان جۆرێك باسی دایەو بابەیان دەكرد كە هەروا بزانە بە راستی "دایەو بابە"ی خۆیانن. ئەو ناوانەیان لە زمانی مناڵەكان وەرگرتبوو. رۆژی رۆیشتنمان هەموو هاتبوونە گاراژ و شیرنی و ئاجیل "چەرەس"یان هێنابوو. ئاواتی پووره سیرانووش ئەوە بوو جارێك بابم و دایكم ببینێ.

مام هۆسپ گوتی:"پەلە مەكە, سیرانووش دەیان هێنم... ئەمساڵ هەر توانیم ئەمەیان لێ بستێنم... یەك دووساڵ پێ بچێ خۆشیان دێنم... دێین حەوتوویەك بە تەواوی سەرتان شلووق دەكەین ـ بەڵێن بێ. دایە لاقی دێشێ ـ بە ناوی چارەسەركردنی لاق ئێشەكەی دەی هێنم بۆ تاران..."

رۆژ و نیوێك بەرێوەین و رۆژی دووەم دەگەینێ...

ئای, دنیایەكی دیكەیە! وای, ئەو هەموو شەقامە, ئەم هەموو دروشكەیە, ئەو هەموو ئوتووبووسە, ئەم هەموو ماشێنە!... لە گاراژی تەورێزێ دا دەبەزین. مام هۆسپ دەڵێ ماڵەكە نیزیكە... یادۆ, ئەتۆ ئەو رۆنە هەڵ گرە, ئەمن رووبیكی هەل دەگرم و

ئـامینیش ئـەو وردە حەواجـە..." بـەلاّم نـا, کـەلو پەلەکـە زۆرە. بـە ناچـار بـەکۆلّی حەمبالێکیان دا دەدەین, و دەڕۆین.

مالّی مام هۆسپ لە مەیدانی حەسەن ئاباده, کۆلانی نعمت اللهی ـ نـاوی کۆلانەکـە موسولّمانانەیە, و خەلّکی کۆلانەکە هەموویان هەرمەنین. خانووەکان زۆرتر دوو نهۆمن, و لە هەر نهۆمە دا لانیکەم مالێك هەیە, و حەوشەکان زۆر چـووکن, لـە حەوشـەی مـالّی ئاغا بەگیش چووکتر. ئێواران حەوشەکە ئاوپرژێن دەکەین و لـە حەوشـەی دا دەنیشـین... هێندێ جار ژنە دراوسێکان دێن و لەگەلّ دادەئامینـێ قـاوەی دەخۆنـەوە, یـان دادەئـامین دەچێتە مالّە دروسێکان ـ ئەمن لە مالّێ دەمێنمەوە...

مالّەکەی مە دوونهۆمە: لە خوارێ دا دەنیشین, نانی دەخۆین و میوانداری لە میوانـان دەکەین و لە سەرێ دەخەوین. هەرکەس لە ژووری خۆی. قەرار بووە لە داهاتوودا ژوورەکەی من ژووری رووبیکی بێ.

مام ئارسەن هێشتا لەسەر کار نەگەڕاوەتەوە... ئێوارێ دێتەوە ـ پیاوێکـە نیزیـك بـە چل سالّ" براگەورەی دادەئامینە" پیاوێکی زۆر بەڕێز و بە ئەدەب و تێگەیشتوویەو زۆریـش ئۆگری بنەمالّەیە. مام هۆسپ زۆری رێز بۆ دادەنێ ـ دادەئامین دەلّێ هێشتا ژنی نەهێناوە.

لە دارالفنون ناونووسی دەکەم. مام هۆسپ دەلّێ مەدرەسەی چاکە. مانگانەیەکی کـەم دەستێنێ, بەلاّم دێنێ. مەدرەسەیەکی رێك و پێکە, مامۆستاکانی باشـن, جێیەکـە لێـی دلّنیا بی, ئەگینا ناوەندیی ئیسـلام (رەوشـەن) پـەنجا هـەنگاو لـە مالّـێ دوورە. دەلّـێن مەدرەسەی لات و لووتانە ـ هەرکەس لە هەر کوێ دەردەکرێ دەچێتە وێ" بەلاّم دارالفنـون هەموو کەس وەر ناگرێ. تێکرا (معدّل)ی نمرەکانی من لە سەرێیەو بە ئاسانی وەرم دەگرن.

دووسێ رۆژێك دەگەڕێین, جێگای شیاوی دیتن دەبینین و کەل و پـەلی پێویسـت ئامـادە دەکەین. شـار بەمـە دەلّـێن... ئـەو شـەقامە خاوێنانـەی, بەردچـن, ئاسـفالّت... ئـەو ماشێنانەی, ئەو چوارڕێیانو مەیدانانەی, ئەو هەموو پەیکەرە! لەنێوەڕاستی چـوارڕێیان دا پاسەوانێك کە قۆلّبەندی سپیی بەسـتوە بـە کلاوێکـی دووفاقـەوە لەسـەر سـەکۆیەك راوەستاوەو ماشێنەکان رێنوێنی دەکـا. مـام هۆسـپ دەلّـێ دەتوانـێ پـێش بـە ماشـێنی ئەمیرلەشکریش بگرێ! تەنیا پێشی شا و وەلیعەهـد ناتوانـێ بگـرێ ـ ئـەگینا دەتوانـێ ماشێنی وەزیرەکانیش سزا بدا. مام هۆسپ ئامۆژگاریم دەکا وەختێـك لەمبـەر شـەقامەوە دەمەوێ بچمە ئەوبەر حەتمەن لەو جێیانە بپەڕمەوە کە بزمارکوت کـراون ـ لـەو جێیانـە

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماشێنەکان هەقیان نیە خێرا بڕۆن و ئەگەر لەو جۆرە جێیانە کەسێك وەبەر بدەن شۆفێرەکە ئێعدام دەکەن!

ППП

هێشتا هیچ نەبووە وەڕەزیی ماڵێ و دایكو بابم کردوە... ئەو وەختانەی لەقوتابخانەمو خەریکم وەبیرم نایەنەوە. لەوێ یان دەرسە یان یاری... بەڵام هەر کە دێمەوە ماڵێ دڵتەنگییەکەش دێ. دەڵێی پێکەوە هاتووینەوە. هەتا ئەودەم قەت لە ماڵێ جوێ نەبووبومەوە. ئەمە یەکەم جار بوو... دیارە دادە ئامین و مام هۆسپ زۆرم لێ نیزیك بوون, بەڵام بەو حاڵەش هەستم دەکرد کە دیسان فەرقی هەیە, و وەڕەزیی بابە ودایەو ماڵێم دەکرد. ڕاستە لە ورمێش بە تەنیا مابوومەوە, بەڵام لەوێ حوسێنم لەگەڵ بوو, هەستم دەکرد لە ماڵ و بنەماڵە نیزیکم, و دەم زانی شارەکە شاری خۆمانە, دێیەکەمان لە قەدەر نیزیکەو بەشێکە لە ورمێ و هەر لەحزەیەك لەوانەیە بابم یان کاك ڕەشید یان حەمەفەرەج لە دێڕا بێن... بەڵام ئێرە زۆر دوور بوو, و ئەو دوورییەش هەستی غەریبایەتییەکەی تیژتر دەکرد. نەخۆش نەبووم, بەڵام جاروبار هەستم دەکرد ئەو وەڕەزییە لە نەخۆشی زۆر خەراپترە. دادەئامین تێم گەیشتبوو, و هەوڵی دەدا بە هەموو جۆر سەرگەرمم کاو نەیەڵێ خەفەتان بخۆم. ئەمنیش تێدەکۆشام وا نەکەم پێی وابێ ناڕەحەتم. بەڵام نەدەکرا.

منداڵانی ئێرە لە منداڵەکانی ورمێ لە پێش تر نەبوون... مامۆستای فەڕانسەییمان موسیۆ جەلیلی بوو, کە دەیان گوت کەشیشە, بەڵام جل و بەرگی ئاسایی دەکردە بەر. لەبیرمە دانیشتنی دووەم و سێیەمی دەرسەکەمان بوو ـ تازە ئەلف و بێمان تەواو کردبوون. دەفتەرێکی چووکەڵەی لە گیرفانی دەرهێنا و دای بە چاوەدێرەکە, و گوتی ناوی قوتابییانی پۆلەکەی تێدا بنووسێ. چاوەدێر ناوەکانی نووسی و دەفتەرەکەی وێ دایەوە.

موسیۆ جەلیلی گوتی:"باشە, ئەمن ئێستا ناوی هەمووان دەخوێنمەوە" ناوی هەرکەسم خوێندەوە هەڵستێ, کە بی بینم و بی ناسمەوە."

ناوەکانی خوێندەوە. لە هەر کەسە چەند پرسیاری کرد: خەڵکی کوێی, پار لە کوێت خوێندوە... کە گەیشتە من بە فەڕانسەیی جوابی پرسیارەکانیم دایەوە ـ گوتم کوردم, لە ورمێم خوێندوە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

موسیۆ جەلیلی وەك دنیایان دابێتێ لە خۆشحاڵی و سەرسوڕمان هەژا" دەت گوت پاش چەندین ساڵ خۆشەویستێکی لە سەفەرێکی دووروودرێژ هاتۆتەوەو لە نەکاو لەگەڵی بەرەوڕوو بووە... باوەڕی نەدەکرد! موسیۆ جەلیلی پیاوێك بوو, وەنێوکەوتوو, دەستە پیاو, سوورکارە, نێوچاوانی رووتابۆوە" سەرێکی درێژو گەورەی هەبوو, و نێوچاوانی خەت خەت, لەگەڵ هێلێکی رێك و پێکی دەم و چاو و دەنگێکی ناسك. وەك دۆستێك قسەی لەگەڵ بنیادەم دەکرد.

گوتی:"فەڕانسەیی لە کوێ فێر بووی؟" گوتم لە کلیسای کاتولیکانم خوێندوە. گوتی:"ئا... لە لای کێ؟" گوتم لە لای پییەر فرانسوا. هەر بەو سەرسوڕمان و هەژانەوە گوتی:"دەی ناسم, دەی ناسم! چەندت لە لا خوێندوە؟" گوتم دووساڵ. گوتی:"سەیرە... دووساڵ... زۆرت کارکردوە!" گوتم مامم لە ماڵێ بە فەڕانسەیی قسەم لەگەڵ دەکا... لە سووریە بووە, فەڕانسەیی دەزانێ. وەك کەشفێکی گرنگی کردبێ, هەر بەو رووخۆشی و پێکەنینەوە گوتی:"ئای! باشە, زۆر باشە!"

ئێستا منداڵەکان هەروا بە حەبەساوی تەماشا دەکەن... و بە حاڵەتێکی تێکەڵ بە رێزەوەش! لەحاڵێك دا هەر دووسێ رۆژ پێشتر هەر دەمم هەڵ پچڕییایە گاڵتەیان پێ دەکردم... ئێستا لە حەوشەی بە قامك من بە منداڵانی پۆلەکانی سەرەوە نیشان دەدەن. جاران گاڵتەوگەپی وان لەسەر من و یەکێك لە منداڵە ئازەربایجانییەکان بوو ـ گاڵتەیان بە راوێژەکەمان دەکرد. رەفیقە ئازەربایجانییەکەم زۆرتر خەتای خۆی بوو. هەروەخت مامۆستایەك دەیگوت:"کێ لە دەرسەکە حاڵی بووە؟" قامکی هەڵ دێنا, و کاتێك مامۆستا دەیگوت بیڵێ, لاڵ دەبوو, لە بیری دەچۆوە, سوور هەڵدەگەڕا, سپی هەڵدەگەڕاو دەلەرزی. بەڵام هەرچی دەکرد وەبیری نەدەهاتەوە. منداڵەکان پێ دەکەنین و شلوقیان دەکرد. سەعاتێك دواتر دیسان کە مامۆستا دەی پرسی کێ حاڵی بووە؟ قامکی ئەو فەقیرە دەچۆ حەواو دووبارە منداڵان دەیان کردە هەرا. نازانم بۆ وا بوو... نمرەی ئەزموونی نووسراوی هەمیشە زۆر باش بوو, بەڵام کە دەهاتە سەر ئەزموونی بەدەم تێکی دەدا. هێندێك لە مامۆستاکان بە لەبەرچاوگرتنی نمرەی ئەزموونە نووسراوەکەی کۆمەگیان دەکردو نمرەی باشیان بۆ دادەنا. بەڵام هێندێکیان چاویان لەوە نەبوو, و نمرەی خراپیان دەدایە, و ئەو فەقیرە خۆی دەخواردەوە... ئاخرەکەشی بەستەزمانە دەستی لە خوێندن هەڵگرت!

موسیۆ جەلیلی وای لـێ هاتبوو ئەو کاتانەی لە پۆلی چوارەم و پێنجەم دەرسـی دەبـوو بەدوای دا دەناردم, و لەوێ لەپێش چاوی قوتابییەکان بەفەڕانسەیی قسەی لەگەڵ دەکردم و کەیفی پێ دەهات... و هەمووان سەریان سوڕ دەما. ڕۆژێکـیش بانگهێشـتنی کـردم بـۆ ماڵەکەی. بەڵام دادەئامین نەی هێشت بچم, گوتی ئێستا وەختی ئەو جۆرە کارانە نیە.

بەسەرهاتەکەم بۆ مام هۆسپ گێڕایەوە. گوتی:"یادۆ, ئامۆژگارییەکت دەکەم دەگوێی بگرە, بە کەلکت دێ. لەبیرت بێ لە ژیان دا لە هیچ کارێـك زۆر وەپـێش خـەڵکی دیکـە نەکەوی... ئێستا خوێندن شـتێکە, پیـاو دەتوانـێ بۆخـۆی بـاش بخوێنـێ و خـۆی پێـوە ڕانەنێ... بەڵام لە شتی دیکەدا نابێ... دژوارە, سیکەدانەی دەوێ. نە زۆر وەپێش خەڵکی دیکە کەوە نە زۆریش بەجێ بمێنە. بنیادەم کە زۆر وەپێش کەوت لەبەرچاوی ئەوانی دیکـە وەك ئەوە وایە تاوانی کردبێ, کەسێك زۆریش دوا بکەوێ هەروایە ـ هەرچەند بـەو ڕادەیـە ڕقیان لێی نیە... و بەرێکەوت ئەمەیان تاوانە. چونکە دراوی ماڵێ و تەمەنی خـۆی بـە خۆڕایی بە فیڕۆ داوە..." ئەمن ئەو وەخت باش حاڵی نەبووم, بەڵام لە ژیانم دا چـەند جـار هاتە پێشێ کە ڕاستی و دروستیی قسەکەیم بەچاوی خۆم دی.

لە ماڵێ ڕا تا قوتابخانە ڕێیەکی دوور نەبوو. دە دەقیقەیەك دەبوو. چەند ڕۆژی هەوەڵێ هەتا فێری ڕێگاوبانەکە بووم دادەئامین لەگەڵم دەهات, و نیوەڕۆیانیش و دوانیوەڕۆیـانیش کە مەدرەسە بڵاوەی دەکرد, لەبەر دەرگا چاوەڕوانم دەبوو. هـەر کـە دەردەکـەوتم کیفەکـەی لـێ وەردەگـرتم و ڕووبیکـی دەخسـتە باوەشـم و دەهاتینـەوە. منداڵـەکان گاڵتـەیان پـێ دەکردم... هاواریـان دەکرد:"دایکـی بـە دووی دا هـاتوە!" "خوشـکی نیگـەران بـووە!" دادەئامین گوێی لـێ دەبوو, بەڵام وەسەر خۆی نەدێنا.

هێندێك منداڵی بەدفەڕ لەبەر دەرگا زۆرجار لەسەر شتی هـیچ و پـووچ بەشـێوەیەکی سامناك تێك بەر دەبوون ـ ئاخر هەموو جێیەکی شەقام و پیادەڕێیـەکان ئاسـفاڵت بـوو. ئەوەندە بەس بوو کابرا سەری وەعەرزێ بکەوێ... یەکتریان لەت وکوت دەکرد. جارێکیـان هەر ڕۆژەکانی هەوەڵێ لەپێش چاوی دادەئامین پێك هەڵ پـڕژان. دادەئـامین گوتی:"یـادۆ, نەخەڵەتابی چاو لەمانە بکەی! ئەتۆ کارت بە کاری خەڵکی دیکە نەبێ... چـاوت لێیـە چۆن وەك سەگ یەکتری لەبەر یەك هـەڵ دەدڕن! دەبینـی خـەڵك بـە چ قێزێکـەوە چـاویان لـێدەکەن!... بنیادەمی باش, منداڵی بە حەسڵ و نەسـەب شـەڕێ ناکـا... ئـەو جـۆرە منداڵانە کە دەبینی دەسبەجێ دەزانی کە بنەماڵەیەکی باشیان نیە. نـەکا ئـەتۆ کـاری وا بکەی!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بەڵام, دادە, هێندێك کەس شەڕ بە پیاوی دەفرۆشن... ئەتۆ کارت پێیان نیـە ئـەوان کاریان پێتە. بیانووت پێ دەگـرن, ئـەتۆ بـە ڕێـی خـۆت دا دەڕۆی ئـەوان لـەخۆوە لەقـە داوێژن..."

"باشە, با باوێن ـ ئەتۆ جواب مەدەوە."

"دووبارە داوێژن..."

"با باوێژن... نابێ گوێ بدەیە ئەو جۆرە کەسانە... نەکا ئەتۆ خۆت وا سووك بکەی! چاوت لێیە خەڵك چۆنیان چاو لـێ دەکەن! ئەمانە ئاخرەکەی دەبنە چەقۆکێش..."

دادەئامین لە ماڵەکەی خۆی ئەو دادەئامینە نەبوو کە دیتبووم... لەپڕ گۆڕاو بـوو بـە شمرێك بۆخۆی. نەك هەر لەگەڵ من, لەگەڵ مام هۆسپیش. هاوار بـۆ وەختێـك کـە پێـنج دەقیقە درەنگتر یان زووتر هاتباینەوە: تا ئێستا لەکوێ بـووی؟ لەگـەڵ کـێ بـووی؟ چما دەرست نەبوو؟... ئەمن و مام هۆسپ ناومان نابوو باش چاوەش.

لە شەوانی هەینی بەو لاوە کە ئەگەر فیلمێکـی بـاش هەبایـە دەچـووینە سـینەما, شەوەکانی دیکە عادەتەن لە ماڵ دەبووین. ئەمن هەر کە لە مەدرەسە دەهاتمەوە دەرسەکانم حازر دەکردن و دادەئامین وەك مامۆستا دەی دیـتن و بنەکـەی ئیمـزا دەکـردن ـ دوایـەش شێومان دەخوارد ـ و ئەمن ئەگەر خەریکی "ریاضیات" نەبایەم دادەنیشـتم ئـەو چـیرۆکە ئاسـانە فەڕانسـەیی‌یانەم دەخوێنـدەوە کـە دادەئـامین لـە کتێبخانـەی فەڕانسـەیی بـۆی وەرگرتبووم. هێندێك جاریش دیارە یان میوانمان هەبوو یان میوان دەبووین... جارجـاریش دوور لە چاوی "باش چاوەش" لەگەڵ مام هۆسپ تەختە (تاوڵە)مان دەکرد. مـام هۆسـپ فێری کردبووم" ئەو کاتانەی دادەئامین لە ئاشپەزخانە خەریك بوو, یان لیباسـی دەشـوتن, یان خەریکی میوانداری لە میوانانی ژن بوو, یاریمـان دەکـرد. دادەئـامین دژی ئـەم جـۆرە شتانە بوو, دەی گوت قومارە ـ و هەر دەگەیشتێ و مۆرەکانی لێك دەدا... جاری واش بوو پێش ئەوەی ئەو بگاتێ بۆخۆمان تێکمان دەدان.

لەنێو ئەو یاری‌یانەدا تووشی شتێکی سەیر بووم ـ کە هـیچ چـاوەڕوانی نـەبووم. مـام هۆسپ یەك دووجار بە قازانجی خۆی بە غەڵەتی یاری کرد ـ و ئەمن کە پێم وابوو بەهەڵە چووە دەنگم نەکرد... بەڵام دیتم نا, هەمیشە فێڵم لـێ دەکا. ئەوجار هەر کە یاری‌یەکەی پێچەوانە کرد, گوتم:"نا, مامە, وانیە ـ فێڵم لـێ دەکەی!"

گوتی:"نا, فێڵم نەکرد ـ خەراپت دی!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

گوتم:"نا, مامە, ئەوە چەند جار... فێڵم لـێ دەکەی!"

گوتی:"حەتمەن ئەتۆش وەك بابت پێت وایە کارێکی خەراپ دەکەم ـ نا؟"

گوتم:"بەڵێ, دیارە... کارێکی باش نیە... ناوی خۆی بەخۆیەوەیە ـ بۆخـۆت گوتـت فێڵ..."

گوتی:"نا, ئەتۆ بەهەڵە چووی... ئەمە یەکێکە لە قانوونەکانی یاری..." نـەختێك زارەکانی لە دەستی دا گێڕان و گوتی:"بەڵێ, ئەگەر نەت زانیوە بزانە... ئەمە یەکێك لە ڕێوشوێنەکانی یارییە ـ بەشێکە لە ڕێوشوێنەکانی ژیان. هەرکەس ئەم قانوونە نـەزانێ دۆڕاوە ـ دۆڕانی مسۆگەرە. کێیە پێی خۆش بێ بدۆڕێ؟ هەر یارییـەك, هـەر سـەودایەك, هەر کارێك جۆرێك شەڕە... لەشەڕ دا کێ پێی خۆشە بکوژرێ یان بشکێ؟ نـا, لـە شـەڕ دا, لە هەر کارێك دا خۆ نواندن هەیـە, خـۆ ئەمـە دەزانـی؟ فێڵبـازی هەیـە... پاشـان خۆنواندنیش بۆخۆی فێڵبازییە, روکێشێکە بنیادەم بەسەر خـۆی هـەڵ دەکێشـێ تـا وەك هەیە دیار نەبێ و وەك پێی خۆشە بێتە بەرچاو... وانیە؟ شەڕ هـەمووی فێڵـە... پیـاوی ئاقڵ هەروا سەر دا ناخا بچێتە بەر گوللە!... گاڵتە نیە, گوللەیەو گوللەش بـرای کـەس نیە, دەکوژرێ! ئەتۆ ئەمە بزانە, لەم سروشتەدا بەم گەورەیییە, چ لە زەوی, چ لە هەوا, چ لە دەریا, ئامانجی هەمـوو بوونەوەرێکی زیندوو ئەوەیە کە بخواو نـەخورێ. ئـەو پێشـینیانە لـێ گەڕێ ـ ئەوەدەم خەڵك ساویلکە بوون, ئەوەدەم سیاسەتی گاجووتی هەبوو ـ دەبینـی دوو گای دوژمن کە دەگەنە یەك چۆن دەسبەجێ ئامبازی یەکتر دەبن؟ بەوحاڵەش دەبینی کە بە هەموو ساویلکەیی خۆیان ئەمانیش فێـڵ لـە یـەکتر دەکـەن. بـەڵێ, ئـاژەڵیش. دەبینـی دەنەڕێنن, مل فش دەکەن, کلك رادەوەشێنن, ملیان قیت را دەگرن, چاو دەگێڕن... ئەمـە هەمووی فێڵە, دەیانەوێ حەریفی بترسێنن. خۆ شەڕەکەڵەبابت دیوە, دەبینی چینەی دەکـا, لەکاتێك دا لە حەریفەکەی غافڵ نیە... دەیەوێ لێی حاڵی بکا کە گۆیا ئاگای لێی نیە, پیاو حیسابی بۆ ناکا بەڵام وریایە... هەم فێڵ دەکا, هەم وریایە کە فێڵـی لـێ نـەکرێ! پێشینیان وەك لە کتێبان دا دەخوێنینەوە شەڕەفڕیان دەکرد: ئـەمن ئـەوەم کـە فلانکەسـم کوشت, شاخی فلانکەسم شکاند, دایکم فلان و بابم فیسارە... ئەمە هەمووی دەهۆ بـوو. دەیانەویست بەم قسانە ورەی حەریف بڕووخێنن. پاشان ئەم فێڵە ساکارانەش ئێمـە دامـان

نەهێناون: شەپ, چووزانم, ناخونەك... بەڵێ, تەنانەت ئەوانیش بەو ساكارییە فیلیان دەكردن... ئەمڕۆ ئیدی فێڵكردن بۆخۆی بۆتە زانستێك: پڕوپاگەند, شەڕی دەروونی...!
دەشكێ, دەڵێ سەركەوتوە, لێی دەدرێ دەڵێ لێی داوە ـ وا نەڵێ دەدۆڕێ...!"

"نا, مامە, ئەمن قبوولم نیە... قوتابییەك كە دەرسێ دەخوێنێ و نمرەی باش وەردەگرێ چ فێڵێكی كردوە؟"

"كوڕم, فێڵەكەیان لە جێیەكی دیكە كردوە ـ هیچ دوور ناڕۆین ـ هەر خۆت دەڵێم. ئەتۆ فەرقت لەگەڵ كوڕی فلانە رەعیەت چیە ـ ئەوە نەبێ كە ئەو كوڕە رەعیەتەو ئەتۆ كوڕە ئاغا؟ فێڵەكە باب و باپیران كردوویانە: دەستیان بەسەر زەوییەك, ملكێك, ماڵێك دا گرتوە, و دەرەتانی ئەوەیان بۆ تۆ پێك هێناوە كە بخوێنی. یان لێرە, دەبینی پوولێ دەدەن و مامۆستای تایبەتی دەگرن و "لە لای" دەخوێنن, لە كاتێك دا منداڵی فەقیر و هەژاران ئەو دەرەتانەیان نیە. رەنگە هەر لە مەدرەسەكەی تۆ لەو جۆرە منداڵانە هەبن... دەبینی منداڵی جلشۆڕێكە, بە توانایە, باش فێر دەبێ... بەڵام دوایە دەبینی ناتوانێ درێژە بە خوێندن بدا. برسییەتی, دەبێ بچێ كار بكا, و ئەوەدەم ئەو چەند پۆلە دەرسەش كە خوێندوویەتی لێی دەبێتە تۆقی نەحلەت و دەچێتە ملی. چونكە كابرا خوێندوویە پێی وایە شەرمە بچێتە تریێ ڕنین و فەعلەیی...! بەڵێ, كوڕم, لە بیرت بێ, فێڵیش بەشێكە لە رێوشوێنەكانی یاری, كە ئێستا ناویان ناوە, نازانم, هونەری پڕوپاگەند, بڵاو كردنەوە, شەڕی دەروونی, دیپلۆماسی و ئەو جۆرە شتانە..."

ΠΠΠ

حەوتووی یەكەم كە دەگەینە جێ, وێڕای ئەوە كە تەلگراف بۆ بابم لێ دەدەین وێنە (عكس)ی بە كۆمەڵیش دەگرین و بە پۆست دا بۆی دەنێرین ـ ئەمە دەبێتە كاری هەموو ساڵێكمان ـ هەموو ساڵێ, حەوتووی یەكەمی رەزبەر عەكسی بەكۆمەڵ دەگرین و بۆی دەنێرین.

بەرەبەرە شارەزای داب و شوێن بووم ـ بۆ جەژنی لە دایك بوونی منداڵان, چوومە ماڵە دراوسێیان... دابێكی جوانە: خزمان, دۆستان, دۆستانی منداڵەكان كەل و پەلی یاری

کردن بۆ منداڵان دەبەن, جاری وایە زێڕ بۆ کچان دەبەن ـ بۆ دوارۆژیان ـ تەنانەت جاری وایە پووڵیش بۆ ئەوەی بیخەنە دەفتەری پاشەکەوتیانەوە...

ئاخروئۆخری خاکەلێوەیە, ئێمەش جەژن دەگرین, جەژنی چوارەمین ساڵی لەدایك بوونی رووبیك... دادەئامین خەریکە شیرنی دروست دەکا, مام هۆسپ ژوورەکە بە فوودان و کاغەزی رەنگاورەنگ دەڕازێنێتەوە... لە مەدرەسە هاتوومەوە ـ خەریکی دەرسەکانم... منداڵانی دراوسێکان دێن و دەچن, کیژۆڵان لەبەر دەرگای ماڵێ تۆوی دەقرتێنن و تریقە تریقیانە... لە ژووری ماڵە دراوسێکەمان دەنگی ئاکاردۆن دێ... و چەندیش ناخۆش... بە قەولی مام هۆسپ ئەو کوڕە جحێڵەیە هێندی زرەزرِ کردوە مێشکی سەری بردووین, کچەکەش بەقەد سەگێك حەمیەتی پێ نادا!... خەریکم, کە لەپڕ دیمەنێکی وەك لادێ دووپات دەبێتەوە...!

پێم وایە شەڕ بووە ـ غار دەدەمە خوارێ. "چ بووە دادە!؟"

"کارۆ دیار نیە!..." رەنگی وەك کفنی مردووانی لێ‌هاتوە.

مام هۆسپ لەبەر خۆیەوە پیش دەخواتەوە... "ئەمانە کە تەشریفیان دێ لەبەر دەرگا دادەنیشن و دەست دەکەن بە تۆوترووکاندن, بلێ لائیکەم ئەو دەرکە سەگباب خێوە لە دوای خۆیان پێوە دەنەوە!"

"دەرگا زۆرتر کرابۆوە... نەدەڕۆیشت... لەجێی خۆی نەدەبزووت... ئێستا چۆنە رۆیوە ـ چۆتە کوێ لەم وەختەدا... ئەویش وەختی دەست کەوت بۆ گەڕان... تاکووش راستی دەکرد ـ ئەمن گوێم نەدایە... دەستەکەم بشکێ!"

"تاکووش خانم چ فەرمایشتێکی فەرموو... کە دەستت بشکێ بەقسەت نەکرد! ئەم ژنانە مەخلووقاتێکی سەیرن! هیچ لە خۆیان ناپرسن مووی سەری منداڵی کاری بە سەر سەگەوە چیە! خانم چونکە پێی وایە ئاکاردۆنەکە پێوەندیی بە کچەکەیەوە هەیە, کەوابێ ئەمەش پێوەندیی هەیە... کلیسا! ئێرەو کلیسا فەرقیان چیە؟... وەڵڵا شێتن بەخوا...!"

دەر دەکەوێ تاکووش خانم گوتوویە دەبوو لە کلیسا سەری منداڵەکە چاك بکەن و کێشی مووەکانی پووڵ بدەن بە کلیسا, چونکە منداڵەکە تاقانەیە, بەڵام دادەئامین بردوویەتە سەرتاشخانەو لەوێ سەری بۆ چاك کردوە!... مام هۆسپ راستی دەکرد... ئەو ژنانە بەڕاستی بوونەوەرێکی سەیرن...!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەریەکـەی بەلایـەك دا وەڕێ دەکـەوین: دادەئـامین سـەری حەوشـەی جیرانـەکان و کۆڵانەکانی دەوروبەر دەدا, مام هۆسپ دەڕوا بۆ لای سەنگلەج, کە وێرانەیـە, و ئـەمنیش دەچمە لای تۆپخانەو لەوێ ڕا دەچمە مەیدانی بـاغی شـا, لـە ڕێگـادا سـەر بـە هـەموو کۆڵانەکان دا دەگرم, بە لایـەك دا دەڕۆم و بەلایەکـەی دیکـەدا دێمـەوە, بـەڵام نـا, کـارۆ خەبەری نیە, کارۆ بۆتە دڵۆپێك ئاوو بە عەرزی دا چۆتە خوار!

هاتوومەوە. دادەئامین هاتۆتەوە, و خەریکـە لـە ئاشـپەزخانە رقـی خـۆی بـە قـاپ و قاچاخەکە دەڕێژێ, هەر پیاڵەیە کە بە دەوریی دا دەدا.

دانیشتووین, تازیەمانە... خوایە ئەم حەیوانە چیی بووە! دزیویانـە! بـەڵام سـەگێکی سەقەتیان بۆ چیە! منداڵان لەبەر شەیتانیی خۆیان بردوویانە شرت و گومیـان کـردوە! ـ بەڵام حەیوانەکە ئەوەندەش فەقیر حاڵ نـەبوو... حەتمـەن وەختێـك دیویانـە سـەقەتە لـە دوورەوە هێندیان بەرد پێدا داون کـە بێهـۆش بـووە, دوایـە بردوویانـە شـرت و گومیـان کردوە... بەڵام منداڵی غەریبە نایەنە کۆڵانەکەمان, منداڵانی کـۆڵانی خۆشمـان هـەموو دەی ناسن...

دادەئامین دەگری, ون بوونی حەیوانەکە لە ڕۆژی لەدایك بوونی رووبیك دا بە بەدیومن دەزانێ... بولێڵی ئێوارێیە, کە مام هۆسپ بە هانکە هانـك بـە خـۆی و کـارۆوە پەیـدا دەبێتەوە... هەتا سەری کۆڵانێ بە دروشکە هێناویەتەوە,...

دادەئامین دەڵێ:"بۆکوێ!؟"

مام هۆسپ سەر رادەوەشێنێ, ئارەقی نێوچاوانی دەسـڕێ... و دەڵێ:"بـابم سـووتا... باوەڕ ناکەی!" پاشـان روو دەکاتـە کـارۆ, بـە پێکەنینـەوە لـە کاتێـك دا قـامکی لـێ رادەوەشێنێ, پێی دەڵێ:"بێ شەرەف ـ هیچ نەبا دەنگـت کردبایـە... بۆخـۆم بـۆم پەیـدا دەکـردی!... هـەروا بـێ‌پرس تەشـریف دەبـەی قوربەسـەر!" ئـاوڕ دەداتـەوە سـەر مـن, دەڵێ:"پیاو پێی سەیرە... لە کوێوە بـۆنی کـردوە... ئەمـە چ هەسـتێکە... تەشـریفی چۆبووە کورێنی... چۆن لەو شلووقی‌یەدا, بەو حاڵـەوە, خـۆی گەیاندۆتـە وێ!... باشـە ئیدی, قانوونی سروشتە... دەبینی کاکە یادۆ؟ هەر بوونەوەرێك دەیەوێ و دەبێ, ئـی وەك خۆی بەرهەم بێنێ... ئـەوان ئیـدی ئـەو ئاکـاردۆن لێـدان و چـاو نـەرم کـردن و رەنـگ کردنەشیان نیە... "ئا.ز ـ یزم!" هەی سندان و ژەهرەمار! ئەتۆش وەك ئەم حەیوانە هـەر

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

تۆسقاڵێك راستیت تێ دابێ. هەرگەیشتە وێ, مادام گوتی فەرمووو... لە بەیانییەوە رۆیشتبوو...

دادەئامین واقی ورماوە:"راست دەکەی! سەرم قاڵ بوو... لە بیرم چووە. دەبینم بەستەزمانە هێشتا خواردنی نیوەڕۆی نەخواردوە... چۆن بوو لەبیرم چوو!"

"گوێت بۆ فەرمایشاتی حەکیمانەی تاکووش خانم شل کردبوو... ئێستا ئەگەر ئێمە دەبووین...!... زۆر باشە... ئێستا شتێکی بۆ بێنە بیخوا, حەیوان ماندوویە ئینێرژیی خەرج کردوە..."

مام ئارسەن دێتەوە" دادەئامین ئاوێ دێنێ, مام ئارسەن دەست و چاوان دەشواو لیباسان دەگۆڕێ.

مام هۆسپ دەڵێ:"ئارسەن, زانیت چ بوو؟ تێکەڵ بوو..."

مام ئارسەن تەماشایەکی دەکا:"چ تێکەڵ بوو؟"

"لە دایکبوون."

"لەدایکبوون... تێکەڵ بوو! دەڵێی چی... دیسان لەسەری دای؟"

"ناوەڵلا... بەڵام ئەگەر رۆژێك لە سەری دام بزانە لە دەستی ئەم ژنەیە... ئەتۆ شاهید بە, ئەگەر رۆژێك مردم بزانە ئەم خوشکەت کوشتوومی... زەماوەندمان هەبوو..."

دادەئامین لێوان هەڵ دەچنێ:"ئایش, ئەو کابرایە بێتامی کردوە. ناکرێ دەقیقەیەك قسەی قۆڕ نەکەی هەتا ئەم پیاوە ئیستیکانە چایەك بە ئاسوودەیی بخواتەوە!"

"بەڵێ ـ کارۆ بوو بە زاوا, بەڵام هەتیوە هێشتا هەر ئاکاردۆنەکەی لێ دەدا... کچەکە گوتوویە ئاکاردۆنی پێخۆش نیە... کوڕەکە قەرارە وێلۆنی بکرێ..."

مام ئارسەن دەڵێ:"هەر زڕەزڕی وێلۆنمان کەم بوو... راست دەکا, ئارمێن؟"

دادەئامین دەڵێ:"کاکە, ئەتۆ چەند ساویلکەی... چ راست دەکا!؟ ـ بە عومری راستی نەکردوە!"

بە مەسڵەحەتی مام هۆسپ قوتوویەکم چوکلیات دیاریی رۆژی لەدایك بوون بۆ رووبیك کڕیوە, بە پازدە قران. دادەئامین قەڵسە, دەڵێ زۆرم خەرج کردوە. رۆژی دووقرانم دەداتێ کە ئەگەر پێم خۆش بوو لە مەدرەسە تۆوگوڵەبەڕۆژە یان برێشکەو شادانە بکڕم. وا نیشان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دەدەم کە ئەم پوولەم لە ڕۆژانەکەم پاشەکەوت کردوە ـ بەڵام دادەئامین کڵاوی ناچێتە سەر. مۆڕەیەکم لێ دەکا, دەڵێ:"پوولەکانت بەخۆڕایی خەرج مەکە..."

دەڵێم:"کامە پوول؟"

"نامەوێ لە ئێستاوە وەك "ئەم" فێرە درۆ بی... دەزانم پوولەکانت لە کوێ دادەنێی... هەڵیان گرە بۆ وەختی چوونەوە شتێك بۆ بابە و دایە بکڕە... پێیان خۆش دەبێ."

وەدووسبەی ڕا یەکشەممەیە, لە کلیساڕا هاتوونەوە, چاوەڕوانی منن کە لە مەدرەسە بێمەوەو پێکەوە نیوڕۆژ بخۆین ـ مام ئارسەن و مام هۆسپ خەریکن تەختەی دەکەن. لەسەر مێز دانیشتووین, تازە دەستمان پێ‌کردوە کە زرەزرِی وێڵۆن بەرز دەبێتەوە.

کەوچکەکان لە نێوان ئەرز و ئاسمان دا رادەگرین و هەموو تێکەوە رادەمێنن... لەپڕ وێکڕا لە قاقای پێکەنین دەدەین.

مام هۆسپ دەڵێ:"ئێستا بلێ ئەرێ وەڵڵا!"

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٣٠

هاوین داهاتوه, کارنامەم وەرگرتۆتەوە, بە پەلەم بۆ رۆیشتنەوە ـ مام هۆسپ لەمن بەپەلەترە“ دەڵێ ئەم کەژوکێوەی بە دڵەوە نانووسێ. ئەمانە "ماڵی" بوون... و دەڕۆین. لەپێش دا زۆر خۆش دەگوزەرێ“ لە شەقامەکان دا دەگەڕێین, بە کۆت و شەڵواری دووراوی تارانەوە“ رەفیقە قوتابی‌یەکانی قوتابخانەی سەرەتاییم کە ئەوانیش وەك من چوونە ناوەندی دەبینمەوەو داستانی سەیر و سەمەرەیان لەبارەی تارانەوە بۆ باس دەکەم ـ وەك پیاوی جیهاندیدە... پاشان دەچینە دێ. بەڵام هێشتا دووحەوتوو پێنەچووە وەڕەزیی تاران و منداڵەکانی قوتابخانەم کردوە ـ مام هۆسپ پێی وایە وەڕەزیی زڕەزڕی ئاکاردۆنم کردوە. خوا خوامە ئەم دوو مانگ و نیوە بەدوو رۆژ تەواو بێ ـ کاتێك وەختی خۆسازکردن بۆ گەڕانەوە دێ, لە نەکاو دەچمەوە بارێکی دیکە.

هاوینان دادەئامین دەچێتەوە بەرگەکەی جارانی ـ و دەبێتەوە"دادەئامین" زەبروزەنگی باشچاوەشی لادەچێ و چاوەکانی و روخساری دەبنەوە یەکپارچە خۆشەویستی. هێڵەکانی دەم و چاوی زۆر رێك و پێك نین, و هەربۆیە زیندوون و وەك ئەو کچانە کە رەگێکی یاخیگەری‌یان تێدا هەیە, شیرنترن.

هەرساڵەی جۆرێك دەچین. ساڵی یەکەم هەر کە مەدرەسە تەواو دەبێ لەگەڵ دادەئامین‌و مام هۆسپ وەڕێ دەکەوین“ ساڵی دواتر لەگەڵ دادەئامین و مام ئارسەن ـ بۆ ئەوەی دوکانەکەی چۆل نەبێ. مام ئارسەن هەروەخت دێ مانگێك دەمێنێتەوە. وەك زۆربەی هەرمەنی‌یەکان حەزی لە وەرزشە ـ شاخەوانە ـ هەموو رۆژێ کەڕی بەیانی کۆڵەپشتەکەی لەخۆی دەبەستێ ودەچێتە چیاو بەندەنان. دێی زۆر پێخۆشە. دوو رۆژانیش دەچینە دووکەڵە... بەرنامە دادەنێ, کە ساڵی دواتر بچین هەر نەبێ حەوتوویەك لەوێ بین و حەوتووێکیش لە پۆلەکانی.

لەگەڵ بابم نێوانیان زۆر خۆشە. پیاوێکی ئاقڵ و تێگەیشتوویە. دایکم دەڵێ لەگەڵ ئەو "شێت و پێتە" فەرقی زۆرە. شێت و پێت مام هۆسپە.

بابم دەڵێ:"حا!... بەو شێتی و پێتی‌یەش هەزار ئاقڵ دێنێ!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مام ئارسەن دەچێتەوەو مام هۆسپ دێ ـ و هەتا ئاخری، پشووی هاوین دەمێنێتەوە. ئەویش هەموو رۆژێ بە سواری دەچێتە چیا، و بەرەبەری ئێواری دێتەوە ـ جاروبار رووبیکیش لەگەڵ خۆی دەبا... ئەگەر کاك هراند دەست کەوێ دوکتۆر و کاك هراندیش چەند رۆژێکان دێن...

ئەمە بەرنامەی هەموو ساڵێکمانە ـ وا دیارە بابم ئێستا کەمتر دەچێتە شار.

ژیان بێ ئەوەی گوێ بداتە پێشهاتەکان رێگای خۆی دەبرێ، لە مانادا لەگەڵ پێشهاتەکان را هاتوە... و سەری لەو پێشهاتانە سوڕ نامێنێ: رۆژێك رەزاشا سەحەب دەسەڵاتە، بە سام و هەیبەتە، رۆژێکیش لە خەو هەڵ دەستی، دەبینی هیچ کام لەمانە نەماون و بۆخۆشی رۆیشتوە ـ کەس نازانێ بۆ کوێ ـ کەسیش پێی خۆش نیە بزانێ بۆ کوێ... پاشان ئەگەر زانیبیان بۆ وی یان بۆ مە چ فەرق دەکا... ئێستا وەك ئەو پیرەژنانە کە سووراوو سپیاویان کردوەو کەوتوونەتە بەر رێژنە بارانی پاییز، رێژنە بارانی پێشهات هەموو ناو و لەقەبەکانی شوتۆتەوەو بۆتە "شای پێشوو"! پاش ماوەیەکیش دەبێتە "شای رەحمەتی."!

لە دێین، خەریکین خۆ بۆ گەڕانەوە ساز دەکەین کە ولات ئالۆز دەبێ، و تفەنگەکان لەبن گڵ دێنە دەرێ و دووبارە عەشیرەت و عەشیرەتگەری. بابم دەڵێ وەمێنن. دادەئامین دەڵێ:"چۆن وەمێنین بابە. ئەمە دەبێ بخوێنێ، حەیفە. ئێرە ئاوایە، تاران وا نیە."

بابم دەڵێ:"باشە، ئێستا کەوایە، ئازووقە لەگەڵ خۆتان بەرن... زەرەری نیە... ئەمن بە تەجرەبە دەزانم ـ ئەم جۆرە وەختانە گرانی پەیدا دەبێ..." بەڵام ئازووقە بەرینە کوێ! بەهەرحاڵ، لەسەر پێ‌داگرتنی بابم هێندێ شت دێنین، بەڵام زۆر نا ـ و وەختێك دەگەینەوە تێ‌دەگەین کە بابم هەقی بووە، و بریا پترمان هێنابایە... بەڵام رووسەکان نایەڵن! بۆخۆیان پێویستیانە ـ ئازووقەی ناوچەکە دەکڕن و دەی نێرنەوە شوورەوی. ئەوان لە مە برسیترن...

گرانی گاڵە دەکا... شت بە کۆپین دەدرێ، ئازووقە کەم دەست دەکەوێ، بازاڕی رەش پشتی خەڵکی شکاندوە" وەك هەمیشە لەو جۆرە وەختانەدا هێندێك قەڵەو بوون و زۆربە هێزیان لەبەر بڕاوە... رۆژنامەکان هەرایەکیان سازکردوە، هەر رۆژەی قانوونێك لە مەجلیس دەردەچێ، هەر رۆژە دەوڵەت ریفۆرمێك دەکا... بەڵام هیچ ناچێتە زگی خەڵکەوە... لە کەڕی بەیانی‌یەوە دەبێ لە سەفی نانی دا راوەستی تا ئەگەر توانیت، ئەگەر ئەستێرەی بەختت درەوشا، دوو نانی رەش بە ناوی نانی سیلۆ وەربگری.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

پۆلی شەشی دواناوەندیم, رشتەی سروشتی. دادەئامین دەڵێ:"ئەتۆ دەرست هەیە, ئـەتۆ نابێ وەختی خۆت لە سەفی نانی دا بەفیڕۆ بدەی, ئەتۆ دەبـێ خـەریکی دەرسـەکەت بـی. ئەمساڵ ئیمتیحانی یەکجارییە...!" بەڵام بە هەرحاڵ دەبێ یەکێك بچێ ـ ئـەم ئەرکـە دەکەوێتە سەرشانی مام هۆسپ. رووبیکیش گەورە بووە. پۆلی دووەمی سـەرەتاییە. کـارۆ زۆرتر هەر نوستوە.

لەم هەنگامەیەدایە کە هراند پەیدا دەبێ, هەوەڵی زستانێ. ئێستا لە نێوان تـەورێز و تاران دا کار دەکا. جارجار فیزماڵکی دەداتێ بۆ ورمـێ. بـابم ئازووقـەی نـاردوە... هـەی رەحمەت لە بابت! لە نۆك و ماش و نیسکەوە بگـرە تـا رۆن و ئـارد, و تەنانـەت قاورمـە! هراند دەڵێ زۆر بە زەحمەت دەربازی کردوە... "هەمیشە لە ماشـێن دا هێنـدێك ڤۆدکـام پێیە, هەر کە "تەواریش" پەیدا دەبێ سـیغارو ڤۆدکـای دەدەمـێ... هـەموو جێیـەکی ماشێن دەگەڕێن, تەنانەت تەگەرەکانیش لە بن ماشێن دەردێنن!"

مام هۆسپ دەڵێ:"دەمـان گەیەنێتـە بـەهارێ, بـەهاریش خـوا کەریمـە!" دادەئـامین دەڵێ:"ئێستا ئیدی فکرم ئاسوودەیە... ئاردمان لە ماڵێ دا هەیە, هەر لە ماڵێ دەتوانین نانی بکەین..." و دەسبەجێ دەچێتە لای تەنەکەسازی سەری مەیدانێ و سێڵێك بـەڕادان دەدا. پاشان هێندێك نیسك و ماش بۆ دووسێ پیرەژن دەبا کە "نێرینـە"یان لـە ماڵـێ دا نیە, و گرفتارن. دەڵێ:"لە خۆمان زیادە... گوناحن... ئێستا کە باروون هراندمان هەیە, بابە بۆمان دەنێرێ... وەڵامی نامەکە بنووسنەوە... یادۆ, ئەتۆش بنووسە, لە زمان مەوە سوپاسی بکە!"

مام هۆسپ دەڵێ:"سوپاسی ناوێ ـ دەبێ بنێرێ... ئەتۆ منـداڵی!... ئـەو دەزانـێ چ دەکا... ئاغا دەستی رەپێش خستوە تا دوا نەکەوێ! ئەو دەزانێ سبەی و دووی حکوومـەت دەکەوێتە دەست خۆمان, لە ئێستاوە بەرتیلمان دەداتێ, پێی وایە بـەو جـۆرە شـتانە کـار دروست دەبێ!"

دادەئامین دەڵێ:"بەڵێ, بە هیوا بە, بۆیان زین کردووی, هەر دەبـێ سـوار بـی! یـادۆ, ئەتۆ چاو لەوەی مەکە... ئەتۆ نامەی خۆت بنووسە با هراند بیبا... نەوەك بڕوا."

مام هۆسپ دەڵێ:"هراند دەچێتە کوێ! ئێستا لێرە بوو... دەیەوێ بچـێتە ئیسـفەهان سەری خوشکی بدا... ئارسەن دەبێ ماشێنەکەی وەڕێ خا. ماشێنەکەی زۆر شڕە... هـەر نەبێ حەوتوویەك کاری هەیە. بۆ دایە بنووسە هێندێکیشمان ترخێنە بۆ بنێرێ ـ زسـتانە, جێدەگرێ...

دادەئامین دەڵێ:"دەی, چیی دیکە ـ مەگیرانی دەکەی! ترخێنە!"

مام هۆسپ دەڵێ:"بەڵێ, ترخێنە! جۆرێك باسی ترخێنە دەکا دەڵێی داوای گامێشی ئەفریقاییم کردوە! باشە, کوردستانەو ترخێنە. شتێکی سەیر و سەمەرەم داوا نەکردوە...!" ترخێنەش دەگا.

کەوتوویی تینی هێناوە, وەك باس دەکەن لە تارانێ رۆژی سەد کەس دەمرن... خەڵك هیلاك و برسین... دادەئامین هەموو شەوێ گنج و لۆنجی لیباسەکان ئوتوو دەکاو حەوتووی جارێك لیباسی بنەوەی هەمووان دەکوڵێنێ" دەسبەجێ هەموومانی ناردۆتە سەرتاشخانە سەرمان کورت کردۆتەوە, رای سپاردوە کە لە پۆلیش جۆرێك لە لای هاوپۆلەکانم دانیشم کە لەشم لە لەشیان نەدرێ...

کالیجی فرۆکەوانی رایگەیاندوە کە خوێندکار وەر دەگرێ... حەزم لێیە ببم بە فرۆکەوان... ئەم ئامەزرۆییە لەگەڵ مام هۆسپ دێنمە گۆرێ, بەڵام زۆر بە دوودڵی ـ لە دادەئامینێ دەترسم. بەڵام مام هۆسپ نایکاتە نامەردی و دوای شێوخواردن مەسەلەکە دێنێتە گۆرێ.

"ئارمێن, چۆنە یادۆ بچێ فێری فرۆکەوانی بێ... رایگەیاندوە کە خوێندکاری دەوێ!"

دادەئامین وەك مار دێتە سەرکلکێ... تاوێك تەماشای مام هۆسپ دەکا ـ ئەمن سەرم بەر داوەتەوە ـ دەڵێ:"جەناب, ئەگەر لەم مێشکە "پێگەیشتووەت" دا دوروگەوهەرێکی دیکەت نیە دەری بێنی, تەشریف بەرە چاوی خۆت دەرێنە بنوو! چاوت لێیە ئارسەن...! قسە دەخاتە دەمی منداڵەکەوە!"

مام ئارسەن دەڵێ:"هەر پێی خۆشە قەڵست بکا... دوو دانە قشقەڵە خۆیان چی و کالیجیان چی!"

دادەئامین دەڵێ:"باشە وەڵلا, قسە دە زاری کورەکە باوێ... منداڵەکەش سبەینێ بچێ بێ پرس و مەسڵەحەت داوتەڵەب بێ!... ئافەرین, دەستت نەرزێ!" لەپر ئاور دەداتەوە سەر من, بە دوو قامکان چەنەگەم هەڵ دێنێ:"چاوم لێکە... نەکا قسەی خۆت بێ!... شێت بووی... دەتەوێ بچی سواری قشقەڵە بی, و بەربیەوە!... وەڵلا هەر ئەمەمان مابوو! بڵێ بزانم, بۆخۆت گوتووتە؟!" و گوێم دەگرێ و دەیکێشێ.

مام هۆسپ پێدەکەنێ و ئەمن ئارەقم کردوە ـ مام ئارسەن نێوبژی دەکا. دادەئامین دەڵێ:"ئیدی هەقت نیە قسە لەگەڵ ئەم منداڵە بکەی!"

مام هۆسپ دەڵێ:"رەزا شا بە رەحمەت چوو!"

دادەئامین دەڵێ:"ئێستا دەبینی بە رەحمەت چووە یا نا!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"مەملەکەت قانوونی ئەساسیی هەیە..."

دادەئامین چاوی لێ مۆڕ دەکاتەوە. مام ئارسەن پێدەکەنێ, مام هۆسپ دەڵێ:"ئارسەن ئەتۆ دەزانی ماتۆڕی فڕۆکەش داگری؟"

دادەئامین دەڵێ:"ئەتۆ ئیدی هەقت نیە لەمماڵەدا باسی فڕۆکە بکەی!"

مام هۆسپ دەڵێ:"ئەگەر فڕۆکە خەراپە, ئەدی بۆچی ئەو ڕۆژە بۆخۆت منداڵەکەت خستە نێو تەیارەکەو عەکست گرت؟ (ڕۆژەکانی هەوەڵ بوو لە دەرکی وێنەگرییەکە دادەئامین ڕووبیکی خستە نێو "ماکێت"ی تەیارەو عەکسی گرت و بۆ بابمی نارد) ئەتۆ بۆخۆت ئەم فکرەت خستە مێشکی منداڵەکەوە." بە جۆرێك دەڵێ "منداڵەکە" کە ئەمن پێکەنینم دێ.

دادەئامین دەڵێ:"با وابێ... زۆر باشە, پێ بکەنن... دوایە دەزانن ئاخرەکەی کێ پێدەکەنێ!..."

مەسەلەکە بەوەندە دەبڕێتەوە, بەڵام دادەئامین وەشك دەکەوێ... چەند ڕۆژان بە بیانووی جۆراوجۆر لەگەڵم دێتە مەدرەسەو دێتەوە: دەیەوێ بچێتە بازاڕ بۆ شت کڕین" بە ڕێکەوت لە بازاڕی ڕا دەهاتەوە, گوتی چەند دەقیقە ڕاوەستێ تا پێکەوە بچینەوە ماڵێ, بە ڕێکەوت... نێوچاوانی گرژە.

شێومان خواردوە, دانیشتووین" دادە ئامین ڕووبیکی خەواندوە, کیف و کەل و پەلەکەی حازر لەپێش تەختەکەی داناوە, و هاتۆتە خوارێ... ئیمتیحانمان داوە... ئەمساڵ بەخێر دەبێ بچمە زانستگە. باسی ئێرەو ئەوێ دەکرێ... کام ڕشتە باشە, کام کالیج...

مام ئارسەن دەڵێ:"دەبێ بزانن, لێرە قسە لە پێخۆشبوون نیە... دەبینی منداڵی فەڕانسەیی هەر لە هەوەڵەوە... لە پۆلی سێیەمی ناوەندییەوە, دوای زەوقی خۆی دەکەوێ: پێی خۆشە ببێتە موسیقیزان, ببێتە نیگارکێش, یان شانۆ بخوێنێ... وەدوا پێخۆشبوونی خۆی دەکەوێ. لێرە ئەم قسانە نین ـ ئەم شتانە بۆ ئێرە زۆر زوون ـ لێرە دەبێ وەدوای کارێك کەوێ کە بۆ نانی ڕۆژانەی خۆی چاولەدەستی دەوڵەت نەبی, کە داخوا کاری پێدەسپێرێ یان نا. پاشان ئەوە دەوڵەت داشیمەزراند, بە قەولی خۆیان دەبێتە نۆکەری دەوڵەت ـ ئێستا بۆتە مووچەخۆری دەوڵەت... کە لە ڕاستی دا هەر نۆکەرەکەیە. دەبێ هەمیشە چاوی لە زاری بەرپرسی سەرەوەتر لە خۆی بێ, ئەگەر پێ کەنی, پێبکەنێو ئەگەر ڕووگرژ بوو, تازیە داگرێ. ئەمە نەبوو بە ژیان, ئەمە نۆکەرییە. کەوایە دەبێ ڕشتەیەك هەڵ بژێری کە چاولەدەستی خەڵکی دیکە نەبی, لەسەر پێی خۆت ڕاوەستی ـ وەك پزیشکی یان ئەندازیاری... ئەندازیاری هێندێ گیروگرفتی هەن" بۆ ئەوەی سەربەخۆ بی دەبێ دەسمایەت

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

هەبێ, بەڵام پزیشکی وا نیە ـ بۆ تۆ و ئی وەك تۆ باشترین رشتە پزیشکیـیە ـ ئەوی دیکە بۆ جوانین کە بە کەڵکی مەمانان نایەن ـ نە ئـەدەبیات, نـە مۆسـیقی یـان شـانۆ, یـان تەنانەت مافیش (حقوق) بەڵێ, ئەگەر کوڕی فلان الدولە یان فیسار السلطنە بی, مـاف باشە, شانسی ئەوەت هەیە ببیە وەزیر و وەکیل. ئەگینا هونەرە جوانەکان...! نا, ئەمانـە هەروەك لە ناوەکەیان ڕا دیارە "جوان"ن, وەك هەموو شتیکی جوان بە کەلکی ژیانی مـە نایەن ـ ئەمانە بۆ کەسانێك باشن کە لە پووڵ دا دەگەوزن و ژیانیان بـێڕەنگ ورووبـە, و بەم شتانە دەیانەوێ ڕەنگ ورووبەك بە ژیانی پووچ و بێڕەنگ و رووی خۆیان بدەن, یان بـۆ کەسانێك کە تێرن و شەقیان لە دنیا هەڵ داوەو بوونە "دەروێـش" کـالێجی فرۆکـەوانی و ئەفسەری خەراپتریش ـ ئەمانە نانی خوێنی خۆیان دەخۆن ـ نیزامیگەرییش بوو بـە کـار! دەبێ هەم ملهوڕی ببینی و هەم ملهوڕی بکەی. پاشان ژیانیشت هی خۆت و ژن و مـنداڵت نیە ـ هەر ڕۆژە لە قوژبنێکی وڵات. کەسێك چوو بوو بە ئەفسەر ئیـدی دەبـێ وەمێنـێ ـ بێتە دەرێ چ بکا؟ بە داردار خەبەردار پووڵ نادەن بە بنیادەم!... بـە کـورتی, ئەگـەر بـە قسەی من دەکەی رامەوەستە بڕۆ پزیشکی. خەمی ماوەکەیت نەبێ... جحێڵی, هەتا چـاو لێك دەنێی رابردوە. شوکور بابت ماوە, نیگـەرانی بنەماڵەکـەت نـی... بـە قسـەی مـن دەکەی لێی رامەوەستە..."

ئەودەم کونکوور و شتی وا نەبوو ـ کالیجەکان کەمیشیان دێنـا ـ ئەوپـەڕی ژمـارەی ئەوانەی دیپلۆمیان وەردەگرت دەگەیشتە هەزار کەس. لـە کـالیجی پزیشـکی ناونووسـیم کرد.

ПППП

رووسەکان لەمێژە ئازەربایجانیان بەجێ هێشتوە. وەزعی گوزەران باشتر بووە, حیزبـەکان کەم تا زۆر چالاکن, لەگەڵ دەوڵەتەکان چاوشارکێ دەکەن. بە قـەولی دادەئـامین ئـەمنیش سەرم لـێ دەخورێ ـ ئەمنیش لایەنگری ڕەنجبەرانم... ئێستا گـەورەم... رووبیـك ئێسـتا چاردە پازدە ساڵەیە... دادەئامین کەم کەم دەبەر کەوتوە... لاوەکەی دراوسـێمان لەمێـژە سنووری لاوەتیی پەڕاندوە, بەڵام زڕەزڕەکەی هەر ماوە: ئیرەن خانم هـەروا سـەڵتە و هـەروا پشتە چاوان نەرم دەکا و مـل و کەفـەڵ بـا دەدا... دەڵـێن لـە "بار"ێـك کـار دەکـا... پێکەنینی شیرن بەرەڵڵا دەکا" بەڵام بە ئاشکرا دیارە ئەو پێکەنینانـە روویـان لـە بـاروون "وێگین" نیە.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

جەژنی قوربانە... زستانە, بەلاّم بەفر لە خاك دا نیە ـ هەرچەند هەوا سارده "کـوّڕی گشتی" کۆبوونەوەی گرتوە ـ ژنانی کۆلاّنێ لەبەر دەرگا شلووقیان کردوە. گوێم لە دەنگـی مـام هۆسپە:

"گۆشتی قوربانیـیان هێناوە!؟"

"خەبەری مەرگی تۆیان هێناوە...! گۆشتی قوربانی ـ بۆمـە!... شـێت بـووە, ئـەم پیاوە!"

مام هۆسپ دەلّێ:"ئیشتیام لە کەبابە ـ پێم وا بوو گۆشتی قوربانیـیان بۆ هێناوین!"

دادەئامین دەلّێ:"کەرێ داغ دەکەن!"

"کەوایە, ئەم هەراو هۆریایە هی کەرەکە بوو!... چاك پێوە بووین, رۆژێکی هەینییش نایەلّن خەلّك بخەون!"

دادەئامین هیچ نالّێ. دوایە دەر دەکەوێ کە وێلۆنیش مۆجیزەیەکی نەکردوەو پـاش ئـەو هەمـوو سالّە "مـادموازێل" ئێرەن ئاوڕێکی بەخێری لە باروون وێگێن نەداوەتـەوەو بـاروون وێگێن خۆی کوشتوەو بردوویانەتە نەخۆشخانەی سینا...!

مام ئارسەن دەپرسێ:"کێ گوتی خۆی کوشتوە؟"

دادەئامین بە راوێژێکی پڕ لە خەفەتی دایکانەوە دەلّێ:"دایکە فەقیرەکەی... پیاو زگی بەو پیرەژنە دەسووتێ ـ بۆتە جووجەلّەیەك..."

مام هۆسپ دەلّێ:"هەمـوو گۆنگەلّەکە لەبن سەری ئەو "جووجەلّە"یەوەن."

مام ئارسەن دەلّێ:"بەچی را زانیتان خۆی کوشتوە... ئاخر گوتت زیندوو بووە...!"

"ئەوەدەم کە بردیان مابوو... پوورەکەی دەیگوت بە حەب خـواردن خـۆی کوشـتوە ـ نامەی نووسیوە... فەقیرە بێکار بووە, هەر ئاشقێنی نەبووە... بێکـار بـووە, بابەکەشـی بۆلّەی لەسەر کردوە..."

مام هۆسپ دەلّێ:"بەلّێ, هەمووی خەتای ئەو "باب"ەی بووە! کوڕە بێکار بووە. بێکار بووە, بابەکەشی بێئینسافە بە مستان پوولّی لە گیرفانێ نەکردوە... بۆتە بایسی ئەم لاوە شۆخ و شەنگە! ئەویش ئەو لاوە, کە رۆژێ دووپاکـەت سـیغاری خـاریجی دەکێشـێ, رۆژێ دووجار ریشی دەتاشـێ, هـەر دەقیقـەی کراواتێـك دەبەسـتێ... و مـووی سـەری رۆنـی لـێدەتکێ...!"

دادەئامین بە قەلاّفەتێکی تووڕەو تۆسنەوە دەلّێ:"ئەرێ جارێك بـوو شـتێك بقـەومێ و ئەتۆ قسەی قۆڕ نەکەی؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چ قسەیەکی قۆڕم کردوە خانم!؟ ئێوە ژنان زۆر سەیرن!... بابی چ بکا؟ بێ کچێ خەڵکییش بەدبەخت بکا؟ ـ پاشان کچە خۆشی ناوێ... ئەو وەدوای کار و"بار"ی خۆی کەوتوە, ناپیاوە گەورەیە ئیدی... بابی فەقیر هەتا کەنگێ بێداتێ؟ کفری کردوە بۆتە باب ـ ئەویش بابی ئەو نێرەکەرە... ئێوە دایکان زۆر بێئینسافن...! بابی فەقیر بۆخۆی کەڕی بەیانی هەڵدەستێ وەدوا بەدبەختیی خۆی دەکەوێ, ئەو مل ئەستوورە مفتەخۆرەش هەتا بانگی نیوەڕۆیە لە بن دەستی دایەگیانی دەخەوێ ـ تازە شتێکیش بەدەستی داوا دەکا! بۆخۆت گوێت لێیە... کراسەکەی ئاوا ئوتوو کراوە, دەبوو جۆرێکی دیکە بێ ـ چووزانم شیرەکەی سارد بۆتەوە, کاکاوەکەی کۆنە... بیسکویتەکەی نەرمە...! هەموو ئاگرەکان لە گۆڕی ئەو "جوجەڵە"یە هەڵ دەستن. باشە, ئەتۆ دەڵێی بابی پووڵی ناداتێ... ئەدی ئەم ئاکاردۆنەو ئەم وێڵۆنەی بەچی کڕیون؟ ئەو کەوشە جلف و سووك و ڕەنگاوڕەنگانە بەچی دەکڕێ؟... ناپیاوی مفتەخۆر, بێکارەیە, کرمی ڕێخۆڵەیە... دایکەکەی بابی بە گان داوە...!"

دادەئامین دەڵێ:"ئا ایش!" و لێوان هەڵ دەچنێ:"چ بکا؟ کار هەیەو نایکا؟... کار نیە!"

"بۆچی نیە؟ زۆریش هەیە... کەنگێ هاتە لای من یان ئارسەن؟ نایەوێ کار بکا, دەیەوێ مفت بلەوەڕێ... دەیەوێ ببێتە "مودیر", بەو سەرە چەورەوەو بەو نازو نیمنازەوەو ئەو سیغارە کە بەلێویەوە دەنێ... دەیەوێ بۆی لەسەر سینیی زیو دانێن و بەرن لە پێشی دانێن بلێن فەرموو جەنابی سەرۆك!"

دادەئامین خەریکە بتەقێ. دەڵێم:"دادە, مام هۆسپ ڕاست دەکا ـ گەنجێکی بێکەلکە, کارو کاسبیەکەی بۆتە کچ دیتن. ئەمە لە هیچ بارێکەوە ڕاست نیە. ئەو شەوەی جەژنی لەدایك بوونیان بۆ گرتبوو, ئەمن ئەو دەستە قەڵشیوانەی بابیم دیتن خەجاڵەت بوومەوە, لە کاتێك دا هیچ پێوەندییەکیشی بە منەوە نیە... خەجاڵەت نابنەوە, پیرەپیاوی فەقیر بەو حاڵە کار دەکاو ئاوا پووڵ پەیدا دەکاو ئەمانە بەو جۆرە ئەو پووڵە ئاگر دەدەن.

دادە هیچ نالێ.

مام هۆسپ دەڵێ:"ئەمەش ئۆینێکە... جا ئەوە دەش بینی! هەستی کردوە پیرەژن چەند قرانێکی لە جێیەك شاردۆتەوە ـ لە لینگە گۆرەوییەك شتێك دا ـ ئێستا دەبینی دەیەوێ بە جۆرێك ئەو پووڵەی لە چنگ دەربێنێ..."

"باشە, دایکە... چ بکا؟"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"چاوت لەو مەنتیقە هەیە, ئارسەن؟ دایکە! هەر دایکی ئەم یەکەیە" ئەو کچە فەقیرە نابینیٚ کە بۆتە چنگێك ئێسك و پێست, لە بەیانییەوە تا ئێواریٚ لە لای دەدانسازی گیانی دەدا و چلّك و چەپەڵ لە زاری خەڵکی پاك دەکاتەوە, و لە ڕێی فرسەقێك ڕا, لە مەیدانی تۆپخانەڕا, لەو ئاوی شایەڕا, وەك ئاوکێشەکان سەتڵ سەتڵ ئاویٚ دەباتە ددان سازییەکە لە چوارڕێیانی یوسف ئاباد! شەویش سەعات دە دێتەوە! کەچی هەتا قسە لە قسە دەکەویٚ ئەم دەبێتە "زەعیفە" و ئەو بەرەڵڵا مل ئەستوورەش دەبێتە "وەجاخ"ی بنەماڵە, پشت, کوڕەگەورە ـ و سوێندی گەورەیان "بە گیانی وێگێن!"ە. "وێگێنم کفن کردبیٚ!..." خەجاڵەت نابێتەوە پیرەژن, بیست و چوار سەعاتیش ئینجیلی لە دەست ناکەویٚ!"

دادەئامین قەڵس بووە, و ددان دەچیڕەوە دەبا. دەڵیٚ:"نازانم ئەو پیاوە چۆتەوە سەر کیٚ! ئەم قسانە لە کویٚ دێنیٚ... خوا دای ناوە بۆ جاسووس...!"

"نا, خانم گیان, جاسووس نیم, بە جاسووسیش خەڵق نەکراوم... مەسەلەی ریازی نیە ـ چاوم دەبینیٚ..."

کۆنگرەی ژنان لە کۆلانیٚ کۆبوونەوەیەتی. ئەم جارە مام ئارسەنە کە بانگ دەکا:"هۆسپ ... لە بیرت نەچیٚ... سەرێکی دەفتەری موعامەلات بدە. لە سبەینێوە دووبارە زرەزرِ دەست پیٚ دەکاتەوە ـ ئەمن ئیدی حەوسەلەم نەماوە!"

مام هۆسپ پیٚ دەکەنیٚ... "لە نەخۆشخانە گوتوویانە حەبەکانی بەغەڵەت خواردوە ـ ئەوانەی خواردوونی حەبی تەرکی تریاك بوون ـ ئارسەن, ئێستا بە تەواوی سازە... ئارسەن, جۆرێك دەرۆیشت دەت گوت لە فەتحی هیرات هاتۆتەوە!..."

دادەئامین بێدەنگ بووە.

KKK

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

٣١

دوکتۆر ئارتووش ماڵ و حاڵی کۆکردۆتەوەو هاتۆتە تاران ـ دەیەوێ پسپۆڕی بخوێنێ. کوڕێکی چووکیشی هەیە. منداڵێکی شیرن و زرینگە. ماڵ و پزیشکخانەکەی لە شەقامی شا ـ چوارڕێیانی ئەمیری ئەکرەمە. ماڵەکەی لە نهۆمی سەرەوەی پزیشکخانەیە. دووسێ جار هاتۆتە ماڵێ مە و ئێمەش دووسێجار چووینە ماڵەکەی. دەڵێ بابم ئێستا زۆر کەم دێتە شاری ـ بابم و دایکم زۆر دەبەرکەوتوون.

ئێمەش چووینە شەقامی شاهڕەزا ـ لە ئاخری شاری ـ نیزیک زانستگە. ئەمن لە زانستگە دەخوێنم. دادەئامینیشم بە دوای خۆم دا راکێشاوە. ئەویش بۆتە "زانستگەیی", و ئەمن لەو کارەی ئازار دەچێژم, وا بزانە ئەمن هێشتا منداڵم... دیسان هەر ئەو بەسەرهاتی دارالفنون و یەکەمین رۆژەکانی هاتنم بۆ تاران دووپات بۆتەوە ـ بەڵام بە جۆرێکی دیکە, و بە دووپات بوونەوەیەکی پتر: زانستگە زانستگەیە, زۆر وەخت ئاڵۆزە... وڵات ئاڵۆزەو زانستگە ناوەندی ئاڵۆزییە, هەمیشە میتینگ و خۆپێشاندان و بێزاری دەربڕینە. ئەویش پێ بە پێی من و تەنانەت قۆڵ لە قۆڵی من دا لە خۆپێشاندان دا بەشدار دەبێ ـ منداڵان پێیان وایە مامۆستا, یان کۆمەك مامۆستای جێیەکە هەمیشە ئاگای لە دەنگ و باس هەیە, گوێ پێدا دەگرێ و ئەمن خۆم دەخۆمەوە... هەموو دەرکەوانەکانی زانستگە دەی ناسن...

دەستەودامێنی مام هۆسپ دەبم, دەڵێم:"جوان نیە, مامە" ئەتۆ بۆخۆت ئەگەر لە زانستگەش نەبووبی, لە شوێنی لەو بابەتە بووی, بۆخۆت دەزانی ئەمن ناتوانم خۆم دوور بگرم و لە کوڕەکان جوێ ببمەوە, کە بە چاوی هاوکاری پۆلیس لێم بڕوانن ـ باشە, ئەم بۆ وا دەکا...!"

دەڵێ:"بۆخۆت ئارمێنێ دەناسی... ئەمن زۆر جارم پێگوتوە, بە قسەی من ناکا ـ بە ئارسەن بڵێ"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

بە مام ئارسەنیش دەڵێم. مام ئارسەن شەوێك, هەروا بزانە بە رێكەوت پاش نانخواردن مەسەلەكە هەڵ دەگیرسێنێ. دەڵێ:"یادۆ ناچارە, لەروودامانە, هاوپێوەندییە, بە قەولی خۆیان... جوان وایە ئەم خۆ نەكێشێتە قەراخ, ئەتۆ بەخۆڕایی وەدوای دەكەوی."

دادەئامین دەڵێ:"یادۆ, لە بیرتە ئەو وەختەی توركان ناردبوویان من بەرن... بابە چیی گوت؟ ئەو رۆژە كە بابە تەقەی كردو دووكەسەكەی گرت... لەبیرتە؟"

لە بیرم بوو.

"لە بیرتە بابە چیی گوت؟ گوتی:"ئیدی هەقت نیە لە دەركی ماڵێ بەولاوە بڕۆی... ئەمن بەرپرسیارم.؟" ئێستاش ئەمن بەرپرسیارم... ئەمن بۆخۆت شاهید بووی لەو لەحزەیەوە كە گوتی لەدەركی ماڵێ بەولاوەتر نەچووم - بەلام ناتوانم بەتۆ بڵێم مەچۆ زانستگە - ئەتۆ دەبێ بچیە زانستگە... ئەوێش كە دەزانی چۆنە... باشە, لەونێوەدا بەرپرسایەتییەكەی من چیی لێ دێ؟"

"دادە, وەزعی من لەگەڵ تۆ فەرق دەكا..."

دەڵێ:"نا, هیچ فەرق ناكا... ئەتۆش ئێستا بۆمان بوویە پیاو! چ فەرق دەكا!"

دەڵێم:"زۆر باشە, فەرق ناكا! ئێستا وا دادەنێین شتێك رووی داو ئەتۆش لەوێ بووی, چ دەكەی؟ بۆوێنە, ئەگەر تەقەیان كرد ئەتۆ سنگی خۆت وەپێش دەخەی كەگوللە وەمن نەكەوێ؟ باشە, وەهەردووكمان دەكەوێ - وەك بەسەرهاتی مەلاحەسەن و كارۆ!"

دادەئامین لە قاقای پێكەنین دەدا, و دەسبەجێ پێكەنینەكەی را دەگرێ و دەڵێ:"باشە, ئەمنیش هەر بۆ ئەوە دێم - كە ئەگەر وەتۆ كەوت وەمنیش كەوێ... ئاخر ئارسەن, ئەمن ئەگەر - زمانم لاڵ بێ - ئەم كوڕە شتێكی لێبێ بە چ روویەك چاو لەچاوی ئەو پیرەپیاو و پیرەژنە بكەم؟... ئەمن بە تكاو رەجا ئەمم لە چنگیان دەرهێناوە... باشە, لەو حاڵەدا باشتر ئەوەیە ئەمنیش نەمێنم و چاو لە چاویان نەكەم..."

بە كورتی, هەرچی كردمان دەرەقەتی نەهاتین و ئێستا دەم بینی كە قۆڵ لە قۆڵی دادەئامین دا مست را دەوەشێنم: بژی!... بمرێ!... راستە...!

دادەئامین هیچ موخلیسی یەكیەتیی شووڕەوی نیە" لە بەرامبەردا ئەمن ئاشق و شەیدای یەكیەتیی شوورەویم, هاوار دەكەم دەبێ كرێكار رێبەرم بێ, حكوومەتم بێ, بێ كرێكار كارم ناڕوا - حەتمەن دەبێ پێشەوایەكەم كرێكار بێ - بۆخۆم ئەقڵم نیە...

مام ئارسەن پێ دەكەنێ و سەر رادەوەشێنێ. "رۆڵە گیان, كام كرێكار... كرێكار ئەوەیە كە دەیبینی... نەك لێرە لە هەموو جێیەك. ئەمن بۆخۆم كرێكارم... چ دەزانم تا

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ببمە پێشەوای کەسێك؟... باشە ئیدی، دەورانی گەنجییە ـ پیاو دەبێ ئەم قۆناغەش تێپەڕ بکا.

ئەمن بە ئەقڵی هەمووان پێدەکەنم. بەڵێ، کرێکار ئەقڵی نیە! پڕوپاگەندی ئەمپەریالیزم... بچن بزانن هەر ئەم کرێکارە چ بەهەشتێکی ساز کردوە!

"دە ناهێڵن، ئەگینا ئێمەش زۆرمان پێ خۆشە... بابم لەوێیە، لەوێ خزم و خوێشمان هەن، نایەڵن ـ و ئەمن نازانم بۆچی ئەم بەهەشتەیان بە مەی جەهەننەمی نیشان نادەن؟"

"چونکە دەچن خەراپکاری دەکەن ـ خۆ بێکار نین هەر موسافیرەی مەئموورێکی وەدوا بخەن، کاروباریان وە لانێن و هەر ئاگایان لەو جەنابانە بێ... ئەوان کاریان هەیە، دەژین، ژیان دروست دەکەن. دەزانی سیاو ئەنتیلجنت سرویس هەموو ساڵێ چەندە خەرجی خەراپکاری دەکەن!"

دادەئامین دەڵێ:"بەڵێ، ئازادی، چینی کرێکار... رەنجبەران... هێشتا دەستیان نەگەیشتۆتە پووڵی. وەختێك دەستیان گەیشتێ ئەمانیش بە شەوێك لە بیریان دەچێتەوەو هەر ئەو رەنجبەرانە هەتا پێشەکی پووڵی ویزیت وەرنەگرن چاو لە نەخۆش ناکەن و لە پزیشکخانە دەری دەکەن... بەلاّم لەپێش دا دەبێ خەفەتی دنیا بە دایك و بابی فەقیر بدەن، دوایە... یەکی وەك ئەو کورە... ناوی چ بوو ـ ویگێن ـ یەکیش وەك ئەم ئاغایە"و وشەی "ئاغا" پڕ بە گەرووی دەر دەبڕێ.

ΠΠΠ

حەوتوویەکە ماڵەکە تازیەبارە. کارۆ مردوە... هەموومان پەرۆشمانە... باشە ئیدی، حەیوانی ماڵێش وەك ئەندامی بنەماڵەیە... هەموومان نارەحەتین. بەلاّم نارەحەتیی ئەمشەو پێوەندیی بە مەسەلەیەکی دیکەوە هەیە.

دانیشتووین، ئەمن گریانم دەوکێ ماوە... مام هۆسپ لە بن لێوانەوە پێدەکەنێ، مام ئارسەن پێدەکەنێ... دادەئامین توورەیە، بەلاّم ئەویش بۆ بار ڕاست کردنەوە زەردەخەنەیەك تێکەڵی نارەحەتییەکەی دەکا. ڕووبیك لە پەنام دانیشتوە، دەستمی لەنێو دەستی ناوەو دەست بە پشتە دەستم دادێنێ. دەزانم چیی دەوێ ـ دەیەوێ قەولی پێبدەم سبەینێ لەگەڵ ڕەفیقەکانم بێبەمە کێوی.

دادەئامین دەڵێ:"ناپلیۆنم بۆتۆ لێ نابوو ـ بۆ نەت خوارد؟"

ڕوو لەولا دەکەم، دەڵێم:"پێم خۆش نەبوو." چاوم لێیە چاو لە مام ئارسەن دادەگرێ.

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مام هۆسپ دەڵێ:"دە یەکێکتان بیگێڕنەوە تا هەر نەبێ بزانین چ بووە... خۆ ئێمە تا ئێستا نازانین چ بووە!"

ΠΠΠ

ئەو رۆژە لە زانستگە کۆبوونەوە بوو. هەموو رێکخراوەکان بەشدار بوون" دادەئامین وەك هەمیشە لە تەنیشت من بوو. دە دەقیقەیەك لە بەرپابوونی متینگەکە گوزەرابوو کە پۆلیس لە دارودیواری دەرپەڕی و دەستی کرد بە لێدانی خوێندکارەکان. متینگ تێك چوو... پاشان دوژمن لە ماڵێت نائومێد بێ, کۆماندۆیەکان پێوەربوون و خوێندکارەکان دوای تاوێك بەردە فڕکەو خشت هاویشتن پەنایان بۆ پۆلەکان برد... بەڵام کۆماندۆیەکان رژانە پۆلەکان ـ تووشی هەرکەس بوون ـ مامۆستا, خوێندکار, کچ, کور. بە قەستی کوشتن لێیان دەدان. پەنامان برد بۆ قوژبنێك کە گەیشتنێ, و هەر گەیشتنێ بە قۆنداغە تفەنگ وەرمان گەراِنێ... ئەمن هەر ئەوەندەم دی کە سەگبابە خۆی فڕێ داو لە دوورەوە نیشانەی لە سەرم گرت و قۆنداغە تفەنگی دا هێنا. لەسەر زگ خۆم بە زەوی دا داو دەستم لەسەر سەرم دانا. یەك دوو قۆنداغی بە شانان دا دابووم کە دادەئامین زیڕاندی و خۆی بەسەر دادام...

ئەی کە فەقیرە لێدانی خوارد! ئەمن هەر ئەوەندەم گوێ لێبوو کە دەیزیڕاندو دەیگوت:"لێم دە... بێشەرەف! لێم دە, بێنامووس!" کابراش لێی دەداو چۆن! دەت گوت لە کورتانی کەرێ دەدا...!

نازانم چ ئاڵوگۆڕێك رووی دابوو ـ وادیار بوو دەوڵەت دەیەوێ زانستگە چاوترسێن بکا... پێم وایە مەسەلەی نەوت لە مەجلیس دا هاتبۆ گۆڕێ... باش نازانم ـ بەڵام بەهەرحاڵ ئێمە لەو نێوەدا لێدانێکی باشمان بەرکەوت.

پاش ئەوەی جوان بێزاریان کردین, دەنگی فیتە فیت لە داڵانەکەدا بڵاو بۆوەو گۆڕەهوو بوون. ئەو رۆژە سەرشکاوو لێو ولووت هەڵدڕاو زۆر بوون. لێوی منیش ـ نازانم چۆن ـ هەڵ دڕابوو. بردیانینە بێهداری دەرمانیان کردین... و چووینەوە ماڵێ.

هەروا دەڕۆیشتین, هێشتا لەنێو زانستگە دابووین" نەم زانی ئەو چیی گوت یان ئەمن چیم گوت, کە دیسان زیڕاندی:"بێئەقڵ!... گەمژە!... ولاغ!... ئاخر ئەمن بەرپرسیارم" و لە پێش چاوی ئەو هەموو خەڵکە هەتا تینی تێدابوو زللەیەکی دە بنانگوێم سرەواند!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ئەمن کە هیچ چاوەڕوانی ڕەفتارێکی وا نەبووم هەروا ڕەق ڕامام... تێ مابووم... بە هیچ جۆر باوەڕم نەدەکرد! بە تەواوی تێك شکابووم ـ گریانم هات ـ گریاشم, هەروەك منداڵی چووکەڵە. کوڕەکان لە بنەوە چاوێکیان لێ دەکردم و تێ دەپەڕین... هەرچەند هەنگاوێك ڕۆیشتین ـ ئەوە هەروا دەگریم ـ دادەئامینیش دەگری چۆن! چەند هەنگاوێك کە ڕۆیشتین لەپڕ ئامبازم بوو, دەستی کردە ئەستۆم جا ماچ کە:"یادۆ گیان ببووره... سەهووم کرد ـ ببووره ـ نەم زانی ـ لەم خوشکە شێتەت ببووره...!" ئەوە هەروا ئەم قسانە دەکاو ماچم دەکا و وەك هەوری بەهار فرمێسك دەڕێژێ...

لەلایەك بەزەییم پێی دا دەهات, و لە لایەکیش لەوە کە هەردووسێ هەنگاو جارێك دەستی دەستۆم دەکردو لەپێش چاوی خەڵك ماچی دەکردم ناڕەحەت بووم... ئێستا ئەو خەڵکە دەڵێن چی!... بە تەکانێکی توندی ئانیشك وەپێشی کەوتمەوە... و ڕۆیشتم.

هاتمەوە ماڵێ:"لەسەر تەختەکەم کەوتم و پەتووم بەسەر خۆم هەڵ کێشا... چەند لەحزەیەك وا مامەوە... گێژ بووم, مێشکم کاری نەدەکرد... پەتووەکەم لەسەر خۆم لادا, و لەسەر تەختەکە دانیشتم... شەیتان بە نەحلەت بێ ـ ئەمە چ کارێك بوو کردم ـ بۆچی وا پاڵم پێوە نا!...

شێت بووم لە دەستی ئەم ژنە...! هەستام, و لە ژوورەکە دەرکەوتم. ڕووبیك لە ژوورەکەی خۆی بوو ـ خەریك بوو دەرسەکانیی دەنووسیەوە. گوتی:"مامە یادۆ, دەچیە کوێ؟" ـ گوتم ئێستا دێمەوە...

ڕویشتم, پێش ئەوەی بگەمە چوارڕێیانی کالیج دیتم دێ... شووتیی کڕیبوو. ڕاوەستام تا هات" بێ ئەوەی قسەیەك بکەم شووتیەکەم لێ وەرگرت ـ و هاتینەوە. لە ڕێگادا هیچمان قسەمان نەکرد...

ΠΠΠ

ئەمساڵ هاوینێ نەچووینە ورمێ, قەرارە مام هۆسپ بە تەنیا بچێ بابم و دایکم هەڵگرێ و بێتەوە. هەم جەژنی تەواوکردنی زانستگەیە, هەم پاییزە ـ پاییزان تاران جوانە: بێن هەم لە جەژنی لێبوونەوەی زانستگەدا لە لامان بن, هەم تارانێك ببینن, و هەم لەگەڵ مام سرووژ, براچووکەی دادەئامین کە لەگەڵ ژنەکەی لە فەڕانسەوە دێ یەکتر بناسن.

خەریکم خۆم بۆ جەژنی تەواو کردنی زانستگە ئامادە دەکەم ـ بوومە دوکتۆر!

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مام هۆسپ چووە, بابم و دایكمی هێناوەو هاتۆتەوە... فەقیرانە لەو یەك دووساڵەی دوایی دا تەواو پیر بوون ـ دایكم توانای هاتوچۆی نەماوە, بەستەزمانە كۆم بۆتەوە! مام هۆسپ دەڵێ:"نەخەیر, ئاپۆ شیرۆ و دایە ـ گوێی شەیتانی كەڕ بێ ـ هەر بەڕاست خەریكن پاڵ وە سەدی دەدەن!" بابم پێ دەكەنێ, دایكم دەڵێ:"بە كوێرایی چاوی حەسوود!"

لە تەورێز سێشەوان میوانی مام گاگیك و منداڵەكان بوون. دایكم دەڵێ:"ماشەڵڵا, بێچاوێنی بن, بوونە چ جحێڵێكی جوان شاهۆ و وەسمان ـ خوا بە دایك و بابی خۆیان بێڵێ... ماشەڵڵا پیاو هەر حەز دەكا تەماشایان كا, ماشەڵڵا وەك داری شمشاڵن... و نازانی چەندیش بەگوێن! شاهۆ و وەسمان هەردووكیان بوونە مەئمووری دەوڵەت..."

مام هۆسپ دەڵێ:"كارمەندی بانكن."

"ئا, لەو جێیە كە هۆسپ دەڵێ... عومریان درێژ بێ, یادۆ نازانی بیست و چوار سەعات بە دەوروبەرمانەوە بوون ـ بابەبابەو دایە دایەیەكیان دەگوت كە هەر حەزت دەكرد گوێت لێ بێ... دەزگیرانیان هەن, دوو كچی چەند جوان... وەك نوقڵ, بیان خەیە زارت دەتوێنەوە."

مام هۆسپ دەڵێ:"چ دەكەی دایە! زاری ئەو كابرایەت پڕ كرد لە ئاو! چاوت لێیە چۆن ئاو بە دەم و لەوسی دا دێتە خوار...! ئاخر ئەمیش ئێستا وردە وردە دەی خورێ... فكرێكیش بۆ ئەم بكەنەوە!"

دایكم دەڵێ:"ئەرێ وەڵڵا... وەختیەتی ئیدی... درەنگیش بووە ـ دەترسم منداڵی وی نەبینم... دوو ئارەزووم هەن: منداڵی ئەم و زەماوەندی ئەم مەیموونە ببینم." و قژەكانی سەری رووبیك تێك دەدا.

مام هۆسپ دەڵێ:"بەو جۆرە كە خۆتان لێخۆش كردوە, مەترسە منداڵی ئەم مەیموونەش دەبینی!..." ئەمن بۆخۆم نیگەران نیم ـ دەزانم بەو ئاسانییە دەست لەم دنیایە هەڵ ناگرن!"

"هەی رووزەردی دنیا و قیامەتان بی رۆڵە! باشە, وا بلێ ـ لە رقی تۆش بێ هەر دەمێنم... دەبێ ئەو داخەت لەسەر دڵ دانێم...!"

پێ دەكەنین. مام گاگیك جووتێك كەوشی, چاوودڵ ڕوونی بۆ ناردووم. جووتێكیشی بۆ دایكم دووریبون كە دایكم دەڵێ بە عومری كەوشی وا خۆشی دە پێ نەكردوە:"نەرم, سووك, رەحەت... گوتی جووتێكیشت بۆ زستانێ بۆ دەدرووم... گەرم, كە پێویستیت بە گۆرەوییش نەبێ. دەستی خۆش بێ, زۆر خۆشن... ئەی رۆڵە, چەند ژنێكی باشی هەیە... ئەویش پێی دەگوتم دایە, لە زمانی منداڵەكان ڕا... چەندیشی لە زاری خۆش بوو.

كتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

ماشەڵڵا لە قودرەتێ خوای... بابت راست دەکـا, ئـەو میللەتـە بێگانانـە پیـاوی چـەند باشیان تێدا بوون و ئێمە نـەمان دەزانـی... بردبوویانـە گوێمانـەوە ناموسـوڵمانن, کـە ئەمانە فلانن, فیسارن... رۆڵە, ئەگەر بزانـی ئـەو پـوورە "وەنـەوش"ەت چـەند ژنێکـی خاوێنە سەرت سورِ دەمێنێ! (سیرانووشە کە بۆتە وەنەوش) نەوەی جوان جوانیشیان هـەن, ماشەڵڵا هەزار ماشەڵڵا وەك پەلکی گوڵ ـ لە ئامینێ خۆمان باشـتر نـەبن منـداڵی وەك پەلکی گـوڵ رادەگـرن. ئـەو چـەند شـەوە کۆشـی بابـت ببـۆ سـەرینی نـەوەکانی پـوورە وەنەوشت... ماشەڵڵا... گوتم شاهۆ و وەسمانیش دەزگیرانیان هەیە؟ ئەو هـەموو ماوەیـە ئەتۆ یەکێکت بۆ یادۆ گیان هەڵ نەبژاردوە؟... وەڵڵا لێت بە گلەییم...!"

دادەئامین دەڵێ:"دایە, دەبێ بۆخۆی هەڵ بژێرێ... لەوانەشە هەڵی بژاردبێ و بەمـەی نەڵێ."

دایکم چاوم لـێدەکا ـ چاوی باش نابینێ" بەو حاڵەش دەیەوێ وەك جـاران شـتێك لـە چاوانم دا بخوێنێتەوە. بە پێکەنینەوە دەڵێ:"وایە, یادۆ!" و وەك ئەوە کە گومـانی نـەمابێ "هەی رووت رەش بێ ـ ئەی چۆن بە ئامینێت نەگوتوە!"

مام هۆسپ دەڵێ:"چیی پێ بڵێ؟ هەموو فێڵەکان لەبن سەری ئامینێن... وەك ئـامین دەزانێ بۆخۆشی نازانێ... دایە, یادۆ ئێستا بە هەموو کچێك رازی نیە ـ ژنەکـەی دەبـێ خوێندەواریی بەرزی هەبێ کە هاوشانی ئاغای دوکتۆر بێ...!"

دایە دەڵێ:"ئامین کچێکی ئاقڵە ـ وەك تۆ حەپلیحەپۆ نیە ـ دەزانێ کێ هەڵبژێرێ... هەرکەس ئامین هەڵی بژێرێ باشە ـ نابێ لە قسەی ئامینێ دەرچێ..."

لەو یەك دوو رۆژەدا کە ئەمن لە زانستگە کارم هەیە, مام هۆسـپ دایکـم و بـابم بـۆ چارەسەری نەخۆشیی جۆراوجۆر دەباتە لای پزیشکە پسپۆرِەکان ـ هەمووشیان هەرمـەنی و هەمووشیان مەحەببەتی لەگەڵ دەکەن.

بابم دەڵێ:"فاتم, چاوت لێیە! هەموویان خوێنـدەوارن... ئێمـەش, خوێندەوارەکـەمان مەلاحەسەنە!... هەی زەمانە!" و هەناسەیەك هەڵ دەکێشێ.

بابم و دایکم زۆر رازین, لە پـیری بـەو لاوە نەخۆشـیەکیان نیـە" نمـرەی عەینـەکیان دەدەنێ... چاویلکە دروست دەکـەن, بـەڵام دەچـاویان ناکـەن, تـەنیا ئێـواران نـەبێ کـە دادەئامین قالیچەیەك لەسەر بەرهەیوانێ را دەخا, بابم و دایکم دادەنیشن, عەینەکی دوور دەکەنە چاویان و کەیف دەکەن.

دایکم دەڵێ:"بەراست جێیەکی جوانە, پیاو سەدساڵیش لە ماڵێ نەچێتەدەر, هەر لێرە دانیشێ و تەماشای خەڵکی بکا وەرِەز نابێ."

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

دادەئامین دەڵێ:"باشە, دایە, ئێستا کە شوکور یادۆ لەسەر خێران بۆتە دوکتۆر ئەتۆ و بابەش وەرنە تاران پێکەوە بژین ـ سەربازیی‌یەکەشی هەر لێرە دەکا بە پلەی ئەفسەرییەوە ـ ئێوە هەقی خۆتانە ئیسراحەت بکەن..."

دایکم دەڵێ:"نا, رۆڵە, جوانە, بۆ لاوان باشە, مەبارەکی خۆتان بێ... ئێمە لەوێ ئاسوودەترین... بەرد لەجێی خۆی سەنگینە, رۆڵە" کە لەجێی خۆی هەڵ کەنا ئیدی ئەو وەزنەی نامێنێ..."

بابم دەڵێ:"فاتم راست دەکا" هەرکەس لە شوێنی خۆی ئاسوودەیە ـ لێرە کێ من دەناسێ ـ ئەمن لێرە ون دەبم" رۆڵە, ئەمنیش بەشەرم, دڵخۆشیی من ئەوەیە کە لەجێی خۆم دووکەس سلاوم لێ بکەن... نا, مەبارەکی خۆتان بێ... فەرقی چییە رۆڵە ـ ئاواتی دایك و بابان هەر ئەوەیە منداڵەکانیان ئاسوودە بن, ئەگەر ئێوە ئاسوودە بن ئێمەش ئاسوودەین..."

ΠΠΠ

مامە سرووژ و خێزانی هاتوون, و ماڵەکە شلووقە. مامە سرووژ براچووکەیە, دادەئامین لە خۆشیان لاقی عەرزێ ناگرێ. بە ئاشکرا جحێڵ بۆتەوە: دیسان چاوە جوان و زیندووەکانی, و قەلافەتە شادەکەی جارانی پەیدا کردوونەوە.

بە خۆشیی هاتنی دایکم و بابم و هاتنەوەی مام سرووژ و خێزانی و بوونە دوکتۆری من, شەوێ لە باشگا (نادی) جەژنمان هەیە ـ مێزێکی گەورەمان گرتۆتەوە. دوکتۆر ئارتووش و خێزانیشی هاتوون جگە لە میوانانی دیکەش: باروون شووراو مادموازێل ڤانیای کچی کە خوێندکاری ساڵی ئاخری کالیجی دەرمانسازیی‌یە... و یەك دوو کەسی دیکە.

بابم بەو کەوا یەك توێ سپی و درێژە و بەو ریشە کۆرپەیەوە وەك مەهاراجەکان دەچێ" مام هۆسپ بە گاڵتە بانگی دەکا "راجاکریشنا" و بابم قاقا پێ‌دەکەنێ. ساڵۆن شلووقە ـ مۆسیقا ئاهەنگی شاد لێ دەدا, ژن و پیاو گۆرانیی دەڵێن, هەر جامی شەرابە کە بە سلامەتی پرو بەتاڵ دەبێتەوە. بابم وەك هەمیشە ئاوی میوە دەخواتەوە, دایکیشم دانیشتوەو نوقمی تەماشای مادموازێل ڤانیا بووە...

لە مێزەکانی دیکەوە تاك و تەرا دێن ـ لە هەموو مێزەکانەوە ـ بۆ شەربەت خواردنەوە خولقمان دەکەن... مەحەبەتمان پێشان دەدەن, ئیخلاس دەردەبڕن... تاریفی بابمیان بیستوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

مام هۆسپ دەڵێ:"کەلکی لێ وەرگرە, کورە, بۆ هەموو کەس وا ڕێناکەوێ!"

مام ئارسەن پێدەکەنێ, دادەئامین و دایکم گەرمیان کردوە, بە زمانی خۆمان قسە دەکەن... ئەمن لێیان دوور کەوتوومەوە, بەڵام چاوم لێیە دایکم جارجار تەماشایەکی من دەکاو زۆر بە پارێزەوەش چاو لە مادموازێل ڤانیا... دوکتۆر ئارتووش خەریکە داستانی نەخۆشیی دادەئامینێ بۆ مامە سرووژ و باروون شووراو دەوروبەری دەگێڕێتەوە, و وەك هەمیشە پێدەکەنێ... دەڵێ:"دایە, لەبیرتە چۆنت منداڵەکە رووت کردبۆوە, بە خوات نیشان دەداو هەڵت داویشت هەتا چاکتری ببینێ!"

"باشە, خەراپم کرد, ئاغای دوکتۆر!? ئەوە نیە ئەلحەملای دایکی ساغ و سەلیمە... دیارە جەنابیشت زەحمەتت کێشا, بەڵام..."

دوکتۆر دەڵێ:"بەڵام بەخۆڕایی...!" و قاقا پێدەکەنێ "دەتەویست وا بڵێی دایە؟... ئاغای رۆستەمی چاوت لێیە دایە دەڵێ چی؟"

بابم دەڵێ:"بەڵێ, دوکتۆر... گوێم لێتە..." هەر کە ئەمەی دەڵێ, دیسان دوکتۆر دەتەقێتەوە...

دایکم بە دادەئامینێ دەڵێ:"ئەم مێردە شێت و پێتەت ئەو پیاوەشی لەرێ لاداوە...!"

مام هۆسپ دەڵێ:"دیسان دیزەو گۆزەکان لەسەری منی قوڕبەسەردا شکان!? ئەمن چیم کردوە, ئەمن وەك پیاوێکی ئاقڵ و حیسابی بۆخۆم دانیشتووم... هیچم گوتوە!"

دوکتۆر دەڵێ:"نا دایە, ئاخرەکەی تێگەیشتم کە هیچم نەکردوە..."

"بۆچی, رۆڵە, ئەتۆش کارت کرد, زۆریشت کرد ـ دەستت خۆش بێ ـ خوا ئەم کورە جوانەت پێ بێڵێ... بەڵام رۆڵە, خوا ویستی کە کردت. ئەگەر خوا نەی ویستایە هەر پێت نەدەزانی..."

دوکتۆر دەڵێ:"بەڵێ... باشە, ئەمە بوو بە شتێك... " و وتوویژ لەگەڵ دەوروبەرەکەی دەست پێ دەکاتەوە" بەسەرهاتی دوعای منداڵەکان لە کاتی نەخۆشیی دادەئامین داو داستانی مارەبرینەکەیان بۆ دەگێڕێتەوە... هەموو پێدەکەنن... چەند لەحزە دواتر هەناسە هەڵ دەکێشێ... و وەك ئەوەی قسەکان درێژەیان هەبێ دەڵێ:"بەداخەوە بەرەی ئەو جۆرە پیاوانە وردە وردە خەریکە دەبڕێتەوە ـ ئەمانە کە بڕۆن ئیدی کەس نیە جێیان بگرێتەوە" ئێستا هەمووی بۆتە ماشێن, خانوو, پووڵ... حەیف!" پاشان بە پێکەنینەوە بە بابم دەڵێ:"ئاغا, ئەگەر گوێت لە منە, چۆنە هاوینی دادێ دیسان چەند رۆژێك بچینە دووکەڵە؟"

بابم دەڵێ:"ئەرێ وەڵڵا... وەرن. ئاغا, ئەم کیژۆڵە, کاکە سرووژ... هەمووتان لەگەڵ خانمەکان وەرن... ئەمن ئیدی ئاخری عومرمە... وەرن, بچن حەوتوویەك لەوێ بن. "پۆلەکانی"یش ببینن ـ جێیەکی جوانە..."

مام هۆسپ دەڵێ:"بە فکری من "پۆلەکانی" زۆر جوانترە..."

دوکتۆر دەڵێ:"ئەم وشەی "جوان"ەش بە راستی شتێکی کەمە... ئیدەئالە... بێوێنەیە ـ لە هیچ کوێی دنیا شتی وا نابینین... بارۆون شوورا... مادموازێل ڤانیا... شتێك دەبیسن... حەتمەن بچن. سرووژ, ئەمن لە جیاتی تۆ بم ئەم یەك ساڵە دەمێنمەوە تا ئەو یەك حەوتووە لەوێ بم. بە خوا هەڵ دەگرێ!"

بابم دەڵێ:"زۆر باشە, کەوایە ئەمن هەموو خانمەکان و ئاغاکان و میوانەکانیان بانگهێشتن دەکەم... و زۆریش خۆشحاڵ دەبم ـ پاشانیش وەبیرتان دێنمەوە. بەڵام دوکتۆر, دوایە بیانووان نەبینیەوە... ئەتۆ بۆخۆت خانمەکان و ئاغاکان سازکەو ئەوی دیکە لە ئەستۆی ئامینێ. هۆسپی فەقیر هەموو ساڵێ دێ و دەزانم هەتا ماویشە دێ. لەوی خاترجەمم, ئەو بێ وێ کاری لەنگە. وەرن لەو سەرە ڕا نیشتمانەکەشتان ببینن... نەیەن پەژیوان دەبنەوە, وەڵڵا!... بەڕاست جێی هراند خاڵی..."

مام هۆسپ دەڵێ:"ئەرێ وەڵڵا, دیسان ئێوە... ئێمە هیچ لە بیرمان نەبوو."

دوکتۆر دیسان چپەیەك لەگەڵ بارۆون شووراو مادموازێل ڤانیا و سرووژ و خێزانی دەکا... دیارە هەموویان لەوە کە دەتوانن دووراودوور نیشتمانەکەیان ببینن کەوتوونە هەژان. خێزانی دوکتۆر بە خانمی سرووژ و مادموازێل ڤانیا دەڵێ:"بەیانیێیان کە دەچووین لە سەرێ ڕا تەماشای ئاگری بکەین ڕێوی و سمۆرە دەهاتنە مەودای دوو هەنگاومان. خواردنمان دەدانێ... رایان نەدەکرد. ئاغا راوی قەدەغە کردوە... جێیەکی جوانە!" لەو نێوەدا هەروا لە مێزەکانی دیکەوە دێن و هەروا مەحەببەت دەنوێنن... هەڵپەڕین دەست پێکراوە, ژن و مێردەکان دەچنە سەر "پیست" شوێنی دانس... مێزەکەی مەش تەنکەی کردوە... چاوم لە بابمە کە بەسپایی چاویلکە دووربینەکەی دەردێنێ و دەچاوی دەکا, و بە دایکم دەڵێ:"فاتم عەینەکەکەت لێدە, کەس هۆشی مەی نیە..." پێدەکەنم. دادەئامین دێ, دەستی من و مادموازێل ڤانیا دەگرێ و دەمان باتە سەر "پیست"... چاوم لە بابمە کە نێوچاوانم لێ تێك دەنێ و بە حاڵ و باڵ سەر را دەوەشێنێ ـ پێکەنین بە روخساری دایکمەوە بڵاو بۆتەوە.

لە نیوەشەو لای داوە, ئیدی وردەوردە دەبێ بڕۆین بەڵام... ئێ... دوکتۆر... دادەئامین ـ لە پشت میکرۆفۆنن ـ دوکتۆر وێلۆنەکەیشی هێناوە...

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

سالۆنەکە نوقمی بێدەنگییە. دوکتۆر دەچێتە پشتی میکرۆفۆن, دەڵێ بە یادی "ئەوانەی رابردوون و ئەوانەی رۆیشتوون" و شتێکی وەك حەیرانی کوردی لێ دەداو دادەئامین تێ هەڵ دەکا... ئای, هەر ئەو ئاهەنگەی "شاخەڕەش"ە. هەر بەندێك دووجار دەڵێتەوە جارێك بە هەرمەنی و جارێك بە کوردی:

ئەی هاوار لەمن
خواحافیز ئاگری, ئیدی نات بینم
بەڵام ئەشقی تۆم قەت لەبیر ناچێ.
باوەشی ساردت پەنای گەرمم بوو, بە شەوو بە رۆژ
دایك بووی بۆ من.
ئەم دەسرۆکەیە هەڵ بگرە ئاگری.
ئەوم بۆ بدە بە دەزگیرانم.
دایکمیان برد ئاگری,
بابم لەرێ مرد,
کاکم لە جادە بەردان دەشکێنێ.

ПППП

ئەم دەسرۆکەیەم بدە خێزانم
ئەم تفەنگەشم بدە بە کوڕەکەم
بڵێ بابتیان لەگەڵ خۆیان برد.
کوڕم چووکەیە, بڵێ با زووتر گەورە بێ چونکە منداڵان دەکوژن.

ПППП

بەڵکوو رۆژێکیش پێك شاد بووینەوە
ئەگەریش نەبوو, لە هەر جێیەك بین
پێش هەتاو کەوتن لە دوندێکی بەرز, هەموو پێکەوە تەماشای بەژنی ئاگری دەکەین.
ئاگریی دلۆڤان روانینەکانمان پێك دەگەیەنێ

ПППП

خوا حافیز ئاگری, بە هیوای دیدار...
ماڵت ئاوەدان, خۆشەویستیی تۆم قەت لەبیر ناچێ

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

شێوەی جوانی تۆم قەت لەبیر ناچێ
ئەوا کوڕەکەم بە تۆ دەسپێرم...

ΠΠΠ

دەنــگ لــە گــەرووی دەنگبێــژ دا شــکاوەتەوە, دەنگــی وێلــۆن بڕاوەتــەوە. ســالۆن لــە بێدەنگی‌یەکی بەسام دا نقوم بووە... چەند لەحزە بێدەنگی و دوایە دەنگی چـەپڵەلێدان و ئافەرین گوتن... دادەئـامین وەك منـداڵێکی چـووکەڵە کـە لـە مەجلیسـی جـەژنێك دا سەمای کردبێ و پاش تەواو بوونی سەماکەی پەنای بۆ باوەشی دایکی بردبێ, بە غـاردان هاتوەو بە هەنیسك دانەوە دەستی دەستۆی بابم کردوە ـ ریشی بابیشم بە فرمێسـکان تـەڕ بووە.

بابم دەڵێ:"ئامین... ئەمشەو هەمووی لایەك, و ئەم حەیرانەی تۆ لایـەك... زینـدوو بوومەوە. زۆر جوان بوو" بە قەولی فاتم نەمرم لە زەماوەندی رێـوی دا سەرچـۆپی بگـرم... خوا عومرت درێژ کا... ئەم چەند لەحزەیە گەنج بوومەوە...!"

دایە دەستی دەستۆی کردوە, دەڵێ:"یاخوا بژی... نەوەکانت ببینم. ماشەڵلا لـە هـەر قامکێکت سەد هونەر دەبارێ... هەتا ئێستا دەنگی وا خۆشم نەبیسـتبوو. دەرد و بـەلات لە گیانی هەرچی بنیادەمی خەراپ و بێ‌کەلکە بکەوێ...! هێندێ شتی خۆش هـەڵ گـرە بۆ زەماوەندی کاکە یادۆ ئیشەڵلا... بە قوربانی ئەو زارو لێوە جوانەت بم!"

دوکتــۆر دەڵــێ:"دەی, ئاغــای دوکتــۆر..." رووی لــە منــە "بــە نیــازی ئیشــەڵلا پزیشکخانەکەت لە کوێ دانێی؟"

دەڵێم:"هێشتا ساغ نەبوومەوە, ئاغای دوکتۆر... لەوانەیە بچمە جێی جەنابت, ورمێ. ئەگەر مام هۆسپ و دادەئامین رازی بن... لەوێ منداڵەکانی کاك رەشید و کاك مـارفیش دێنین کە بخوێنن..."

مام هۆسپ دەڵێ:"عەرزم نەکردی تاران جێیەکی خـەراپ نیـە, شـامی‌کەباب دەدەن! ئێستا دەیەوێ منداڵی ئەوانی دیکەش بێنێ...! بەڵام لـە گاڵتـە دەرچـێ ئەمـە ئـاواتی منە... ورمێ جێیەکی جوانە ـ ئەوێ هەموو شتێکی باشە, هـەم شـارەکە جوانـە, هـەم دێمان هەیە, هەم ئەسپمان هەیە... هـەم چیامان هەیـە, هـەم ئاوهەڵـدێر... هـەموو شتێکمان هەیە..."

دایکم دەڵێ:"ئەم دووسێ رۆژە ئاقڵ بووی... هیچ باوەڕم نەدەکرد... زۆر شێت و پێـت بووی!"

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org

"بەڵێ دەزانم... پێت خۆش بوو... مەترسە "منداڵەکە" دیسان لە پەنا خۆت دادەنێم... توخوا تەماشا." وەك فەرمانـدە لەشکرێك دەست بۆ زگی زلی گرووبانێك رادێرێ, دەست بۆ لای من را دەدێرێ:"توخوا ئەم زرتە زەلامە منداڵە!"

دایکم دەڵێ:"بلێ ماشەڵڵا, شێت و شوور!"

هەموومان پێدەکەنین. مام هۆسپ سەر دەباتە بن گوێی دایکم و دەڵێ:"مەترسە, بۆخۆشی وەرەزیی ئەسپێیەکانی وێی کردوە. رۆژەکانی هەوەڵی بۆ ئەوەی زۆر وەرەز نەبێ ئامین دەچوو لەو خوارەی شاری چەند دانەیەکی دەکڕی و لە قوتووە شەمچەی داویشتن و لە بن سەریی دادەنان. حەیف, ئەو هەموو ئەسپێ چاکەی بەجێ هێشت, هات بوو بە دوکتۆر!... ئاخر دوکتۆرییش بوو بە کار!..."

دایکم قژقژ پێدەکەنێ.

دوکتۆر دەڵێ:"ئێمە بێگانەین!"

مام هۆسپ دەڵێ:"قسەی خۆمان بوو."

ئاخر دەوری دانس دەست پێ دەکا...

ΠΠΠ

هاتووینەوە ماڵێ. دایکم دەڵێ:"زۆر جوان بوو!"

مام هۆسپ دەڵێ:"کامەیان؟"

"هەمووی... مەبارەکی لاوان بێ هەمووی جوان بوو... ئیشەڵڵا بە سلامەتیی کاکە رووبیك ـ نەمرم ئیشەڵڵا لە زەماوەندەکەی دا خزمەت بکەم ـ زۆر جوان بوو!"

مام هۆسپ دەڵێ:"ها, ئەمن پێم وابوو کیژۆڵەکە دەڵێی!"

دایکم دەڵێ:"ئا ـ بەڵێ, کیژۆڵەکەش جوان بوو ـ چما خوانەخواستە گوتم جوان نەبوو! ماشەڵڵا دەت گوت پارچە جەواهێرە!... بەڕاست هۆسپ, ئەدی دایکی لە کوێ بوو؟"

"دایکی نیە."

دایکم بە سەرسوڕمانەوە دەڵێ:"ئەدی کێ ئەم منداڵەی گەورە کردوە, ئەویش ئاوا وەك چەپکەگوڵ!؟"

"خەفەت مەخۆ... وەك هەمیشە نەنکەکان هەن..."

دایکم دەڵێ:"منداڵی مەعسووم! پیاو لە تەماشاکردنێی تێر نابێ..."

بابم دەڵێ:"هۆسپ, بابی چ کارێك دەکا؟"

"ئەندازیارە, ئاپۆ ـ کاری خانووبەرە دەکا ـ وەزعی باشە ماشەڵڵا... دوو کوڕیشی هەن. ئەوانیش هەروەك خۆی ئەندازیارن ـ لەگەڵ خۆی کار دەکەن..." پاشان بە دایکم دەڵێ:"ئاخرەکەی پێت نەگوتین, دایە؟"

چیم پێ نەگوتی, رۆڵە؟"

"پێت باش بوو یان نا؟"

دایکم دەڵێ:"نابێ ئەمن هەڵی بژێرم, رۆڵە ـ دەبێ ئامین هەڵی بژێرێ... ئەمن کە هەر ئەمجارم دیوە فەقیرە... هەرچی ئامین پێی باش بێ جوانە ـ وەك خۆی."

مام هۆسپ روو دەکاتە بابم:"ئاپۆ, جەنابت چۆن... پێت باش بوو؟"

بابم دەڵێ:"ئەمن؟ ئەمن چ کارەم, رۆڵە... ئامین شتی خەراپ هەڵ نابژێرێ."

مام هۆسپ دەڵێ:"دیتت ـ دیتت گوتم! ئامین بە چاکی دڵی لێ ئەستاندوون... کەوایە زەماوەندەکەمان دروست کرد...! قەرەبووی "زللە"کەش کرایەوە, کاك یادۆ... ئەمە ئیدی لە شەقیش خەراپترە!" و قاقا پێدەکەنین...

ئاخری وەختی رۆژی ١٧ی خەزەڵوەری ١٣٧٥
رێکەوتی ساڵوەگەری شەهید بوونی هەڤاڵان

کتێبخانەی دیجیتاڵی
www.rabari.org